T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE ile KANADA, NORVEÇ, ABD, AVUSTRALYA ve AVUSTURYA YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMLERİ İÇİNDE LİSANSÜSTÜ MÜZİK EĞİTİMİ PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Itır ESKİOĞLU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Salih AKKAŞ

ANKARA 2007

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Itır ESKİOĞLU'na ait TÜRKİYE ile KANADA, NORVEÇ, ABD, AVUSTRALYA ve AVUSTURYA YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMLERİ İÇİNDE LİSANSÜSTÜ MÜZİK EĞİTİMİ PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI adlı çalışma Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Müzik Öğretmenliği Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: **Prof. Dr. Salih AKKAŞ**

Üye : **Prof. Dr. Zuhal CAFOĞLU**

Üye : **Prof. Dr. Cihat CAN**

Üye : **Prof. Ülkü ÖZGÜR**

Üye : **Yrd. Doç. Dr. Özlem ÖMÜR**

Bu tez Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

ÖZET

Türkiye'de 1997-2005 öğretim yılları arasındaki sekiz yıllık uygulama sonucunda ilk evresini tamamlayan ilköğretim programlarıyla birlikte öğretmen yetiştirme lisans programları da yeniden yapılandırılmıştır. Öğretim programlarının herhangi bir düzeyindeki yatay değişim, o düzeydeki programın yeniden yapılanması ve gelişmesi ile tamamlamış gibi görünse de, domino taşları gibi birbirini izleyen biçimde, diğer eğitim düzeylerinde de dikey değişime yol açmaktadır. Böylece değişim, belirli bir süreklilik kazanmaktadır. Bu dikey etkinin, alanın lisansüstü programlarıyla ilgili olarak bilimsel toplantılar ve akademik etkinliklerde doğurduğu tartışmalar, lisansüstü programlarda da yeniden yapılanma olabileceği izlenimi uyandırmaktadır.

Bilimsel temellere ve kanıtlanmış gerekçelere dayalı bir program geliştirme süreci sağlanabilmesi için, eğitim ve eğitim programı araştırmalarının program geliştirme çalışmalarından daha hızlı yürütülmesi gerektiği ileri sürülebilir. Müzik eğitimi alanı lisansüstü programlarında da, tüm eğitim alanlarında olduğu gibi, araştırma-geliştirme çalışmaları içinde "program araştırma-geliştirme çalışmaları" merkezi bir öneme sahiptir. Bu araştırmanın lisansüstü müzik eğitimi programı araştırmaları çerçevesinde **yeni bir veri takımı oluşturarak**, sağlıklı bir program geliştirme sürecinin ön gereklerine **katkı**da bulunabileceğine inanılmaktadır.

Müzik eğitimi alanı lisansüstü programlarının ders öğretim boyutlarını konu alarak, tek başına bu konuyu irdeleyen ya da dengi programlarla karşılaştırmalı biçimde inceleyen ya da ders öğretim programlarına odaklanmakla birlikte, konu evreninde genelden özele doğru daralan bir araştırma sunan çalışmalar son derecede sınırlıdır. Bu sınırlılık, konusu "Türkiye'deki ve yurt dışındaki lisansüstü müzik eğitimi ders öğretim programlarının karşılaştırılması" olan **bu doktora araştırmasının gerekçeleri**nden birini oluşturmuştur. Bu gerekçeler çerçevesinde **araştırmanın genel amacı**, Türkiye'de uygulanmakta olan müzik eğitimi lisansüstü programlarının nitelik ve nicelik açısından geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. Bu katkı, Türkiye programlarının müzik eğitiminde ileri ülkelerin programları ile

karşılaştırılarak incelenmesi, aralarındaki benzerlik, farklılık ve ortaklıkların saptanması yoluyla gerçekleştirilecektir.

Türkiye yükseköğretim kurumlarında yürütülen lisansüstü eğitim, **1981** tarihli 2547 Sayılı Yasa'nın 65. Maddesi gereğince, 1975'de kurulan YÖK çatısı altında akademik bir organ olan Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan **Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği**nce düzenlenir. Yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik programlarını kapsayan lisansüstü çalışmalar **üniversitelerin akademik birer birimi olan enstitüler**ce yürütülmektedir.

Araştırmanın **evreni**, Türkiye'deki ve dünyadaki müzik eğitim lisansüstü ders öğretim programları, dolayısıyla, bünyesinde bu program olan tüm yükseköğretim kurumlarıdır. **Örneklemi** ise, 2005–2006 öğretim yılında, Türkiye'de müzik eğitimi yüksek lisans ve doktora programı sunan "tüm" yükseköğretim kurumlarıyla, lisansüstü eğitim sistemi Türkiye'dekine denk olan, yüksek eğitimde gelişmiş beş ülkeden seçilen "birer" yükseköğretim kurumundan oluşmaktadır. Araştırma örneklemindeki ülkelerden seçilen üniversitelerin ortak özelliği, müzik eğitimi alanında aynı anda hem yüksek lisans, hem doktora programına sahip olmaları, müzik eğitimi alnında köklü bir geçmişe sahip olmaları ve ülkelerinde aynı alandaki diğer yükseköğretim kurumlarına öncülük etmiş olmalarıdır. Bu üniversiteler *Gazi, Abant İzzet Baysal, Dokuz Eylül, Selçuk ve Marmara Üniversiteleri* (**Türkiye**) ile *South Carolina University* (**ABD**), *University of New South Wales* (**Avustralya**), *University of Music and Dramatic Arts* (**Avusturya**), *The University of Western Ontario* (**Kanada**), *Norwegian State Academy of Music* (**Norveç**)'tir.

Bu araştırmanın yürütülmesinde, karşılaştırma yoluyla ilişki saptamaya dayalı genel tarama özelliği taşıyan **ilişkisel tarama modeli** kullanılmıştır. Çerçevesi bakımından "**betimsel araştırma**" niteliğinde olan bu araştırma, özel çerçevesi ve yapıldığı çevre bakımından bir **karşılaştırmalı müzik eğitimi bilimi** araştırmasıdır. Araştırma, kurumların ya da programların güçlü yönlerinin ve eksikliklerinin niteliksel bir değerlendirmesi değildir ya da kurum ve programın amaçlarına ulaşmadaki başarısını ölçmemektedir.

Araştırmada, karşılaştırmaların yapılmasında sistematik bir yol izleyebilmek amacıyla oluşturulan şematik inceleme planı, beş temel adım içermektedir. **Birinci adım**da, örneklemdeki ülkelerin yükseköğretim sistemleri, kurumsal yönetim biçimleri ve üniversiter özerklik anlayışları, uluslararası denklik ve öğrenci değişimi yaklaşımları, kredi ve öğrenci değerlendirme sistemleri ile lisansüstü eğitim dereceleri ele alınmıştır. **İkinci adım**, örneklemdeki üniversitelerin tarihi süreçteki müzik öğretmeni yetiştirme çabaları ile günümüzdeki müzik lisansüstü programlarının konu alanlarını ve işleyişlerini içermektedir. **Üçüncü adım**da, müzik eğitimi alanı lisansüstü programlarıyla ilgili tüm dereceler ile bu programlara giriş ve mezuniyet koşulları irdelenmiştir. **Dördüncü ve beşinci adımlar**da müzik eğitimi lisansüstü öğretim programlarının içerdiği dersler sınıflandırılmış; ders içerikleri ve tez çalışmaları karşılaştırılmıştır. Her adımdaki bulguları, ülkeler arasındaki benzerliklerin, ortaklıkların ve farklılıkların saptanmasını sağlayan karşılaştırmalı tablolar izlemiştir.

Türkiye'deki müzik eğitimi lisansüstü programlarının, diğer ülkelerdeki farklı uygulamalar dikkate alınarak, onlarla uyumlu bir yapıda, çeşitli alt uzmanlık alanlarında profesyonel elemanlar yetiştirmeye yönelik olması; eğitimin kalitesinin artmasına, ülkemiz geleceği açısından da sağlıklı bir toplum yetiştirilmesi amacına hizmet edebilir. Araştırma bulgularının, müzik eğitimi lisansüstü programlarının, ülke içinde bir standarda ulaşmasına ışık tutması ve bilimin evrenselliği göz önüne alındığında, dünyadaki eğitimlere benzer ya da çok yakın, ülkemiz kültürüne ve çalışma koşullarına uygun, yeni eğitim programlarının oluşturulmasına yardımcı olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler : Karşılaştırmalı Eğitim, Yükseköğretim, Lisansüstü, Müzik, Program, ABD, Türkiye, Kanada, Norveç, Avustralya, Avusturya

Tez Yöneticisi : Prof. Dr. Salih AKKAŞ

COMPARISON OF THE MUSIC EDUCATION POST-GRADUATE PROGRAMS IN THE HIGER EDUCATION SYSTEMS OF TURKEY, CANADA, NORWAY, USA, AUSTRALIA AND AUSTURIA (Ph.D. THESIS)

ITIR ESKIOGLU

GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF EDUCATION
2007

ABSTRACT

Along with the elementary education curricula, which completed the first phase as a result of the eight-year application between 1997 and 2005 in Turkey, the teacher education graduate programs are also restructured. Although the horizontal change at any level in the education programs seem to be completed with the restructuring and development of the program at that level, it causes vertical changes in other education levels, following each other like dominoes. In this manner the change gains certain continuity. The debates this vertical effect creates in scientific meetings and academic activities regarding the post-graduate programs of the field, gives the impression that restructuring may take place in the post-graduate programs.

It can be suggested that having a sound program development process based on scientific principles and proven facts depends on carrying out researches on education and education program faster than the program development studies. “Program research and development studies” have a central importance in the post-graduate programs in the music education field as it is in all of the educational fields. We believe that this study could produce a new database within the framework of post-graduate music education program researches and therefore would **contribute** to the prerequisites of a sound program development process.

The studies which cover the lecture dimensions of the post-graduate programs in the field of music education, which discuss solely this issue or in comparison with peer programs, or which, besides focusing on the educational programs, provide a research that narrows from the general to the specific in the subject universe, are very limited. This limitation constitutes **one of the facts of this doctorate thesis** which covers "the comparison of the lecture programs of post-graduate music education in Turkey and Abroad." **The main purpose of the research** within the framework of such facts is to contribute to the development of the post-graduate lecture programs currently applied in music education in terms of quality and quantity, through studying these programs with the programs of the countries advanced in music education and determining the similarities, differences and shared issues between them.

The post-graduate education provided in the higher education institutions in Turkey, pursuant to Article 65 of Law Number 2547 (**1981**), is regulated by the **Post-Graduate Education and Instruction Regulation** prepared by the Inter-University Committee, which is an academic component under YÖK (Higher Education Institution) and is established in 1975. The post-graduate studies which cover the master's degree, doctorate, and master in arts, are carried out by the **institutes which are the academic units under universities.**

The **universe** of the research consists of the post-graduate lecture programs of music education in Turkey and in the world, therefore covers the entire higher education institutions which have such programs in their structures. The **samples** consist of the "entire" higher education institution which give master and doctorate programs in music education in Turkey, and "one" higher education institution selected from "each of" five countries developed in higher education, which have a post-graduate educational system peer to Turkey. The common characteristic of the universities selected from the countries in the research sample is that they provide both master and doctorate program in post-graduate music education, that they have a well-known past in music education, and that they have been the pioneers for other higher education institutions in the same field in their countries. These universities

are *Gazi, Abant İzzet Baysal, Dokuz Eylül, Selçuk, and Marmara Universities* in **Turkey** and *South Carolina University* (**USA**), *University of New South Wales* (**Australia**), *University of Music and Dramatic Arts* (**Austuria**), *The University of Western Ontario* (**Canada**), *Norwegian State Academy of Music* (**Norway**).

The **relational scanning model**, which bears a general scanning feature based on determining relation by comparison, is used in this research. This research, which is "**descriptive**" in terms of framework, is a **comparative music education science** research in terms of its specific frame and the medium it is performed. The research is not an assessment of the strengths or weaknesses of the institutions or the programs, nor does it measure the success of the institution or the program in achieving the purposes.

In order to pursue a systematic method in the comparisons, an examination plan is formed. This schematic plan consists of five basic steps. In the **first step**, the higher education systems, institutional administration styles and university autonomy understanding, international equality and student exchange approaches, credit and student evaluation systems, and the post-graduate education levels of the countries in the sample are discussed. The **second step** covers the effort to train music instructors in the sample throughout the history. This step also covers the subject areas of the post-graduate music education programs and their performing. In the **third step**, the entire levels related with the post-graduate programs in music education and the conditions for being accepted to and for graduation from these programs. In the **fourth and fifth steps**, the lessons in the post-graduate programs of the music education are classified. And than the lecture contents and thesis studies are compared. The findings in each step are followed by the comparative tables which help to determine the similarities, shared applications and differences between the countries.

Key Words: Comparative Education, Higher Education, Postgraduate Programs in Music Education, Turkey, Canada, Norway, USA, Australia, Austria

Thesis Administrator : Prof. Dr. Salih AKKAŞ

ÖNSÖZ

Müzik eğitiminin önemli iki halkası, öğretmenler ve bu öğretmenleri mesleğe hazırlayan yükseköğretim kurumlarında görevli akademisyenlerdir. Türkiye Cumhuriyeti ulusal eğitim sistemi içinde, müzik öğretmeni yetiştirmeye ve müzik eğitimi alanında akademisyen yetiştirmeye verilen önem, tarihi süreç içinde olanakları ve sayıları hızla artan, gelişen kurumlarla sabittir. Öğretmen yetiştiren kurumlar, zaman zaman kendi iradeleriyle zaman zaman da yetkili organların düzenlemeleriyle, kendi akademisyen gereksinimlerini karşılamak ve kendisini geliştirmek isteyen öğretmenlere lisansüstü eğitim olanakları sunmak için değişik önlemler almışlar ve uygulamışlardır.

Bununla birlikte, YÖK bünyesinde etkinlik gösteren bu kurumların, eğitim-öğretim programlarını çağdaş eğitim yaklaşımları çerçevesinde nitelik ve nicelik bakımından ne kadar geliştirebildikleri, tartışıla gelen bir konu olmuştur. Temel amacı akademisyen yetiştirmek olan lisansüstü programlarının kalitesi, müzik eğitimi zincirinin her halkasını tartışmasız etkileyecektir. Ne var ki bu programları doğrudan ele alan araştırmalar ve yayınlar sınırlıdır ve var olan yayın ve araştırmaların da sonuçlarının ne kadar değerlendirildiği, bu sonuçların ne kadar işlevsel olabildikleri de ayrı bir tartışma konusudur.

Türkiye'de uygulanmakta olan müzik eğitimi lisansüstü öğretim programlarını müzik eğitiminde ileri ülkelerin programları ile karşılaştırarak incelemeyi **konu** alan bu araştırmanın sonuçlarına işlev kazandırılması büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın gerçekleşebilmesi ve sonuçlandırılabilmesindeki yardımları ve önemli katkılarından dolayı, tez danışmanım Sayın *Prof. Dr. Salih AKKAŞ'a* ve onunla birlikte çalışma sürecini izleyerek değerli katkılarını esirgemeyen Tez İzleme / Savunma Komitesi üyeleri Sayın *Prof. Dr. Zuhal CAFOĞLU'na ve* Sayın *Prof. Dr. Cihat CAN'a;*

Çok kısa sürede dikkatli biçimde değerlendirmelerini tamamlayan ve bilgi birikimlerinin ışığında yol gösterici öneriler sunan, Tez Savunma Komitesi'nin diğer üyeleri Sayın *Prof. Ülkü ÖZGÜR'e* ve Sayın *Yrd. Doç. Dr. Özlem ÖMÜR'e;*

Kanada Batı Ontario Üniversitesi Müzik Fakültesi ve Norveç Devlet Müzik Akademisi programlarına ulaşmamda gösterdikleri yardımlarından dolayı *Prof. Dr. Burhan TÜRKŞEN'*e *ve Prof. Dr. Fahri SAATÇİOĞLU'*na;

Konya Selçuk ve İstanbul Marmara Üniversiteleri lisansüstü programlarına ulaşmamda gösterdikleri yardımlarından dolayı değerli meslektaşım *Yrd. Doç. Dr. Nihan YAĞIŞAN* ve meslektaşım, sevgili dostum *Müzik Eğitimcisi Kıvılcım GÜRSOY'a;*

Gönüllü olarak çalışmamın teknik yönleriyle ilgilenen çok değerli hocam *Prof. Dr. Ali ARSEVEN''*e (Allah'tan rahmet ve ailesine sabır dilerim), diğer tüm mesleki konularda olduğu gibi, bu araştırmada da bilgi birikimini paylaşarak düşünce biçimimde yepyeni ufuklar açan ve yabancı dildeki bazı önemli kaynakların saptanmasında yardımcı olan meslektaşım, sevgili dostum, *Öğr. Gör. Oya AKYILDIZ'*a ve çalışmaya dolaylı katkıları olan, bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım *tüm akademisyen eğitimcilerime;*

Çevirilerin yapılmasındaki emeklerinden dolayı aile dostumuz *Dilek ALTAN'a,* mütercim tercüman *Ali Fuat ÖZAN'a;* çevirilerde olduğu kadar diğer birçok konuda da yardımlarını esirgemeyen sevgili dostum, meslektaşım Dr. *Birsen ÖZTÜRK'*e, bilgisayar donanımı kullanmayı gerektiren pek çok aşamadaki emeklerinden dolayı bilgisayar programcısı arkadaşım sevgili *Mete ÇAĞAN'*a,

Yaşamımın tüm aşamalarında olduğu gibi mesleki çalışmalarımda da en önemli prensipleri kazanmamda eşsiz birer örnek olan ve araştırma sürecimin başından sonuna desteklerini, yönlendirme ve değerlendirmelerini benden esirgemeyen sevgili annem *Emekli Türkçe Öğretmeni Ayşe ESKİOĞLU'na,* sevgili babam *Emekli Arkeolog Mehmet ESKİOĞLU'*na,

CANDAN TEŞEKKÜRLERİMİ BORÇ BİLİRİM.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT iv
ÖNSÖZ vii
İÇİNDEKİLER ix
KISALTMALAR CETVELİ xv
TABLOLAR LİSTESİ xvi
TANIMLAR xix

BÖLÜM 1: GİRİŞ 1

1.1. Problem Durumu 1
1.2. Amaçlar 17
1.3. Araştırmanın Önemi 19
1.4. Varsayımlar 21
1.5. Kapsam ve Sınırlılıklar 22

BÖLÜM 2: YÖNTEM 25

2.1. Araştırma Yöntemi 25
2.2. Araştırma Modeli 25
2.3. Evren ve Örneklem 26
2.4. Veri Toplama Araçları ve Geliştirilmeleri 27
2.5. Verilerin Toplanması 28
2.6. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 28

BÖLÜM 3: KAVRAMSAL ÇERÇEVE 31

3.1. Türkiye'de Öğretmen Eğitimi, Müzik Öğretmeni Eğitimi ve Müzik Öğretmenliği Lisansüstü Eğitimi 32
3.1.1.Türkiye'de Öğretmen Eğitimi (1920'ler – 2000'ler) 33
3.1.2. Türkiye'de Müzik Öğretmeni Eğitimi (1920'ler – 2000'ler) 38
3.1.3. Türkiye'de Müzik Öğretmenliği Lisansüstü Eğitimi (1920'ler – 2000'ler) 43

3.2. Lisansüstü Eğitim 47
3.2.1. Türkiye Lisansüstü Eğitiminde Program Türleri, Öğrenci Kabulü ve Enstitüler 47
3.2.2. Lisansüstü Eğitimin İşlevleri ve Nitelik Tartışmaları 52
3.2.3. Türkiye Yükseköğretim Kurulu'nun Yüksek Lisans ve Doktora Programı Açma Ölçütleri ve Bu Ölçütlerle İlgili Yorumlar 54
3.2.4.Müzik Eğitiminde Yüksek Lisans ve Doktora Programlarının Niteliği ve İşlevleri 64
3.2.5. Müzik Öğretmenliği Lisansüstü Eğitiminde Türkiye'nin Genel Durumu, Bu Alandaki Akademisyen Açığı ve Lisansüstü Eğitime Gereksinim 66

3.3. Müzik Öğretim Programı 79
3.3.1. Öğretim Programları 80
3.3.2. Müzik Eğitim Programı İçinde Müzik Öğretim Programı 83
3.3.3. Dünyada Müzik Öğretmeni Yetiştiren Programlara Genel Bir Bakış 84

3.4. Akademik Özerklik 87

3.5. Uluslararası Akademik Hareketlilik ve Denklik 100
3.5.1. Tarihin Penceresinden Akademik Hareketlilik ve Denklik 101
3.5.2. Denklik ve Tanıma 102
3.5.3. Yöntem Bilim Penceresinden Uluslararası Denklik Kurma 103
3.5.4. Uluslararası Denklikte Temel Problemler ve Çözümleri 104

3.6. Eğitimde Kalite 108

3.7. İlgili Yayın ve Araştırmalar 118

3.8. Araştırmanın Yöntemi ve Modeli Çerçevesindeki Temel Kavramlar 152

BÖLÜM 4: BULGULAR ve YORUMLAR

4.1. Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Sistemlerine İlişkin Bulgular 158

4.1.1. Yükseköğretim Sistemlerine Genel Bir Bakış 158

4.1.1.1. Türkiye Yüksek Öğretimine İlişkin Bilgiler 158

4.1.1.2. Kanada Yükseköğretimine İlişkin Bilgiler 173

4.1.1.3. Norveç Yükseköğretimine İlişkin Bilgiler 177

4.1.1.4. Amerika Birleşik Devletleri Yükseköğretimine İlişkin Bilgiler 182

4.1.1.5. Avustralya Yükseköğretimine İlişkin Bilgiler 193

4.1.1.6. Avusturya Yükseköğretimine İlişkin Bilgiler 200

4.1.2. Uluslararası Denklik ve Öğrenci Değişimi Yaklaşımları (DY) 206

4.1.2.1. Türkiye Yükseköğretiminde Uluslararası Denklik ve Öğrenci DY. 206

4.1.2.2. Kanada Yükseköğretiminde Uluslararası Denklik ve Öğrenci DY. 210

4.1.2.3. Norveç Yükseköğretiminde Uluslararası Denklik ve Öğrenci DY. 212

4.1.2.4. ABD Yükseköğretiminde Uluslararası Denklik ve Öğrenci DY. 212

4.1.2.5. Avustralya Yükseköğretiminde Uluslararası Denklik ve Öğrenci DY. 214

4.1.2.6. Avusturya Yükseköğretiminde Uluslararası Denklik ve Öğrenci DY. 218

4.1.3. Kredi Sistemleri ve Öğrenci Değerlendirme Yaklaşımları 219

4.1.3.1. Türkiye Yükseköğretiminde Kredi Sistemi ve Ö. Değerlendirme 219

4.1.3.2. Kanada Yükseköğretiminde Kredi Sistemi ve Ö. Değerlendirme 223

4.1.3.3. Norveç Yükseköğretiminde Kredi Sistemi ve Ö. Değerlendirme 225

4.1.3.4. ABD Yükseköğretiminde Kredi Sistemi ve Ö. Değerlendirme 225

4.1.3.5. Avustralya Yükseköğretiminde Kredi Sistemi ve Ö. Değerlendirme 227

4.1.3.6. Avusturya Yükseköğretiminde Kredi Sistemi ve Ö. Değerlendirme 229

4.1.4. Lisansüstü Eğitim Kademeleri 229

4.1.4.1. Türkiye Yükseköğretiminde Lisansüstü Eğitim Kademesi 229

4.1.4.2. Kanada Yükseköğretiminde Lisansüstü Eğitim Kademesi 233

4.1.4.3. Norveç Yükseköğretiminde Lisansüstü Eğitim Kademesi 235

4.1.4.4. ABD Yükseköğretiminde Lisansüstü Eğitim Kademesi 236
4.1.4.5. Avustralya Yükseköğretiminde Lisansüstü Eğitim Kademesi 243
4.1.4.6. Avusturya Yükseköğretiminde Lisansüstü Eğitim Kademesi 248

4.1.5 Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Sistemlerine İlişkin Bulguların Karşılaştırmalı Yorumu 252

4.2. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Birimleri ve Bu Birimlerin Kurumsal Yapılanmalarına İlişkin Bulgular 268
4.2.1. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelere İlişkin Bilgiler 268
4.2.1.1. Türkiye Üniversiteleri 268
4.2.1.2. Kanada Batı Ontario Üniversitesi Müzik Fakültesi 277
4.2.1.3. Norveç Devlet Müzik Akademisi 279
4.2.1.4. ABD Güney Carolina Üniversitesi Müzik Okulu 280
4.2.1.5. Avustralya NSW Üniversitesi Müzik & Müzik Eğitimi Okulu 282
4.2.1.6. Avusturya Graz Dramatik Sanatlar ve Müzik Üniversitesi 284
4.2.2. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Birimlerindeki Kurumsal Yapılanmaların Karşılaştırmalı Yorumu 286

4.3. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçlarına, Konu Alanlarına, Verilen Tüm Derecelere ve Öğrenim Sürelerine İlişkin Bulgular 289
4.3.1. Türkiye Üniversitelerinde 289
4.3.2. Kanada Western Ontario Üniversitesi DW Müzik Fakültesi'nde 293
4.3.3. Norveç Devlet Müzik Akademisi'nde 297
4.3.4. Amerika Birleşik Devletleri South Carolina Müzik Okulu'nda 300
4.3.5. Avustralya New South Wales Müzik ve Müzik Eğitimi Okulu'nda 307
4.3.6. Avusturya Müzik ve Dramatik Sanatlar Üniversitesi'nde 311
4.3.7. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçlarına, Konu Alanlarına, Verilen Tüm Derecelere ve Öğrenim Sürelerine İlişkin Bulguların Karşılaştırmalı Yorumu 319

4.4. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarında Yer Alan Derslere ve İçeriklerine Yönelik Bulgular 331

4.4.1. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarında Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri 331

4.4.1.1. Türkiye Üniversitelerinin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarının Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri 331

4.4.1.2. Kanada Batı Ontario Üniversitesi'nde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarının Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri 352

4.4.1.3. Norveç Devlet Müzik Akademisi'nde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarının Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri 358

4.4.1.4. ABD Güney Carolina Üniversitesi'nde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarının Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri 364

4.4.1.5. Avustralya New South Wales Üniversitesi'nde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarının Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri 370

4.4.1.6. Avusturya Müzik ve Dramatik Sanatlar Üniversitesi'nde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarının Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri 375

4.4.2. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Ders Öğretim Programlarının Ulaşılabilirliklerinin ve İçerik Düzenlemelerinin Karşılaştırılması 386

4.5. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarındaki Araştırma Alanı Dersleri ve Tez Çalışmalarının Yürütülmesine İlişkin Bulgular 391

4.5.1. Türkiye Üniversitelerinde Araştırma Alanı Dersleri ve Tez Çalışmaları 392

4.5.2. Kanada Batı Ontario Üniversitesi'nde AA Dersleri ve Tez Çalışmaları 408

4.5.3. Norveç Devlet Müzik Akademisi'nde AA Dersleri ve Tez Çalışmaları 415

4.5.4. ABD G Carolina Üniversitesi'nde AA Dersleri ve Tez Çalışmaları 420

4.5.5. Avustralya New SW Üniversitesi'nde AA Dersleri ve Tez Çalışmaları .. 430

4.5.6. Avusturya Müzik DS Üniversitesi'nde AA Dersleri ve Tez Çalışmaları ... 436

4.5.7. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarındaki Araştırma Alanı Derslerine ve Tez Çalışmalarının Yürütülmesine İlişkin Bulguların Karşılaştırılması 447

BÖLÜM 5: SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Birinci Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Sistemlerine İlişkin Karşılaştırmalı Sonuçları 458
5.2. Birinci Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Sistemlerine İlişkin Sonuçlara Dayalı Öneriler 461
5.3. İkinci Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Birimlerinin Yapılanmalarına İlişkin Karşılaştırmalı Sonuçlar 463
5.4. İkinci Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Birimlerinin Yapılanmalarına İlişkin Sonuçlara Dayalı Öneriler 464
5.5. Üçüncü Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçlarına, Konu Alanlarına, Verilen Tüm Derecelere ve Öğrenim Sürelerine İlişkin Karşılaştırmalı Sonuçlar 465
5.6. Üçüncü Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçlarına, Konu Alanlarına, Verilen Tüm Derecelere ve Öğrenim Sürelerine İlişkin Sonuçlara Dayalı Öneriler 470
5.7. Dördüncü Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarında Yer Alan Derslere İlişkin Karşılaştırmalı Sonuçlar 471
5.8. Dördüncü Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarında Yer Alan Derslere İlişkin Sonuçlara Dayalı Öneriler 472
5.9. Beşinci Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarındaki Tez Çalışmalarına İlişkin Karşılaştırmalı Sonuçlar 480
5.10. Beşinci Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarındaki Tez Çalışmalarına İlişkin Sonuçlara Dayalı Öneriler 489
5.11. Araştırma Önerileri 491

KAYNAKÇA 493

KISALTMALAR CETVELİ

TR	Türkiye
CA	Kanada
NO	Norveç
USA -US - ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AU	Avustralya
AT	Avusturya
TR/G	Gazi Üniversitesi
TR/AİB	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
TR/M	Marmara Üniversitesi
TR/S	Selçuk Üniversitesi
TR/DE	Dokuz Eylül Üniversitesi
CA/WO	The University of Western Ontario
NO/NAM	Norwegian State Academy Of Music
US/SC	University of South Carolina
AU/NSW	University of New South Wales
AT/MDA	University of Music and Dramatic Arts Graz
MEABD	Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı
MLÜ	Müzik Öğretmenliği Lisansüstü
MEB	Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı
YÖK	Türkiye Yükseköğretim Kurulu
ÖSYM	Türkiye Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı
AB /EU	Avrupa Birliği
LÜE	Lisansüstü Eğitim
DR	Doktora
YL	Yüksek Lisans
TR	Türkiye ile ilgili web adresleri kodu
CA	Kanada ile ilgili web adresleri kodu
NO	Norveç ile ilgili web adresleri kodu
US	ABD ile ilgili web adresleri kodu
AU	Avustralya ile ilgili web adresleri kodu
AT	Avusturya ile ilgili web adresleri kodu

TABLOLAR CETVELİ

Tablo 1.1.1. Türkiye'de Müzik Eğitimi Sisteminde Basamaklandırılmış Beş Öğretim Düzeyi ve Bu Düzeylerdeki Öğretimin Genel Hedef ve İşlevleri 3
Tablo 2.3.1. Ülke, Üniversite, İletişim Bilgileri, Kısaltmalar 27
Tablo 2.6.1. Araştırmaya Özel Olarak Geliştirilen İnceleme-Karşılaştırma Şeması 30
Tablo 3.2.4.1. Lisansüstü Programların İçeriği 64
Tablo 3.2.5.1. Müzik Öğretmeni Yetiştiren Birimlerin Günümüzde Bağlı Oldukları Üniversiteler ve Kuruluş Yılları 67
Tablo 3.2.5.2. Müzik Ö.Yetiştiren Birimlerin On Yıllara Göre Kuruluş Sayıları 68
Tablo 3.2.5.3. ÖSYM* 2005-2006 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistiklerine Göre Müzik Öğretmenliği Programları Öğretim Elemanı Sayısal Verileri 69
Tablo 3.2.5.4. Dokuzuncu 5 Yıllık Kalkınma Planına Göre Yükseköğretim Kademesinde Hedefler 69
Tablo 3.2.5.5. 2006-2007 Öğretim Yılında Yüksek Lisans (YL) ve Doktora (DR) Programı Yürütülen Üniversiteler ve Bu Programları Yürüten Enstitüler 71
Tablo 3.2.5.6. 1995-2006 Yılları Arası Müzik Öğretmenliği Programları Lisansüstü Öğrenci Sayısal Verileri 76
Grafik 3.7.1. Müzik E. Doktora Programındaki Derslerin Kategorilerine Göre Dağılımı 120
Tablo 3.7.1. Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora Ders Adlarının Karşılaştırılması 121
Tablo 3.7.2. Müzik Eğitimi Doktora Programındaki Kategorize Edilmiş Derslerin Toplam Dersler İçinde Kapsadığı Ağırlığa Göre Dağılımı 122
Tablo 3.7.3. LÜ Müzik Ö. Programı İçin Önerilen Ders Kategorileri ve Hedefleri 125
Tablo 3.7.4. LÜ "Müzik Öğretmenliği" Programları İçin Önerilen Ders Kategorileri 126
Tablo 3.7.5. Yüksek Lisans Doktora ve Sanatta Yeterlik Tez Konularının Seçildiği Alanlar 147
Tablo 3.7.6. Ankara Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı ile Baku Müzik Akademisindeki Keman Eğitiminin Karşılaştırması (2005) 148
Tablo 4.1.1.1. Norveç Yükseköğretim Kurumlarına Yönelik Sayısal Veriler 179
Tablo 4.1.1.2. Avustralya Yükseköğretiminde Diploma Dereceleri 196
Tablo 4.1.1.3. Avusturya'da Müzik Öğretmeni Yetiştirmeye Genel Bakış 204
Tablo 4.1.3.1. Türkiye Müzik Öğretmenliği Lisans Programları Ders Dağılımı 223
Tablo 4.1.4.1. Türkiye'de Lisansüstü Programların İçeriği 232
Tablo 4.1.5.1. Araştırma Örneklemindeki Ülkelerde Yükseköğretim Organları / Üniversiteler Üstü Ara Kuruluşlar 253
Tablo 4.1.5.2. Araştırma Örneklemindeki Ülkelerde Yükseköğretim Kurumları Yöneticilerinin Seçimi ve Atanması 254

Tablo 4.1.5.3. Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Sistemleri İçinde Kurumsal Yapılanmaları 257
Tablo 4.1.5.4. Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Kurumu Sayıları 258
Tablo 4.1.5.5a. Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Diploma Derecelerine Göre Öğrenim Süreleri 259
Tablo 4.1.5.5b. Yükseköğretim Sistemleri ve Derece Yapıları 260
Tablo 4.1.5.6. Araştırma Örneklemindeki Ülkelerde Yükseköğrenim Ücreti 261
Tablo 4.1.5.7. Araştırma Örneklemindeki Ülkelerde Üniversiteye Giriş 262
Tablo 4.1.5.8. Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Kredi Sistemleri 263
Tablo 4.1.5.9. Farklı Kredi ve Değerlendirme Sistemlerinin ECTS Karşılığı 264
Tablo 4.1.5.10. Araştırma Örneklemindeki Ülkelerde Yükseköğretim Öğrencilerinin Değerlendirilmeleri ve Not Sistemleri 266
Tablo 4.1.5.11. Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretiminde Diplomanın tanınması ile ilgili ulusal kuruluşlar 266
Tablo 4.2.2.1. Araştırma Örneklemindeki Üniversiteler ve Müzik Öğretmeni Yetiştiren Programlarının Başlangıç Yılları 287
Tablo 4.2.2.2. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerde Müzik Öğretmenliği Lisans ve Lisansüstü Programları Yürüten Birimlerin Bugünkü Adları 287
Tablo 4.3.1.1. Türkiye'de Lisansüstü Müzik Eğitimi Programlarının Genel İçeriği 291
Tablo 4.3.1.2. Türkiye'de MÖ LÜ Programına Akademik Giriş Koşulları 292
Tablo 4.3.3.1. Norveç Devlet Müzik Akademisi 298
Tablo 4.3.4.1. ABD South Carolina Müzik Okulu Doktora Programlarında Kredi Dağılımları 303
Tablo 4.3.4.2. ABD South Carolina Müzik Okulu Lisansüstü Programlarına Kabul İçin İstenen Dil ve LÜE Sınavları Alt Puanları 306
Tablo 4.3.5.1. AU/NSW Müzik Eğitiminde Araştırma Yüksek Lisansı Programının İçeriği 308
T**ablo 4.3.6.1.** AT/KUG Müzik Alanı Lisans ve Yüksek Lisans Programları 312
Tablo 4.3.7.1. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerin Müzik Alanı Lisansüstü Programlarında Verilen Akademik Dereceler 319
Tablo 4.3.7.2. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Alanı Lisansüstü Programlarında Verilen Derecelerin Alt Konu Alanlarına göre Karşılaştırılması 321
Tablo 4.3.7.3. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Öğretmenliği / Eğitimi Yüksek Lisans Programının Mezuniyet Koşulları ve Eğitim Sürelerinin Karşılaştırılması 323
Tablo 4.3.7.4. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Öğretmenliği / Eğitimi Doktora Programının Mezuniyet Koşullarının ve Eğitim Sürelerinin Karşılaştırılması 323

Tablo 4.3.7.5. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarına Giriş Koşulları İçinde Yabancı Dil 325
Tablo 4.3.7.6. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarına Giriş Koşulları İçinde Ön Diploma 326
Tablo 4.3.7.7. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarına Giriş Koşulları İçinde Merkezi Sınavlar 327
Tablo 4.3.7.8. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarına Giriş Koşulları İçinde Alan Sınavı ve İçeriği 328
Tablo 4.3.7.9. Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarına Giriş Koşullarında Diğer Maddeler 330
Tablo 4.4.1.4.1 ABD Güney Carolina Üniversitesi'nde Müzik Eğitimi Yüksek Lisans Programlarının Kredi Dağılımı 365
Tablo 4.4.1.6.1. AT/MDA Öğretmenlik Öğrenimi Kapsamındaki Eğitimsel-Eğitim Bilimsel Mesleki Hazırlık Eğitimi 380
Tablo 4.4.1.6.2. AT/MDA Genel Müzik Eğitimi Dalı Yüksek Lisans Ders Tablosu 382
Tablo 4.4.1.6.3. AT/MDA Çalgısal Müzik Eğitimi Dalı Yüksek Lisans Ders Tablosu 383
Tablo 4.4.1.6.4. AT/MDA Klasik Müzik Ses ve Çalgı Eğitimi Dalı Yüksek Lisans Ders Tablosu 384
Tablo 4.4.1.6.5. AT/MDA Caz Müzik Ses ve Çalgı Eğitimi Dalı Yüksek Lisans Ders Tablosu 385
Tablo 4.4.2.1. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Ders Öğretim Programlarına Ulaşılabilirlik Durumu 386
Tablo 4.4.2.2. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Ders Öğretim Programlarının Düzenleniş Biçimlerinin (Ders Künyelerinin) Karşılaştırması 388
Tablo 4.4.2.3. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Ders Öğretim Programlarının Künyelerindeki Başarı Düzeyi 390
Tablo 4.5.1.1. Türkiye Üniversiteleri Müzik Eğitimi Programlarında Araştırma Bilgi ve Becerilerini Kazandırma-Geliştirme Eğitimi 398
Tablo 4.5.7.1. Yüksek Lisans ve Doktora Tezine Başlamadaki Ön Koşulların Karşılaştırılması 447
Tablo 4.5.7.2. Lisansüstü Tez Çalışmalarının Karşılaştırılması 449
Tablo 4.5.7.3. Lisansüstü Çalışmalarda Araştırma Alanı Derslerinin Genel Kategoriler Altında Karşılaştırılması 450
Tablo 4.5.7.4. Lisansüstü Çalışmalarda Danışmanlık Sistemlerinin Karşılaştırılması 453
Tablo 4.5.7.5. Lisansüstü Çalışmalarda Tez Komitesi / Değerlendirme Jürisi Sistemlerinin Karşılaştırılması 455

Tanımlar

Burada, araştırmanın konu alanı içinde bulunan, terim ve kavramlar, ***araştırma raporunda kullanıldıkları anlamlarıyla*** tanımlanmaktadır. Bunlardan bazıları, kavramsal çerçeve içinde ayrıntılarıyla ele alınmıştır.

Türkiye üniversiteleri: Bu araştırma örneklemindeki 5 üniversite.
Doktora Sonrası: Post-doktora
Eğitim Bilimi / eğitimsel: Pedagoji / pedagojik
Yetişim: Formasyon
Eğitim Bilimsel Yetişim /Yetiştirim: Pedagojik formasyon
İzlek: Prosedür
Kuruluş Görevlileri /Akademinin Öğretim Elemanları: Personel / Akademik Personel
Öğretim Programı: Müfredat
Başvurulması Gereken Kaynak: Referans
Bilim Alanıyla İlgili Yayınlar: Literatür

Eğitim: Belli bir konuda, bir bilgi ya da bilim dalında, felsefesi, ilkeleri, kapsamı ve yöntemi ile çağa uygun olarak yapılan yetiştirme ve geliştirme eylemi (Oğuzkan, 1974: Çağcıl Eğitim ve Eğitim–3).

Öğretim: Bir eğitim kurumunda bir küme öğrenciye belli bir dalda ya da konularda bilgi verme ve öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme eylemi (Oğuzkan, 1974: Öğretim -2 ve 3).

Yükseköğretim: Ulusal eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her düzeydeki eğitim-öğretimdir. 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası, Birinci Bölüm, Üçüncü maddesinde, yükseköğretimde eğitim - öğretim türleri örgün, açık, dışarıdan (ekstern) ve yaygın eğitim olarak dört türde ve mezuniyetle alına dereceler ön lisans, lisans, lisansüstü olmak üzere üç ana türde tanımlanmıştır.

Alan: Bir araştırma konusu ya da sorununun taşıyıcısı olan ve belli ayırtıları bulunan gözlem birimlerinden oluşmuş araştırma evreni ya da bu evrenin içinde gözlendiği gerçek yaşam bağlamı (Sencer, 1981).

Lisans: 1-Ortaöğretime dayalı, en az sekiz yarıyıllık belirli bir alandaki programı kapsayan bir yükseköğretim türü. 2- Bu öğrenim sonunda elde edilen ve diploma ile belgelendirilen akademik derece (2547 SYY[1]).

Lisansüstü Eğitim: Lisans derecesi ya da diploması almış olanlara ilgi duydukları bir bilim dalında yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ya da sanatta yeterlik öğrenimi yaparak uzmanlaşma olanağı sağlamak üzere düzenlenen eğitim türü (Oğuzkan, 1974 ve 2547 SYY).

Lisansüstü Eğitim Sınavları ve Yabancı Dil sınavları: (LES, SAT I, SAT II, GRE, GMAT, KPDS, ÜDS, TOEFL, IELTS vb). Bazı üniversitelerce istenen, öğrencilerin almayı planladığı eğitime göre bilgi, yetenek, dil ve özel konulardaki seviyelerini ölçen sınavlardır. Bu sınavlardan alınan puanlar geçerliliğini, genellikle, 2 yıl korumaktadır.

LES (Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı): Ülkemizde lisansüstü eğitime giriş, yurt dışında lisansüstü eğitime gönderileceklerin seçimi, Araştırma Görevlilerinin seçimi ve buna benzer amaçlar için kullanılan bir sınavdır ve ÖSYM rafından hazırlanıp uygulanır. Sınavdan elde edilen puanlar, ilgili kurumların yapacakları düzenlemeler çerçevesinde bu amaçlarla kullanılmaktadır. LES sınavı puanları 45-80 arasındadır ve üniversitelere ve bölümlere göre istenilen puan değişmektedir (ÖSYM, 2006).

GRE (Graduate Record Examinations): Yurt dışındaki birçok üniversitede, lisansüstü eğitime giriş koşullarından biri olan genel yetenek testidir. Bu sınavın **mesleki kısmı**, bilgisayar bilimleri, biyokimya ve moleküler biyoloji, genel biyoloji, eğitim, ekonomi, fizik, İngiliz ve Amerikan Edebiyatı, kimya, jeoloji, matematik,

[1] 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası'ndan alınan tanımlar (2547 SYY) ile belirtilmiştir.

müzik, mühendislik, psikoloji, siyasal bilimler, tarih ve sosyoloji alanlarında olabilir ve **genel yetenek kısmı**, sözel, sayısal ve analitik bölümlere ayrılır. GRE sınavı puanları 200-800 arasındadır. Üniversitelere ve bölümlere göre istenilen puan değişmektedir (ETS, 2006).

GMAT (Graduate Management Admission Test): İşletme/Yönetim Alanı Lisansüstü Kabul Testi. İşletme alanı ve bunun alt dallarında yüksek lisans ya da doktora yapmak isteyen öğrencilerden istenen test şeklindeki bir sınav olup, puanları 200-800 arasında değişmektedir (ETS web, 2006).

SAT I/II (Scholastic Aptitude/ Assessment Test): SAT I (Reasoning Test): Sözel ve sayısal bilgi seviye saptama testi. SAT 2 (Subject Tests): Yabancı dil, tarih, matematik ve fen bilimlerine kadar uzanan belirli konulardaki seviye saptama testi. Bu test, lisans ve lisansüstü öğrenci adaylarının akademik yönden genel olarak nasıl bir başarı göstereceğini öğrenmede yardımcı olmak için tasarlanmış bir araçtır. SAT, Amerika'da üniversite eğitimi almak isteyenlerin girmesi gereken bir sınavdır. Üniversiteler genelde SAT 1 olarak bilinen sınava girilmesini koşulunu öne sürerler, bununla birlikte, bölüme ve okula göre SAT 2 sınavına da girilmesi gerekebilir. SAT 'da en düşük puan 200, en yüksek ise 800'dür. Giriş için gerekli en az puan ise okuldan okula ve bölümden bölüme değişmektedir (SAT web, 2006).

ACT (Amerikan Kolej Testi Değerlendirmesi): ACT, İngilizce, matematik, okuma ve bilimsel mantık yürütmeyi ölçen çoktan-seçmeli bir testtir. Amerikan Kolej Test Programı tarafından yürütülür ve yılda en çok beş defa dünyanın birçok yerindeki test merkezlerinde yapılır. SAT testinin tersine, testin kaç kere açılacağı bir merkezden diğerine değişir. Uluslararası bir öğrenci ACT'ye girmek zorunda olmayabilir. Bu test ön-kayıt gerektirir ve genel olarak SAT yerine geçmez. Dört konu alanından her biri için doğru yanıtların toplam sayısı olan bir ham puan alınır. Bu puan sonradan 1 ve 36 arasında dereceli bir puana dönüştürülür. Sonra dereceli puanlar toplanır ve dörde bölünerek bileşik puan elde edilir. Alınabilecek en yüksek bileşik puan 36, en düşük puan ise 1'dir.

KPDS (Kamu Personeli Dil Sınavı): Ülkemizde, isteyen kamu personelinin yabancı dil seviyesini saptayarak yabancı dil tazminatı ödeme; lisansüstü eğitime giriş ve akademik yükselme gibi amaçlar için, ÖSYM tarafından hazırlanıp uygulanan bir sınavdır**.** Almanca, Fransızca ve İngilizceden çoktan seçmeli test olarak ve test hazırlanamadığı takdirde diğer dillerde Türkçeye ve yabancı dile çeviri şeklinde yapılır. Başarı değerlendirmesi 50-100 tam puan arasında yapılır ve A-E arasında seviyelerle tanımlanır. Sınavın yapılacağı merkezler her dönem yayımlanan kılavuzlarda belirtilmektedir. Örneğin 2006 Mayıs Dönemi Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı Ankara ve Lefkoşa'da yapılmıştır (ÖSYM, 2006).

ÜDS (Üniversitelerarası Kurul Yabancı Dil Sınavı): 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası'nın 24. ve 65. maddeleri gereğince hazırlanarak 1 Eylül 2000 tarih ve 24157 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Doçentlik Sınav Yönetmeliği" uyarınca doçent ve doktora/sanatta yeterlik adaylarının gireceği merkezi bir sınavdır. ÜDS sonuçları, yüksek lisans programlarına giriş için de kullanılabileceğinden, lisans programı mezunları ile lisans programlarının son sınıfında ya da sondan bir önceki sınıfta okuyan öğrenciler de bu sınava girebilirler. Sorular, fen bilimleri, sağlık bilimleri, sosyal bilimler olmak üzere üç alana göre değişir. Sınav alanı ile ilgili olarak kelime hazinesi, gramer bilgisi ile yabancı dilde okuduğunu anlama ve çeviri becerisini yoklayan çoktan seçmeli sorular bulunmaktadır. Sınav Mart ve Ekim aylarında olmak üzere yılda iki kez, çeşitli illerde ve Lefkoşa'da yapılmaktadır. Yabancı dil koşulunun sağlanması için ÜDS'den doçent adaylarının 100 üzerinden en az 65,000 ve doktora/sanatta yeterlik adaylarının 100 üzerinden en az 50,000 puan almaları gerekir. Uluslararası düzeyde merkezi olarak yapılan yabancı dil sınavlarının ÜDS'ye denklikleri Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) tarafından belirlenmektedir. Buna göre uluslararası düzeyde uygulanan sınavların ÜDS'ye eşdeğerlik durumları tablo halinde aşağıda verilmiştir (ÖSYM, 2006).

	ÜDS	TOEFL		IELTS (Her Bölümden)
DOÇENTLİK	65	513	183	6,0
DOKTORA/SANATTA YETERLİK	50	477	153	5,5

TOEFL (Test of English as a Foreign Language): Bu dil sınavı, New Jersey, Princeton'da olan Eğitimsel Test Servisi (ETS: Educational Testing Service) tarafından hazırlanır ve yönetilir. Amerikan üniversitelerinin büyük çoğunluğu ve İngilizce konuşulan diğer ülkelerdeki üniversiteler, profesyonel lisans programları, hükümet acenteleri ve burs programlarının çoğunluğu ana dili İngilizce olmayan öğrencilerden, giriş koşulu olarak TOEFL İngilizce sınavından yeterli puan istemektedirler. Dinleme, yapı, okuma, yazma olmak üzere 4 ana bölümden oluşmaktadır. Türkiye'de bu sınav için Ankara, İstanbul ve İzmir'de sabit; Adana ve Eskişehir'de de geçici test merkezleri oluşturulmuştur. TOEFL sınavında puan dağılımı yeni sisteme göre 550-677 arasında olmaktadır ve üniversitelere ve bölümlere göre istenilen puan değişir (TOEFL, 2006).

IELTS (International English Language Testing System): İngilizcenin geçerli olduğu ortamlarda eğitim almak ya da çalışmak isteyen adayların İngilizce dil seviyesini ölçmek için hazırlanmış bir sınavdır. Bu dil sınavı, British Council (BC), University of Cambridge English for Speakers of Other Languages (ESOL) ve The International Development Programme of Australian Universities (IDP) tarafından ortaklaşa geliştirilmiştir ve düzenlenmektedir. Türkiye'de IELTS sınavı sadece Ankara, İstanbul ve İzmir'deki British Council ofisleri tarafından yapılmaktadır. Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda, İngiltere ve Amerika gibi birçok ülkelerdeki üniversite ve şirketler tarafından kabul edilmektedir. Türkiye'de şu an Boğaziçi, Bilkent, Bilgi, Yeditepe Üniversiteleri ve THY, Yapı Kredi ve Akbank, göçmenlik büroları ve devlet kurumlarında kabul edilmektedir (British Council, 2006).

Müzik: Belli amaç ve yöntemle belli bir güzellik anlayışına göre işlenerek birleştirilmiş seslerden oluşan estetik bir bütündür. Doğaçlama, besteleme ve seslendirme/ yorumlama, başlıca müzik oluşturma süreçleridir. Müziğin bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitimsel olmak üzere 5 farklı alanda işlevleri vardır (UÇAN, 2005: 24).

Müzik Eğitimi: Bireye kendi yaşantısı yolu ile amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma ya da bireyin müziksel davranışlarında kendi yaşantısı

yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel değişiklikleri oluşturma sürecidir. Bu süreç, birey ile müzik arasındaki temel ilişkilere bağlı bir açılım göstermekle birlikte asıl eğitimin temel amacına göre boyut kazanır (UÇAN, 2005: 30).

Müzik Lisans Eğitimi: Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda, öğretmenliğin gerektirdiği müziksel davranışları ve birikimi eğitim bilimsel yetiştirimle birlikte kazandıran lisans eğitimi.

Müzik Lisansüstü Eğitimi: Müzik öğretmenliği başta olmak üzere, herhangi bir müzik alanı lisans derecesi almış olanlara müzik öğretmenliği bilim dalında yüksek lisans (bilim uzmanlığı), sanatta yeterlilik ya da doktora öğrenimi yaparak uzmanlaşma olanağı sağlamak üzere düzenlenen eğitim. Müzik eğitim bilim alanında akademik eleman-uzman-araştırmacı yetiştiren eğitim programları.

İdari ve Mali Özerklik: Üniversitelerin yönetimsel ve mali konularda, Anayasa ve yasalar çerçevesinde, serbestçe karar alarak uygulayabilmeleri (2547 SYY).

Bilimsel Özgürlük: Öğretim elemanlarının her türlü bilimsel çalışmalarını; uluslararası standartlar ve bilimsel ahlak kurallarını göz ardı etmemeleri koşuluyla, herhangi bir baskı olmaksızın yapabilmeleri ve düşüncelerini serbestçe açıklayabilmeleri (2547 SYY).

Özerk Eğitim Kurumu: Ayrı bir yasaya bağlı olarak, yönetim bakımından kimi koşullar altında bağımsız hareket eden eğitim kurumu (2547 SYY).

Üst Kuruluşlar: Yükseköğretim Kurulu ile Üniversitelerarası Kurul (2547 SYY).

Yükseköğretim kurumları: Üniversiteler, yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, meslek yüksekokulları ile uygulama ve araştırma merkezleri (2547 SYY).

Üniversite: Topluma ve insanlığa hizmet etmek amacıyla araştırmaların yapıldığı, bilimsel bilgi, kuram ve yöntemlerin üretildiği, geliştirildiği, öğretildiği ve uygulandığı; ulusal kültürün evrensel değerlerle yoğrulup yayıldığı; özgür ve yaratıcı

düşüncenin yeşertildiği, bilimsel özgürlük ile yönetimsel ve mali özerkliğe sahip, kamu tüzel kişiliğine sahip yükseköğretim kurumu[2] (2547 SYY).

Birim: Üniversitedeki fakülte, enstitü, yüksekokul, meslek yüksekokulu, uygulama ve araştırma merkezi, bölüm ve ana bilim dalı (2547 SYY).

Fakülte: Lisans düzeyinde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan yükseköğretim birimi (2547 SYY).

Enstitü: Belli bilim alanlarında ya da bilim alanları arasında; lisansüstü eğitim-öğretim, araştırma ve uygulama yapan yükseköğretim kurumu (2547 SYY).

Bölüm: Amaç, kapsam ve nitelik yönünden bir bütün oluşturan, birbirini tamamlayan ya da birbirine yakın, bir ya da birden fazla ana bilim/ana sanat dalından oluşan; fakültelerin ve yüksekokulların eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve uygulamalar yapılan yönetimsel ve akademik temel birimidir. (2547 SYY).

Öğretim Elemanı: Yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyeleri, öğretim görevlileri, okutmanlar ve öğretim yardımcıları (2547 SYY).

Öğretim Üyesi: Yükseköğretim kurumlarında görevli profesör, doçent ve yardımcı doçentler (2547 SYY).

Öğretim Yardımcıları: Yükseköğretim kurumlarında görev yapan araştırma görevlileri, uzmanlar, çeviriciler ve eğitim-öğretim planlamacıları (2547 SYY).
Program: Belli bir çalışmanın amacını, bölümlerini, yöntemini ve süresini gösteren plan (Oğuzkan,1974).

Eğitim Programı: Eğitilecek bireylere, öğrenme yaşantılarını kazandırma planıdır (Saylor vd,1981) ve bir eğitim kurumunun, öğrenciler için sağladığı, ulusal eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm etkinliklerini kapsar (Varış,

[2] **2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası mad. 130 -** Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde ulusun ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacıyla, ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler, Devlet tarafından yasayla kurulur.

1994: 18). Eğitim programları, hedefler ve hedef davranışlar, içerik seçimi ve örgütlenmesi, öğrenme-öğretme süreci ve hedeflerin değerlendirilmesi olmak üzere belli ögelerden oluşur (Taba, 1962).

Öğretim Programı: Belli bilgi kategorilerinden oluşan, bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin, eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır ve eğitim programı içinde yer alır (Varış, 1994: 18).

Ders Programı: Öğretim programlarında yer alan "bilgi kategorilerinin (disiplinlerin)" ve etkinlik alanlarının, eğitim amaçları ile ilişkili olan özel amaçlarını gerçekleştirmeleri için öğretim ilkelerini, konuların alt kategorilerini ve değerlendirme esaslarını içeren ve eğitim öğretim programlarındaki esasları öğrenci davranışına dönüştüren programdır (Varış, 1994: 18).

Günümüz müzik eğitiminde "**eğitim programı**", "**öğretim programı**" ve "**ders programı**" terimleri zaman zaman aynı anlamda kullanılmaktadır. İçerdiği ana ögeler bakımından temelde birbirinden pek farklı olmayan bu üç program kavramı, uygulamada, genel ve soyuttan özel ve somuta doğru iç-içe bir görünüm ve açılım gösterir (Uçan, 2005: 61).

Müzik Eğitiminde Program İnceleme: Kendine özgü bir program çözümleme sürecidir. Programın niteliğini, yapısını ve kapsamını belirleme, programı kapsadığı ögelere ve ögeler arası ilişkilere ayırma sürecidir (Uçan, 2005: 62-65).

Program Geliştirme: 1- Toplumdaki yeni gelişmeler göz önünde tutularak belli bir öğretim programının ya da tüm programların genel ve özel amaçlar, ders konuları, öğretim yöntemleri ve değerlendirme yolları vb. bakımından araştırma yoluyla düzeltilmesi, yenileştirilmesi ve önerilen değişikliklerin denendikten sonra genelleştirilmesi eylemi (Oğuzkan,1974). 2- Bilimsel bir çalışmayla hazırlanana programda, belirli bir süre sonra, uygulama sonuçlarına göre hedeflerde, davranışlarda, içerikte, eğitim ve sınama durumlarında gerekli düzeltme, yenileme, onarma, yeniden kurma gibi etkinliklere gidilmesi (Sönmez, 2001: 408-409)

Stratejik Plan: Yükseköğretim kurul ve kurumlarının orta ve uzun süreli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini ve bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımını içeren plan (2547 SYY).

Eğitimde Kalite: Doğru eğitimin, doğru zamanda, doğru kişilere, doğru yerde, doğru yöntemlerle verilmesiyle gerçekleşen, insan kaynaklarının, fiziksel kaynakların, öğrenci hizmetlerinin, sosyal ve kültürel çevrenin, eğitim teknolojisinin, öğrenci, okul, sektör işbirliğinin, eğitim yönetiminin ve eğitim programının, kalite-zenginlik dengesi (Bulut, 2004: 6).

Değerlendirme: Ölçüm konusu olan bir nesne üzerinde nicel ya da nitel ayrımlar yaparak değerlendirici yargılamalarda bulunma (Sencer,1981). Türlü öğretim amaçlarının gerçekleşme oranını değişik yollarla ölçme ve ortaya çıkan sonuçlar üzerinde değer biçme (Oğuzkan, 1974: değerlendirme-3).

Denklik: Birbiriyle karşılaştırılabilir ya da birbirine dönüştürülebilir değerlerin eşitliği (Sencer, 1981).

Akreditasyon: 1- Bir okul, yüksekokul ya da üniversitenin üçüncü bir tarafça belirlenen teknik ölçütlere göre (bu ölçütlere denk, eşdeğerde) çalıştığının bağımsız ve tarafsız bir kuruluş tarafından onaylanması ve düzenli aralıklarla denetlenmesi (TDK 2004). 2- **Dış Değerlendirme:** Yükseköğretim kurumlarında diplomaya yönelik eğitim-öğretim programlarının ulusal ve uluslararası ölçütlere uygun bir şekilde düzenlendiğinin, eğitimin bu doğrultuda devam etmekte olduğunun, bu programların yükseköğretimin amacına uygun nitelikleri sahip mezun vermeyi sağlayacak asgari ölçütlere sahip olduğunun üniversite dışında yetkili kılınmış bir kurum tarafından değerlendirilmesinin yapıldığı ve yönetimin kalitesinin ölçüldüğü sistem[3]

[3] **2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası mad. 130 - Dış değerlendirme:** Üniversitelerarası Kurul Yürütme Kurulu, yükseköğretim kurumlarındaki diplomaya yönelik programların sistematik olarak mesleki ve akademik değerlendirmelerini yapmak üzere dış değerlendirme komisyonları kurar. Bu komisyonlar; Üniversitelerarası Kurulun belirleyeceği ilkeler doğrultusunda, üniversitelerde en az beş yıl etkinlik göstermiş programların dış değerlendirmelerini yapar ya da yaptırır ve bunu, beş yılda bir

Kurumsal Değerlendirme: Bir eğitim kurumunun, özellikle başka bir eğitim kurumuyla denkliğinin tanınması konusunda bir karara varabilmek için, güçlü ve zayıf yönlerinin tümüyle incelenmesi ve çözümlenmesi işlemi (Oğuzkan, 1974).

Öz Değerlendirme: Yükseköğretim kurumlarında verilen eğitim-öğretimin niteliğinin, her türlü eylem ve işlemin hukukun üstünlüğü ilkesine uygunluğunun, kurumun topluma karşı sorumluluğunun, kaynakların şeffaflık ve hesap verebilirlik esaslarına göre etkin ve verimli bir biçimde kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi (2547 SYY).

Öğrenim Kredisi: Kredi bir ölçü birimidir. Kuramsal dersler, uygulama, seminer, atölye çalışmalarının okutuldukları dersler birer kredi, iki saatlik bir uygulama etkinliği yine bir kredi sayılır. Öğrencilerin belli bir sertifika ya da diplomaya sahip olabilmeleri için belli çoklukta krediyi kazanmaları beklenir. Öğrenciler kredilerini istedikleri zaman başka bir kuruma, o kurumun kuralları çerçevesinde transfer edebilirler. Yükseköğretim programlarında uygulanacak sömestr sisteminin başarısı, geniş ölçüde kredi sistemiyle birlikte uygulanmasına bağlıdır (Küçükahmet, 2000: 7).

ECTS (European Community Credit Transfer System): Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS). Öğrencilerin yurt dışında aldıkları ve başarılı oldukları ders kredilerinin, bir yükseköğretim kurumundan diğerine transfer edilmelerini sağlayan bir sistemdir. Ülkeler arasındaki eğitim ve notlandırma sistemlerindeki farklılıklar nedeniyle, öğrencilerin ders yüklerinin belirlenmesinde ve aldığı notların transferinde bir çeşit "ortak dil" kullanılması zorunludur. Bu amaçla her ders için AKTS kredisi (ECTS *credit*) belirlenir, alınan notlar AKTS notlandırma sistemi (ECTS *grading scale*) yardımıyla harf notuna dönüştürülür (Uluslararası İlişkiler Ofisi, 2006).

---

defa tekrarlar. Komisyonların hazırlayacakları raporlar Üniversitelerarası Kurula, YÖK'e ve bütün üniversitelere bildirilir ve ayrıca internet ortamında kamuoyuna duyurulur.

BÖLÜM 1
GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Türkiye, müzik öğretmenliğinde büyük yol katetmiş, birikimli, deneyimli ve donanımlı bir ülkedir. Türkiye müzik öğretmenliği konusunda herhangi bir ülke değildir. Yakın çevresinde, bölgesinde ve Dünya'da çok önemli bir konuma ve örnek bir modele sahiptir. Müzik öğretmenliğine ilişkin "gerçek anlamda yeni düzenlemelerde ve yeni yapılanmalarda" bunlardan en doğru ve en etkin biçimde yararlanmak gerekir. Bunu yaparken **Atatürk'**ün de altını çizerek belirttiği gibi, Dünya'nın her yerinden, her türlü biliminden, tekniğinden, buluşlarından yararlanmak; bununla birlikte asıl temeli kendimizde, kendi içimizde aramak, bulmak, oluşturmak gerekir (Uçan, 2004: 36).

Türkiye'de yükseköğretim programları, özellikle AB'ye uyum ve yeniden yapılanma çalışmaları çerçevesinde, yoğun bir gelişim ve değişim sürecindedir. Bu değişim, derslerin kredi değerlerinin düzenlenmesi ya da diploma denkliklerinin sağlanması gibi konularda gözle görülür biçimde olmaktadır. Ders içerikleri ve onların uygulamadaki görünümleri gibi konularda ise, daha ayrıntılı incelemeyle ortaya çıkacak ve uzun sürelerde belirginleşebilecek özelliktedir.

Öğretim programlarında sürekli değişim, sadece yukarıda anılan türden özel çalışmalardan kaynaklanmamaktadır. Veysel Sönmez'e göre, bilim ve teknikte, toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamda, eğitilecek bireydeki biyolojik ve kültürel değişmelerin kendi yapısından doğan değişme ve gelişmelerin sonucu, her program her defasında yeniden değerlendirilir, gözden geçirilip düzenlenir. Bu nedenlerle olup bitmiş bir program söz konusu değildir (Sönmez, 2001: 408).

Uçan ise, program geliştirmenin "sürekliliğini" şöyle açıklamaktadır: "Müzik eğitiminde program geliştirme, programın "hazırlama - deneme -değerlendirme - düzeltme" evrelerinden bir ya da iki kez geçirilmesiyle sınırlı bir etkinlik değildir.

Geliştirilmiş olan programın yürürlüğe konulmasından sonra sürekli yinelenen "uygulama - değerlendirme - düzeltme" evrelerinden geçirilerek daha gelişkin bir düzeye getirilmesine yönelik sonraki etkinlikleri de kapsar. Öyleyse, *"müzik eğitiminde program geliştirme,* esas olarak, 'programı hazırlama -deneme (uygulama) - değerlendirme - düzeltme' evrelerinden oluşan aşamalı, çok yönlü, kapsamlı ve sürekli bir araştırma sürecidir (Uçan, 2005b:66).

Bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeler, tüm dünyada eğitim ve öğretimin içeriği, süreci ve amacına yönelik önemli değişikliklerin yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Eğitim ve öğretimdeki bu yenilenme süreçleri artık on yıllık dönemlerle değil, neredeyse yıllar, hatta aylarla ölçülebilecek bir dinamizme erişmiştir. Bu gelişmeler, eğitimin birbirini izleyen basamaklarını da kuvvetle etkilemektedir. Öğretim programlarının herhangi bir düzeyindeki **yatay değişim**, o düzeyin *yeniden yapılanması* ve/ya da *programının gelişmesi* ile kendi içinde bir süreliğine tamamlamış gibi görünse de, domino taşları gibi birbirini izleyen biçimde, diğer eğitim düzeylerinde de **dikey değişim**e yol açmaktadır. Böylece değişim, ikinci bir tür süreklilik kazanmaktadır.

Türkiye'de müzik eğitimi sistemi genel olarak beş basamaklı bir yapılanma içindedir ve bu basamaklardan birinin yatay değişimi, diğer dördünün dikey değişimine/oluşumuna neden olabilmektedir. Burada belirtmek gerekir ki, ***Yapılandırma*** ile ***Program Düzenleme*** ayrı işlerdir. Bu nedenle bunları birbirine karıştırmamak gerekir. ***Yapılandırma*** daha çok sistemle ve sistemin işleyişi ile ilgilidir. Bu bakımdan yasal, tüzüksel ve yönetmeliksel yapı ögeleri ve ilişkileri üzerinde yoğunlaşır. ***Program Düzenleme*** ise yapılandırmanın uygulamaya geçirilmesi ile ilgilidir. Bu bakımdan daha çok programa ilişkin amaçsal, ilkesel, kapsamsal, süreçsel ve içeriksel ögeler ve düzenlemeler üzerinde yoğunlaşır (Uçan, 2004: 24).

Aşağıdaki tabloda, yasal, tüzüksel ve yönetmeliksel yapı ögeleri açısından ve/ya da programa ilişkin amaçsal, ilkesel, kapsamsal, süreçsel, içeriksel ögeler ve düzenlemeler açısından değişime uğrayabilen ve bunun sonucunda birbirinde

değişime/oluşuma neden olabilen öğretim düzeyleri verilmektedir[1]. Aşağıda, müzik eğitimi sisteminin basamakları arasında da yatay ve dikey değişim-oluşum etkileşimleri örneklerle açıklanmaktadır.

Tablo 1.1.1. *Türkiye'de Müzik Eğitimi Sisteminde Basamaklandırılmış Beş Öğretim Düzeyi ve Bu Düzeylerdeki Öğretimin Genel Hedef ve İşlevleri*

Öğretim Düzeyi	**Öğretimin Hedef ve İşlevi**
İlköğretim	1. Ön tanıma-Ön yöneltme
Lise (Genel / Mesleki)	2. Hazırlama-Yönlendirme
Yükseköğretim / Önlisans - Lisans	3. Biçimlendirme-Yeterlilik kazandırma
Yükseköğretim / Yüksek Lisans (tezli-tezsiz)	4. Derinleştirme-Analiz ve Sentezde yetkinleştirme-bilimsel araştırmaya yöneltme
Yükseköğretim / Doktora - Sanatta Yeterlik	5. Geliştirme-Uzmanlaştırma-Bağımsız araştırmaya / yaratıcılığa / yorumlamaya yöneltme

1) 1982-1983 Öğretim Yılında Yüksek Öğretmen Okulları Müzik Bölümleri'nin Üniversitelere bağlı Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümlerine dönüştürülmesi ile, müzik öğretmenliği eğitimi alanında *Lisans, Yüksek Lisans, Doktora* ve ona eşdeğer *Sanatta Yeterlik* derecelerine yönelik eğitim-öğretim, uygulama, araştırma ve yayını esas alan üniversiter yapılanma oluşmuştur. Bu, "*bir basamaktaki yapısal dönüşümün, diğer basamağın yapısal oluşumuna neden olması*"nın tipik bir örneğidir. Bu örnekten yola çıkılarak varılabilecek bir de sonuç vardır: "*Bir eğitim sisteminde yaşanan köklü ve büyük yapılanmalar, sisteme yeni bir basamak ekleyebilecek kadar güçlü etkiye sahip olabilir."*

2) 1993 yapılanmasında ise, var olan Genel Müzik Kültürü Eğitimi ağırlıklı öğretmen yetiştirme modelinin yanı sıra, ilk kez *Müzik Kuramları Eğitimi, Ses Eğitimi ve Çalgı Eğitimi* olmak üzere alan ağırlıklarına göre *üç tip müzik öğretmeni yetiştirme modeli* daha uygulamaya konulmuştu. Bu, özünde "Çift Diploma"ya dönük bir sistem niteliği taşıyan, lisans düzeyinde gerçekleştirilmiş olmakla birlikte

[1] Bu tablodaki basamaklandırmaya göre, öğretim düzeyi ve bu düzeylerdeki öğretimin genel hedef ve işlevleri konusundaki ayrıntılı bilgiler için bkz: **1)** UÇAN, Ali. (2005a), **İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi**, Ankara: Evrensel Müzikevi, 3. Basım, 245 **2)** MEB Tebliğler Dergisi, **İlköğretimde Yöneltme Yönergesi,** Eylül 2003/2552 **3)** MEB Tebliğler Dergisi, **Alanların Belirlenmesi ve Ders Seçimi,** Aralık 2004-2567 4**)** 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası, **1. Bölüm Madde 3: Tanımlar**
5) Üniversitelerin Eğitim Bilimleri Enstitülerinin **Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmelikleri**

yüksek lisans ile doktora ve sanatta yeterlik düzeylerinde de gerçekleştirilmeye elverişli bir yapılanma idi. Bu *lisansüstü hedef*in, ilerleyen zamanda, gereken koşullar oluştuğunda gerçekleşmesi tasarlanıyordu. Ne var ki, bu yapılanma iç evrimini tamamlayıp dikey etkilere yol açacak olgunluğa erişemeden, 1997'deki *yapısal daralma değişimi* gerçekleşmiş ve tasarılar, gerçeğe dönüşme yolunda ikinci adımını atamamış, beklenen yatay-dikey değişim-oluşum etkileşimi gerçekleşmemiştir.

Bu, "*bir eğitim basamağında üst üste yaşanan birden çok yapısal değişimin, diğer basamaklarda olması beklenen dikey etkiyi engellemesi*"ne örnek oluşturmaktadır. Bu örnekten yola çıkılarak varılabilecek bir de sonuç vardır: "*Bir eğitim basamağındaki yatay değişim-oluşumların, bir başka basamakta etkisinin görülebilmesi için, kendi iç evrimlerini tamamlaması gerekir. Bu evrim tamamlanmadan aynı basamakta yeni bir değişim yaşanırsa, dikey etkiden söz edilme olanağı yok olabilir*."

3) 1997–1998 eğitim-öğretim yılında başlanan sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulaması, eğitim fakültelerinin ilköğretime öğretmen yetiştiren programlarını da bu uygulamanın gereklerini karşılayacak biçimde düzenlemeyi gerektirmiştir. MEB/YÖK/Dünya Bankası işbirliğiyle yürütülen bir proje[2] çerçevesinde Müzik Eğitimi Bölümleri "Ana Bilim Dalı"na indirilmiş ve yeni oluşturulan Güzel Sanatlar

---

[2] 1990–1999 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortaklaşa yürüttüğü *Milli Eğitimi Geliştirme Projesi,* ilk ve ortaöğretimin yanı sıra öğretmen yetiştirme alanında eğitimi geliştirip desteklemek, söz konusu kademelere eleman yetiştirmek ve kaliteyi artırmak amacıyla Dünya Bankası kredisi ile finanse edilen bir projedir. Öğretmen yetiştiren programların geliştirilmesi ya da yenilenmesi, öğretim bilgisi ve yöntembilim alanlarındaki eksikliği gidermek amacıyla yurt dışına yüksek lisans, doktora ve araştırma yapmak üzere eleman gönderilmesi, fakülte-okul koordinasyonunu sağlamaya yönelik düzenlemeler ve eğitim fakültelerine araç-gereç temininin yanı sıra bazı bölümlerin yapısal değişimi de projenin odaklandığı temel çalışma yönleridir. YÖK bu düzenlemede, öğretmen yetiştirmesi gereken programların mesleğe yeterince hazırlamadıkları ve öğrenimle meslek yaşamı arasında tutarsızlıkların oluştuğu; bazı bölümlerin gereksinim fazlası olan ya da hiç talep olmayan alanlarda büyümesinin kontrol altına alınması gerektiği gibi gerekçeleri temel almıştır. YÖK`ün öne sürdüğü diğer gerekçeler, standardizasyon sorunu, öğretim bilgisi ve yöntembilim alanının ihmali, kuram-uygulama dengesinin kurulamaması, kaynakların tutumsuz ve kişisel kullanımı vb. noktalara yoğunlaşmaktadır (Kalyoncu, 2004:510,511)
Ayrıntılar için bkz. YÖK (1998) ve NARTGÜN, Ş. (2001). **Milli Eğitimi Geliştirme Projesine İlişkin Bir Çözümleme**. Ankara: Ankara Üniversitesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi)

Eğitimi Bölümüne bağlanmıştır. Bu yapılanmayla birlikte Müzik Öğretmenliği Lisans Programlarında da önemli değişiklikler ve yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu, "*bir basamakta gerçekleştirilen 'yapılanmanın', başka bir basamakta 'kısmen yapısal değişime'; 'belirgin biçimde program düzenlemeye' neden oluşu*"na örnek oluşturmaktadır. Bu örnekten yola çıkılarak varılabilecek bir de sonuç vardır: *İki ardışık eğitim kademesinin birleşmesi ile oluşan yatay değişim, kendisinden üst bir kademede "daralma-sıkışma" şeklinde olumsuz bir dikey değişime neden olabilir.* Bu gerçek bir sorun yaratır ve tıpkı yukarıdaki örnekte olduğu gibi, tepki alır. Çünkü *eğitim kademeleri yükseldikçe, içerikler ve yapılar, birleşmeye değil, ayrılmaya-derinleşmeye-uzmanlaşmaya yönelir*. Bu nedenledir ki, örnekte verilen türden değişim etkileşimleri, kademelerin doğasına aykırıdır, doğal değil zorlamadır ve işlerliği kısa olur.

4) Şimdi de "*üçlü etki*"ye değinelim: Sekiz yıllık uygulama sonucunda ilk evresini tamamlayan ilköğretim programları nasıl ki olumlu-olumsuz pek çok eleştiriye maruz kaldıysa, onunla birlikte yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme programlarının da yeterlilikleri tartışılır olmuştur. Bu tartışmalarda programlarla ilgili sorunları çözümlemeye yönelik öneriler, bilimsel araştırma verilerine ve alan uzmanlarının görüşlerine dayalı olarak ortaya konmuştur. Öğretmen yetiştirme programlarının, çağımızın gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip öğretmenler yetiştirmedeki yeterlilikleri, üniversiteler, MEB ve sivil toplum örgütlerince düzenlenen sempozyum, panel, çalıştay, açıkoturum, konferans gibi akademik etkinliklerde tartışılırken, lisansüstü düzeydeki programlar da bu çabalardan payını almış, domino taşlarından biri daha hareket etmiştir.

Bu domino etkisi, " *iki basamak arasındaki dikey etkileşimin, üçüncü bir basamaktaki değişimi hazırlamasının bir örneği*" olarak nitelendirilebilir. Bu örnekten yola çıkılarak varılabilecek bir de sonuç vardır: *Bazen basamaklar arasındaki "dikey etki" , yanı anda başka bir basamağın bir oluşum/değişime neden olmayabilir. Bununla birlikte, bu türdeki bir oluşum ve değişime "gereksinim oluşturarak", tartışmaları, düşünsel üretimleri tetikler. Bir başka deyişle "olası bir oluşum/değişimin zeminini hazırlar".*

Bir başka deyişle, ilerleyen zaman içinde, 1997-1998'deki yapılanmayla ve programlardaki değişimle ilgili yapılan eleştiri ve öneriler, 1990-1993 yapılanmasının cesaret verdiği hayalleri (tasarıları), daha güçlendirici bir hale gelmiştir. Müzik eğitiminin yapılanmasına dair belki de bu döneme kadar hiç olmadığı kadar çok yayın yapılmış, birbirine benzeyen ve 1990-1993 yapılanmasını, o yapılanmanın vaat ettiği, kendi üstüne gelişebilecek yapı ve programların tasarılarını önemli ölçüde temel alan model arayışları başlamış ve önerileri üretilmiştir. Nitekim, bu çabalar ilk meyvesini 2006-2007 programlarının içeriksel ögelerinde değişikliğe neden olarak vermiştir. Bu dikey etkinin, müzik eğitimi lisans ve lisansüstü programlarıyla ilgili olarak, sempozyum, panel, çalıştay, açıkoturum, konferans bilimsel toplantılar ve akademik etkinliklerde doğurduğu tartışmalar ve bu tartışmalarda saptanan sorunlar ve çözüm önerileri ile özellikle lisansüstü düzeyde çözüm bekleyen noktalar, dört başlık altında özetlenebilir[3]:

a) Müzik öğretmenliği lisans ve lisansüstü programlarının" bağlantısı, çeşitlilikleri ve yapılanmaları" açısından yapılan öneriler

Son yıllardaki akademik etkinliklerde ve bazı lisansüstü araştırmaların sonuçlarında, Milli Eğitim sistemimizin müzik eğitimi veren yeni bir yükseköğretim kurumu yapılanmasına gereksinimi olduğu yönündeki vurgulamalar çoğalmıştır. Bu vurgulamalar, müzik öğretmeni yetiştirme amaçlı olarak, gereksinimlere uygun biçimde, birden fazla bölüm, bu bölümler altında farklı ana bilim/ ana sanat dalları ve sertifika programları şeklinde oluşabilecek yeni bir yapılanma oluşması yönündedir. *Lisansüstü müzik eğitimi programlarının* da buna paralel biçimde çeşitlenmesi ve ana dal ağırlıklı bir uzmanlaşma sağlanması beklenmektedir. Lisansüstü eğitimde bu paralelliğin sağlanması, lisans eğitiminin yüksek lisansa ve oradan da doktora

[3] Bu dört başlık altında yer alan metinler, "II **Kavramsal Çerçeve / 2.2. İlgili Yayın ve Araştırmalar**" kısmında ayrıntılı biçimde yer verilen çeşitli yayınların; ilk ikisi gerçekleştiriliş olan Lisansüstü Eğitim Sempozyumlarındaki ilgili bildirilerin ve bazı lisansüstü araştırma sonuçlarının genellenmesi ile yapılmıştır. Ayrıca belirtmekte fayda vardır ki, bu saptamaların önemli bir kısmının, -araştırmanın odak noktasının lisansüstü programlar olmamasıyla birlikte- **Fatih YAYLA**'nın doktora çalışmasıyla (2003a) genel geçerlilik kazanmış olduğu söylenebilir. Bu geçerlilik, elde edilen verilerin, araştırmanın yapıldığı yılda tüm Türkiye'deki MEABD öğretim elemanlarının ve öğrencilerinin üçte birinden fazlasının katıldığı bir çalışma sonucunda elde edildiğinden, aynı zamanda yüksek bir güvenilirliğe sahiptir ve MEABD çalışma evrenini önemli oranda temsil etmektedir. İlgili tüm araştırmacıların bu doktora tezini incelemelerini, önemle vurgularım.

düzeyine aktarılmış bir tür uzaması şeklinde değil, uzmanlaşmanın doruk noktası olarak ele alınması ile oluşmalıdır.

Ülkemizde performansa dayalı çalgı, ses ve koro eğitimi veren besteci, şef, müzik araştırmacısı, müzik teknolojileri uzmanı ve müzik öğretmeni yetiştiren programlar ayrı kurumlar ve sistemler içinde yer almaktadır. Bu sahaların tek bir kurum içinde toplanarak iletişim içinde olması gereklidir. Bu yapılanma Üniversite bünyesinde Müzik Fakültesi, Müzik Yüksekokulu ya da Müzik Akademisi gibi kurum adı altında, şu ana hatlara sahip olabilir (Yayla, 2003-tez: 151):
I-Performans: Vokal, Klavyeli Çalgılar, Telli Çalgılar, Nefesli ve Vurmalı Çalgılar, Kompozisyon, Şeflik (Koro, Çalgı Toplulukları ve Orkestra, Bando)
II- Müzik Eğitimi (Öğretmenliği): Okulöncesi, İlköğretim, Lise, Yüksek
III-Müzikoloji: Etno-Müzikoloji, Sistematik Müzikoloji (Ses ve Kayıt Teknolojileri, Elektronik ve Bilgisayar Destekli Müzik), Tarihsel Müzikoloji

Kurumun lisansüstü programları da lisans eğitimini destekleyen ve araştırmaya yönlendiren programlar olarak oluşturulabilir. Bu aşamada lisansüstü programlar eğitim ve sanat ağırlıklı olarak ayrı yapılarda şekillendirilmelidir. Bu yapılanma ile sanatsal ve bilimsel olmak üzere iki ayrı müzik uzmanlığı sistemi getirilmesi sağlanmalıdır. Bu yapıdaki bir müzik okulu, öğrencilerin ilgilerine yönelik daha fazla seçenek sunması, öğrencilerin alanı daha ayrıntılı tanıması ve eğitim-öğretim süresi içinde ilgi ve becerisine göre eğitimine yön vermesi bakımından gereklidir (Yayla, 2003-tez: 152).

b) Müzik öğretmenliği lisansüstü programlarının "yapıları amaç ve nitelikleri" açısından yapılan öneriler

Lisansüstü programların uzmanlık/ustalık ile ilgili modelleri ve bu modellerin amaçları netleştirilmelidir. Belirli bir düzeydeki tek bir program, "akademik öğretim elemanları yetiştirmek", "mesleki bilgilerinde derinleşmiş araştırmacı müzik öğretmeni yetiştirmek", "araştırmalarla ortaöğretim müzik eğitimi programlarını desteklemek" gibi birbirinden farklı amaçlara aynı anda hizmet edemez. Bu bağlamda, müzik öğretmenliğinin farklı düzeylerine (akademi-ortaöğretim / alanda

uzmanlaşma-hizmet içi destek vb) ve özel mesleksel alanlara hizmet eden farklı lisansüstü programlar oluşturulmalıdır. Bu da, "a" maddesinde belirtildiği gibi, müzik eğitimi veren yeni bir yükseköğretim kurumu yapılanması ile mümkündür.

Müzik öğretmeni yetiştirmede büyük deneyimi ve yeterli sayıda öğretim üyesi bulunan üniversitelerin bünyesinde müzik eğitimi araştırma enstitüsü kurularak gereksinim olan farklı lisansüstü programların açılması sağlanmalıdır. Bu enstitü müzik eğitimi ile ilgili bütün araştırma ve yayınları desteklemeli ve araştırma yapılması gereken konuları saptayarak ülke müzik eğitimi sistemini yönlendirmelidir. Ayrıca, araştırma görevlisi alma ve yetiştirme çalışmalarını düzenlemeli, eğitimleri boyunca araştırmacıları istihdam etmelidir.

Müzik eğitimi veren yeni bir yükseköğretim kurumunun yapılanması ile lisansüstü eğitimin müzik alanına özel bir enstitü çatı altında toplanması mümkün olana dek, program-enstitü eşleşmesi için yapılan öneriler, şu şekilde özetlenebilir:
- Müzik eğitimi alanı lisansüstü programları, "müzik öğretmenliği ana bilim dalı"nda, "eğitim bilimleri enstitüleri"ne bağlı olarak;
- Müzik alanındaki sanatsal ağırlıklı lisansüstü programlar, "konservatuvarlarda", "sosyal bilimler enstitüleri"ne bağlı olarak;
- Müzikoloji lisansüstü programları "müzik bilimleri bölümleri"nde, "sosyal bilimler enstitüleri"ne bağlı olarak sürdürülmelidir.

c) <u>Müzik öğretmenliği lisansüstü (MLÜ) programlarının "ders öğretim ve araştırma aşamaları" ile ilgili öneriler</u>

- MLÜ programları, müzik öğretmenlerinin, akademisyenlerin ve araştırmacıların farklı beklenti ve hedeflerine yanıt verebilecek çeşitli dersler sunmalı; ya da programlar hizmet edeceği öğrenci kitlesinin yapısına göre çeşitlendirilmelidir. Özellikle doktora programında, toplam dersler içinde en büyük ağırlık, adaylara bağımsız bir araştırma yapma, bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneğini kazandırma amacına hizmet eden derslere verilmelidir.

- MLÜ programlarındaki ders tanımları, "içerik sınırlandırma, hedef, yöntem, materyal ve süre" bakımından düzenlenerek, netleştirilmeli; kağıt üstündeki durum ve uygulamadaki durum gerçekçi biçimde birbirine uyumlu olmalıdır.

- Bu dersler müzik uzmanlığı-araştırmacığı-akademisyenliğinin gerektirdiği yeterlikleri adaylara kazandırmalı ve öğretmenlik yeterliliklerinde derinleşmelerini sağlamalıdır.

- Uzman adaylarının ve araştırma görevlilerinin, özellikle ilerideki uzmanlık alanlarının eğitim-öğretimi hakkında deneyim kazanmaları için farklı uzmanlık alanlarına göre dersler çeşitlendirilmelidir. Örneğin, lisede ya da üniversitede çalgı dersi verecek olan adayın, o çalgının eğitim-öğretimini yapabilecek bilgi birikimine ve çalma düzeyine sahip olması gerektiğinden, lisansüstü programlarda çalgının öğretimi eğitimine geniş yer verilmeli, çalgısında uzmanlaşmasını sağlayacak biçimde belki sadece ders aşamasında değil, tez savunması bitene dek çalgı dersi devam etmelidir. Ya da lisede/ üniversitede müziksel işitme–okuma-yazma dersi verecek olan aday, MİOY öğretim tekniklerine hakim olmasını sağlayacak eğitimsel dersler alabilmelidir. Örnekler her uzmanlık alanı için çoğaltılıp çeşitlendirilebilir.

- MLÜ programlarında yapılan araştırmalar, benzer konuların gerekçesizce tekrarlanıyor olması, alana yenilik getirmemeleri, işlevsellikten uzak sonuçlara sahip olmaları, ya da kendilerinden önceki araştırmaların "araştırma önerileri"nden yararlanmadan yapılmaları gibi nedenlerle eleştirilmektir. Bu durumu olumlu yönde değiştirmek için, örneğin, seçilen araştırma konusunda daha önce yapılmış araştırmaların bulgularının incelenmesi ve bu bulguların kuramsal dayanaklarla tutarlılığının denetlenmesi gibi gerekli bazı önlemler alınmalıdır.

- MLÜ programları "tek"liklerini sürdürdükleri sürece, bu programlar çerçevesinde yürütülen araştırmaların "müzik öğretimi" ile ilgili alanlarda yoğunlaşması sağlanmalıdır. Bununla birlikte "teklikten" "çokluğa" dönüşümün gerçekleşmesi, örneğin, okulöncesi ve ilköğretim ve özel eğitim ana bilim dalları ile birlikte müzik eğitimine yönelik lisansüstü programlar açılması ya da ortak araştırmalar yürütülmesi daha sağlıklı olacaktır.

- Bir danışmanın, belirli bir süre içinde, hangi yoğunlukta ve hangi düzeyde (lisans-yüksek lisans-doktora), kaç tez çalışması yönetebileceği ile ilgili, tartışmaya yer vermeyecek düzenlemeler yapılmalıdır.

d) Müzik öğretmenliği lisansüstü programlarında eğitim veren "öğretim elemanları" açısından yapılan öneriler

- Ülkemizdeki köklü üniversiteler dışındaki üniversitelerin bünyesinde yer alan müzik öğretmenliği ana bilim dallarında öğretim üyesi sayısı "eser miktarda" denilecek kadar az olabilmektedir. Bazı etkenler nedeniyle sistemin öğretim üyesi kaynağını oluşturan araştırma görevlisi yetiştirmede sorunlar bulunmaktadır. Buna ek olarak, var olan öğretim üyelerinin de emekli olabileceği düşünülürse, ileriki yıllarda öğretim üyesi sayısında sıkıntılar yaşanacağı söylenebilir. Ülkemizdeki köklü üniversitelerde ise, okutman, öğretim görevlisi, uzman sayıları ile öğretim üyesi sayıları arasında bir ters orantı vardır (piramidin tepesi, tabanından geniştir).

- Müziğin ve müzik öğretiminin aynı alt alanlarında eğitim veren öğretim elemanları, ülke genelinde zaman zaman bir araya gelerek, lisansüstü derslerin içerikleri ve uygulamalarına yönelik fikir alış verişinde bulunmalıdır. Böylece lisans programlarını yürüten kurumlar arasında, çeşitli akademik etkinlikler sayesinde son yıllarda artan iletişim ve etkileşim, lisansüstü programlar açısından da sağlanabilecektir. Örneğin, yakın bir tarihte üçüncüsü yapılacak olan "Lisansüstü Eğitim Sempozyumu" gibi, "Lisansüstü Müzik Eğitimi Sempozyumu" düzenlenebilir. Daha da önemlisi, sempozyum, panel, çalıştay, açıkoturum, konferans vb akademik etkinliklerde sunulan bildiriler, yapılan tartışma, yorum ve öneriler, söz konusu akademik etkinliğin tamamlanmasının hemen ardından yayımlanmalı, alanın tüm öğretim kadrosuna ve ilgililere ulaştırılmalıdır.

- Müzik Eğitimi lisansüstü alanının öğretim elemanı yapısı, Bilimde Doktoralı, Sanatta Yeterlikli ve Teknolojide Ustalıklı öğretim elemanlarından oluşmalı, kadrolar nicelik ve nitelik yönünden buna göre belirlenmeli, dağıtılmalı ve dengelenmelidir.

Yukarıda **dört başlık altında özetlenmeye çalışılan**, müzik eğitimi lisans ve lisansüstü programlarıyla ilgili tartışmalar ve bu tartışmalarda saptanan sorunlar ve çözüm önerilerinden çıkarılabilecek üç genel sonuç vardır. **İlk sonuç göstermektedir ki**, bu tartışmalar, genel olarak şu noktalar üzerinde yoğunlaşmaktadır:

1) Programların "genel olarak" yapılanmaları, çeşitlilikleri ve "kısmen" lisans-lisansüstü düzeyler arasındaki bağlantıları

2) Programların "özellikle lisans düzeyinde" içerdiği derslerin amaç ve nitelikleri

3) Programların "her iki düzeyinde" araştırma eğitiminin yeri ve yapılan araştırmaların niteliği

4) Programlarda "özellikle lisans düzeyinde" görevli öğretim elmanı sayılarındaki yetersizlikler ve "genel olarak" ürettikleri bilimsel çalışmalar açısından iletişimlerindeki yetersizlik (gerek bilimsel toplantılarla bir araya gelebilmedeki sınırlılıklar gerek yayınlar)

İkinci sonuç göstermektedir ki, müzik öğretmenliği lisans ve lisansüstü programlarında, oluşumlarından bu güne kadar pek çok değişme ve gelişme olmuş; müzik öğretmenliği lisans ve lisansüstü eğitiminde yapılanmalar ve programlar ile ilgili kalite arayışları devam etmiştir.

Üçüncü sonuç göstermektedir ki, lisansüstü eğitiminde "en ideal yapılanma içinde, en ideal araştırmacı-uzman-öğretim elemanı yetiştirme modeli yetiştirmek üzere en ideal programlarla öğretim etkinliklerini sürdürme" üstüne, hiçbir zaman lisans eğitimi üstüne olduğu kadar düşünülmemiş, araştırma yapılmamıştır. Bu durum, iki düzeyin (basamağın) toplumsal alanlarının denk olmaması, lisans programlarının pastada doğal olarak çok daha büyük bir dilimi temsil etmesinden de kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, lisansüstü eğitimin kendi dilimindeki çalışmalar, olması gerekenden de azdır.

Yukarıda lisansüstü eğitimle ilgili olarak dört maddede değinilen çaba ve çalışmalar çok değerli bazı verileri ortaya koymaktadır. Ancak, eğitim gibi çok-boyutlu bir alanda, -belli bir toplum ve dönemle sınırlansa bile- **gerçeğin tümünün yeterince araştırılmış/anlaşılmış olduğunu ileri sürmek, olası görünmemektedir**.

Ülkemizde ekonomik, sosyal ve politik gelişmeler ışığında gerçekleştirilen akademisyen yetiştirme yaklaşımlarının, gelişen çağdaş eğitim politikaları ve müzik eğitimi yaklaşımları ile dünyadaki gelişmeleri ne derecede izlediği ve ülke

gereksinimine ne kadar cevap verdiği tartışılan bir konu olmuştur. Üst paragrafta belirtilen lisansüstü çalışmaların sınırlılığıyla birlikte, yetiştirilen akademisyen kalitesi açısından var olan tartışmaların, programların nitelik ve ya nicelik boyutuna odaklanmasına neden olduğu söylenebilir (Yayla, 2003-bildiri:82).

Yirminci yüzyıldan bu yana uygarlığın gerek toplumsal gerekse bilimsel açıdan son derece hızlı bir değişim sürecine girdiği ve bu hızın katlanarak artmasının beklendiği, eğitim programlarının bu hızlı değişimin gereklerine ayak uydurmak durumunda olduğu açıktır. Bu bağlamda, *nesnesi sürekli değişim halinde olan bir araştırma alanının asla doygunluk noktasına varamayacağı* da rahatlıkla öngörülebilir. Ancak, eğitim programı araştırması - özellikle de karşılaştırmalı eğitim bilimi araştırması - alanında, *bu genel koşulların getirdiği sınırlılığın da ötesinde bazı eksiklikler* bulunduğu gözlenmektedir.

Sadece müzik eğitimindeki değil, diğer pek çok alandaki lisansüstü programların ders öğretim boyutlarını konu alarak, tek başına bu konuyu irdeleyen ya da dengi programlarla karşılaştırmalı biçimde inceleyen ya da ders öğretim programlarına odaklanmakla birlikte, konu evreninde genelden özele doğru daralan bir araştırma sunan çalışmalar **son derecede sınırlıdır.** Bu sınırlılık, konusu "Türkiye'deki ve yurt dışındaki lisansüstü müzik eğitimi programlarını, genel boyutlarından içerdiği dersler boyutuna doğru odaklanarak karşılaştırılması" olan ***bu doktora araştırmasının gerekçelerinden biridir.***

Bu sınırlılığa işaret eden diğer bazı çalışmalar aşağıda özetlenmiştir:

II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu'nda, *1995–2004 yılları arasındaki eğitim programları ve öğretimi bilim dalında yapılmış doktora tezleri* ile ilgili olarak sunulan bir bildiride (Özdemir vd, 2005) doktora tezlerinin *konuları, içerikleri, yöntemleri, yeni araştırmacılara önerileri* incelenmiş; çalışma yoğunlaşmasının neler üzerinde olduğu, nelerde eksiklik olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada ulaşılan bazı sonuçlar şunlardır:

1- "Öğretim", "Program", "Değerlendirme", "Diğer" konular bakımından, öğretim modeli üzerine odaklanan ve /ya da uluslararası karşılaştırma yapan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2- Çalışmaların tümü betimseldir; deneysel bir çalışmaya rastlanmamıştır.
3 - Araştırma araçları olarak (20 tezde) 13 anket, 3 görüşme, 3 tutum ölçeği, 3 belge tarama, 2 başarı testi, 1 gözlem, 1 öğrenci dosyası, 1 değerlendirme ölçeği görülmüş, karşılaştırmalı inceleme tekniklerine rastlanmamıştır.

Yine II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu'nda sunulan bir başka bildiride (Demirel vd, 2005), *1995–2005 arasındaki eğitim alanı doktora tezlerinin tamamı, konuları ve yöntemleri* bakımından incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, tezlerle ilgili olarak ulaşılan bazı veriler aşağıdadır:
1- Konu alanı dağılımı: Program geliştirme %46, program değerlendirme %33; diğer %21
2- İncelediği öğretim düzeyi dağılımı: ilköğretim %34,7; orta öğretim %10,8, lisans eğitimi %29,4 ve lisansüstü eğitim %2,4
3- Araştırma modeli dağılımı: Betimsel-nicel %37,5, betimsel-nitel %5,7, betimsel-nitel-nicel %8,5, deneysel-nicel %39,8;
4- Örneklem dağılımı: Sistematik örneklemi olan % 30,7, amaçlı örneklemi olan %69,3;
5- Kullanılan araçların dağılımı: Başarı testi %45,5, anket %42, tutum ölçeği %20,5, performans ölçeği %14,8, gözlem %26,1, görüşme %23,9, belge %14,2;
6- Veri analizi dağılımı: T-testi %58, varyans %13,6, korelasyon %10,2, regresyon %2,3, ki-kare %15,9

Bu ***sınırlılığın önemli bir nedeni,*** daha önce de belirtildiği gibi, dünyanın birçok ülkesindeki birçok üniversitede uluslararası akreditasyon (denklik çalışmaları) nedeniyle program değişimleri yaşanmakta olmasıdır. Uluslararası kalite ölçütlerine göre yeni düzenlemelere tabi olan bu programların en azından belgesel taramalarını yapmak, belirli bir zaman kesiti için bile çok zordur. Söz konusu belgelere ulaşmanın en pratik yolu kurumların web sayfalarındaki ilgili bölümlerinden gerekli verileri almaktır ki, yeniden yapılanma sürecinde sürekli güncellenmesi gereken bu bölümler aynı hafta içinde bile değişebilmekte, hatta uzun süren güncelleştirme çalışmaları nedeniyle bazen hiç ulaşılamamaktadır. Son yıllarda dünyadaki tüm eğitim kurumlarının önemle üstünde çalıştığı kalite ve karşılaştırma ölçütleri, oluşumunu önemli oranda tamamladığında, gerek lisans gerek lisansüstü programlarla ilgili karşılaştırmalı eğitim bilim çalışmalarını organize etmek ve yürütmek çok daha kolaylaşacaktır.

Lisans ya da lisansüstü düzeydeki programlarla ilgili betimsel, karşılaştırmalı ya da özellikle karşılaştırmalı-betimsel çalışmalardaki sınırlılığın nedenleri, söz konusu alan müzik öğretmenliği olunca, özelleşerek çeşitlenmektedir. Her şeyden önce, müzik öğretmeni eğitiminin çeşitli ulusal biçimlerinin ayrıntılı bir karşılaştırması, bunların çok çeşitli oluşları ve sürekli gelişip değişmeleri nedeniyle neredeyse olanaksızdır.[4]

Müzik eğitimine ilişkin planlama ve uygulamalar ülkeden ülkeye, bir ülkede kurumdan kuruma ve bunların her birinde dönemden döneme değişiklikler göstermektedir. Müzik eğitiminin geçmişten bugüne doğru bazen hızlı, bazen yavaş ama sürekli bir gelişme gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu olgu Türkiye'de müzik eğitimi için de geçerlidir (Uçan, 1996: 40).

Bununla birlikte, kültürel farklılıklar bir kenara bırakılırsa, akademik konulardaki öğretmen eğitimlerinden farklı olarak, müzik öğretmeni lisans eğitimi programlarında dört temel eğitim alanı belirlenebilir: müzik pratiği, müzikoloji, müzik eğitimi bilimi ve eğitsel uygulama. Tabi ki, bu alanlar, "kültürel farklılıklar bir kenara bırakılarak" belirlense bile, üzerlerine çalışırken, değişik ulusal müzik kültürleri ışığında değerlendirilmelidirler .[5]

Müzik öğretmeni eğitimi genel olarak öğretmen eğitimindeki gelişmeler kapsamında değerlendirilmelidir. Değişik ülkelerin müzik öğretmeni eğitiminde karşılaştırma yapmak zor olmasına rağmen müzik öğretmeni eğitiminin tüm değişik şekillerinin genel temel yapısının ortak bir taslağını çizmek mümkündür. Müzik

---

[4] Bunun çok belirgin bir örneği Latin Amerika ve Afrika ülkelerinin müzik eğitimi üzerine yapılan araştırmalarda görülebilmektedir. Bkz. Gratzer ve Sima 1987. Okafor 1991
Gratzer, D ve M. Sima. (1987). *A Descriptive Study of the Argentine Music Teacher***. Council for Research in Music Education Bulletin**, 91: 50-58
OKAFOR, R. C. (1991). *Music in Nigerian education***. Council for Research in Music Education Bulletin** 108: 59-68

[5] Müzikoloji iki ögeyi içerir: müzik kuramları (armonik, kontrpuan, eğitim, düzenleme) ve müzik tarihi ve/ya da kültür tarihi. Müzik eğitim bilimi ya da müzik öğretim yöntemleri müzikal eğitim kuramını (anaokulundan ortaokulu seviyesine dek), öğretim programı kuramını, müzikal öğretim programı kuramını, müzikal eğitim tarihçesini ve de müzik eğitimi ve öğrenimi sürecinin sosyal ve fiziksel temellerinin tarihini içerir. Son olarak, eğitim uygulaması şu ögeleri içerir: müzik öğretmeni yeterliliğini almak için dersleri izleme, derslere hazırlık ve dersleri yönetme (Kaiser, 1994b: 4027).

öğretmeni yetiştirmenin ülkelere özel olan şekli, bu temel yapının bireysel ögelerinin daha az ya da daha çok vurgulanması ile oluşmaktadır.

Lisans düzeyindeki müzik öğretmeni eğitimi neredeyse tüm dünyada, aşağıdaki ögeleri içeren artistik bir eğitim pratiğini de kapsamaktadır (Kaiser, 1994b: 4027).

(a) Ana dal (örneğin, trompet ya da ses);
(b) Bir ya da daha fazla ek çalgı aleti;
(c) Medya pratiği (dijital teyplerle, VCRS ve kontrol masalarıyla denemeler);
(d) Midi-üretim (bilgisayar destekli müzik üretimi);
(e) Ritmiks (müziğin fiziksel hareketi - folklor gibi)
(f) Küçük bir müzik topluluğunda çalmak
(g) Koro ve orkestra yönetimi

Ne var ki lisansüstü eğitim söz konusu olduğunda benzer sınıflamalarla bu düzeyin temel eğitim alanlarını ortaya koymak, dahası lisans eğitiminde olduğu gibi, örneğin artistik bir eğitim pratiği türünden ortak ögelerden söz etmek pek kolay değildir. Yine de, yapılan eğitim öğretimi daha iyi temellere oturtmak, yeni çözümler bulmak için kendi sistemimizi değerlendirmenin yanında, diğer ülkelerde kurumların nasıl çalıştığını gözlemlemek, ders programlarını ve fiziksel olanaklarını inceleyip kendi ülke koşullarımıza uyarlamak da, sürecin gerekli ve farklı bir boyutudur. İşte bu gereklilik ***bu doktora araştırmasının diğer bir gerekçesini*** oluşturmaktadır.

Program geliştirme, programı "tasarlama/hazırlama - (inceleme) uygulama/deneme – değerlendirme – düzeltme" evrelerinden oluşan çok yönlü, çok aşamalı bir süreçtir. Araştırmasız "tasarlama/hazırlama - (inceleme) uygulama/deneme – değerlendirme – düzeltme" temelsiz, gerekçesiz ve kanıtsız olur. Program geliştirme çalışmaları ve araştırmaları yapılırken;
- Ulusal eğitim hedeflerinden, deklik çalışmaları (akreditasyon) sürecinin gerektirdiği kalite ölçütlerine;
- Var olan öğrenci topluluğunun hazır bulunuşluğu ve gereksinimlerinden,
programlara özel alt amaçlara;
- Var olan yükseköğretim yapısından, geleceğe dönük stratejilere

- Var olan eğitim öğretim kadrosundan, yaratılmak istenen modeldeki kadrolaşmaya; hatta fiziki ortam ve mali olanaklara kadar, her sisteme göre farklılıklar gösteren pek çok öge göz önünde bulundurulmalıdır.

Program geliştirme sırasında, programcının elinde bu alanlara ilişkin yakın tarihli veriler bulunması önemlidir. Bunlar şu şekilde maddeleştirilebilir:

1- Bölgesel / ulusal / uluslararası kalite ölçütleriyle ilgili yasal düzenlemelere ilişkin belgeler

2- Ulusal yükseköğretim yapılanmalarını düzenleyen yasa ve yönetmelikler

3- Öğrenci ve öğretmen başarı istatistikleri gibi nicel ya da yükseköğretime ilişkin gereksinim, beklenti ve planlama verileri gibi nitel veriler

4- Uygulamaya ilişkin -eğitim ögelerini oluşturan taraflarla (öğrenci, öğretmen, kurumlar...) ilgili nicel veriler (örneğin okullaşma / nüfus oranları, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, alanlara göre öğrenci dağılımı…)

5- Bölgesel / ulusal / uluslararası karşılaştırmalı eğitim bilimi araştırması verileri.

6- Programların var olan durumları ve ders içerikleri

7- Sosyo-ekonomik veriler (örneğin iş sektörlerinin araştırma-geliştirme ve eleman gereksinimine ilişkin veriler, diplomalı işsizlik oranları…)

8- Fiziksel koşullara ve mali duruma ilişkin nicel veriler

Bilimsel temellere ve kanıtlanmış gerekçelere dayalı, sağlıklı bir program geliştirme süreci sağlanabilmesinin, eğitim ve eğitim programı araştırmalarının program geliştirme çalışmalarından daha hızlı yürütülmesine bağlı olduğu ileri sürülebilir. Müzik eğitimi alanında da, tüm eğitim alanlarında olduğu gibi, araştırma-geliştirme çalışmaları içinde "program araştırma-geliştirme çalışmaları" merkezi bir öneme sahiptir. ***Bu araştırmanın lisansüstü müzik eğitimi programı araştırmaları çerçevesinde yeni bir veri takımı oluşturabileceğine, böylece sağlıklı bir program geliştirme sürecinin ön gereklerine katkıda bulunabileceğine inanılmaktadır.***

Program geliştirme için gereksinim duyulan verilerin "karşılaştırmalı eğitim bilimi araştırması" kısmına belli bir ölçüde yanıt verebilmek üzere hazırlanan ***bu araştırmanın problemi,*** Türkiye'de uygulanmakta olan müzik öğretmenliği alanı lisansüstü ders öğretim programlarının, uluslararası standartları oluşturan belli başlı yurt dışı kurumların programları ile karşılaştırılarak incelenmesi çerçevesinde şekillenmiştir.

Yukarıda belirtilenler çerçevesinde bu araştırmanın temel problem cümlesi; "**Türkiye ile Kanada, Norveç, ABD, Avustralya ve Avusturya Yükseköğretim Sistemleri İçinde Lisansüstü Müzik Eğitimi Programlarının Karşılaştırılması Sonucunda Saptanabilecek Benzerlik, Farklılık ve Ortaklıklar nelerdir?**" olarak saptanmıştır.

Bu ana problemin çözümü için belirlenen 5 alt problem çerçevesinde şu sorulara yanıt aranmıştır:

1) Ülkemizin ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerin yükseköğretim sistemlerinin günümüzdeki durumu nedir?
2) Ülkemizden ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerden temsili olarak seçilen üniversitelerin lisansüstü programlarının günümüzdeki yapılanmaları nasıldır?"
3) Ülkemizin ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerin müzik eğitimi lisansüstü programlarında yer alan dersler, hangi öğretim kategorilerinde yer almaktadır?
4) Ülkemizin ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerin müzik eğitimi lisansüstü programlarında yer alan derslerin benzerlik, farklılık, ortaklıkları nelerdir?
5) Ülkemizin ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerin müzik eğitimi lisansüstü programlarındaki tez çalışmalarının yapılanmalarındaki benzerlik, farklılık, ortaklıkları nelerdir?

1.2. Amaçlar

Bu **araştırmanın genel amacı**, Türkiye'de uygulanmakta olan müzik öğretmenliği alanı lisansüstü programlarını uluslararası standartları oluşturan belli başlı yurt dışı kurumların programları ile karşılaştırmalı biçimde inceleyerek aralarındaki benzerlikleri, farklılıkları, ortaklıkları ortaya koymaktır. Bu genel amaç çerçevesinde araştırma için güdülen **diğer amaçlar** aşağıdadır:

Müzik eğitimi alanı lisansüstü ders öğretim programlarını karşılaştırmalı olarak inceleyebilmek için, sistematik bir yola, daha doğrusu yolu gösteren bir

haritaya gereksinim vardır. Bu programları uluslararası alanda karşılaştıran, geçmişte yapılmış bir çalışmanın olmaması gerekçesiyle, araştırmanın **birinci amacı** "karşılaştırma çalışmasının sınırlarını çizerek, bir inceleme planı oluşturmak ve bunu şematik biçimde göstermek" olmuştur. Araştırmanın *yöntem bölümünde ayrıntıları açıklanan bu şematik plan*, araştırmanın diğer amaçlarını ve bu amaçları geçekleştirmek üzere yanıt aranacak alt problemleri sistematik biçimde ortaya koymayı da kolaylaştırmıştır.

Lisansüstü programlarda uluslararası karşılaştırmalar yaparken, ders türleri ve içerikleri ile ilgili, olası farklılık-benzerlik-ortaklıkları saptamak, sistematik bir çalışma ile çok zor olmaktan çıkabilir. Ne var ki, saptamaların yorumlanması boyutunda, çok daha geniş bilgilere gereksinim vardır. Çünkü bazı farklılıklar, ülkelerin yükseköğretim sistemlerindeki genel stratejilerden, bazıları sistemin yapılanma biçiminden kaynaklanıyor olabilir. Farklılıkların bazılarıysa, sistemin çatısı altında yer alan yükseköğretim kurumlarının akademik yapılarıyla ve bazıları da bu alt çatının da altında kümelenen programlara özgü niteliklerle ilgilidir. Bir başka deyişle, bir yükseköğretim sistemini oluşturan piramidin tepesinden tabanına kadar var olan çok katmanlı – çok elemanlı yapının ögeleri arasındaki bağ ve etkileşim anlaşılmadan, katmanları ya da katmanlardaki elemanlardan herhangi birini tek başına açıklamak hem zordur hem de gerçeklerden uzaklaştırabilecek varsayımlarda bulunmayı gerektirebilir. Bu gerekçelerle **ikinci amaç** "örneklemdeki ülkelerin yükseköğretim sistemlerini, bu ülkelerden temsili olarak seçilen üniversitelerin lisansüstü programlarının yapılarını inceleyerek karşılaştırmaların yorumlanmasına dayanak oluşturmaktır".

Bu araştırmanın odak noktasını, yükseköğretim sistemini oluşturan piramidin, lisansüstü eğitim katmanındaki elemanlarından "müzik eğitimi ders öğretim programları" oluşturmaktadır. Bu noktada karşılaştırmanın odak noktasına yoğunlaşan **üçüncü amaç, "**dersleri sınıflamak (kategorilerine göre ayırmak)" ve **dördüncü amaç** "sınıflanan (kategorize edilen) dersleri karşılaştırarak farklılık-benzerlik-ortaklıklarını saptamak" biçiminde oluşmuştur.

Bu araştırma kapsamına alınan lisansüstü programlar tezli yüksek lisans ve doktora programlarıdır ki, bu programların en önemli amacı, ilgili alanlarda araştırmacı uzmanlar yetiştirmektir. Araştırmacı uzman yetiştirmenin ön koşulu ise, bireylere bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmaktır.

Bu yetenek, programların "bağımsız araştırma yapma" boyutunda hayat bulur. O halde programların en önemli aşamasını tez çalışmalarının oluşturduğu söylenebilir. Bu çerçevede araştırmanın **beşinci amacı** "programlardaki tez çalışmaları ile ilgili işleyişleri karşılaştırmaktır".

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırma sonuçlarının kuram ve uygulamaya sağlayacağı katkılar ya da getireceği yenilikler bakımından bu araştırmanın önemi:

Ülkemizde uygulanmakta olan müzik öğretmenliği yüksek lisans ve doktora programlarının, uluslararası standartları oluşturan belli başlı yurt dışı kurumların programları ile karşılaştırmalı olarak, doktora çalışması olarak ilk kez bu araştırmada incelenmiş olması önemlidir.

Ülkemizde lisans düzeyindeki müzik eğitimi programları ile ilgili birçok araştırma bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı, program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayabilecek niteliktedir. Ancak, lisansüstü programlarla ilgili çalışmalar son derecede sınırlı olduğu gibi, uluslararası karşılaştırmalı müzik eğitimi bilimi araştırması örneği de yoktur. Bu doktora araştırması, bu eksikliği gidermekte öncü çalışma olması bakımından önemlidir.

Müzik eğitimi alanındaki araştırma-geliştirme çalışmaları içinde, "program araştırma-geliştirme çalışmaları" merkezi bir öneme sahiptir. Bu karşılaştırmalı lisansüstü eğitim programı araştırmasının, program geliştirme çalışmaları için sonuçlarına gereksinim duyulan program araştırmaları içinde yer alacağına ve

sağlıklı bir program geliştirme sürecinin ön gereklerine katkıda bulunabileceğine inanılmaktadır.

Araştırmanın genel çerçevesinde, örneklem içindeki ülkelerin kurumsal düzeyde yönetim ve özerklik biçimleri, uluslararası denklik ve öğrenci değişimi yaklaşımları, kredi sistemleri ve öğrenci değerlendirme biçimleri ile lisansüstü eğitim dereceleri açıklanmaktadır. **Araştırmanın özel çerçevesinde** bu ülkelerden temsili olarak seçilen üniversitelerin tarihçesi, müzik lisansüstü programlarındaki başlıca alt konu alanları içinden "öğretmenlik / eğitim" programları ilgili tanım, amaç, kapsam, yöntem ve ilkeleri, akademik giriş koşulları ile öğrenim süreleri yer almaktadır. Bu genel ve özel çerçeveler, programların günümüzdeki durumunun saptanmasına ve daha iyi analiz edilmesine katkı sağlayabilecektir.

Araştırma aynı nedenlerle, lisansüstü müzik eğitimi programlarıyla ilgili araştırma yapanlara yönelik bir kaynak oluşturabilecektir. Ayrıca öğretim programlarının geliştirilmesine yönelik öneriler sunma yoluyla müzik eğitimi alanında uzman ve akademisyen yetiştirilmesine nitelik açısından katkıda bulunabilecektir.

<u>Bu araştırmanın sonuçlarına dayalı yeni araştırmalara yol açabilir olması bakımından önemi:</u>

● Programın sağlamlık ve işe yararlığı, öğretimin etkililik ve yeterliliği konularında yeni araştırmalara yol açabilir olması,

● Program değerlendirme çalışmalarına yönelik araştırma modeli oluşturma çabalarına ve /ya da geleceğe dönük plan ve programların hazırlanmasına katkıda bulunabilecek olması,

● Karşılaştırmalı müzik eğitimi bilimi alanında yapılabilecek yeni araştırmalara örnek oluşturması,

● Ülkemizde uygulanmakta olan müzik öğretmenliği yüksek lisans ve doktora ders öğretim programları ile yurt dışı kurumların programları arasında kağıt üstündeki farklılıkların uygulamadaki durumlarda da söz konusu olup olmadığını test edecek ya da bu farklılıkların nedenini sorgulayacak yeni araştırmalara ışık tutabilir nitelikte olması bakımlarından bu araştırma önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırma iki temel varsayım üstünde şekillenmiştir:

1. Araştırma kapsamına alınan tüm programların yazılı metinleri, uygulamalardaki görünümleri yansıtmaktadır.
2. Akademisyen, araştırmacı, uzman yetiştirme sitemi içinde yer alan bu ders öğretim programlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi, program değerlendirme sürecinin bir aşamasıdır.

Araştırma, yöntem, teknik ve model, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve işlenmesi bakımından şu varsayımlara dayanmaktadır:

1. Seçilen araştırma modeli ve araştırmada izlenen belge tarama, inceleme, çözümleme ve yazışma yöntemleri araştırma probleminin çözümüne, araştırmanın yapısına ve amaçlarına uygundur.
2. Araştırma örneklemi, araştırma evrenini temsil edebilecek niteliktedir.
3. Araştırmada temel veri kaynağı olarak kullanılan ilgili yasa, tüzük, yönetmelik ve programlar, araştırma probleminin çözümü için gereklidirler. Bu veri kaynakları gerçek durumu yansıtmaktadır. Bu kaynaklardan elde edilen verilerin işlenmesi ve yorumlanması için izlenen yollar yeterince geçerli ve güvenilirdir.
4. Bu araştırmada görüşüne başvurulan bilirkişiler ve programları incelenen kurumlar gerçeği ve gereken tüm bilgilerin büyük bir kısmını yansıtmışlardır.

Araştırmada ayrıca, müzik eğitimi alanında, yurt içi ve dışında uygulanmakta olan lisansüstü ders öğretim programlarını karşılaştıran; bu karşılaştırmadan elde edilecek bulguların, yeni bir programın geliştirilmesinde ya da var olanın değerlendirilerek iyileştirilmesinde kullanılmasına dair öneriler getiren bir çalışmaya, gereksinim duyulduğu varsayılmıştır.

1.5. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu araştırma, karşılaştırmalı müzik eğitimi biliminin, "*lisansüstü müzik eğitimi programlarının karşılaştırılması*" boyutu ile sınırlıdır.

Müzik eğitimi alanı lisansüstü programlarını karşılaştırmalı olarak inceleyebilmek için, sistematik bir yola, daha doğrusu yolu gösteren bir haritaya gereksinim vardır. Bu programları uluslararası alanda karşılaştıran, geçmişte yapılmış bir çalışmanın olmaması gerekçesiyle, araştırmacı tarafından karşılaştırma çalışmasının sınırları çizilerek, bir inceleme planı oluşturulmuş ve şematik biçimde gösterilmiştir. Bu bağlamda, incelenen ve/ya da karşılaştırılan araştırma verileri, şematik plandaki maddelerle sınırlıdır.

Ülkemizde ve dünyada, müzik alanında, amaçlarına ve alt konu alanlarına göre farklılık gösteren çeşitli lisansüstü programlar vardır. Bu araştırmada, alt konu alanı *müzik eğitimi* olan ve öncelikli amaçları *"müzik alanında akademik düzeyde yetişmiş insan gereksinimini karşılamak, araştırma, eğitim ve öğretimi en etkili şekilde bütünleştirmek*" olan programlar esas alınmıştır.

Söz konusu programlar, yurdumuzda, "yüksek lisans (tezli – tezsiz), doktora ve sanatta yeterlik" olmak üzere üç ana türdedir. Araştırmada bu türler, belli bir boyutun bütünüyle ele alınabilmesi ve araştırmacı-akademisyen yetiştirme amacına doğrudan hizmet eden programların incelenmesi amacıyla sanatta yeterlik ve tezsiz yüksek lisans dışarıda bırakılarak, *tezli yüksek lisans ve doktora programları* ile sınırlandırılmışlardır.

Lisansüstü müzik eğitimi veren kurumlar, programın işleyişindeki devamlılığı saptayabilmek için, bünyesinde aynı anda hem yüksek lisans, hem doktora programı olanlar ile sınırlandırılmıştır. Bunlar Türkiye'de, *Gazi, Abant İzzet Baysal, Dokuz Eylül, Selçuk ve Marmara Üniversiteleri'nin Eğitim Bilimleri Enstitüleri*dir.

Bu kurumların işleyişi, *2547 Sayılı YÖK Yasası ve ilgili yönetmeliklere* bağlı olarak ele alınmış olup, *uygulamada ortaya çıkan farklılıklar* araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Araştırma örneklemi içine alınan diğer ülkeler ise, *müzik eğitiminde ileri* olduğu bilinen ülkelerden bazıları ile sınırlıdır. Ülkelerin seçiminde rol oynayan ikinci bir etken, pratik nedenlerle "*dil*"dir. Bu bağlamda, üniversitelerin web sitesi metinlerindeki dili *İngilizce ve Almanca* olan ya da çeviri motorları kullanılarak İngilizceye ve Almancaya transfer edilebilen ülkeler seçilmiştir. Seçilen ülkeler *Kanada, Norveç, ABD, Avustralya, Avusturya* ile sınırlıdır.

Araştırma örneklemi içine alınan her bir ülkeden, *sadece bir* üniversite araştırma kapsamına alınmıştır. Bunların ortak özelliği, *müzik eğitimi alanında aynı anda hem yüksek lisans, hem doktora programına sahip olmaları, müzik eğitimi alnında köklü bir geçmişe sahip olmaları ve ülkelerinde aynı alandaki diğer yükseköğretim kurumlarına öncülük etmiş olmaları*dır. Bu üniversiteler *The University of Western Ontario* (Kanada), *Norwegian State Academy of Music* (Norveç), *South Carolina University* (ABD), *University of New South Wales* (Avustralya), *University of Music and Dramatic Arts* (Avusturya)'dır.

Araştırma kapsamına alınan tüm üniversiteler devlet kurumudur. Vakıf üniversiteleri ve diğer özel girişimle kurulmuş üniversiteler bu araştırma kapsamının dışındadır.

Yurt içi ve dışından, bu araştırmada incelenmek üzere seçilen lisansüstü müzik eğitimi ders öğretim programları, planlanan araştırma sürecinin kapsadığı zaman dilimi içinde olması gerekçesiyle *2005–2006 öğretim yılında geçerli olanlar* ile sınırlandırılmıştır.

Müzik alanı, yazılı-belgeli durum ve uygulamadaki görünüm arasındaki olası farkın, diğer alanlara göre daha yüksek oluşuma sahip olduğu bir alandır. Dolayısıyla, uygulamadaki görünümü, hele ki uluslararası düzeyde saptamak,

bireysel bir doktora tezinin süre ve kapsamını aşan, bir ekipler arası çalışmayı ve yıllarca sürebilecek izlemeyi gerektirir. Bu gerçeğin aksine hareket etmek, araştırmayı "bilimsel gerçek" niteliğini taşıyan sonuçlara ulaştırmaktan alıkoyacaktır. Bu nedenlerle araştırma*, programların yazılı - basılı biçimleriyle sınırlıdır* ve *programlara ilişkin uygulamalar bu araştırmanın kapsamı dışındadır*.

Türkiye'deki ve araştırma kapsamına alınan diğer ülkelerdeki programların içerdiği derslerin çeşitleri ve sayısal çoklukları denk değildir. Dolayısıyla bilimsel olarak birebir karşılaştırma yapmak için uygun veri niteliği taşımamaktadırlar. Bu nedenle, araştırmada bir sınıflama (kategorize etme) arayışına gidilmiş ve dersler, "*Alan, Alanın Eğitimi, Eğitim ve Araştırma*" olmak üzere dört ana başlık altında toplanmıştır. Nicel karşılaştırmalar, ancak bu düzenlemelerden sonra yapılabilmiştir.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi ve modeli, evren ve örneklemi, verilerin toplanması, toplanan verilerin işlenmesi ve çözümlenmesinde kullanılan yöntem ve teknikler yer almakta ve açıklanmaktadır.

2.1 Araştırma Yöntemi

Bu araştırmanın, verilerinin toplanması, çözümlenmesi, yorumlanarak sonucun raporlaştırılması sürecinde, araştırma aşamalarının tamamı bilimsel yöntemin ışığında planlı ve sistemli olarak uygulanmıştır. Araştırmada temel olarak, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan ***doküman incelemesi*** kullanılmıştır. Bu yöntemin araştırma açısından, her türlü bilgi ve belgenin toplanması ve değerlendirilmesinde nasıl kullanıldığı, aşağıdaki başlıklar atında ayrıntılı biçimde ele alınmıştır.

2.2. Araştırma Modeli

Bu araştırmanın yürütülmesinde, karşılaştırma yoluyla ilişki saptamaya dayalı genel tarama özelliği taşıyan ***ilişkisel tarama modeli*** kullanılmıştır.

Araştırmada, 2005–2006 öğretim yılında Türkiye'de ve yurt dışında uygulanmakta olan müzik öğretmenliği lisansüstü ders öğretim programlarının karşılaştırılarak incelenmesi, ortak, benzer ve farklı yönlerinin saptanması söz konusudur. Bu bağlamda genel çerçevesi bakımından "***betimsel araştırma***" niteliğinde olan bu araştırma, özel çerçevesi ve yapıldığı çevre bakımından bir ***karşılaştırmalı müzik eğitimi bilimi araştırması***dır.

2.3. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın *evreni*, Türkiye ve dünyadaki müzik öğretmenliği lisansüstü ders öğretim programları ve bu programları yürüten üniversitelerdir.[1]

Araştırmanın evrenine ilişkin özellikler şunlardır:

Bu evren, müzik öğretmenliği programlarını içeren yükseköğretim kurumlarının sistemlerin, ulusal eğitim hedefleri, programlarının uygulamadaki görünümleri ve programın sunulduğu hedef kitlelerin amaçlarındaki farklılıklar açısından, benzeşiklikten (homojenlikten) uzak elemanlar içermektedir. Ayrıca, bu evrenin elemanlarının tama yakın listesi olsa da, alt ögelerin tamamına ulaşmak, bu ögelerin sayısal çoklukları ve nitelik açısından verilerin zaman aşımı ile değişkenlik gösteren türden olmaları nedeni ile çok zordur. Bu kadar geniş kapsamlı ve alt eleman sınırlaması olmayan bir evrenin tümünün aynı anda tüm boyutlarıyla yani eksiksiz bir veri takımıyla incelenmesi, karşılaştırmalı eğitim araştırmalarında söz konusu değildir.

Araştırmanın örneklemine ilişkin özellikler şunlardır:

Araştırmanın örneklemi belirlenirken, evrenin elemanları benzeşik olmadığından, "şans (random) örneklemesi"; elemanları tam listelenmiş evren olmadığından "sistematik örnekleme"; somut biçimde gruplanmış evren olmadığından "küme örnekleme"; tam olarak dağınık evren olmadığından "tabakalama örnekleme" tekniklerinin kullanılması uygun bulunmamıştır.

Her ne kadar "örneklem, örnekleme yoluyla seçilmeli" ilkesi benimsenmekte ise de, araştırma evreninin yukarıda sözü edilen özelliklerinden

[1] "Araştırma evreni ya da genel evren, Aziz'e (1990) ve bazı yazarlara göre "tam sayımı" (araştırma kapsamındaki tüm deneklerin tam sayımı) esas alan araştırmalarda kullanılan evren olarak bilinmektedir." (Aktaran: ARSEVEN, Ali, D. (1994). **Alan Araştırma Yöntemi**. Ankara: Tekışık Matbaası, 2.Basım, 92/106)

dolayı, bu araştırmada gereken verileri elde edebilmek için ilke dışına çıkılmış ve bilgi kaynağı olacak kurumlar doğrudan doğruya belirlenmiştir. (***Amaçlı örneklem***)

Sonuç olarak ***araştırma örneklemi*** 2005–2006 öğretim yılında, Türkiye'de lisansüstü müzik eğitimi veren "tüm" yükseköğretim kurumlarından ve lisansüstü eğitim sistemi Türkiye'dekine denk olan, yüksek eğitimde gelişmiş beş ülkeden seçilen, lisansüstü müzik eğitimi veren birer yükseköğretim kurumundan oluşmaktadır.

Tablo 2.3.1. *Ülke, Üniversite, İletişim Bilgileri, Kısaltmalar*

Ülke	Kent	Üniversite	İletişim Bilgileri	Kısaltmalar
ABD	South Carolina	University of South Carolina	ugmusic@mozart.sc.edu gradmusic@mozart.sc.edu	USA/SC
Kanada	Ontario	The University of Western Ontario	www.uwo.ca/ http://www.music.uwo.ca	CA/WO
Avusturya	Graz	University of Music and Dramatic Arts	http://www.MDA.ac.at http://www.MDA.ac.at/englisch/index_e.shtml	AT/MDA
Avustralya	Sidney	University of New South Wales	www.unsw.edu.au/	AU/NSW
Norveç	Oslo	Norwegian State Academy of Music	http://www.nmh.no	NO/AM
Türkiye	Ankara	Gazi	www.gazi.edu.tr	TR/G
	İstanbul	Marmara	www.marmara.edu.tr	TR/M
	İzmir	Dokuz Eylül	www.deu.edu.tr	TR/İDE
	Bolu	Abant İzzet Baysal	www.ibu.edu.tr	TR/AİB
	Konya	Selçuk	www.selcuk.edu.tr	TR/S

2.4. Veri Toplama Araçları ve Geliştirilmeleri

Araştırmada kullanılan veri toplama teknikleri aşağıdaki gibidir:

- Kavramların tanımlanmasında, konunun tarihi süreç içinde irdelenmesinde, yurt içi ve dışında uygulanmakta olan lisansüstü müzik ders öğretim programlarının saptanmasında Türkçe ve yabancı dillerde yayımlanmış olan kaynaklardan /

kataloglardan ve iletişim ortamlarından olmak üzere, ***belge tarama ve yazışma yöntemi***nden yararlanılmıştır. Bilim alanıyla ilgili yayınların (literatür) incelemesinden elde edilen veriler yardımıyla veri toplama araçlarının kavramsal yapısı ve ana çerçevesi belirlenmiştir.

- Lisansüstü ders öğretim programlarının karşılaştırma ölçütlerinin oluşturulması ve araştırma kapsamına alınan programlara uygulanması için sunulacak akademik dayanakların belirlenmesinde ***kaynak tarama*** yöntemi uygulanmıştır.

2.5. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamına alınan ülkelerin yükseköğretim ve kredi sistemlerine, uluslararası denklik ve öğrenci değişimi yaklaşımlarına, lisansüstü eğitim derecelerine yönelik doğrudan ya da dolaylı veriler ***Türkçe, İngilizce ve Almanca*** kaynaklardan alınmıştır. Bu kaynaklar konuyla ilgili kitaplar, kataloglar, uluslararası eğitim ansiklopedileri, tezler, makaleler, yönetmelikler ve iletişim ortamlarından (internet) oluşmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan okullar ve bu okulların lisansüstü programları ile ilgili ulaşılamayan veriler için, ilgili kurumlara iletişim ortamları yoluyla başvuruda bulunulmuş, ancak sadece Kanada ve Norveç'ten yanıt alınabilmiştir.

2.6. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Konuyla ilgili olarak yararlanılan İngilizce, Almanca yazılmış / İngilizce, Almancaya çevrilmiş kaynaklar, aslına uygun olarak Türkçeye çevrilmiş ve elde edilen verilerden bir kısmı problem durumunda sergilenmiş, bir kısmından bulgular bölümünde yararlanılmıştır.

Araştırmada iletişim ortamlarından elde edilen program bilgileri, bu araştırma için özel olarak geliştirilen inceleme-karşılaştırma şemalarına göre

gruplanarak, nitel ve nicel verilere dönüştürülmüş, veriler sınıflama ölçekleri kullanılarak listelenmiştir. Bilgisayara aktarılarak çözümlenen verilerin değerlendirilmelerinde, gereken durumlarda, açıklamalı anlatımlara yer verilmiş ya da istatistiksel teknik olarak, frekans ve yüzde hesaplamalarından yararlanılmıştır.

Öğretmenlik alanında lisansüstü müzik eğitimi veren, beşi ülkemizden ve beşi yurt dışından seçilen üniversitelerin programlarındaki derslerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi için, yukarıda belirtilen çalışmaların açıklamaları aşağıdaki gibidir:

1. Türkiye'nin ve araştırma kapsamına alınan diğer ülkelerin yükseköğretim sistemleri, lisansüstü eğitim dereceleri, kredi sistemleri ile uluslararası denklik ve öğrenci değişimi yaklaşımları tanıtılmıştır.

2. Türkiye'de lisansüstü müzik eğitimi veren beş üniversitenin ve araştırma kapsamına alınan diğer beş ülkeden seçilen birer üniversitenin, müzik alanı lisansüstü programları ilgili olarak; "verilen tüm dereceler ve tanımları, programların başlıca konu alanları" açıklanmıştır.

3. Söz konusu üniversitelerin müzik alanı lisansüstü programlarındaki başlıca konu alanları içinden "öğretmenlik" programları ile ilgili olarak; "akademik giriş koşulları; programın tanımı, hedefleri ve amaçları"na ilişkin bilgiler verilmiştir.

4. Bu programlarda, hangi alana hizmet için hangi derslerin var olduğunu saptamak üzere, "Alan'a İlişkin Dersler" , "Alanın Eğitimi'ne İlişkin Dersler", "Alanın Araştırılması'na İlişkin Dersler" ve "Eğitim Dersleri" olmak üzere dört kategori altında sınıflandırılmış, bu derslerin tanım ve amaçları verilmiştir.

5. Kategorize edilip tanımlanan dersler "çeşit, kredi, içerik ve amaç" yönlerinden karşılaştırılmıştır.

6. Bu çalışmanın son bölümünde ise, saptanan farklılıkların, benzerliklerin ve ortak yönlerin ışığında ülkemizdeki lisansüstü öğretmen eğitimi programlarında uygulanmakta olan derslerin günümüzdeki durumu tartışılmış, geliştirilmelerine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma kapsamındaki ders öğretim programlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi için, yukarıda belirtilen çalışmaların şematik gösterimi aşağıdaki gibidir:

Tablo 2.6.1. *Bu Araştırmaya Özel Olarak Geliştirilen İnceleme-Karşılaştırma Şeması*

► Genel Tanıtım (Ülkenin Yükseköğretimine İlişkin Bilgiler)	→ Yükseköğretim sistemleri
	→ Uluslararası denklik ve öğrenci değişimi yaklaşımları
	→ Kredi sistemleri
	→ Lisansüstü eğitim dereceleri
► Seçilen Üniversiteye İlişkin Bilgiler	→ Kurumun türü, tarihçesi ve iletişim bilgileri, müzik lisansüstü programların konu alanları
	→ Öğretim dili
► Üniversitenin Müzik Eğitimi Alanı Programların Tanıtımı	→ Verilen tüm dereceler ve tanımları
	→ Programın normal süresi
	→ Programa akademik giriş koşulları
► Müzik Eğitimi Alanı Ders Öğretim Programları	→ Derslerin sınıflandırılması
	→ Sınıflarına göre derslerin kredileri, tanımları ve amaçları
	→ Tez çalışması
► Farklılıkların, benzerliklerin ve ortak yönlerin saptanması, yorumlanması	

Toplanan tüm verilerin çözümlenmesinde; Pentium IV–3.0 775LGA işlemcili, 1GB REM kapasiteli, 80GB SATA II Hard-Disc'li bir masaüstü kişisel bilgisayardan yararlanılmıştır.

BÖLÜM 3
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde tezin temel kavramlarının kendine özgü tanımları, özellikle, tartışmalı kavramlar için gerekçe ve kaynak gösterilerek sekiz kesimde irdelenmiştir.

İlk kesimde "Türkiye'de öğretmen eğitimi, müzik öğretmeni eğitimi ve müzik öğretmenliği lisansüstü eğitiminin gelişimi ve bugünkü durumuna açıklık getirilmiştir.

İkinci kesimde, "**Lisansüstü Eğitim**" başlığı altında, lisansüstü eğitim nedir, nasıl olmalıdır, bu programların oluşumunu ve kalitesini belirleyen ölçütler nelerdir gibi sorulara yanıtlar aranmış ve bu arayış içinde kavramsal düzeyde tartışmalı olan noktalara işaret edilmiştir. YÖK'ün "yüksek lisans ve doktora" programı açma ölçütleri, bu programların "nasıl olmaları gerektiğini" kavramsal çerçevede aydınlatması beklentisi ile ele alınmış ve incelenmiştir. Ardından müzik eğitimi alanı lisansüstü eğitiminde Türkiye'nin günümüzdeki genel durumu sergilenmiş ve bu çerçevede lisansüstü eğitime duyulan gereksinime ve alandaki akademisyen açığına işaret edilmiştir.

Üçüncü kesimde, "**Müzik Öğretim Programı**" başlığı altında -araştırma kapsamındaki kavramlar içinde odak kavram "eğitim programı" olduğu halde- sadece öğretim programı ve müzik öğretim programı üzerinde odaklanma söz konusudur. Bu sınırlama, eğitim programı kavramının, sadece kavramsal çerçevede değil, araştırmanın genelinde çeşitli yönleri ile zaten ele alınmış olmasından kaynaklanmaktadır ki bu duruma, ilgili kesimde açıklık getirilmektedir.

Bu araştırmada inceleme kapsamına alınan ülkelerin, yükseköğretim sistemlerinin irdelenmesi çerçevesinde, kurumsal düzeyde yönetim ve özerklik anlayışlarına; uluslararası denklik ve tanıma yaklaşımlarına; yükseköğretimde kalite

arayışlarına da yer verilmiştir. Bu bağlamda kavramsal çerçevenin dördüncü kesimi "**Akademik Özerklik**", beşinci kesimi **"Uluslararası Akademik Hareketlilik ve Denklik**", altıncı kesimi "**Eğitimde Kalite**" konuları işlenerek düzenlenmiştir.

Yedinci kesimde, **"İlgili Yayın ve Araştırmalar**" başlığı altında araştırmanın problemi ve/ya da yöntemi yönünden benzer ve ilişkili diğer çalışmalar içinde yirmibir adet bilimsel çalışmaya /yayına yer verilmiştir.

Son olarak sekizinci kesimde "**Araştırmanın Yöntemi ve Modeli Çerçevesindeki Temel Kavramlar**" başlığı altında, ilişkisel ve belgesel tarama modelleri ile müzik alan araştırması ve karşılaştırmalı müzik eğitimi (bilimi) kavramlarına açıklık getirilmiştir.

3.1. Türkiye'de Öğretmen Eğitimi, Müzik Öğretmeni Eğitimi ve Müzik Öğretmenliği Lisansüstü Eğitimi

"*Eğitimdir ki, bir ulusu ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum olarak yaşatır; ya da bir ulusu köleliğe, yoksulluğa düşürür*."

Mustafa Kemal ATATÜRK, Samsun, 22 Eylül 1924

İnsan oluşumundan bu yana **bilim**le, doğru ve gerçeği; **teknik**le, kullanışlı ve yararlıyı; **sanat**la ise güzel ve özgünü aramıştır. **Eğitim**, "bilim, teknik ve sanat"ın her üçünü de kapsayan bir içerikle düzenlenip gerçekleştirildiğinde, bireyleri ve toplumu biçimlendirme, yönlendirme, değiştirme, geliştirme ve yetkinleştirmede en etkili süreçtir (Uçan, 2005a: 132). O halde eğitim, insanın arayışlarına yanıt veren ve yanıtları bulma yolunu gösteren nitelikleriyle, toplumun hem en temel gereksinimi hem de en temel hakkıdır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu, başöğretmen Mustafa Kemal Atatürk, Türk halkının tüm haklarını olduğu gibi eğitim hakkını da gözetmiş ve gereken ilk-öncü adımların atılmasını sağlamıştır.

3.1.1. Türkiye'de Öğretmen Eğitimi (1920'ler – 2000'ler)

Türkiye'nin, Cumhuriyet'i kuran, yaşatan ve yaşatacak olan, "*ulusalcı, halkçı, devletçi, laik, devrimci*" kuşaklarını eğitme görevi, Atatürk'ün öncülüğünde, öğretmenlere verilmiştir. 8 Nisan 1923'de kabul edilen bir yasayla öğretmen okullarının 1 Eylül 1923'den başlayarak genel bütçeye alınması ve doğrudan doğruya Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yönetimi sağlanmıştır. Bu onurlu görevi yerine getirecek öğretmenlerin yetiştirilmesi ile ilgili çabalar, yine Atatürk'ün öncülüğünde 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Öğretimi Birleştirme Yasası'nın (Tevhid-i Tedrisat Kanunu) çıkartılması ile "*ulusal, çağdaş, laik*" bir temele oturtulmuş ve aynı yıl bu okulların süresi beş yıla çıkarılarak programlarının geliştirilmesi kararlaştırılmıştır. Böylece, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin **öğretmen yetiştirme çabaları**, "*birleştirici, ulusallaştırıcı, laikleştirici, bilimselleştirici*" nitelikler taşıyan ilk yapılanmasını 1920'lerde yaşamıştır.

Bunu izleyen tarihi gelişim, şu şekilde özetlenebilir:

Genel ve mesleki orta öğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmek amacıyla Cumhuriyet'in ilk 15 yılında Müzik Öğretmen Okulu (**1925**), Gazi Eğitim Enstitüsü (**1926)** Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu (**1934**) ve Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu kurulmuştur. Bu okullar bazı değişikliklerle beraber yüksekokulların tamamının üniversitelere devrine kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. (Duman, 1991: 270).

1926'da kent, kasaba ve köy öğretmeni olmak üzere çeşitli öğretmen tipleri oluşturulmuş, üç yıl süreli öğretmen okulları açılmış; Köy Öğretmen Okullarının sayısı artırılmıştır. Ne var ki, bu "köy" okulları, diğerlerinden pek de farklı bir program uygulamadıklarından amaçlarına yeterince ulaşamamışlardır. **1924'te** Orta öğretime öğretmen yetiştirme amaçlı olarak Konya'da açılan ve kökeni Darülfünuna bağlı Darülmuallimin-i Aliye'ye dayanan "*Orta Muallim Mektebi*" (Öğretmen Okulu), **1927-28**'de Ankara'ya taşınmış; önceleri yalnızca edebiyat ve eğitim bilimi şubeleri bulunan bu kurum **1929-30**'da "*Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye*

Enstitüsü" adını almıştır. **1932–33**'te Öğretmen Okullarının süresi altı yıla çıkarılmış, ilk üç sınıfa ilk devre denilerek ortaokul programı uygulanmış, son üç sınıfa mesleki devre denilerek öğretmenlik mesleği ile ilgili derslere ve uygulamalara ağırlık verilmiştir. Daha sonraları ilk devreler kaldırılarak öğretmen okulları ortaokul mezunlarını kabul eden üçer yıllık meslek okullarına dönüştürülmüştür (Küçükahmet, 2000: 31 ve Duman, 1991: 42).

İsmail Hakkı Tonguç'un çabalarıyla 1937'de açılmaya başlanan Köy Öğretmen Okulları, **1940**'ta Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel zamanında çıkarılan 3803 sayılı yasayla, "*Köy Enstitüleri*" haline getirilmiştir. Kadroları, Gazi Eğitim Enstitüsü, Öğretmen Okulları, Ticaret Liseleri ve Orta Ziraat Okulları, Kız Enstitüleri, Erkek Sanat Enstitüleri, İnşaat Usta Okulları, Teknik ve Mesleki Okullar, Yüksek Köy Enstitüleri ile yüksekokul ve üniversitelerden sağlanmakta olan bu okullar, kapatılana dek üç farklı ve başarılı öğretim programı uygulamıştır. **1954'te** 6234 sayılı yasayla Köy Enstitüleri ve Öğretmen Okulları "*İlköğretmen Okulları*" adı altında birleştirilmiştir (Kaplan, 2002: 47-60 ve Akyüz, 1997: 338-342).

Aynı zaman diliminde, 1945'teki ilk yasalaştırma girişiminden sonra, **1946**'da "ilk ve ortaokulu içine alan 8 yıllık okullara, orta dereceli öğrenim kurumlarına ve köy enstitülerine öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları" olarak, "*Eğitim Enstitüleri*" kurulmaya başlamıştır (Küçükahmet, 2000: 33).

1967-68'de her birinin öğretim süresi üç yıl olacak biçimde, Eğitim Enstitülerinin bölümlerinin sayısı 12'ye çıkarılmış, ortaokullara dal öğretmeni yetiştiren bu kurumlar, **1978**'de liselere de öğretmen yetiştirebilecek biçimde dört yıllık "*Yüksek Öğretmen Okulları*"na dönüştürülmüştür. (Burada belirtmek gerekir ki, 1934-35'te Ankara'da açılan "Kız Meslek Öğretmen Okulu", 1937-38'te açılan "Erkek Meslek Öğretmen Okulu" ve 1955-56'da açılan "Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu" da aynı kapsamla Yüksek Öğretmen Okullarına dönüştürülmüştür.) **1970**'te A Tipi İlköğretmen Okulları ilkokul üzerine yedi yıl, B Tipi İlköğretmen Okulları ortaokul üzerine dört yıl olacak biçimde düzenlenmiştir. **1973**'te 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası'nın 43. Maddesi öğretmen yetiştirme programlarına şu esasları

getirmiştir: "**Öğretmenlik**, yeterlilik alanları, *genel kültür bilgisi, özel alan bilgisi ve eğitimsel yetişim* olan bir meslektir. Öğretmenlik mesleği özel bir mesleki yeterliliği gerektirir. Öğretmenlik mesleğinde yetişenler *eğitim, öğretim ve yönetim* görevlerinden sorumludurlar. Öğretmenler *Türk Ulusal Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine* uygun olarak görevlerini yerine getirmek zorundadırlar. Hangi kademe için hazırlanırsa hazırlansın, *öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmesi* esastır." **1974'te** 191 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile ilkokul öğretmeni olmak isteyenlere 2 yıllık Eğitim Enstitüsü mezunu olma koşulu getirmiştir. Böylece İlköğretmen Okullarının bazıları 2 yıllık Eğitim Enstitülerine, bazıları ise Öğretmen Liselerine dönüşmüştür (Küçükahmet, 2000: 32-33).

1980'lere gelindiğinde öğretmen yetiştirme sisteminin tamamen değiştiği görülecektir. Bu köklü değişime değinmeden önce, **yukarıda anlatılan 1923- 1980 yılları arasındaki dönemi kurumlar açısından kısaca özetleyelim**: Türk Yükseköğretim Sistemi:

1. Bağımsız özerk kuruluşlar olan üniversiteler
2. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde uzmanlaşmış akademiler
3. İdari ve akademik olarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı öğretmen eğitim fakülteleri şeklinde 3 farklı kurumdan oluşuyordu (Türk, 1999: 38, 39).

İlköğretime öğretmen yetiştiren *Eğitim Enstitüleri,* orta öğretim 1. devre ile lise ve dengi okullara öğretmen yetiştiren *Yüksek Öğretmen Okulları* vardı. Yine bu dönemde, bugün de olduğu gibi, çeşitli fakülteler asıl mesleği öğretmenlik olmayan kişilere öğretmenlik meslek bilgisi programları açarak sistemin öğretmen gereksinimi gidermesine katkıda bulunmaktaydı.

Öğretmen yetiştirme çabalarının üniversiter kimlik kazanması ise **1980'li yıllar**da gerçekleşmiştir. 1980'lerin başında öğretmen yetiştirme konusundaki iki önemli olayı özellikle vurgulamak gerekir: 8-11 Haziran 1982'de XI. Milli Eğitim Şurası'nın toplanması ve 28 Mart 1983'de Yükseköğretim Kurumlarının Yeniden Teşkilatlanması Hakkında Yasa'nın çıkışı. XI. Milli Eğitim Şurası bugüne kadar toplanan tek öğretmen yetiştirme şurasıdır. Bir yıl boyunca bu konuda çalışan akademisyenler ile uygulamacıların, program geliştirme ilkelerine uygun bir biçimde

yürüttükleri uğraşıları, bir araya getirilmiştir. Bu Eğitim Şurası'nda önerilen, çağdaş ve ülkemiz gerçeklerine uygun öğretmen yetiştirme ilkelerinin pek çoğu bugün dahi uygulamaya konulamamıştır (Küçükahmet, 2000: 35).

Öğretmen yetiştiren MEB'e bağlı tüm kurumlar **1982**'de üniversitelere bağlanmış, "Yüksek Öğretmen Okulları" *fakülteleşmiş,* iki yıllık Eğitim Enstitüleri *yüksekokullaşmış,* üniversiter yapı içinde köklü dönüşüm başlamıştır. Bu yapılanma genellikle *"1982 Yapılanması"* olarak adlandırılır (Uçan, 2004: 19). Aynı dönemde konservatuvarlar da üniversite çatısı altında yerini almıştır.

1990-95 yıllarında, hizmet öncesi yetiştirmede tüm basamaklar ve tüm alanlar için öğretmen yetiştirme işi tümüyle eğitim fakültesi modeli içinde bütünleşmiş, ilk ve ortaöğretim basamaklarına öğretmen yetiştiren tüm kurumlar-programlar dört yıllık lisans düzeyine getirilmiştir. Eğitim Fakültesi odaklı bu "doğru yapılanma"da, geçmişin tüm modellerinden ve uygulamalarından yararlanılarak "çağdaş sentez" oluşturma yoluna girilmiştir (Uçan, 2004: 19).

1980'ler-2000'ler arasındaki önemli ve son gelişmeler ise, şunlardır: Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Yürütme Kurulu'nun 4.11.1997 tarih ve 97.39.2761 sayılı kararı ile sekiz yıllık zorunlu ilköğretim düzeyindeki kurumların sınıf ve dal öğretmeni gereksiniminin karşılanması amacıyla, **1998-1999** eğitim-öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinde uygulanan öğretmen yetiştirme programlarında yer alan dersler yeniden düzenlenmiştir. Eğitim Fakültelerinde uygulanan programları denetlemek, değerlendirmek ve geliştirmek amacıyla "Öğretmen Yetiştirme Milli Komisyonu" kurulmuştur. Çoğunluğu eğitim fakültesi dekanlarından oluşan yedi kişilik bu komisyon 1998'de İngiltere ve Amerika'da öğretmen yetiştirmede akreditasyon sisteminin yerleşmesi konusunda incelemelerde bulunmuştur. Yeni düzenlemeye göre eğitim fakültelerinde; öğretmen yetiştirme lisans programı ve öğretmen yetiştirme tezsiz yüksek lisans programı olmak üzere iki tür programın yürütülmesi esas alınmıştır. Bu yapılanma, köklü birikimli, zengin

deneyimli ve etkin donanımlı "çekirdekten öğretmen yetiştirmeciler" tarafından genellikle "yanlış yapılanma" olarak nitelendirilmektedir[1] .

Bunu izleyen "*son*" düzenleme sekiz yıllık ilköğretim uygulamasının birinci evresini tamamlamasıyla birlikte öğretmen yetiştirme programlarının yeniden düzenlenmesi olmuştur[2].

Türkiye'de bugün başta Gazi Üniversitesi olmak üzere, 47 ayrı üniversitede 20 dalda öğretmen yetiştirilmektedir. Ülkemizde üniversiteler, öğretmen yetiştirme dışında sistemin istediği nitelikte ve sayıda eğitim uzmanı yetiştirmeyi de üstlenmiştir.

Seksen yılı aşan zamanda, öğretmen yetiştirmenin genelindeki yapılanmalar ve bu yapılanmaların karakteristik özelliklerini onlu yılardan oluşan bir ölçekle, yaklaşık 50 yıllık öğretmenlik deneyimine sahip Prof. Dr. Ali Uçan (2004: 19) şu şekilde yorumlamaktadır:

> ***1920'ler Yapılanması:*** *Genel olarak* ***birleşme-bütünleşme, ulusallaşma, laikleşme, bilimselleşme.***
> ***1930'lar Yapılanmaları:*** *Genel olarak* ***çağdaşlaşma, evrenselleşme.***
> ***1940'1ar Yapılanması:*** *Genel olarak* ***enstitüleşme*** *("köy enstitüleri", "eğitim enstitüleri"...)*
> ***1950'ler Yapılanmaları:*** *Genel olarak* ***kırılma, kayganlaşma, belirsizleşme.***
> ***1960'lar Yapılanmaları:*** *Genel olarak* ***toparlanma, çeşitlenme, genişleme.***
> ***1970'ler Yapılanmaları:*** *Genel olarak* ***tümüyle yükseköğretimleşme,*** *ama MEB'deki bir kısım görevlilerce "hızlandırılmış, mektuplandırılmış, kısaltılmış, üç aya indirilmiş yollarla öğretmen yetiştirme"yi genelde kısmen, belli kurumlarda ise tamamen* ***sulandırma.***
> ***1980'ler Yapılanması:*** *Genel olarak* ***tümüyle üniversiterleşme, fakülteleşme-yüksekokullaşma.***
> ***1990'lar Yapılanmaları:*** *Genel olarak önce* ***tümüyle lisanslaşma,*** *sonra tümüne yakın* ***parçalanma.***
> ***2000'ler Yapılanması:*** *Genel olarak* ***"doğru yapılanmaya dönme"*** *yolunda çalışma.*

---

[1] Yıldırım ve Şimşek (1998) **ve** YÖK, Mart 1998:61, 62 **ve** UÇAN, 2004: 20
[2] Bkz: YÖK, EÖD açıklaması: **Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Programlar**

3.1.2. Türkiye'de Müzik Öğretmeni Eğitimi (1920'ler – 2000'ler)

Çağdaş-laik Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda, Atatürk'ün gerçekleştirdiği reformlar dizisinde, genel olarak güzel sanatlara ve en yaygın sanat dalı kabul edilen müzik sanatı ve eğitimine önemli yer verilmiştir. Atatürk'ün bugün de yol gösterici olan görüş ve uygulamalarıyla, ulusal müziğimizde evrenselliğe ulaşma isteği, bilimin ortak tekniğiyle yaratılmış, diğer evrensel müziklerin de yaşayıcısı-ortağı olma açılımı gösterilmiştir.

Atatürk müzik devrimlerinin yakın tanığı Cevat Memduh ALTAR, Cumhuriyetin kuruluş yıllarındaki müzik eğitimi gereksinimini şöyle dile getirir: "*Müziğimiz Türk'ün gelişmiş ruh ve duygularını doyurucu bir nitelik kazanmalıydı. Yalnızca bireysel dert, acı, ıstıraplarla ilgili duyarlıklar değil, çokseslilik teknik ve estetiğiyle elde edilebilmesi mümkün olan büyük boyutlu aksiyonlar da müziğimize konu edilmeliydi. Akıl-duygu evrimine dinamizm kazandıracak çok sesle hayal edebilme gücünden yararlanılmalıydı*" (Aktaran: Onay, 1999) [3].

Cumhuriyet Türkiye'sinde **müzik öğretmeni yetiştirme çabaları**, 1924'te 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu'nun 8. maddesinde müzik öğretmeni olabilecek kişilere açıklık getirilmesi ile başlamış ve öğretmenlik mesleği yasal dayanağa kavuşturularak orta öğretime öğretmen yetiştiren kurumlar açılmaya başlanmıştır. Bu kurumlardan müzik öğretmeni yetiştirme görevini gerçekleştiren ilk kurum, 1924'te açılan ve 1925'te ilk yılı hazırlık olmak üzere ilkokul üzerine dört yıllık eğitim veren "Musiki Muallim Mektebi'dir (Yayla, 2003a: 1).

Bu okulun zamanla yalnızca "sanatçı" yetiştiren bir kuruma dönüştürülmesi üzerine 1937-38 öğretim yılında Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü'nde açılan Müzik Şubesi'ne aktarılmasıyla müzik öğretmeni yetiştirmede yeni bir döneme girilmiştir. Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirmenin birbirini

[3] Altar'ın izlenimleri, Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Dekanı ve Genel Sanat Yönetmeni Prof. Ersin Onay'ın **19 Mayıs 1999 tarihli konuşma metni**nden alınmıştır. http://mssf.bilkent.edu.tr/turk/Festival/80yil.htm

izleyen iki temel ve ana kurumu olan Musiki Muallim Mektebi (1924–1937) ile Gazi Terbiye Enstitüsü Müzik Şubesi (1937'den günümüze) müzik alanında öncü kabul edilmişlerdir. Cumhuriyet kültürü ve eğitimine verdiği unutulmaz hizmetler ve katkılardan, Cumhuriyet çocuklarına ve gençlerine kazandırdığı paha biçilmez değer ve niteliklerden dolayı her zaman saygıyla ve övgüyle anılmışlardır. Kurucularının tümü yurt içinde yetişmiş olan bu kurumlar, tam ve özgün bir Türk yapımı, bütünüyle yepyeni bir Türk okulu, tam bir Atatürk ve katıksız bir Cumhuriyet kurumu idiler (Uçan, 2004: 32).

Müzik Şubesi işlevini sürdürürken 1942-1947 yılları arasında etkinlik gösteren Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü Güzel Sanatlar Kolu'nda köy enstitülerine müzik öğretmeni yetiştirme denemesinde bulunulmuştur. Ankara'daki Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nü 1969'da İstanbul'da, 1973'te İzmir'de ve 1981'de Bursa'da açılan diğer Müzik Bölümleri izlemiştir. Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümlerinin 1937-38'den itibaren üç yıl olan öğretim süreleri 1974-75'te Gazi Eğitim'deki ilk denemeden sonra 1978'de dört yıla çıkarılmıştır. 1980'de başta Gazi olmak üzere dört yıllık Eğitim Enstitüleri, "Yüksek Öğretmen Okulu" adını almışlardır (Uçan, 2004: 20).

Mesleki sanat eğitimi veren tüm yükseköğretim kurumları 1982'de yürürlüğe giren 41 sayılı Yasa Hükmünde Kararname ve 1983'te onun yerini alan 2809 sayılı yasa ile YÖK kapsamına alınarak üniversitelere bağlanmıştır. Bu düzenleme Türkiye'deki mesleksel sanat eğitimine, üniversiter temelde bir bütünlük kazandırmış ve yepyeni gelişme olanakları sağlamıştır. Böylece 1982'de Yüksek Öğretmen Okulları Üniversitelere bağlanarak Eğitim Fakültelerine, Müzik Bölümleri de Müzik Eğitimi Bölümlerine dönüştürülmüşlerdir. Müzik öğretmenliği de üniversiter ortamda-yapıda akademik öğrenimli lisans diplomalı bir meslek olma niteliğine kavuşmuştur (Uçan,1994: 106).

Müzik öğretmenliği eğitimi, son iki yapılanmasını ve program düzenlemesini ise, 1997–1998 ve 2006 -2007 öğretim yıllarında yaşamıştır. Bunlardan birincisi, eğitim fakültelerinin ilköğretime öğretmen yetiştiren programlarının, 1997–1998 eğitim-öğretim yılında başlanan sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasının

gereklerini karşılayacak biçimde düzenlenmesi ile gerçekleşmiştir. Bu düzenlemeyle birlikte Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı (MEABD) olarak yeniden yapılandırılmıştır[4].

1997'deki yeniden yapılanmada 2547 sayılı yasanın çizdiği çerçevede bir değişiklik olmamış, ancak 19.9.1997 tarih ve 97.8.144 sayılı Yükseköğretim Genel Kurul Kararı ile Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi kurulmuştur. Eğitim Fakülteleri, YÖK ve MEB'in ilgili birimlerinin temsilcilerinin yer aldığı bu komite, YÖK'ün öğretmen yetiştirme ile ilgili alacağı kararları oluşturmada danışma organı olarak etkinlik göstermiştir (YÖK, 1998: 26).

İkincisi ise sekiz yıllık ilköğretim uygulamasının birinci evresini tamamlamasının ardından, öğretmen yetiştirme programlarının değerlendirilme/ güncellenme çalışmalarına tabi tutulması ile oluşmuştur. 21 Temmuz 2006 tarihli YÖK Genel Kurulunda, bu yeni programların uygulanması için olur alınmıştır[5] (YÖK, Temmuz 2006b). 2006-2007 öğretim yılından itibaren müzik öğretmeni adayları, 22 ayrı Devlet Üniversitesinin Eğitim Fakülteleri'ne bağlı Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri'nin Müzik Eğitim Ana Bilim Dallarında bu yeni programla yetiştirilmektedir.

Özet olarak, Cumhuriyet Türkiye'sinin müzik öğretmeni yetiştirmede seksen yılı aşan çabaları, değişen yapılanmalarla mektepten enstitü, enstitüden yüksek öğretmen okulu, daha sonra eğitim fakültesi müzik eğitimi bölümü ve son olarak güzel sanatlar eğitimi bölümü çatıları altında, dört farklı sistem içinde devam etmiştir. Müzik öğretmeni yetiştirme programları ise başlangıcından günümüze her zaman "alan bilgisi, genel bilgi, öğretmenlik bilgisi" boyutlarıyla üçlü bir kapsama sahip olmuş, "araştırma bilgisi" ise bu kapsamda zaman zaman yer almıştır.

---

[4] Resim ve Müzik Öğretmenliği programlarının aynı bölüm altında yer almasının nedeni şu şekilde açıklanmaktadır: Güzel Sanatların birer kolu olan Resim-İş ve Müzik öğretmenleri okullarımızda da birlikte çalışmaları gereken alan öğretmenleridir. Ortak bir sanat kültürüne sahip olması beklenen bu iki alan öğretmen grubu arasındaki etkileşimi ve yardımlaşmayı okul düzeyinde daha etkili kılmak için hizmet öncesi öğretmen yetiştirmede de benzer bir yapılaşmaya gidilmiştir (YÖK, 1998: 70).

[5] Bkz: ESKİOĞLU, Itır; Tez Raporu / II Kavramsal Çerçeve / 2.4. Akademik Özerlik Sayfa 128

Yayla (2003), amaçları, yapıları, eğitim programları, lisansüstü programları, eğitim öğretim kadrosu, öğrenci kaynağı ve seçimi, fiziki ortam ve mali yapılarına göre farklılıklar gösteren bu dört sistemi şu şekilde ifade etmektedir:
Birinci sistem: Musiki Muallim Mektebi dönemini **İkinci sistem**: Gazi Orta Öğretmen ve Terbiye Enstitüsü Müzik Şubesi ve daha sonra Eğitim Enstitüsü ve diğer enstitüler dönemini **Üçüncü sistem:** Yüksek Öğretmen Okulu müzik şubeleri dönemini **Dördüncü ve son sistem**: Eğitim Fakültesi Müzik Bölümleri ve günümüzdeki ismi ile Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dallarını kapsamaktadır (Yayla, 2003a: 4).

Uçan (2004: 35) ise, Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirmenin başlangıcından günümüze gerçekleştirilen ana yapılanmalarını sistem olarak şöyle özetlemektedir:
. MEB'e bağlı **Okul** (1924)
. Akademiye bağlı **Yüksekokul** (1935)
. Yüksekokula bağlı **Bölüm** (1937)
. Üniversiter Fakülteye bağlı **Bölüm** (1982) başlangıçta bağımsız bir "okul"
. Üniversiter Fakültede Bölüme bağlı **Ana Bilim/Ana Sanat Dalı** (1997)
. Üniversiter Fakültede Bölüme bağlı Ana Bilim/Ana Sanat Dalında **Program** (1997)

Uçan, başlangıçta bağımsız bir "okul" olan müzik öğretmeni yetiştirme sisteminin, sonraları akademik bir "yüksekokul", ardından "bölüm", son olarak "ana bilim-ana sanat dalı" ve hatta "program" düzeyine indirildiğine işaret etmiştir. Bu süreç içinde Gazi Eğitim'de büyük çaba, emek, dikkat, sabır, özveri ve özen gerektiren çalışmalarla oluşturulan **1990-93 yapılanmasını** bir istisna olarak gösteren Uçan, özündeki çekirdek düşünce olarak ilk uygun aşamada *fakülteleşmeyi* öngören (ve koşullar elverirse nihai aşamada *üniversiteleşmeyi* uman) bu yapılanmayı kısaca şöyle özetlemiştir:
. Üniversiter Fakülteye bağlı **Bölüm**
. Bölüme bağlı **Ana Bilim/Ana Sanat Dalları**
. Ana Bilim/Ana Sanat Dallarına bağlı **Bilim/Sanat Dalları**
. Ana Bilim/Ana Sanat Dallarıyla eşgüdümlü **Programlar.**

Uçan, o dönemde gerçekleştirilememiş olan bu yapısal öngörünün, bundan sonra gerçekleştirilmesi yolundaki öneri ve yorumlarını şu şekilde dile getirmiştir:

> *Müziğin sanatsal, bilimsel, tekniksel, eğitimsel ve felsefi alanlarında önlisanstan doktoraya ve sanatta yeterliğe kadar olan tüm öğrenim düzeylerini kapsayan bir **Müzik Üniversitesi** kurulmalıdır. Böyle bir yeni yapılanma içinde Müzik Eğitimi Bölümlerimizin 1997'de Ana Bilim Dallarına indirilmesiyle Cumhuriyet tarihinde bu alana indirilen en ağır darbe yeniden bölümleşme ve hatta fakülteleşme ile ortadan kaldırılabilir. Altını çizerek belirteyim ki, eğer bugün **22 Ana Bilim/Ana Sanat Dalı** halinde değil de **22 Bölüm** halinde olsaydık ve Gazi Eğitim Fakültesi'nde 1993'te Lisans Programları uygulamaya konulan Müzik Kuramları Eğitimi, Ses Eğitimi ve Çalgı Eğitimi Ana Bilim/Ana Sanat Dallarını diğer Bölümlerimize yaygınlaştırabilseydik bugün 22 değil 3x22=66 **Ana Bilim/Ana Sanat Dalımız** olabilirdi (Uçan, 2004: 39).*

Uçan'ın ifade ettiği bu "öngörülen yapılanma" pek çok değerli eğitimci-araştırmacı tarafından, yaklaşık biçimlerde olmak üzere, tekrar tekrar ele alınmış, gerekliliği ve önemi vurgulanmıştır[6].

Şentürk'e göre (2000:133), günümüzde, nitelikli ve alanda yetkin müzik öğretmenlerine sahip olma gereksinimi, temel eğitim sorunlarımızdan biri olarak görülmektedir. Geleceğin müzik öğretmeni bilgi aktarıcı durumunda olmaktan daha çok öğrencilerine bilgiye ulaşma yollarını gösteren, onları müzik yapma ve yaratmaya isteklendiren ve bunun için de uygun müzik eğitim-öğretim ortamını hazırlayan kişi olmalıdır.

Bu niteliklerle donatılmış öğretmenleri yetiştirmek ise öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin öğretim kadrolarının görev ve sorumluluğundadır. Bu kadroların bilimde doktoralı, sanatta yeterlikli ve teknolojide ustalıklı öğretim elemanlarından oluşmasını sağlayacak lisansüstü programlar bu noktada büyük önem taşımaktadır.

---

[6] Bunlardan birine bu araştırmanın Problem Durumu 21. sayfada (Yayla, 2003a:151'den alınarak, "a" maddesinde) ve birkaçına kavramsal çerçevede (2.1.İlgili Yayın ve Araştırmalar) yer verilmiştir.

3.1.3. Türkiye'de Müzik Öğretmenliği Lisansüstü Eğitimi (1920'ler – 2000'ler)

Türkiye'de müzik eğitimi alanında lisansüstü eğitime giden yolun temelinde "mezuniyet sonrası çalışmalar" yatar. Bu çalışmalar ilerledikçe "kişisel", "özel" ve "düzensiz" olmanın ötesine geçerek "resmi düzenlileşme" sürecine girmiştir. Bu süreçle birlikte giderek "akademik" anlamda yapılanma gereksinimi doğmuştur. Bu gereksinimin karşılanması doğrultusunda ilkin **Musiki Muallim Mektebi (MMM) Yönetmeliği**yle ve **Yurt Dışına Öğrenci Gönderme Sınavı**'yla belirli düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemeye ilişkin 1925 tarihli MMM Yönetmeliği'nin 17. maddesi şöyledir: "Okulu seçkin bir yetenek ile bitirenler ülke içinde tam iki yıl hizmet ettikten sonra Milli Eğitim Bakanlığınca Batı ülkelerine olgunlaşma öğrenimi için gönderilirler"(Uçan, 2005b: 457, 548).

1920'lerdeki bu ve benzeri düzenlemelerden epey sonra, belirli koşulları taşıyanların, yurt dışında mezuniyet sonrası uzmanlık eğitimine ilişkin düzenleme ve uygulamalara gidilmiştir. Özellikle Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nde 1940'lardan itibaren **asistanlık sistemi** oluşturulmuş "**asistanlıktan öğretmenliğe geçiş eğitimi**"ne ilişkin düzenleme ve uygulamalar yapılmıştır. Bunlar lisansüstü eğitime giden yolda önemli ilk örgün adımlardır. 1950'ler, 1960'lar ve özellikle 1970'lerde ise bunlarla yetinilmemeye ve bunların ötesine geçilerek gerçek anlamda "akademik" ve "üniversiter" lisansüstü eğitim görme gereksinimi duyulmaya, olanak bulundukça da bu gereksinim giderilmeye başlanmıştır (Uçan, 2005b: 458).

1950'lerde ve 1970'lerde kimi müzikçiler ve müzik eğitimcileri yurt dışı ve yurt içi üniversitelerde lisansüstü öğrenime yönelerek yüksek lisans ve doktora yapmaya başladılar. Müzik Bilimleri alanında ülkemizin yetiştirdiği ilk *müzik doktoru* olan Oransay'ın *müzikbilim doktorasından* (1962) onüç yıl sonra Okyay (1975) ve Eğitim Bilimleri alanında müzik eğitimine dönük olarak Günay (1978), Süer (1980), Uçan(1982) ilk *Doktora Tezlerini* verdiler. Her biri kendi konu alanında çağdaş Türk müzik eğitiminde üniversiter anlamda katkılar getiren ilk-öncü bilimsel

çalışmalar-araştırmalar niteliğinde olan bu tezlerle, çağdaş Türk müzik eğitiminin **ilk-öncü üniversiter bilim insanları** arasında yer aldılar (Uçan, 2005b: 458).

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlar, bugünkü anlamında **lisansüstü kimliğini** 1982'de tüm yükseköğretim kurumlarıyla birlikte öğretmen yetiştiren kurumların da üniversitelere devredilmesinden sonra kazanmıştır. Lisansüstü programlarla, alana uzmanlar ve müzik eğitimi programlarının gereksinimi olan akademik öğretim elemanları yetiştirilmeye başlanmıştır. Yüksek Öğretmen Okulları Müzik Bölümleri'nin üniversitelere bağlı Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümlerine dönüştürülmesi ile, müzik öğretmenliği eğitimi alanında *Lisans, Yüksek Lisans, Doktora* ve ona eşdeğer *Sanatta Yeterlik* derecelerine yönelik eğitim-öğretim, uygulama, araştırma ve yayını esas alan üniversiter yapılanma 1982-1983 öğretim yılında gerçekleştirilmiştir.

Özgün bir sanat eserinin ortaya konulmasını, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı amaçlayan **sanatta yeterlik çalışmaları** (YÖK, Ekim 2006: mad. 26 a)**,** ders döneminin sonunda bir konserin ya da sanatsal çalışmanın hazırlandığı bir programın sonucunda alınan derecedir. Müzik eğitimi alanında sanatta yeterlik programından ilk olarak 1988 yılında Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nden üç kişi mezun olmuştur. Daha sonra 1995 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden iki mezun verilmiştir. Bunları sırayla Marmara ve Abant İzzet Baysal Üniversiteleri izlemiştir.

Sadece müzik alanında ise Yüksek Lisans 1977'de, Doktora 1982 yılında Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde açılmıştır (Sağer, 2003). Bugün, müzik eğitimi alanı sanatta yeterlik programları onsekiz yıllık bir geçmişe sahiptir[7].

Bir lisans öğretimine dayalı ve en az iki yarıyıllık eğitim-öğretim ve araştırmayı amaçlayan **yüksek lisans programları** (YÖK, Ekim 2006: mad. 9 a),

[7] 1982'de başlayan üniversitelere dönüşüm sırasında, müzik alanında daha önceden lisansüstü eğitimin bulunmaması nedeniyle, öğretim elemanlarına yükseköğretim kurumunda çalışma sürelerine ve etkinliklerine bakılarak verilen sanatta yeterlik derecesi de vardır ki, bu doktora çalışmasının kronolojik anlatım kapsamına alınmamıştır.

müzik alanında ilk olarak 1977 yılında Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde açılmış (Gedikli, 1999: 89); 1982'den itibaren müziğin eğitim, sanat, bilim, teknoloji alanlarını da kapsayan biçimde genişletilmiştir. Müzik Bilimleri'nde ilk olarak 1982'de Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde ve Müzik Eğitimi alanında ilk olarak 1983'te Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Ana Bilim/Ana Sanat Dalları'nda başlayan yüksek lisans çalışmaları 23 yıllık bir geçmişe sahiptir. Müzik eğitimi alanında Gazi'yi sırayla Marmara, Dokuz Eylül, Uludağ, Selçuk, Karadeniz Teknik, İnönü, Abant İzzet Baysal, Atatürk, Niğde, Pamukkale ve Yüzüncü Yıl Üniversiteleri izlemiştir (Sağer, 2003 ve Uçan, 2005b: 458). 1990'lardan sonra sanat /müzik alanında, enstitü türlerinde çeşitlenmeler artmış, örneğin pek çok üniversitede Güzel Sanatlar Enstitüsü ve Bilkent Üniversitesi'nde Müzik ve Sahne Sanatları Enstitüsü kurulmuştur. Bu enstitüler, ulusal kültür birikimimize dayalı olmakla birlikte uluslararası düzeyde "sanat eğitimi, öğretmenlik eğitimi, yaratı, araştırma ve etkinlikler" ortamı oluşturmaya yönelik çabalarını sürdürmektedir.

Öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmayı amaçlayan **doktora programları** (YÖK, Ekim 2006: mad. 18 a) müzik alanında ilk olarak 1982'de Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde açılmıştır (Gedikli, 1999). Müzik Eğitimi alanına ilişkin olarak ise ilk doktora çalışmaları 1992-1993 öğretim yılında Gazi Üniversitesi'nde başlamış olup yaklaşık 14 yıllık bir geçmişe sahiptir.

1997 yılından başlayarak YÖK kararı ve ilgili yönetmeliğiyle Lisansüstü Eğitim Sınavı (LES) uygulanmaya başlanmış ve bu sınav lisansüstü programlara başvuru koşulu olarak getirilmiştir. 2547 Sayılı Yasa'nın 65. maddesi hükmü gereğince Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan bu yönetmelik, yükseköğretim kurumlarında yürütülen lisansüstü eğitimi düzenlemekte ve yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik programlarını kapsamına almaktadır (Yayla, 2003-tez: 17 ve YÖK, Ekim 2006: mad. 26 a).

Bugün, müzik öğretmenliği eğitimi çerçevesinde, yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik programlarını kapsayan lisansüstü çalışmalar, **üniversitelerin akademik birer birimi olan enstitülerce** düzenlenmektedir. "*Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Enstitüleri Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı*" adı altında lisansüstü eğitim veren kurumlar, yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapma amacı ile çalışmalarını sürdürmekte, müzik eğitimi alanına katkılarda bulunmaktadırlar. Halen müzik eğitimi alanında yüksek lisans ve doktora programlarına öğrenci alan üniversiteler ve bu programları yürüten 11'iSosyal Bilimler ve 3'i Eğitim Bilimler olmak üzere 14 enstitü vardır[8].

Müzik öğretmenliği lisansüstü eğitimi ile ilgili son değişiklik, 1997–1998'de eğitim fakültelerinde uygulanan öğretmen yetiştirme lisans programlarında yaşanan program düzenlemelerine paralel olarak tasarlanmıştır. Ancak yeterli organizasyon sağlanamadığı için özellikle "lisansüstü düzenleme" henüz tamamlanamamış, işlevsel olarak uygulamaya konulamamıştır (Küçükahmet, 2000: 44).

Lisans programlarıyla lisansüstü programların temel farkı, birincisinin öncelikli amacının "adaylara alanlarıyla ilgili eğitim-öğretim hizmeti sunmak", ikincisininse "bilimsel yöntemlerle yapılan araştırmalar yoluyla bilimsel kimlik kazandırmak" olmasıdır. Lisansüstü eğitim ortamları, belirli bir bilim alanında uzman-araştırmacı-akademisyen yetiştirmenin gereklerine göre düzenlenir. Bunlar, adayların öğretim elemanlarının deneyim ve birikimlerinden yararlanarak ve onlarla alış-verişte bulunarak, bilime katkıda bulunacakları ortamlardır. Yani, birey lisansta bilimden alır; lisansüstünde bilime olan düşün borcunu öder.

[8] Bkz: ESKİOĞLU, Itır; Tez Raporu / II Kavramsal Çerçeve / 2.2. Lisansüstü Eğitim

3.2. Lisansüstü Eğitim

Burada öncelikle "*lisansüstü eğitimi nedir, nasıl olmalıdır, bu programların oluşumunu ve kalitesini belirleyen ölçütler nelerdir*" gibi sorulara yanıtlar aranmış ve bu arayış içinde kavramsal düzeyde tartışmalı olan noktalara işaret edilmiştir. Ardından, bu programlardan araştırma kapsamında yer alanların "nasıl olmaları gerektiğini" kavramsal çerçevede tanımlayabilmek için, YÖK'ün "yüksek lisans ve doktora" programı açma ölçütlerine açıklık getirilmiş ve bu ölçütler tartışılmıştır.

Son olarak, ülkemizin müzik eğitimi alanı lisansüstü eğitimindeki genel durumu sergilenmiş ve bu çerçevede lisansüstü eğitime duyulan gereksinime alandaki akademisyen açığına işaret edilmiştir.

3.2.1. Türkiye Lisansüstü Eğitiminde Program Türleri, Öğrenci Kabulü ve Enstitüler

Türkiye Yükseköğretim kurumlarında yürütülen lisansüstü eğitim, 2547 sayılı Yasa'nın 65. maddesi hükmüne göre, Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan **Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği**nce düzenlenir. Lisansüstü eğitim, aşağıda tanımlanan programları kapsar (YÖK, Ekim 2006):

Yüksek lisans: Bir lisans öğretimine dayalı ve en az iki yarıyıllık eğitim-öğretim ve araştırmayı amaçlayan lisansüstü programdır. Tezli ve tezsiz olmak üzere iki türdür.[9]

Doktora: Lisansa dayalı en az sekiz yarıyıl ya da yüksek lisansa ya da eşdeğer bir diplomaya sahip olanlar için en az altı yarıyıllık programı kapsayan ve

[9] Üniversitelerde; Yükseköğretim Kurulunca belirlenen alanlarda tezsiz yüksek lisans programları açılabilir. Hangi programların açılacağı, öğrencilerden alınacak öğretim ücretleri, ilgili üniversite senatosunun önerisi üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir.
Tezsiz Yüksek Lisans programı, kişilere mesleki konularda derinlemesine bilgi kazandırmak ve var olan bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını göstermek ve ayrıca bilimdeki son gelişme ve yenilikleri öğretmek amacını gütmekte, ancak, doktora aşamasına götürmemektedir.

özgün bir araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan lisansüstü öğretim ve araştırma programıdır.

Tıpta uzmanlık: Sağlık Bakanlığı tarafından düzenlenen esaslara göre Sağlık Bakanlığı, üniversiteler, Sosyal Sigortalar Kurumu ile diğer kurumların eğitim ve araştırma hastanelerinde yürütülen ve tıp doktorlarına belirli alanlarda özel beceri kazandırmayı ve yetki sağlamayı amaçlayan programdır.

Sanatta yeterlik: Lisansa dayalı en az sekiz yarıyıllık, yüksek lisansa dayalı en az dört yarıyıllık programı kapsayan ve özgün bir sanat eserini ortaya koymayı, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı amaçlayan programdır. Doktora eşdeğeri düzeyindedir.

Bilimsel Hazırlık Programı: Başvurdukları programın bir alt düzeyindeki diplomalarını farklı alanlarda ya da farklı bir yükseköğretim kurumunda almış olan adayların, ilgili programın asıl süresi dışında bir yıllık hazırlık eğitimi aldıkları programdır.

Aşağıda, bu programlardan araştırma kapsamında yer alan tezli yüksek lisans ve doktora programları irdelenmektedir:

Tipik bir yüksek lisans programı, kapsamlı temel yöntem derslerini ve seçilen özel bir alanda kapsamlı dersleri, bu derslerle ilgili temel uygulamaları başarı ile tamamlamayı, kapsamlı bir araştırmayı kendi başına başlatmış, tamamlamış ve bir kurul değerlendirmesinden geçirmiş olmayı gerektirir. Öğrenciler, lisans eğitimlerinde edinmedikleri özel becerileri ve bilgileri yüksek lisans programlarında edinmek üzere eğitim görürler. Yüksek lisans derecesi giderek uygulamaya yönelmek isteyen öğrencilere özgü bir seçeneğe dönüşmekte, doktora eğitimi alabilmenin koşulu olmaya da devam etmektedir. Günümüz akademik ortamında, akademik unvana sahip bir pozisyonda çalışabilmek, öğretim verebilmek ve araştırma yapabilmek içinse doktora derecesi ön koşul durumuna gelmiştir.

Uzmanlığın giderek daha ayrıntılı bilgi, daha kapsamlı bir birikim ve sonuçta daha uzun bir eğitim süreci gerektirdiği günümüzde, doktora derecesi herhangi bir alanda bilimsel yetkinlik ile eşanlamlı bir duruma gelmiştir. Doktora programları iki

bölümden oluşur: Yeterlik Sınavı öncesi ve doktora tezi aşaması. Tipik bir doktora programına bakıldığında, Yeterlik Sınavı öncesinde öğrencilerin temel ve özel yöntemler hakkında kapsamlı dersler aldığı görülebilir. Doktora programlarında bilimsel yöntemler açısından yetkinlik bir zorunluluktur. Ayrıca, kişinin seçtiği özel alanda yetkinliği de esastır: doktora öğrencisinin alanının iç yelpazesini iyi tanıması beklenilir. Bazı doktora programlarında öğrenciden bir yan dal belirlemesi, bu dalda en azından belirlenmiş sayıda ders alması ve gerekirse uygulamalara katılması, Yeterlik Sınavına da ana ve yan dalların her ikisinde girmesi beklenir. Bu sınav, doktora programlarında en çok farklılık gösteren uygulamalardan biridir. Ancak bu farklılıkların ötesinde temelde hedef aynıdır: öğrencinin alana özgü bilgi- becerileri ve araştırma yapabilmenin ön gerekleri açısından yeterli olduğunu bu sınavla göstermesi beklenmektedir. Yeterli olduğunu gösteren öğrenci, doktora tezi aşamasına geçer. Yeterlik sınavını iki kez üst üste geçemeyen öğrenciler özel durumlar dışında doktora programını bırakmak zorundadır.

Doktora tezi aşamasında öğrenci kapsamlı bir araştırmayı kendi başına başlatmış, tamamlamış ve bu araştırmayı bütünlük içeren bir rapor olan doktora tezi olarak bir kurulun değerlendirmesine sunarak geçirmiş olmalıdır. Doktora öğrencileri yüksek lisans eğitimlerinde edinmedikleri bilimsel yetkinliği doktora programlarında edinmek üzere eğitim görürler.

Bu programlara ***öğrenci kabulü***, ÖSYM tarafından yapılan Lisansüstü Eğitim Giriş Sınavına (LES) katılan ve bu sınavda Üniversite Senatosu tarafından belirlenen puan türlerinden en az 45 puan alan adayların başvurması ile başlayan bir süreçtir. İlgili enstitünün yetkili kurulları bu puanın üzerinde puan belirleme yetkisine sahiptir. Adaylar, lisans kademesi notları ile ilgili enstitüler tarafından yapılan sınav (yazılı, mülakat, kompozisyon, yetenek-yeterlik sınavı, portfolyo incelemesi vb.) değerlendirme sonuçlarına göre, güz ve bahar yarıyılları başında kabul edilir. Yabancı dil hazırlık sınıfı bulunmayan enstitülerde/programlarda baraj niteliğinde yabancı dil giriş sınavı yapılır ve bu sınavda başarılı olamayan adaylar değerlendirmeye alınmaz ya da koşullu kabul edilirler (YÖK, Ekim 2006).

Yüksek lisans programlarına alınacak öğrenci sayıları ve aday öğrencilerde aranacak nitelikler, enstitüyü oluşturan ana bilim/ana sanat dallarının önerileri üzerine Enstitü Kurulu'nca karara bağlanır ve ilan edilir. Bu ilanda başvuru tarihleri, başvuru koşulları, adayların hangi alanlardan ve hangi yabancı dilden sınava tabi tutulacakları, sınav günü ve yeri belirtilir. Öğretmen yetiştirme alanlarındaki lisansüstü ders öğretim programlarına dair asgari ortak ders ve uygulamalar ile bu programlara kabul, sınav, değerlendirme ve verilecek diplomalara ilişkin yöntem ve kurallar Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Üniversitelerarası Kurulun görüşü alınarak, Yükseköğretim Kurulunca saptanır (YÖK, Ekim 2006).

Enstitü[10], üniversitelerde ve fakültelerde birden fazla benzer ve ilgili bilim dallarında lisansüstü eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama yapan, yayın etkinliklerini sürdüren bir yükseköğretim kurumudur. Bu kurumlar, genellikle bağlı oldukları üniversitenin genel anlayışları doğrultusunda bilimde ufuk açacak, bilgi hazinesine yenilerini katacak lisansüstü çalışmaların nasıl olması gerektiği konularında kurallar koyarlar. Ayrıca, öğrencilere bir tür yansızlık da sağlamaktadırlar: lisansüstü öğrencilerin alınması, tez savunmalarının yapılması kürsü başkanlığının denetiminde ya da tez danışmanının tekelinde değildir; programa kabulden başlayarak sınavları enstitü yaptırır, sınav kurulu üyelerini belirler ve atar, bilimsel değerlendirme jürilerini kurarlar.

Enstitülerin temel işlevleri, bilim adamı yetiştirmek, üniversiteye, serbest iş sektörlerine, sanayi ve üretim merkezlerine bilimsel ölçütlere göre eğitilmiş elemanlar yetiştirmek bilimsel araştırma yaptırmak ve uygulamaktır. Bir başka deyişle, enstitüler, bilimsel kalkınmayı hedef edinerek, içinde bulunduğu üniversitenin lisansüstü eğitim ve araştırma olanaklarını değerlendiren, etkili hale

[10] Enstitü organları; enstitü müdürü, enstitü kurulu ve enstitü yönetim kuruludur. Enstitü müdürü, enstitüde programı bulunan ana bilim dallarındaki üniversitenin kendi kadrosundaki varsa profesör, profesör bulunmadığı takdirde doçent, doçent de bulunmadığı takdirde yardımcı doçentler arasından aynı ana bilim dallarındaki üniversitenin kendi kadrosundaki öğretim üyeleri tarafından seçilir ve rektör tarafından bir hafta içinde atanır. Enstitü müdürlerinin görev süreleri dört yıldır ve en çok iki kez seçilebilirler. Enstitü kurulu; müdürün başkanlığında, enstitüyü oluşturan ana bilim dalı başkanlarından oluşur. Müdür yardımcıları oy hakkı olmaksızın toplantılara katılabilirler. Enstitü yönetim kurulu; müdürün başkanlığında, öğretim üyeleri tarafından dört yıl için seçilecek dört öğretim üyesinden oluşur. Müdür yardımcıları oy hakkı olmaksızın toplantılara katılabilir (YÖK, Ekim 2006).

getiren, aynı zamanda meslek sahiplerine ve hatta uzmanlara yeni bir alanda teorik-pratik beceri kazandıran ya da düzenli ve zorunlu programlar açarak, diplomalarının güncelliğini koruyan kurumlardır. Enstitülerden ayrıca, lisansüstü eğitim olanaklarını uluslararası düzeyde değerlendirerek yurt dışında da etkinlik göstermeleri beklenir (Tosun, 2001:7 ve Tanker 2001: 77).

Fakülte düzeyinde örgütlenmede son yıllarda tartışılan bir konu, lisansüstü çalışmaların örgütlenmesidir. Bu bağlamda enstitülerle ilgili bugünkü uygulamaya bazı esneklikler getirilmesinde yarar görülmektedir. Bu yaklaşım, esas olarak tek bir fakültenin alanına giren yüksek lisans ve doktora programlarının enstitüler eliyle yürütülmek yerine fakültelere bırakılması, yalnızca fakülteler arası nitelik taşıyan programların enstitülere bırakılması ya da yeğlemenin üniversitelere bırakılması gibi çeşitlilikler göstermektedir (YOK, 2006c: 21).

Bu arayışın temel nedenini, son yılların lisansüstü eğitimle ilgili tartışmalarında bulmak olasıdır. Bu tartışmalarda enstitülerle ilgili gündemi genellikle, Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Sağlık Bilimleri Enstitüleri oluşturmaktadır. Bu enstitüler, bilim ve teknolojide geleceğin liderlerini yetiştirmenin yanı sıra, ülkemizin giderek artan sosyal ve ekonomik problemlerine çözüm getirebilecek yaratıcı ve entelektüel beyinleri yetiştirmekten de sorumludurlar.

Çakar'ın (2001: 68) ve Türker'in (2001: 31, 32) bu enstitülerle ilgili tartışmalarda değindiği noktalar ve çözüm önerileri şu başlıklar altında toplanabilir:1) Ülkenin bilim ve teknoloji politikasındaki enstitüleri, dolayısıyla bilim ve araştırmayı etkileyen aksaklıklar giderilmelidir. 2) Kuruluşlarından bu yana enstitülerin gelişmeleri için gösterilmesi gereken çabaların azlığı ile artık yetinilmemelidir. 3) Bu kurumların fiziki olanaklarının (bina, laboratuvarlar, bilişim teknolojileri, kütüphaneler vb) yetersizliği giderilmelidir.

3.2.2. Lisansüstü Eğitimin İşlevleri ve Nitelik Tartışmaları

Mezuniyet sonrası eğitimin kişiler ve toplum bakımından iki önemli hedefi vardır. Kişi hangi meslekten olursa olsun toplumdaki yüklendiği görevini daha etkin bir biçimde uygulamak, ayrıca genel kültür ve bilgi kapasitesini artırmak için daha çok öğrenmeye gereksinim duyar. Enformasyon ve iletişim teknolojisindeki yenilikler, yaşam boyu öğrenmeyi ve bilgi tazelemeyi bir tutkunluk haline getirmiş ve kişileri, özellikle kalkınmakta olan ülkelerde ekonomik yönden sarsabilecek boyutlara erişmiştir. Toplum bakımından ise, mezuniyet sonrası eğitim, kalkınmışlığın en önemli ölçütü olarak kabul edilmektedir (Türker,2001: 21).

Yükseköğretim ve eğitimde en önemli konulardan biri ve belki de en başta geleni öğretim ve araştırma arasındaki bağdır. Bilimin öğretildiği, öğrenildiği ve üretildiği akademik kurum ve üniversitelerde 19. yy.ın başlarında Almanya'da başlatılarak ve geçen 200 yıllık süreçte başka birçok ülkede de yerleşen bu bağ lisansüstü eğitim, öğretim ve araştırma kenetlenmesini daha kuvvetli hale getirmiş ve devamını sağlamıştır. Bu süreç içerisinde üretilen bilim ile eğitimdeki başarı üniversitelerin prestiji için önemli birer ölçüt olmaya başlamış ve bilimdeki devamlılığı sağlayan elemanların sayı ve nitelikleri üniversitelerdeki gelişmişliğin önemli bir ölçütü olarak yerleştirilmiştir. Böylesi bir gelişmişliğin devamı için üniversiteler, bilimdeki en son gelişmeleri öğrencilerine aktarmanın başta gelen bir görev olduğunu ve bu bağlamda genç öğrencileri eğitimi süresince araştırma etkinliklerine sokmanın önemi üzerinde durmuş ve uygulamışlardır. Başka bir değişle eğitimin en temel ögesinin ve alt yapısının üniversitelerdeki araştırma etkinlikleri olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenledir ki, günümüz gelişmiş ülkelerinde araştırma aktivitesi ve bilimsel üretimi birinci derecede dikkate alan "Araştırma Üniversitesi" diye nitelendirilen bir yapılaşma oluşmuştur (Türker, 2001: 22).

Temel yapısı araştırma ve eğitimi birlikte yürütmeye ve bilimsel üretime katkıda bulunmaya dayalı olan lisansüstü eğitimin işlevleri, üniversitelerin temel işlevleriyle benzerliği açısından Arıcı'ya (2001: 56, 57) ve Tosun'a (2001:7) göre şöyle özetlenebilir:

1) Bilim/Sanat Üretmek ve Yaymak: Geleneksel olarak üniversitelerden beklenen hizmetlerin başında bilim üretmek ve bunu yaymak gelir ki bu, araştırma-geliştirme çalışmaları yoluyla yapılır. Bu gibi çalışmaların bilime/sanata katkı getirip getirmediği ve yapılan katkının derecesi, bilimin/sanatın eleştirili ve ayıklayıcı süreçleriyle belirlenebilir.

2) Toplumsal Sorunları Doğru Algılama ve Sorunlara Çözüm Önerileri Geliştirme: Günümüz üniversitelerinin ikinci işlevi, toplumların idealleri ve değerleri ile yaşadığı olayların, teknolojik, ekonomik ve kültürel gelişimleri ile ilgili sorunların ve beklentilerin doğru algılanmasında ve tanımlanmasında ve yaşanan sorunlara yaşanan gerçekçi çözüm önerileri geliştirerek bunları uygulamaya aktarmada yardımcı olmaktır. Bunu sağlamanın bir yolu, lisansüstü öğrencilerinin, üniversiteler dışındaki özel ve kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlardan oluşmasıdır. Yani lisansüstü eğitim programlarını olabildiğince üniversite dışına açmaya özen göstermektir.

3) Üst düzey insan gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunma: Yükseköğretim kurumlarının önemli bir işlevi, geleceğin öğretim üyelerini ve araştırmacılarını yetiştirmektir ki, bu bağımsız araştırmacılar yarının değerler dizisi ve ürünleri için gerekli altyapı çalışmalarını yapacak ve geleceğin öğretim üyeleri ile araştırmacılarını eğiteceklerdir. Diğer bir işlevi, bilim üretiminde ve bilimin yayılmasında fiilen görev alacaklar yanında, özel ve kamu hizmetlerini üst düzeyde düzenleyip yürütecek, toplumun üretim ve hizmet etkinliklerinin nicelik ve niteliğini yükseltecek insan gücünün yetiştirilmesine de katkıda bulunmaktır.

Çakar (2001: 65) ise, Arıcı'nın 3. maddesinde ele aldığı işlev çerçevesinde, bu eğitimin temel amacının "*bilim adamı, öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirmek*" olduğunu vurgulamıştır. Çakar'a göre, ülkemizde, bu eğitimden geçmiş ve doktorasını tamamlamış olan bir kimse, bu üç işlevi bir arada yapan bir kişi olarak düşünülür ya da en azından öyle olduğu varsayılır. Bu varsayıma bağlı olarak, lisansüstü eğitim,

● Araştıran, bilim üreten ve aydınlatan bir BİLİM ADAMI,

● Yalnızca var olan bilgiyi aktaran değil, yeni bilgileri araştıran, analiz eden ve bunları öğrencilerine aktaran bir ÖĞRETİM ÜYESİ,
● Kendi alanında var olan çalışmaları bilen, yeni bulgulara ulaşmak için çalışan ve buluşlarını yayan bir ARAŞTIRMACI yetiştiren eğitim etkinliği olarak benimsenir.

Bir ülkenin ulaşacağı gelişmişlik düzeyi bu eğitimden geçmiş bilim adamlarının yanı sıra, öğretim üyelerinin, araştırmacıların ve her türlü kamu ve özel sektör kuruluşlarında görev alacak yöneticilerin ve kuruluş çalışanlarının başarısına bağlı olacaktır. Varılacak sonuç, yapılacak eğitimin kalitesiyle doğru orantılı olacağından, daha iyi sonuç alabilmek ve daha kaliteli bir eğitim gerçekleştirebilmek amacıyla, gerek dış ülkelerde ve gerekse ülkemizde çeşitli modeller uygulanmış ve yeni programlar ve sistemler geliştirilmiştir (Çakar, 2001: 65).

3.2.3. Türkiye Yükseköğretim Kurulu'nun Yüksek Lisans ve Doktora Programı Açma Ölçütleri ve Bu Ölçütlerle İlgili Yorumlar

Yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlikle ilgili programlar ile bunları yönetecek öğretim elemanlarına ilişkin esas ve ölçütleri belirlemek, ayrıca doktora ile ilgili esasları saptamak ve yurt dışında yapılan doktoraları, doçentlik ve profesörlük unvanlarını değerlendirmek Üniversitelerarası Kurul'un görevleri içindedir. Bu görevleri çerçevesinde Kurul, bir doktora programının sağlıklı olarak yürütülebilmesi için, bölümde yeterli ve evrensel bilime katkı yapmış öğretim üyelerinin bulunması, bilimsel altyapı olanaklarının yeterli olması ve doktora programını kesintisiz sürdürebilecek öğrenci talebinin olmasını, öncelikli koşullar olarak görmektedir.

Yükseköğretim Kurulu 1984 yılında üniversitelere bağlı enstitülerin kendi kararları ile yüksek lisans programları açabileceklerini belirtmiş, ancak doktora programları açabilmeleri için aşağıdaki koşulların yerine getirilmesini öngörmüştür:

1) Doktora eğitiminin yapılacağı birimde en az 3 öğretim üyesinin var olması.
2) Eğitim gereği bilimsel süreli yayınların ve gerekli kitapların var olması.
3) Eğitim gereği alt yapı olanaklarının tam olması.

Şunu belirtmek gerekir ki, YÖK Eğitim Öğretim Dairesi Başkanlığı web sitesinden (YÖK, Kasım 2006b) bu ölçütler araştırıldığında, ölçüt olmaktan çok, "bir yerlerde" var olan ölçütlerle karşılaştırılabilecek durum saptamaları istemi ile karşılaşılmaktadır. Bir takım istatistiki çalışmalara veri oluşturabilecek görünümdeki bu "istenilen bilgiler listesi"nde **yüksek lisans programı açma ile ilgili** olarak,
1) Yükseköğretim Kurulu yüksek lisans programı açma için başvuru formu
2) Özgeçmiş formu
3)Yüksek lisans programına başlayacak tahmini öğrenci sayıları tablosu yer almaktadır.

Benzer şekilde, YÖK'ün **doktora programı açma ile ilgili olarak** sunduğu listede (YÖK, Kasım 2006a)
1.a) Varsa alandaki yüksek lisans programına yönelik bilgiler
1.b) Doktora programı açma başvuru formu
2) Başvuruların Değerlendirilmesine Yönelik Rapor Hazırlama Rehberi yer almaktadır.

A) Yüksek Lisans Programı Açma

*Yüksek Lisans Programı Açma İçin Başvuru Formu*nda *yer alan maddeler* incelendiğinde, "bir bölümde yüksek lisans programı açılmak istendiğinde YÖK'ün genel olarak neleri dikkate aldığı" görülmektedir:

- Açılması önerilen programın adı, açılma gerekçesi
- Söz konusu üniversitede yürütülmekte olan diğer yüksek lisans programlarının adları ve açılması önerilen programın bunlardan hangileri ile işbirliğinin ne şekilde gerçekleşeceği

- Açılması önerilen programa öğrenci talebi ile ilgili tahmini bilgiler
- Önerilen programa öğrenci kabul koşulları
- Yüksek lisans derecesi almak için gerekli olan toplam kredi sayısı ile alınması gereken zorunlu ve seçmeli dersler (dersin kodu, içeriği ve varsa kredisi)
- Önerilen yüksek lisans programında görev alacak öğretim üyelerinin unvanları ve adları, varsa bu öğretim üyelerinden, üniversitenin diğer lisansüstü programlarında görev almakta olanları ve özgeçmişleri
- Varsa, yardımcı akademi çalışanlarının (uzman, teknisyen); laboratuvarların (büyüklükleri içinde cihazlarla birlikte) ve bilgisayar donanımlarının yeterliliği ve bunların hangi amaçla kullanıldığı hakkında bilgi
- Lisansüstü öğrencilerin kullanımına açık terminal ve/ya da kişisel bilgisayar sayıları ve bunların ne kadar süre (hafta, gün, saat) ile kullanıma açık olduğu[11]
- Önerilen programla ilgili olarak üniversite ve/ya da bölümün kütüphanesinde bulunan sürekli yayınların adları ile hangi yıldan itibaren var oldukları
- Önerilen program disiplinler arası nitelikte ise, bu programın:
  - •Üniversitede yürütülmekte olan diğer yüksek lisans programlarından farkları,
  - •Var olan yüksek lisans programlarını zayıflatmadan nasıl yürütüleceği,
  - •Var olan olanaklara ek olarak yeni fiziki alan gerektirip, gerektirmediği,
- Üniversiteye getireceği ek mali külfet ve bunun nasıl karşılanacağı[12]
- Programa başlayacak öğrencilerin farklı disiplinlerden gelmesi durumunda, bunlara bilimsel hazırlık programı uygulanıp, uygulanmayacağı; uygulanacaksa, bu programın ne şekilde düzenleneceği

Özgeçmiş formunda yer alan maddeler incelendiğinde, "bir bölümde yüksek lisans programı açılmak istendiğinde YÖK'ün öğretim üyeleri açısından neleri dikkate aldığı" görülmektedir:

- Öğretim üyesinin adı, doğum tarihi, alanı ile üniversite ve yıl belirtilmek üzere unvan ve öğrenim durumu bilgileri
- Yönettiği yüksek lisans ve doktora tezleri
- Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildirileri

[11] Henüz açılmamış bir program için bu bilgi isteminin gerekçesi anlaşılamamıştır
[12] Mali özerkliği olmayan üniversitelerimiz için bu bilgi isteminin gerekçesi anlaşılamamıştır

- Yazılan uluslararası kitaplar ya da kitaplarda bölümler
- Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler
- Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler
- Diğer yayınlar ve projeler
- İdari görevler, bilimsel kuruluşlara üyelikler, ödüller
- Son iki yılda verdiği lisans ve lisansüstü düzeydeki dersler

Yüksek Lisans Programına Başlayacak Tahmini Öğrenci Sayıları Tablosu incelendiğinde, "bir bölümde yüksek lisans programı açılmak istendiğinde YÖK'ün başvuracak öğrenciler açısından neleri dikkate aldığı" görülmektedir:
- Yüksek lisans programına başlayacak tahmini öğrenci sayıları
- Tahmini öğrenci sayılarının belirlenmesinde kullanılan varsayımların, programın açılma gerekçeleriyle uyumlu olması
- Önerilen programa benzer yapıdaki yüksek lisans programları, civardaki üniversitelerde varsa, bunlara olan taleplerin belirtilmesi

Bu üç formda yer alması istenen bilgilere göre, YÖK'ün bir yüksek lisans programı açılırken neleri incelediği şu şekilde özetlenebilir:
- Programın içeriği (amaçları, dersleri)
- Programın verileceği fiziki ve mali koşullar (laboratuvar, bilgisayarlar, kütüphane, giderler)
- Programa yönelecek öğrenciler (sayısal veriler, kabul koşulları)
- Programın diğer disiplinlerle ilgisi (işbirliği, farkı, bilimsel hazırlık programı)
- Programda görev alacak akademik kadro (sayıları, deneyimleri, bilimsel çalışmaları)

B) Doktora Programı Açma

YÖK'ün **doktora programı açma ile ilgili olarak** öncelikli isteği, önerilen doktora programının öncülü olan yüksek lisans programı hakkında bilgi verilmesidir. Bu bilgiler aynı zamanda, bir yüksek lisans programının açıldıktan sonra nasıl sürdürülmesi gerektiği yönünde çıkarımlar yapmaya da uygundur.

- Yüksek lisans programının adı, hangi tarihte başladığı
- Programın amaçları, bu amaçların son beş yılda nasıl bir değişim gösterdiği ve önümüzdeki yıllarda nasıl değişebileceği, ayrıca amaçların ne ölçüde gerçekleştiğinin nasıl belirlendiğinin somut örneklerle açıklanması
- Programa son 3 yılda başvuran ve kabul edilen, halen var olan ve mezun olmuş olan toplam öğrenci sayılarının ve bu öğrencilerin programa kabul ölçütlerinin belirtilmesi ilişiği kesilen yüksek lisans öğrencilerinin, ilişiklerinin kesildiği dönemleri ve ilişik kesilme nedenleri de dahil)
- Öğrencilerin programa kabulünden sonra yüksek lisans derecesini alabilmek için gerekli olan toplam kredi sayısı ile alınması gereken zorunlu ve seçmeli derslerin, danışmanların ve tez konularının belirlenmesinde uygulanan yöntemlerin açıklanması
- Öğretim üyeleri ve öğrenciler için akademik ortamın gelişmesine katkısı olan seminer, bilimsel toplantı vb etkinliklerin bölümde ne kadar sıklıkla gerçekleştirildiği ve son iki dönemde bölümde verilen bu tür etkinlikler hakkında bilgi verilmesi
- Yapılan yüksek lisans tezlerindeki başvuru kaynakları sayıları ile bu kaynakların Türkçe, İngilizce ve diğer diller olmak üzere yüzdelerinin ve son 5 yılda mezun olan yüksek lisans öğrencilerinin çalışmaları sonucunda yayımlanan makale, bildiri, kitap vb hakkında bilgi verilmesi

Doktora Programı Açma Başvuru Formu incelendiğinde, "bir bölümde doktora programı açılmak istendiğinde YÖK'ün genel olarak neleri dikkate aldığı" görülmektedir:
- Açılması önerilen programın adı, açılma gerekçesi
- Söz konusu üniversitede yürütülmekte olan diğer doktora programlarının adları ve açılması önerilen programın bunlardan hangileri ile işbirliğinin ne şekilde gerçekleşeceği
- Açılması önerilen programa öğrenci talebi ile ilgili tahmini bilgiler
- Önerilen programa öğrenci kabul koşulları
- Doktora derecesi almak için gerekli olan toplam kredi sayısı ile alınması gereken zorunlu ve seçmeli dersleri (dersin kodu, içeriği ve varsa kredisi)
- Önerilen doktora programında görev alacak öğretim üyelerinin unvanlarını ve

adları, varsa bu öğretim üyelerinden, üniversitenin diğer lisansüstü programlarında görev almakta olanları ve özgeçmişleri

- Varsa, yardımcı akademi çalışanlarının (uzman, teknisyen); laboratuvarların (büyüklükleri içinde cihazlarla birlikte) ve bilgisayar donanımlarının yeterliliği ve bunların hangi amaçla kullanıldığı
- Lisansüstü öğrencilerin kullanımına açık terminal ve/ya da kişisel bilgisayar sayıları ve bunların ne kadar süre (hafta, gün, saat) ile kullanıma açık olduğu
- Önerilen programla ilgili olarak üniversite ve/ya da bölümün kütüphanesinde bulunan sürekli yayınların adları ile hangi yıldan itibaren var oldukları
- Önerilen program disiplinler arası nitelikte ise, bu programın:
  - •Üniversitede halen yürütülmekte olan diğer doktora programlarından farkları,
  - •Var olan doktora programlarını zayıflatmadan nasıl yürütüleceği,
  - •Var olan olanaklara ek olarak yeni fiziki alan gerektirip, gerektirmediği,
- Üniversiteye getireceği ek mali külfet ve bunun nasıl karşılanacağı
- Programa başlayacak öğrencilerin farklı disiplinlerden gelmesi durumunda, bunlara bilimsel hazırlık programı uygulanıp, uygulanmayacağı; uygulanacaksa, bu programın ne şekilde düzenleneceği

Başvuruların Değerlendirilmesine Yönelik Rapor Hazırlama Rehberi incelendiğinde, "öğretim üyesi kadrosu, bu kadronun araştırma potansiyeli, derslerin niteliği ve niceliği, bilimsel altyapı, öğrenci talebi" ile ilgili bazı sorgulamalar yapıldığı görülmektedir. İşte burada ilk kez gerçekten **"ölçüt niteliği taşıyan ifadeler"** karşımıza çıkmaktadır. Daha doğrusu, var olan sorular, düz tümce ile ifade edildiğinde, tam olarak değilse de "ölçüt" gibi değerlendirilebilir.

Söz konusu sorular / sorgulamalarda öncelikle başvurunun, YÖK tarafından istenilen formata uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığı dikkate alınmaktadır. Diğer soruları aynen almakta ve ardından yorumlamakta fayda vardır. Burada "yorumlama" ile "öngörüsel ölçüt tümceleri kurma" ve ardından net olmayan durumlara yönelik "soru sorma" kastedilmektedir.

"Giriş" sorgulamaları

1) Programın açılma gerekçesi inandırıcı mıdır?

Öngörülen ölçüt tümcesi: Programın açılma gerekçesi inandırıcı olmalıdır. Soru: İnandırıcılığı belirleyen ölçüt nedir?

2) Önerilen program, üniversitede yürütülmekte olan diğer doktora programlarıyla benzerlik göstermekte midir? Benzerlikler varsa, bu programın mutlaka açılması gerekmekte midir? Öngörülen ölçüt tümcesi: Yeni açılacak bir doktora programı, aynı üniversitedeki –ya da aynı bölge içindeki yakın, diğer üniversitelerdeki- benzeri programlardan anlamlı derecede farklı olmalıdır. Soru: Programlar arasındaki benzerlik-farklılık durumu hangi ölçütlerle saptanmaktadır? Ne dereceye kadar farklı olma kabul edilebilir bir alt limit ifade etmektedir?

Öğretim Üyesi Kadrosuna İlişkin Sorgulamalar

1) Başvuran bölümün belirtmiş olduğu öğretim üyelerinden misafir öğretim üyesi ve/ya da yabancı uyruklu olan var mıdır?

Öngörülen ölçüt tümcesi: Bir doktora programının açılmasında ölçü alınan öğretim kadrosu sayısal durumu, ilgili bölümün TC uyruklu ve asil kadrolu öğretim üyelerine göre saptanır.

2) Programın açılması durumunda görev yapacak öğretim üyelerinin üstlenmesi gereken ders yükleri -lisans ve lisansüstü dahil- gerçekçi midir? Bu ders yükleri ile araştırma yapmak için yeterli zaman var mıdır?

Öngörülen ölçüt tümcesi: Bir bölümdeki öğretim üyelerinin toplam ders yükünün belirli bir limitin üstünde olması durumunda -araştırma çalışmalarına engel oluşturabileceğinden doktora programı açılmaz.

Soru: Bu limit nedir?

Araştırma Potansiyeline İlişkin Sorgulamalar

Öğretim üyelerinin:

* Yayınları, önerilen programla uyumlu mudur?
* Yayınları, evrensel bilime katkı sağlamış mıdır?
* Bilimsel aktiviteleri, süreklilik göstermekte midir?

Öngörülen ölçüt tümcesi: Bir doktora programının açılabilmesi için öğretim üyelerinin belirli bir araştırıma potansiyeline sahip olması gerekir. Bu potansiyel, öğretim üyelerinin yayınlarının önerilen programla uyumlu olması; evrensel bilime katkı sağlamış olması ve bilimsel etkinliklerinin sürekli olmasına göre belirlenir.
Soru: Bir bilimsel yayının evrensel bilime katkı sağlayıp sağlamadığı hangi ölçütlerle belirlenir?

Derslerin Niteliği ve Niceliğine İlişkin Sorgulamalar

Önerilen dersler:

* Programla uyumlu mudur?
* Çağdaş bilimsel yenilikleri yansıtma özelliği göstermekte midir?
* Bir bütünlük içerisinde midir; yoksa var olan öğretim üyelerinin verebileceği derslerin art arda sıralanmasından mı oluşmaktadır?
* İçerik olarak lisans/yüksek lisans düzeyinde verilen derslerle benzerlik göstermekte midir?
* Doktora dersi düzeyinde midir?
* Tümü zorunlu ders olarak mı verilecektir? Öğrenciye ders seçme olanağı verilmiş midir?

Öngörülen ölçüt tümceleri:

Önerilen bir doktora programında yer alacak dersler,

a) Programın bilim alanı ile uyumlu ve doktora düzeyinde olmalıdır.
b) Çağdaş bilimsel yenilikleri yansıtmalıdır.
c) Bir bütünlük içerisinde olmalı, var olan öğretim üyelerinin verebileceği derslerin art arda sıralanmasından oluşmamalıdır.
ç) İçerik olarak lisans ve yüksek lisans düzeyinde verilen derslerle benzerlik gösterdiği noktalarda, söz konusu bezerlik gerekçelendirilmeli ve programın bir lisans ya da yüksek lisans değil ama doktora programı olduğunu ortaya koyan farklılıklar göstermelidir.
d) Tamamıyla zorunlu dersler olmamalı, öğrenciye ders seçme olanağı verilmelidir.

Sorular:

Bir bilim alanındaki doktora ders öğretim programında yer alan derslerin,

a) O alanın "doktora" düzeyine uygunluğunu belirleyen ulusal ve uluslararası ölçütler nelerdir?
b) "Bütünlük", "alanın kapsayabileceği doktora düzeyindeki tüm dersler" anlamına mı gelmektedir? Öyle ise, "tüm dersler" ülkemizde ve/ya da yurt dışında aynı alandaki diğer doktora programlarında var olanlar mıdır?
c) Bir lisans ya da yüksek lisans değil ama doktora programı dersleri olduğunu ortaya koyan farklılıkları belirleyen ölçütler alana özgü olarak ve genelde doktora programının nitelikleri açısından nelerdir?
d) Zorunlu ve seçmeli statüde oluşunu belirleyen bir ön çerçeve genellikle vardır. Örneğin eğitim alanı doktora programlarının belirli oranlarda "araştırma", "eğitim", "alanın eğitimi", "alan" gruplarına girmesi, bununla birlikte bir dönem içindeki belirli bir alt-üst kredi limiti çerçevesinde olması gerekir. Bunun gibi sınıflamaların yüzde oranı hangi ölçütlere göre belirlenmektedir?
Bir bilim alanındaki çağdaş bilimsel yenilikleri belirlemedeki ölçütler nelerdir?

Bilimsel Altyapı

Programın yürütülebilmesi için var olan bilimsel altyapı (laboratuvar, bilgisayar, atölye, yardımcı akademi çalışanları, kütüphane) yeterli midir?
Öngörülen ölçüt tümcesi: Bir doktora programının açılabilmesi için laboratuvar, bilgisayar, atölye, kütüphane gibi "fiziksel" alt yapı ögeleri ve gerekli yardımcı akademi çalışanları yeterli olmalıdır.
Soru: Farklı bilim alanlarına göre, doktora düzeyinde eğitim yapabilmek için gerekli fiziksel alt yapıların listeleri ve tanımları, gerektiğinde bir ölçüt kabul edilerek karşılaştırma yapılabilecek şekilde hazırlanmış mıdır?
Soru: Farklı bilim alanlarına göre, doktora düzeyinde eğitim yapabilmek için gerekli yardımcı akademi çalışanlarını tanımlayan ve gerektiğinde bir ölçüt kabul edilerek karşılaştırma yapılabilecek resmi metin ya da yönergeler var mıdır?

Öğrenci Talebi

Programın açılması durumunda öğrenci talebi hangi düzeyde olacaktır? Doktora programı, bu düzeydeki öğrenci talebiyle sürekli olarak yürütülebilir mi?

Öngörülen ölçüt tümcesi: Bir doktora programının açılabilmesi için, farklı bilim alanlarına göre, öğrenci talebi belirli bir alt limitin üstünde olmalıdır.
Soru: Bir doktora programının açılabilmesi için, farklı bilim alanlarına göre, öğrenci talebinde olması gereken alt limitler belirlenmiş midir?

Genel Değerlendirme

Doktora programının açılıp açılmaması yönündeki görüşünüz nedir?
Doktora programının açılması bu aşamada uygun görülmüyorsa, açılması için ilgili bölüm tarafından yerine getirilmesi gereken hususları kısaca açıklayınız.

Doktora programı açma ile ilgili olarak yukarıda verilen bilgilere göre, YÖK'ün bir doktora programı açılırken neleri incelediği şu şekilde özetlenebilir:

* Programın içeriği (amaçları, dersleri)
* Programın verileceği fiziki ve mali koşullar (laboratuvar, bilgisayarlar, kütüphane, giderler)
* Programa yönelecek öğrenciler (sayısal veriler, kabul koşulları)
* Programın diğer disiplinlerle ilgisi (işbirliği, farkı, bilimsel hazırlık programı)
* Programda görev alacak akademik kadro(sayıları, deneyimleri, bilisel çalışmaları)

Buradan anlaşılmaktadır ki, YÖK'ün bir yüksek lisans programı açılırken incelediği durumlar ile doktora programı açılırken incelediği durumlar arasında hiçbir fark yoktur.

Bu durumda, bir yüksek lisans programının, lisans değil yüksek lisans programı olduğunu ve benzer şekilde bir doktora programının bir lisans ya da yüksek lisans değil doktora programı olduğunu ortaya koyan farklılıkların gösterilmesi nasıl istenmektedir? Tüm bu sorular, yeni bir araştırma konusu olabilir.

3.2.4. Müzik Eğitiminde Yüksek Lisans ve Doktora Programlarının Niteliği ve İşlevleri

Bu araştırma çerçevesinde, kesim 2.2.'deki yola çıkış noktamız, "yüksek lisans ve doktora" programı açma ölçütlerine açıklık getirerek, bu programların "nasıl olmaları gerektiğini" kavramsal çerçevede tanımlayabilmekti. Yukarıdaki inceleme-irdelemeler ise, YÖK Eğitim Öğretim Dairesinden alınan bilgilerin bu konuyu aydınlatıcı olamadığını gösterdi. Bununla birlikte tarafımdan öngörülen "ölçüt tümceleri" ışığında, *müzik eğitimi alanı yüksek lisans ve doktora ders öğretim programlarının taşıması gereken ortak nitelikler* şu şekilde yorumlanabilir:

1) Müzik eğitimi bilim alanı ile uyumlu olmalıdır.
2) Müzik eğitimindeki çağdaş bilimsel yenilikleri yansıtmalıdır.
3) Bir bütünlük içerisinde olmalı, var olan öğretim üyelerinin verebileceği derslerin art arda sıralanmasından oluşmamalıdır.
4) İçerik olarak lisans ya da yüksek lisans düzeyinde verilen derslerle benzerlik gösterdiği noktalarda, söz konusu bezerlik gerekçelendirilmeli ve programın bir lisans ya da yüksek lisans değil ama doktora programı olduğunu ortaya koyan farklılıklar göstermelidir.
5) Tamamıyla zorunlu ders olmamalı, öğrenciye ders seçme olanağı verilmelidir.

Program içeriklerinde ise, Lisansüstü Eğitim Yönetmeliği, mezuniyet koşullarını belirleyen bazı ölçütler (koşullar) getirmiştir. Müzik eğitimi alanı için de geçerli olan bu koşullar, aşağıdaki gibi tablolaştırılabilir:

Tablo 3.2.4.1. *Lisansüstü Programların İçeriği*

	Kredi	Ders	Diğer Gerekler (Kredisiz)
Tezsiz yüksek lisans	30	14	Dönem Projesi +Yeterlik sınavı*
Tezli yüksek lisans	21	7	Bir seminer dersi +Tez çalışması
Sanatta Yeterlik	21	7	Tez ya da sergi, proje, resital, konser, temsil
Doktora	21	7	Yeterlik sınavı +Tez önerisi + Tez çalışması

* Zorunlu değildir.

Lisansüstü müzik eğitimi programlarının işlevleri ise, kuşkusuz üniversitenin genel işlevlerinden soyutlanamaz. Bilen (2003:4), bu genel işlevleri lisansüstü müzik öğretmenliği programına şu şekilde yansıtmıştır:

- Ezberden uzak, meraklı, araştırıcı, kendisiyle barışık müzik eğitimcileri yetiştirmek.
- Müzik eğitimcilerinin lisans düzeyinde kazandığı müzik bilgi ve becerilerini becerilerine lisansüstü düzeyde geliştirmelerine olanak yaratmak
- Toplumun müzik eğitimine ilişkin gereksinimlerini karşılayacak nitelikli müzik eğitimi araştırmacıları yetiştirmek.
- Müzik eğitimi sorunlarını, toplumun diğer sorunlarıyla ilişkilendirebilen, toplumsal tüm olaylara karşı duyarlı olduğu gibi, müzik eğitimi sorunlarına da duyarlı ve bu sorunlara akılcı çözümler üretebilen müzik eğitimcileri yetiştirmek.
- Topluma yön veren üniversitelerin daha çağdaş bir çizgi yakalamasına ortam hazırlayacak, sanat üretimine ve sanatsal gelişmeye yön verecek müzik eğitimi akademisyenleri yetiştirmek.

İnam (1994: 82-85) ise konuyu programların genel nitelikleri açısından ele almıştır. Bu nitelikler, müzik eğitimi programları açısında da, bir öğretim programının içerdiği bilgilerin kuramsal temellerinin göz ardı edilmemesi gerektiğine işaret eder:

Eğitimin ilk boyutu olan kuramsal boyut, dünyaya karşı bilim ve düşünce adamlarının takınması gereken bir tavrı da göstermektedir. Eğitim programları hazırlanırken yalnızca pratiğe, uygulamaya, sonuç getirici görgü, bilgi ve hünere değil, derslerin iletişim biçimleri göz önüne alınarak, kuramsal bakışa yer verilmelidir. Bir başka değişle, öğrenen, öğrendiği bilgileri hayatına uygulamaya çalışırken, onların arkasındaki kuramı sezebilmelidir. Kuramsal temelden, derin düşüncelerden yoksun eğitim, yaşamın içindeki sorunlara ancak yüzeysel çözümler üretebilen bireyler yaratır. Böyle bir düzen, yaratıcı, sorgulayıcı, bilimin temel kuramlarını kavrayabilen bilim adamları yetiştiremez. Taklitçi, uygulayıcı, kendisine verilen bilmeceleri çözen insanlar çıkar ortaya.

Nitekim yüksek lisans öğrencilerinin program ve öğretim elemanlarından beklentileri de bu yöndedir. Demirbolat'ın (2005) bir araştırmasına göre, lisansüstü öğrenim gören öğrenciler, eğitim programlarının geliştirilmeye açık kuramsal temlerle dayanması ve eleştirel öğrenme ile analize dayalı yöntemler içermesi yönünde görüş birliğindedirler. Ayrıca, uygulamalara gereken ağırlığı veren, akran değerlemesine dayanan, proje ve grup çalışmalarını destekleyen, klasik yöntemlerden uzak, seçmeli ders seçeneğinin artırıldığı, saygıya ve katılıma dayalı ortamların yaratılması gibi konularda dikkat ve özen istemektedirler.

Ders programlarında değişiklikler yapılması, program geliştirme dalında kaçınılmaz bir olgudur. Bu değişiklikler yapılırken, eğitim taraflarının (öğretenler, öğrenenler…) beklentilerinin dikkate alınması, programların doğal akreditasyonu (toplum beklentilerine uyum süreci) sağlayan bir yaklaşımdır.

3.2.5. Müzik Öğretmenliği Lisansüstü Eğitiminde Türkiye'nin Genel Durumu, Bu Alandaki Akademisyen Açığı ve Lisansüstü Eğitime Gereksinim

Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştiren kurumlar, Musiki Muallim Mektebi ve Gazi Orta Öğretmen ve Terbiye Enstitüsü Müzik Şubesi döneminden sonra çeşitli yapılanmalar yaşamıştır[13]. Eğitim Enstitüsü ve diğer enstitüler dönemini, Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Şubeleri izlemiş, daha sonra Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü'ne (ve programına) son olarak da Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana bilim Dalı'na dönüşüm gerçekleşmiştir. 2006 -2007 Öğretim Yılında müzik öğretmeni yetiştiren toplam 22 devlet üniversitesi bulunmaktadır.

Aşağıda, bu günkü üniversite adları ile bu 22 kurum listelenmiş ve kuruluş yılları belirtilmiştir. Bu kurumların eğitim öğretim etkinliklerine öğrenci alarak başlama

[13] Bkz: Tez Raporu / Bölüm I Giriş / *Türkiye'de Müzik Öğretmeni Eğitimi*

yılları genellikle kuruluştan bir sonraki yıldır. Tablodaki kısaltmalar, "**MB**: Müzik Bölümü **MEB**: Müzik Eğitimi Bölümü **MÖP:** Müzik Öğretmenliği Programı **EF** Eğitim Fakültesi **GSEB**: Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü **ABD**: Ana Bilim Dalı"nı ifade etmektedir[14].

Tablo 3.2.5.1. *Müzik Öğretmeni Yetiştiren Birimlerin Günümüzde Bağlı Oldukları Üniversiteler ve Kuruluş Yılları*

Kent	Üniversite	Yıl	İlk Adı
Ankara	Gazi	1937	Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü Müzik Şubesi
İstanbul	Marmara	1969	Atatürk Eğitim Enstitüsü MB
İzmir	Dokuz Eylül	1973	Buca Yüksek Öğretmen Okulu MB
Bursa	Uludağ	1981	Bursa Yüksek Öğretmen Okulu MB
Konya	Selçuk	1987	EF MEB
Trabzon	Karadeniz Teknik	1988	Fatih EF MEB
Malatya	İnönü	1989	EF MEB
Erzurum	Atatürk	1992	Karabekir EF MEB
Erzincan	Erzincan*	1996	GSEB MÖ ABD
Isparta	Süleyman Demirel	1993	Burdur EF MEB
Van	100. Yıl	1994	EF MEB
Bolu	Abant İzzet Baysal	1994	EF MEB
Niğde	Niğde	1995	EF MEB
Denizli	Pamukkale	1996	EF MEB
Şanlıurfa	Harran	1996	Fen Edebiyat F MEB
Çanakkale	Onsekiz Mart	1998	EF MEB
Sivas	Cumhuriyet	1998	EF MEB
Samsun	Ondokuz Mayıs	1999	EF MEB
Tokat	Gazi Osman Paşa	1999	EF GSEB MÖP
Muğla	Muğla	2001	EF GSEB MÖP
Aydın	Adnan Menderes	2004	GSEB MÖ ABD
Balıkesir	Balıkesir	2003	Necatibey GSEB MÖ ABD

*2006'ya dek Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı iken adı ve bağlantısı değiştirilerek ve Erzincan Üniversitesi Rektörlüğü'ne bağlanmıştır.

Bu 22 kurumun 15 tanesi 1992 yılından sonra, 11 yıllık bir zaman dilimi içinde açılmıştır. On yılları ölçü alan bir ölçekle bu kurumların açılma sayılarını düşünecek olursak karşımıza şu tablo çıkmaktadır**:**

[14] Bu tablo hazırlanırken Şentürk (2000: 137) yol gösterici olmuş, gerekli değişiklikler ve yeni bilgiler için YÖK belgelerinden ve ilgili üniversitelerin web sitelerindeki tarihçe/tanıtım sayfalarından yararlanılmıştır.

Tablo 3.2.5.2. *Müzik Öğretmeni Yetiştiren Birimlerin On Yıllara Göre Kuruluş Sayıları*

Yıllar	1930-40	1940-50	1950-60	1960-70	1970-80	1980-90	1990-2000	2000-06
Sayılar	**1**	**0**	**0**	**1**	**1**	**4**	**12**	**3**

Müzik öğretmeni yetiştirme alanında çok sayıda yeni birimin neredeyse aynı anda açılması ve eski üniversitelerimizde görev yapan öğretim üyelerinin ortalama yaşlarının yüksek olması, Türkiye'yi müzik eğitimi alında kaliteli öğretim üyesi açığıyla karşı karşıya bırakmıştır. Bu sorunun üzerine gidilmediği sürece Türkiye'de, müzik eğitimi alanındaki yükseköğretimin kalitesini yükseltmek olasılık dışıdır.

Her ne kadar, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında, 2006 yılında Türkiye genelinde 15 adet yeni devlet üniversitesinin açılmış olması, yükseköğretim kademesinde okullaşma oranı bakımından "önemli ilerleme" olarak kaydedilmişse de, bu durum gerçekte sadece müzik öğretmenliği alanında değil, Türkiye çapında da bir öğretim üyesi açığına işaret etmektedir. Sorunlar sadece bulunla da bitmemektedir ve Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında bu durum genel olarak şöyle ifade edilmiştir:

> *"...Eğitimin hemen her kademesinde, ayrılan kaynaklarla öncelikle artan öğrenci sayılarının doğurduğu zorunlu gereksinimler karşılanabilirken, eğitimde nitelik sorunu önemini korumaktadır. Eğitimde kalitenin artırılabilmesi için yenilenen müfredat programları ve öğretim yöntemlerine uyumlu olarak fiziki altyapı, donanım ve öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi ve eğitime ayrılan kaynakların daha etkin kullanımı ile ilgili gereksinimler devam etmektedir. Yükseköğretimde Bologna süreci kapsamında öğrenci ve öğretim üyesi değişimi, Avrupa kredi transfer sistemi ve diploma eki başta olmak üzere önemli çalışmalar yapılmıştır. Ancak, yükseköğretim sisteminin merkeziyetçi yapısı ve kalitesine ilişkin sorunlar yükseköğretimin rekabet edebilirliğini ve toplumun gereksinimlerine yanıt verebilme kapasitesini olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir. (Resmi Gazete, 2006: 40)."*

Konuya müzik öğretmeni yetiştirmedeki öğretim üyesi açığı açısından eğilmeye devam edecek olursak, söz konusu ana bilim dallarında halen öğretmen

yetiştirme görevini sürdüren müzik alanı öğretim kadrosuna ilişkin son sayısal veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.2.5.3. *ÖSYM* 2005-2006 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistiklerine Göre Müzik Öğretmenliği Programları Öğretim Elemanı Sayısal Verileri*

Ö.Yılı	Arş.Gör.	Uzman	Okutman	Öğr.Grv.	Yrd.Doç	Doçent	Profesör	Toplam
05-06	34	3	13	106	46	9	26	225

*ÖSYM: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

Bu durumu, Türkiye'nin genel durumu açısından, İsmail Tosun şöyle dile getirmiştir:

> *"Üniversitelerimiz için gerekli öğretim üyesi sayılarının belirlenmesindeki başlıca etkenler, yükseköğretimdeki okullaşma oranı, çağ nüfusu ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısıdır. 2000–2001 Eğitim Öğretim yılı için, Yedinci 5 Yıllık Kalkınma Planında hedeflenen % 31'lik okullaşma oranına ulaşabilmek ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısını 25 dolayına çekebilmek için yılda en az 3000 doktoralı öğretim üyesine gereksinim duymaktayız" (Tosun 2000: 10).*

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında ise 2001–2005 yılları için MEB Yükseköğretim Genel Müdürlüğü'nce öğretim elemanı yetiştirilmesi amacıyla, lisansüstü alanda 5.000 öğrencinin yurt dışına gönderilmesi hedeflenmiştir (MEB, 2001: madde 3.6). Temmuz 2006'da Resmi Gazetede yayımlanan TBMM kararına göre, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (2007-2013) eğitim kademeleri itibarıyla hedefler şu şekilde belirlenmiştir (Resmi Gazete,2006: 63):

Tablo 3.2.5.4. *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planına Göre Yükseköğretim Kademesinde Hedefler*

Okullaşma Oranları (%)	**2005/2006[15]**	**2012/2013**
Yükseköğretim[16]	38,4 24,8	48,0 33,0

[15] Yükseköğretim verileri 2004-2005 dönemine aittir

[16] Üniversiteler ve diğer yükseköğretim kurumları dahil, lisansüstü öğrencileri hariç tutulmuştur. 17-20 yaş grubu için hesaplanmıştır.

Yine Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planının temel amaçlarında, beşeri gelişme ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi çerçevesinde eğitim sisteminin geliştirilmesine ilişkin 592. maddede şu ifade yer almaktadır:

> "*Yeni kurulan üniversiteler başta olmak üzere, öğretim üyesi gereksinimini karşılamak amacıyla yurt içi ve yurt dışında öğretim üyesi yetiştirme programlarına devam edilecektir* (Resmi Gazete,2006: 86)

Öğretim üyesinin, yurt içi ve yurt dışı doktora programlarında kayıtlı öğrenciler olmak üzere başlıca *iki potansiyel kaynağı* bulunmaktadır. Öncelikle *yurt içi lisansüstü müzik eğitimi programlarına değinelim*: Bugün, müzik öğretmenliği eğitimi çerçevesinde, yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik programlarını kapsayan lisansüstü çalışmalar **üniversitelerin akademik birer birimi olan enstitülerce** düzenlenmektedir.

Günümüzde müzik eğitimi alanında, Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Enstitüleri Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı adı altında lisansüstü eğitim veren kurumlar bu güne kadar olan süreçte, yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapma amacı ile çalışmalarını sürdürmüş, müzik eğitimi alanına katkılarda bulunmuştur. Halen müzik eğitimi alanında yüksek lisans ve doktora programlarına öğrenci alan üniversitelerde, bu programları yürüten 11'iSosyal Bilimler ve 3'i Eğitim Bilimler olmak üzere 14 enstitü vardır. Bu enstitüler aşağıdaki Tablo 3.2.5.5'de görülmektedir[17]:

Tabloda da görüleceği gibi, söz konusu enstitülerde lisansüstü programlar, 9'u sadece yüksek lisans ve 5'i bununla birlikte doktora kademesinde olmak üzere yürütülmektedir. Bu programlardan doktora derecesi alanların sayısı 1995-2006 yılları ortalamasına göre "6" dolayındadır. Nitelik sorunu üzerinde durmaksa varsayımlar oluşturmaktan öteye gitmeyecektir, çünkü Türkiye'deki müzik eğitimi doktora programlarının tümünün uluslararası standartlara göre düzenlenip,

[17] Bu tablo hazırlanırken YÖK belgelerinden ve ilgili üniversitelerin web sitelerindeki tarihçe/tanıtım sayfalarından yararlanılmıştır. Bu doktora çalışmasının kapsamı dışında olduğundan, sanatta yeterlik programları tabloya dahil edilmemiş; müzik eğitimi alanındaki sanatta yeterlik çalışmalarının tanım, amaç ve kısa tarihçesine değinilmekle yetinilmiştir.

yürütülmesi konusu üzerine odaklanarak yapılmış, çalışma yok denilecek kadar azdır[18].

Tablo 3.2.5.5. *2006-2007 Öğretim Yılında Yüksek Lisans (YL) ve Doktora (DR) Programı Yürütülen Üniversiteler ve Bu Programları Yürüten Enstitüler*

Üniversiteler	**Enstitüler**	**YL**	**DR**
Abant İzzet Baysal	Sosyal B.	√	√
Selçuk	Sosyal B.	√	√
Dokuz Eylül	Eğitim B.	√	√
Gazi	Eğitim B.	√	√
Marmara	Eğitim B.	√	√
Pamukkale	Sosyal B.	√	
İnönü	Sosyal B.	√	
Süleyman Demirel	Sosyal B.	√	
Atatürk	Sosyal B.	√	
Uludağ	Sosyal B.	√	
Karadeniz Teknik	Sosyal B.	√	
Yüzüncü Yıl	Sosyal B.	√	
Niğde	Sosyal B.	√	
Ondokuz Mayıs	Sosyal B.	√	

Bu konudaki *iki kontrol noktasından biri*, hızla büyüyen ve Anadolu'ya yayılan yükseköğretim sistemimizin öğretim üyesi gereksiniminin karşılanması için oluşturulan ve 16 Kasım 1983 tarihinde yürürlüğe konan *Bir Üniversite Adına Bir Diğer Üniversitede Lisansüstü Eğitim Gören Araştırma Görevlileri Hakkında Yönetmelik*tir. Bu yönetmelikle, gelişmekte olan üniversitelerdeki araştırma görevlilerinin, gelişmiş üniversitelerde lisansüstü eğitim yapmaları hedeflenmiştir.[19] *Diğeri ise, YÖK'ün doktora programı açmada belirlediği ölçütlerdir*.

Şimdi, bu iki kontrol noktasının "*kontrolde olan ve kontrol dışı kalan*" noktalarına değinelim: Birincisinde, **projenin güçlü yanı**, gelişmekte olan üniversitelerdeki araştırma görevlilerine gelişmiş üniversitelerde lisansüstü eğitim yaptırma yoluyla, akademisyen adaylarının niteliğini garanti altına almasıdır. Bu

[18] Bkz: Tez Raporu, Bölüm II Kavramsal Çerçeve: 2.1. İlgili Yayın ve Araştırmalar

[19] 1996 yılından itibaren öğretim üyelerinin yurt içi kaynaklar yardımıyla yetiştirilmesi yönünde somut adımlar atılmıştır. Öncelikle, *Lisansüstü Eğitim Yönetmeliği'nde* değişiklik yapılarak, gelişmekte olan üniversitelerdeki araştırma görevlilerinin gelişmiş üniversitelerde sınavsız olarak lisansüstü eğitime başlamaları ve gerektiğinde bunların bilimsel hazırlık ve/ya da yabancı dil eğitimi almaları sağlanmıştır. İlgili Yönetmelik için: YÖK, 2005: Bölüm 5: 66, 67

"garanti", programları ve öğreticileri bilimde güvenilir, deyimde köklü geçmişe sahip, alt yapı sorunlarını tamamen ya da önemli oranda çözmüş lisansüstü programların kendisidir. **Projenin ikinci güçlü yanı**, eğitime, araştırma ve geliştirmeye ayrılan kaynakların, lisansüstü payının yurt dışından çok yurt içinde kullanılmasını sağlamasıdır. Zira bu projeyle eş zamanlı olarak yurt dışında burslu eğitim, doktora ve doktora sonrası (post-doktora) ile sınırlanmıştır.

Projenin zayıf yanı ise, araştırma görevlilerini lisansüstü eğitime "sınavsız". "görevlendirerek" kabul etmesidir. Buradaki mantık iki yönlüdür:1) araştırma görevlilerinin yüksek lisans ve doktora bilim sınavlarına eşdeğer bir sınavla seçildiği 2) yetersiz iseler, derslerde, projelerde vb başarısız olacakları ve sistemin onları zaten eleyeceği düşüncesi. İşte bu iki mantık, Türkiye koşullarında tam da birer zayıflık örneğidir. Proje, doktorasını kaliteli yükseköğretim kurumlarında yapmış araştırma görevlileri yetiştirme yoluyla, akademisyen açığını kapatabilecek aday çokluğunu sayısal olarak sağlamış olabilecektir. Ancak, sayısal çokluk garanti altına alınırken, niteliksel risk almaktadır. Bunu ispatlamam belki de olanaksızdır ama "araştırma görevlilerinin yüksek lisans ve doktora bilim sınavlarına eşdeğer bir sınavla seçildiği" varsayımının, varsayımdan öteye gitmediği bir gerçektir. Zira söz konusu araştırma görevlilerinin pek çoğu, değil doktora, yüksek lisans bilim sınavını geçebilecek nitelikte değildir. Benzer biçimde, "yetersiz iseler, derslerde, projelerde vb başarısız olacakları ve sistemin onları zaten eleyeceği" varsayımı da çoktan çürümüştür. Böyle bir nedenle lisansüstü eğitimden ilişiği kesilen bir araştırma görevlisinin şimdiye dek duyulmamış olmasının nedeni gerçekten de hepsinin başarılı(!) olması mıdır? İlişiği kesilen örnekler, ancak verilen süre içinde dil barajını (ÜDS vb) aşamamış olanlardır. Bu durumda enstitülerde yüksek lisans ve doktora çalışmasını tamamlayanların tümüne bilim adamı gözüyle bakılamayacağı bir gerçektir.

Çakar (2001: 67 ve 70), aynı konuya farklı açılardan değinmiştir:

> *"Üniversiteler, belirli bir unvanı alıncaya kadar değil, gerek araştırmada ve gerekse eğitim öğretimde ömür boyu disiplinli beyinlere gereksinim duyulan kurumlardır. Soran, araştıran, herhangi bir dogmaya saplanmaksızın sorgulayan, özgürce düşünen, korkmadan tartışan insanı*

yetiştirmemiz kaçınılmaz bir zorunluluktur. Gerek lisans eğitiminde (ve hatta onun öncesinde) ve gerekse lisansüstü eğitimde amaç kaliteyi yükseltmektir. Burada sistemin işleyişi, altyapı olanakları ve benzeri etmenlerin arasında başta gelen iki etmen bulunmaktadır. Bunların bir tanesi, eğitimi alacak olan öğrenci ve diğeri bu eğitimi verecek olan öğretim üyesidir."

Çakar'ın "bilim ve bilim adamı" tanımına göre, araştırma görevlileri aşağıdaki nitelikleri taşımalıdır ve en azından bundan sonra lisansüstü eğitime görevlendirilecek olanların gerçekten bu niteliklere sahip oldukları denetlenmeli ve bilim sınavları atlanmalıdır:

"Bir BİLİM ADAMI öncelikle,
- *Geniş bir bilimsel düşünce ve hayal gücüne sahip olmalıdır,*
- *Araştırıcı bir yapıya sahip olmalıdır,*
- *Olumlu yönde hırslı olmalı ve araştırmada yılgınlığa düşmemelidir,*
- *Ekibinde çalışanları yönlendiren, ümit veren, bilgisini onlarla paylaşan bir kimse olmalıdır,*
- *Geçmişte yaptığı hatalardan dolayı öz eleştiri yapabilmeli ve bu hataları tekrarlamamalıdır,*
- *Çalışmalarında ve davranışlarında, tarafsız, hoşgörülü ve titiz olmalıdır,*
- *Kendisini asla statik (durağan) bir çalışmanın ya da ortamın içinde görmemeli ve sürekli olarak kendini yenilemelidir" (Çakar, 2001: 67).*

Tanker'e dayanılarak (2001: 77), bu niteliklere sahip bilim adamlarını, akademisyenleri yetiştirecek programların şu ölçütlere sahip olması gerektiği söylenebilir:

- *Bilimsel yöntem öğretmek*
- *Bilimsel düşüncede geliştirmek*
- *Bilimsel etik kazandırmak*
- *Bilim felsefesi kavramını kazandırmak*
- *Bilgi üretmek ve yaymak*

İki kontrol noktasından ikincisinin "*kontrol dışı kalan"* kısmı ise, YÖK'ün doktora programı açmada belirlediği ölçütlerin ölçüt olmaktan çok, bir takım istatistiki çalışmalara veri oluşturacak bilgiler listesi olduğunu daha önce belirtmiş,

kendi algılayışım çerçevesinde öngördüğüm "ölçütleri" sunmuştum[20]. Çavdar (2001) bu durumu şu şekilde yorumlamaktadır:

> *"Ülkemizde lisansüstü eğitim, kural olarak her üniversitede yapılabilmektedir. Enstitülerin (Sosyal Bilimler, Sağlık Bilimleri, Fen Bilimleri) kurulur kurulmaz doktora programı açmasına yasal bir engel yoktur. Gerçi YÖK'ün bazı kuralları varsa da, pratikte doktorasını yeni bitirmiş ve yeni Yrd. Doç. olmuş bir genç öğretim elemanı dahi, doktora programı açabilmektedir. Oysa doktora eğitiminin, gelişmiş ve olanakları tam olan kuruluşlarda, bilim adamı, araştırıcı yetiştirmeye ehil öğretim üyeleri aracılığıyla yapılması gerekmektedir. Ülkemiz üniversitelerinde bilim adamı yetiştirme potansiyelinin ve olanaklarının en üst düzeyde kullanılmasını sağlamak amacıyla geliştirilmesi gereken yeni politikalar, sayıları artırmaktan çok, "niteliği" ve "kaliteyi" yükseltmeyi amaçlamalıdır" (Çavdar, 2001: 18).*

Türker ise, söz konusu ölçütlerin "noksan ve aldatıcı" oluşlarına değinmiş (2001: 30), önemli ve atlanan bir ölçüte işaret etmiştir:

> *"Alt yapı olanakları bilimsel gelişmelere paralel olarak değişir ve genellikle değişir ve artar. Doktora eğitimi yapmaya layık bir bölüm lisansüstü aktivitesini eğer araştırma bazında yürütüyorsa, zaman aşamasında alınacak desteklerle bu yenilemeyi her an gerçekleştirir. Böylesi bir gelişme bu bölümde doktora eğitimi verecek alanların yurt içi ya da dışından bilimsel projelere dayanılarak alacakları bağışlarla ölçülür. Yürütülen bilimsel projeler ve bu projeler kapsamında alınan bağışlar doktora eğitimi vermeye yetkili olan bir kurumun en başta gelen değerlendirme ölçütlerinden biridir" (Türker,2001: 31).*

Çakar da (2001: 69) tüm bu görüşleri desteklemiş ayrıca, yasa gereği ön koşul olan üç öğretim üyesini bile yeterli bulmak olası değilken, her birinde birer tane öğretim üyesi bulunan üç ana bilim dalının her biri diğer ikisinde bulunan öğretim üyelerini kendi ana bilim dallarında ders vermek üzere görevlendirmekte ve böylece, kağıt üzerinde, her ana bilim dalında üçer öğretim üyesi varmış gibi görülmekte ve yasayla konulan bu barajın, üç kişinin dokuz kişiye dönüştürülmesi yoluyla aşılmakta olduğunu belirtmiştir. Çakar, ABD'de bile üniversitelerin ancak yüzde 25'inde doktora çalışmasına izin verilirken, Türkiye'de, henüz lisans düzeyindeki eğitimini bile doğru dürüst gerçekleştiremeyen yeni açılmış üniversitelerde bir tek öğretim üyesi ile (ki bunların çoğu aynı ya da benzer bir üniversiteden mezun olup yüksek

[20] Bkz: 2.1.3. Yükseköğretim Kurulu Yüksek Lisans ve Doktora Programı Açma Ölçütleri ve Bu Ölçütlerle İlgili Yorumlar

lisans ve doktoralarını da aynı üniversitede tamamlayan yeni Yrd. Doçentlerdir) lisansüstü programlar açılmasına göz yumulmamasını da eleştirmiştir.

Çakar'ın (2001: 68) ve Türker'in (2001: 31, 32) nitelikli lisansüstü öğretim elemanı açığı çerçevesindeki sorunlara yönelik çözüm önerileri şu başlıklar altında toplanabilir:

1) Enstitülerin mali bağımsızlığa ve kendi özel akademik kadrolarına sahip olacak biçimde, yeniden yapılanmaları ve bilimsel açıdan kendini kanıtlamış, yöneticilik yeteneği olan bir bilim adamı tarafından yönetilmeleri. Ayrıca üniversite Yönetim Kurullarında yer almaları

2) Altyapısı ve kadrosu tamamlanmamış olan üniversitelerin bünyesinde enstitülerin yer almaması ve var olanlarda kalite değerlendirme sisteminin (kurum içi ve dışı) yerleştirilmesinde örgütlenmeye gidilmesi ve aktif olarak işletilmesi

3) Altyapısı tamamlanmış, köklü bir bilimsel geçmişe sahip üniversitelerde yer alan enstitülerin iptal edilmesi; diğerlerinin gelişmiş dünya üniversiteleriyle ilişki kuracak, koordineli ortak çalışmalar yapan bir yapıya kavuşturulması ve bunun için de öğretim kadrolarının ve öğretim programlarının akreditasyona tabi tutulması

4) Her üniversitede değişik bilim dalları için lisansüstü eğitim - öğretim araştırma konseyleri kurularak, bu konseylerin üniversitelerarası eşgüdüm içinde çalışmalarını sürdürmek üzere, TÜBA ve TÜBİTAK temsilcilerinin de yer aldığı bir üst kurul oluşturulması.

5) Bu kurullara yapılacak seçim ya da atamalarda mutlak surette kişilerin akademik aktiviteleri dikkate alınması ve SCI kayıtlı dergilerdeki yayınları aldığı atıf sayıları ve özellikle klasikleşmiş kitap ya da derleme (uluslararası) makalelerdeki atıflarına önem verilmesi. Lisansüstü eğitim programlarında ders verecek öğretim üyelerinin bilimsel aktivitelerinin yerel-bölgesel konseyler tarafından evrensel ölçütlerle değerlendirilip, mutlaka bu üst kuruldan onay alınması

6) Doktora sonrası programlar geliştirilerek bilim dalları arasında uyum-bütünleşme sağlanması

ÖSYM yükseköğretim istatistiklerine göre 1995–2006 yılları arasında müzik öğretmenliği programları lisansüstü öğrenci sayısal verileri ise aşağıdaki tablo

2.13'te yer almaktadır. Bu tabloya göre, 1995-1996 Öğretim yılından 2005-2006 Öğretim yılı sonuna kadar olan 10 yıllık dönemde 385'i yüksek lisans ve 73'ü doktora programından olmak üzere toplam 458 müzik öğretmenliği lisansüstü mezunu verilmiştir. 2005-2006 öğretim yılı itibariyle müzik eğitimi lisansüstü programlarına kayıtlı öğrenci sayısı yüksek lisansta 303 doktorada 84 olarak görülmektedir.

Tablo 3.2.5.6. *1995-2006 Yılları Arası Müzik Öğretmenliği Programları Lisansüstü Öğrenci Sayısal Verileri**

Ö. Yılı	**Yeni Kayıt**			**Var Olan**			**Mezun**		
	Y.Lisans	**Doktora**	**Toplam**	**Y.Lisans**	**Doktora**	**Toplam**	**Y.Lisans**	**Doktora**	**Toplam**
95-96	-	-	-	-	-	-	46	3	49
96-97	43	12	55	112	30	142	13	1	14
97-98	42	-	42	85	13	98	18	5	23
98-99	21	1	22	67	9	76	18	1	19
99-00	47	4	51	94	15	109	19	5	24
00-01	35	8	43	131	55	186	25	9	34
01-02	45	17	62	147	64	211	34	22	56
02-03	94	15	109	199	62	261	18	12	30
03-04	75	19	94	246	72	318	95	6	101
04-05	132	22	154	267	87	354	99	9	108
05-06	126	16	142	303	84	387	-	-	-
Toplam Mezun							385	73	458

* ÖSYM 1995 öncesi verileri yayımlamamıştır.

Burada şu noktaya dikkatleri çekmek gerekir: Son 10 yıllık dönemde verilen 84 doktora mezunu, müzik öğretmeni yetiştiren birimlerin öğretim üyesi açığını kapatmaya ya yetmemiştir ya bu mezunlar öğretim üyeliği için gerekli koşulları gerçekleştirememişlerdir ya da söz konusu kurumlarda istihdam edilememişlerdir. Bunun için etraflı bir araştırmaya da gerek yoktur, yukarıda verilen "hali hazırdaki öğretim elemanı sayıları tablosu" tek başına durumu sergilemeye yeter[21]: tablodaki yardımcı kadrolar dahil, toplam öğretim kadrosu sayısı 225 ve sadece öğretim üyelerinin toplam sayısı 81'dir.

Öğretim üyesi yetiştirmenin ikinci potansiyel kaynağı olan yurt dışı doktora programları ile ilgili işlemlerse 1987 yılına kadar 1416 sayılı Yasa kapsamında MEB

[21] **Tablo 3.2.5.3.** ÖSYM* 2005-2006 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistiklerine Göre Müzik Öğretmenliği Programları Öğretim Elemanı Sayısal Verileri (sayfa 68)

tarafından yürütülmüş; 1987 yılında 2547 sayılı Yasa'nın 33. maddesinde değişiklik yapılarak, üniversitelerin de yurt dışına eleman göndermeleri sağlanmıştır. 1993 yılına kadar Ana bilim dallarının YÖK tarafından onaylanmasından sonra, üniversiteler bu alanlarda yurt dışına lisansüstü eğitime gönderecekleri araştırma görevlilerini kendileri belirleyip YÖK'ün onayına sunmuşlardır.

1993'dan itibaren ise *Yurt dışı Lisansüstü Sınavı* (YLS) ile hem 1992 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumları adına yurt dışına gönderilecek araştırma görevlilerinin, hem de MEB kanalıyla yurt dışına gönderilecek öğrencilerin seçimleri birlikte yapılmıştır. 1992 yılından önce kurulan üniversiteler ise, eskiden olduğu gibi, yurt dışına gönderecekleri araştırma görevlilerini kendileri belirlemeye devam etmişlerdir (YÖK, Kasım 2005: Bölüm 5: 56).

YÖK, öğretim üyesi ve araştırıcıların yurt içinde ve yurt dışında yetiştirilmesi için gerekli çalışmaların uyum ve bütünlük içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla 1996 yılında *Öğretim Üyesi ve Araştırıcı Yetiştirme Kurulu'nu* oluşturmuş[22] ve lisansüstü eğitim amacıyla yurt dışına gönderilecek araştırma görevlileriyle ilgili izlenecek yöntemlerde radikal değişiklikler yapmıştır. Alınan önemli kararlar şunlarla ilgilidir (YÖK, Kasım 2005: Bölüm 5: 57):

* Yabancı dil bilgisi belirli bir seviyeye gelmemiş adayların gönderilmemesi ve belirli sınavlardan belirli dil puanlarının alınması
* Mimarlık, güzel sanatlar ve benzeri alanlar dışında yüksek lisans derecesi almak için değil, sadece doktora eğitimi için yurt dışına araştırma görevlisi gönderilmesi
* Gidilecek kurumlardaki lisansüstü eğitimin mutlaka belli bir kalitenin üzerinde olması
* YLS'nin bilim sınavından yetenek sınavına dönüştürülmesi (ABD'de uygulanan SAT ve GRE sınavları gibi[23])

[22] Onbeş üyeden oluşan Öğretim Üyesi ve Araştırıcı Yetiştirme Kurulu'nun kompozisyonu: MEB, YÖK, DPT, TÜBİTAK Başkanı'nca görevlendirilecek bir üye, ÖSYM Başkanı ve YÖK Başkanı'nca, Yükseköğretim Genel Kurulu'nun ve rektörlerin görüşleri alınarak, öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirme konusunda deneyim sahibi akademik çalışmaları ile tanınmış, halen görevde ya da emekli olan öğretim üyeleri arasından seçilecek on üyeden oluşmaktadır.

[23] Bkz: Tez Raporu: Tanımlar

Özellikle, lisansüstü burs programında kaliteyi ön plana çıkarmak ve burs veren kurumlar arasında iyi bir işbirliği kurmak ve sürdürmek gerekir. Bu amaçla, TÜBİTAK temel bilimlerde, TÜBA da sosyal bilimlerde, hem Türkiye'deki doktora programlarını evrensel düzeyde uygulayabilecek bölümleri ya da kadroları desteklemek, hem de yurt dışında doktora eğitiminin çok yüksek olan maliyetini azaltmak ve bir sorun olan bilim adamı göçüne kısmen çözüm getirmek yönünde, "Yurt içi Yurt dışı Bütünleştirilmiş Doktora Burs Programı" uygulamasını gerçekleştirmiştir. İlke olarak doktora öğrencilerinin derslerini Türkiye'de tamamlamaları, tez çalışmaları için yurt dışında desteklenmeleri ve doktora sınavlarını yurt içinde kayıtlı oldukları programda vererek diploma almaları amaçlanmaktadır. Böylece Bilim Adamı Yetiştirme konusunda Türkiye'deki doktora öğretimi özendirilmekte, desteklenmekte ve dışa açılma, yurt dışı deneyiminin sağlanması kaynak tasarrufu ile beraber gerçekleştirilmektedir. Bu programa dahil olan üniversitelerimiz, doktora öğrencileri vasıtasıyla yurt dışı üniversitelerle doğal köprüler kurmaktadır. Yurt içi lisansüstü programlarda da kendi üniversitelerimiz arasında benzer işbirlikleri, ortak programları oluşturulmasının yararına inanılmaktadır (Çavdar, 2001: 18 ve Terzioğlu, 2001: 5).

Öğretim üyesi yetiştirmenin ikinci potansiyel kaynağı olan yurt dışında öğrenim görmek üzere eleman gönderme çerçevesinde müzik eğitimi alanındaki çabalar ise 1925'te MEB'in açtığı sınavlarla devlet adına öğrenci gönderme ile başlamıştır[24]. Ancak bu çabalar doktoralı öğretim elemanı açığını kapatma amaçlı değildir. 1940'larda ise "asistanlıktan öğretmenliğe geçiş eğitimi"ne ilişkin düzenlemelerin lisansüstü eğitime giden yolu açması ile yurt dışında öğrenim görme çabaları da farklı boyutlar kazanmaya başlamıştır. MEB tarafından verilen yurt dışı kontenjanlarına yerleştirilen adayların dağılımlarına göre müzik eğitimi alanında yurt dışına gönderilen adayların sayısı son derecede sınırlıdır (Örneğin 1998'de toplam 217 kontenjandan sadece 1'i; 1999'da toplam 385 kontenjandan sadece 1'i, hatta 2000'de toplam 385 kontenjandan 0'ı vb[25]).

[24] Bkz: Uçan, 2005: 456, 457
[25] Bkz: MEB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü ve YÖK Eğitim Öğretim Dairesi web siteleri

Son olarak şunu belirtmek gerekir ki, sadece müzik eğitiminde değil diğer pek çok alanda da, üniversitelerde öğretim elemanı olmanın dışındaki lisansüstü eğitim gereksinimi her geçen gün artmaktadır. Müzikle ilgili pek çok meslekte lisansüstü eğitim alarak uzmanlaşmış kişiler, iş bulma önceliğine sahip hale gelmektedirler. Endüstri ve diğer kurumlarda iş edinmenin bir ön koşulu olarak da doktora derecesinin aranır hale gelmesi, lisansüstü eğitime olan gereksinimi daha da artırmıştır.

3.3. Müzik Öğretim Programı

Araştırma kapsamındaki kavramlar içinde odak kavram "**eğitim programı**" olduğu halde, "*Kavramsal Çerçevenin Üçüncü Alt Kesimi*"ni oluşturan bu kısımda sadece **öğretim programı** ve müzik **öğretim programı** üzerinde odaklanma söz konusudur. Bu sınırlama, eğitim programı kavramının, sadece kavramsal çerçevede değil, araştırmanın genelinde çeşitli yönleri ile zaten ele alınmış olmasından kaynaklanmaktadır. Aşağıdaki dört madde bu duruma açıklık getirecektir:

1) Araştırmanın *Tanımlar Kısmında* "**program, eğitim programı, öğretim programı, ders programı**" kavramları tanımlanmış, içerdiği ana ögeler bakımından temelde birbirinden pek farklı olmayan bu üç program kavramının, uygulamada, genel ve soyuttan özel ve somuta doğru iç-içe bir görünüm ve açılım gösterdiğine değinilmiştir.

2) Araştırmanın *Giriş Bölümünde*, müzik öğretmenliği **lisansüstü programlarının türleri, amaçları ve işlevleri**ne; bu programlar ile **lisans programlarının bağlantılı ve farklı olan ögeleri**ne yer verilmiştir.

3) Araştırmanın *Problem Durumunda*, **program geliştirme sürecinin ögeleri, bu ögelerin müzik alanı lisans ve lisansüstü programlarındaki görünümü** ve her iki düzeydeki programlarda süren **yeniden yapılanma çalışmaları** irdelenmiştir.

4) Son olarak araştırmanın *Kavramsal Çerçevesinin İkinci Kesiminde*, **lisansüstü eğitimi nedir, nasıl olmalıdır, bu programların oluşumunu ve kalitesini belirleyen ölçütler nelerdir** gibi sorulara yanıtlar aranmış ve bu arayış

içinde kavramsal düzeyde tartışmalı olan noktalara işaret edilmiştir. Ardından **müzik eğitimi alanı lisansüstü programlarında ülkemizin günümüzdeki genel durumu** sergilenmiş ve bu çerçevede **lisansüstü eğitime duyulan gereksinim**e **alandaki akademisyen açığı**na işaret edilmiştir.

3.3.1. Öğretim Programları

Eğitim sistemi içindeki yapı taşlarından ikisi **programlar ve ders planları**dır. Bunlar öğrenme psikolojisi kuramları doğrultusunda, hangi işlevleri üstlenecekleri ve öğretimin planlanmasında hangi rolleri oynayacakları temel alınarak yapılandırılırlar. **Program**, davranış düzenlemelerine (bilgi, yeterlik, tutum) göre saptanan hedeflere yönlendirilmiş öğretim deneyimlerinin organize sonuçları biçiminde okulun görevlerini tanımlar. Program geliştirme ve düzenleme ile ilgili kuramsal tasarı oluşturulurken; okulun yaşam koşulları ile baş etmesi ve yaşam koşullarının değişimine yönlendirilmesinden, davranış planlamasıyla ilgili ön koşulların oluşturulmasından, bu niteliklerin yeniden program elementleriyle sentezlenmesinden hareket edilmelidir.

Öğretim planı kavramından belirli bir okulun ya da okulun belli bir alanındaki öğretimin düzenlenmesi anlaşılmaktadır. Bu planda öğretim içeriğinin seçimi, seçilmiş öğretim içeriğinin sırası ve çevresi yer alır. Groothhoff ve Stallmann'ın (1971) belirttiği gibi, bu plan bilim alanı açısından kronolojik gelişime göre koşullanmış kararların bir sonucu olup, geçerli olduğu sürece kendi döneminin düşünsel durumu ve yerini yansıtmak zorundadır (Aktaran: Ültanır, 2005: 16). Düşünsel yaşamın her etkeni, toplumdaki her grup, okulda ve öğretim süreci içerisinde sürekli ve geniş ölçüde gençleri etkileyecek her görüş, öğretim planları içerisindeki anlayışı ve yeri korumak durumundadır (Ültanır, 2005: 16).

Öğretim planı yapmada kullanılan kuramlardan Biçimlendirilebilirlik Kuramı (Gersdorfer) yurtsal bakış basamağını (6-10 yaş), sistematik uyum basamağını (10-15 yaş) ve zorlayıcı çalışma basamağını (15-20 yaş) birbirinden ayırmaktadır. Eğitim Değerleri Kuramı ise, öğretim materyali seçimi için bugün ve burada somut

gerçekleştirmenin açık bir biçimde olması suretiyle dünyada bu konuda kabul görmüş koşullar altında belirli öneriler sunmaktadır. Burada önemli görevler ve bilimsel çalışmalarla, çağın sorunlarının çözümünün gözle görülebilir hale getirilmesi (bir anlamda somutlaştırılması) ve burada ve bugün geçerli olan içeriğin seçilmesi, kendimize özgün biçimlendirici çalışmaların, ön koşulların oluşturulabilmesidir (Ültanır, 2005. 17).

Eğitimin tüm alanlarındaki çeşitli düzeylerde, eğitimcinin temel görevi etkili bir öğretim ortamı düzenleyerek öğrenmeyi sağlamaktır. Eğitimci bu görevlerini yerine getirirken "öğretim planı hazırlama, öğrenme yaşantıları düzenleme ve değerlendirme" olmak üzere üç ana etkinlikte bulunur (Erden ve Akman, 1995: 16).

Öğrenme yaşantılarını düzenleme etkinliği, öğrencinin öğrenmeye istekli ve eylemde bulunmaya hazır durumda olmasını gerektirir. Mesleki sanat eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan lisansüstü öğrencileri "neyi, neden, nasıl" öğrenmesi gerektiğini düşünen genç bireylerdir. Hangi tür sanat eğitimi alanında olursa olsun bu bilinçli sorgulama, öğrencinin süreç içinde göstereceği, çabanın kaynağını algılamasına, anlamasına da yardımcı olur. Bu nedenledir ki, ders öğretim programları bu bilinçli arayışa anlamlı yanıtlar sunabilecek nitelikte olmalıdır (Eskioğlu, 1999:367).

YÖK (2000) konuyla ilgili kavramları "akreditasyon süreci" içinde şu şekilde tanımlamıştır:

Eğitim Programı (lisans programı): Bir programda yer alan derslerin ders listesini, kredilerini, saatlerini gösteren ve ders dışı tüm etkinliklerini kapsayan programdır (örnek: sınıf öğretmenliği programı)

Ders Öğretim Programı: Bir eğitim programı içinde yer alan her bir dersle ilgili amaçları, içeriği, öğretme-öğrenme etkinliklerini, değerlendirme etkinliklerini ve kaynakçayı kapsayan programdır. Örneğin, sınıf öğretmenliği programında yer alan her bir dersin programı "ders öğretim programı" olarak adlandırılır. Bir ders öğretim programı yıllık ya da yarıyıllık hazırlanabilir. Buna göre çalışma takvimleri oluşturulabilir.

Ders Planı: Öğretim programıyla uyumlu olarak her bir dersin (yıllık, aylık, günlük) işleniş biçimini ayrıntılı olarak sunan planlardır. Örneğin, özel öğretim yöntemleri dersindeki bir ünitenin işleniş biçiminin ayrıntılı olarak ortaya konması gibi…
Amaç: Bir programın ulaşması ya da gerçekleştirmesi beklenen düzey ya da durumdur.
Hedef: Bir programın uygulanmasında programa (ders, kurs, seminer vs.) katılanların kazanması beklenen özellikleri (bilgi, beceri, tutum) ifade eder.

Üniversite eğitim-öğretimi özünü ders kavramında bulur. Günümüzde de üniversitedeki her türlü eğitim-öğretim etkinliğinin ölçüsü ders esas alınarak tanımlanmaktadır. Haftalık ders saati, öğretim üyelerinin zorunlu ders yükü, lisans derecesini kazanmak için alınması gereken toplam (en az) kredi miktarı, gibi kavramların temelinde, ders bulunmaktadır. Kısacası, *ders-kredi sistemi* çoğu akademik etkinliğin ölçme ve hesaplama aracı, ölçü birimidir (Altbach, 2001: 37,38).

Üniversitede yer alan her düzeydeki (lisans-lisansüstü) öğretim alanı için hazırlanmış bir ders öğretim programı vardır. Bu programda mezuniyete hak kazanmak için öğrencilerin tamamlamaları gereken toplam ders sayısı ve türü, öğrenim süresini yarıyıllara bölecek biçimde belirlidir. **Ortak program, zorunlu alan, serbest seçmeli ve alan seçmeli** olarak ayrılan dersler, laboratuvar, uygulama, tez ve benzeri çalışmalar ve bunların kredilerinin, her alan için öngörülen ders öğretim programında ve genellikle üniversite kataloğunda yer alır. Öğrenciler ders seçimlerini, ders yüklerini belirleyen bu programa göre hazırlar ve kayıt dönemleri akademik danışmanlarının onayı ile alacakları dersleri kesinleştirirler. Uzmanlık alanının yanı sıra, ortak kültür birikimine sahip olabilmeyi de hedefleyen ortak program dersleri de, yine bu programda yer alır. Zorunlu YÖK dersleri adı altındaki dersler ise faklı bir kategoridedir çünkü alan ne olursa olsun, her öğretim programında yer alırlar ve genellikle kredisizdirler (Örneğin lisans düzeyinde Türk Dili, Yabancı Dil, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersleri ve lisansüstünde "Öğretimde Planlama ve Değerlendirme" ile "Gelişim ve Öğrenme" dersleri).

3.3.2. Müzik Eğitim Programı İçinde Müzik Öğretim Programı

Müzik eğitim programı, müzik eğitimi sürecinin önceden tasarlanan planı ve bu planın uygulamadaki görünümüdür. Müzik eğitim programı, öğrencilerde müzikle ilgili beklenen öğrenmeleri ya da davranış değişikliklerini gerçekleştirmeye yönelik tüm düzenleme ve etkinlikleri içine alır. Bu bakımdan çok yönlü, çok boyutlu ve kapsamlıdır. Müzik eğitim programında kapsanan başlıca alt programlar şunlardır: (1) müzik öğretim programı, (2) müzik ders programları, (3) müzikle ilgili ders dışı çalışma, kurs ve eğitsel kol programları, (4) bireysel ve toplu dinleti vb. etkinlik programları, (5) müzikle ilgili danışma ve kılavuzlama programları, (6) müzikle ilgili yönetim ve işleyiş programı, (7) müzikle ilgili destekleyici hizmetler programı, (8) müzikle ilgili yönetmelik ve yönergeler. Müzik eğitim programı bunların tümünün bir bileşkesidir. Müzik eğitim programının odağını, genellikle **müzik öğretim programı** oluşturur (Uçan, 2005: 61).

Genel olarak bugün basılı bir programlarda şu unsurlar bulunmaktadır: amaçlar (hedefler), davranışlar, ilkeler, açıklamalar, konular, eğitim - öğretim durumları ve değerlendirme. Uçan'a göre (2005: 62) bir müzik öğretim programı,

- Öğrenciye kazandırılacak özellikleri, yani hedefleri;
- Bu hedeflerin gözlenebilir davranışlara dönüştürülmesi; yani hedef davranışları,
- Hedef ve hedef davranışlarla ilgili olarak öğrenciye kazandırılması gereken müziksel bilgileri, yani içeriği-konuları;
- Hedef davranışları öğrenciye kazandırmak için gerekli etkinliklerden oluşan öğretme-öğrenme durumlarını;
- Hedef davranışları kazanıp kazanmadığını belirlemek ve gerekli verileri edinmek amacıyla oluşturulan sınama-ölçme durumlarını;
- Ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurarak bir değer yargısına ulaşma işlemini, yani değerlendirmeyi kapsar.

3.3.3. Dünyada Müzik Öğretmeni Yetiştiren Programlara Genel Bir Bakış

Öğretim yöntemleri ve öğrenme şekilleri 1960'lardan beri üç başlıca nedenle, gittikçe önem kazanmıştır:

(a) Akademik ve kültürel yaşamın yanı sıra ticaret ve sanayide de yüksek derecede eğitimli iş gücüne artan bir gereksinim duyulmuştur.

(b) Hükümetler ve toplumlar eğitim ve çalışma problemleriyle daha ilgili olmuşlardır.

(c) Ebeveynler eğitim ve öğrenme ile ilgili konularda daha fazla bilgilendirilmişlerdir.

Sonuç olarak, okulların daha gelişmiş kariyer olanaklarını garantilemesi ve de çocukların kişisel gelişimini sağlaması beklenmiştir (OECD 1990-a).

Modernizm ve postmodernizm arasındaki ilişki üzerindeki felsefi tartışmalar açıkça kanıtlamıştır ki, sosyal ve ekolojik problemlere çözüm arayışlarında, estetik bir yorumla, yeni bilgi teknolojileri ve kitlelerin (ve medyanın) önemi üzerinde duran dünyanın sunacağı pek çok yeni bakış açısı vardır. Müzik eğitimine sadece bilgisayarların gelişi değil, televizyon, video, film, müzikaller ve multi-medya ürünleri de, bu alandaki öğretmenlerin yeni taleplerine ve tamamen yeni müziksel yaklaşımlara neden olmuştur. Bunun yanında 1992'de Avrupa Pazarına girişle birlikte büyüyen uluslararasılaştırma hareketleri içinde müziğin görev alması gereken çok kültürlü bir dünyaya adım atılmıştır (Kaiser, 1994b).

Müzik öğretmeni eğitiminin değişik formları belirli bir alana verilen önemin ya da her bir alandaki konunun farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu önem, bir müzik öğretmeninin bir sanatçı, müzikolog ya da müzikal eğitim teorisyeninden önce gelip gelmeyeceğini belirler. Müzik öğretmeni eğitiminin çeşitli ulusal sistemler içinde bile değişik 'ağırlık merkezleri' vardır. Örneğin, ilkokul müzik öğretmeni eğitimi ortaokul seviyesinden farklılık gösterir. (Kaiser, 1994b).

Müzik öğretmenliği eğitimi ve sonrasındaki profesyonel kariyerdeki uygulama, genellikle iki ya da daha fazla alt konu alanında uzun süre çalışmayı

gerektirmektedir. Bu birden fazla konuyu öğretebilme yeteneği, özellikle genel müzik eğitiminde ve müziğin daha geniş bir estetik eğitimin parçası olduğu durumlarda önemli bir avantajdır. Müzik öğretmeni eğitimindeki başlıca farklılık ise, programların bir ya da iki safhada düzenlenmiş olmasıdır. Bir safhalı sistemde, müzikal eğitim ve uygulamalı öğretme eğitimi birleştirilmiştir. İki safhalı sistemde ise öğretme becerileri üniversiteden ya da müzik kolejinden mezun olduktan sonra özel bir öğretmen eğitim kolejinde kazanılmaktadır. Bu sistem, ortalama bir ya da iki yıl ek eğitim süresi gerektirmektedir. (Kaiser, 1994b).

Müzik öğretmeni eğitimi düzenlemelerinde pek çok ülkedeki farklılıklara rağmen üç belirgin tip müzik öğretmeni ve buna bağlı olarak üç ayrı tip müzik öğretmeni eğitimi modeli saptanılabilir (Kaiser, 1994b):

1) Müzik Öğretmeni Olarak Sınıf Öğretmeni

Bu öğretmen tipi genellikle ilköğretim seviyesine ya da lisede sondan bir önceki sınıfa atanmıştır ve müzik de dahil nerdeyse her konuyu öğretmekle sorumludur. Bu öğretmenlerin hazırlanmasındaki farklılıklar sadece üniversitede aldıkları özel müzik derslerinden kaynaklanmaktadır.

2) Sanatçı ya da konser temsilcisi olarak Müzik öğretmeni

Bu tip müzik öğretmeni eğitimi sadece bir tek konuda uzmanlaşmaya yöneliktir. Çalışmaları uygulamalı müzik eğitimi üzerine toplanmaktadır ve öğrencilerin temel çalgılarında beceri kazanmalarına önderlik ederler. Okulda canlı müzikal bir yaşamı desteklemek görevine getirilebilir ya da böyle müzikal bir aktivitenin okulun ününü arttırması beklendiğinde bu öğretmenler devreye girer.

3) Müzikle Bağlantılı Eğitimde Uzman Olarak Müzik Öğretmeni

Bu üçüncü tip müzik öğretmeni eğitimi diğer iki model arasında bir bağdır. Bu modelde, uygulamalı müzik eğitimi ve akademik disiplin olarak müzikoloji ve müzik eğitimi eşit öneme sahiptir. Bu tip müzik öğretmeninin öncelikli görevi müziği anlamayı ve öğrenmeyi özendirmek olduğundan, hem müzikal anlamda geniş bir deneyime sahip olması hem müziksel eğitim sürecinde tasarlama ve planlama

yapabilmesi gereklidir. Bu tip müzik öğretmenleri akademik disiplin olarak müzikte uzmandırlar ve aynı zamanda genel olarak eğitim konusunda tam bilgi sahibidirler.

Müzik konusunda uzmanlaşan okullar dışında, müzik müfredatın bir parçasını oluşturmaz. Tipik olarak müziğin tüm müfredat içerisindeki etkisi sınırlıdır. Özellikle de orta öğretimin ileri sınıflarında öğrencilerin müzik dersini almama olanağına sahip olmasıyla da bu gerçek açıkça görülmektedir. Pek çok müzik öğretmeni bu durumdan son derece rahatsızdır. Sonuç olarak pek çok ülkede çok sayıdaki müzik öğretmenlerinin öğretmenlikten müzikal hayatın diğer farklı alanlarına geçtikleri görülmektedir. Müzik öğretmeni kıtlığı da bunun kaçınılmaz bir sonucudur (Kaiser, 1994b).

'Okuldaki müzik' 'genel müzik eğitimi' mi yoksa 'enstrümantal beceri eğitimi" anlamına gelmektedir? Bunun yanında hangi dereceye kadar bir müzik enstrümanı genel müzik eğitiminin ayrılmaz parçasıdır? Bu sorulara yanıt olarak bazı ülkeler genişletilmiş müzik eğitimi veren okullar açmışlardır. Ancak bu uygulama ikili yeteneklere- hem genel müzik eğitiminde hem de enstrümantal beceri eğitiminde uzmanlaşmış- sahip olması gereken öğretmenleri gerektirmiştir (Kaiser, 1994b).

Çağdaş toplumlarda çok kültürlü gelişmeler ve enternasyonalleşmeye olan eğilim müzik öğretmeni eğitimi için son derece önemlidir. Genelde, pek çok gelişme ortaya çıkmaktadır. Müzik stillerinde hızlı değişmeler olmakta, daha önce duyulmamış çeşitli eş zamanlı stiller ortaya çıkmakta ve müzikle ilgilenen medyada önemli ilerlemeler olmaktadır. Pek çok yerde 'popa karşı klasik' problemi yaşanmaktadır. Öğretmenlerin hem popa hem de klasik tarza aşina olması kesinlikle evrensel bir durum değildir. Benzer bir problem de modernle çağdaş müziğe aşina olma konusunda ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak ülkeler arasındaki sınırların açılması da yine benzer şekilde müzik öğretmeni eğitiminde değişik müzik kültürlerinde sınırların açılmasını gerektirmektedir (Kaiser, 1994a ve b).

3.4. Akademik Özerklik

Özerklik, binlerce sayfalık bilim tarihi belgelerinde, bilimin özgürleşmesi için yapılan felsefi tartışmalar içinde belki de en geniş yer tutan kavramdır. Bu kavram, "*Tanımı nedir, akademik yaşama ne zaman, nasıl girmiş, nasıl gelişmiştir, bu günün dünyasında üniversiter özerlik neleri kapsamaktadır*" gibi, geniş tartışma alanlarına sahip çeşitli sorularla irdelenebilir. Ancak ilk vurgulanması gereken, üniversiter bilim yaşamında akademik özerkliğin, akademik özgürlükten bağımsızca ele alınamayacağıdır.

Akademik özerklik ve özgürlük kavramlarının, dünyadaki üniversiter oluşumlar içinde ilk nerede, hangi koşullarda doğduğunu belirlemek oldukça zordur. Bu konuda başvurulabilecek kaynakların, batılı, doğulu ya da her ikisinin sentezi olan eğilimlerine göre, birbirinden oldukça farklı "ilklere" sahip olduklarını söylemek yanlış olmaz. Hele, ulusal devletlerin oluşumundan bu yana, tarihi gerçeklerin, "ulusal doğrulara" göre aktarılageldiği göz önüne alınırsa, "gerçek-evrensel doğru"ya dair sorgulamalar artacaktır. Belki en iyisi, bilimsel etiğin "nesnellik" ilkesi açısından, hem batılı, hem doğulu, hem günümüzdeki sentez "ilk"lerin tümüne örneklerle yer vermek olacaktır.

Tarihte "İlk Akademik Özerk"ler: Doğu

Bilim, tarihte ilk üniversiter oluşum olarak kabul gören medreselerin kurulmasıyla yaygınlaşmıştır. Bununla birlikte, bugünkü üniversiteler medresenin bir devamı ya da dönüşümü değildir (Günay, 2005:1).

Bernal'in (1995) belirttiği gibi, daha önce Yunanlı düşünürlerin açmış oldukları okullar ise üniversiteden çok özel okul niteliğindeydi ve aralarında sadece Museum, özellikleri açısından üniversiteye en çok benzeyeni idi (Aktaran: Günay, 2005:1). Ama o da eğitimden çok araştırma ağırlıklı bir işlev gerçekleştirmişti ki, bu kurumlara "batı" gözüyle yeniden değineceğiz.

Modern üniversitelerin kökeni olan, yükseköğretim kurumları niteliğinde ve teolojinin yanında pozitif bilimlerin öğrenildiği, aynı zamanda araştırma merkezi niteliğindeki ilk medreselerin ise, Selçuklular tarafından kurulduğu bilinmektedir. Ondan önceki Arap medreseleri ise yalnızca din eğitimi veren kurumlardı. Hatta Cumhuriyet Ansiklopedisi medrese maddesinde (Cilt 8, 2290), ilk medresenin Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göç etmesinden (622) sonra yapılan ve Suffe (Sofa) adı verilen medrese olduğu ve bu okul-barınakta evsiz sahabelerin İslam ilkelerini öğrendikleri belirtilmektedir.

İlk Selçuklu Medresesi Tuğrul Bey tarafından 1046 yılında Nişabur'da ve diğer başlıca Selçuklu medreseleri Nizam'ül-mülk tarafından Bağdat, Musul, Basra, Nişabur, Belh, Herat, İsfahan, Merv, Amul, Rey ve Tuş gibi büyük kentlerde kurulmuştur[26]. **Nizamiye medreseleri çeşitli düşüncelerin barınabildiği ilmi ve yönetimsel özerkliğe sahip üniversite karakteri taşıyordu**. Bu medreselerde güçlü bir din eğitiminin yanında, İslam hukuku anlayışına uygun eğitilmiş güvenilir ve yetenekli yöneticiler yetiştiriliyordu. Bu hoşgörülü ve birleştirici yaklaşım, ülkeyi terk eden Kuşeyri ve Cuveyni gibi ünlü bilim adamlarının yurtlarına geri dönmelerini sağlamıştı (Köymen, 2004).

Bir dönemin bilim merkezi olarak toplumu aydınlatan Selçuklu Medreseleri, Osmanlı Medreselerine de örneklik etmiştir. Avrupa üniversitelerinin yalnıza teoloji üzerine kurulmalarına karşılık, Türk üniversitelerinde pozitif bilimler de okutulmuştur. Anadolu'da, bugünkü anlamda, üniversitesi ve hastanesi ile uygulamalı tıp eğitim, 12. yy.da Selçuklular zamanında Kayseri'de kurulan Çifte Medreselerde başlamıştır. Gıyasiye Medresesi'nde eğitim, bitişiğindeki Şifahiye'de hasta tedavisi yapılırdı (Ünver, 1940, 20). Osmanlı dönemi Sahn-ı Seman Medreselerinde (15. yy. Fatih Dönemi), mantık, belagat (güzel konuşma), hendese (geometri), hesap (matematiksel işlem), felsefe ve hatta tarih ve coğrafya gibi fen ve kültür dersleri de okutulurdu (Uzunçarşılı, 1988: 20 vd). Süleymaniye

[26] Burada belirtmek istiyorum ki, Türkler kurdukları devletlerde, zamanlarının en iyi üniversitelerini de kurmuşlardır. Buhara'da, Hayve'de, Semerkant'ta kurulan Türk üniversiteleriyle Anadolu Selçukluları tarafından Konya, Kayseri, Sivas ve Erzurum'da kurulanlar, buna örnek olarak sayılabilir.

Medreselerinde (16. yy. Kanuni Dönemi) tıp, tabiiye, matematik, hukuk dersleri de vardı (Uzunçarşılı, 1988: 34 vd). Bir başka deyişle medreseler, Osmanlı Devleti'nin yükseliş devrinde ilmiye sınıfı (din işleri ile uğraşanlar) siyasete karışmadığından büyük bir değer kazanmış; ancak çöküş döneminde bu kurumlardaki teolojiye dayanan çalışmalar, çağın araştırma ve öğretim bilimsel gelişimine ayak uyduramamıştır (Cumhuriyet Ansiklopedisi, 11. Cilt, 3257).

Dolayısıyla daha kuruluşundan itibaren yükseköğretim ve bilim merkezi modelinin *belirli oranda özerk* yapılar olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Bununla birlikte, bu özerk yapının korunması, medrese döneminden bu yana zaman zaman sorun oluşturmuştur. Örneğin, Selçuklu devlet yönetim biçimindeki uygulamanın da, Selçuklu yönetim ilkelerini ortaya koyan İmam Gazali'nin tasarladığı gibi olmadığını belirten Güvenç (1993:145), ulema sınıfı, yönetimin içinde görev aldığı için bilimsel özerkliğin korunamadığını belirtmektedir. Hatta Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin bu durumu eleştiren bir beytini alıntılamaktadır:

Gerçek bilge Emir'in ayağına gitmez
Gerçek Emir bilgenin ayağına gider!

Tarihte "İlk Akademik Özerk"ler: Batı

Yükseköğretimin kökenlerini Eflatun'un Academia'sına (M.Ö.400), Aristo'nun Lyceum'una (M.Ö. 387), Çin'deki İmparatorluk Akademisi'ne (M.Ö. 124), ve hatta bir araştırma kurumu niteliğini de taşıması nedeniyle, İskenderiye Müzesi'ne (M.Ö. 330-200) kadar götürmek mümkündür. Batı toplumlarında merkezi otoritenin müdahalesinden bağımsızlaşmış; önemli ölçüde yönetimsel, mali özerkliğe sahip çağdaş üniversitelerin kökenleri, Bologna (1088), Paris (1160) ve Oxford (1167) Üniversitelerine dayandırılmaktadır. Yani batılı anlamda çağdaş yükseköğretimin yaklaşık 900 yıllık bir geçmişe sahip olduğu kabul edilmektedir (Gürüz vd, 1994)

Modern üniversitenin felsefi temelleri ise, Alman düşünürü ve devlet adamı, Wilhelm von Humbolt'un (1767-1835), 19. yy.ın başında, *Mesleki öğretim ve*

araştırmanın birlikte yürütülmesi ilkesine dayalı modern Berlin modeli üniversiteyi (Humbold Üniversitesi) kurması ile atılmıştır. Berlin üniversitesi; diğer Alman üniversitelerine, İsviçre, Avusturya-Macaristan, Rusya ve İskandinav ülkelerine, 1871 den sonra Fransa ve Anglosakson üniversite sisteminde örnek olmuştur (Bilginoğlu, 2002: 13 ve Günay, 2005: 1).

Doğu – Batı "ilk"lerinin Yorumu

Görülüyor ki, tarihte yükseköğretim doğuda ve batıda farklı ilklere sahiptir ve ne doğuda ne de batıda bugünkü anlamında özerk nitelikle doğmamıştır. Üniversiter eğitim ve araştırma, hem doğuda hem batıda, pozitif bilimlere yöneldiği ve ülkenin siyasi yönetiminden de dini kurumlardan da uzaklaştığı oranda özerkleşmeye başlamıştır. Ancak, neredeyse hiçbir zaman tam olarak a-politik/a-teokratik olamamış, bu nedenle bu "ilkler" yerini bugünkü anlamdaki üniversiter yapıya bırakarak yok olmuşlardır.

Bilim yuvalarında akademik özgürlük, yüzlerce yıllık bir çatışmadan: "*dinle, devlet yönetimiyle süren çatışmadan ve üniversite yöneticileri ile bilim adamlarının çatışmasından*" galip gelerek kendisini ifade edebilme savaşını kazanmıştır. Francis Bacon'un (1561-1626) Bilimin İlerlemesi adlı yapıtında belirttiği gibi, çatışma sürecinin temel sorunu "*bilimin güç kaynağının kontrolü üzerinde yoğunlaşmaktadır*" (Ortaş, 2004b:7).

Bugün, bütün dünyayı (yazılmamış yasalarla!) yöneten ülkeler, bu çatışmalarda gözlem ve deneysel olarak oluşan sistematik bilginin galip gelmesinin yarattığı bilgi birikimi ve teknolojik bilim gücünü elinde bulunduranlardır. Bugünün akademik özerklik-özgürlük tartışmaları, üniversitelerin kendi bilim politikasına uygun olarak bütçesini yapan, ulusal ve uluslararası bilim kuruluşları ile organik bağ kurabilen ve bu kararlarında kendi etik kurallarına bağımlı kurumlar olması gerektiği yönündedir. Özerk üniversite yapısı için önce üniversitelilerin özerk ve özgür olması, özgür düşünmenin yaratıcılık üzerine olan etkilerini zihinlerinde anlamaları gerekir (Ortaş, 2004c:3).

Akademik Özerklik: Küresel Dünya

20. yy.da, "bilimin güç kaynağının kontrolü üzerinde yoğunlaşan" tartışmalara bir yenisi daha eklenmiştir: üniversite sistemini toplumun yönlendirmesi. Bu yaklaşımın bir örneği, ABD'de karar organı / mütevelli heyetlerinin[27] bilim dışı insanların (örneğin iş adamları) ağırlığı ile oluşturulmasıdır. Bir dış örnek daha Kanada'dan verelim: Eğitim sistemi üzerinde eyalet yönetiminin ağırlığı varken, şehir yönetimleri de okul meclisleri ve yönetimsel heyetleri vasıtasıyla sorumluluklara sahiptirler. Bu sorumluluğu alandan alana değişen özel girişimlerin yönetici kurulları da özellikle araştırmaların finanse edilmesi yönünde paylaşır. Türkiye'de toplumu temsil edenlerin üniversite yönetimine katılmasına ise, yükseköğretim kurulu ve organlarının üyelerinin, rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlerin yanında üst düzeydeki Devlet görevlileri ya da emeklilerinin, Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay üyelerinin, MEB ve Genelkurmay Bakanlığınca seçilen üyelerin de bulunması, örnek kabul edilebilir. Ayrıca tüm dünyada devlet destekli ve özerk araştırma kurumları (örneğin Türkiye'de TÜBA ve TÜBİTAK) ve özel girişimlerin "araştırma-geliştirme" bölümleri, bilimin güç kaynağının kendisi haline gelmişlerdir.

Üniversiteler; adı üstünde evrensel kurumlar olarak; felsefi tartışma ortamında akıl sürecini duygusal sürecin önüne alarak, kişilerin olayları gözlemlediği ve tartıştığı ortamlardır (Ortaş, 2004a:1). Birçok niteliği öne çıkarılarak, farklı biçimlerde tanımlanabilirse de, günümüzde üniversite, en yaygın ifade ile kamu yararı için bilgi üreten, bilgiyi ileten ve yayan özerk bir öğretim ve araştırma kurumudur (Ortaş, 2004c:1). Bu kurumların "özerk ve özgür" olmaları ve bunu "korumaları" yolunda, ulusal sınırları aşan önemli antlaşmalar, bildirgeler, özellikle 20. yy.ın 2. yarısından sonra önem ve güç kazanmışlardır.

Ulusal sınırları aşan bu çabalardan biri İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 40. yıldönümünde imzalanarak kabul edilen ve tüm dünyada üniversitelerin

[27] Mütevelli Heyeti: Bir vakfın ya da kuruluşun yönetim işlerinin doğrudan bağlı bulunduğu kurul.

yönetimsel, mali ve bilimsel özerkliği konusunda başvurulması gereken bir kaynak olarak kabul edilen "*Yükseköğrenim Kurumlarının Özerkliği ve Akademik Özgürlük Üzerine Lima Bildirgesi*"[28] dir. Bildirgenin ilk üç tanımına göre,

a) "Akademik özgürlük", akademik bir çevre üyelerinin tek tek ya da toplu halde bilgiyi araştırma, inceleme, tartışma, belgeleme, üretme, yaratma, öğretme, anlatma ya da yazma yoluyla edinmelerinde, geliştirmelerinde ve iletmelerindeki özgürlükleri anlamına gelir.

b) "Akademik çevre", bir yükseköğretim kurumunda öğretim, araştırma, inceleme yapan ve çalışan herkesi kapsar;

c) "Özerklik" yükseköğretim kurumlarının iç işleyişlerine, mali işlerine ve yönetimlerine ilişkin kararlar almada ve eğitim, araştırma, dışa yönelik çatışmalar ve diğer ilgili etkinliklerde kendi politikalarını oluşturmada devlet ve toplumun tüm diğer güçleri karşısındaki bağımsızlıkları anlamına gelir.

"Akademik Özgürlük" ve "Yükseköğrenim Kurumlarının Özerkliği" Lima bildirgesinin 3-17. maddelerinin kapsamında, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

* Üniversitelerin eğitim, öğretim, araştırma, iletişim, yayın, yönetim ve hizmet işlevleri;
* Akademik çevrenin temel, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel hakları;
* Akademisyenlikte fırsat ve davranış eşitliği;
* Öğrencilerin dal seçme, bilgi edinme, kendilerini yönetimde temsil etme ve gereksinimlerini karşılama hakları;
* Yükseköğretim kurumlarının tüm bu hakları gözetme ve toplumun sorunlarına çözüm arama sorumluluğu;

[28] Bu bildirge, başta İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Antlaşması, Uluslararası Temel ve Politik Haklar Antlaşması ve Eğitimde Ayrımcılığa Karşı UNESCO Antlaşması olmak üzere Birleşmiş Milletlerin ve diğer evrensel ve bölgesel örgütlerin oluşturdukları geniş kapsamlı uluslararası standartları gözetilerek hazırlanmıştır. 6-10 Eylül 1988 tarihleri arasında Lima'da toplanan **Dünya Üniversiteler Servisi** (WUS) Altmışsekizinci Genel Kurulu tarafından tartışılarak onaylanmıştır.
Tam metin için bkz: http://www.metu.edu.tr/home/wwwoes/lima.html

* Yükseköğretim kurumlarının diğer benzeri ulusal-uluslararası kurumlar ve kendi akademik çevreleri ile dayanışması ve aralarındaki hak eşitliğini ve iletişimi sağlaması;
* Devletlerin, tüm bu görev ve sorumlarını yerine getirebilmeleri, özyönetimlerini gerçekleştirmeleri ve tüm kaynaklarını özerk olarak kullanmaları için yükseköğretim kurumlarının özerkliğini sağlaması ve koruması.

Bozkurt Güvenç, Lima Bildirgesi ile ilgili olarak şu yorumda bulunmuştur:

> *"Toplumu yöneten ve Devleti yönlendiren siyasal, bilimsel ve dinsel (manevi) güçler arasındaki etkili ve verimli iletişim, (1) laiklik, (2) özerklik/özgürlük ve (3) akılcılık/pozitivizm gibi temel bazı ilkelerle korunabilir. Lima Bildirgesi'ndeki akademik özgürlükle ilgili maddelere "yanılma özgürlüğü"nü de eklemek gerekebilir. Yanılma özgürlüğünün bulunmadığı araştırma ortamında öteki özgürlükler işlevsiz kalıyor. Deneme-yanılma, bilim yapma sürecinin temel bir ilkesi olduğuna göre, bilim çevrelerinin üyeleri yanılma özgürlüğüne de sahip olmalıdır ki araştırma yapabilsinler. Genellikle bilim emekçilerine tanınan bu özgürlük, değişen canlı üstü varlık alanını inceleyen sosyal bilimciler için hayati bir varlık koşuludur. Ancak, akademik özgürlüğün sorumluluğu da büyüktür. Öyleyse, yanılma özgürlüğüne sahip olan sosyal bilimcinin dikkatle seçilmesi, özenle yetiştirilmesi gerekmektedir. Sosyal bilimci işini gereği gibi yani sorumlulukla yapmalıdır ki sahip olduğu özgürlükleri (toplumdaki saygınlığını ya da inandırıcılığını) koruyabilsin" (Güvenç, 2000:32).*

Üniversitelerin "özerk ve özgür" olmaları ve bunu "korumaları" yolunda ulusal sınırları aşan çabalardan bir diğeri, Bologna Üniversitesi'nin 900'uncu kuruluş yıldönümünde (19 Eylül 1988) Üniversitenin rektörünün imzaladığı "**Magna Carta Universitatum"**[29]dur. Avrupa Birliğinde eğitim standartlarını yükseltmeyi ve eğitim birliği oluşturmayı amaçlayan ve Türkiye'nin de 1999'da katıldığı Bologna Süreci içinde gerçekleşmiştir.

[29] Konuyla ilgili ikinci bir önemli kaynak: Salamanca Kongresi'dir. 300'den fazla yükseköğretim kurumunun katılımı ile 29-30 Mart 2001 tarihinde gerçekleşen ve Avrupa Üniversiteler Birliği'ni (EUA) oluşturan bu kongrede özerklik ve hesap verebilirlik en başta gelen prensiplerden biri olarak öne çıkmıştır. – bkz: İlkeler

Magna Charta Universitatum'da alınan bu kararlar, çağdaş üniversite tanımına, özerkliğe ilk sırada yer veren dört temel prensip kazandırmıştır (YÖK, Haziran 2006 ve Atalay, 2006:4):

1 Üniversite özerkliği (Üniversite, siyasal otorite ve iktisadi güçlerden bağımsız olmalıdır.)
2 Öğretim ve araştırmanın birbirinden ayrılmazlığı (Üniversitede öğretim ve araştırma beraber yürütülmelidir.)
3 Öğretim ve araştırmada özgürlük (Araştırma, inceleme, belgeleme, yayımlama; eğim ve bilimin kendi iç dinamikleri ve etiği dışındaki dinamiklerin yaptırımı altında kalmamalıdır)
4 İnsancıl anlayış (Üniversite yaşamı; hoşgörü, diyalog ve bilgi paylaşımına açık olmalıdır.)

OECD'nin 2003'te yayımladığı özerklik ölçütleri de bu konuda başvurulması gereken diğer bir kaynaktır. Bu ölçütler aşağıdaki gibidir ve Türk üniversitelerinin bu ölçütlerden hangilerine sahip olduğu, altları çizilerek belirtilmiştir[30].

* Binaların ve tüm araç-gereçlerinin mülkiyet hakkına sahip olmak
* Kredi alabilme yetkisine sahip olmak
* Bütçesini oluşturma ve öncelikleri doğrultusunda sarf edebilmek
* Akademik yapısını ve ders programlarını belirlemek
* Akademik kurum çalışanlarını (öğretim elemanları vd) işe almak ya da işine son vermek
* Maaşları belirlemek
* Üniversiteye alınacak yeni öğrenci sayısını saptamak
* Öğrenim ücretlerini belirlemek

[30] Bu pasaj, Nusret Aras'ın, bir çalışmasına dayanılarak hazırlanmıştır. **Bkz:** Aras, 2004:15,16
Belgenin orijinali için **bkz:** OECD, Changing Patterns of Governance in Higher Education (2003)

Çağatay Özdemir, OECD özerklik ölçütleri ile Lima Bildirgesini karşılaştırırken, şu yorumlarda bulunmuştur (Özdemir vd, 2006: 60-61)

> *"Üniversite özerkliğini OECD tanımında olduğu gibi sadece kurumsal açıdan tanımlamak yetersizdir. Bu tanımda özerkliğin akademik özgürlük yanı gölgede kalmaktadır.* ***Kurumsal özerklik akademik özgürlüğü gerçekleştirdiği zaman anlam kazanır. Akademik özgürlüğün güvencesi haline gelmeyen bir kurumsal özerkliği savunmak zorlaşır.*** *Bu açığı kapatabilmek için Lima Bildirgesinin bazı ilkelerine başvurmakta yarar vardır. Bu bildirgede, akademik özgürlük, akademik çevrenin mensuplarının tek tek ya da toplu olarak bilgiyi araştırma, inceleme, tartışma belgeleme, üretme, yaratma, öğretme ve anlatma yoluyla edinmelerinde, geliştirmelerinde ve iletmelerindeki özgürlük anlamında kullanılmaktadır. Buna herkesin hiçbir engelleme olmadan öğrenci, öğretmen, araştırmacı ve işçi olarak akademik çevreye girme hakkını eklemek gerekir. Bir akademisyen öğretimin kabul edilmiş ilkelerine ve standartlarına uymak koşuluyla hiçbir müdahaleye uğramadan öğretme hakkına sahip olmalıdır. Ayrıca bu bildirgede yükseköğretim kurumlarının özerkliğinin ilgili akademik çevrenin tüm üyelerinin aktif katılımını içeren demokratik özyönetimle gerçekleşeceği kabul edilmiştir."*

Öncekileri izleyen önemli bir gelişme, "21. yy. Üniversitesi – Ortaya Çıkmakta Olan Yeni Özgürlük Modelleri" konulu **Novi Sad Girişimi**'dir[31]. Bu girişimle düşünce birliğine varılan ilkeler yine özerklik ve özgürlükle ilgilidir:

1. Üniversiteler toplumsal gelişim hedeflerini etkin bir biçimde gerçekleştirebilmeleri için gerçek anlamda özerk olmalıdırlar.
2. Akademik özgürlük korunmalıdır.
3. Üniversiteler ile bakanlıklar arasında uygun mesafe, tarafsız tampon kurumlar tarafından sağlanabilir.
4. Üniversiteler tam anlamıyla hesap verebilir olmalıdır.
5. Dış yönetimlerin rolü üniversitelerin iyi yönetildiğini gözetmektir. Bunu, özerkliğe zarar vermeden ve bürokrasiden kaçınarak yapmalıdırlar.

---

[31] 28-30 Ekim 2005 tarihlerinde Açık Toplum Fonu ile Konrad Adenauer Vakfı himayesinde Novi Sad Üniversitesi, Özerk Vojvodin Eyaleti Yönetim Kurulu ve Alman Rektörler Konferansı tarafından ortaklaşa olarak "***21. Yüzyıl Üniversitesi- Ortaya Çıkmakta olan Yeni Özgürlük Modelleri***" konulu uluslararası bir seminer düzenlenmiştir. Bu seminere; Avrupa Üniversiteler Birliği, Avrupa Konseyi, UNESCO-CEPES, Avrupa Öğrenci Birlikleri ile Magna Charta Gözlemevi tarafından destek verilmiştir. Katılımcılar, bölgesel, ulusal ve yerel politikalar ve eylemler yoluyla Avrupa Yükseköğretim Alanı'nı gerçekliğe dönüştürme kararlılığı altında birleşmişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz: YÖK; Duyurular, Novi Sat Girişimi (Aralık 2005)

Durmuş Günay, Türkiye Üniversitelerinde Cumhuriyetin kurulduğu 1923'ten itibaren yapılan düzenlemeler ve değişimlerin, üniversitenin kendi içinden kaynaklanan dinamikler sonucu değil, ya tek parti dönemi otoritesi ya da askeri darbeler sonunda dışsal otoriteler tarafından gerçekleştirildiği yorumuyla birlikte, söz konusu düzenlemeleri özerklik açısından şu şekilde özetlemektedir:

> ***"1923-1946 Dönemi:*** *Bu dönemde, 1933'de, Üniversite Reformu yapılmış ve 2252 sayılı yasa ile Darülfünun kaldırılıp, yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. Bu reform ile özerklik kaldırılmış, ilk kez üniversite, rektör, fakülte, dekan gibi terimler benimsenmiştir. Darülfünunun öğretim elemanları tasfiyeye tabi tutulmuş, Almanya'dan Nazi baskısından kaçan çok sayıda Musevi asıllı profesör üniversitede istihdam edilmiştir.*
> ***1946-1960 Dönemi:*** *13.6.1946 da 4936 sayılı yasa çıkarılmış ve hem üniversiteye hem de fakültelere tüzel kişilik ile bilimsel ve yönetimsel özerklik tanınmıştır. Bu yasa ile Ankara Üniversitesi de kurulmuştur. İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi aynı yasaya bağlanmıştır. Böylece, çok üniversiteli dönem başlamıştır.*
> ***1960-1973 Dönemi:*** *27 Mayıs 1960 askeri darbesinden sonra 114 sayılı yasayla 1946 da çıkarılan yasada bazı değişiklikler yapılmıştır. Anayasaya ilk defa üniversite ile ilgili bir madde konulmuştur (Madde 120). 29 Eylül 1971 tarih ve 1488 sayılı yasayla 120. maddede değişiklik yapılmıştır.*
> ***1973-1981 Dönemi:*** *24.6.1973 yılında 1750 sayılı Üniversiteler Yasası çıkarılmıştır. 1975 yılında Yükseköğretim Kurulu kurulmuştur.*
> ***1981-2004 Dönemi:*** *6 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası çıkarılmıştır. 1982 Anayasasına Yükseköğretim ile ilgili 130,131 ve 132. maddeler konulmuştur. Yürürlüğe girdiği günden beri, demokratik üniversite taleplerine ve var olan 2547 sayılı yasanın otoriter bir yapı öngördüğü yönündeki eleştirilere rağmen, ilk defa demokratik bir mekanizma içinde yeni bir düzenleme girişimine karşı üniversite içinden gösterilen direniş ne yaman bir çelişkidir" (Günay,2004:5).*

Özerklik, üniversitelerin eğitim-öğretim ve bilgi üretme etkinliklerinde öz iradelerini kullanabilmeleri olarak ele alınırsa, öğretim programlarının akademisyenlerin görüş ve önerileri çerçevesinde geliştirilmesi ve güncellenmesi de bilimsel özerkliğe uygun bir yapılanmaya işaret eder. Yakın bir tarihte Türkiye üniversiteleri öğretmenlik eğitimi programlarında bunun güzel bir örneği sergilenmiştir:

Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nun 04.11.1997 tarih ve 97.39.2761 sayılı kararı ile eğitim fakültelerinde yeniden yapılanma süreci başlatılmış ve bu çerçevede 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme programları uygulamaya konmuştur. Yeniden yapılanma çalışmalarında, eğitim fakültelerinin ilköğretime öğretmen yetiştiren programları, 1997-1998 eğitim-öğretim yılında başlanan sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasının taleplerini karşılayacak biçimde şekillendirilmiştir. Geçen sekiz yıllık süre içinde üniversiteler, düzenlenen sempozyum, panel, çalıştay, açıkoturum, konferans gibi akademik etkinliklerde, eğitim fakültelerinde uygulanan öğretmen yetiştirme programlarının; çağımızın gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip öğretmenler yetiştirmedeki yeterlilikleri tartışılır olmuş ve programlarla ilgili sorunları çözümlemeye yönelik öneriler, bilimsel araştırma verilerine ve alan uzmanlarının görüşlerine dayalı olarak ortaya konmuştur.

Bu çalışmaların gereği olarak, eğitim fakülteleri dekanlıklarının görüşleri de dikkate alınarak, eğitim fakülteleri öğretim üyelerinden 25 kişilik program yenileme grubu oluşturulmuştur. MEB'den iki üst düzey yetkilinin de katılımıyla, 5-11 Mart 2006 tarihleri arasında 7 gün süreli "Eğitim Fakülteleri Program Geliştirme Çalıştayı" düzenlenerek yeni öğretmen yetiştirme program taslakları hazırlanmıştır. Taslak programlar, "Eğitim Fakültelerini Geliştirme Komisyonu" tarafından titiz bir çalışma ile değerlendirilerek Eğitim fakültelerinin ilköğretime öğretmen yetiştiren bölümlerinde yürütülen öğretmen yetiştiren programlarına son şekli verilmiş, 21 Temmuz 2006 tarihli YÖK Genel Kurulunda uygulama için olur alınmıştır.[32]

Yeni programları geliştirmede eğitim fakültesi dekan ve öğretim elemanlarının büyük katkı sağlamasına olanak tanınması bilimsel özerkliğe önemli bir örnek oluşturmaktadır. Bu demokratik yaklaşım, uygulamada karşılaşılabilecek sorunların çözümünde yine eğitim fakültesi dekan ve öğretim elemanlarına çok önemli görevler üstlenecekleri ve sahiplenecekleri yönünde verilen söz hakkı ile de

[32] "Öğretmen Yetiştirme Programlarındaki Başlıca Yenilikler" ve "Programların Uygulanması İle İlgili Esaslar" için bkz "Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Programlar Hakkında Açıklama: http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/aciklama_program.doc"

pekiştirilmiştir. Bu durum, üniversitelerimizin sahip olduğu sınırlı sayıdaki özerklik ölçütlerinden, biri olan "*ders programlarını belirleme*" ölçütüne de örnek oluşturmuştur.

Türkiye'de özerk üniversiter eğitim için atılmış önemli bir diğer adım da, Dokuzuncu Kalkınma Planının, Temel Amaçlarından *Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi/Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi* çerçevesinde 601. maddeye yer verilmiş olmasıdır. Bu madde aynen şöyledir:

> *Yükseköğretim Kurulu, standart belirleme, koordinasyon ve planlamadan sorumlu olacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır. Yükseköğretim kurumlarının, şeffaflık, hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda* ***yönetimsel ve mali özer****kliğe sahip olmaları ve yerel özelliklere uygun şekilde uzmanlaşmaları sağlanarak, sistemin rekabetçi bir yapıya kavuşması desteklenecektir* (R. Gazete, 2006: 87).

Son Olarak

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre özerk "ayrı bir yasaya bağlı olarak kendi kendini yönetme yetkisi olan (kuruluş) muhtar, otonom" anlamına gelir. Özerklik ise "bir topluluğun, bir kuruluşun kendine özgü yasalarla kendi kendini yönetme hakkı, muhtariyet, otonomi" ya da "bir kişinin, bir topluluğun kendi uyacağı yasayı kendisinin koyması" şeklinde ifade edilmektedir (TDK, 2005:1556).

Özerklik, seçme ya da irade ortaya koymaya; karar verme ve uygulamaya ilişkin bir kavramdır. O halde üniversite özerkliği, üniversitenin bir konuda karar vermede ya da verdiği kararı uygulamada bağımsız olmasını, dış baskılardan korunmasını ifade eder. Üniversite açısından (üniversite tüzel kişiliği açısından), akademik, yönetimsel ve mali alanlarda kendi yeğleme hakkına sahip olmasıdır. Seçme hürriyetidir. Üniversitenin akademik özerkliği, araştırma-geliştirme alanı, eğitim-öğretim yaptığı programların müfredatı ve ders içerikleri ile bilim adamlarını (öğretim elemanlarını) kendisinin seçebilmesi, kısacası neyi öğreteceğine ve neyi araştıracağına ve kimin tarafından araştırılıp-öğretileceğine kurumun kendisinin karar verebilmesi hakkıdır (Günay, 2004:4).

Akademik özgürlük, ifadesindeki akademik terimi, araştırma alanı + eğitim alanı ile bilim adamları+üniversiteyi birlikte kapsamaktadır. Bu nedenle akademik özgürlük, bilimsel özgürlükten daha geniş bir kavram olup, hem araştırma hem de eğitim alanlarında, hem bilim adamının (bilimsel/bireysel özgürlük) hem de tüzel kişilik olarak yükseköğretim kurumunun (üniversitenin) özgürlüğünü kapsamaktadır. Akademik dünyanın, üniversitenin ve öğretim elemanlarının, araştırma ve düşüncelerini açıklamada herhangi bir engelle karşılaşmamaları serbestliğidir. Özgürlük, akademik etkinliğin çıktılarının ne ölçüde dile getirileceğinin, düşüncelerin ve bunları ifade etmenin önünde bir engel olmamasıdır. Akademisyenin düşüncelerini, doğruluğu ve akademik endişe dışında başkaca bir endişe taşımaksızın dile getirebilmesidir (Karaoğlu, 2002:13)

Özgürlük; ifade ve fikir özgürlüğü, **Özerklik** ise, irade ya da fiil (uygulama) özgürlüğü olarak nitelenebilir. Özgürlük ve özerklik iki taraflıdır, öğretim üyesinin kafasının içindeki özgürlük ve özerklik ile yasal statünün tanıdığı özgürlük ve özerklik birlikte olursa anlamlı olur. Otoriter ya da totaliter yapılarda üniversite özerkliği ve akademik özgürlük sınırlandırılmış olabilir. Benzer bir sonuç, bizzat bilim adamından kaynaklanabilir. Eğer bilim adamı otoriteyi içselleştirmişse orada (dışsal) özgürlüğün var oluşunun fazlaca bir anlamı olmaz. Üniversitenin içeriğini kendisinin seçmesi özerklik, bilimsel uğraş alanını ve dile getirmenin sınırlarını belirleme serbestliği akademik özgürlüktür. Akademik özgürlük, bilgi üretimi ve bilginin iletilmesi yoluyla güç kazanır. Üniversiteler, moral olarak eleştiri hakkına da sahiptirler.

Burada dengenin sağlanması önemlidir. Sınırsız hürriyet yoktur. Özgürlüğün limitleri (sınırları), hesap verilebilirlik ve yerindelik ile belirlenir. Halen anayasal teminat altında, bu konuyla ilgili 130. maddede, üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak bu yetki, devletin varlığı, bağımsızlığı ve ulusun-ülkenin bütünlüğü, bölünmezliği aleyhine etkinlikte bulunma serbestliğini de veremez demektedir. Gayet doğal, tabii hiçbir devlet kendi aleyhine çalışma yapılmasını kabul etmez; bırakın devletleri, kurumlar bile kendi aleyhlerine çalışma yaptırmazlar (Aras, 2004:17 ve 23)

Mali özerklik konusunda, üniversite bütçelerinin çok büyük oranda kamu kaynaklarına dayandığı dolayısıyla devletin üniversitenin kullandığı kaynaklar üzerinde tasarruf ve denetim hakkının bulunduğu ileri sürülmektedir. Alman bilim adamı ve devlet adamı olan Prof. Dr. Wilhelm von Humboldt'un "üniversitenin sahibi devlet değil ulustur" görüşüne dayalı olarak üniversiteye tahsis edilen kaynaklar da üniversitenin ulus adına tasarrufta bulunduğu ve dolayısıyla daha serbest hareket edebilmesine, örneğin üniversite bütçesinin "**torba bütçe**" şeklinde kullanılabilmesine olanak veren düzenlemeler olmalıdır. Ancak üniversitelerin kullandığı bütçeler konusunda hesap vermeleri ve denetlenmeleri de gerekir. Kısacası: Kullanımda özgür ama denetim ayrıcalığı olmadan. Bütçe kullanımı sırasında bütçenin denetimi değil, girdi ve çıktı denetimi olmalıdır (Günay, 2004:4).

İdari özerklik, kurumsal politika ve stratejilerin belirlenmesi ve bunlarla ilgili düzenlemelerin yapılması anlamındadır. Kurum yapısının ve işleyişinin belirlenmesi, kurum içi yönetmeliklerin ve yönergelerin hazırlanması, gereksinim duyulan kadroların belirlenmesi, dağıtımının yapılması ve kullanılmasıdır (Aras, 2004:23).

3.5. Uluslararası Akademik Hareketlilik ve Denklik

Bu araştırmada inceleme kapsamına alınan ülkelerin, yükseköğretim sistemlerinin irdelenmesi çerçevesinde, uluslararası akademik hareketlilik ve denklik yaklaşımlarına da değinilmiştir. Bu nedenle aşağıda, akademik hareketlilik, denklik – tanıma kavramları açıklanmış, uluslararası denklik kurma yöntemleri oluşmadan önceki döneme tarihi olarak bakılmış ve bu alandaki ana problemler tanımlanarak UNESCO'nun kurumlar yaklaşımıyla çözümlere değinilmiştir. Ardından, dünyada ve Türkiye'de bu konudaki çalışmalara, diploma denkliği ile ilgili ölçütleri geliştiren ve işlemleri yürüten kurumlara ve uluslararası anlaşmalara yer verilmiştir.

3.5.1. Tarihin Penceresinden Akademik Hareketlilik ve Denklik[33]

Uluslararası akademik hareketlilik ve iş gücü değişiklikleri 20. yy.ın sonlarından bu yana gittikçe artmaktadır. Öğrenciler, öğretim elemanları ve nüfusun diğer elemanları pek çok nedenle seyahat ettiğinden ve değişik eğitim ve iş sistemleri içerisinde bulunup zaman geçirmektedir. Bu nedenlerle denklik problemi kaçınılmaz olarak çok daha karmaşık olmaktadır ve ülkelerin birbirine göre belirli akademik nitelikleri tanıması böyle bir hareketlilik açısından gerekli olan bir ön koşula dönüşmüştür. Bununla birlikte, dünyanın çeşitli bölgelerinde okullar, yükseköğretim kurumları, mesleki ya da profesyonel nitelikler için denklik alabilmek genellikle pek çok karmaşık izlekler zincirini oluşturmayı gerektirir ve hatta yıllar alan bir süreçtir.

İlginçtir ki denklik her zaman bir problem olmamıştır. Orta Çağ'da ve Rönesans dünyasında öğrencilerin ya da bilim adamlarının Asya'da seyahat etmeleri son derece yaygındı. Hollandalı hümanist Desiderius Erasmus (1469–1536) 20. yy.da önde gelen Avrupalı eğitim merkezlerinde okumuş ve de eğitim vermişti. Orta Çağ'da üniversitelerin bilimsel yayınları yapısal olarak hala evrensel nitelikteydi ve kolay izlenilebilirdi; Asya'da değişik okullarda eğitim görerek bilgi edinimi oldukça destekleniyor ve bir ideal gibi görülüyordu. Tabi ki, devrin geçerli dili Latince (Lingua Franca latin) iletişimin ortak bir yoluydu ve o zamanda hiçbir denklik problemi yaşanmamıştı.

18. yy. ortalarında ise, dünyanın pek çok yerinde ulusal ve aşırı ulusalcı devlet anlayışı öne çıkmış, eğitim ve üniversite sistemleri de mesleki ve profesyonel sistemler gibi değişik devletlerin gereksinimlerine göre gelişmiş ve bu nedenle eğitim felsefeleri ortak bir kökten değişik doğrultulara doğru sürüklenmişti. Pek çok savaş olmuş ve hareketlilik sınırlanmıştı, ancak asla tamamen durmamıştı. Sanayi devrimi ile de tekrar canlanmaya başladı.

---

[33] Bu kısımdaki bilgi ve açıklamalarda temel kaynak olarak, Dalichow'un (1992) uluslararası eğitim ansiklopedisinde yer alan "Uluslararası Denklik" makalesinden ve "Akademik Hareketlilik ve Diploma Derecelerinin Tanınması" adlı YÖK raporundan yararlanılmıştır.

20. yy.ın sonlarında akademik hareketlilik olarak bilinen hareketin kökleri ise 19. yy.a dayanmaktaydı. Örneğin o zamanlar programlarında yüksek lisans ve doktora çalışmaları olmayan Amerika'dan, pek çok öğrenci Almanya'ya gitmiş ve bu çalışmalarını Alman Üniversitelerinde tamamlamışlardı. Ne var ki Amerikalı ve diğer yabancı öğrencilerin akademik uyumunda önemli problemler ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Berlin'deki Prusya Eğitim Bakanlığı 20.yy.ın başında burada denklik problemleriyle ilgilenmek için merkezi bir servis oluşturmuştur. Dünyadaki ilk denklik merkezi olarak kabul edilebilecek bu servisi, uluslararası denklik konusunda çalışmalar yapmakta olan Bonn'daki Yabancı Eğitim Merkezi Ofisi izledi.

Bilgi evrenseldir ve insanlığın kuşaktan kuşağa aktardığı mirasın önemli bir kısmıdır. Ancak gerçekte, bilgiye ulaşım ve öğrenme hiçbir zaman kolay olmamıştır. Bilginin sürekli olarak geliştirilmesi ve teknolojilerin yenilenmesi, öğrencilerin bilgiye ulaşımını ve teknolojiyi iyice öğrenmelerini zorunlu hale getirmiştir. Amacı, bu önemli görevi yerine getirmek olan akademik hareketlilik, ancak yükseköğretim kurumları ile yetkili kuruluşların kendi ülkeleri dışında alınmış olan diplomaları ve dereceleri tanımalarıyla mümkün olabilecektir.[34]

3.5.2. Denklik ve Tanıma

"Denklik" terimi 20. yy.ın sonlarında yaygın olarak kullanılmaktaydı. Eğitimciler farklı bir eğitim sisteminde kazanılan niteliklerin denkliğinin olamayacağına ve hatta aynı eğitim sisteminde bile aynı seviyelerdeki niteliklerin gerçekten denk olmasının mümkün olmadığına inanarak, "denklik" terimiyle "tanıma" teriminin yer değiştirmesini önerdiler. Bu öneri en azından Avrupa Toplumunda gerçekten de kabul görmüştür. Bu bağlamda önce, akademik, mesleki ve profesyonel tanıma gibi terimlere açıklık getirmek doğru olacaktır.

---

[34] UNESCO'nun 1996 ile 2001 yılları arasını kapsayan orta vadeli stratejisi, akademik hareketliliği özendirmek ve başka ülkelerde alınan diplomalar ile edinilen becerilerin tanınmasına yönelik her türlü girişimi tamamen desteklemektir. Ayrıca, uluslararası bir komisyon tarafından hazırlanan *21. Yüzyılda Eğitim* raporunda belirtilen dört eğitim prensibinin (bilmeyi öğrenmek, yapmayı öğrenmek, beraber yaşamayı öğrenmek, olmayı öğrenmek) hayata geçirilmesindeki en önemli araç, akademik hareketliliktir.

Akademik tanıma, yükseköğretime giriş niteliklerinin, eğitim süresinin, orta ve üst niteliklerin yükseköğretim kurumlarında var oluş biçimlerinin ve devamlılıklarının tanınmasıdır. Profesyonel tanıma, profesyonel aktiviteleri üst düzeye yükselterek kabul etmek amacıyla yükseköğretim niteliklerinin tanınmasıdır. Profesyonel ve mesleki tanıma çoğu zaman aynı tür tanımayı ifade etmek için kullanılmakta ise de, profesyonel tanıma akademik meslekleri, mesleki tanıma ise akademik olmayan işleri kapsamaktadır.

YÖK, diploma denkliği ya da diplomaların karşılıklı olarak tanınmasını, "bir ülkeden alınan bir diplomanın başka bir ülkede bir üst dereceye yönelik programa kabul edilmeye ya da iş bulmaya olanak vermesi" olarak tanımlamıştır. Belirli standartları sağladığı belgelenmeyen kurumların diplomalarının tanınması tabi ki söz konusu değildir. Bu bağlamda akademik değerlendirme, kalite kontrol ve teminatı ve akreditasyonun önemi, iş gücünün de giderek küreselleştiği dünyamızda bu bakımdan da büyük önem taşımaktadır (YÖK, Kasım 2005).

3.5.3. Yöntem Bilim Penceresinden Uluslararası Denklik Kurma

Değerlendirmecilerin özgür alanı, bazı kurallar, yönetimsel düzenlemeler ya da geleneklerle sınırlanmaz ise, denklik kavramı, denklikten benzerliğe doğru değişen çok geniş bir kavram alanında dağılır. Bununla birlikte, denklik kurmak için uluslararası ya da ulusal olarak kabul edilmiş bir yöntem yoktur. Tek bir yükseköğretim kurumu içerisinde bile nitelik değerlendirmeleri, değerlendirmeyi yapan fakülte ya da bölüme göre değişebilir.

Temel olarak, yükseköğretim niteliklerini karşılaştırmak için üç ana yol vardır. İlk ve de daha basit olanı yükseköğretimde ya da genel olarak eğitimde harcanılan zamanı göz önüne almaktır (okul eğitimi artı yükseköğretim). İkincisi ve de biraz daha zor olan yol ise içeriği ve eğitimin niteliğini karşılaştırmaktır. Üçüncü ve en azından Avrupa toplumlarındaki otoritelerin görüşlerine göre en uygun yöntem ise ilk iki yolun karışımıdır. Uygun bir karşılaştırmalı yükseköğretim analizi üç öge içerir: resmi unsur; işlev unsuru ve de içerik-nitelik unsuru.

3.5.4. Uluslararası Denklikte Temel Problemler ve Çözümleri

Öğrenciler, üniversite öğrencileri, profesyoneller arası hareketlilikle birlikte, eğitim öğretim sistemlerinin daha çeşitli ve karmaşıklaştığı bir dünyaya rağmen, dünyanın hiçbir yerinde denklik problemini çözmek arzusu kaybolmamıştır. Bununla birlikte, denklik ya da tanıma için kabul edilmiş bir yöntem hala yoktur; değerlendirmeciler mükemmel değildirler ve değerlendirme sonuçları da çoğu zaman memnun edici değildir. Akademik, profesyonel ve mesleki tanıma uluslararası bir problem haline gelmiştir. Bu nedenle denklik problemine çözüm bulmak için gittikçe daha fazla çaba harcanmaktadır.

Uzun yıllardır bu alanda çalışan deneyimli değerlendirmeciler bile kendi değerlendirmelerinde çok sayıda problemle karşılaşmaktadırlar. Problemler öznel ve nesnel olarak ikiye ayrılır. Nesnel problemlerinden biri, önceden de söz edildiği gibi, kabul edilmiş ve de kabul edilebilir "denklik" tanımının olmamasıdır (ki genellikle eşitlik olarak yanlış yorumlanmaktadır). Profesyonel değerlendirmecilerin dahi karşılaştığı diğer bir nesnel problem ise söz konusu yabancı ülkedeki eğitim sistemi hakkındaki yetersiz bilgidir. Nesnel tanıma problemleri karşılaştırılan sistemlerin çeşitliliğinden, ekonomik problemlerden kaynaklanan yapısal ve yasal engellerden kaynaklanmakta ve bunlar gittikçe artan sınırlamalara, ücretlere, belli çalışma dönemlerine vs neden olmaktadır.

Daha da ötesi, tanıma izleklerini oluşturan öznel yaklaşımlarla ilgili, daha az somut olan etkenler sahneye çıkabilir. Bunlar arasında önyargı, eski tanıma alışkanlıkları, bürokrasi, dil engelleri, değişikliğin özendirilmemesi ve tanımayı zorlaştırma eğiliminde olan ülkeler vardır. Bu durum, politik, ekonomik, ya da denklik konularında olası kültürel anlaşmazlıklarla daha da karışık hale gelmektedir.

Pek çok denklik problemi halen bireysel temelde ele alınır. Denklik talebinde bulunan kişinin tanınmada uygun otoriteyi bulmak gibi son derece külfetli bir işi vardır. Uzun bekleme süresi son derece normaldir ve en son denklik kararı başvuran

için memnun edici olmayabilir çünkü kısmen tanıma ya da hiç tanınmamayla sonuçlanabilir.

Denklik problemleriyle ilgilenen pek çok uluslararası organizasyon vardır. UNESCO, hareketlilik ve derecelerin tanınması ile ilgili konularda son 50 yıldır çalışmalar yapmakta ve bilgi toplamaktadır. 1948 yılından beri her iki yılda bir, yükseköğretim ile ilgili verilen uluslararası bursları ve önerilen programları anlatan *Study Abroad* dergisi UNESCO tarafından yayımlanmaktadır. Bu derginin 1969 ile 1981 yılları arasındaki sayılarında yayımlanan *Studies on International Equivalencies of Degrees* başlıklı 7 serilik dizi, *World Guide to Higher Education* kitabının hazırlanmasına temel oluşturmuştur. Bu kitap, dünyadaki tüm ülkelerin ulusal yükseköğretim sistemlerini açıklayan tek kaynaktır. Avrupa'da ise, diploma ve derecelerin tanınması doğrultusunda bilgi alışverişi yapan ve konuyla ilgili belge arşivi hazırlayan iki çalışma grubu bulunmaktadır. Avrupa Konseyi ve UNESCO tarafından desteklenen ENIC Network (European Network of National Information Centers on academic recognition and mobility) ve Avrupa Birliği tarafından desteklenen NARIC Network (Network of National Academic Recognition Information Centers) İskandinav Bakanlar Konseyi (Nordic Council of Ministers) ise tamamen kendine özgü yaklaşımlarla çalışmaktadır. Karadeniz Ekonomik İşbirliği'ne üye olan ülkelerde de diploma ve derecelerin karşılıklı olarak tanınması yönünde çalışmalara başlanmıştır.

UNESCO bölgesel ve bütünsel yaklaşımın bir karışımıyla akademik ve profesyonel tanıma problemini sınırlı bir başarıyla çözmeye çalışmaktadır. Avrupa birliği akademik tanıma problemlerini bölgesel bir yaklaşımla çözmeye çalışmakta ve de yükseköğretime giriş nitelikleri düşünüldüğünde son derece de başarılıdır. Avrupa Topluluğu profesyonel tanıma problemine bir çözüm bulma konusunda mesleki yaklaşıma göre çok ağır olmasına rağmen son derece başarılı olmuştur.

Erasmus programı ile akademik hareketliliği akademik tanımayla birlikte ilerletmek son derece etkili olmuştur. Bu programla kurumlara arası denklik yaklaşımı en uygun yaklaşım olarak kabul edilmiş ve de ilerideki değerlendirmelere

de olanak sağlamıştır. Kurumlar arası yaklaşımla devlet yaklaşımı karşılaştırıldığında, devlet yaklaşımında profesyonel ve mesleki tanımanın etkili ama daha az verimli olduğu görülmüştür.

Avrupa Komisyonu, akademik hareketlilikte kolaylık sağlamak amacıyla Avrupa Kredi Transfer Sistemi'ni (*ECTS-European Credit Transfer System*) geliştirmiştir. 2000 yılından sonra, değişik ülkelerden gelen öğretim üyeleri tarafından düzenlenecek kısa süreli (12 ay ya da yaklaşık 90 **ECTS** kredisi) yüksek lisans programlarının başlatılması da ilginç bir uygulama olanağı olarak görülmektedir. Halen var olan yatay hareketliliğe ek olarak bu şekildeki bir dikey hareketliliğin yürürlüğe konmasının getireceği başlıca yararlar şunlardır (YÖK, 2006b):

* Yeni oluşturulan ve birbirini izleyen Lisans/ Yüksek Lisans (Bachelor/Master) programlarının giderek önem kazanması,
* Kredi toplama ve transferi için iyi bir temel oluşturması,
* Avrupa işgücü piyasası için yeni mezun profilinin doğması,
* Lisansüstü çalışmalar için Avrupa'yı bir cazibe merkezi haline getirmek,
* Etkin rehberlik mekanizmasının oluşturulması

Akademik hareketliliğin, diploma ve derecelerin üye ülkeler tarafından karşılıklı olarak tanınması yoluyla desteklenmesine yönelik olarak UNESCO tarafından yapılan çalışmalar sonucunda, ilk önce 1974 yılında Latin Amerika ile Karayipler'deki Yükseköğretim Çalışmalarının, Diplomalarının ve Derecelerinin Tanınması Anlaşması imzalanmıştır.[35] Daha sonra Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi ve UNESCO/CEPES tarafından, ülke dışından alınan diploma ve

[35] UNESCO anlaşmalarını imzalamayan ülkelerin ileri sürdükleri başlıca iki ana nokta bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, diplomalarını ülke dışından alan öğrencilerin diplomalarını o ülkeden alan öğrencilere karşı avantaj sağlamaları ve bunların işsiz kalmalarına neden olmalarıdır. Bu durum, uluslararası rekabetin sonuçlarından korkmak olarak nitelendirilebilir. İkinci nokta ise, akademik hareketliliğin özendirilmesi sonucunda beyin göçünün hızlanmasıdır. Daha önceleri gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkeler tarafından dile getirilen bu problem, son yıllarda gelişmiş ülkeler tarafından da açıkça bir sorun olarak ortaya konmuştur.

derecelerin tanınmasında ilgili kurum ve kuruluşlara yardımcı olacağı düşüncesiyle Diploma Eki (Diploma Supplement)[36] modeli geliştirilmiştir.

Bunu 1980'li yılların başına kadar oluşturulan, "Yükseköğretim Çalışmalarının, Diplomalarının ve Derecelerinin Tanınması Anlaşması" adıyla, aşağıdaki 5 bölgesel anlaşma izlemiştir. Türkiye'nin 1, 3 ve 5.sini onayladığı bu anlaşmalar aşağıda verilmiştir (Türk Haber, 2006):

1) Akdeniz'e Sınırı Olan Arap ve Avrupa Ülkelerindeki (1976)

2) Arap Ülkelerindeki (1978)

3) Avrupa Bölgesindeki (1979)

4) Afrika Ülkelerindeki (1981)

5) Asya ve Pasifik'teki (1983)

Diplomaların tanınmasına yönelik olarak Avrupa Konseyi tarafından yapılan anlaşmalar ise şunlardır:

1- European Convention on the Equivalence of Diplomas leading to Admission to Universities (1953)
2- Protocol to the European Convention on the Equivalence of Diplomas leading to Admission to Universities (1964)
3- European Convention on the Equivalence of Periods of University Study (1956)
4- European Convention on the Academic Recognition of University Qualifications (1959)
5- European Convention on the General Equivalence of Periods of University Study (1990)

Bu anlaşmaların yanı sıra, diplomaların tanınmasında uygulama birliği sağlamak amacıyla Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan belgeler şunlardır:

[36] Diploma Eki'yle ilgili bilgiler ve örnekler aşağıdaki internet kaynaklarından elde edilebilir:
- Avrupa Konseyi: http://culture.coe.fr/her/index.html
- UNESCO/CEPES: http://www.cepes.ro
- Avrupa Komisyonu: http://europa.eu.int/comm/education/progr.html

1- First Declaration on the Application of the European Convention on the Equivalence of Diplomas Leading to Admission to Universities (1974)
2- Second Declaration on the Application of the European Convention on the Equivalence of Diplomas Leading to Admission to Universities (1989)
3- General Declaration on the European Equivalence Conventions (1992)
4- Explanatory Report to the European Convention on the General Equivalence of Periods of University Study, No. 138 (1990)
5- Principles of Good Practice in Academic Recognition Procedures (1991)

Avrupa Konseyi, Avrupa Bölgesindeki yükseköğretim ile ilgili diploma ve derecelerin tanınması için 11 Nisan 1997 tarihinde UNESCO ile birlikte Lizbon Anlaşması'nı gerçekleştirmiştir. Türkiye'nin henüz imzalamadığı bu anlaşma, yukarıda belirtilen tüm anlaşmaların yerine geçmiştir.

3.6. Eğitimde Kalite

Sanayi sonrası bilgi toplumlarını ifade etmede kullanılan "yeniden yapılanma" kavramının temeline bakıldığında, bilgi birikiminin ve paylaşımının önemli bir belirleyiciliğe sahip olduğu görülmektedir. Bilginin bu derece önem kazanması, bilginin üretildiği, dağıtıldığı başlıca kurumlar olan eğitim kurumlarının "yapı, işleyiş, yönetim, programlar" gibi boyutlardaki sorumluluklarını önemli ölçüde artırmaktadır. Bu bağlamda, bilim ve teknolojideki gelişmelere paralel olarak toplumsal yaşamda meydana gelen gelişmelerin, eğitime duyulan gereksinimi artırdığı gibi, eğitim ve araştırma örgütlerinin de diğer sistemlerin sonuç ve ürünlerinden yararlanma gereksiniminin arttığı ve onlardan etkilendiği kadar onları etkilediği söylenebilir. Bir başka deyişle, eğitim sisteminin yenileştirilmesi ve geliştirilmesi toplumdaki teknolojik, ekonomik değişmeler kadar, davranış biçimlerindeki, değerlerdeki ve yaşama ait düşüncelerdeki değişmelerle sıkı bir ilişki içinde olmuştur. [37]

[37] Bu paragraf oluşturulurken, Nacakcı'nın (2004) görüşlerinden de yararlanılmıştır.

Cafoğlu (1996), bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

> *"Eğitime küreselleşen dünyada çok önemli görevler düşmektedir. Artık toplumsal yapıdaki sürekli değişmeler ile bilim ve teknolojideki gelişmeler eğitime duyulan gereksinimi zorunlu hale getirmektedir. Bir ülkede üretilen ve tüketilen bilginin kalitesi ve bunu belirleyen yetişmiş insan gücünün sahip olduğu özellikler, uluslararası platformda o ülkenin yerini belirlemede önemli role sahiptir."*

Bilginin üretim ve yayılım merkezleri sayılan yükseköğretim ve araştırma kurumlarında ve bu kurumlar kapsamına giren müzik eğitimi kurumlarının lisansüstü programlarında, eğitim ve öğretimin niteliği ve işlevlerini daha etkili bir şekilde gerçekleştirmesi gereği giderek daha önem kazanmaktadır. Sosyal, ekonomik, sanatsal kalkınma ve gelişme sürecinde ulusal ve uluslararası rekabet üstünlüğünde eğitilmiş insanın önemi artarken müzik eğitiminde kalite sorunu da giderek daha fazla sorgulanmaktadır. Müzik eğitiminde "*insan gereksinimlerini en üst düzeyde tatmin etme*" olarak düşünülebilecek kalite kavramının önemi ve uygulama alanları da gitgide büyümektedir. Müzik eğitimi kurumlarının, küresel bir etki taşıyan değişme ve gelişmeleri takip ederek yeniliklere açık olması, kaçınılmazdır.

Sağer'e göre (2002), müzik eğitimi kurumları bir örgüt olarak değerlendirilirse, bu örgütün sürekli gelişmesi için öğrenen örgüt kimliğine sahip çıkması gerekmektedir. Bunun için dünyadaki diğer ülkelerin müzik eğitimindeki gelişmeleri ve değişmeleri yakından gözlemlemek; müzik eğitimindeki bütün değerleri sorgulamak ve gerektiğinde yeni modellerin oluşmasına olanak tanımak gereklidir. Bu da toplam kalite yönetimi kültürünü benimseyen, vizyon[38] ve misyonunu[39] belirleyen, takım çalışmasına geniş yer veren müzik eğitimi örgütleri ile gerçekleşecektir.

---

[38] **Vizyon: 1-** Heinkel'e göre (1995) somut bir gelecek görüntüsüdür; gerçekleşmesini görebileceğimiz denli yakın, ancak yeni bir gerçek için yapılanmanın hayranlığını uyandıracak denli uzaktır (Aktaran: Nacakçı, 2004). **2-** Aksu'ya göre (2002), belirli bir yön, arzu edilen bir geleceğin resmidir (Aktaran: Nacakçı, 2004). **3 -** Stratejik yönetimin önemli parçalarından biridir. Vizyon ortak hedef ve inançları ifade etmektedir. Ortak vizyon, özellikle organizasyonlardaki bireyleri ortak noktada birleştirmede çok etkili olmaktadır. İnsan ilişkilerinde paylaşılan vizyonun gücü inkar edilemez (Cafoğlu, 1996).

[39] **Misyon**: **1-** Doğan'a göre (2002), gelecekteki hedeflere ulaşmak için yerine getirilmesi gereken özel görevdir. Örgütün var olma nedenidir ve örgütün üretim kimliğini belirler (Aktaran: Nacakçı, 2004).
2 - Her eğitim kurumu gibi, müzik eğitimi kurumları da bir misyon belirlemeli herkes bu misyonu bilmeli ve geliştirmelidir. Başarılı eğitim kurumları, kurumdaki üyelerin hepsinin paylaştıkları açık değerlere sahiptirler (Cafoğlu, 1996).

Müzik eğitimi alanında gelecek için **müzik eğitimi kurumlarının vizyonu** açık, olumlu, inanılır, güvenilir, paylaşılabilir ve uğraşılabilir olmalı; bu vizyonun içinde, müzik eğitimi kurumlarının amacı ve yapısı, programlarının özellikleri, diğer kurumlarla ve toplumla ilişkisi gibi özelliklerin hepsi yer almalıdır. **Müzik eğitiminde misyon** şu şekilde hizmet etmelidir: 1) Müzik eğitiminin özelliklerinin toplumuna yansıtmalı 2) Müzik eğitimine amaç ve yön vermeli 3) Müzik eğitimi politikası üretmek için ölçülü veri olarak kullanmalı 4) Müzik eğitimi kültürünü oluşturmalı 5) Müzik eğitiminde hareketliliği genellemeli 6) Rekabet ve motivasyon için hizmet etmelidir. Müzik eğitiminin bütçe planlaması, müzik eğitim programlarının belirlenmesi, öğretim elemanlarının geliştirilmesi için yapılan planlar belirlenen misyonlara göre belirlenmelidir (Sağer, 2002).

Bu yaklaşımı, Cafoğlu'nun (1999) görüşleri de desteklemektedir:

> *Müzik eğitimi kurumlarında örgütlerin kültürel yapısı artık insanların orada olmaktan mutluluk duyacakları bir yapıya dönüşecektir. Ve "KALİTE" ancak kaliteye olan inanç ile yeşerecek ve gelişecektir. Kalite arayışları, diğer kurumlarda olduğu gibi, müzik eğitimi kurumlarında da, "performansın yükseltilmesi, bireyin ve kurumsal vizyonların oluşturulması ve otokontrolün sağlanması, insanların bütün yeteneklerini sergileyebilecekleri takım çalışmalarıyla sinerji oluşturması, ödül sistemine işlerlik kazandırılması ve bütün elemanlara karara katılma olanağının sağlanması" gibi uygulamalarla, kurumsal başarı grafiklerinde önemli artışı gündeme getirmektedir.*

Eğitimde kalite denildiği zaman, eğitim sisteminin beğenilmesi, insanların yenilikleri izleyebilme bilgi ve becerisine sahip olması, kısaca, bu davranışları gösteren insanların yetiştirilmesi akla gelmektedir (Yıldırım, 2002).

MEB, bu anlayış çerçevesinde, Kasım 1999'da yayımlanan Toplam Kalite Yönetimi Uygulama Yönergesiyle ve YÖK, 1998'de Eğitim Fakültelerinde

gerçekleştirilen yeniden yapılanma süreci içerisindeki akreditasyon[40] çalışmaları ile eğitimde toplam kalite yönetimi felsefesini benimsemişlerdir. Yüksek düzeyde eğitim ve öğretim yapmayı kendisine hedef alan üniversiteler ise, ISO 9000 Kalite güvence sistemlerini uygulamaya başlamışlardır. İlk çalışmayı Başkent Üniversitesi (1998) gerçekleştirmiş, onu ODTÜ ve Bilkent Üniversiteleri izlemiştir. Yine kendi özel çabaları ile MEB'e bağlı Kadıköy Anadolu Lisesi, 2002 Ulusal Kalite Ödülü başvurularında jüri özendirme ödülünü almıştır (Nacakcı, 2004).

Türkiye'de yükseköğretimde kalite adına atılmış önemli bir diğer adım da, Dokuzuncu Kalkınma Planının, Temel Amaçlarından *Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi/Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi* çerçevesinde 602. maddeye yer verilmiş olmasıdır. Bu madde aynen şöyledir (R. Gazete, 2006:87):

> "*Kaliteli eğitim olanaklarının yaygınlaştırılması amacıyla eğitim kurumlarında kalite güvence sistemi kurulacak, kalite standartları belirlenerek yaygınlaştırılacak, eğitim kurumlarının yetkileri ve kurumsal kapasiteleri artırılacak, performans ölçümüne dayalı bir model geliştirilecektir."*

Uluslararası alanda yükseköğretim programlarının iç tutarlılığını ve uygulamadaki kalitesini eğitim ve araştırma verimi açısından ölçmek / değerlendirmek üzere yapılan ilk çalışmalar ise 20. yy.ın ilk çeyreğinde, sanayi devrimi ardından yayılan ve kurumsallaşma mantığını da etkileyen ekonomik yaklaşıma uygun biçimde "ürün" ya da "çıktı" odaklı olmuştur. Etkileri

[40] Akreditasyonu çeşitli şekillerde tanımlamak mümkündür. Ülkemiz üniversitelerinin de üye olduğu, bugünkü adı Avrupa Üniversiteler Derneği (European Universities Association, EUA), daha önceki adı Avrupa Rektörler Konferansı (Standing Conference of Rectors, Presidents and Vice-Chancellors of the European Universities, CRE) olan uluslararası kuruluşun kabul ettiği tanıma göre: "Akreditasyon kabul edilmiş standartlara uygun ve dönemsel olarak yapılan akademik değerlendirmeler sonucunda bir kurumun kalitesi hakkında yapılan yazılı bildirgedir". Kısacası, akredite edilmiş bir yükseköğretim kurumu, etkinliklerini belirli standartlara göre yürüten ve belirli bir kalite düzeyinin üzerinde öğrenci yetiştiren ve araştırmalar yapan bir kurumdur. Başka bir ifadeyle, akreditasyon akademik değerlendirmelerin nihai sonucu olup, başlıca işlevleri kalite kontrolü ve kalite teminatıdır (YÖK, Kasım 2005). İlgili diğer tanımları, tez raporunun girişindeki "tanımlar" kısmında birbiri ile ilişkilendirilmiş olarak bulabilirsiniz.

günümüzdeki de kısmen sürmekte olan bu yaklaşımın "ürün" anlayışı, esas olarak "bireyler tarafından bellenmiş bilginin düzeyi" idi.[41]

Üniversitenin öncelikli işlevini de "sisteme eleman yetiştiren bir çeşit meslek okulu" olarak algılayan bu dar yaklaşım, araştırma veriminin ekonomiye hizmet edebileceğinin fark edilmesiyle ve özel şirketlerin de araştırma-geliştirme gereksiniminin olduğunun anlaşılmasıyla, değerlendirme kapsamına araştırma / bilimsel yayın üretimini de alacak biçimde, zamanla genişletilmiştir. Yine de, bugün dahi lisansüstü eğitimin sadece "üniversiteye eleman yetiştiren program" olarak algılanmasına tanıklık edilmekte, ayrıca toplumun bilgi birikiminin arttırılmasının, kamunun ve özel sektörün yatırım yapması gereken önemli bir hedef olarak benimsetilmesinde güçlükler yaşanmaktadır.

Bununla birlikte, ABD, 19. yy.ın sonlarına doğru akademik programları değerlendirmek için kurumsal akreditasyon ve program akreditasyonu çalışmalarını başlatan ilk ülke olarak kabul edilebilir[42].

Alandaki önemli ve son çalışmalar içinde 1982 yılında The Conference Board of Associated Research Council tarafından desteklenerek yapılan çalışma ile 1995 yılında The National Research Council'in desteği ile yapılan araştırmalar sayılabilir.[43] Bu birbirini takip eden iki araştırma doktora programlarını

---

[41] İlk çalışma olarak 1925 yılında Hughes'in Amerika'da yaptığı çalışma görünür. Hughes'in akademik kaliteyi derecelendirmesi akademi de çok büyük bir yankı buldu. Akademisyenler akademik kalitenin değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda ısrarlı oldular. Bu eleştiriler o kadar kuvvetli oldu ki, ikinci çalışmaya 1934 yılına kadar yine Hughes'in dışında kimse cesaret edemedi. Hughes ikinci çalışmasında yöntemini değiştirdi ve çalışmasına ACE (American Council of Education) sponsorluk yaptı. Hughes ikinci çalışmasında birinci çalışmasındaki eksiklikleri azaltarak daha kapsamlı bir araştırma yaptı ve değerlendirmeye 20 programı kattı (Arslan, 2001).

[42] Bir yükseköğretim kurumunun akredite olması, kendisine eşdeğer kurumların sivil ya da gönüllü örgütlerince, kurumun verdiği diplomaların önceden belirlenmiş ölçütlere uyduğu kabul edilerek, kurumun o örgüte üyeliğe kabul edilmesidir. Bir programın bir gönüllü örgütler (çoğunlukla meslek örgütleri) tarafından önceden belirlenmiş standartlara uyduğunun belirlenmesi ise program akreditasyonudur (Fişek, 2000: 90).

[43] Akademik değerlendirme, kalite kontrol ve teminatı ve akreditasyon ile ilgili olarak 29 Mart 1985'te Birleşik Krallıkta Sir Alex Jarrat Başkanlığında bir komite tarafından hazırlanarak bu ülkenin Rektörler Komitesi'ne sunulan rapor, dünya yükseköğretim tarihinde önemli bir kilometre taşı olarak kabul edilmektedir. (Committee of Vice Chancellors and Principals – CVCP; Report of the Steering Committee for Efficiency Studies in Universities) Nitel ve nicel performans göstergeleri deyimleri ve bu tür göstergelerin kalite ve verimliliği ölçmede kullanılması ilk kez Jarrat Raporu adı verilen bu raporda kullanılmıştır (YÖK, Kasım 2005).

derinlemesine incelemiş ve aynı zamanda akademik kalitede meydana gelen değişimi de içine almışlardır. Amerika'daki doktora programlarını bir mercek altına alarak, programların akademik kalitelerini birbirleriyle karşılaştırmışlardır. 1995 yılında yapılan son araştırmadan sonra, bu araştırmanın ortaya çıkardığı verilerden yararlanan yüzlerce makale bilimsel dergilerde yayımlanmıştır. Bu çalışmaların yanında Amerika'da gelenekselleşmiş bir başka araştırma daha vardır ki o her yıl tekrarlanır. 'U.S. News' tarafından her yıl yapılan bu çalışmada, Amerika'daki bütün üniversiteler[44] (sayıları 3600'den fazla), fakülteler ve onların belli başlı lisans ve yüksek lisans programlarının akademik kalitesi araştırılmaktadır. Bu araştırma yükseköğretimde kalitenin artırılması konusunda rekabeti arttırmakta ve üniversiteye girecek adaylara daha doğru seçimler yapma şansı sağlamaktadır (Arslan, 2001).

Günümüzde yükseköğretimde daha iyi kaliteye katkıda bulunan pek çok kuruluş ve örgüt vardır[45] ve üniversite programlarının kalite değerlendirmesinin gerekliliği, dolayısıyla her tür program değerlendirmesinin önemi, bir yaklaşım olarak benimsenmiş görünmektedir. Ülkemizde çeşitli eğitim kurumların üstlendiği program değerlendirmesi alanı, yine de kapsam ve tekrar sıklığı açısından bir düzenlilik arz etmemektedir. [46]

Doğrudan doğruya "lisansüstü eğitim programlarının irdelenmesi, değerlendirilmesi" amacıyla yapılan bilimsel çalışma oranı, eğitimin diğer

---

[44] Amerika'da üniversiteler bu kapsam çerçevesinde, Research 1, Research II, Doctoral 1, Doctoral II, Comprehensive 1 ve Comprehensive II olarak sınıflanmaktadır.

[45] Yükseköğretim için Kalite Güvence Acentesi (QAA): İngiltere ve Galler'in yükseköğretim fonu kurullarının kalite değerlendirme işlevleri ve yükseköğretim Kalite Kurulu olmak üzere iki farklı deneyimli örgütün birleşmesi sonucu 1997'de kurulmuştur. Özellikle Britanya'daki kuruluşlarda olmak üzere, yükseköğretim kuruluşlarındaki eğitim kalitesini geliştirmeyi amaçlayan bir örgüttür
Mühendislik ve Teknoloji için Yetki İdare Heyeti (ABET): Yaklaşık 60 yıl önce kurulmuş ve o zamandan beri teknoloji ve mühendislik eğitimi üzerine odaklanan yükseköğretim kuruluşlarını değerlendirici ve akreditör olarak kabul edilmiştir. Aynı zamanda ABD'nin yurt dışındaki kuruluşlarının denetlenmesi işlemlerini de yürütmektedir.
Ulusal Standartlar ve Teknoloji Enstitüsü: (Baldrige kalite ödülü) Son birkaç yıl öncesine kadar sadece yükseköğretim kuruluşlarını kapsarken, günümüzde her türlü örgüt için geleneksel performans kalitesi standartları belirlemektedir. ABET' tekine benzer bir şekilde, bir örgüt performansının değerlendirmesini yapmak için ve hatta belge alabilmek için Baldrige ölçütlerini kullanabilmektedir.

[46] Örneğin, üniversite sayısının 3600'ü geçtiği ABD'de, üniversite kalite değerlendirmesi ülke ölçeğinde –tüm üniversiteleri kapsayacak biçimde- U.S. News tarafından her yıl yapılmaktadır. Ülkemizde, hiçbir ölçekte bu sıklıkta yapılan bir program değerlendirmesi bulunmamaktadır.

kademelerindeki araştırmalara oranla çok daha az sayıdadır. Görünen odur ki, lisansüstü programların karşılaştırılması, kalitesinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi gibi konular, akademik çevrede bile genellikle "üniversiteye özgü iç sorunlar" olarak algılanmakta ve/ya da fazlaca irdelenmesinde yarar görülmemektedir.[47]

Bu araştırma kapsamını ise tamamen lisansüstü programlar oluşturmaktadır. Tam bir karşılaştırmalı program değerlendirmesi çalışmasının, geniş bir ekip ve kurumsal çalışma gerektireceği açıktır. Bu nedenle, bu araştırma "programların yazılı görünümü" ile sınırlandırılmış ve karşılaştırılan programlar ders içerikleri açısından ele alınmıştır. Bu sınırlılığına rağmen, araştırmanın, müzik eğitiminde lisans ve yüksek lisans programlarının akademik kalitesinin araştırılmasına kaynak oluşturabilecek bir çalışma sağlayacağı düşünülmektedir.

Zira tüm ülkelerde kaliteyi artırma yönündeki çabalarla ilgili konulardan ilk ikisi öğretim programları üzerinde odaklaşmaktadır (YÖK, Kasım 2005):

1) Kaynakların ekonominin gereksinim duyduğu daha geçerli alanlara yöneltilmesi, bu amaca uygun ders öğretim programı olan yeni eğitim programlarının geliştirilerek uygulamaya konulması,

2) Öğretim programları ile araştırma etkinliklerinin, kurumun misyonuna uygun bir biçimde, entelektüel derinliğinin ve disiplinler arası genişliğinin artırılması,

3) Etkili öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi, çeşitli özendirme (performansa bağlı ek ödeme) ve yaptırımlarla (azalan sürekli iş garantisi) öğretim elemanlarının öğretici ve araştırıcı niteliklerinin yükseltilmesi,

4) Kütüphane, laboratuvar, donatı, bilgisayar ve internet bağlantısı gibi öğretim, öğrenme ve araştırma altyapısının geliştirilmesi,

5) Azalan kamu kaynakları ve artan rekabet karşısında, kurumun misyon ve amaçlarına uygun yönetimsel örgütü ile kaynak yönetiminin kurularak etkin bir biçimde işletilmesi.

[47] Nitekim üniversitede kaliteye ilişkin ilk sistemli araştırmayı yapan Hughes'ın aldığı tepkiler ve araştırma konusuna gösterilen direnç, bilimsel kalitenin ölçülebilirliğine duyulan kuşku vb, konunun akademisyenler tarafından çekici bulunmayış nedenlerinden birini ortaya koymaktadır.

Eğitim programlarını iyileştirmenin önemli bir yolu, bilim çevrelerimizin gündemine üniversite öğretim programlarının değerlendirilmesini almaktır (Fişek, 2000: 89). Bu konudaki değerlendirme eksikliğinin nedenleri şu şekilde yorumlanabilir (Fişek, 2000: 90):

1) Üniversitelerimizde eğitim - araştırma dengesinin sağlıklı olmaması: Bilim üretimi ile ilgili çeşitli değerlendirme yöntem ve araçları olduğu gibi (örneğin TÜBİTAK bilim ödülleri), eğitim ile ilgili benzer çalışmalar da olmalıdır.

2) Akademik özerklik / bilimsel özgürlük ve değerlendirme süreçleri arasında olası çelişkiler: Akademik özgürlüklerin kısıtlandığı ortamımızda, doğru yapılmayacak bir değerlendirmenin akademik özgürlüklerle çelişmesi olasılığının yarattığı bir çekimserlik vardır.

3) Sağlıklı değerlendirmenin zorlukları: Eğitim kalitesinin değerlendirilmesi zor ve birikim gerektiren bir iştir. Bu durumda doğal olarak ilk akla gelen diğer ülkelerde bu işin nasıl yapıldığını irdelemek olacaktır ki ilk bakıştaki görüntü biraz şaşırtıcıdır: dünyanın gerisi de bizden çok farklı değildir! [48]

Fişek (2000: 92) ülkemizde program akreditasyonu çalışmalarının lisans düzeyindeki programlar üzerinde başlatılmasını yarasız bulmaktadır: sürekli yeni üniversiteler açılmasını ve eski üniversitelerin büyük öğrenci yükleriyle karşı karşıya olmasını başlı başına bir zorluk olarak görmektedir. Ayrıca lisans öğretiminin kamuya açık niteliğinden ötürü, doğal değerlendirmelerin yapıldığına; yani müşterilerin verilen hizmeti kendilerinin değerlendirdiğine ve sonuçları kamuoyunun bildiğine değinmektedir. Fişek'e göre, lisansüstü eğitimde ise durum tamamen farklıdır ve bunu şu şekilde dile getirmektedir:

> *"Enstitü düzeni, lisansüstü eğitimin çoğunlukla usta-çırak ilişkisi gibi olması, lisansüstü eğitimi kapalı tutuyor. Ancak tıp ve mühendislik gibi meslek konularında, meslek odaları ve "piyasa" bir ölçüde bir kontrol sağlıyor. Dolayısı ile başlangıçta, değerlendirmenin lisansüstü temel bilim programlan için yapılması akla yakın gözüküyor. Gerek akademik özerklik gerekçesi, gerek değerlendirme ve yönetimi farklı tutmanın açık yararlan nedenleriyle, değerlendirmenin bağımsız ve yönetimsel yetkisi olmayan bir*

[48] Farklı olanlara, bir başka deyişle "istisna ülkelere" anlatımın başlarında değilmiştir.

kurul tarafından yapılması aynı şekilde yararlı olabilir. Bu amaçla TUBA. TÜBİTAK, YÖK ve ÜAK ortak bir kurum oluşturabilir" (2000: 92).

Türker'e göre akademik değerlendirme lisansüstü eğitimin niteliğini artırmak için de zorunlu bir yoldur: Günümüzde üniversiteler ve yükseköğretim kurumlarındaki lisansüstü eğitimin kalitesini yükseltmek ve gelişmeleri dinamik olarak izlemek üzere merkezi bir birimin oluşturulması ve örgütlenmesi zorunlu hale gelmiştir. Bunun için ilk önce var olan durumu saptamak gerekir. Ayrıca lisansüstü programların belirli aralıklarla mutlaka yenilenmesi gerekmektedir. Bilimsel gelişmelere göre böylesi denetim etkinlikleri 4-6 yıllık periyotlarda yapılır ve programların nicel ve nitel dinamizmi ortaya çıkarılır. Böylesi akademik değerlendirme işlevleri, ileriye yönelik planlama ve tüm alt yapının yenilenmesi için de gereklidir. Akademik değerlendirmelerde son derece sağlam geçerli ölçütler dikkate alınarak yapılmalıdır. Üniversiteler ve rektörleri, yetkilerini akademik, nesnel ve geçerli ölçütlere dayalı biçimde kullanmalı, bir değerlendirme sonucu ortaya çıkan raporlar göstermelik olmamalı ve raflarda tozlanmaya terk edilmemelidir (Türker, 2001: 28, 29).

İyi değerlendirilmiş akademik raporlar, araştırma tabanlı lisansüstü eğitim ve öğretimi yaşam biçimi olarak kabullenmiş üniversitelerde son derece önemli yararlar sağlar. Bu yararlar, lisansüstü programların niteliklerinde yükselme, yöneticilerin noksanlıklarını görmeleri, kendi alanlarında bilimin dinamizmi gereği uygun gelişmeleri sağlamaları ve kurumlarının altyapısını daha olumlu hale getirmeleri şeklinde özetlenebilir. Akademik değerlendirme lisansüstü programlarda değişim ve gelişimi sağlayan en önemli etkendir. Üniversiteler ve akademik kurumların bilim dallarında gelişim olgusu son derece karmaşıktır. Kuşkusuz bir bilim dalındaki değişimin en başta gelen nedeni o alandaki yeni bilimsel gelişmelerdir. Öğretim üyelerinin kendi öz uğraşı alanlarındaki bilimsel gelişmeler yavaş ilerliyorsa, aynı dalda daha çabuk gelişen bilim dallarındaki lisansüstü eğitimin etkenliği doğal olarak artacaktır. (Türker, 2001: 29).

Türker (2001: 29, 30), tüm bu saptamalarının ışığında iki önemli soruya yanıt aramıştır:

1) Akademik değerlendirmelerin özellikleri nelerdir?

* Veri toplamak ve bu verilerle lisansüstü eğitim arasındaki ilişkiyi değerlendirip gelecek için hedefleri saptamak.
* Var olan durumun saptanması ve ileriye yönelik yapılacakların tasarlanması
* Değerlendirmenin sadece akademik ölçütlerde olmasını sağlamak
* Nesnelliği sağlamada büyük çaba göstermek
* Akademik değerlendirilme sonucu ortaya çıkan hususların bir takvime bağlanarak mutlaka uygulanmasını sağlamak.

2) Neler göz önüne alınmalıdır?

* Ana bilim dallarında öğretim üye ve yardımcılarının aralarındaki saygı, sevgi, yardımlaşma ve dayanışma
* Eğitim ve öğretim kalitesi
* Ders programları
* Danışman ve tez seçimindeki kurallar ve uygulamalar
* Öğretim üyelerini araştırma erkleri
* Öğretim üyelerinin yönetimsel /akademik görevleri, özel uğraşı/akademik görev oranlarının dikkatle saptanması ve değerlendirilmesi
* Öğretim üyelerinin öğrencilerle kurum içi ve dışı aktiviteleri
* Öğrenci motivasyonu
* Lisansüstü programlardan mezun olmuş öğrencilerin görüş ve önerileri ve iş bulmadaki kolaylıkları
* Öğrencilerin ana bilim dalı, danışmanı ve diğer öğretim üyeleri hakkındaki görüşleri.

3.7. İlgili Yayın ve Araştırmalar

Bu kesimde, araştırmanın problemi ve/ya da yöntemi yönünden benzer ve ilişkili diğer çalışmalar tanıtılmıştır. Araştırma problemi çerçevesindeki temel konularla ilgili olarak 1994–2006 yılları arasında biri doktora, üçü yüksek lisans tezi, biri hakemli eğitim bilimleri dergisi makalesi, onüçü sempozyum ve üçü kongre bildirisi olmak üzere yirmibir adet bilimsel çalışmaya /yayına yer verilmiştir. Bu çalışmaların, ikisi hariç, 2002–2006 yılları arasında yapılan çalışmalar olmasının nedeni, programların sürekli güncellenmekte olmaları dolayısıyla, en güncel çalışmaların, son durumu en iyi biçimde betimlediğine dair olan inancımdır.

Bu araştırmaların bir kısmında, müzik öğretmeni yetiştiren yükseköğrenim kurumlarının lisans ve lisansüstü programlarında yer alan dersleri ve bu programlarda yapılan tez çalışmalarını ele alan değerlendirilmelere yer verilmiştir.[49] Bu özellikteki yayınlarda yapılan değerlendirmeler ağırlıklı olarak, bu programlardaki ders çeşitleri ile tez konularının ve bu programların müzik öğretmenliğinin gerektirdiği yeterlikleri kazandırma düzeyinin saptanmasına yöneliktir.

Programları yükseköğretim sistemi çerçevesinde, kurumsal tabanda ele alan çalışmalarda ise, amaç, yapı, akademik kadro, öğrenci seçimi ve kaynağı ve mali yapı etkenleri açılarından değerlendirmeler yapılmıştır. İncelenen diğer bazı çalışmalarda, Türkiye'de Cumhuriyet dönemindeki programlı müzik eğitiminin başlangıcı ve gelişimi ele alınmaktadır.

---

[49] Bu çalışmalar içinde, lisans programı ile ilgili saptamalara yer verilmesinin nedeni, lisansüstü programlara aktarılabilir nitelikler içermeleridir. Bu, lisansüstü programlar açısından dolaylı bir yoldur ancak, direk olarak lisansüstü programlarla ilgili çalışma yok denilecek kadar azdır. Seçilen tüm yayınlar özellikle "öğretmen yetiştirme –araştırmacı yetiştirme" bakımından, programların amaçlarının yeniden tanımlanması ve farklı amaçlara hizmet edecek farklı programlar oluşturulması konusuna vurgulu biçimde değinmektedir. Bu çalışmalarda ders içerikleri üstünde de durulmuş; özellikle hem lisans hem lisansüstü programlarda öğretmen ve araştırmacı-akademisyen adaylarının müzisyenlik becerilerini geliştirici (özellikle çalgı eğitimi çerçevesinde) derslerin gerekliliği ve önemi vurgulanmıştır.

Karşılaştırmalı eğitim bilim çalışmaları çerçevesinde ise, Türkiye'deki güzel sanatlar alanı eğitimi ile diğer alanların eğitimini; Türkiye'de güzel sanatlar alanın eğitimi ile yurt dışındaki güzel sanatlar alanı eğitimini; Türkiye'deki ve yurt dışındaki güzel sanatlar dışı alanların eğitimini karşılaştıran bazı çalışmalara yer verilmiştir. Ayrıca üç farklı çalışmada Türkiye'deki müzik öğretmenliği lisans dersleri ve bir tek çalışmada lisansüstü dersleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Lisansüstü dersleri inceleyen araştırmada yeni bir ders öğretim programı önerisinde bulunulmuştur. Karşılaştırmalı eğitim alanında yapılmış altı uluslararası çalışmaya ulaşılmıştır. Bunlardan üçü müzik eğitimi, biri genel sanat eğitimi ve üçü müzik-sanat dışı alanları kapsamaktadır.

Ayrıca belirtmek isterim ki, Türkiye Bilimler Akademisi'nin "Bilimsel Toplantı Serileri" adı altında gerçekleştirdiği etkinliklerden olan "Bilim Adamı Yetiştirme- Lisansüstü Eğitim" konulu toplantı (2 Haziran 1997), bu araştırmanın kavramsal çerçevesi açısından özel önem taşımaktadır. Toplantıda önce "Bilim Adamı Yetiştirme- Dünyada ve Türkiye'de Lisansüstü Eğitim" konulu bir konferans verilmiş, daha sonra "Lisansüstü Eğitim ve Sorunları" panelinde Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri, Sağlık Bilimler ve Tıpta Uzmanlık Programları alanlarını kapsayan dört bildiri sunulmuş ve tartışılmıştır. Bu konferans metninden, panelistlerin bildirilerinden ve tartışmaların kayıtlarından "Kavramsal Çerçeve / Lisansüstü Eğitim" kısmında yararlanıldığından, "İlgili Yayın ve Araştırmalar" kısmında tekrar yer verilmemiştir.

Berki ve Sağer (2002) *Türkiye Üniversitelerinde Müzik Eğitimi Yüksek Lisans Ders Programları Üzerine Bir İnceleme* adlı kongre bildirilerinde, 2002 öğretim yılında Gazi, Marmara, Dokuz Eylül, Abant İzzet Baysal olmak üzere dört üniversitemizde yürütülmekte olan müzik eğitimi doktora programlarında yer alan dersleri ele alan bir analiz ve değerlendirme çalışması sunmuşlardır.[50] Berki ve Sağer, 2002'de bazıları zorunlu, bazıları ise seçmeli olan 45 doktora dersi saptamış;

[50] Her ne kadar çalışmanın adı "Türkiye Üniversitelerinde Müzik Eğitimi ***Yüksek Lisans*** Ders Programları Üzerine Bir İnceleme" ise de, çalışma ağırlıklı olarak "***Doktora*** Ders Programları Üzerine Bir İnceleme" niteliği taşımaktadır.

söz konusu dersleri, Alan, Alanın Eğitimi, Eğitim ve Araştırma olmak üzere dört kategori altında sınıflandırmışlardır[51]. Bu derslerin kategorilerine göre toplam dersler içinde kapsadığı ağırlığa göre dağılım grafiği aşağıdadır:

Grafik 3.7.1. *Müzik Eğitimi Doktora Programındaki Derslerin Kategorilerine Göre Dağılım Grafiği*

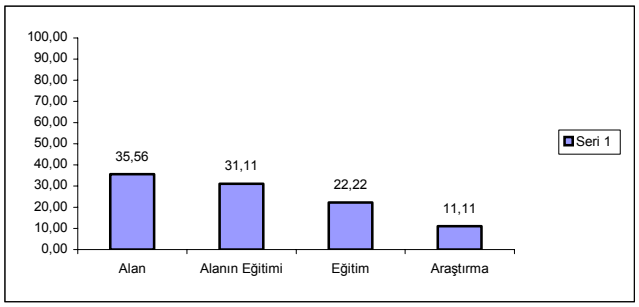

Lisansüstü eğitim öğrenciye, bilgiye erişme, değerlendirme ve yorumlama yeteneğinin kazandırıldığı, lisans programlarına oranla daha dar alanda uzmanlaşmanın amaçlandığı ve bilim insanı/akademisyen adaylarının belirginleştiği bir özel programdır. Bu nedenle, çalışmada, lisansüstü eğitimin, lisans eğitiminin yüksek lisansa ve oradan da doktora düzeyine aktarılmış bir tür uzaması şeklinde değil de uzmanlaşmanın doruk noktası olarak ele alınması gerektiği savunulmuştur.

Berki ve Sağer, 2002'de müzik öğretmenliği doktora programındaki derslerin, "*lisansüstü eğitimde uzmanlaşmanın doruk noktası*" niteliğine değil, "lisans eğitiminin aktarılmışı / uzatılmışı" görünümüne sahip olduğunu savunarak, bu saptamalarını lisans, yüksek lisans ve doktora programında yer alan bazı derslerin "adlarını" içeren karşılaştırmalı[52] bir tablo ile ortaya koymuşlardır. Tabloda, lisans ile lisansüstü programlarda yer alan derslerin adlarındaki tek farkın, lisansüstü programlarda yer alan derslerin başında "ileri" sözcüğünün yer alması olduğuna işaret eden Berki ve Sağer, saptadıkları bu durumun, birçok yabancı ülke

[51] Akademik açıdan genel kabul gören ve YÖK programlarının ders ağırlıkları sınıflandırmasına da uygun olan bu kategoriler, bu doktora araştırmasındaki ders kategorileri hazırlanırken de model alınmış, saptanan dersler ve tanımları ise güncel verilere göre yeniden düzenlenerek, yurt dışından seçilen üniversitelerin ders öğretim programları ile karşılaştırılmıştır.

[52] Karşılaştırdıkları programlarla ilgili olarak belirttikleri kaynaklar şunlardır: YÖK, 2001; Jarvis, 1990; Arizona State University, 2001; Columbia University, 2001.

üniversitesinin müzik eğitimi doktora programlarında Türkiye'den farklı olarak "dar alanda uzmanlaşma" mantığına paralellik gösterdiğine değinmişlerdir[53].

Tablo 3.7.1. *Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora Ders Adlarının Karşılaştırılması*

Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
- Bireysel Çalgı Eğitimi	-Bireysel Çalgı Eğitimi -Çalgı Eğitimi -Ana Çalgı -Alan Çalgısı -Ana dal -Ana dal Eğitimi -İleri Ana dal Eğitimi -Uzmanlık Alanı	-İleri Ana dal Performans Eğitimi -Uzmanlık Alanı -Seslendirme-Yorumlama -İleri Ana dal Eğitimi ve Öğretim Yöntemleri
-Müzik Tarihi	-Müzik Tarihi	-Müzik Evrimi -Sanat Tarihi
-Eğitim Müziği Besteleme	-Eğitim Müziği Besteleme Teknikleri -Eğitim Müziği Besteciliği -Okul Müziğinde Besteleme	-Besteleme Teknikleri
-Koro ve Yönetimi	-Müzik Toplulukları Eğitimi ve Yönetimi Teknikleri	-Koro Eğitimi ve Öğretim Stilleri

Berki ve Sağer (2003) *Türkiye Üniversitelerinde Müzik Eğitimi Doktora Ders Programları Üzerine Bir İnceleme* adındaki ikinci bir çalışmalarında Gazi, Marmara, Dokuz Eylül, Abant İzzet Baysal'a ek olarak Selçuk Üniversitesi'ni de örneklem gruplarına eklemişlerdir. Bu yeni örneklemde 2003'te uygulanmakta olan doktora programlarında yer alan dersleri ele alan geliştirilmiş bir analiz ve değerlendirme çalışması sunmuşlardır.

Önceki çalışmalarında eleştirdikleri "*lisans eğitiminin yüksek lisansa ve oradan da doktora düzeyine aktarılmış bir tür uzaması şeklinde değil de*

[53] Her ne kadar uygulamalardaki gözlem ve deneyimlerimizden bu savların önemli oranda doğru olduğunu bilsek de, bilimsel etik ve araştırma prensipleri açısından, söz konusu derslerin "tek farkının adlarındaki ileri sözcüğü" olduğunu, derslerin tanım ve hedeflerini incelemeden ve uygulamaları belirli bir süre gözlemlemeden iddia etmenin, tartışmalara yol açabileceğini düşünmekteyim.

uzmanlaşmanın doruk noktası olarak ele alınması" ile ilgili savlarını, YÖK'ün doktora programı tanımı ekleyerek genişletmişlerdir[54].

Çalışmada zorunlu ve seçmeli statüde toplam 54 doktora dersi saptanmış; ilk çalışmadan (2002) farklı olarak, söz konusu dersler, "*Müzik Eğitimi, Solo Performans, Sistematik Müzikoloji, Tarihsel Müzikoloji, Teori, Kompozisyon, Eğitim (Genel), İstatistik ve Diğer*" olmak üzere 9 kategori altında sınıflandırılmıştır. Bu çalışmaya dayanılarak, söz konusu derslerin kategorilerine göre toplam dersler içinde kapsadığı ağırlık, aşağıdaki tabloda özetlenerek gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo 3.7.2. *Müzik Eğitimi Doktora Programındaki Kategorize Edilmiş Derslerin Toplam Dersler İçinde Kapsadığı Ağırlığa Göre Dağılımı*

Kategoriler	**Ders Sayısı**	**Dağılım (F)**
Eğitim (Genel)	15	%27,8
Müzik Eğitimi	13	% 24,07
İstatistik	6	%11,1
Performans	6	%11,1
Sistematik Müzikoloji	5	%9,3
Diğer	3	%5,6
Teori	3	% 5,6
Tarihsel Müzikoloji	1	% 1,9
Kompozisyon	1	% 1,9
TOPLAM	54	100

Tabloda, eğitim derslerinin toplam ağırlığının %50'den fazla olmasına dayanılarak, incelenilen programın, tipik bir "öğretmenlikte uzmanlaşma programı" görünümünde olduğu, bu bağlamda Berki ve Sağer'in uzmanlaşmaya dönük eleştirilerinin geçersiz kaldığı söylenebilir. Ancak yapılmak istenen, gerek "öğretmenlik" gerekse "müzisyenlik" mesleklerinin kendi alt alanlarında

[54] Berki ve Sağer, söz konusu savlarını ve ülkemiz programlarında bu savın aksinin gözlemlendiğini, bu çalışmalarında yeni bir "Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora Ders Adları Karşılaştırması" yaparak desteklemişlerdir. Örnek olarak ABD'nin üç üniversitesinde (Indiana University:2002, Rochester University: 2002, Southern Illionis University Edvrardsville: 2002) uygulanmakta olan Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarında yer alan birkaç dersi göstermişlerdir. Bunlar arasında "Çocuk Korosu / Erken Müzik Notasyonu / Geleceğin Müzik Fakültesine Hazırlanma / Kodaly Konsepti / Koro ve Bando Aranjmanı /Müzik Eğitiminde Multi-Kültürel Perspektif / Müzikte Ölçme Gelişim ve Rehberlik / Müzikte Stilin Tarihi ve Analizi / Sıra dışı Çocuk ve Müzik / Suzuki Tekniği…" sayılabilir.

uzmanlaşmanın gerekliliği kapsamında bir program eleştirisi ise saptamaları tamamen doğrudur ve aşağıda sunulan bazı çalışmalar dahil, pek çok çalışmada bu gereklilik vurgulanmaktadır.[55]

Bulut (2003), *Müzik Eğitimi ve Müzikoloji* adlı sempozyum bildirisinde, 2002-2003 öğretim yılında üç farklı lisans programında bulunan, müzikoloji alanı ile ilgili derslerin ad ve içeriklerini karşılaştırmaya çalışmıştır[56]. Söz konusu programlar, • Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzikoloji Bölümü Ders Programı

• Cumhuriyet Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzikoloji Bölümü Ders Programı

• Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Ana Bilim Dalı Ders Programıdır.

Bulut, söz konusu dersleri şu şekilde sınıflamıştır[57]:

1) Adı ve içeriği aynı olan dersler

2) Adı farklı, içeriği aynı olan dersler

3) Adı ve içeriği farklı olan dersler.

Bulut, Müzik eğitimi ve müzikolojinin tanımlarından, ders adlarından ve ders içeriklerinden yola çıkarak yaptığı karşılaştırmaları[58] yorumlayarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1) Müzik Eğitimi öz olarak müziksel davranış kazandırma ve geliştirmeyi hedefler, Müzikoloji ise yine öz olarak müziği mantıksal yöntemlerle araştırmayı hedefler.

2) Her ikisinde de aynı ya da benzer adlar altında verilmekte olan dersler işleniş bakımından farklılıklar gösterir.

---

[55] Bkz. Yener (2004), Yayla (2005) Çevik (2004)

[56] Karşılaştırmalı çalışmalar, karşılaştırılan olgu, olay ya da nesnelerin aynı türden ya da denk nitelikte olmalarını gerektirir. Bu nedenle, araştırmacının, iki müzikoloji ve bir müzik öğretmenliği programını karşılaştırmasında yöntemsel bir hata olduğunu düşünmekteydim.

[57] Söz konusu sınıflamalar altındaki bazı hataları fark ettiğimden, listelerini vermemeyi uygun gördüm. Örneğin "Adı ve içeriği aynı olan dersler" kategorisine "Mezuniyet Tezi"ni almıştır. Oysa araştırma kapsamına alınan programlardan "2002-2003 Öğretim Yılı Müzik Öğretmenliği Ders Programı" mezuniyet tezi içermemektedir. Ayrıca, her şeyden önce "tez" bir ders değildir.

[58] Bildiride 2 örnek dışında, karşılaştırmaya rastlanmamıştır.

3) Hem Müzikoloji hem de Müzik Eğitimi birisi olmazsa diğeri de olmaz denilecek kadar birbirlerini tamamlayan ve destekleyen müzik disiplinleridir.
4) Tamamıyla kendi özelliklerine yönelik olarak verilmekte olan farklı ad ve içeriğe sahip dersler bile dolaylı olarak birbirlerini ilgilendirmektedir (örneğin: Organoloji ve Bireysel Çalgı dersleri gibi).
5) Müzikoloji, var olan müzik kuramlarını geliştirmek, yeni kuramlar oluşturmak, kimi zaman yapacağı devrimlerle eski kuramları çürütüp yerine yenilerini oluşturmak görevini üstlenirken, Müzik Eğitimi var olan kuramları kullanarak müziksel davranışlar kazandırma yoluyla bu kuramların hayata geçirilmesini sağlar.
6) K. Marks'ın "Kuramsız edim olmaz" (Gedikli, 1999) deyişi, Kuramı oluşturan müzikoloji olmadan müzik eğitiminin de, yani müzik ediminin de olamayacağı gerçeğini ortaya koymaktadır (her ne kadar müzikte "edim" "kuramdan" önce yapılsa bile).

Araştırmacının ulaştığını yazdığı bu sonuçlardan sadece ikincisi bu araştırma ile ulaşılabilecek bir sonuçtur. O da eksiktir çünkü incelendiğinde "aynı ya da benzer adlar altında verilmekte olan derslerin" tek farkının işlenişleri olmadığı açıkça görülecektir.

Bilen (2003), *Lisansüstü Müzik Öğretmenliği Programlarının Karşılaştırılması* adlı sempozyum bildirisinde, Türkiye'deki lisansüstü müzik öğretmenliği programlarını incelemiştir. Programların olumlu yönlerinden yararlanarak programda yer alması uygun görülen ders kategorileri ile ilgili önerilerde bulunmuştur. Çalışmasında önce, üniversitelerin çağdaş bir çizgi oluşturması için lisansüstü eğitim programlarının bilinen genel işlevleri üstünde durmuş ve bu işlevler içinde özellikle öğretmen ve akademisyen nitelikleri üstünde durmuştur.

Bilen, nitelikli programların oluşturulmasına ışık tutacağı inancıyla, "*Bu işlevleri yerine getirebilecek programlar hangi kategorideki derslerden oluşmalıdır?*" sorusuna yanıt aramış ve bu amaçla bir tablo geliştirmiştir.

Tablo 3.7.3. *Lisansüstü Müzik Öğretmenliği Programı İçin Önerilen Ders Kategorileri ve Hedefleri*

P*	Ders Kategorileri	Hedefleri
Yüksek Lisans ve Doktora	Müzik Alanına İlişkin Dersler *Ana dal Eğitimi (Çalgı ve Şan) *Müzik Kuramları Eğitimi	Müzik bilgi ve becerilerini üst düzeye taşımak
	Müzik Eğitimine İlişkin Dersler	Yaratıcı bireyler yetiştirmeye yönelik çağdaş müzik eğitimi anlayışı ve müzik eğitimciliği becerilerinde daha yetkinleşmek.
	Müzik – Kültür Dersleri	Müziği felsefi, sosyolojik, psikolojik, estetik vb boyutları ile irdeleyerek derin müzik kültürü donanımı kazanmak
	Müzik Teknolojisine İlişkin Dersler	Teknolojinin, özellikle bilgisayarın müziğe sağladığı olanakları kullanabilme becerisi kazanmak
	Eğitim Bilimlerine İlişkin Dersler	Müzik eğitimini eğitimin bilimsel temellerine oturtabilecek donanımı sağlamak
	Araştırmacılığa İlişkin Dersler	Bilimsel müzik eğitimi araştırmalarını yürütebilecek, araştırmada kullanılacak ölçme araçlarını geliştirebilecek ve ölçme araçlarını çözümleyip, yorumlayabilecek temel bilgi ve becerileri kazanmak.
DR	Ana dal Öğretimine İlişkin Dersler	Çalgı ya da şan öğretiminin temel ilke ve yöntemlerine ilişkin ileri düzeyde bilgi ve beceri kazanmak

P* = Program DR: Doktora

Bilen, geliştirdiği tabloyu Gazi, Marmara ve Dokuz Eylül Üniversiteleri Eğitim Bilimleri Enstitüleri ve Abant İzzet Baysal, Selçuk, Uludağ Üniversiteleri Sosyal Bilimler Enstitüleri 2002-2003 öğretim yılı lisansüstü ders öğretim programları ile karşılaştırmıştır. Bu programlarda yer alan derslerin farklı olduğu ve tablo ile tam uyuşum göstermedikleri sonucuna ulaşmış ve saptadığı tek orta nokta ile ilgili olarak şu yorumu yapmıştır:

> "*Çalgı çalma ve sesini kullanma yetisinin geliştirilmesine ve müzik kuramlarında lisans eğitiminden daha kapsamlı bilgi kazandırılmasına yönelik derslerin tüm enstitülerin yüksek lisans programlarında yer alması "bilim ve sanat üreten öğretmenler" yetiştirmenin tüm enstitülerce hedeflendiğini göstermektedir."*

Bilen, çalışması sonucunda şu önerilerde bulunmuştur:

1) Lisansüstü "müzik öğretmenliği" programları için önerilebilecek kategoriler ve bu kategorilere göre dersleri aşağıdaki tabloda sunmuştur:

Tablo 3.7.4. *Lisansüstü "Müzik Öğretmenliği" Programları İçin Önerilen Ders Kategorileri*

Kategoriler	Dersler	Zorunlu-Seçmeli Statü
Müzik Kuramları	*İleri Batı Müziği Armoni Eğitimi *Türk Müziği Armonisi *İleri Eser Çözümleme Eğitimi *Besteleme Teknikleri... vb	Programa alınacak bir ya da bir-kaç ders zorunlu kılınabilir.
Ana dal Eğitimi	*Yaylı Çalgı Eğitimi *Piyano Eğitimi *Şan Eğitimi *Üflemeli Çalgılar Eğitimi *Gitar Eğitimi	Öğrencinin ana dalına yönelik bir dersi seçmesi zorunlu kılınabilir
Müzik Eğitimi	*Çoklu Zeka Kuramı ve Müzik Eğitimi *Müzik Eğitiminde Aktif Öğrenme *Çağdaş Müzik Eğitimi Kuramları vb	Programa alınacak en az bir ders zorunlu kılınabilir.
Müzik-Kültür	*Müzik Felsefesi * Müzik Sosyolojisi *Müzik Psikolojisi *Müzik Estetiği *Çağdaş Müzik Akımları	Programa alınacak derslerden en az birisinin seçimi zorunlu kılınabilir.
Müzik Teknolojisi	*Müzik Eğitiminde Bilgisayar Kullanımı *Müzik Teknolojisi vb	Programa alınacak en az bir ders zorunlu kılınabilir.
Eğitim Bilim	İlgili ana bilim dalının açtığı derslerden öğrencilerin gereksinimlerine göre seçilecek dersler.	Programa alınacak dersler zorunlu kılınabilir.
Araştırmacılık	*Bilimsel Araştırma Teknikleri *İstatiksel Yöntemler ve Uygulamalar *Ölçme Aracı Geliştirme vb	Programa alınacak dersler zorunlu kılınabilir.
Alan Öğretimi	*Piyano öğrenme-öğretme ilkeleri ve yöntemleri *Yaylı Çalgılar öğrenme-öğretme ilkeleri ve yöntemleri (keman, viyola, çello) *Şan öğrenme – öğretme ilkeleri ve yöntemleri *Gitar öğrenme-öğretme ilkeleri ve yöntemleri *Flüt öğrenme-öğretme ilkeleri ve yöntemleri	Yalnızca doktora programında zorunlu seçmeli dersler olarak yer alabilir

2) Akademisyen yetiştirme, daha çok doktora programının hedefidir. Doktora programında çalgı ve sese dayalı ana dal derslerinden çok, çalgı ve ses öğrenme-öğretme ilke ve yöntemlerini içeren derslere yer vermek akademisyen yetiştirme hedefine daha uygun düşmektedir. Oysa programlar incelendiğinde görülmüştür ki programların çoğunda bu tür dersler yoktur, olan programlarda da daha çok yüksek lisansta yer almaktadır.

3) "Müzik Öğretmenliği" lisansüstü programlarının temel hedefinin nitelikli eğitimci yetiştirmek olduğu düşünüldüğünde ana dal ve müzik kurumları eğitimine paralel olarak müzik öğrenme-öğretme ilke ve yöntemlerine ilişkin derslere yer verilmesi, kazanılan bilgi ve becerilerin temel hedef doğrultusunda anlam kazanması sağlanacaktır. Enstitü programlarının tümünde yer almayan bu dersler, tüm enstitülerin lisansüstü programlarında yer almalıdır.

4) Müzik Psikolojisi, Müzik Estetiği gibi derslerin bazı programlarda yer alması, programlarında bu tür derslere yer vermeyen enstitülere ışık kaynağı oluşturmaktadır. Bu tür dersler müzik kültür birikimini artırmada ve müzik sanatına çok boyutlu bakmada etkendir. Bu açıdan bakıldığında Müzik Psikolojisi, Müzik Estetiği derslerine ek olarak Müzik Felsefesi, Müzik Sosyolojisi gibi derslerin de lisansüstü programlarda yer alması eğitimin kalitesini artıracaktır.

5) Bilimsel Araştırma Teknikleri, Ölçme Aracı Geliştirme İstatistik gibi derslere yer verilmesi nitelikli araştırmacıların yetiştirilmesinde son derece büyük önem taşımaktadır. Bazı enstitülerce araştırmacılığa ilişkin derslere hiç yer verilmemesi lisansüstü eğitim hedeflerinin yeterince yerine getirilmediği kaygısı yaratmaktadır.

6) Eğitim Bilimlerine yönelik derslerin çok az enstitü programında yer alması düşündürücüdür. Bu derslere programlarda yer verilmesi ile müzik alanında kazanılan, bilgi ve becerilerin daha çok anlam kazanması ve genelde özeli yakalayarak bütünsel bir eğitim anlayışı içinde nitelikli müzik eğitiminin gerçekleşmesi sağlanacaktır.

7) Nota yazımından, çok seslendirmeye, işitme eğitimine Internet aracılığıyla müzik yapıtlarına ve müzik ile ilgili araştırmalara ulaşmaya kadar çok kapsamlı yararlar sağlayan bilgisayar eğitiminin lisansüstü programlarda yer alması çağın bir

gereği olarak karşımıza çıkmaktadır. Programlardaki bilgisayar derslerinin içeriği, bu kapsam genişliğinde hazırlanmalıdır.

8) Bir programın niteliğini salt programda yer alan dersler belirleyemez. Önemli olan programda yer alan derslerin içeriğinin nasıl oluşturulduğudur. Ders içeriklerinin oluşturularak enstitülerin ilgili Web sayfalarında yer alması, enstitüler arası bilgi akışını hızlandıracaktır. Benzer bir araştırmanın ders içeriklerini de kapsayacak biçimde yapılması, daha nitelikli programların oluşturmasına olanak sağlayacaktır.

9) Ders içerikleri, özellikle müzik eğitimine ve müzik kültürüne ilişkin derslerde öğrencileri toplumsal olaylara duyarlı kılacak, müziğin ve müzik eğitiminin toplumsal olgular içindeki yerini iyi vurgulayacak biçimde düzenlemelidir.

Kalyoncu'nun (2006), *Türkiye ve Avrupa Ülkelerinde Genel Eğitim Okullarına Müzik Öğretmeni Yetiştirme* adlı karşılaştırmalı inceleme çalışmasında, 1999 Helsinki zirvesinde Avrupa Birliği'ne adaylığı kabul edilen Türkiye'de ve birçok Avrupa ülkelerinde okul öncesi, ilk ve orta dereceli genel eğitim okullarına müzik öğretmeni yetiştirme ele alınmaktadır. Araştırma örneklemi, yaygın Avrupa kültürü resmini temsil eden Batı Avrupa ülkelerinden Almanya, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, İsviçre'deki müzik öğretmenliği eğitiminden oluşmaktadır. Çalışmada öncelikle, "genel eğitim okulları müzik öğretmenliği eğitimi veren kurum ve program ile öğrenim süresi ve program derslerinin ait olduğu içerik alanları" bakımından beş ülkedeki durum ayrı olarak betimlenmiştir. Ardından, bulgular karşılaştırılarak Türkiye ve Avrupa ülkelerinde müzik öğretmeni yetiştirme sürecinin benzer ve farklı yanları sergilenmiştir. Sonuçlar, Avrupa ülkelerinde müzik öğretmeni yetiştiren programların Türkiye'dekine oranla daha işlevsel olduğunu ve müziğin, Avrupa'da başlı başına bir disiplin olarak tanındığını ortaya koymuştur. Bu çok değerli, önemli, yol gösterici araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlardan özellikle bu araştırma açısından ilgili bulunanları aşağıdadır:

1) Eğitim işleri merkezi olarak yönetilen Türkiye'de, genel eğitim okullarına müzik öğretmeni yetiştiren kurum ve programlar standartlaştırılarak, 8 dönem süreli tek tipe indirgenmiştir. İncelenen federatif Batı Avrupa ülkelerinde ise, 6-12

dönemlik müzik öğretmenliği eğitimi programları, tüm ülke için belirlenen ortak ilke ve standartlara bağlı kalınarak eyaletler ve üniversitelerce özerk olarak oluşturulmakta ve böylece çeşitlilik göstermektedir.

2) Avrupa'da öğretmen yetiştiren programlar, adayların birkaç dalda uzmanlaşıp müzik öğretmenliğini ana ya da yan dal olarak seçmelerine olanak vermektedir. Türkiye'de ise tek dal uygulaması yürürlüktedir.

3) Türkiye'de üniversitelerin Eğitim Fakültelerinde gerçekleşen müzik öğretmenliği öğrenimi, Avrupa ülkelerinde üniversite ve üniversitelerle eşit haklara sahip olan yüksekokul, akademi gibi türlü kurumlarda yürütülmekledir. Avrupa'da müzik öğretmenliği eğitimi, lise öncesi kademe için yaygın olarak eğitim bilimi ağırlıklı kurumlarda gerçekleşirken, okul düzeyi yükseldikçe Müzik Yüksekokulu, Müzik Akademisi ya da Müzik Üniversitesi gibi mesleki müzik eğitimi kurumlarında organize edilmektedir.

4) Türkiye ve Avrupa ülkelerindeki müzik öğretmenliği program dersleri, benzer olarak müzik alan bilgisi, müziksel performansı, eğitim bilimi, didaktik ve okul uygulaması yönlerinden seçilmektedir. Bununla birlikte, Avrupa'da okul düzeyi yükseldikçe içerikler de çeşitlenmekte ve çap kazanmaktadır. Avrupa müzik öğretmenliği program derslerindeki diğer önemli bir fark ise, müzik eğitimi bilimi ve müzik didaktik alanlarıyla ilgilidir: Türkiye'deki programda sadece eğitimsel ve didaktik dersler yer almakta, bunların müzikle ilişkisi kurulmamaktadır. 11) Avrupa'daki özellikle ortaöğretim müzik öğretmenliği programları, bilimsel/müzik bilimsel kazanımları da dikkate alırken, ülkemiz programında bilimsel çalışma öngören herhangi bir ders, seminer ya da tez yer almamaktadır.
12) Türkiye'deki programda genel kültür dersleri de bulunurken, Avrupa'da böyle bir düzenleme saptanamamıştır.

Kalyoncu, Türkiye'deki tek tip, merkezi Müzik Öğretmenliği Lisans Programının özgün yaklaşım ve fikirleri içine alamaması sorununun, müzik öğretmeni yeterliklerine göre asgari standartlar belirlenip zorunlu tutulduktan sonra, üniversitelerin kendi profillerini oluşturmalarına olanak verilmesi ve ilk ve ortaöğretim müzik öğretmenleri için ayrı programlar oluşturulması ile çözülebileceği inancındadır.

Ülkemiz müzik öğretmenliği programındaki eğitimsel ve didaktik derslerin müzik alanından bağımsız olarak yürütülmemesini, bu alanlar için uzman yetiştirilmesini öneren Kalyoncu, Eğitim Bilimleri bölümünden gelerek bu dersleri yürüten öğretim elemanlarından, alanla bağ kuracak düzeyde müzik birikimini belgeleyen sertifikalar talep edilmesinin gerekliliğini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra, müzik öğretmenliği programı öğrencilerinin bilimsel çalışma yöntem ve yaklaşımları ile tanışacakları öğrenme ortamları hazırlanmasının önemine değinmiş, AB'ye uyu sürecinde, AB ülkelerinin uygulamalarından akılcı bir biçimde yararlanmak gerektiğini de belirmiştir.

Gerek veri toplama teknikleri, gerek karşılaştırma yöntemi, gerek sonuca varma ve işlevsel öneriler getirme açısından çok değerli bir çalışma sunmuş olan Kalyoncu, ulusalcı bir yaklaşımla, bu programlardan yararlanma yoluna gidilirken, koşulsuzca taklit etmekten kaçınılmasını önemle vurgulamıştır. Toplumsal, kültürel ve teknolojik gelişmeler karşısında müzik eğitim alanının güncel durumunun sürekli olarak sorgulanarak, ülkemiz ve eğitim sistemimiz için uygun çıkarımların yapılmasını önermiştir.

Çevik (2004) "*Yürürlükteki Müzik Öğretmenliği Lisans Programı Tasarısına İlişkin Görüşler Öneriler"* adlı sempozyum bildirisinde, müzik öğretmenliği lisans programında yer alan derslerin süre, içerik, çeşitlilik ve dönemler bakımından müzik öğretmenliğinin gerektirdiği yeterlikleri ne ölçüde kazandırdığına ilişkin saptamalarını açıklamıştır. Eğitim fakültelerinin müzik öğretmenliği ana bilim dalları öğretim elemanları ile bu programdan mezun olan müzik öğretmenleri ve son sınıf öğrencilerinin görüşlerinin değerlendirildiği bu çalışmada ayrıca, programın verimliliğini arttırmaya yönelik etkenler ve nitelikli müzik öğretmeni yetiştirme konuları üzerinde durulmuştur.

Çevik, aşağıda sunulan benzer konudaki diğer çalışmaların saptamalarına paralel bulgular elde etmiş ve onlardan farklı olarak, ülkemizde Musiki Muallim Mektebinin kuruluşundan günümüze değin seksen yıllık "müzik öğretmeni

yetiştirme" sürecinde yürürlüğe konulan programları *müzik öğretmeni yetiştirme yaklaşımları* bakımından sınıflandırmıştır:

1925 -1931 ve 1944 -1945 arasındakiler: Daha çok "sanatsal niteliklerin" öne çıkarıldığı müzik öğretmeni yetiştirme yaklaşımına sahip olan programlar
1945 -1970 arasındakiler: Daha çok "eğitsel kimliğin" öne çıkarıldığı müzik öğretmeni yetiştirme yaklaşımına sahip olmakla birlikte zaman zaman sanatsal ağırlıklı yaklaşımın etkisi altında olan programlar
1970 -1980 arasındakiler: Müzik öğretmenlerinin sanatçı ve eğitimci kimliklerinin dengelenmeye çalışıldığı programlar
1980 -1990 arasındakiler: Bilimsel yöntemlere dayalı "program değerlendirme" çalışmaları çerçevesinde yenilenen, müzik öğretmeni yetiştirme yaklaşımında çeşitlilik gösteren program
1993 -1998 arasında: Müzik öğretmelerinin sanatsal kimliğinin daha fazla öne çıkarıldığı program
1998 -2005 arasında: Öğretmenlik ve müzik öğretmenliği yetişimi kazandırma hedefini ön plana aldığı anlaşılmakla birlikte, okul destekli yaşantılara ve uygulamalara yeterli zaman ayırmayan program
Çevik'in bu çalışmasında ulaştığı sonuçlardan ve sunduğu önerilerden bazıları, bu doktora araştırmasının *kapsamı* açısından önem taşımaktadır:

Çevik'e göre, öğretmen adayına kazandırılması amaçlanan hedefler yönünden dersler dört grupta ele alınabilir: a) müzik alanı b) müzik öğretmenliği alanı c) öğretmenlik alanı d) genel bilgi alanı. Çevik, bu dört gruptaki derslerin, öğretim elemanları, müzik öğretmenleri ve son sınıf öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda, müzik öğretmenliğinin gerektirdiği nitelikleri/ özellikleri kazandırma yönünden önemli oranda yetersiz bulunduğunu saptamıştır. Çevik'in bu saptaması, nitelikli öğretim elemanları seçme ve yetiştirme, mesleki yetişim kazandırmada uygulama ve okul destekli yaşantıların verimini arttırma, ana bilim dallarının fiziksel ve teknolojik olanaklarını geliştirme, öğretim programlarının tasarı ve uygulama boyutuyla nitelik bakımından gelişkin ülkelerin standartlarına ulaştırılması gereklerini ve ciddi bir program değerlendirme ve geliştirme çalışması gereksinimini ortaya koymaktadır.

Çevik'in ulaştığı sonuçlardan ve sunduğu önerilerden bazıları aşağıdaki gibidir:

1) Müzik Öğretmenliği Ana bilim Dalları yeniden bölümlere dönüştürülmeli, bu yapılanma içinde gereksinimlere uygun Ana bilim/ Ana sanat Dallarıyla, yeni Bilim/Sanat Dalları açılmalıdır. Lisansüstü programlarda da ana dal ağırlıklı bir uzmanlaşma sağlanmalıdır.

2) Müzik öğretmeni nitelikleri, temel eğitim, ilköğretim, ortaöğretim düzeylerine göre yeniden ve ayrı ayrı belirlenmeli, buna göre üç farklı okul kademesine uygun en az üç farklı tipte/ nitelikte müzik öğretmeni yetiştirme sürecine geçilmelidir. Yükseköğretim düzeyinde müzik eğitimi veren kurumlar bir çatı altında toplanmalı, sanatçılık ve eğitim alanlarına yönelenler bir süre ortak eğitim aldıktan sonra kendi alanlarında yoğunlaşmalıdırlar.

Çevik'in öğretim elemanları, müzik öğretmenleri ve son sınıf öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda, yukarıdaki iki maddede önermiş olduğu bu yapılanma diğer birçok akademisyen tarafından farklı biçimlerde dile getirilmektedir.[59] Müzik öğretmeni yetiştirme amaçlı birden fazla bölüm, bu bölümler altında farklı ana bilim dalları ve sertifika programları şeklinde oluşabilecek bu yeni yapılanma, müzik eğitimine yönelik lisansüstü programların da çeşitlenmesini gerektirecektir. Böyle bir çeşitlilik, bu araştırmada incelenen yurt dışı programlarda da göze çarpmaktadır.

Bu doktora araştırmasının odak noktasının ders öğretim programları olması açısından, yukarıda irdelenen ilgili yayınlarda, önemli üç yaklaşım gözlenmektedir:

1) Çevik'in (2004), müzik öğretmenliği lisans programındaki ders sınıflamasını "Müzik Alanı, Müzik Öğretmenliği Alanı, Öğretmenlik Alanı, Genel Bilgi Alanı" olmak üzere öğretmen adayına kazandırılması amaçlanan hedefleri ölçü alarak düzenlenmiş olması;

2) Berki ve Sağer'in (2002) müzik öğretmenliği doktora programındaki ders sınıflamasını "Alan, Alanın Eğitimi, Eğitim ve Araştırma" olmak üzere derslerin konu alanlarını ölçü alarak yapması;

[59] Bkz. Yener (2004), Yayla (2005)

3) Yine Berki ve Sağer'in (2003) müzik öğretmenliği doktora programındaki ders sınıflamasını "Müzik Eğitimi, Solo Performans, Sistematik Müzikoloji, Tarihsel Müzikoloji, Teori, Kompozisyon, Eğitim (Genel), İstatistik ve Diğer" olmak üzere ders içeriklerini ölçü alarak dokuz kategori altında sınıflandırması.

MEB ve YÖK sınıflandırmalarına belirli açılardan benzeyen[60] bu üç sınıflama, müzik eğitimi programlarındaki derslere üç farklı ve önemli bakış açısı kazandırmaktadır. Bu sınıflamaların, hem müzik hem müzik dışı alanların ders öğretim programlarıyla ilgili eğitim bilim araştırmalarına transfer edilebilir nitelikte oldukları düşünülmektedir.[61]

Kalyoncu (2004), "*Müzik Öğretmeni Yeterlikleri ve Güncel Müzik Öğretmenliği Lisans Programı*" adlı sempozyum bildirisinde, 1998- 2006 yılları arasında uygulanmış olan merkezi müzik öğretmenliği lisans programı irdeleyerek, temel müzik öğretmeni yeterlikleriyle ilişkisini incelemiştir. Kalyoncu'ya göre öğretmen ya da müzik öğretmeni yetiştirme işinin etkili ve amacına uygun olarak gerçekleşebilmesi, adayların temel öğretmen niteliklerini kazanabilecek şekilde eğitilmelerine bağlıdır. Bu da, öğretmenlik eğitimi sürecinin öğretmen yeterliklerine göre planlanması ve yürütülmesiyle mümkündür.

Temel müzik öğretmeni yeterliklerini *müzik alan bilgisi, müziksel davranış biçimleri, öğretim yeterlikleri, öğretmenlik meslek bilgisi ve bireysel yeterlikler* olarak sınıflandıran Kalyoncu, analizler sonucunda, program derslerinin genel olarak bu yeterlikleri kazandırmaya yönelik olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, içerik ve süre tutarsızlığı, müzik alan bilgisi derslerindeki süre / konu / düzey indirgemeleri, öğretim derslerinin müzik alanıyla ilişkilendirilmemesi, araştırma

[60] 2006 – 2007 öğretim yılından itibaren uygulanan müzik öğretmenliği ders öğretim programları oransal olarak, % 50-60 alan bilgisi ve becerileri, %25-30 öğretmenlik meslek bilgisi ve becerileri, % 15-20 genel kültür derslerini içermektedir.
Başvurulması gereken kaynak: YÖK, (Temmuz 2006a)

[61] Konuyla ilgili araştırmalarda sınıflamalar yapılırken, Kalyoncu'nun temel müzik öğretmeni yeterliklerini *müzik alan bilgisi, müziksel davranış biçimleri, öğretim yeterlikleri, öğretmenlik meslek bilgisi ve bireysel yeterlikler* olarak gösterdiği sınıflamasının da dikkate alınmasında fayda vardır. Bkz: Kalyoncu (2004)

derslerinin ihmali ve bazı derslerin süre/içerik/kredi ağırlıklarının dengelenmemesi gibi sorunlar da saptamıştır.

Kalyoncu, programlarla ilgili olarak, öğretim bilgisi dersleri ile bir müzik öğretmeni için temel gereklilikler olan ses ve çalgı alanındaki yeterlikler arasında tutarlı biçimde ilişkilendirilme olması gerektiğini öne sürmüştür. Kalyoncu'ya göre, bu derslerin müzik içerikleriyle süslenmesi, sorunu çözmeye yetmez. Asıl olan, müziğin eğitimsel alanının kendi varlığının tanınması, programdaki öğretmenlik yetişimi, didaktik ve yöntembilimsel derslerin müziğin eğitimse alanı kapsamında tanımlanması ve gerçekleşmesidir. Bu durumda, örneğin *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme* dersi *Müzik Öğretiminde Planlama ve Değerlendirme,* materyal geliştirmeye yönelik ders ise *Müzik Öğretimi Teknolojileri ve Materyalleri Geliştirme* olarak nitelenecek ve içerikleri de buna paralel olarak özgünleşecektir.[62]

Çalışmada, lisansüstü programlarla ilgili olarak, müzik öğretimi uzmanlığı çerçevesindeki öğretim bilgisi derslerinin de geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Kalyoncu'ya göre, bu dersleri verecek kişilerin hizmet içi eğitime ve seminerlere alınmaları, yeni yöntem ve öğretim stratejileri ile donatılmaları, geleneksel usta-çırak anlayışı bağlamında *deneyimin / deneyimle öğrenilenin öğretilmesi* ile sınırlı kalan yaklaşımların bilinçli olarak aşılmasını sağlayabilir.

Burada YÖK ve MEB`na ciddi ve ivedi görevler düşmektedir. Bir programı geliştirip resmen yürürlüğe koymak tek başına yeterli olmadığından, programı destekleyici diğer ögeler de devreye sokulmalıdır. Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında bu alanda yurt içinde ve dışında uzmanlaşanlardan yararlanma yoluna gidilmelidir.

Lisans programında müzik eğitimi alanına yönelik araştırma ile ilgili derslerin, seminer ve proje çalışmalarının, lisans tezinin varlığına önemli derecede gereksinim vardır. Bunların sağlanması ve geliştirilmesi ile üniversitenin temel işlevlerinden biri olan bilimsel çalışma-araştırma ihmal edilmemiş olacaktır.

---

[62] Kalyoncu'nun bu saptamaları ile Dicle ve Yayla'nın aynı konu üzerindeki saptamaları paralellik göstermektedir. Bkz: Dicle (2004) Yayla (2005)

Kalyoncu'nun vurguladığı bu sorunsal, kanımca da, lisansüstü program adaylarının gereken bilimsel çalışma temelini sağlam biçimde almalarına ve böylece, uzmanlık/ustalık eğitimi olan bu programların, işin temel gereklerinin kazandırılması yerine ileri hedeflere hizmet etmelerine engel olmaktadır.

Dicle (2004), "*Üniversitelerin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri'nde Verilen Eğitim Nitelikli Müzik Öğretmeni Yetiştirmek İçin Uygun ve Yeterli Midir*?" adlı sempozyum bildirisinde, 1998- 2006 yılları arasında uygulanmış olan merkezi müzik öğretmenliği lisans programını, okulların fiziki koşullarını, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının genel durumunu ele almıştır.

Dicle'nin çalışmasında programlar açısından vardığı şu sonuçların, bu doktora araştırmasının kapsamı açısından özellikle önem taşıdığı düşünülmektedir:

1) Lisans programı, müzik öğretmenliği adaylarının, ne amaçla ve nasıl bir öğretmen olmak üzere yetiştirildiklerine net bir açıklama getirmeli, bu dallardaki öğretmen modelini tam olarak tanımlamalıdır.[63] Benzer biçimde, lisansüstü programların da kendi amaçlarını ve uzmanlık/ustalık ile ilgili modellerini netleştirmeleri gerektiği söylenebilir.

2) Tüm kademelerdeki programlarda, ders tanımları, "içerik sınırlandırma, hedef, yöntem, materyal ve süre" bakımından daha net ve gerçekçi olmalıdır.

3) Eğitim Bilimleri Enstitüleri'nin denetiminde, Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans ve Doktora programlarına başvuran öğrenciler, sınavın bir bölümünde ana çalgılarında ulaştıkları seviyeyi gösteren ciddi bir program hazırlamak zorundadırlar. Ancak programa girdikten sonra programın diğer derslerindeki ağırlık içinde öğrenciler çalgıya fazla zaman ayıramamaktadırlar. Oysa bu programların, özünde bir sanat dalı olduğu göz ardı edilmeyerek, çalgı eğitimi ile eğitimsel araştırmalar

[63] Dicle'nin 1. madde öğretmen yetiştiren programların amacı ve öğretmen modeline yönelik görüşleri, Yayla'nın araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Yayla ayrıca amaç ve model ile ilgili oldukça kapsamlı önerilerde de bulunmuştur. Bkz: Yayla (2005), orijinal metin.

arasında dengeyi bozmayacak bir ders dağılımının oluşturulması gerekmektedir.[64] Lise ya da üniversitede çalgı dersi verecek öğretim elemanının, o çalgının eğitim-öğretimini yapabilecek bilgi birikimi ve çalış düzeyine sahip olması gerekir. Ne var ki lisans sonrasındaki programlar çalgının eğitimsel-öğretimsel yöntemlerini yeterince vermediği gibi çalma düzeyini de geriletmektedir. Bu durumda örneğin *Yüksek Lisans* yapmış birinden yani *Master* yapmış birinden kelimenin anlamı olan *Ustalık* beklenmemelidir.

4) Eğitim yetişimi kazandıran dersler hem lisans hem lisansüstü programlarda, Eğitim Bölümleri'nin öğretim elemanları tarafından verilmektedir. Bu dersler içerdiği konular bakımından Eğitim Bölümleri'nde okutulanlarla aynı olması bakımından müzik öğrencileri için ağır gelmekte ve çoğu konularla müzik arasında bir ilişki kurmakta zorlanmaktadırlar. Bu derslerin içeriklerinin düzenlenerek, bu konuda eğitilmiş, müzik eğitimini eğitim bilimi ile bağdaştırabilen müzik eğitimi öğretim elemanları tarafından verilmesi gerekmektedir.

5) Lisansüstü programlarda, öğrencilerin ve araştırma görevlilerinin, öğretim görevlisi/uzman olana kadar geçen süre içinde, ileride uzmanlık alanları olacak çalgının eğitim- öğretimi hakkında gerçekten deneyim kazanmaları gerekmektedir. Aynı durum AGSL çalgı öğretmenleri için de geçerlidir. Çözüm: Üniversiteler için; var olan ya da yeni açılan bölümlerde önce eleman yetiştirmek, güzel Sanatlar Liselerinde de aynı şekilde yetiştirilmiş eleman dışında öğretmen istihdam etmemek olmalıdır. Programlar bu amaca hizmet edebilecek nitelikte olmalıdır.

6) Sanat insanların kültürel birikimlerinin bir boyutu, özgür olma, hayal güçlerini geliştirme gibi becerilerin gelişmesinde önemli bir etkendir. Ancak, lisans ve lisansüstü programlar, öğrencileri sanat alanından çok, eğitim bilim sınırları içine sokarak, onların araştırma sahalarını daraltıp ne tam olarak araştırmacı ne tam olarak sanat alanı eğitimcisi yetiştirme amacına hizmet edebilmektedir. Bunun tezahürlerini

---

[64] Dicle konuya lisans programı açısından da eğilmiştir: Lisans programında, piyano dersi üç yıllık ve haftada bir saat okutulan genel bir derstir. Oysa bir yandan piyanonun okullardaki müzik dersinde çok önemli bir işlevi olduğu, öğretmenin piyanoyu yetkinlikle kullanabilmesinin önemi tartışılmaz olarak kabul görürken diğer yandan, kendisine atfedilen önem ile uygulamadaki sınırlılığı dikkat çeken bir çelişkidir.
Dicle'nin 3 ve 6. maddelerde çalgı eğitimine yönelik saptamaları ile Yener'in aynı konu üzerindeki saptamaları paralellik göstermektedir. Bkz *bu metin*: Yener, madde 1-dipnot 2 ve madde 5

müzik eğitiminde yapılan lisansüstü tezlerin başlıklarına ve içeriklerine bakarak da anlamak mümkündür. Söz konusu tezler konu ve içerik olarak gittikçe birbirine benzemeye başlamıştır. Dolayısıyla da tezlerde olması gereken orijinal olma özelliklerini de kaybetmektedirler. Sanat eğitimi bölümlerinden, Eğitim Bilimleri Enstitüleri'nin diğer bölümlerde uyguladığı ve oralarda belki iyi sonuçlar veren tezlerin eğitimsel konulu olma zorunluluğu kaldırılırsa, büyük olasılıkla daha yaratıcı ve eğitim alanında da yararlanılacak daha özgün çalışmalar yapabilecektir.

7) Müzik öğretmeni yetiştiren kurumların, lisans ve lisansüstü programlarını gözden geçirip, değişiklikler yaparak müzik öğretmenlerinin, akademisyenlerin ve araştırmacılarının; sanatın müzik boyutunu daha iyi yansıtabilecek, yetiştirdikleri bireylerin sanata bakış açıları ve sanatı algılayış biçimlerini değiştirebilecek bilgi ve kapasitede yetişmelerini sağlamaları öncelikle ele alınması gereken bir konudur.[65]

Yener (2004), **"***Öğretmen Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması ve Müzik Öğretmenliği Eğitimi"* adlı sempozyum bildirisinde, alan öğretmeni yetiştiren programlar arasında, alan eğitimi ile yetişim eğitiminin nasıl bir uygulama içinde gerçekleştiğine ve bu dersleri veren öğretim elemanlarının niteliklerine ışık tutacak bir karşılaştırma yapmış ve saptamaları doğrultusunda iyileştirici-geliştirici bazı öneriler sunmuştur. Çalışmadaki, fizik, kimya, biyoloji matematik, tarih, coğrafya vb. alanları "A Grubu" ve müzik ve resim alanları "B Grubu" olarak ele alınmıştır.

Yener önce, ülkemizde müzik öğretmeni yetiştirme sürecini genel olarak ele almış ve günümüzde müzik öğretmeni yetiştirmede kaynağın tek değil çeşitli, yolun ise iki olduğuna işaret etmiştir.**[66]** Bu, öğretmen yetiştirme amaçlı birden çok program olduğunu göstermektedir. Ardından, diğer alan öğretmenliklerinin eğitiminde de benzer bir yapılanmanın söz konusu olduğunu açıklamış, alan öğretmeni yetiştirmeye yönelik iyi bir öğretmen eğitimi programında alan bilgisi derslerinin %70, eğitimsel yetişim derslerinin %10 u genel öğretmenlik eğitimi, %10 u da ilgili dal eğitimi

[65] Dicle'nin ve diğer pek çok araştırmacının bu ve benzeri saptamaları, bu doktora çalışmasının gerekçeleri içinde de yer almıştır. Bkz: Tez Raporu Bölüm I: 1.1. Problem Durumu

[66] Eğitim fakültelerine bağlı güzel sanatlar eğitimi bölümlerinin müzik eğitimi ana bilim dallarından yetişenler ile güzel sanatlar fakülteleri ile devlet konservatuvarlarının ilgili bölümlerinden mezun olup, orta öğretim müzik öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programını bitirmek koşulu ile müzik öğretmeni olabilenler.

olmak üzere toplam %20, genel kültür derslerinin de %10 oranında olması hususundaki görüşlere yer vermiştir. Yener'in bu programlar arasında dikkati çektiği farklılıklardan, bu doktora araştırmasının kapsamı açısından ilgili olanlar aşağıdaki gibidir:

1) A grubuna alan eğitimine yönelik yetişim derslerin veren öğretim elemanları, alan bilgisi derslerine girmemektedirler. Müzikte ise alan bilgisi derslerini okutmakla yükümlü öğretim elemanları bu dersleri vermektedir.[67] Gruplar arasındaki alan ve yöntem bilgisi derslerine yönelik öğretim elemanı yetiştirme konusundaki anlayış ve icraat farklılıkları, hem lisansüstü eğitim programlarının yürütülmesinde hem de ilgili öğretim elemanlarının bilim alanlarının saptanmasında önemli yanılgı ve aksamalara yol açmaktadır. Dal öğretmenlikleri lisans programlarında alan bilgisi derslerini verecek öğretim elemanlarının ilgili bilim alanında, özel öğretim yöntemleri, okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması gibi alan eğitimi derslerini verecek öğretim elemanlarının alan eğitiminde, sadece eğitim bilimleri ile genel öğretmenlik yetişim derslerini verecek öğretim elemanlarının da, eğitim konularıyla müzik arasında ilişki kurabilecek nitelikte olmak kaydıyla "eğitim bilimleri ve öğretmen eğitimi" bilim alanında yetişmesi sağlanmalıdır.

2) A grubu alanları bir eğitim aracı olmaktan önce bir eğitim alanı olarak kabul görmekte, öğretmen adayları bu mantıkla yetişilmekte ve ilk ve orta öğretimde ağırlıklı olarak eğitim alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. B grubu içinde yer alan müzik de yerine göre bir eğitim aracı, yerine göre de bir eğitim alanıdır. İlk ve orta öğretimde ağırlıklı olarak eğitim aracı görünümündedir. Mesleki müzik eğitimi verilen güzel sanatlar fakülteleri, konservatuvarlar, müzik eğitimi ana bilim dalları ve benzeri programlarda ise öncelik, eğitim alanıdır. İşte müziğe konservatuvarlarda eğitim alanı, müzik eğitimi ana bilim dallarında ise ilk ve orta öğretimdeki gibi eğitim aracı olarak bakıldığı için bu yanlışlığa düşülmektedir. Bu durum ilgili programlara öğretim elemanı yetiştirme sürecini de etkilemekte olup lisansüstü

[67] Yener, bu madde ile ilgili olarak şu yorumu yapmaktadır: "Daha önemlisi bu bölümlerin öğretim elemanları, alan bilgisi yerine sadece özel öğretim yöntemleri gibi dersleri okutacak biçimde yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Bu çok önemli bir yanılgıdır. Çünkü alan derslerini verecek öğretim elemanlarının gerçekten alanda iyi yetişmiş olması gerekmektedir. "Siz sanatçı değil, öğretmen yetiştireceksiniz. Çalgıyı iyi çalmanız ya da müziği iyi bilmeniz gerekmez. Öğretim tekniğini bilmeniz yeter" anlayışı son derece yanlıştır. Bilen her kişi çok iyi öğretemeyebilir ama bilmeyen hiç öğretemez."

eğitimde doktora, sanatta yeterlik gibi gereksiz ikilemlere düşülmekte, kurumlar yanlış yapılanmakta, aynı işi yapan öğretim elemanlarının bilim alanları tamamen farklı gösterilmektedir. [68]

3) Ortak noktaları çok olan bölümlerin bir fakülte çatısında toplanması doğru olacağına göre, eğitim fakülteleri bünyesinde sadece eğitim bilimleri, sınıf öğretmenliği ve okul öncesi eğitim öğretmenliği gibi bölüm ve programlar kalmalı, dal öğretmeni yetiştiren tüm eğitim programları, alanda eğitim yapan ilgili fakültelere bağlanmalıdır. Bu amaçla yapılacak düzenleme ile müzik alanında yorumcu, besteci, müzik bilimci, müzik eğitimci vb. mesleki eğitim veren tüm programlar ilk aşamada güzel sanatlar fakültelerine, daha sonra ise yasayla kurulacak müzik ve sahne sanatları fakültelerine bağlanarak bir çatı altında toplanmalıdır. Böylece; aynı çatı altında toplanan programlar arasında doğal olarak oluşacak iletişim bilinçli ve programlı bir şekilde daha da geliştirilerek tüm akademik öğretim elemanları ile öğrencilerin faydalanabileceği müziksel bir " kültür havuzu" oluşturulabilecektir.

4) "Öğretmenlik bir meslektir, diğer programların da bulunduğu bir kurumda öğretmenlik eğitimi vermek doğru değildir" gibi bir yaklaşımın benimsenmesi durumunda ise model şöyle olmalıdır: Müzik, resim vb. dallarda sanat eğitimine yönelik öğretmen yetiştiren programların tamamı ilk aşamada Güzel Sanatlar Eğitim Fakültesi adıyla yeni kurulacak bir fakülte çatısı altında birleştirilmeli, daha sonra da bunlar kendi aralarında gruplandırılarak müzik öğretmeni yetiştirme amacıyla müzik eğitim fakülteleri kurulmalıdır. Bu fakültelerde okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta öğretim, yaygın öğretim (amatörler eğitimi) vb. dallarda müzik öğretmeni yetiştirmeye yönelik programlar açılmalıdır. Böyle bir yapılanma durumunda var olan güzel sanatlar fakülteleriyle eğitim fakültelerine bağlı güzel sanatlar bölümlerinin alt yapıları birleştirilerek yeni kurulacak güzel sanatlar eğitim fakültelerine temel alınmalıdır.

---

[68] Söz gelimi, konservatuvardaki keman öğretim elemanının bilim alanı **Güzel Sanatlar Temel Alanı** içerisinde yer alırken, müzik eğitimi ana bilim dalındaki keman öğretim elemanının bilim alanı **Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Temel Alanı** olarak gösterilmektedir. Böyle olunca da ondan kemandaki alan uzmanlığına dayalı bir eğitim yerine sadece alan eğitiminde çalışma yapması beklenmektedir. Halbuki konu eğer keman öğretimiyse düzeyler farklı olabilir ama yapılan iş konservatuvarda da, müzik eğitimi ana bilim dalında da aynıdır.

5) Lisansüstü eğitim programları ile akademik kariyer basamaklarının her aşamasında, müziğin herhangi bir dalında çalışan akademik elemanın *bilim alanı* dikkate alınmalı, doktora ve ona eşdeğer sanatta yeterlik eğitimleri gerçekçi bir anlayışla yeniden değerlendirilmelidir.

Yayla (2003), "*MEABD Öğretim Elemanlarının Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sistemine İlişkin Görüşleri*" adlı sempozyum bildirisinde, müzik öğretmeni yetiştiren kurumların geleceğe dönük plan ve programlarının hazırlanması ve yapılanmasına ışık tutması amacıyla, bu kurumların öğretim elemanlarının, müzik öğretmeni yetiştirme sistemine ilişkin görüşlerini açıklamıştır. Yayla, sistemin, "amaç, yapı, eğitim programı, lisansüstü programlar, akademik öğretim elemanları, öğrenci seçimi ve kaynağı ve mali yapı etkenleri açılarından değerlendirilmesini, program geliştirme sürecinin bir aşaması olarak kabul etmektedir. Araştırmacı, lisansüstü programlarla ilgili olarak şu saptamalarda bulunmuştur:

1) Öğretim elemanları, "*Lisansüstü programların amacı akademik öğretim elemanları yetiştirmek, müzik öğretmeni yetiştirmek ve ortaöğretim müzik eğitimi programlarını desteklemek olmalı ve bu programlar kapsamında yapılan araştırmaları da aynı amaca hizmet etmelidir"* görüşünü benimsemektedirler. Ancak yeterli görmemekte ve müzik öğretmenliğinin dışında müzik eğitimiyle ve özel mesleksel alanlarla ilgili lisansüstü programların açılmasını gerekli görmektedirler. Lisansüstü programlarda yapılan araştırmaları müzik öğretmeni yetiştirme temel amacına kısmen uygun bulmakta ve bu araştırmaların ortaöğretimin müzik eğitimi programlarını kısmen desteklemekte olduğu görüşündedirler.

2) Öğretim elemanları, MEABD'nda çalışan akademik elemanlara ilişkin, öğretim üyesi sayısının kısmen yeterli olduğu ve araştırma görevlisi alma ve yetiştirme açısından sorunlar bulunduğu görüşünü benimsemektedirler. [69]

[69] Öğretim elemanlarının, kurumların araştırma görevlisi alma ve yetiştirme konusunda sorunların bulunduğu görüşünü desteklemelerine dayanılarak, ileriki yıllarda öğretim üyesi sayısında sıkıntısı olabileceğini düşündükleri söylenebilir.

Araştırmada varılan genel sonuçlar ışığında Yayla'nın sunduğu önerilerden bazıları şunlardır:

1) Müzik öğretmeni yetiştiren kurum olarak MEABD amaç, yapı, lisans ve lisansüstü programlar, akademik elemanlar, öğrenci kaynağı ve seçimi ve mali yapıları açılarından tekrar ele alınarak kurumların köklü ve yeni bir yapılanma sürecine gereksinim vardır. Bunun sağlanabilmesi için Türkiye'deki bütün müzik öğretmeni yetiştiren kurumların ortak bir çalışma yapması gereklidir. Bu çalışma YÖK Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi ve Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme Daire Başkanlığı ile işbirliği içinde olarak şekillenmeli ve yeni bir çağdaş müzik öğretmeni yetiştiren kurum yapılandırılmalıdır.

2) MEABD bünyesinde müzik öğretmenliği lisansüstü programlarının yeniden ele alınarak yapılan araştırmaların müzik öğretmenliği ve öğretimi ile ilgili alanlarda yoğunlaşması sağlanmalıdır. Bunun yanında Okulöncesi ve ilköğretim ve özel eğitim ana bilim dalları ile birlikte müzik eğitimine yönelik lisansüstü programlar açılmalı ya da ortak araştırmalar yürütülmelidir. Müzik öğretmenlerinin hizmet içi desteklenmesi amacıyla tezli ve tezsiz yüksek lisans programları açılmalıdır. Okul müzik eğitimde çok önemli olan okul çalgıları toplulukları yönetimi, koro müziği ve koro şefliği ile ilgili de lisansüstü programlara gereksinim vardır. Koro müziği ile ilgili programlar önemle ele alınarak geniş kitlelerin müzik eğitimine büyük katkı sağlaması hedeflenmelidir. Müzik öğretmeni yetiştirmede büyük deneyimi ve yeterli sayıda öğretim üyesi bulunan üniversitelerin bünyesinde müzik eğitimi araştırma enstitüsü kurularak gereksinim olan lisansüstü programlar açılması sağlanmalıdır. Bu enstitü müzik eğitimi ile ilgili bütün araştırma ve yayınları desteklemeli ve araştırma yapılması gereken konuları saptayarak ülke müzik eğitimi sistemini yönlendirmelidir.

3) Müzik öğretmeni yetiştiren kurumların araştırma görevlisi alma ve yetiştirme çabaları müzik eğitimi araştırma enstitüleri kurularak sağlanmalıdır. Bu enstitü, lisansüstü eğitimleri boyunca araştırmacıları istihdam etmelidir. Bu enstitü yeterli lisansüstü programı olmayan diğer üniversitelerdeki MEABD'nın araştırmacılarını da kabul ederek yetişmelerini sağlamalıdır. Ayrıca, yurt dışı

üniversitelerle işbirliğine giderek öğrenci değişim ve eğitim programları ile araştırmacıların yetişmesi için yurt dışı üniversitelerle de işbirliğine gitmelidir.

Uçan (2004), "Türkiye'de Başlangıcından Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirmeye Genel Bir Bakış" adlı sempozyum bildirisinde, Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirmede seksen yılın (1924-2004) analizini yapmış, bu analizle ortaya koyduğu, konu kapsamında birbirinden ayrı gibi görünen pek çok olay ve olguya dayalı, "çağdaş bireşim" (çağdaş sentez) oluşturma yoluna gitmiş ve geleceğin müzik eğitimi stratejisini oluşturabilecek yorumlarda bulunmuştur.[70] Bu çok kapsamlı ve çok değerli çalışmanın her bir cümlesi müzik eğitimi adına paha biçilmez bir değer taşımaktadır. Bu nedenle, sadece müzik öğretmenlerinin ve müzik öğretmeni yetiştirme sürecinde görev alanların değil, mesleki müzik alanındaki tüm bireylerin bu çalışmayı incelemeleri, kanımca, önemle vurgulanır.

Bu çalışmada belirlenen "Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirmede 1997-98 yapılanmasıyla ortaya çıkan başlıca sorunlar"[71] içinde özellikle 4, 5, 6, 7, 8, 9. maddeler, bu doktora araştırmasının kapsamı açısından önem taşımaktadır:

1997-1998'deki ile birlikte sorunlar daha da artmış ve bu bağlamda eski sorunlara birçok yeni sorun eklenmiş bulunmaktadır. Bu sorunların başlıcaları şunlardır:

1) Türkiye'de öğretmen yetiştirmede 1997'den bu yana 'çözüm'den çok '***sorun'*** üretilmektedir. Bu durum müzik öğretmeni yetiştirmede de geçerlidir.

---

[70] Çalışma, şu başlıklar altında özetlenebilir:
1) Ülkemizde müzik öğretmeni yetiştirmeye gereksinim duyulmasına yol açan oluşum ve gelişimler 2) 16. yy.dan günümüze, Türkiye'de çoksesli müzik kültürünün oluşumu 3) Musika-i Humayûn'dan ve Darülmuallimin'den (Muallim Mektebi'nden) Musiki Muallim Mektebi'ne tarihsel adımlar ve cumhuriyet kurulurken Osmanlı döneminden devralınan müzik öğretmenleri 4) Musiki Muallim Mektebi'nin kuruluş-gelişimi, Türkiye'nin batılılaşması ve çağdaşlaşmasındaki rolü 4)Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirme'nin Atatürkçe temelleri 6) Türkiye'de genel olarak öğretmen yetişme, müzik öğretmeni yetiştirmen ve müzik derslerini okutmakla da görevli sınıf öğretmeni yetiştirmedeki yapılanmalar ve karakteristik özellikleri 7) Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirmede yeni yapısal model arayışları merkezi özel yetenek sınavı 8) Türkiye'de çağdaş müzik öğretmeni yetiştirme süreci ve bugünün sorunları, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri (kurumsal yapılanma, programlar ve diğer konularda stratejik tasarılar)

[71] Verilen metin, bildiriden aynen alınmıştır: 29,30

2) Eğitim Fakülteleri çok önemli işlev kaybına uğratılarak öğretmen yetiştirme sistemi farklı tipte fakültelerden oluşan ***çok-fakülteli yapıya*** büründürülmüştür. Bu süreç müzik öğretmeni yetiştirme sistemini olumsuz etkilemeye başlamıştır.

3) Müzik öğretmeni yetiştirme sistemini kurumsal, birimsel, programsal **adlandırmalarda** ciddi kargaşalar, karışıklıklar, çarpıklıklar ve yanlışlıklar yaşanmaktadır. Sistem adeta sistemliğini yitirmektedir.

4) Müzik öğretmenliği lisans öğrenimi **tezsizleştirilmiştir.** Böylece **'tezsiz lisans'** denilen ve üniversiter lisans öğrenimiyle bağdaşmayan bir öğrenim türü ortaya çıkmıştır. Bu durum, çağın gerektirdiği 'araştırmacı-incelemeci-irdelemeci-karşılaştırmacı' müzik öğretmeni yetiştirme çabalarına çok ağır bir darbe vurmuştur. Çeşitli alanlarda 'nesne' ile uğraşanlar 'tezli lisans' yaparken 'insanla uğraşanların (öğretmenlerin) 'tezsiz lisans' yapmaya mahkûm edilmeleri akılla, izanla, mantıkla, çağdaşlıkla, insanlıkla bağdaşmamaktadır.

5) Müzik öğretmeni yetiştirme sistemi, müzikbilimleri bölümü ve devlet konservatuvarları bulunan bazı üniversitelerde yavaş yavaş su yüzüne çıkmaya başladığı gözlenen sözde "Tezsiz Yüksek Lisans" öğrenimi yoluyla ortaöğretime müzik Öğretmeni yetiştirme istemi ile delinme tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktadır.

6) Müzik öğretmeni-eğitimcisi yetiştirmede **"Tezsiz Lisans + Tezsiz Yüksek Lisans"tan** sonra **"+ Tezsiz Doktora"nın** da gündeme getirilmesi kaygısı yaşanmaktadır. Çünkü ilkinden ve ikincisinden sonra ister istemez üçüncüsü de akla gelebilir/getirilebilir diye düşünülmektedir.

7) Ortaöğretime öğretmen yetiştirme savıyla gündeme getirilip uygulamaya konulan sözde 'tezsiz yüksek lisans' öğrenimiyle **lisansta öğretmenleşme/öğretmenleştirme** süreci lisans sonrasına kaydırılarak işin doğasına aykırı biçimde **geciktirilmekte, ertelenmekte** ve **kısaltılmaktadır.** Genel olarak lisans öğreniminde öğretmenleşmemiş / öğretmenleştirilmemiş kişilerin lisans sonrasında ya da yüksek lisansta öğretmenleşmeleri / öğretmenleştirilmeleri pek beklenmemektedir.

8) Orta öğretime öğretmen yetiştirme savıyla uygulamaya konulan sözde ***'tezsiz yüksek lisans programı'*** özü, genel çerçevesi, ana kapsamı ve temel işlevi

bakımından lisans düzeyinde dört yıla yayılmış olarak alınması gerektiği halde lisans sonrasına ertelenmiş ve böylece geciktirilmiş bir ***'öğretmenlik yetişim programı**'dır.* Böyle bir programa ***yüksek lisans programı*** denilmesi ilgili çevrelerde en hafif deyimle tam bir ***çarpıtma*** olarak görülmekte ve nitelendirilmektedir.

9) Aslı 'öğretmenlik yetişimi kazandırma programı' olan sözde 'tezsiz yüksek lisans' öğrenimiyle gerçek anlamda **'üniversiter yüksek lisans'** öğrenimine bilinçli/bilinçsiz çok büyük zararlar verilmektedir.

10) Müzik Öğretmenliği Lisans Programlarında dersler düzeyinde eğitbilimsel, öğretmenliksel, tekniksel, okul-deneyimsel ve okul-uygulayımsal birtakım yeni kazanımlar sağlanmış olmakla birlikte çok büyük kayıplara uğranılmıştır. Kısacası, ***programdaki yeni kazanımlar çok büyük kayıplar pahasına olmuştur.*** Bu kayıplar bağlamında müzik öğretmenliği eğitiminin müziksel, sanatsal, toplum-bilimsel, birey-bilimsel, ulusal, tarihi ve felsefi kritik temelleri büyük ölçüde yitirilmiş bulunmaktadır.

Küçüköncü'nün (2004) "*Türkiye'de Genel Müzik Kültürüne Etkileri Bakımından Cumhuriyet Döneminde Müzik Eğitimi ve Müzik Öğretmenleri*" adlı sempozyum bildirisi, Cumhuriyet Döneminde programlı müzik eğitiminin başlangıcı ve gelişimini, genel hatları ile tarihi akışı içinde sunması dolayısıyla ilişkili bulunmuştur. Küçüköncü çalışmasında ayrıca aşağıdaki konuları ele almıştır:

1) Cumhuriyet Döneminde devletin müzik eğitimini çağdaşlaştırma yaklaşımlarının tarihçesi çerçevesinde, müzik ve müzik eğitimi kurumları

2) Cumhuriyet Döneminde eğitim ile ilgili yasa ve yönetmeliklerden müzik eğitiminin düzenlenmesini ilgilendirenler

3) Müzik eğitimcilerinin genel müzik kültürünü etkileyen çalışmaları, yurt dışına gönderilen Türk ve yurt dışından getirilen yabancı müzik adamlarının eğitime katkıları

4) Cumhuriyet döneminde toplumumuza çağdaş müzik kültürünün kazandırılmasına yönelik orkestra, opera, operet, bale kurum ve toplulukları ile ilgili çalışmalar

Sağer (2003), "*Müzik Öğretmenliği Bilim Dallarında Çalışılan Lisansüstü Tezlerin Enstitü Farklılıkları Açısından Değerlendirilmesi*" adlı sempozyum

bildirisinde, 1982'den bu yana 12 üniversitedeki yüksek lisans ve 4 üniversitedeki doktora programının hangi enstitülerce yürütüldüğü saptanmış ve bu programlardan yıllara göre ne kadar mezun verildiği YÖK Tez Tarama Katalogundan alınan bilgilere göre değerlendirilmiştir. Sağer'in araştırma sonuçlarına dayanarak ve Gedikli'nin[72] bir çalışmasıyla da desteklediği şu önerisi, lisansüstü programların içerik ve yapısına değinmesi dolayısıyla ilişkili bulunmuştur:

> *Müziğin sanatsal, uygulamalı ve eğitimsel yanı, müzik öğretmenliği programlarında lisans düzeyinde yapıldıktan sonra, lisansüstü eğitimde araştırmaya ve eğitim boyutuna ağırlık verilmelidir. Müzik Eğitimi, eğitim bilimin bir alanı olduğu için lisansüstü çalışmaları da Eğitim Bilimleri Enstitülerinde yürütülmelidir. Müzik alanındaki sanatsal ağırlıklı lisansüstü programlar ise konservatuvarlarda verilmeli ve müzikoloji lisansüstü çalışmaları ile birlikte Sosyal Bilimler Enstitülerinde yürütülmelidir.*

Sağer'in bu görüşleri, yukarıda özetlenen diğer yazarların görüşlerine, "*birden çok program oluşturma*" yaklaşımıyla paralellik, "*müzik öğretmenliği lisansüstü programlarının müziğin sanatsal yönünden çok eğitim-araştırma ağırlıklı olması*" yaklaşımıyla farklılık göstermektedir.

Sağer, Ayhan (2005) ile birlikte yaptıkları, yukarıdaki çalışması ile benzer alandaki "*Müzik Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Üniversitelere ve Müziğin Alt Alanlarına Göre Dağılımı*" adlı yayınlarında, 1982 yılından bu yana müzik alanında lisansüstü programları bulunan ve müzik alanında lisansüstü programı bulunmayan üniversitelerde müzik alanında çalışılan yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tezlerinin, alanlar ve enstitülere dağılımları üzerine istatistiksel bir çalışma sunmuşlardır.

---

[72] Gedikli, N. *Ülkemizdeki Etki ve Sonuçlarıyla Uluslararası Sanat Müziği,* Müzikbilimsel Araştırmaları 2, s 89, İzmir, 1999

Sağer ve Ayhan'ın saptamalarına göre, Müzik alanı lisansüstü çalışmalarına dair ilk kayıt yüksek lisans çalışmalarında 1986, doktora çalışmalarında 1985, sanatta yeterlik çalışmalarında ise 1988 yılındadır. En son kayıtlar ise sitenin güncellenmemesi nedeni ile 2003 yılındadır. Günümüzde birçok üniversitenin Güzel Sanatlar Fakülteleri'nde, Konservatuvar'larda ve Eğitim Fakültelerine bağlı Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri Müzik Öğretmenliği Programları'nda müzik alanında lisansüstü çalışmalar, Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri, Eğitim Bilimleri, Güzel Sanatlar, Müzik Sahne Sanatları olmak üzere beş ayrı enstitüde yürütülmektedir.[73] Sağer ve Ayhan'ın ulaştığı sonuçlar aşağıdaki gibidir:

1) 1986–2003 yılları arasında yüksek lisansta yapılan toplam 1042 tez çalışması, ilerleyen yıllarda açılan bölümlerin sayısına paralel bir artış göstermiş, en fazla tez çalışması ise 1998 ve 2001 yıllarında yapılmıştır. Enstitülere dağılımı açısından bu çalışmaların %70'inin Sosyal Bilimler, %25'inin Fen Bilimleri, %4'ünün Eğitim Bilimleri Enstitülerinde tamamlanmıştır. Kalan oran, diğer enstitülere dağılmıştır.

2) 1985–2003 yılları arasında doktorada yapılan toplam 106 tez çalışması, 1998'den itibaren artarak yükselmiş, en fazla tez çalışması ise 1998, 2001, 2002 yıllarında yapılmıştır. Sayısal çoklukta Gazi, Marmara, Dokuz Eylül, Ankara Üniversiteleri önde gelmektedir. Diğer üniversitelerde müzik alanında doktora programı yoktur ama çalışılan tezler müzik konuludur. Enstitülere dağılımı açısından bu çalışmaların %43'ünün Sosyal Bilimler, %43'ünün Fen Bilimleri, %3'ünün Eğitim Bilimleri Enstitülerinde tamamlanmıştır. Kalan oran, diğer enstitülere dağılmıştır.

3) 1998–2003 yılları arasında, en fazla 1998 ve 2002'de olmak üzere, toplam 83 sanatta yeterlik çalışması yapılmıştır. Sayısal çoklukta İTÜ önde gelmekte, sırasıyla Mimar Sinan, Dokuz Eylül, Gazi, Hacettepe ve Anadolu Üniversiteleri onu izlemektedir. Enstitülere dağılımı açısından bu çalışmaların %87'sinin Sosyal

[73] Sağer ve Ayhan çalışmalarında, müzik alanında yüksek lisans programı olmamasına rağmen tez konuları müzik alanında seçilen ODTÜ, Boğaziçi, Sakarya, Dicle, Afyon Kocatepe, Akdeniz, Balıkesir, Başkent, Kocaeli üniversitelerine de yer vermişlerdir. Bu kapsamdaki enstitüler, Fen Bilimleri, Sağlık Bilimleri, Türkiyat Araştırmaları, Avrupa Topluluğu, Enformatik ve de Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Enstitüleridir.

Bilimler, %10,5'inin Fen Bilimleri, %2,5'inin Eğitim Bilimleri Enstitülerinde tamamlanmıştır.

4) Müzik alanında yapılmış olan yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tez konularının müziğin hangi alt alanlarında çalışıldığı ve sayıları ise aşağıdaki tabloda görülebilmektedir.[74]

Tablo 3.7.5. *Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik Tez Konularının Seçildiği Alanlar*

		Tez Konularının Seçildiği Alanlar			
Programlar	TTS	K. Çalgı Eğitimi	Müzikoloji	Müzik Eğitimi	Ses Eğitimi
Yüksek Lisans	1042	30	749	219	44
Doktora	106	-	73	27	6
Sanatta Yeterlik	83	7	67	9	-
TOPLAM	1231	37	889	255	50
F		% 3	% 72,2	% 20,7	% 4,1

TTS: Toplam tez sayısı K: Konservatuvarlarda

Belirtilen alanlar içinde en fazla müzikoloji alanında çalışma gerçekleştirilmiştir.

Yılmaz (1994), "*Türkiye'deki İlk ve Ortaokullarda Müzik Eğitimi ile Bulgaristan'daki İlk ve Ortaokullarda Müzik Eğitiminin Karşılaştırılarak İncelenmesi*" adlı yüksek lisans tezinde, Türkiye ve Bulgaristan'daki ilk ve ortaokul müzik dersi öğretim programını, program geliştirme esasları doğrultusunda incelemiştir. Türkiye'de uygulanan ilkokul müzik eğitimi programının gerçekleşme düzeyini saptamak üzere, ilkokullarda müzik dersini okutan öğretmenlere anket uygulamış, her iki ülkede müzik eğitimcisi yetiştiren kurumların niteliklerini karşılaştırmıştır. Ayrıca, Türkiye ve Bulgaristan'da müzik öğretmeni yetiştiren kurumların yapıları da araştırılmıştır.

[74] Bu tablo, Sağer ve Ayhan'ın ulaştığı sonuçlar ışığında Itır Eskioğlu tarafından hazırlamıştır. Bununla birlikte, Tablodaki veriler, ilgili yayındakinden farklıdır. Yapılan incelemelerde matematiksel grafik hataları yapıldığı fark edilmiş, düzetilmiş ve Sayın Sağer okuduktan sonra tez raporunda yer verilmiştir. Benzer sayısal düzeltmeler, araştırma sonuçlarının sunulduğu üç madde içinde de yapılmıştır. Tabloda, çalgı eğitimi, konservatuvarlarda ve müzik eğitimi bölümlerinde olmak üzere iki grupta toplanmış, müzik eğitimi alanında yapılan çalgı eğitimi ile ilgili tez konuları, müzik eğitimi başlığı altında toplanmıştır.

Çöl (2005), "*Ankara Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı İle Bakü Müzik Akademisindeki Keman Eğitiminin Karşılaştırmalı Olarak incelenmesi*" adlı yüksek lisans tezinde, adı geçen iki kurumun yönetimsel yapıları, uygulanmakta olan keman eğitimi programlarının kabul koşulları, sınav programları, derslerin hedefleri ve hedef davranışları çerçevesinde karşılaştırmıştır. Araştırmada varılan sonuçların özeti aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 3.7.6. *Ankara Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı ile Bakü Müzik Akademisindeki Keman Eğitiminin Karşılaştırması (2005)*

Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	**Bakü Müzik Akademisi**
Üniversiteye bağlı yüksekokul statüsünde	Üniversite ve akademilerden ayrı tüzel kişiliğe sahip akademi statüsünde
Batı Avrupa öğretim sistemine göre temellendirilmiş ve oluşturulmuş bir yapıda	Sovyet sistemine göre temellendirilmiş ve oluşturulmuş bir yapıda
Mesleki müzik eğitimi sistemi her iki kurumda ilköğretim, ortaöğretim, lisans/bakalavır, yüksek lisans/magistratura, sanatta yeterlik/aspirantura olmak üzere beş düzeyde	
Keman eğitimi ilköğretim 6. sınıfta başlamakta	Keman eğitimi ilköğretim 1. sınıfta başlamakta
Yılsonu sınav program, öğrencisinin düzeyine göre öğretmenin sorumluğunda	Yılsonu sınavında ne çalınacağı akademi programında ayrıntılı bir şekilde verilmekte
Basılı sınav programında Türk bestecinin bir eserini çalma zorunluluğu yok	Basılı sınav programında Azeri bestecinin bir eserini çalma zorunluluğu var
-	İlköğretim ikinci sınıftan itibaren "İcracılık Deneyimi" dersi ile öğrencinin sahneye küçük yaştan itibaren alışması sağlanmakta
Her iki kurumdan mezun olmuş tanınmış kemancılar bulunmakta	
-	Orta İhtisas Müzik Okulu keman eğitim-öğretim programlarında hedef, hedef davranış ve konular tanımlı

Çöl, araştırmanın sonuçları ışığında şu önerilerde bulunmuştur:

• HÜ Devlet Konservatuvarı'nda keman eğitiminin ilköğretim birinci sınıfta başlaması sağlanmalıdır.

• Yılsonu sınav programlarında kapsanan dizi, etüt ve eserlerin belirlenmesi işlemi öğretim elemanları ile birlikte öğrencileri de sorumlu kılacak biçimde ana program dahilinde düzenlenmeli, Türk bestecinin bir eserini de çalma zorunluluğu getirilmelidir.

• Eğitim programının ilk yıllarından itibaren sahne deneyimi ile ilgili çalışmalar yer almalıdır.
• Her iki kurum arasında, keman eğitimine ilişkin yapılandırma ve adlandırma açısından ortak standartlar getirilmeli ve bu tür bir araştırma, iki köklü kurumdaki keman eğitiminin uygulama boyutuyla da yapılmalıdır.

Koçkar (2001), "*Türkiye ve Rusya Federasyonumda Sanatçı Yetiştiren Okulların Yönetsel Yapılarının Karşılaştırılması"* adlı yüksek lisans tezinde, Türkiye ve Rusya Federasyonu'nda sanatçı yetiştiren konservatuvarların yönetsel yapıları, Türkiye'de Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, sanatçı yetiştirme konusunda en gelişmiş ülkelerden biri olan Rusya Federasyonu'nda Moskova Chaikowsky Devlet Konservatuvarı örneklem alınarak incelenmiştir. 19. yy.dan bu yana birçok ünlü sanatçıyı yetiştiren ve klasik müzik dünyasında adeta bir "tapınak" olarak görülen bu konservatuvarın uzun yıllara dayanan yönetim deneyimlerinin incelenmesi Türkiye'deki aynı alanda eğitim veren birçok kuruluşa örnek olabilecektir.

Çepni, Küçük ve Gökdere (2002), *"Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Programlarındaki Araştırmalara Yönelik Derslerin İncelenmesi"* adlı araştırmalarında, Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) ve ABD Kaliforniya Devlet Üniversitesi San Marcos'ta (CSUSM) uygulanmakta olan öğretmen eğitimi programlarındaki araştırmaya dayalı dersleri, içerik, uygulanma, değerlendirme, adayların araştırma sürecine katılım durumları ve onlara sağladığı katkılar açısından karşılaştırmışlardır.

İki program arasında, öğretmen adaylarının araştırma sürecinin etkinliklerine[75] katılımlarının özendirilmesi açısından önemli farklılıkların olduğu saptanmıştır: KTÜ' de öğretmen adayı proje konusunu fakültedeki danışman ya da uygulama okullarındaki öğretmenlerle fikir alış-verişinde bulunarak belirlemektedir.

[75] Adaylarda eğitim araştırmalarına karşı pozitif tutum geliştirme, adayların kendi uygulamalarıyla ilgili aksiyon araştırması yürütebilecek deneyimleri kazanmalarını sağlama, bu süreçte var olan araştırmaları aktif bir şekilde kullanmalarını özendirme vb.

Ama bu şekilde belirlenen problem, adayın gerçek eğitim problemi olmaktan ziyade okullardaki öğretmenlerin ya da danışmanın ilgi duyduğu problem olma özelliğindedir. CSUSM'da uygulanan öğretmen eğitimi programlarında ise öğretmen adayları programların son döneminde kesintisiz olarak devam ettikleri okul uygulamaları kapsamında araştırma konularını kendileri belirlemektedirler.

Çepni, Küçük ve Gökdere'nin araştırmaları çerçevesinde hazırladıkları karşılaştırma tablosu, bu doktora araştırmasına transfer edilebilirliği açısından ilgili bulunmuştur: Bu tabloda, program özellikleri, "hedef, içerik, uygulama, etkinlik, değerlendirme" açılarından karşılaştırılmıştır.

Baki ve Gökçek (2005) , **"***Türkiye ve Amerika Birleşik Devletlerindeki İlköğretim Matematik Program Geliştirme Çalışmalarının Karşılaştırılması"* adlı makalelerinde, son yıllarda ilköğretim matematik öğretim programı geliştirme çalışmalarının Türkiye'de ve Amerika'da kimler tarafından ve nasıl yapıldığını kazanım ve içerik ayrıntılarına girmeden sadece program geliştirme anlayışları bağlamında karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Çalışmanın ilk bölümünde Türkiye'de bugüne kadar yapılmış program geliştirme çalışmaları ve bu çalışmaların eğitim sistemimize etkileri tartışılmıştır. İkinci bölümünde Amerika'da NCTM (National Council of Teachers of Mathematics) standartlarının doğurduğu reform hareketleriyle birlikte, ilköğretim (1-5) okul matematiği için geliştirilen proje tabanlı üç öğretim programı irdelenmiştir. Son bölümde ise bu üç öğretim programı ile Türkiye'de uygulanacak olan yeni İlköğretim *Matematik Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı*'nı*n* hazırlanışlarında ve uygulanışlarında izlenen yöntem ve yaklaşım resmi organizasyonlar bazında karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Meriç (2004), "*Fen Bilgisi Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Örnek Ülkeler Kapsamında Değerlendirilmesi"* adlı doktora tezinde, Japonya, Amerika, İngiltere gibi gelişmiş, eğitim sistemlerine güvenen ve sürekli yenilikler gerçekleştiren ülkeler ile gelişmekte olan Türkiye'de Fen Bilgisi Öğretmeni yetiştirme programları karşılaştırılmıştır. Araştırma 2002- 2003 ve 2003-2004 Öğretim yılları içerisinde, bilim alanıyla ilgili ulusal ve uluslararası yayınlar

(literatür) incelenerek ve örnek ülkelerden elde edilen örnek Fen Bilgisi Öğretmeni yetiştirme programları incelenerek yapılmıştır. Belirlenen sorunlar ve çözüm önerileri dikkate alınarak, gelecekteki Fen Eğitimine katkı sağlayabilmek amacı ile yeni bir Fen Bilgisi Öğretmeni yetiştirme programı önerilmiştir.

Çalışmada, uluslararasında fen ve matematik alanlarında yapılan en son TIMSS çalışmalarında 38 ülke arasında ülkemizin son sıralarda yer bulmasının nedenleri üzerinde durulmuştur. Okul fen bilgisi programlarının amaçları ile iyi bir fen öğretmeninin hangi niteliklere sahip olması ve hangi amaçlara bağlı kalması gerektiği sorgulanmış ve sorunlara çözüm arayışı içinde asıl önemli olanın Fen Bilgisi öğretiminde ve öğretmen yetiştirme programlarında geliştirme çalışmaları yapılması olduğuna işaret edilmiştir.

Yapıldığı çevre açısından bir alan araştırması niteliği taşıyan bu karşılaştırmalı eğitim araştırmasında; bilim alanıyla ilgili ulusal ve uluslararası yayınlar taranmıştır. Bunun yanında, öğretmen adaylarının ve alan uzmanlarının da görüşü alınarak, 3 eğitim fakültesinin fen bilgisi öğretmenliği programındaki 4. sınıf öğrencilerinin programa ve niteliklerine ilişkin düşünce ve inançlarının saptanmasını amaçlayan bir anket uygulanmıştır. Karşılaştırması yapılan ülkelerin programlarında saptanan benzerlik ve farklılıklar açısından ulaşılan araştırma sonuçlarından bazılar şunlardır:

Diğer ülkelerin programlarına ve günün gereklerine göre, ülkemizde fen bilgisi öğretmeni yetiştirme programına mutlaka yer bilimleri ve astronomi, uzay bilimleri içeriği, hatta çevre eğitiminin mutlaka eklenmesi gerektiği söylenebilir. Programın süresi Dünya genelinde 1 yıl ile 6 yıl arasında değişen uzunluklarda uygulanmaktadır. Ortalama 3 ila 4 yıllık bir süre düşünüldüğünde, ülkemizdeki 4 yıllık süre yeterlidir. Ancak bu sürenin içeriği en kaliteli şekilde tasarımlanmalı ve dopdolu bir kapsam ile desteklenmelidir. Programın uygulamaya ayrılan süresi dünya standartları da göz önüne alınarak en az 1 yarıyılı yoğun bir şekilde kapsamakla beraber tüm programın içeriğine sürekli olacak şekilde yayılmalıdır.

Kanlı ve diğerleri (2006) tarafından ülkemizde yenilenme süreci yaşayan Fizik Program Geliştirme Çalışmasına ışık tutması amacıyla, İngiltere, Kanada, Amerika, İrlanda, Singapur, Malezya, Kore, Avustralya, Hong-Hong ve Türkiye'de 2004–2005 öğretim yılında uygulamada olan fizik programları belirlenen ölçütler doğrultusunda karşılaştırılmıştır. Araştırma, son yıllarda yaşanan hızlı ekonomik, sosyal, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin, ülkeleri eğitim sistemlerinde ve özellikle öğretim programlarında değişikliğe gitmek zorunda bırakması dolayısıyla oluşan gelişimleri incelme gereksiniminden doğmuştur.[76]

Araştırma kapsamında öncelikle *ülkelerin var olan eğitim sistemlerinin yapısı*, ikinci olarak fen ile ilgili temel anlayışı irdelemek amacıyla *ilköğretim fen programları hakkında genel bakış* ve son olarak ülkelerin *lise fizik programı hakkında genel bilgilere* ait 3 temel ölçüt belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda EARGED tarafından yapılan gereksinim analizi çalışmaları da dikkate alınarak, katılımcıların görüşleri doğrultusunda fizik programı geliştirme sürecine çalışmanın nasıl etkileri olabileceği üstüne öneriler getirilmiştir

3.8. Araştırmanın Yöntemi ve Modeli Çerçevesindeki Temel Kavramlar

Bu araştırmanın temel yöntemi olan "***Belge İncelemesi Yöntemi"*** son yıllarda sosyal bilimler alanında yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biridir. Tarih, sosyoloji ve antropoloji bu alanların başındadır. Bunların yanında eğitim bilimlerinde de belge incelemesi yöntemi kullanılmaya başlanmıştır. Belge incelemesi diğer araştırma yöntemleriyle kullanılabileceği gibi sadece tek başlarına bir araştırmanın tüm veri setini oluşturabilirler (Yıldırım ve Şimşek,1999:150).

[76] Bunun bazı örnekleri: 1995 yılından beri Kanada, Avustralya ve Almanya'nın birçok eyaletinde öğretim programları yenilenirken, Malezya'da ise halen devam etmekte olan köklü bir reform hareketi göze çarpmaktadır. Türkiye son 10 yıl içerisinde bu gelişmeleri oldukça hızlı yaşayan ülkeler arasındadır. Özelikle İlköğretim Fen Programında yapılan değişiklikler bunun en çarpıcı örneğidir.

Bu araştırmanın yürütülmesinde, karşılaştırma yoluyla ilişki saptamaya dayalı genel tarama özelliği taşıyan ***ilişkisel tarama modeli*** kullanılmıştır. ***Tarama modelleri***, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun biçimde "gözleyip" belirleyebilmektir (Karasar, 1994: 77). Tarama araştırmacısı, nesnenin ya da bireyin doğrudan kendisini inceleyebileceği gibi, önceden tutulmuş çeşitli kayıtlara (yazılı belge ve istatistikler, resimler, ses ve görüntü kayıtları vb) ve alandaki kaynak kişilere başvurarak, elde edeceği dağınık verileri, kendi gözlemleri ile bir sistem içinde bütünleştirerek yorumlamak durumundadır (Karasar, 2002: 77).

Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya ***belgesel tarama*** denir. Belgesel tarama, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar. Belgesel tarama, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir. Belgesel taramanın en önemli özelliği, araştırmacı ile belge arasında bir iletişim sağlamanın zorunlu olmasıdır. Belgenin anlatmak istediği ile araştırmacının anladığı arasındaki sapma azaldığı oranda, iletişim başarılı olur. Bu nedenle, iyi okuma ve iyi yazmanın ortak kurallarını bilmek, yazılı belge taramasında başarının en önemli anahtarıdır (Karasar, 2002: 183, 184).

Araştırmada, 2005–2006 öğretim yılında Türkiye'de ve yurt dışında uygulanmakta olan müzik öğretmenliği lisansüstü ders öğretim programlarının karşılaştırılarak incelenmesi, ortak, benzer ve farklı yönlerinin saptanması söz konusudur. Bu bağlamda, genel çerçevesi bakımından "***betimsel çalışma***" niteliğinde olan bu araştırma, özel çerçevesi ve yapıldığı çevre bakımından bir ***karşılaştırmalı müzik eğitimi araştırması***dır. Bu araştırma, kendisini izleyebilecek kuramsal

program değerlendirme[77] çalışmalarına zemin hazırlayabilecek bir ***alan araştırması*** niteliği de taşımaktadır.

Betimsel araştırmalar olayların, nesnelerin, varlıkların, kurumların ve çeşitli alanların "ne" olduğunu betimlemeye açıklamaya çalışır (Kaptan, 1998). ***Alan araştırmaları*** ise; genelde "resmi bir kuruluşun, yani kamu kuruluşunun ve benzerlerinin belli bir zamanda olay ve olguların doğal koşullar altında gerçek durumunu saptamak üzere, toplum evrelerinden seçilen bir örneklemden elde edilen verilere dayalı yapılan bir araştırma biçimi" olarak tanımlanabilir. Alan araştırma türleri değişik ölçütlere dayanır. Ölçüt olarak "konu alanı" alındığında, Alan araştırması; okul araştırması, toplum araştırması, değerlendirme araştırması ve vaka araştırması adlarını alır (Arseven, 2001).

Türkçe Sözlükteki anlamıyla ***karşılaştırma***, "kişi ya da nesnelerin benzer ya da aynı yanlarını incelemek için kıyaslama, mukayese"dir (TDK, 2005: 1094). Bu araştırmanın özel çerçevesi yani çalışma odağını da, programlarının karşılaştırılarak incelenmesi ve aralarındaki ortak, benzer ve farklı yönlerinin saptanması oluşturmaktadır. Bu nedenle aşağıda "karşılaştırmalı eğitim" kavramına, özellikle ağırlık verilmiştir.

Günümüz dünyası hızlı değişimlere sahne olmaktadır. Ulaşım ve iletişim araçlarının gelişmesi dünyamızı küçültmüş, sorunlara ve olaylara uluslararası bir nitelik kazandırmıştır. Artık dünyanın herhangi bir bölgesinde meydana gelen bir olay, anında diğer ülkelerde duyulmakta, nedenleri tartışılmaktadır. Farklı ulusları bir araya getiren kuruluşlar, tüm ulusları ilgilendiren kararlar almakta, dünya kamuoyunun oluşmasına neden olmaktadır. Dünya kamuoyu bazen o kadar etkili olmaktadır ki, uluslar kendi sorunları hakkında karar alırlarken dünya kamuoyunun etkisini göz önünde bulundurmak durumundadır.

---

[77] ***Değerlendirme araştırmaları***, herhangi bir sistemde, sistemi belirleyen model ile sistemin işleyişini etkileyen etkenlerin, amacı ne derece gerçekleştirebildiğinin saptanması işlemidir. Örneğin, eğitim sisteminde uygulanmaya koyulan bir programın (modern fen programı, bilgisayar destekli öğretim programları, vb.) ve programın uygulanmasındaki yöntemin değerlendirilebilmesine yönelik araştırmalar, değerlendirme araştırmaları olarak nitelendirilebilir (Arseven, 2001).

Buna benzer biçimde, bilim ve teknolojideki gelişmeler, insan hayatını ve insanın yetiştirilmesi süreci olan eğitimi çok yakından etkilemektedir. Ekonomik, sosyal ve kültürel koşulların etkisi altındaki eğitim sistemleri, ister istemez değişmektedir ve ülkeler eğitim sorunlarının nasıl çözümleneceğine dair sürekli araştırmalar yapmakta ve projeler hazırlamaktadır. Bu durum, sadece geri kalmış ya da kalkınmakta olan ülkelerde değil tüm ülkelerde aynıdır ve yapılan araştırmaların sonuçlarından dünyadaki her eğitim sistemi etkilenmektedir. Bir başka deyişle, küçülen dünyada sorunlar ve olaylar nasıl uluslararası bir nitelik kazandı ise; eğitim sistemleri ve bu sistemlerin alt ögelerindeki değişim ve gelişmeler de benzer bir nitelik kazanmıştır.

Bir toplumu derinden etkileyip yönlendiren eğitim sisteminin, öteki ülkelerin eğitim sistemleriyle karşılaştırılması, ***karşılaştırmalı eğitim*** alanını ortaya çıkarmış bulunmaktadır. Türkoğlu karşılaştırmalı eğitimi şu şekilde tanımlamaktadır: Farklı kültürlerde ve ülkelerde iki ya da daha fazla eğitim sistemini teorik ve pratik anlamda farklılıkları ve benzerlikleriyle inceleyen bir araştırma alanıdır (Türkoğlu, 1984).

Lauwers, Varış, Kenneth'e (1979) göre ***karşılaştırmalı eğitim***, toplumlarda var olan eğitim sorunlarını ve bunların nedenlerini, diğer toplumlardaki benzer etkenlere değinerek belirleyen bir inceleme ve araştırma alanıdır.

Karşılaştırmalı eğitimin temel amacı, eğitim sistemlerinin sorunlarına ve etkilerine dair geçerli bilgiler elde etmek, eğitimde etkili olan etkenlerin çeşitli ülkelerdeki gelişimini inceleyerek, eğitim politikasının belirlenmesine yardımcı olabilecek görüşler kazandırabilmektir (Demirel, 2000).

Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi, bir karşılaştırma araştırması oluştururken ölçüt olarak, psikoloji, sosyoloji ve ekonomideki kuramlardan ve gerektiği anda istatistiksel verilerden yararlanır. Bunlar *olması gerekli olan değerleri* oluştururlar. Bu ölçütler, eğitim alanında yapılan durum saptamalarında olası aksaklıkları gösterirler. *Olan Değer*de, durum saptamaları yapılır. Yani karşılaştırmanın yapılması gereken alanlar, ülkeler arasında durum saptamasıyla görünür hale getirilir.

Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi, karşılaştırmanın amacına göre araştırmalar için farklı yaklaşımlar sunar. Bu araştırma yaklaşımlarında ilgili alanlar seçilerek nitel ve/ya da nicel çalışmalar yapılır. Karşılaştırmalı eğitim araştırma yöntemleri çoğunlukla, gözlem raporlarına ve görüşmelere dayandığı ya da çerçeve koşullar, yasa ve yönetmelikler çerçevesinde yapıldığı için, nitel ağırlıklıdır. Karşılaştırmalı eğitimdeki istatistiksel sonuçlara dayalı nicel araştırmalar, benzerlik oluşturacak ülke açısından nitel verilerle zenginleştirilir. Olması gerekli olan değer, eğitim bilimini etkileyen diğer disiplinlerin getirdiği bilgilerden oluşur. Eğitim biliminde bu ülkelere göre oluşturulacak her hedef, *olması gerekli olan değer* kapsamına girer (Ültanır,2000).

Karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında başlıca iki yol izlenmektedir.

a) Bir memleket ya da bir bölge incelenir, buna ***alan incelemesi*** denir.

b) Çeşitli memleketler ya da bölgeler karşılaştırmalı olarak incelenir. Buna da ***karşılaştırmalı inceleme*** denir (Türkoğlu, 1984).

Aşağıda ulusal ve uluslararası alanlardaki önemli karşılaştırmalı eğitim araştırmalarından örnekler yer almaktadır:

Uluslararası platformda karşılaştırmalı eğitim göstergelerinin bulunduğu sayılı kaynaklardan biri OECD'nin Bir Bakışta Eğitim-EAG isimli yayınıdır. Hedef kitlesi; politik karar konumunda bulunanlar, araştırmacılar ve tüm eğitimciler olan ve her yıl düzenli olarak basılan kitapta, ülkelerin eğitim sistemleri göstergeleri tüm boyutlarıyla incelenmektedir. Bir Bakışta Eğitim yayınındaki göstergeler, bir ülkenin diğer ülkelerin performansları ışığında kendi durumunu görmesini sağlamaktadır. Bu çalışma, uluslararası, ortak ve profesyonel bir yaklaşımla eğitim sistemlerinin başardıkları hakkında zengin, karşılaştırılabilir ve güncel göstergeler bütününü ortaya koymaktadır.[78]

[78] Konu başlıklarına göre düzenlenen ve tablolarla çizelgeler hakkında ön bilgiler verilen söz konusu çalışmaya, OECD ülkelerinin çoğu ve çok sayıda üye olmayan ülke veri göndermekte olup, bazı göstergeler dünya nüfusunun üçte ikisine yakınını kapsamaktadır. Bu yayın; OECD hükümetleri, uzmanlar ve OECD'nin eğitim göstergeleri programı (INES) çerçevesinde çalışan kurumlar ve OECD Sekretaryası arasındaki uzun süredir var olan ve işbirliği içinde yürüyen çalışmaların bir ürünüdür. OECD'nin Bir Bakışta Eğitim-EAG isimli yayınına www.oecd.org/edu/eag2005 adresinden ulaşılabilir

Ulusumuzda da eğitim sistemi ile ilgili tartışmalar ve araştırmalarda uluslararası eğitim deneyimlerinden yararlanılmalı, eğitimde toplam kalitenin yanında, sorunları ve nedenleri benzer etkenlere değinerek yorumlayan bir araştırma alanı olan karşılaştırmalı eğitime de olanak tanınmalıdır. Gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri incelenmeli, tarihsel gelişimleri ve yöntemlerinden yararlanılmalıdır. Karşılaştırmalı araştırmalara dayalı program hazırlama anlayışının ve sonuçlarının ülkemizdeki en güzel örneği, İsmail Hakkı Tonguç'un Almanya, Avusturya ve Belçika'da araştırma yaparak benzer iş eğitimi veren Köy Enstitülerini kurmasıdır. Cumhuriyetin kurulması ve ulusumuzun yeniden yapılandırılmasında temel hedefin eğitim olmasının belki en önemli uygulaması olan köy enstitülerinde amaç, coğrafyamızın 20 yerinde üretime yönelik; yeteneğe, araştırmaya, iş gücüne dayalı yetiştirilen, yaratıcı, üretken, felsefe kültürü olan öğretmen eğitimi vermekti (Kafkas, 2003).

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma örneklemine ilişkin bazı açıklamalardan sonra, araştırmanın ana problemi çerçevesinde toplanmış olan verilerin, beş alt problem başlığında çözümlenmesiyle elde edilen bulgulara ve bu bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

4.1. Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Sistemlerine İlişkin Bulgular

Bu alt kesimde, "Türkiye'nin ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerin yükseköğretim sistemlerinin günümüzdeki durumu nedir?" sorusuna yanıt aranmıştır. Bu soru, ülkelerin yükseköğretim sistemlerinde "*kurumsal yapılanma ve yönetim, özerklik biçimleri, uluslararası denklik ve öğrenci değişimi yaklaşımları*", "*kredi sistemleri ve öğrenci değerlendirme biçimleri*" ile "*lisansüstü eğitim dereceleri*"nin araştırılarak bugünkü durumlarının saptanması ile yanıt bulmuştur.

4.1.1. Yükseköğretim Sistemlerine Genel Bir Bakış

4.1.1.1. Türkiye Yükseköğretimine İlişkin Bilgiler

Türk Yükseköğretiminin Tarihi Süreci

Türkiye Cumhuriyeti, 1923'te kurulmuştur ve yükseköğretimin şu anki sistemi, yeni Türkiye'nin ürünüdür. Bununla birlikte, kökleri derinlerde gömülü ve yüzyıllarca eski bir uygarlığa ve onun geleneksel yükseköğretim geçmişine sahiptir. Osmanlı İmparatorluğu, yirminci yüzyılın başlangıcında çöktükten sonra, yeni Türkiye Cumhuriyetini kuran modernist, batılı yaşama dönük, laik çizgideki Mustafa Kemal Atatürk tarafından bir seri kapsamlı reform gerçekleştirilmiştir.

Osmanlı tarihinin iki anahtar okulu olan Enderun ve Medrese, Türk yükseköğretim kurumlarının öncüleri kabul edilebilir. Bu okullar, ilgili askeri ve dini sosyal sınıflar ile organik bağlara sahiptir. Enderun saray halkı tarafından desteklenen, çoğu seçkinlerden oluşan bireylerin mükemmel biçimde eğitildiği, bürokrat yetiştirme amaçlı bir okuldur ve 14. yüzyılda Medrese onu izlemiştir.[1] Her iki kurum, İslam geleneği içinde köklenmiştir.

Bu iki kurumdan sonra, günümüz laik Türkiye'sinin yükseköğretimi açısından daha büyük önem kazanacak olan ve batılı modeller temel alınarak oluşturulan iki kurum daha hayata geçmiştir. 1773'te *Mühendishane-i Bahriye-i Hümayun* (İmparatorluğa Ait Deniz Kuvvetleri Mühendisliği Okulu) ve 1846'da *Darülfünun-u Osmani* (Osmanlı İmparatorluk Üniversitesi) kurulmuş ve eksiksiz formunu 1900'lerde bulmuştur.

Bugünkü İstanbul Üniversitesinin kaynağını 1900'deki adıyla Darülfünun-u Şaha-ne'ye dayandırmak yanlış değildir (Tunçay vd. 1992: 397). Ancak bu kuruluş, mutlakıyet yönetiminin çeşitli kısıtlamaları yüzünden bir varlık gösterememiştir. Son derece sınırlı öğrenci alınmıştır; siyasal, sosyal, felsefi hatta dünya tarihini içeren disiplinler yoktur. Dersleri denetleyen maarif müfettişleri bir üniversite düzeyini engellemiştir. Bu durum, 1908 Meşrutiyet Devrine kadar sürmüş, Darülfünun II. Meşrutiyetin özgürlük koşullarından payını almıştır. 1912'de Darülfünunla ilgili eğitim, öğretim, yönetim konularını düzenleyen ilk nizamname (tüzük) Emrullah Efendi'nin Maarif Nazırlığı'nda (Eğitim Bakanlığı) yayımlanmıştır (Tunçay vd.

[1] Osmanlı imparatorluğu üniversitelerinin kaynağı, Fatih Sultan Mehmet tarafından 15. yy.da kurulan *Medaris-i Semaniy"ye* (sekiz medrese) ve 16. yy.da Kanuni Sultan Süleyman zamanında kurulan Süleymaniye Medreseleri"ne (6 medrese), dayanır. Bu kurumların sosyal yapısı sosyal sınıflara dayalıydı. *Miihendishane-i Bahri-i Hümayun* bir seri sıkıntılı askeri yenilgiden sonra kuruldu ki yasa koyucular tarafından düşünülen reformlar, askeri alanda önceliğe bu nedenle sahip olmalılar. Aynı şekilde, yönetimde ve adli alanda baskın bir sınıf olan din adamlarının sosyal anlamı da, özellikle on dokuzuncu yüzyılda olduğu gibi, bu durumdan etkilendi. Böylece doğan yeni bir bürokrat sınıf gereksinimi, bu gurubu oluşturacak bireylerin eğitim sürecini oluşturma amacıyla, modern ve batılı stilde eğitimin doğuşuna yol açtı. Bunu sağlamak için, ortaçağın skolastik düşünce biçimine derinden dalmış olan medreseleri, son yıllarında zorluklar yaşamıştır (Taylan, 1992: 742 ve Uzunçarşılı,1988:20 vd; 33 vd).

1992: 398). Dönemin bir başka önemli özelliği ilk defa kız öğrencilere yükseköğrenim görme olanağı verilmesidir (Tunçay vd. 1992: 399).

Ondokuzuncu yüzyılda, Osmanlı Hükümetinin düşünce modellerinde laik ve laik karşıtı olmak üzere, açıktan açığa bir ikilik oluştu. Cumhuriyetin ilanından hemen sonra ulusal, demokratik ve laik eğitim sistemi tanıtıldı. Bu çok kuvvetli bir görevdi. Atatürk'ün liderliğinde gerçekleştirilen bu eğitimsel değişiklik, sultanlık ve halifeliğin iptal edilmesi, çok eşliliğin yasaklanması, dini okulların baskısının etkisizleştirilmesi ve halkın laikliğe adaptasyonu, Avrupa yasa sistemi, Latin harfleri, batı takvim ve ölçü sisteminin benimsenmesi gibi sosyal reformlarla el ele yürütüldü.

Her biri akademik özgürlüğün farklı bağlamları ile ilgili olan dört yasa 1933, 1946, 1973 ve 1981'de yasalaştırılarak, mali kaynaklar üzerinde merkezileştirilmiş kontrole sahip toplam bir sistem tanındı. Yeni üyelerin alınması, görevlendirilmesi ve akademik öğretim elemanlarının kadro yükselmesi, öğretim programları ve ayrıntılarının oluşturulması ve üniversite öğrencilerinin seçimi gibi konular da bu yasaların kapsamındaydı.

Genç Cumhuriyet başlangıçta, çabalarının çoğunu ilk ve orta öğretimi modernleştirmeye adadı. Yine de Atatürk'ün başkanlığı esnasında, bir yükseköğretim yasası 1933'te parlamentodan geçti ve böylece yükseköğretim sisteminde günümüzdeki yükseköğretim yasasının dışında gerçekleştirilen dört yeniden örgütleme ve yeniden yapılandırma denemesinin ilki 1933 reformu oldu. Bu reformla, sonradan "İstanbul Üniversitesi" adını alan[2], ülkenin deneyimli üniversitesi daha da güçlendi ve Türkiye'nin her yerinde gerçek reformist yükseköğretim kuruluşları oluşmasına yol açtı.

1933 reformunun temel özellikleri şöylece özetlenebilir: 2252 Sayılı 1933 yasası ile özerklik kaldırılmış, İstanbul Üniversitesi Milli Eğitim Bakanlığına

[2] 2252 Sayılı "İstanbul Darülfünun'unun İlgasına ve Maarif Vekaletince yeni bir üniversite kurulmasına dair yasa" 1933 Temmuzunun sonunda yayımlandı ve "üniversite" sözü burada ilk olarak kullanıldı (Tunçay vd. 1992: 401).

bağlanmış, Rektör de Ankara tarafından atanmıştır. Darülfünun öğretim kadrosu geniş ölçüde elenmiş; 151 öğretim elemanından yalnız 59'u üniversiteye alınmıştır. Kadrosunun ikinci grubu, Batıda öğrenimini tamamlayıp başarıyla dönen Darülfünun dışı genç öğretim elemanlarıdır. Bunlar doktora koşulu aranmaksızın doçent adayı olarak atanmışlar; daha sonra doçent unvanını kazanmışlardır. Üçüncü grubu ise yabancı profesörler oluşturmuştur, Cumhuriyet yönetimi tam bir bilinç ve hoşgörü anlayışıyla, Alman üniversitelerinde Nazi rejiminin etkisiyle barınmak olanağını yitiren bilim adamlarını çeşitli fakültelerde yetkilendirmiştir. 1933 üniversite reformunun ifade edilen amacı, üniversiteleri «fikir yaratma santralı olarak çalışan derin düşünme ve inceleme» merkezleri halinde geliştirmekti. 1933 reformu, ne olursa olsun üniversitenin gelişiminde önemli bir evredir ve izleyen yıllarda Batılı anlamda bir yapının, çok daha düzeyli bir eğitim standardının sağlandığı yadsınamaz (Tunçay vd. 1992: 401).

İstanbul Üniversitesi'nin Osmanlı yasalarının üzerinde önceki kesin başarısı ve genç Türkiye'nin 1933 reformu, akademik standartların geliştirilmesine başarılı katkılarda bulundu. Bu yenilikçi ruh, 1946'da 4936 no.lu "üniversiteler yasası" yürürlüğe girdiğinde muradına erdi. Çağdaş ve evrensel anlamdaki bir üniversite anlayışının ürünü olan ve en uzun süre yürürlükte kalan üniversite yasası olan bu yasa, üniversitelere bir dereceye kadar yönetimsel özerklik ve akademik özgürlük verdi. 1946'da üniversite özerkliğinin başladığı ve Köy Enstitülerinin kurulduğu dönemdeki Türk eğitim modeli halen UNESCO tarafından Dünyaya örnek olarak gösterilmektedir (Ortaş, 2005).

İlerleyen Türkiye Cumhuriyeti'nin farklı yerlerinde yeni üniversiteler, fakülteler, yükseköğretim kurumları ve akademiler oluşmaya başladı. Ankara Üniversitesi çatısı altında birleştirilen, sivil hizmette çalışanların okuduğu Mülkiye Mektebi'ne ek olarak çeşitli yeni bağımsız fakülteler kuruldu. Aynı dönemde, 1944'te İstanbul Teknik Üniversitesi'ne de olduğu gibi, İstanbul Yüksek Mühendislik Okulu'na üniversite statüsü verildi. Bu olağanüstülük, genç neslin yükseköğrenim talebinin artışı ile yanıt buldu (Taylan, 1992).

1970'ler, yükseköğretimin problemlerinin ağırlıklı olarak gündemde oluşuyla iz bırakan bir dönemdi. Yükseköğretime giriş, akademik ve yönetimsel özerklik en ateşli konulardı. Öğrenciler 1964'le ilk kez, bireysel sınavlar yerine, merkezi olarak düzenlenilen sınava girdiler. Bu uygulama, 1974'te üniversitelere giriş için Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin (ÖSYM) kuruluşuna neden oldu. 1973'te, 1790 no.lu yasa ile üçüncü anlamlı üniversite yasası hayata geçti ve bütün üniversiteler güçlü merkezi bir yönetim biriminin içinde (Yükseköğretim Kurulu, YÖK) yer aldı. Her ne kadar Anayasa Mahkemesi 1975'te bu konseyin kompozisyonunu ve yetkilerini düzenledi ise de, YÖK, akademik ve yönetimsel özerkliğin ilkelerine tersti. 1981 yasası altında, yönetimle ilgili ve akademik konular kapsamında merkezileştirme ve bireysel özerklik arasında narin bir denge kuruldu. Yükseköğretim kurumlarının amaçları ve Yükseköğretim Kurulu'nun ilkeleri, 1982 Anayasası'nın sırasıyla 131 ve 132. Maddeleri çerçevesinde düzenlendi.

1981 Üniversite reformundan önceki yıllarda, Türk yükseköğretim sistemi beş tür kurumdan oluşmaktaydı (YÖK, Eylül 2006):

1) Üniversiteler

2) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı akademiler

3) Bir kısmı diğer bakanlıklara çoğu Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı iki yıllık meslek yüksekokulları ile konservatuvarlar

4) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı üç yıllık eğitim enstitüleri

5) Mektupla öğretim yapan YAYKUR

Günümüzde Türk Yükseköğretim Sistemi

Yükseköğretim kurumlarının ve öğrencilerinin hızla artan sayısı ve çeşidini göz önüne alarak, yükseköğretimin tüm düzeyleri için etkili ve koordineli bir merkezi planlama yapabilmek için, yetmişli yılların sonunda köklü bir reform olan 1981 reformu yürürlüğe konmuştur. Böylece yükseköğretim, 1981'de çıkarılan 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası ile akademik, kurumsal ve yönetimsel yönden yeniden yapılanma sürecine girmiştir (YÖK, Eylül 2006).

Yükseköğretim kurumları, 1981 yasasıyla yeniden düzenlendikten sonra, şu şekilde sınıflandırılabilir: (a) üniversiteler ve (b) askeri okullar ve akademiler, polis akademileri, sağlık eğitim enstitüleri gibi üniversite olmayan yükseköğretim enstitüleri. Daha önce Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan öğretmen okulları ve eğitim enstitüleri, üniversite sistemi içinde birleştirilmiş ve 1960'ların başlarına kadar giden ekonomi ve ticari bilimlerin kentsel ve kırsal akademileri ile ilk olarak 1969'da kurulan mimarlık ve mühendislik fakülteleri de üniversite sistemi içine alınmıştır (Öney, 1994).

Türk yükseköğretim sistemi bugün, üniversitelere bağlı fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuvar ve yüksekokullarından oluşan birleşik bir yapıdadır ve YÖK çatısı altında toplanmıştır. Anayasa'nın 130. ve 131. Maddeleriyle[3] kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip anayasal bir kuruluş olan YÖK, tüm yükseköğretimden sorumlu tek kuruluş haline gelmiştir (YÖK, Eylül 2006). Sistemdeki bu merkezileşme "*bir araya getirme, atama, öğretim elemanlarının terfisi, öğretim programlarının genel yapısı, önerilen derslerin onaylanması; öğrencilerin seçimi ve yerleştirilmesi ve her şeyin ötesinde mali durum*" gibi pek çok ögeyi kapsamaktadır (Taylan, 1992).

1991'de, yükseköğretim yasasında yapılan bir iyileştirme-düzeltme çalışması sonucunda, özel sektörün girişimi ile de üniversitelerin finanse edilebilmesi olanağı doğmuş (Taylan, 1992), böylece vakıfların özel yükseköğretim kurumlarına olanak sağlanmıştır. Daha sonra, Anayasa Mahkemesi'nin bu tür üniversitelerin de yasayla kurulması gerektiğine karar vermesi üzerine, 1992 yılında çıkarılan 3785 Sayılı Kanun'la bu üniversitelerin yasal konumu açıklığa kavuşmuştur (YÖK, Eylül 2006). 2006 yılı itibarıyla, ülkede 53'ü devlet, 19'u vakıf olmak üzere toplam 72 üniversite bulunmaktadır (YÖK, Eylül 2006). Yükseköğretim kurumları, örgün, yaygın, ekstern

[3] TC Anayasa'sının130 ve 131. Maddelerine dayalı olarak çıkartılan 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası"nun amacı, "yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek ve bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının kuruluşlaşma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayım, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esasları bir bütünlük içinde düzenlemektir".

(dışarıdan) ve açık öğretim yöntemleri ile her türlü eğitim-öğretim yapabilirler ve öğrenciler çeşitli sınavlarla bu öğretim programlarına alınırlar.

Öğrenciler Devlet Yükseköğretim Kurumlarına, esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından saptanan sınavla girerler. Sonuçların değerlendirilmesinde adayların ortaöğretimdeki başarıları dikkate alınır. Bir mesleğe yönelik program uygulayan liselerin mezunları, aynı alanda bir yükseköğretim kurumuna girerken, başarı notları ayrıca saptanacak bir katsayı ile çarpılarak eklenir. Belli sanat dallarında üstün yetenekli olan öğrenciler, ilgili dalda eğitim yapmak kaydıyla, özel sınavlara girerler. Uluslararası bilimsel yarışmalarda ödül kazanan öğrenciler, ödül kazandıkları alanlarda ÖSYM ile Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu'nca (TÜBİTAK) ortaklaşa belirlenecek yükseköğretim kurumlarından seçtiklerine sınavsız girerler. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler isterlerse bitirdikleri programın devamı niteliğinde ya da buna en yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi mesleki ve teknik eğitim bölgesi içinde yer alan ya da bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilebilirler. Sınavsız olarak meslek yüksekokullarına devam ederek mezun olan öğrencilerin yüzde onundan az olmamak üzere ayrılacak kontenjanlara göre alanlarındaki lisans programlarına dikey geçiş yapmaları sağlanır (2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası, 4. Bölüm, Madde 43, 44, 45).

Türk yükseköğretimi açısından son derece önemli olan bir gelişme de, Bologna Deklarasyonu'na[4] imza atan ülkeler arasına tam üye olarak kabul edilmesidir. Bu deklarasyonun, 18-19 Mayıs 2001 tarihlerinde Prag'da yapılan Avrupa Eğitim Bakanları toplantısında, Avrupa Birliği bünyesinde yer alan ve

[4] Alman, Fransız, İngiliz ve İtalyan Eğitim Bakanlarının 25 Ekim 1998 tarihinde imzaladıkları **Sorbon Deklarasyonu** ve bunu izleyen, 19 Haziran 1999'da Avrupa"daki 31 ülkenin eğitim bakanlarınca imzalanan **Bologna Deklarasyonu** ile uluslararası düzeyde rekabet gücüne sahip bir Avrupa Yükseköğretim Bölgesi oluşturulması yönünde siyasi irade ortaya konmuştur. Bu amaçla, diploma ve akademik derecelere şeffaflık getirilmesi, ABD sistemine benzer şekilde lisans, yüksek lisans ve doktora aşamalarının benimsenmesi, öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliğinin özendirilmesi, öğretim, yetiştirme ve araştırmaya dayalı entegre programlar geliştirilmesi ve akademik değerlendirme ve kalite kontrol sistemleri kurulmasında Avrupa düzeyinde işbirliği yapılması temel ilkeler olarak benimsenmiştir.

Türkiye'nin de kullanımına açık bulunan Sokrates ve Leonardo gibi eğitim programlarının etkin olarak yürütülmesinde çok önemli bir yeri vardır. Bu tarihi izleyen dönemde Türkiye üniversitelerinde, Bologna Deklarasyonunda yer alan dokuz ana hedefe uyumun sağlanması için çalışmalar yürütülmüştür. Öğrenci konseylerinin kurulması ve temsilcilerinin var olan yasa çerçevesinde yönetime katılmaları, üniversitelerde ulusal düzeyde akademik değerlendirme ve kalite kontrolünü amaçlayan yönetmeliğin çıkartılması ve uygulamanın başlatılması bu doğrultuda atılan adımlar arasında en önemlileridir (YÖK, Kasım 2005)**.** Aşağıdaki maddeler, Bologna Süreci çerçevesinde atılan diğer önemli adımlardandır:

- Yükseköğrenimde 3 aşamalı (three-cycle) sisteme geçilmiş (lisans-3/4 yıl + yüksek lisans-2 yıl + doktora-4 yıl), [5]
- Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECTS) geliştirilmiş, ilk iki derece için gerekli krediler belirlenmiş, (Lisans 180 – 240 ECTS, Yüksek lisans 90-120 ECTS),[6]
- Alınan eğitimin kapsamı ve içeriğini tanımlayan diploma eki (diploma supplement) uygulamasına başlanmıştır.

Bu gelişmelerle birlikte, üniversite öğrencileri ve öğretim elemanlarının Avrupa'daki üniversitelerle karşılıklı olarak gerçekleştirecekleri değişim programlarında yer almaları ve kendi konularında ortaklaşa araştırma ve uygulama projeleri geliştirme olanaklarının artması beklenmektedir. Yükseköğretimde ulaşılan bu aşama ile günümüz Türkiye üniversiteleri etkinlik türlerini ve alanlarını sadece kendi üyelerinin değer yargılarına göre saptamayacak, kendilerine ayrılan kaynaklar oranında, ulusal toplumun ve uluslararası eğitim alanının gereksinim ve beklentilerine göre belirleyecektir.

---

[5]Bunlar dışında "ön lisans", ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayarak lisans öğretiminin ilk kademesini oluşturan, ortaöğretime dayalı en az dört yarıyıllık bir programdır. "Lisans" yine ortaöğretime dayalıdır bir programdır. Önlisans ve lisans düzeyinde öğrenim yapan öğrencilere bu öğrenimlerini tamamlamak için tanınan süreler, en çok iki yıllık ön lisans için dört, dört yıllık lisans için yedi yıldır. Öğrenciler normal eğitim-öğretim süresi beş yıl olan programları en fazla sekiz yılda, altı yıl olan programları ise dokuz yılda tamamlamak zorundadırlar.

[6] 2004-2005 akademik yılı itibariyle 65 yükseköğretim kurumumuz Erasmus programı etkinliklerine katılabilmektedir.

Yakın geleceğin Türkiye'si için yükseköğretim stratejisi ile ilgili tasarı adımlardan biri, yönetim yapısı ve biçimi ile ilgilidir. Yükseköğretim kurumlarında tüm düzeyler için (üniversite üstü organlar, üniversite düzeyindeki organlar, fakülte ve onun alt birimlerindeki organlar) önem taşıyan başlıca ilkeler şöyle sıralanabilir:

1) Akademik Özgürlük ve Yönetimsel Özerklik,
2) Üretkenlik ve Kaliteye Verilen Önem,
3) Etkin Kaynak Kullanımı,
4) Mali Özerklik,
5) Saydamlık,
6) Hesap Verebilirlik,
7) Farklılaşma,
8) Esneklik,
9) Katılıma Açık Olma,
10) Toplumla ilişki
11) Uluslararası İlişkilere Verilen Önem.

Bu ilkelerin yükseköğretimin her kademesinde uygulanması önemli bir düşünüş biçimi değişikliğini öngörmektedir. Dolayısıyla yönetim organlarının yapısının, görev ve yetkilerinin yeniden düşünülmesi ve düzenlenmesi gerekmektedir. Böyle bir yenilenme süreci geçmiş birikimleri, deneyimleri ve gelenekleri tümüyle göz ardı edemez, dolayısıyla değişmesi gerekenle korunması gereken arasında sağlıklı bir denge kurulması önem taşımaktadır (YÖK, Haziran 2006).

Türkiye'deki yükseköğretim kurumları, genel olarak araştırma kurumları içinde hala ana konumda durmaktadır çünkü araştırmanın kalitesini arttırmak için sayısız önlemler alınmıştır. Örneğin, amacı sadece lisansüstü dersleri vermek olan üniversite kurumları nükleer bilimden demografik çalışmalara, deprem araştırmalarından Türk İnkılap Tarihi'ne kadar pek çok konuda araştırma yapmak üzere tekrar organize olmuşlardır. Bunun yanı sıra, üniversite bünyesinde araştırma fonları orijinal araştırmayı desteklemek ve cesaretlendirmek üzere, öğretim ve

yönetim giderlerinden bağımsız olarak oluşturulmuştur.[7] Bununla birlikte diğer araştırma kurumları şu şekilde kategorize dilebilir: (a) Başbakanlık ya da belli bakanlıklara direk bağlı olanlar; (b) devletin desteklediği zirai, ormancılık, veterinerlik ya da zoolojik kurumlar ve (c) özel sektör araştırma kurumları.[8]

Bilimsel araştırmaya özendirmenin diğer bir önemli yolu da üniversite öğretim elemanlarının akademik yükselme ölçütlerine netlik getirilmiş olmasıdır. Yükseköğretim yasası, doçent unvanını sadece orijinal araştırma yapan ve yayımlayan kimselerin alması ön koşulunu getirmiştir. Profesör mevkisine terfi etmek uluslararası standartlara göre orijinal sayılan yayımlanmış araştırmaları gerektirmektedir. Yabancı dergilerdeki makalelerin sayısındaki artış (1982'de 371'den 1987'de 1451'e) alınan önlemlerin pozitif bir sonucu olarak yorumlanabilir.

Akademik kadrolar ve akademisyen yetiştirme konusuna gelince; Anayasanın 130. Maddesi üniversite öğretim elemanlarının görev ve yetkileri, bilimsel araştırmalara katılma özgürlüğü, ayrıcalık durumları vb genel prensipleri düzenlemiştir. Anayasada açıkça belirtilmiştir ki, bunlarla ilgili ayrıntılı bilgiler yasayla düzenlenecektir ki bu yasa da 1981 Yükseköğretim Yasasıdır. Bu yasanın

---

[7] YÖK, 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası **Madde 26-** Aynı ya da farklı bilim dallarındaki araştırmacıların birlikte çalışmasını gerektiren durumlarda, dekanlıklara ya da rektörlüğe bağlı uygulama ve araştırma merkezleri kurulabilir. Merkezin organları; merkez müdürü ve yönetim kuruludur. Uygulama ve araştırma merkezi: Eğitim-öğretimin desteklenmesi amacıyla, çeşitli alanların uygulama gereksinimine ve bazı meslek dallarının hazırlık ve destek etkinliklerine yönelik olarak uygulama, araştırma ve geliştirmelerin yapıldığı yükseköğretim kurumudur. **Madde 56-** Üniversitelerde, yönetim kurulu kararı ile rektörlüğe bağlı araştırma projeleri oluşturulabilir. Araştırma projelerinin yönetimi ve işleyişleri rektörlüğe bağlı olarak kurulacak Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından yapılır.

[8] Türkiye Cumhuriyeti"ndeki araştırma sistemi tamamıyla yükseköğretim enstitülerine bağlıyken, 1960'lardan beri aşamalı olarak değiştirilmiş ve yurt çapında üniversiteye bağlı olmayan bir dizi araştırma üniteleri kurulmuştur. 1963'te bir devlet organizasyonu olarak kurulan TÜBİTAK, temel ve uygulamalı bilimlerde araştırmalar geliştiren, araştırmalara özendiren ve projeler düzenlemeyen iyi bir merkez olarak tüm dünyaca bilinir.
Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) ise, Eylül 1993'te yürürlüğe giren 497 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. Kurucu üyelerin başbakan tarafından atanması, ilk genel kurulun oluşturulması, Başkan ve Akademi Konseyi"nin seçilmesi, Başkanın atanması sonuçlandırıldıktan sonra Akademi, 7 Ocak 1994'te çalışmalarına başlamıştır. TÜBA, yasası gereği, başbakana bağlı, tüzel kişiliği olan, bilimsel, yönetimsel, mali özerkliğe sahip bir araştırma kurumudur.

hükümlerine göre de öğretim üyeleri olarak profesör, doçent, yardımcı doçentler eğitici kadro olarak belirtilmiştir. [9] Öğretim üyelerinin görevleri;

a. 2547 Sayılı Yasadaki amaç ve ilkelere uygun biçimde ön lisans, lisans ve lisansüstü kademelerde eğitim-öğretim ve uygulamalı çalışmalar yapmak ve yaptırmak, proje hazırlıklarını ve seminerleri yönetmek,

b. Yükseköğretim kurumlarında, bilimsel araştırmalar ve yayınlar yapmak,

c. İlgili birim başkanlığınca düzenlenecek programa göre, belirli günlerde öğrencileri kabul ederek, onlara gerekli konularda yol göstermek,

d. Yetkili organlarca verilecek görevleri yerine getirmek,

e. Bu yasayla verilen diğer görevleri yapmaktır.

Diğer öğretim elemanları ise okutman, öğretim görevlisi ve yan personelden (araştırma görevlisi, çevirmen, eğitim ve öğretim programcıları) oluşmaktadır. Öğretim görevlisi ve okutmanların ders anlatmaları ve de uygulamalı çalışmaları eğer daha kıdemli bir eleman yoksa yönetim görevi almaları gerekir. Okutmanlar ayrıca zorunlu standart dersleri (Türk Dili, yabancı dil, Türk İnkılap Tarihi gibi) okutmakla yükümlüdürler. Yan personel üyeleri, kıdemlileri tarafından kendilerine verilen özel görevleri yaparlar ve genellikle okutmanlar ve öğretim görevlileri gibi sözleşmeli olarak ve yarı-zamanlı olarak istihdam edilirler.

Yükseköğretim kurumları; kendilerinin ve yeni kurulmuş (ve kurulacak) diğer yükseköğretim kurumlarının gereksinimi için yurt içinde ve dışında, kalkınma planı ilke ve hedeflerine ve YÖK'ün belirteceği gereksinime ve esaslara göre öğretim elemanı yetiştirirler. Öğretim elemanı yetiştirilmesi amacıyla üniversitelerin araştırma görevlisi kadroları, araştırma ya da doktora çalışmaları yaptırmak üzere başka bir üniversiteye, YÖK tarafından geçici olarak görevlendirilebilir. Bu şekilde doktora ya da tıpta uzmanlık ya da sanatta yeterlik payesi alanlar, bu eğitimin sonunda kadrolarıyla birlikte kendi üniversitelerine dönerler. Yurt içi ya da yurt dışında yetiştirilen öğretim elemanları, genel hükümlere göre bağlı oldukları

[9] 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası, 5. BÖLÜM**,** 22, 23, 24, 25, 26, 31, 35. Maddeler

yükseköğretim kurumlarında zorunlu hizmetlerini yerine getirirler. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyenlere, yükseköğretim kurumlarında görev verilmez. Özel yasalarla getirilen zorunlu hizmet çalışmaları bu hüküm dışındadır.

Kurumsal Düzeyde Yönetim ve Özerklik

2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası'nın 6. Maddesine göre (3. Bölüm – Üst Kuruluşlar) ***Yükseköğretim Kurulu***; tüm yükseköğretimi düzenleyen ve yükseköğretim kurumlarının etkinliklerine yön veren, bu yasayla kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluştur. Yükseköğretim Kuruluna; Yükseköğretim Denetleme Kurulu, ÖSYM ile gerekli planlama, araştırma, geliştirme, değerlendirme, bütçe, yatırım ve koordinasyon etkinlikleri ile ilgili birimler bağlıdır.

Organlar, her düzeyin aynı temel ilke ve yaklaşımlar çerçevesinde davranacakları kabul edilerek, üç düzeyde (üniversite üstü organlar, üniversite düzeyindeki organlar, fakülte ve onun alt birimlerindeki organlar) ele alınabilir.

YÖK; Cumhurbaşkanı tarafından, rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek üzere seçilen yedi, Bakanlar Kurulunca seçilmiş üst düzeydeki Devlet görevlileri ya da emeklileri arasından seçilen yedi, Üniversitelerarası Kurulca, Kurul üyesi olmayan profesör öğretim üyelerinden seçilen yedi, kişiden oluşur. YÖK Organları; **Genel Kurul, Başkan ve Yürütme Kurulu**'ndan ibarettir.

2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası'nın 8. Maddesine göre ikinci üst kuruluş olan ***Yükseköğretim Denetleme Kurulu*****,** YÖK adına üniversiteleri, bağlı birimlerini, öğretim elemanlarını ve bunların etkinliklerini gözetim ve denetim altında bulunduran, YÖK'e bağlı bir kuruluştur. Bu kurul, YÖK tarafından önerilecek beş profesör üyeden, Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay tarafından gösterilecek üçer aday arasından YÖK tarafından seçilip önerilecek birer üyeden, Genelkurmay Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca seçilecek birer üyeden oluşur.

2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası'nın 10. Maddesine göre üçüncü üst kuruluş olan ***Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi,*** YÖK'ün saptadığı esaslar çerçevesinde yükseköğretim kurumlarına öğrenci alınması amacıyla sınavları hazırlayan ve yapan, öğrenci isteklerini de göz önünde tutarak YÖK'ün saptadığı esaslara göre değerlendiren, öğrenci adaylarının yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesini sağlayan ve bu etkinliklerle ilgili araştırmaları ve diğer hizmetleri yapan YÖK'e bağlı bir kuruluştur.

2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası'nın 11. Maddesine göre dördüncü üst kuruluş olan ***Üniversitelerarası Kurul***, üniversite rektörleri, Genelkurmay Başkanlığının Silahlı Kuvvetlerden dört yıl için seçeceği bir profesör ile her üniversite senatosunun o üniversiteden dört yıl için seçeceği birer profesörden oluşur.

Üniversite Organları ise, Fakülte, Bölüm, Ana Bilim Dalından oluşan bir yapılanmaya sahiptir ve üniversite bir piramide benzetilirse, en üst noktada "rektör" vardır. Devlet Üniversitelerinde ***rektör,*** profesör akademik unvanına sahip kişiler arasından görevdeki rektörün çağrısı ile toplanacak üniversite öğretim üyeleri tarafından seçilecek adaylar arasından Cumhurbaşkanınca atanır. Rektörün başkanlığında rektör yardımcıları, dekanlar ve her fakülteden fakülte kurullarınca üç yıl için seçilecek birer öğretim üyesi ile rektörlüğe bağlı enstitü ve yüksekokul müdürlerinden oluşan bir ***senato*** vardır. Yine Rektörün başkanlığında olan ***üniversite yönetim kurulu*** dekanlardan, üniversiteye bağlı değişik öğretim birim ve alanlarını temsil edecek şekilde senatoca dört yıl için seçilecek üç profesörden oluşur.

Fakülte ve birimlerinin temsilcisi ise ***dekan***dır, rektörün önereceği, üniversite içinden ya da dışından üç profesör arasından YÖK tarafından üç yıl süre ile seçilir ve atanır. Dekanın başkanlığında fakülteye bağlı bölümlerin başkanları ile varsa fakülteye bağlı enstitü ve yüksekokul müdürlerinden ve üç yıl için fakültedeki profesörlerin kendi aralarından seçecekleri üç, doçentlerin kendi aralarından seçecekleri iki, yardımcı doçentlerin kendi aralarından seçecekleri bir öğretim üyesinden oluşan bir ***Fakülte Kurulu*** vardır. **Fakülte Yönetim Kurulu** ise dekanın başkanlığında fakülte kurulunun üç yıl için seçeceği üç profesör, iki doçent ve bir

yardımcı doçentten oluşur. Bölümler ise, bölümün aylıklı profesörleri, yoksa doçentleri, doçent de yoksa yardımcı doçentler arasından fakültelerde dekanca atanan *"bölüm başkanı"* tarafından yönetilir. *Ana bilim dalı başkanı* da dekan tarafından atanmaktadır.

Türkiye'de üniversitenin "serbestliği, "hocaların eğitim yapma hakkı", kısacası "**özerklik**" ilk kez Ziya Gökalp'in Darülfünun Edebiyat Şubesi'ndeki hocalığı sırasında bir ilke olarak benimsenmiş ve uygulanmıştır (Tunçay vd. 1992: 399). Üniversite eğitiminin bir sistem içinde yürütülmesi, öğretim kadar araştırma işlevinin de üniversitenin vazgeçilmez görevi sayılması, bilimsel araştırmanın gerçekleri aramada tek yöntem olduğu gibi önemli "ilkler" yine Gökalp'in üniversite ile ilgili tanımları ve kavrayışı çerçevesinde hayat bulmuştur[10] (Tunçay vd. 1992: 400).

2252 Sayılı 1933 Yasası ile yükseköğretim yarı özerk hale getirilmiş; özerklik 1946 yılındaki 4936 Sayılı Üniversiteler Yasasının 1. maddesinde ise; "*üniversiteler, fakültelerden, enstitü, okul ve bilimsel kurumlardan oluşmuş, özerkliği ve tüzel kişiliği olan yüksek bilim, araştırma ve öğretim birlikleridir*" ifadesiyle ağırlıkla üniversite kavramının bir parçası kılınmıştır. Böylece üniversitelere bir dereceye kadar **yönetimsel özerklik ve akademik özgürlük** verilmiştir. Gelişim zincirinin önemli bir halkası da 1961 Anayasası'dır. İlk defadır ki üniversiteler bu Anayasanın 120. Maddesinde "*özerk kuruluşlar*" başlığı altında, "**bilimsel ve yönetimsel özerkliğe sahip kamu tüzel kişilikleri**" tanımıyla yer almışlardır (Tunçay vd. 1992: 401- 403).

Yükseköğretim problemlerinin ağırlıklı olarak gündemde oluşuyla iz bırakan bir dönem olan 1970'lerde ise akademik ve yönetimsel özerklik, yükseköğretime giriş ile birlikte en ateşli tartışma konuları olmuştur (Taylan, 1992).

2547 Sayılı Yükseköğretim Yasasının başlıca özelliklerinden biri ise özerkliğin büyük oranda kaldırılması, üniversitelere sadece bilimsel özerklik

[10] Gökalp, bilimsel yayımların başlaması, ders kitapları ve konferansların basımının sağlanması, çok sayıda gencin yurt dışında öğrenime gitmesi konularında da öncü olmuştur. (Tunçay vd. 1992: 400).

verilmesidir.[11] Buna bağlı olarak, önceki yasalarda seçimle gelen üniversite yönetim organları, rektör, dekan ve yüksekokul müdürleri, bölüm başkanları gibi tüm akademik yöneticiler atama ile görevlendirilmektedir (Tunçay vd. 1992: 403). Anayasa'nın 130. ve 131. Maddeleriyle kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip anayasal bir kuruluş olan YÖK tüm yükseköğretimden sorumlu tek kuruluş haline gelmiştir (YÖK, Eylül 2006).

Özerklik kurumların bağımsız bir biçimde kendileri hakkında serbestçe karar verebilmeleridir. Ancak bu özellik, yalnızca üniversitelerde akademisyenlerin yönetimsel seçim yapma hakkını değil; yönetimsel, maddi ve bilimsel anlamda, bir üst yönetimin diğer organlara karşı özerkliğinden çok, her bir birimin özerk çalışabilmesi anlamına gelir. Bu bağlamda, 1982 Anayasası'nın 130 ve 131 Maddeleri[12], üniversitelerin özerk yönetim yerine merkezi ve hiyerarşik bir yapı olan YÖK ile yönetilmesini ve mali özerklik yönünden doğrudan merkeze bağımlı olmasını öngörmesi; üst yönetim kadrolarının öğretim elemanları, öğrencileri ve çalışanları yerine YÖK ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilmesi ve atanması ilkesinin benimsemesi bakımlarından eleştirilmiştir (Ortaş, 2004 ve Mumcu, 2003).

Yakın geleceğin Türkiye'si için önerilen yükseköğretim stratejisinin temel yönelişlerinden bir diğeri üniversitelerin özerkliğini arttırmak ve karar alanlarını genişletmektir. Bu konuda üç önemli sınırlama ve engel söz konusudur. Bunlardan birincisi Anayasa ve 2547 Sayılı Yasa ile ilişkilidir, ikincisi bütçe mevzuatı ile ilişkilidir, üçüncü sınırlama da akademik kurumlarda egemen olan düşünüş biçimi ve alışkanlıklarla ilgilidir. Dolayısıyla merkeziyetçi bir sistemden daha katılımcı bir sisteme geçiş aşama aşama gerçekleşebilir. Kuşkusuz bugünkü sistem 2547 Sayılı Yasanın 1981'de getirdiği sisteme göre daha az merkeziyetçidir, ancak alınacak hayli

[11] 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası, 1. Bölüm, Madde 3/d. Üniversite: Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim - öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur.

[12] TC Anayasası, İkinci Bölüm: Yürütme / E. Yükseköğretim Kurumları ve Üst Kuruluşları Madde 130 / 1. Yükseköğretim Kurumları Madde 131

yol vardır. Öte yandan kurumların tüm kararları kendi amaç ve gereksinimlerine göre aldıkları bir sistemin de bir ideal çözüm oluşturmayacağı açıktır. Sistemin bütününün verimli ve adil işlemesi için birçok konuda oyun kurallarının ve standartların belirlenmesi gerekir. Bu standartların belirlenmesinde Bologna Süreci de önemli ve etkili bir öneri çerçevesi oluşturmaktadır. Bugünkü sistemde merkeziyetçiliğin azaltılması yönünde atılabilecek bir adım, kalite güvencesi sistemi ile yenilenmiş bütçe yönetmeliği ve uygulamasının bütünleşmesi olabilir. Bu yolla, kaynakların performansa göre yönlendirilmesi mümkün olacak, bu da merkeziyetçilikten uzaklaşmaya olanak tanıyacaktır (YÖK, Haziran 2006).

4.1.1.2. Kanada Yükseköğretimine İlişkin Bilgiler

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Kuruluşu'nun (OECD) ilk üç sıradaki ülkesinden biri olan Kanada, eğitim sistemine kişi başına G-7'nin[13] diğer ülkelerinden daha fazla bütçe ayırır. Yaşamak ve okumak için dünyanın en iyi yeri kabul edilen ve yükseköğretimde oldukça zengin olan ülkenin üniversite kurumları, yüksek eğitim kalitesi ve araştırma için ayırdığı kaynaklarla tanınır[14] (CA1 ve 2).

Kanada'da yüksek eğitim kurumları 10.000'den fazla alanda lisans, yüksek lisans ve doktora programları veren üniversiteler ile sertifika ve lisans eğitimi veren - bağımsız ya da üniversiteye bağlı- kolejlerden oluşmaktadır. Program seçenekleri

---

13 Yediler Grubu (G–7), önemli sanayileşmiş ülkeler tarafından ekonomik politikaların koordinasyonunu sağlamak amacıyla 1975 yılında kurulmuş bir forumdur. G–7; Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve ABD"den oluşmaktadır. 1975 yılındaki ilk zirve, ABD dolarının altın standardından ayrılması, petrol fiyatındaki aşırı yükseliş ve artan enflasyon ve işsizlik gibi sorunların yol açtığı 1970'li yılların başında dünyada yaşanan krize karşı önde gelen batılı sanayileşmiş ülkelerin tepkilerini koordine etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Küçük ve gayri resmi olarak yapılan bu liderler toplantıları ile politika farklılıklarının giderilmesi ve uluslararası ekonomik sistemin yeniden düzene oturtulabilmesi yönünde kolektif liderliğin gelişimi amaçlanmıştır. G-7'nin üye sayısı 1976 yılında Kanada"nın katılımından sonra sabitlenmiştir. Bununla birlikte, 1977'den bu yana Avrupa Birliği"nin temsilcileri de zirvelere katılmışlardır. Rusya da 1991 yılından beri her zirveye davet edilmiştir. ABD başkanı Bill Clinton"un Denver zirvesini Sekizler Zirvesi olarak belirlemek suretiyle Rusya"nın resmen katılımını tanımaya yönelik girişimine rağmen, Rusya henüz G-7'nin tam üyesi olarak düşünülmemekte ve tüm zirve toplantılarına katılmamaktadır (CA5)

14 Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası 200'ün üzerinde performans ölçütü kullanarak her yıl 174 ülkedeki yaşam kalitesini değerlendirir. Bu araştırma sonuçlarına göre son birkaç yıldır Kanada şehirlerinden üçü yaşamak, çalışmak ve okumak için en iyi on şehir içinde yer almaktadır. Birleşmiş Milletlerin hazırladığı diğer bir araştırmada ise Kanada, hayat kalitesi açısından en iyi ülke seçilmiştir.

biyolojiden ekonomiye, iletişimden fiziğe, ticaretten güzel sanatlara uzanan geniş bir yelpazede yer alır. Kanada'da başlıca öğrenim kurumları şu şekilde sıralanabilir: üniversite, kamu koleji, özel mesleki kolejler, collège d'enseignement général et professionnel, uygulamalı sanatlar ve teknoloji koleji, diğer özel kurumlar. Kolejler Türkiye'deki kolejlerden (ücretli özel eğitim kurumu) farklıdır, lisans eğitimi veren mesleki okullardır.

Lise sonrası eğitimde tüm eyaletlerde üniversiteye doğrudan gidilebilmektedir. Kanada genelinde uygulanan, bir üniversiteye giriş sınavı yoktur. Bu nedenle de öğrenci başvuruları değerlendirilirken temel olarak öğrencinin öğrenim hayatında gösterdiği akademik ve sosyal başarılar ele alınır. Not ortalamaları, alınan derslerin içeriği, tamamlanan krediler, öğrencilerin sosyal alanlarda ne derece katılımcı olduğu gibi unsurlar, başvuruların değerlendirilmesinde etkili olur. Kanada'da öğrenci kabul koşulları bir üniversiteden diğerine, bölümden bölüme farklılık gösterebilir. Ancak genel kabul koşulları şöyledir (CA3):

• Bütün programlara başvururken öğrencilerden öncelikle not dökümlerini gösteren belge istenir. Lisede alınan kredilerin ve not ortalamalarının yeterli görülmemesi durumunda ise öğrencilerden Kanada'da bir lisenin son döneminden bazı ek dersler alması istenebilir.
• Öğrencinin lisans eğitimi için yeğlediği alanda bir üniversiteye kabul edilebilmek için en az %70 başarı not ortalaması, 550 ve üzerinde TOEFL, öneri mektupları ve gerçekleştirdiği tüm akademik başarıları vb koşulları taşıması gerekir. Ayrıca Kanada'daki üniversiteler, programlarına göre belirlediği birtakım ek koşullar ya da sınav sonuçlarını da isteyebilirler. (SAT, Abitur, IB gibi)
• Bazı programlar için öğrencilerden portföy hazırlaması istenebilir.
• Yüksek lisans programlarında, yeğlenecek programa da bağlı olarak, GMAT, GRE gibi sınav sonuçları oldukça önemlidir. İş deneyimi ve portföy öğrencilerden istenebilecek diğer koşullardır.

Bir öğrenci, üniversiteye kabul edilmek için gereken koşulları taşımıyorsa**,** değerlendirebileceği diğer bir seçenek, üniversite transfer programları olabilir. Kabul

koşulları daha esnek olan kolejlerin ya da üniversite kolejlerinin sunduğu üniversite transfer programlarına başlayabilir. Bu öğrenci, programı başarıyla tamamlarsa üniversiteye geçiş yapabilir.

Kanada üniversitelerine giriş koşulları içinde en önemlileri, öğrencinin İngilizce dil seviyesi, akademik yeterliliği, bilgi ve yetenek testlerinde aldığı sonuçlar, öneri mektupları ve öğrenim giderlerini karşılayabilmektir. Öğrencilerden, öğrenim durumlarına ve başvurdukları programlara göre, yukarıda belirtilen sınavlardan bazılarına girmeleri gerekebilir. Bu testlerde başarılı olabilmek için çok iyi İngilizce dil bilgisine sahip olmak gerekir (CA1).

Sayıları 90'ın üstünde olan *üniversiteler* tüm disiplinlerde, araştırmaya yönelik yükseköğretim standartlarında eğitim sağlamaktadır. Üniversitelerde alınan akademik ve mesleki eğitim, öğrencilere lisans ve üzeri diploma dereceleri (BA, BSc, MA, MSc, PhD, vb) kazandırır. Kendi bünyesinde özel kurallara sahip olan *kolejler* ise (sanat ve teknik yüksekokulları ve kolejleri ya da kamu koleji) üniversite okumayı zorunlu kılmayan sanat dallarında ve teknoloji alanlarında sertifika ve diploma programları sunar, iş eğitimi verirler. Kolejlerde öğrenim görenler, istediklerinde üniversite lisans programlarına transfer olabilirler (CA1,2,3).[15]

Üniversite öğrenim programlarının süresi normalde üç ila beş yıl, yüksekokullarınki ise bir ila üç yıl arasında değişir. Üç yıllık eğitim derecesi ile lisansüstü eğitime gidilemez; bunun için en az 4 yıllık eğitim gerekir. Günümüzde kimi yüksekokullar üniversite adını almakla birlikte hem içerik bakımından hem de resmi olarak kolejlere ve birçok kolej de gerek resmi olarak gerekse içerik bakımından üniversiteye denk düşmektedir. Enstitüler kapsamına teknoloji enstitüleri adı verilen teknik üniversiteler, teknik dal ya da iş kollarına yönelik kısa olgunlaşma kursları ya da uluslararası poli-teknik enstitüleri (uluslararası eğitim enstitüsü)

[15] Québec"te sistem biraz farklıdır. Collèges d"eseignement général et professionnel (cégeps) adıyla bilinen iki çeşit program vardır: 3 yıllık mesleki programlar ve iki yıllık ön lisans programları. Üniversiteler ve yüksekokullar arasında bir konumda bulunan çok sayıda üniversite yüksekokul bulunmaktadır. Bunlar diploma vermektedirler ama lisansüstü programlara (master ve doktora) sahip değillerdir.

dahildir. Bunlardan Toronto Ryerson Politeknik Enstitüsü ve Massachusetts Teknoloji Enstitüsü üniversite ayarında sayılırlar (CA 1,2 ve 5).

Kanada'da eğitim ücretlidir ve ücretler okullara, eyaletlere ve alınacak programlara göre değişiklik gösterebilir. Eyalet yönetimleri, üniversitelerin ve diğer okulların genel giderlerini destekler. Federal hükümet ise, NSERC (Natural Science and Engineering Research Council) gibi araştırma fonları ve burslarla, araştırma kurumlarına, araştırma bütçelerine destek olur (CA 3 ve 5)

Kurumsal Düzeyde Yönetim ve Özerklik

Kanada'da eğitim sistemini bir merkezden yöneten tek bir kurum yoktur. Şehir, eyalet ve federal olmak üzere üç yönetim kademesinde eğitim sistemleri farklılık gösterir. Her bir eyalette ders öğretim programlarını geliştiren, sınavların standardını koyan, finansal düzenlemeleri yapan ve öğretmenlerin yeterliliğini belirleyen Eğitim Bakanlığı bulunur. Bununla birlikte sistemler arasında iletişimi ve belirli oranda paralelliği sağlamak amacı ile 1995'te Newfoundland eyaletinde ilk olmak üzere, 1997'den bu yana da tüm eyaletler internet sistemine dahil olmuştur. Eyalet düzeyindeki ara kuruluşlar şunlardır (CA2):

1):Maritime Provinces Higher Education Commission (Prince Edward Island, Nova Scotia, New Brunswick) 2) Conseil des Universités (Québec) 3) Ontario Council on University Affairs 4) Manitoba Universities Grants Commission 5) Council of Western Canadian University Presidents (Saskatchewan, Alberta. British Columbia) 6) Advisory Council (British Columbia) 7) Üniversiteyi yöneten ara kuruluş olarak "Board of Governors" vardır.

Okullarda uygulanan eğitim sistemi üzerinde eyalet yönetiminin ağırlığı varken, şehir yönetimleri de okul meclisleri ve yönetim heyetleri vasıtasıyla sorumluluklara sahiptirler. Okulların bakımı ve gereksinimlerin giderilmesi, öğretmenlerin ve yöneticilerin maaşlarının sağlanması da yine okul meclisleri tarafından yerine getirilir. Federal hükümet eğitim sistemine dolaylı olarak dahil

olmaktadır. Bütün eyaletler federal hükümetten, genel bütçe içinde giderleri oranında eğitim payı almaktadır (CA3)

Bu araştırmanın kapsamına alınan üniversitenin yer aldığı Ontario eyaletinde yükseköğrenim sisteminin yapısı şu şekildedir: Eyalet genelinde 17 üniversite, sundukları teknik ve mesleki eğitim sonunda sertifika ya da diploma veren 25 CAATs (College of Applied Arts and Technology) Uygulamalı Sanatlar ve Teknoloji Koleji bulunmaktadır. Ayrıca birçok özel teknik ve mesleki eğitim kurumu vardır[16] (CA 4).

Üniversite öğreniminde lisans, yüksek lisans ve doktora olmak üzere 3 derece vardır. Çoğu üniversitede temel lisans derecesi genellikle kapsamlı iki gruba ayrılır; B.A. ve B.Sc. Bunlardan ilki 1–3 yıllık lisans eğitimini ve bir yıl kadar süren özel sertifika programlarını içerir; profesyonel organlarla işbirliği içerisinde sunulan bu programlar lisans programlarına giriş olanağı sunar, ancak lisansüstü eğitime değil. Ek olarak, bu ilk grup, herhangi bir ön üniversite eğitimi ve 4 yıllık öğrenim gerektirmeyen mesleki programlar da sunar; mesela hemşirelik (B.Sc.N.), ticaret (B.Comm.) ve eğitim (B. Ed.) gibi alanlarda. Ayrıca, eyalet destekli kamu kolejleri üniversite geçiş programları da sunarlar. İkinci grup ise normal yükseköğretimi kapsar ve lisansüstü eğitime giriş olanağı sunar (CA 2). Bu eğitim dereceleri dışında "*Uzaktan Yükseköğrenim"* adı altında birçok program dahilinde lisans eğitimi veren 15 kolej vardır. Bu kurumlar, özellikle işletme, sağlık ve hizmet sektörü alanlarında, 2–3 yıllık diploma ya da bir yıl kadar süren sertifika programları sunar (CA 2).

4.1.1.3. Norveç Yükseköğretimine İlişkin Bilgiler[17]

Norveç'te Yüksek Eğitim 1996 Ocak ayından itibaren Norveç Üniversite Kolej Yasası'na göre düzenlenmektedir. Nisan 1998'de Norveç Hükümeti, ülkedeki yükseköğretim sistemini incelemek üzere Soruşturma Kurulu atamıştır. Kurul, çalışma raporunu Mayıs 2000'de teslim etmiş ve Hükümet, Mart 2001'de bu raporu

[16] Ayrıntılar için bkz http://www.aucc.ca/ The Association of Universities and Colleges of Canada
[17] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "NO1, NO3 ve NO5' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

Parlamento'ya sunmuştur. Haziran 2001'deki meclis görüşmelerini izleyen gerekli yasal değişiklikler 1 Temmuz 2002'den başlayarak kabul edilmiştir. Resmi ve özel yükseköğretim kurumlarında uygulanan yasa, Kalite Reformunun[18] sonucu olarak önemli değişikliklere uğramıştır. Norveç Parlamentosu, kalite Reformunun 2003 güz döneminden itibaren tüm yükseköğretim kurumlarında tamamen uygulanmasına karar vermiştir.

Üniversiteler tüm disiplinlerde, araştırmaya yönelik yükseköğretim standartlarında eğitim sağlamaktadır. Üniversite kolejleri ise alan açısından sınırlıdır (tarım, veterinerlik, iş yönetimi, müzik, spor, eğitim, mimarlık) ve bu alanlarda hem temel eğitim hem de araştırma eğitimi vermektedirler. Ayrıca 1994'te üniversite olmayan 98 yükseköğrenim kurumunun (kamu koleji) tekrar yapılandırılması ve 26 devlet koleji ile birleştirilmesiyle ve Ocak 1996'da üniversiteler ve kolejleri düzenleyici yeni yasanın kabulüyle bu günkü sistem oluşmuştur. Devlet kolejleri, kendi eğitim programlarını oluşturan ve geniş alanlarda uzmanlık eğitimi veren bir sektördür. Bu okullarda öğrenim görenler, istediklerinde üniversite lisans programlarına transfer olabilirler çünkü bu okulların programları üniversitelerin lisans programları ile kombine durumdadır.

Norveç'te üniversiteler ve üniversite dışı kurumlar arasındaki farklılıklar, ikili eğitim sistemine sahip diğer ülkelerdeki kadar açık değildir. Norveç'teki yükseköğretimin başlıca özellikleri şunlardır:

• Devlet kolejlerine, Eğitim Bakanlığı tarafından tanınması koşuluyla doktora dereceleri vermeleri için resmi hak tanınmıştır.

• Üniversiteler ve devlet kolejleri tarafından verilen ***Cand. Mag.*** derecesi gibi kimi dereceler birbirleriyle benzer niteliktedirler.

• Üniversite programları ile üniversite dışı programlar arasındaki kredi transferi oldukça kolaydır.

[18] Norveç"te yükseköğretimin kalitesini artırmak için devlete bağlı ya da özel olsun, tüm kolej ve üniversitelerde başlatılan reform sürecidir (NO 1).

Tablo 4.1.1.1. *Norveç Yükseköğretim Kurumlarına Yönelik Sayısal Veriler*

Kurumlar	Sayı	Veri yılı	Açıklama
Devlet Üniversiteleri	4	2003	Oslo, Bergen, Trondheim, Tromso kentlerinde
Özel Üniversite Kurumu		2002	Ekonomi ve işletme, tarım, veterinerlik, spor ve beden eğitimi, müzik, mimarlık alanlarında
Üniversite Koleji	26	2003	
Sanat Alanı Üniversite Koleji	2	2003	Oslo ve Bergen kentlerinde
Özel Yükseköğretim Kurumu	26	2002	
179.600 öğrenci (2002): 158 300'ü (devlet kurumlarında) ve 21 300'ü (özel kurumlarda); 20 000 Norveçli öğrenci yurt dışında (2002) ve 4 000 uluslararası öğrenci Norveç'te (2000)			

Yükseköğretime kabul kapasitesi, merkezi hükümet tarafından kararlaştırılır. Yükseköğretime giriş için, genel konu alanlarında ya da teknik ve mesleki çalışma alanlarında üst-ikincil derecede 3 yıllık çalışmanın tamamlaması gerekir. Genel bir üniversiteye giriş sınavı, izleyen bileşenleri kapsayan en alt seviyedeki gereksinimlerden kuruludur (NO6):

• Altyapı derslerini, çalışma alanı fark etmeksizin birinci ve ikinci ileri dersleri ya da tanınan /denk mesleki/ticari nitelik ve sertifikaları içeren ikincil derecede 3 yıllık eğitim mezuniyeti

• İkincil derecedeki eğitim çerçevesinde, Norveççe, İngilizce, tarih ve sosyal çalışmalar, matematik, doğa bilimleri ile sınırlı genel konu alanlarındaki belirli dönemleri ya da dersleri ya da bunlarla ilgili olarak özel bir yeterliliği başarıyla tamamlamak gereklidir.

Adaylar, yukarıdaki konularda ikincil derecedeki eğitimi bitirme sınavlarını geçmeden de üniversite eğitimine kabul edilebilirler. Bunun için 23 yaşını geçmiş olmak, en az 5 yıllık iş deneyimine ya da mesleki öğrenime sahip olmak gerekir. Pek çok çalışma alanlarına kabul, talebin her bir kurumun kapasitesine göre belirlediği sayısal sınırı aştığı durumlarda, rekabete dayalıdır. Bununla birlikte Eğitim ve Araştırma Bakanlığı yeni kabul koşulları belirleme üstüne çalışmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Norveç'te Yükseköğretim kurumlarının çoğu devlete aittir ve okul ücreti yoktur (NO6).

İlk üniversite derecesi, normal olarak dört yıllık bir eğitim süresi sonunda alınan ***Cand. Mag.*** derecesidir (Matematik ve Doğal Bilimler alanlarında üç buçuk yıllık bir eğitim sonunda alınır). Bu dereceye yönelik eğitim, üç sömestrlik bir eğitim alanını kapsayan iki ya da üç ana konu üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Program yarım yıllık ***Philosophicum*** ile başlar. İkinci derece ise, ***Cand. Mag.*** derecesi konularından birisine yönelik ileri düzeyde yapılan iki yıllık bir eğitim sonunda alınan ***Candidatus*** derecesidir. Bir üniversite derecesine sahip olmak için, normal olarak bir yıllık bireysel araştırmaya dayanan tez yazma aşaması gerekmektedir. Tıp, Diş Hekimliği, Eczacılık, Psikoloji, İlahiyat ve Hukuk gibi alanlara yönelik mesleki üniversite dereceleri, altı ile yedi yıl arasında değişen bir süre sonunda elde edilir. Üniversite kolejleri, Mimarlık, Veteriner Hekimlik, Ziraat, İşletme, **Müzik**, Beden Eğitimi ve Spor gibi alanlarda, eğitim süreleri dört ile altı yıl arasında değişen özel mesleki programlar sunmaktadırlar (YÖK, 2005: 82).

Devlet Kolejleri (Statslige Høgskoler) daha kısa süreli ve üniversite dışı dersler veren kurumlardır. Çoğunluğu, entegre bir eğitim süresi içinde belirli bir mesleğe yönelik hizmet vermektedirler: Adaylar, diplomayla birlikte mesleki unvan da alırlar. Bu programların eğitim süresi, çoğunlukla üç ile dört yıl arasında değişmektedir. Bunun dışında, Sanat, Sosyal Bilimler, Matematik ve Doğal Bilimler gibi alanlarda ***Cand. Mag.*** derecesine yönelik olarak üniversitelerde verilen programlara karşılık gelen programları da vermektedirler. Devlet kolejlerinden ***Cand. Mag.*** derecesi almak için ***Philosophicum*** derecesine sahip olma koşulu aranmamaktadır. İki ya da üç yıllık bir eğitim sonunda alınan ***Høgskolekandidat*** derecesi, diğerine göre daha düşük düzeyde bir akademik derecedir ve üniversiteler tarafından verilmez (YÖK, 2005: 83).

Kurumsal Düzeyde Yönetim ve Özerklik[19]

Norveç'te üniversite yönetimi ve görevleri üç kademede ele alınabilir (Bilsel, 2006 ve NO1): Kurul: En üst yönetim kuruludur. Akademik etkinliklerin en üst

[19] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "NO1 ve NO6' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

standartlarda yürütülmesinden sorumludur. Bütçenin kullanımından bakana karşı sorumludur. Rektör, pro-rektör, öğretim üyeleri arasından seçilmiş 2 üye, 1 yönetsel üye (teknik ve yönetimsel görevliden), 2 öğrenci temsilcisi ve Eğitim ve Araştırma Bakanlığı tarafından atanan 4 üyeden oluşur. Konsey: İç işleyiş ile ilgili danışma kuruludur. Öğretim elemanları ve öğrenci temsilcilerinden oluşur. Rektör: Kurulun başkanıdır. Üniversitenin işleyişinden sorumludur. Rektör ve pro-rektör öğretim üyeleri, teknik ve yönetimsel görevliler ile öğrencilerin farklı ağırlıklı oyları ile 4 yıllığına seçilirler. *Üniversite ve Kolejler Konseyi* ise, merkezi sayılabilecek bir ara kuruluştur (Raader for Videregaaende Oplaering).

Kalite Reformu, yükseköğretim kurumlarına kendi örgütsel yapılarında karar verme özgürlüğü tanımıştır. Her kurum belirli görevleri olduğu kadar, eksik olan konuları da kendi yapısına uyumlu hale getirebilecektir. Yükseköğretim Kurumlarında öğrencilerin yönetime katılımı güçlendirilmiştir: öğrenci temsilcileri en az % 20 sandalye sayısına, yönetimin kadrosunda ise en az iki sandalyeye sahip olmalıdırlar. Kalite Reformu ve yeni yasa ile öğrencilerin fiziksel öğrenim ortamları garanti altına alınmıştır. Eşit sayıda öğrenci ve personel temsilcileri, kurumsal düzeyde, mümkün olabilecek en iyi öğrenme ortamını oluşturmak için Öğrenme Ortamı Komitesi oluşturacaktır. Bu çalışma ortamının İş Teftiş Komitesi tarafından izlenmesi önerilmiştir.

Kalite Reformunun bir sonucu olarak, yükseköğretim kurumlarına (üniversite ve kolejler) kendi etkinliklerini düzenleme ve yönetmede, çalışma programlarında, derslerin iptalinde ve kurumsal tanıtımda daha yüksek yetkilere sahip olacak biçimde büyük özerklik verilmiştir. Devlet bünyesindeki ya da özelleştirilmiş üniversite kurumları, üniversite kolejleri yükseköğretim alanlarında ve doktora diploması verilecek konularda hangi öğretileri ve konuları sunacaklarına kendileri karar verebilmektedirler.

Özel yükseköğretim kurumları, kurumsal akreditasyon için başarılı bir başvuruyu takiben resmi kurumlar gibi aynı akademik haklara sahip olabileceklerdir. Bununla birlikte öğretim ve araştırma etkinliklerindeki kurumsal performansları, sıkı

bir şekilde izlenecektir. Değerlendirme sonuçları, yeni fon formülünün[20] bir parçası olarak, devletin kaynak ayırmasında etkili olacaktır.

Eğitim programlarında konuların seçimi ve düzenlenmesinde önemli ölçüde serbestliğe izin verilmektedir. Verilen bir alanda niteliksel etmenler kredi-saat gibi niceliksel etmenlerden daha önemli görülmektedir. Kalite reformu ölçütlerinde verilen genel ilkelerin sağlanıp sağlanmadığı her eğitim programı analiz edilerek çok yakından kontrol edilmektedir. Örneğin, özel konularda derslerin açılması yerine programdaki derslerde temel bilgilerin kapsanması önemli bir ölçüttür.

Derece sistemi de dahil olmak üzere, yükseköğretimin çeşitli yönlerinin analizini yapmak ve olası değişiklikler hakkında teklifte bulunmak amacıyla, devlet nezdinde bir komisyon kurulmuştur. Yükseköğretim alanındaki gelişmelere bakıldığında, Eğitim Bakanlığı'nın halihazırdaki eğitim sistemine Anglo-Amerikan modelini uyarlamak konusunda bir yaklaşımı olduğu gözlenmektedir (YÖK; 2005: 82)

4.1.1.4. Amerika Birleşik Devletleri Yükseköğretimine İlişkin Bilgiler

Üniversite kurumunu yaratan ve tüm dünyaya yayılmasını sağlayan, 20. yy başına kadar bu alanda rakipsiz olan Avrupa Üniversiteleri 20. yüzyılın ortalarından itibaren bir duraklama dönemine girmiş ve üstünlüklerini ABD'ye kaptırmışlardır. Shanghai indeksine göre dünyanın en iyi 20 üniversitesinin 17'si ABD'de, 2'si İngiltere'de ve 1 tanesi de Japonya'dadır (YÖK, Haziran 2006)

ABD'de her eyalet kendi eğitim sistemini oluşturma, örgütlenme ve çalıştırma hak ve sorumluluğuna sahiptir. Buna göre ABD'de kuramsal olarak 50'nin üzerinde farklı eğitim sisteminin bulunduğu söylenebilir. Eyalet düzeyinde eğitim konusunda çözülemeyen sorunların ortaya çıkması durumunda federal düzeyde

[20] Yükseköğretim kurumları için yeni fon formülü, Norveç yükseköğretiminde uluslararasılaşmayı geliştirmek için düzenlenmiş önlemleri içine alır.

çözüm aranır. 1980'de dağınık biçimde bulunan birçok bölümün birleştirilmesiyle kurulan Federal Eğitim Bakanlığı'nın işlevi ise, ülke çapında eğitim konularına önderlik etmek, sistemi değerlendirmek, plan ve hedefleri belirlemek, uluslararası eğitim etkinliklerini düzenlemek gibi makro düzeydeki konuları kapsar (Bayrakçı ve Güçlü, 2004: 52).

Merkezi düzeyde olan ve bir ya da birkaç kurumu yöneten ara kuruluşlar şu şekilde sıralanabilir (Doğramacı, 2000)

1. Eyalet düzeyinde yönetici ve yönlendirici ara kuruluşlar: Eyaletteki tüm devlet yükseköğretim kurumlarını yöneten ara kuruluş:

a) Eyalet Yönetim Kurulu (State Governing Board ya da Board of Regents)

b) Eyaletteki üniversiteleri yöneten bir ara kuruluş, diğer yükseköğretim kurumlarını yöneten bir ara kuruluş: Kısmi Kurullar (Segmental Boards)

2. Eyalet koordinasyon kurulu birinci tür: yönlendirici kurul: Statewide Coordinating Board-Regulatory Board Bunun altında:

a) Tek bir yönetim kurulu ve tek bir President tarafından yönetilen çok kampüslü üniversiteler sistemleri (Multi-Campus University Systems)

b)Kısmi Kurullar (Segmental Boards)

c) Bağımsız üniversite yönetim kurulları (Board of Trustees, Board of Regents ya da Board of Governors)

İkinci tür: Tavsiye Edici Kurul (Advisory Board) Bunun altında:

a) Çok kampüslü üniversite sistemleri

b) Kısmi Kurullar

c) Bağımsız üniversite yönetim kurulları

3. Eyalet planlama daireleri (State Planning Agencies)Bunun altında:

a) Çok kampüslü üniversite ve kısmi daireler

b) Bağımsız üniversite yönetim kurulları ve kısmi daireler

ABD'de yükseköğretim genellikle "Carnegie Yükseköğretim Kurumları Sınıflaması'na göre düzenlenmektedir. Bu sınıflamaya göre organizasyonlar büyüklüğüne, genişliğine ve işlevine göre kategorize edilmektedir. En yüksek burs

derecesine bağlı olarak numara, sıra ve burs tipine, kayıt yapanların sayısına ve seçkinliğine ve araştırmalar için ayrılan federal finansal desteğe göre kurumlar aşağıdaki gibidir (Rhoades, 1992: 583): Araştırma Üniversiteleri I ve II, Doktora Burslu Üniversiteler I ve II, Kapsamlı Üniversiteler ve Kolejler I ve II, Liberal Sanat Kolejleri I ve II, İki yıllık Kolejler ve Enstitüler ya da Profesyonel Okullar ve diğer uzmanlık kuruluşları.

Carnegie sınıflamaları ile örtüşen çoğu özel ve devlet kuruluşları arasındaki ayrım da yukarıdaki gibidir. Bununla birlikte neredeyse tüm liberal sanat okulları özel iken çoğu topluluk kolejleri (community collage) devlete aittir. Bu okulların örgütsel farklılıkları, özel kurumlar açısından, öğrenci seçimi ve üniversite kademesindeki öğrenci kalitesiyle, farklı dinlerin gereksinimlerini karşılama, farklı ırklara-cinsiyetlere yönelik okulların açılmasıyla sıkça övülürken, devlete bağlı okullar, 25 yaş üzeri öğrenci alımları ve öğrenci seçimi konusunda çok seçici davranmamaları ile eleştirilmektedir (Rhoades, 1992: 584).

Sayıca çok fazla olan Community College'ler üniversiteye geçiş yapacak öğrencileri yetiştirmek, meslek kazandırmak ve yüksek eğitimin maliyetlerini düşürmek amaçlarıyla eğitim vermektedirler. Bu okullardaki iki yıllık eğitim dört bölüme ayrılır: İyileştirici ve destekleyici programlar / Genel Eğitim / Teknik ve Mesleki Programlar / Akademik konularda uzmanlaşma, hazırlık programları

ABD'de öğrencilerin üçte birinden fazlası, üniversiteler yerine mesleki eğitim veren iki yıllık *community college* ya da *junior college'larda* eğitim görmektedir. Buradan mezun olanlara *associate degree* (ön lisans derecesi) verilir. Genellikle aynı eyaletteki üniversiteler ile *community college'lar* arasında yapılan anlaşmaya göre, *associate degree'ye* sahip olanların üniversitelere belirli koşullarla dikey geçiş yapma hakları vardır. Bu seçeneği sunan "Akademik konularda uzmanlaşma, hazırlık programları' tamamen dört yıllık üniversite eğitimiyle birleştirici programlar olarak düzenlenmiştir ve öğrencilerin konularıyla ilgili bir ön hazırlık yapmalarını, genel bir vizyon kazanmalarını sağlarlar (US3).

Özetle bu kolejler:

• ABD'nin yüksek eğitim sisteminin önemli bir parçasıdır.
• öğrencileri hemen işe başlayacak şekilde yetiştiren çok kaliteli programlar sunarlar.
• lisans diplomasına yönlendiren ön-lisans transfer programları sunarlar.
• maliyetleri son derece yüksektir.
• işine bağlı eğitimcileri, daha küçük sınıfları ve kapsamlı destek sistemleriyle besleyici bir eğitim ortamı sağlarlar (US1).

Dört yıllık eğitim kurumları olan üniversitelerdeki eğitimin temelleri ise, 1700'lü yıllarda bir dini grup tarafından atılmıştır. Rahip yetiştirme amaçlı bu kurumları zamanla profesyonel eğitim kurumları izlemiştir. 1862'de "The Land Grant College Act"in yasallaşması ile büyük değişim gösteren yüksek eğitimde, ağırlıklı olarak tarım, mekanik ve sanat konularına yer verilmiştir. Amerikan üniversitelerini diğer birçok eğitim sistemlerinden ayıran en belirgin özelliği, "Genel Eğitim" aşamasıdır. Bununla beraber araştırma üniversiteleri, profesyonel eğitim kurumları olarak farklı bir yapıda eğitim vermektedirler. Sistem birçok dalları birbirinden ayırıp farklı eğitim kurumlarında özelleşmeyi öngörmektedir (US3).

ABD'deki üniversiteler tarafından yürütülen lisans programları çok çeşitlidir. Programlardaki zorunlu ders sayısı genellikle azdır. Öğrenciler, eğilimlerine göre alacakları dersleri kendileri belirler. Ana dal ve yan dal uygulaması gittikçe yaygınlaşmış ve öğrencilerin iki ya da üç ana daldan birden aynı zamanda mezun olmaları, sık karşılaşılan bir durum haline gelmiştir. Lisans kademesi düzeyindeki Amerikan programları, öğrencilere yetişim kazandırmaya yöneliktir. Buna karşılık Avrupa'daki programlar, belirli bir alanda derinlik kazandırarak uzman yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Amerikan yükseköğretim sistemini Avrupa'dakinden ayıran en önemli farklılıklardan birisi, mimar ve mühendis gibi mesleki unvanların üniversiteler tarafından değil, mesleki kuruluşlar tarafından verilmesidir.

Kolejlerle, üniversiteleri birbirinden ayıran özellik, kolejlerin yüksek lisans programları sunmamalarıdır. Bununla beraber, üniversiteler araştırma ve yayın yapma özellikleri ile de farklıdır ve birçok üniversite, birçok bölümden oluşurken

kolejler sadece bir ya da iki bölümde program sunabilir ve üniversiteden farklı olarak lise sonrası (Post Secondary) eğitim verebilirler, bu eğitim genelde öğrencilerin lisede uzmanlaştıkları alanla uyumludur (US3).

Birçok Amerikan koleji ve üniversitesi standart hale getirilmiş giriş testlerinden birinin puanlarının belgelenmesini ister. Ancak, bazı kolej ve üniversiteler uluslararası öğrencilerin bu giriş testlerine girme koşulunu getirmez ve bazı okullar başvuru yapan hiçbir öğrenciden bunu istemezler. ABD standart giriş testleri öncelikle çoktan-seçmeli yetenek testleri olup lisans eğitimi için gereken becerileri ölçmek için kullanılırlar. Amerikan kolejleri ve üniversiteleri bu giriş testlerini bütün adayları (hem ABD'den hem de diğer ülkelerden) aynı standart ile değerlendirmek için kullanır. Testler başvurunun sadece bir bölümüdür – başarılı test puanları seçilen okullara girmeyi tek başına sağlamaz (US4). Lisans kademsine girişte üç t ana test vardır:

• Akademik Değerlendirme Testi (Scholastic Assessment Test [SAT I])
• SAT II Konu Testleri
• Amerikan Kolej Testi Değerlendirmesi (ACT)

Üniversiteler dışında, araştırma ve bilimsel etkinlikler birçok kuruluş tarafından yürütülmektedir ve bazı üniversitelerin tek görevi araştırma yapmaktır. Araştırma enstitülerin çoğunda, biri yönetim için diğeri bilim dalında olmak üzere iki başkan seçilir. Araştırmacılar takım olarak birlikte çalışabilirler; herkesin bölüm nezdinde yeri bellidir. Araştırmaya ayrılacak ödenek denetimi görevlileri tarafından belirlenir ve toplam fon bedelinin büyük bir kısmı en önemli araştırmayı yapana verilir. Yabancı araştırmacılar, ihtisası olan alanda araştırma yapmak üzere belli bir araştırma merkezi ile anlaşma yapar ve daha sonra araştırmasının bilimsel açıdan benzerleri arasında en değerlisi olduğunu kanıtlayarak, özel sektörden ya da devletten kendisine finansal destek ayarlayabilir (US4).

ABD'de son yıllarda sayıları 60-75 dolayında uluslararası sıralamada yer alan iyi fonlandırılmış araştırma üniversiteleri ve bunlarla birlikte 150 üniversitenin ön

plana çıktığı görülmektedir. Diğer yükseköğretim kurumları öğretime ağırlık vermekte araştırma işlevleri kısmi hale gelmektedir. Tabii ki her öğretim üyesi bireysel çabalarıyla ve bulduğu kaynaklarla araştırma yapabilmekte ama kurumun kendisi ağırlıklı olarak bir öğretim kurumu olarak kalmaktadır (YÖK, Haziran 2006).

Bilimsel yayınlar Amerika'daki yükseköğretimin farklı örgütsel yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Dışsal ve içsel koşulları ve ilişkileri açısından diğerlerinden farklı işlevlere sahiptirler. Örneğin içsel olarak otorite ve karar verme kalıpları konusunda farklı karakterize edilmektedirler. Bir tarafta Carnagie tipi kurumlar –community kolejleri- daha çok otokratik olarak yönetilirken diğer taraftaki kurumlarda -araştırma üniversiteleri- profesyonel otoritelerin yönetimi daha ağır basmaktadır. Dışsal olarak ise, farklı türdeki yükseköğretim organizasyonları, çevreyle ve toplumla farklı iletişim içerisindeler. Bu kurumsal farklılıklar işlevsel olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, uzmanlaşmanın getirdiği olumlulukların "iyi" olmasının yanında, toplum kolejlerinde olduğu gibi tüm insanlara yönelik hale getirilmesi, "kötü" olarak yorumlanmaktadır. Yükseköğretim sistemindeki farklı kişiler seçimi, toplumun genellikle birbirinden kopuk gereksinimlerini karşılamaya yöneliktir. Sosyal sistemlerin konseptleri alt sistemler olarak ele alınmaktadır ve bu alt sistemler kesin sistematik işlevlere sahip olup kesin sistem gereksinimlerini karşılamaktadırlar. Başlıca bilimsel yayınlar, yükseköğretimin "yapısalcı, işlevsel sosyal kuram"ın (structural-functionalist social theory) bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır (Rhoades, 1992: 585).

Yükseköğretim organizasyonlarının statü ve itibar bakımından farklılıklar göstermesi, ya da bir başka deyişle "yükseköğretimdeki hiyerarşi", organizasyonların bazı pazarların üstesinden gelmesi ile ilgilidir. Bu pazarlar öğrenciler, fakülteler ve onların ürünleridir. Herhangi bir organizasyonda olduğu gibi kolejler ve üniversitelerin de finansal kaynakları vardır: öğrenci yardımları, araştırma bütçesi ve kurumsal destek paraları vb. Girdiler ve çıktılar (öğrenciler, fakülteler ve kolej mezunları) en özel ve en çok araştırılan piyasayı oluşturmaktadır. Tabi bu piyasaların her biri doğrudan ya da dolaylı olarak finansal çıkarlar sağlamaktadır. Yükseköğretimdeki en önemli strateji rekabettir. Rekabetin doğal büyümesi işlev ve

pay çıkarma arasındaki farkı ortaya koymaktadır. Bilim adamları ABD yükseköğretiminin diğer eğitim sistemlerine göre güçlü ve büyük bir sektöre sahip olmasını bu rekabetçi ortama bağlamaktadır. Aslında sistemin amacı ana piyasanın ya da bağımsız piyasaların amaçlarına bağlıdır. Bu durum, Durkheim tarafından (1893) yapılan "mekanik sisteme zıt olan organik sistem" olarak "karmaşık ve modern sosyal sistemler" şeklindeki tanımlamaya uymaktadır (Rhoades, 1992: 586).

Devlet hizmeti ile ilgili önemli bir özellik kurumlarının toplum ile olan bağlantılarıdır. Toplum kolejleri, kentsel, bölgesel kolejler ve üniversiteler gibi birçok kurumun genel misyonu halka hizmet vermektir. Araştırma üniversiteleri, seçici liberal sanat kolejleri gibi başka kurumlarda ise halk eğitimi daha uzak amaç olmuştur. Klasik kolej ve üniversitelerin daha yakın, kapsamlı ve eğitim-öğretim programı gibi bazı konularda araştırma ve liberal sanatlar üniversitelerine göre daha rahat davrandıkları; diğer türdeki üniversitelerinse eski üniversitelerde olduğu gibi topluluklarından sorumlu olmadıkları varsayılmaktadır. Araştırma üniversiteleri ve liberal sanatlar üniversiteleri ülkenin içişleriyle ilgili hedefleri başarmaya koşullanmış olarak kabul edilmektedir (Rhoades, 1992: 585).

ABD'de Yükseköğretimde okullaşma oranı % 29'dur ve yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenci sayısı yaklaşık 14.000.000'dur. Bu kurumlarda kayıtlı öğrencilerin % 40'ı 25 yaş ve üzeridir. Hemen her eyalet en az iki kamu üniversitesine finansal destek verir. Ülke genelinde 3600'den fazla yükseköğretim kurumu vardır ve bunların 2100'den fazlası 4 yıllık, 1500'den fazlası ise 2 yıllıktır. Günümüzde iki yıllık yüksekokulların büyük bir kısmı bölgesel olarak yönetilir ve finansmanı halk tarafından ya da bölgesel olarak sağlanır. Bu okulların amacı mesleki ve teknik alanlarda eğitim vermek ve 4 yıllık okullara hazırlamaktır. Üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora programları olmak üzere değişik seviyelerde eğitim verilmektedir. Bu programlardan öğretmenlik eğitimi verenler, lisans kademesinde 4 ya da 5 yıllıktır ve 1227 (resmi ve özel) üniversitede sunulmaktadır (Bayrakçı ve Güçlü, 2004: 55-56).

ABD'de özel üniversitelerde ortalama 17.000 $ /yıl, iki yıllık devlet yüksekokullarında (public community college) ortalama 1500 $/yıl öğrenci katkı payı alınmaktadır. Ancak Federal Hükümet eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için dar gelirli öğrencilere yılda 160 Milyar $ yardımda bulunmaktadır. Bu politika genellikle "yüksek katkı payı yüksek yardım" *(high tuition-high aid)* ilkesiyle ifade edilmektedir (YÖK, 2006b: 38).

Amerikan yükseköğretiminde alınan 4 farklı derece vardır. Ön lisans (A.A. ya da A.S. degree), Lisans (Bachelor Degree), Yüksek lisans derecesi (Master degree, M.A.), Doktora (The Doctor of Philosophy; PH.D). Ülkede B.Ed terimi eğitim alanında alınan 4 yıl süreli üniversite mezunu derecesini ifade ederken, diğer dallarda olduğu gibi M.A Ed. Eğitim alanındaki yüksek lisans seviyesini ve PH.D of Ed. ise eğitim alanında yapılan doktorayı ifade eder (Meriç ve Tezcan, 2005:74).

ABD eğitim sisteminde oluşan bazı aksaklıklar, eyaletler arasındaki farklı uygulamalar ve başarı farklılıkları kamuoyunun dikkatini eğitime çekmiş ve hükümet, Ocak 2001'de Hiçbir Çocuğun Eğitimsiz Kalmaması Reformu'nu (No Child Left Behind Act) gerçekleştirmiştir. Bu kapsamlı reform hareketi ile eyaletler ve eyaletler içerisindeki okullar arasındaki büyük başarı farkının kapatılması ve ABD'de yaşayan tüm çocuklara eşit eğitim olanağı sunulması hedeflenmektedir. Bu reform çerçevesinde yüksek kaliteli öğretmenler yetiştirebilme ve istihdam edebilme konularında eyaletlere yardımcı olmak için "Eisenhover Mesleki Gelişim" ve "Sınıf Öğrenci Sayısını Azaltma" programlarının tek bir çatı altında birleştirilerek ve yerel otoritelere daha esnek olanaklar verilmesi planlanmıştır. Bu olanaklar, öğretmenlerin, müdürlerin ve yöneticilerin bilgi-becerilerini geliştirme gereksinimlerini karşılamak üzere, fonları kullanma yetkisi ve çok fakir bölgelerdeki öğretmenlere fazladan ödeme yapma, denetleme ve gözlemleme programları kullanma serbestliği verilmesi vb ayrıntıları içermektedir (Bayrakçı ve Güçlü, 2004: 58 ve 62).

ABD'de akreditasyon çalışmaları yerel, bölgesel ve ulusal *kar amaçsız dernek ve kuruluşlar* tarafından yapılmaktadır. Bu kuruluşlar da Federal Eğitim Bakanlığı tarafından akredite edilir. Örneğin öğretmen eğitimi programları üzerine

araştırmalar yapan Ulusal Öğretmen Eğitimi Akreditasyon ve Standartları Saptama Konseyi –NCATE bulunmaktadır. Öğretmen eğitimi yapan üniversite ve programlara kabul edilecek adaylarda, bu konseyin de önerisiyle, öğretmenin niteliklerini oluşturacak birtakım özel beceriler, anlayışlar ve kişisel özellikler aranmaktadır. En az 4 üzerinden 2,5 not ortalaması, tavsiye mektupları, konuşma testi, başvuru öncesi görüşmesi, yazılı dil testi, fiziki sağlık raporu, standart testler, davranış ile ilgili testler, kişilik testleri, psikolojik sınavlar adaylarda aranan nitelikleri saptama birer ölçüttür (Bayrakçı ve Güçlü, 2004: 56).

ABD'de öğretmen yetiştirme programlarının en göze çarpan özelliği çok değişik uygulamaların oluşu ve esnekliğidir. 50 eyaletten oluşan ülkede birçok eyalet değişik öğretmen yetiştirme formları belirlemiş ve bunu standartlar halinde yayımlamış durumdadır. Günümüzde ise ABD geneline bakıldığında eyaletlerin tümü göz alındığında 144 farklı çeşit öğretmen yetiştirme programı, kursu ya da uygulaması gözlemlenmektedir. Buna rağmen bu standartlar ölçü alınsa bile uygulamayı yapan üniversitelere göre farklılıklarda göze çarpmaktadır. Ancak gerçek olan sistemin bizdekine göre oldukça ayrıntılı olduğudur. Genel anlamda, Eğitim dersleri yönünden öncelikle Amerika'daki, programlarda özellikle derslerin branşın seviyesine göre öğretimine yönelik eğitim dersleri ile uygulama derslerinin ağırlığı dikkat çekicidir. Ancak programların içerisinde yine de eğitim dersleri oldukça az bir alan kaplamaktadır (Meriç ve Tezcan 2005: 74).

İlk ve ortaöğretimde öğretmenlik yapabilmek için ülkede hem lisans hem de lisansüstü eğitim alma olanağı vardır. Lisans kademsi düzeyindeki programlar genellikle öğrencileri üniversitedeki 3. yılından itibaren öğretmen yetiştirme programlarına kabul etmekte ve bu programdan mezun olan öğrenciler eğitimde lisans diploması ile öğretmenlik sertifikaları almaya hak kazanmaktadırlar. Ayrıca Florida Üniversitesinde yer alan Pro-teach (Professional Teacher) programı gibi programlarda eğitimde yüksek lisans (M. Ed) derecesi ile sonlanan 5 yıllık programlar olarak öğretmen yetiştirmektedirler. Bu program ile İlköğretim, Özel öğretim, orta öğretimin çeşitli branşları için öğretmenler yetiştirilmektedir. Bunun yanı sıra diğer fakülteler ile işbirliğine gidilerek çok çeşitli dallarda da öğretmenlik

eğitimi verilebilmektedir. Bir lisans programı dahilinde ilk 2 yılını tamamlayan ve Eğitim fakültesinin ön koşul dersleri olan en az 45 kredi (genelde 60 kredi istenir) olarak alan aday 3. yıl eğitim fakültesine kabul edilir (Meriç ve Tezcan, 2005:7 4).

Öğrenim süresini bu fakültede tamamlayan öğrencilerden ayrıca başka fakültelerden; 12 ile 24 saat arasında yoğunlaşan kredi miktarınca bir ya da iki akademik programda yoğunlaşmış ders olmak üzere, 90 kredilik dersi almaları istenir. Bu noktadan sonra 2 seçenek vardır ; 1- M. Ed (Master of Education) Eğitimde yüksek lisans derecesi istemeyen adaylar (non-degree) derece olmayan yolu seçerek 21 kredi almak suretiyle programı tamamlarlar, öğretmenlik sertifikasını alırlar, 2- Belli bir notu tutturan adaylar, Enstitüye kayıt olarak 36 Kredilik ders alırlar ve M. Ed, Eğitimde Yüksek lisans derecesi alırlar (Bu seçenekte 5 yıl tamamlamak gereklidir) Genel anlamda, Eğitim dersleri yönünden öncelikle Amerika'daki, programlarda özellikle derslerin branşın seviyesine göre öğretimine yönelik eğitim dersleri ile uygulama derslerinin ağırlığı dikkat çekicidir. Ancak programların içerisinde yine de eğitim dersleri oldukça az bir alan kaplamaktadır (Meriç ve Tezcan, 2005: 76).

Müzik öğretmenleri bir eğitim kolejinin müzik bölümünde, bir müzik okulunda ya da bunların bir kombinasyonunda eğitim alırlar. Öğrenciler genelde dört yıl süren müzik öğretmenliği bölümünde eğitim görebilmek için bir giriş sınavını geçmek zorundadırlar. Pek çok ülkenin aksine, ABD'de genel bir müzik öğretmeni olmakla özel bir enstrüman ya da şan öğretmeni olmak için verilen eğitim arasında fark yoktur. Müzik bölümündeki öğrenci vokal, enstrümantal ya da genel müzik konularının herhangi birinde uzmanlaşmayı seçer. Bu eğitim sonucunda kazanılan müzik eğitimi mezunu sertifikası anaokulundan liseye kadarki okullarda öğretmenlik yapabilmek için yeterlidir. Koleji bitirdikten sonra müzik öğretmenleri birkaç yıllık okul kariyerine devam ederler. Bunun sonrasında daha ileri bir kariyer yapmak üzere lisansüstü eğitim yapma eğilimi öğretmenler arasında son derede yaygındır (Kaiser, 1994a: 4017).

Kurumsal Düzeyde Yönetim ve Özerklik

Eyaletlerin bazılarında eğitimle ilgili bazı uygulamalarda yetki ve sorumluluk daha alt birimler olan bölge yönetimlerine bırakılmıştır. Bununla birlikte, eyaletler düzeyinde eğitimden sorumlu birimler, en üst yetkilisinden başlayarak, Eyalet Eğitim Kurulu, Eyalet Eğitim Müdürü, Eyalet Eğitim Dairesidir. Amerika'daki üniversiteler büyük oranda özerktir, federal eyaletlerce doktora çalışmalarının yürütülmesi hakkı üniversitelere verilmiştir. (Ornstein ve Levine, 1985; Aktaran Erdoğan, 1997: 76-78).

İster kamuya ait ister özel olsun, Amerikan enstitüleri özerktir ve kalite bakımından aralarında fark olmamasını sağlayan sıkı bir denetim vardır. ABD'de hemen her akademik kuruluşun fakültelerinde, belirli bir akademik dal üzerine kurulmuş bölümler ya da ayrı bir akademik alana odaklanan bilimler-arası merkezler bulunur. Her bir bölüm, bölüm başkanlığı tarafından üniversitenin tüzüğü çerçevesinde bağımsız olarak yönetilir. Fakülte üyeleri başkanlarını, ya en deneyimli meslektaşları arasından ya da üniversite dışından seçerler. Bazen bu makama her üç ya da dört yıllık dönemler için bölümün belirli kişileri sıra ile atanır. Bölüm başkanlığı ise, fakültedekiler memnun olduğu sürece değişmeyebilir. Belirli programlar için gereken niteliklerin saptanması, yüksek lisans öğrencilerini kabul edilmesi, adayların akademik bir dereceye layık olup olmadığının saptanması, öğretim asistanlarının belirlenmesi, ders programının saptanması ve gerektiğinde yeni ders açılması işlemlerinde üniversitenin koyduğu geniş tüzük sınırlamalarının dışına çıkmaksızın tüm üyelerin katılımı kabul edildiği için, fakülteler demokratik birimler olarak hareket ederler (US6).

Bazı bölümlerde yönetim daha çok tek kişiye ait olmayıp, bir bütün olarak bölümün elindedir. Fakültenin verdiği unvan, üyenin akademik derecesini gösterir. Yükselme sırasına göre bunlar "instructor" (öğretim görevlisi), "yardımcı doçent", "doçent" ve "profesör"dür. Öğretim görevlisi ve yardımcı doçentlerin ders programları oldukça yüklüdür: laboratuvar çalışmasıyla beraber iki ders ya da laboratuvarsız üç ders, buna ek olarak haftada birkaç saatlik komite görevleri (ders programını düzenleyen komite, şeref komitesi vb) verilebilir. Ayrıca, sınavları

değerlendirme, konferanslar, öğrencilerle yapılan görüşmeler ve bilimsel araştırmaların getirdiği çalışmalar vakit ayırmak zorunda oldukları konular arasındadır.

Üniversitelerin çoğunda geçerli olan "tenure" yükselme sistemine göre yardımcı doçent, bir sonraki derecesini elde etmek için takriben beş-yedi yıl kadar beklemelidir. Değerlendirmede en önemli ölçüt, fakülte üyesinin yaptığı araştırma ve yayımlanan makale sayısıdır. Söz konusu yardımcı doçent derecesi, hamili için emekli oluncaya kadar üniversitede çalışabilmesi için bir teminat olur (üniversitede bölümün kapatılmasına yol açan aşırı bütçe yetersizlikleri ya da kendisinin ciddi bir ahlak bozukluğu gibi durumlar hariç).

Söz konusu "tenure" sisteminin amacı, popüler olmayan, radikal ifadeler sarf ettiği ya da alışılmışın dışında bir fikri savunduğu için kuruluşun bir profesörü işten atmasını önlemek, akademik özgürlüğü korumaktır (US6).

4.1.1.5. Avustralya Yükseköğretimine İlişkin Bilgiler[21]

Avustralya'da eğitim sistemi, Amerikan sisteminden çok İngiliz sistemine yakındır ve beş bölümden oluşur:

1. İlk ve orta dereceli okullar

2. Yüksek eğitime hazırlık: Özel kolejler ve TAFE'ler tarafından yürütülmekte üniversite hazırlık kursları (foundation courses), Avustralya eğitim sektörünün kuruluşsal bir parçasıdır. Yabancı uyruklu öğrencileri üniversite öğrenimi için hazırlayan bu kurslar, dünyadaki lise eğitim seviyelerinin ve sistemlerinin birbirinden farklı olmasından dolayı ortaya çıkmıştır ve Avustralya'da yükseköğrenim görmek isteyen tüm yabancı öğrencilerin seviyesini, Avustralya'da bir lisede alınan eğitim seviyesine getirmeye çalışmaktadır. Bazı kurslardan, lisans öğrenimine akademik kredi aktarmak da mümkündür.

3. ELICOS kurumları: Yabancı öğrenciler için İngilizce dil öğrenimi verir.

[21] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "AU1, AU2, AU3 ve AU4' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

4. TAFE (Devlet Teknik ve Yükseköğrenim Kurumları): Devletin ve özel sektörün işbirliği ile staj sistemli mesleki eğitimi sağlar. Birçok TAFE okulunun üniversitelerle bağlantıları vardır. Bazıları bir üniversite tarafından yürütülmekte ve üniversite kampüsünü paylaşmakta, bazılarıyla yakınlarındaki üniversitelerle işbirliği kurmaktadırlar. Bu kolejler, bir ya da iki konuda uzmanlaşmış olup, temel düzeyde mesleki eğitim programlarından yarı-profesyonel hizmetlere dek uzanan lise sonrası-üniversite öncesi eğitim kurumlarıdır. Öğrencilerin çalışacakları iş sektörleri ile yakın bir çalışma içerisindedirler ve amaçları öğrencileri seçmiş oldukları sahada yetiştirip, sektörlere direkt eleman kazandırmaktır. Bu okullarda var olan bazı bölümler genellikle uygulamalı bilimlerdir. Ör: Turizm, Bilgisayar, Fotoğrafçılık, İşletme ve Grafik vs. Özet olarak bu kurumlar, yeni bir kariyer başlangıcı yapmak isteyenler, var olan kariyerlerinde ilerlemek ya da uzmanlaşmak isteyenler, üniversite öğrenimine pratik beceriler katmak isteyenler ve sonrasında üniversite öğrenimi görmek isteyenle için çeşitli programlar sunar.

5. Üniversiteler: Genel olarak yükseköğretim, 41 üniversiteyi ve yaklaşık 65 ileri eğitim kolejini kapsayan ikili bir sisteme sahiptir. Avustralya'nın iki özel üniversitesi olan Queensland Bond ve Notre Dame University dışındaki Üniversitelerin tümü, birleşik ulusal sistemin bir parçasıdır, ama bu tek tip bir sistem değildir ve federal yönetimlerce (eyalet yönetimleri ya da merkezi hükümet tarafından) finanse edilirler. Öğrenciler için yükseköğrenim paralıdır; üniversiteler öğrencilerden öğrenim giderleri için "tuition"; kayıt, sağlık hizmetleri, öğrenci etkinlikleri vs. için yapılan yönetimsel hizmetlere karşılık da "fee" adı altında ücret alırlar.

Tüm üniversitelerde geniş bir alanda lisans, lisansüstü ve profesyonel eğitim ve araştırma programları sunulur. Avustralya üniversitelerinin, meslek okullarının ve diğer okulların en önemli özelliklerinden biri araştırma konusunda ulaşılan yüksek standart ve çeşitliliktir. Çoğu üniversitelerde görevli olan Avustralyalı araştırmacılar 1989-1994 yılları arasında tüm dünyada yayımlanan bilimsel araştırmalarının %2,5'uğuna imza atmışlardır ki ülke nüfusunun sadece 19 milyon olduğu düşünülürse, bu çok önemli bir başarıdır. Ülke üniversitelerinin sunduğu diplomalar bütün dünyada kabul görmektedir ve bu üniversitelerin mezunları analitik

düşünebilen, iş hayatlarında oldukça iyi bir donanıma sahip profesyoneller olarak ün yapmışlardır.

Avustralya'daki yüksek eğitim kurumlarına giriş için (normalde 12 yıl, bazı yerlerde 11 yıl) temel eğitimindeki başarısı esas alınır. Orta öğretim bitirme sınavları ülke genelinde, aynı zamanda yapılan bir sınav şeklidir ve diploma ile sonuçlandırılır. Öğrenciler bu sınavlarda gördükleri ders ve konulardan (öğretim programlarından) düzenlenmiş sorularla sınava tabi tutulurlar. Bazı bölgelerde (states) öğrenciler her ders için "Aptitude Test" adı verilen bir teste tabi tutulur ve sonuçları üniversiteye girmede temel kabul edilir (yani bu test sonuçlarında aldıkları puan /dereceye göre üniversiteye girerler).

Not sistemi bölgeden bölgeye değişebilen bir puan sistemine göre verilir. Her bölgede not/puan verme biçiminde ayrı kavramlar (sözcükler) kullanılabilir. Öğrenciler üniversiteye girme hakkını elde edebilmek için 12 yıllık temel eğitim (ilk ve orta öğretimde) bazı başarıları sergilemek zorundadırlar. Ama hangi üniversitelerin hangi bölümüne girmeye hakları olduğu, bölgelere ve okula göre değişir. (New South Wales, Queensland, South Avustralya, Victoria ve Western Avustralya) okulları için merkezi bir başvuru kurumu bulunur ve gelen başvuruları değerlendirerek çeşitli üniversitelere gönderir. (Teknik ve mesleki okullar da bazı durumlarda buna dahildir) Normal başvuru; öğrencilerin lise diplomaları ile normal derslerinin yanı sıra aldıkları ek eğitim/derslerin belgelenmesi ile yapılır. Birçok üniversitede, eski mezun öğrenciler için ayrı başvuru formları bulunur. Bazı bölgelerde ise her üniversitenin ayrı/kendi başvuru formu bulunmaktadır.

Genel sanat alanlarında (Bachelor of Arts, BA) ve bilimde (Bachelor of Science, BSc) lisans diploması, lisenin tamamlanmasından sonra tam zamanlı üç yıllık çalışmayı gerektirir.

Avustralya Üniversitelerince sunulan dereceler, yönetici organlarınca belirlenir ve oldukça çeşitlidir. 1999'a dek ulusal sistem "Register of Australian Tertiary Education" (RATE) iken "Australian Qualifications Framework" (AQF)

şimdiki sistemdir. Üniversite sektörü için bir özdeş çerçeve getiren bu sistemde farklılıklar mesleki eğitim ve eğitim sektörü arasında belirir; yani üniversiteler arası tekil farklılıklar var olmaya ve ortaya çıkmaya devam etmektedir.

Tablo 4.1.1.2. *Avustralya Yükseköğretiminde Diploma Dereceleri*

AQF	Sektör / Kademe	RATE
Lisansüstü Eğitim		
Doktora Derecesi	Yükseköğretim	Doktora Derecesi
Yüksek lisans Derecesi		Yüksek lisans Derecesi
Lisans Eğitimi		
Graduate Diploması	Yükseköğretim	Graduate Diploması
Graduate Sertifikası		Graduate Sertifikası
Bachelor's Derecesi		Bachelor's Derecesi
Mesleki Yükseköğretim (TC 2 yıllık Yüksekokulları gibi)		
İleri Diploma	Yükseköğretim/Mesleki Eğitim	Diploma
Diploma		Associate Diploma
Sertifika IV		İleri Sertifika
Sertifika III		İleri Sertifika
Sertifika II		Sertifika
Sertifika II		-
2. derece Sertifika Eğitimi	Okul	-

Halen her iki sistemde de eğitim veren kurumlar vardır ve karşılaştırıldıklarında ortaya çıkan Tablo 1.1.1.2.'ye göre bu araştırma kapsamı açısından, lisans ve lisans ve lisansüstü eğitim kademelerinde iki sistem arasında değişiklik olmadığı söylenebilir. Burada lisansüstü eğitime yönelik yapılacak açıklamalar da her iki sistem açısında geçerlidir. Yukarıdaki tabloda görülen dereceler şu şekilde açıklanabilir:

Diploma: İki tam yıllık çalışma sonucu verilmektedir. **İleri Diploma**: Diploma çalışmasına ek olarak alınan 6-9 aylık çalışma sonucunda verilmektedir. Diploma ve İleri Diplomalar, TAFE enstitüleri ve özel mesleki kolejler tarafından da verilmekte ve akademik kredi olarak kabul edilmektedirler. **Bachelor (Lisans) Derecesi**: En az üç tam yıllık çalışma gerektirmektedir. Bazı programlar dört ya da

daha fazla yıl çalışmayı da gerektirebilir (Mühendislik, Tıp, Dişçilik vb) **Graduate Sertifkası (Lisans Sonrası)**: Lisans derecesi sonrasında bir tam sömestr çalışmayı gerektirmektedir. **Graduate Diploma (Lisans Sonrası**): Lisans derecesi sonrasında iki tam sömestr (bir yıl) çalışmayı gerektirmektedir. **Yüksek lisans Derecesi**: Bachelor derecesinden sonra iki yıl ya da Honours Bachelor derecesinden sonra bir yıllık çalışmayı gerektirir. Yüksek lisans derecesini almak için tez hazırlanması koşuldur. **Doktora:** En az üç tam yıl çalışmayı gerektirmektedir.

Avustralya'da öğretmen yetiştirme çabaları içinde, tüm müzik kurumlarının üniversitelere bağlanması 1994'te gerçekleşmiştir. Bu gün 24 Avustralya Üniversitesine bağlı olan Müzik Bölümleri ve Konservatuvarların yanında, "olağanüstü yetenekli müzisyenlerin üstün eğitiminin bir merkezi olarak' Melbourne'daki Ulusal Müzik Akademisi önemli müzik eğitimi kurumları içinde sayılmaktadır. Birçok eyalette, çeşitli kademelerdeki öğretmenleri temsil eden müzik öğretmenleri birlikleri bulunmaktadır. Bunlara ek olarak, 1977'de kurulan Institute of Music Teachers, stüdyo öğretmenleri için ulusal akreditasyon kurumudur ve ayrıca Australian String Teachers Association gibi ulusal düzeyde uzmanlaşmış öğretmenler birlikleri de vardır (Stevens, 1997: 396).

Orta öğretime müzik öğretmeni yetiştiren sistem, tüm eyalet eğitim sistemlerinde 1910'larda ve 1920'lerde geliştirilmiş ve 1930'lardan itibaren liselere uzman müzik öğretmenleri atanmıştır. Geniş nüfuslarından dolayı New South Wales (NSW) ve Victoria'daki örgün müzik eğitimi daha az nüfuslu kolonilere göre daha hızlı gelişmiştir. NSW'de, 1948'de, bir Okul Müzik Merkezi kurulmuş ve ilkokullarda genel öğretmenler ve ortaokullarda uzman öğretmenler tarafından gerçekleştirilen müzik eğitimine gözetmenler görevlendirilmeye başlanmıştır. 1980'lerde NSW'deki her Eğitim Bölgesine öncelikle ilkokullarda müziğe özendirmekle görevli birer Müzik Danışmanı atanmış, 1982'de resmi değişiklikle, müzik danışmanları konumları ilga edilmiş, 1995'te Güzel Sanatlar Başmüfettişliği konumu yaratılmıştır (Stevens, 1997: 396).

Eyaletsel eğitim yönetiminin, 1980'lerde Merkezi Bakanlık otoritesinden önce bölgelere ve sonra da yerel okul düzeyine birçok eyalet gözetmenleri ve merkezi olarak yönetilen müzik eğitim personelini işten çıkarmıştır. Günümüzdeki Eyalet ilkokullarında müzik eğitimi sorumluluğu ya genel öğretmenlerin ya da "görevli" uzmanların ve ortaokullarda ise sadece "görevli uzmanların" sorumluluğundadır. Ortaokul düzeyinde enstrüman eğitimi bir okullar grubuna atanan gezgin öğretmenlerce sağlanır (Stevens, 1997: 397).

1989'da Eğitim Bakanlığı'nın bir kararıyla, Avustralya okulları için bir ulusal ders programı geliştirilmiş ve 1994'te Program Kurulu tarafından yayımlanmıştır. Müzik, Ulusal Sanatlar Ders Programı içinde yer alan altı konu dalından biridir. Böylece müzik, Avustralya'daki genç insanların genel eğitiminin ayrılmaz bir parçası olarak kurumsallaşmıştır. Birçok eyaletin eğitim otoriteleri Ulusal Sanatlar Ders Programına dahil olan müzik "ifadeleri" ve "profilleri" üzerine temellenen, kendi müzik ders programlarını geliştirmiştir (Stevens, 1997: 398).

The Australian Society for Music Education (ASME) 1966'da kurulmuştur ve bir ulusal kurumun yanı sıra tüm Avustralya eyaletlerinde bölümleri vardır. ASME, International Society for Music Education'ın Avustralya'daki temsilcisidir ve Australian Journal of Music Education'in yayıncısıdır. Bir başka ulusal örgütlenme ise 1978'den beri var olan Association of Music Education Lecturers (AMEL)'dir. Kısa bir süre önce University of Western Australia'da Callaway International Resource Centre for Music Education (CIRCME) kurulmuştur. Bunlara ek olarak birçok eyalette okul müziği ve uzmanlık yöntemi birlikleri vardır (Stevens, 1997: 399).

Kurumsal Düzeyde Yönetim ve Özerklik[22]

Yükseköğretimi yöneten ana kuruluş Ulusal İstihdam, Eğitim ve Yetiştirme Konseyi'dir (National Board of Employment, Education and Training, NBEET) ve

[22] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "AU8 ve AU9' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

ayrıca üniversiteyi yöneten ara kuruluş olarak Konsey'ler vardır. Eğitim-Öğretim ve Gençlik İşleri Bakanlığı (DEETYA ya da DETYA), ülke çapındaki eğitim politikalarından sorumludur. Bu, yönetimsel anlamda eyaletler arasında ancak küçük farklılıkların oluşmasına izin veren merkezi bir organizasyondur. Eğitimde, bu şekilde bir ulusal çizginin benimsenmesinin en büyük faydası, eğitimin esnek ve taşınabilir olmasını mümkün kılmasıdır.

Üniversitelerin ikisi dışında tamamı devlet kurumudur. Özel üniversite statüsündekiler Notre Dame ve Bond Üniversiteleridir ve eyalet üniversiteleri ile karşılaştırıldığında küçük üniversitelerdir.

Her üniversite, eyalet parlamentosunu, öğretim heyetini, üniversite mezunlarını ve yerel toplumun ileri gelen vatandaşlarım temsil eden kimselerden oluşan bir Konsey ya da Senato tarafından yürütülür. Üniversiteler, derece ve diplomaların verilmesinden sorumlu olan bu bağımsız örgütlerce yönetilen özerk kuruluşlardır. Tüm Avustralya üniversiteleri özerktir. Eyalet ve Uluslar Topluluğu tarafından mali yardım görmelerine rağmen ne politik atamalar ne de verilen paranın harcanma şekli konularında dış yaptırım uygulanır.

Şansölye (Chancellor), eyaletin mümtaz vatandaşları arasından seçilen ve görevini fahri olarak yapan bir kimsedir. Şansölye yardımcısı (Rektör) olan kişi "mil time" olarak görevli olup yönetim işlerinin baş sorumlusudur ki bir Amerikan üniversitesinin rektörü (president) ile kıyaslanabilir. Konsey ile birlikte çalışarak üniversite politikasının geliştirilmesine çalışır. Bütün akademik konular, kurumun profesörlerinden oluşan Profesörler Kurulu tarafından görüşülür. Bu kurul, ilgili fakülte ya da bölümlerle yapılan görüşmelerden sonra Konsey'e önerilerde bulunur. Dekan, ya Kurul tarafından atanır, ya da profesörler tarafından 2 ya da 3 yıllık süre için seçilir. Avustralya'da bütün öğrenciler, Avustralya Üniversite Öğrencileri Ulusal Birliği'nin üyesidir. Bu kuruluş çeşitli eyaletlerdeki öğrenci etkinliklerini koordine eder. Her üniversitede, öğrenciler tarafından organize edilen ve öğrenci etkinliklerinin merkezi olan bir öğrenci birliği binası da vardır.

4.1.1.6. Avusturya Yükseköğretimine İlişkin Bilgiler[23]

Avusturya, tarihi altı yüz yılı aşan süre içerisinde pek çok bilim adamı, sanatçı ve devlet adamı çıkarmış Viyana üniversitesi ile hem Avrupa üniversite sistemi ve anlayışına hem de tüm Avrupa kültür, sosyal ve siyasi yaşamına çok önemli katkılarda bulunmuş bir ülkedir.

Yükseköğretim sistemi, birleşik ve tek basamaklı iken, 1994 yılında 10 yeni Teknik/Mesleki Yükseköğretim Enstitüleri Programı"nın (Fachhochschul-Studiengänge) başlatılmasıyla üniversite dışı sistem de (Fachhochschulsystem) devreye sokulmuştur. 1995 yılında 4. genişleme ülkesi olarak Avrupa Birliği'ne giren Avusturya'da, dokuz eyaletin kendi eğitim konseyleri bulunmasıyla birlikte, eğitim işleri, Konfederasyon Eğitim Bakanlığı'nca yürütülür. Ülkede üniversitelerin yönetiminden de Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı sorumludur.

Üniversite Eğitimi Yasası'nda (Universitäts-Studiengesetz) yapılan 1999 değişikliği, üniversite eğitimine, sadece diploma programları şeklinde sunulan öğretmen eğitimi, tıp ve dişçilik eğitimini dışarıda bırakan üç katlı bir sistem getirmiştir. Orta vadede, diploma çalışmaları genellikle lisans (*bakalorya*) ve yüksek lisans eğitim programları ile değiştirilecektir. Özel üniversitelerin akreditasyonu konulu yasa da 1999'dan beri yürürlüktedir. Bu amaçla 2000 yılında Avrupa üniversite uzmanlarından oluşan bağımsız Akreditasyon Konseyi kurulmuştur. Üniversitelere en fazla 5 yıllık bir süre boyunca akreditasyon sağlanır. Yeniden akreditasyon sağlanması, sona erme tarihinden önce yeniden başvuru yapılmasını gerektirmektedir. Ayrıca Akreditasyon Konseyi, akredite edilen özel üniversitelerin daimi kalite kontrolünü sağlamaktan sorumludur.

Üniversiteler, Federal Bakanlık ve fikir tartışmaları yoluyla icra ettikleri hizmetleri tanımlayan kamu hizmeti sözleşmelerine dayanan 3 yıllık bir süre için kurulan küresel bir bütçe yoluyla finanse edilmektedir. Kamu hizmeti sözleşmeleri

[23] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "AT1, AT2, AT3, AT4 ve AT5' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

için ilk dönem 2007'den 2009 yılına kadardır. Bu süreden sonra, her üniversite bilgi bilançosuna ek olarak kamu hizmeti sözleşmesinin uygulanması konusunda, sosyal hedeflerin yanı sıra öğretim, araştırma, geliştirme ve sanatın geliştirilmesi konularındaki göstergeleri içeren yıllık bir performans raporu sunacaktır.

Avusturya'da yükseköğretim yapılan kurum türleri aşağıdaki gibi sınıflanabilir:

- Sanat üniversiteleri de dahil olmak üzere üniversiteler
- Teknik/Mesleki yükseköğretim enstitüleri
- Daimi eğitim için üniversite merkezleri
- Genel ve mesleki öğretmen eğitimi kolejleri
- Yüksek seviyeli tıp-teknik mesleklerine yönelik kolejler ve ebelik kolejleri

Üniversite eğitimi şu dereceler ile sona ermektedir: Normal programlarda, diploma (8-12 dönem sonra), bakalorya (6-8 dönem), Yüksek lisans (bakaloryadan sonra 2-4 dönem), Doktora (Yüksek lisans ya da diploma derecesinden sonra 4 dönem). Diğer programlarda: İleri Eğitim Yüksek lisansı (MAS), İşletme Yönetimi yüksek lisansı (MBA) (dönem başına en az 50 saat ya da 35 saat artı Yüksek lisans tezi) ya da uluslararası kullanılmakta olan başka bir ileri yüksek lisans derecesi; "*Akademischer* ..." unvanı veren üniversite programları (dönem başına en az 30 saat).

2002 yılından beri Teknik/Mesleki Yükseköğretim Enstitülerinin eğitim programları, üniversitelerin sınıflandırılmasına benzer şekilde, lisans (6–8 dönem) ve Yüksek lisans (2–4 dönem) eğitimi olarak yürütülmekte ve bu derecelerden biri ile bitirilmektedir. Mezunlar, üniversitelerdeki doktora programlarına (4 dönem) girebilmektedir.

Üniversitelere ve pratikte üniversite olarak görülmekle birlikte sınırlı ve ayrı ayrı alanlarda eğitim olanakları sağlayan, özel koşullar ve değişik ücretler karşılığında eğitim veren yüksekokullara giriş için olgunluk sınavını, mesleki olgunluk sınavını ya da üniversite eğitimine hak kazandıran sınavı başarmış olmak gerekir. Sanat ve müzik üniversitelerine başvuran adaylar ise, özel bir giriş yetenek

sınavını geçmek zorundadırlar. Normal koşullarda bir giriş sınavı isteyen Teknik/Mesleki Yükseköğretim Enstitülerine başvuran bir aday, ek sınavların yanı sıra *Reifesrüfungszeugnis"i* (Ek Mesleki Yeterlilik Olmaksızın Yükseköğretime Genel Giriş) ya da eş değer bir sınavı geçmeli ya da uygun mesleki yeterliliklere sahip olmalıdır.

Üniversite ve Teknik/Mesleki Yükseköğretim Enstitüleri programları için genel eğitim ücretlidir. Yüksek seviyeli tıp-teknik mesleklerine yönelik kolejler ve ebelik kolejleri içinse öğretim ücreti alınmaz. Gelişmekte olan ülkelerden gelen öğrencilere ya da değişim programlarındaki öğrencilere ise ücretin büyük bir bölümünü ödememe ya da ücreti ileride geri ödeme düzenlemeleri uygulanmaktadır.

Temel olarak üniversitelerde bulunan bölümler farklı gruplarla düzenlenmiştir. Bölümler genel olarak yapılarına göre ve tamamlanış şekillerine göre kategorilere ayrılmışlardır: ön lisans, lisans, uzmanlık, yüksek lisans, eğitim fakültesi derecesi (öğretmenlik) ya da doktora. Türkiye'deki meslek yüksekokullarına denk sayılabilecek kolejlerse (çalışanlar için üç yıllık) üst düzeyde iki yıllık mesleki eğitim sunmaktadır.

Volkshochschule (Halk eğitim okulları), Berufsförderungsinstitut (meslek destekleme enstitüsü), Wirtschaftsförderungsinstitut (ticareti destekleme enstitüsü) ve yerel enstitüler gibi, yetişkin bireylerin, öğrenime devam etme, öğrenimini tamamlama gibi "ikinci öğrenim süreci" kapsamındaki olanaklardan yararlanmasını mümkün kılan başka bazı yükseköğrenim tipleri de vardır.

14 Şubat 2005 tarihinde düzenlenen eğitim konulu bir reform diyaloğunda, çeşitli lobilerin yanı sıra federal hükümet üyeleri, valiler, parlamentoda temsil edilen 4 partinin temsilcileri, sosyal ortaklar, bölgesel eğitim kurullarının başkanları, eğitim, bilim ve iş alanında görev yapmakta olan uzmanlar ve okul ortaklarının temsilcileri tarafından önerilen reformlar tartışılmıştır. Bu reformlar eğitim denetimi ve kalite güvencesi, Fin eğitim sistemi ve özellikle okul özerkliği ve okul organizasyonu üstünde odaklanmıştır. Modern iş dünyasına uyum, çocukların gereksinimlerine daha

sıkı bir şekilde yönelme, öğretmenlik mesleğini profesyonelleştirme olmak üzere 3 temel alana bölünebilen daha geniş kapsamlı tartışmalar sonunda, 10 temel reform adımı belirlenmiştir. Bunlardan özellikle ikisi, bu araştırmanın kapsamı bakımından önemlidir:

- *Öğretmenlerin zorunlu ileri eğitimi*

Talebe yönelik öğretmen eğitiminin düzenlenmesi
Öğretmenlerin okul tabanlı ileri eğitimine verilen önemin uygulamaya geçirilmesi
Öğretmenlerin öğretim dışı süreçlere taşınması yolunda, ileri eğitim ve öğretimin sağlanması

- *Üniversite Eğitimi*

50 yükseköğretim kuruluşunun aynı çatı altında toplanması
Eğitim üniversitesinde tüm öğretmenlerin hizmet için eğitiminin ve ileri eğitimin planlanması

Uzmanlık alanlarına bağlı olarak teknik ve mesleki eğitim sektöründeki öğretmenler üniversitelerde ya da mesleki öğretmen eğitimi kolejlerinde eğitim görürler. Teknik ve mesleki eğitim okullarında teknik kuram ve uygulama öğretmek için benzer mesleki deneyim gerekmektedir. Öğretmenler Federasyon ve valilik tarafından istihdam edilmektedirler (devlet memurları olarak).

Avusturya'da öğretmen eğitimi, eğitim bilimi akademisi ve mesleki eğitim bilimi akademisi adı altında, üç yıllık üst düzeyde meslek eğitimi veren akademilerde verilmektedir. Okul öncesi eğitimcileri, Anaokulu Eğitimi Enstitüsü, Sosyal Eğitim Bilimi Enstitüsü ya da Koleji'nde yetiştirilmektedir. Bu öğretmen adayları, 14 yaşından sonra 5 yıllık bir öğrenimi ya da 2 yıllık bir ortaokul sonrası eğitimi tamamlarlar.

İlkokullarda ve Esas Okul ve Lise alt kademesinden oluşan Ortaöğretim-I okullarında dal öğretmenleri 3 yıllık eğitim bilimi akademilerinde yetiştirilmektedir. Akademik ortaokul – alt düzey öğretmenleriyse 8 ila 12 dönem süren ve sonuçta eğitim bilimsel diploma kazandıran bir üniversite programını tamamlamalıdırlar.

Öğretmen yetiştirme sistemi içinde, müzik öğretmeni yetiştiren programlar tablo 4.1.1.3'te görülebilir (Kalyoncu, 2006: 124).

Tablo 4.1.1.3. *Avusturya'da Müzik Öğretmeni Yetiştirmeye Genel Bakış*

Eğitim Kademesi	Kurum	Program	Süre	İçerik Alanları
Okul Öncesi	Anaokulu Eğitimi Enstitüsü; Sosyal Eğitim Bilimi Enstitüsü/Koleji	Özgün bir program olmamakla birlikte müzik giriş sınavı ve çok çeşitli müzik dersleri	10 dönem	Müzik alan bilgisi; müzik pratiği; müzik ve hareket eğitimi
İlköğretim	Eğitim Bilimi Akademisi	İlkokul Öğretmenliği Müzik Dalı Programı	6 dönem	Müzik alan bilgisi; müziksel performans; müzik didaktik, okul uygulaması
Ortaöğretim-I (Esas Okul)	Eğitim Bilimi Akademisi	Esas Okul Öğretmenliği Müzik Dalı Programı	6 dönem	Müzik alan bilgisi; müziksel performans; müzik didaktik; okul uygulaması
Ortaöğretim-II (Lise)	Müzik Üniversitesi	Ortaöğretim Müzik Eğitimi Programı	9 dönem	Müzik alan bilgisi; müzik bilim; müziksel performans; müzik eğitim bilimi; müzik didaktik; okul uygulaması

İkincil akademik okullarda ve ikincil yüksekokullardaki müzik öğretmenleri, müzik ve sahne sanatları bölümlerinde eğitim alırlar. Ayrıca öğrenciler bir üniversitede akademik bir konuyu çalışabilecekleri gibi, iki müzik aleti üstüne ya da aynı zamanda ses öğretmeni olarak uzmanlaşabilirler. Dersler dokuz yarıyıl sürer ve üniversite derecesiyle, öğrencinin ikinci konusuna bağlı olarak "Mag.art", "Mag.phil.", "Mag.rer.nat. gibi diplomalarla mezun olurlar. 2002/03'te getirilen yeni öğretim programında eğitim konuları, ders sayılarındaki genel azalmaya karşın kendi yerlerini koruyabilmişlerdir. Öğretim programı, müzik eğitimi alanlarındaki eğitimlerle konser eğitimi gibi zorlu okul dışı eğitimleri bütünleştirecek biçimde düzenlenmiştir. Bu gelişmeler, müzik eğitimi konusunda doktora derecesi veren programlar ve araştırmalar üzerinde özellikle olumlu etkiler yapmıştır.

Müzik aleti (saz) ve ses öğretmenlerinin eğitim dersleri hem bölgesel konservatuvarlar, hem de müzik ve sahne sanatları üniversiteleri tarafından verilir. Dersler sekiz yarıyıl sürer ve öğrencilere, temel müzik eğitimi gibi üzerinde uzmanlaşabilecekleri sayısız alan sunar. Derslerin ikinci aşaması (4 yarıyıl) yalnızca bir müzik ve sahne sanatları üniversitesinde tamamlanabilir ve akademik dereceyle ödüllendirilir ("Mag.art"). Ayrıca müzik üniversiteleri ve konservatuvarların her ikisi de, öğretmen eğitimi yüksekokulları gibi, müzik öğretmenlerinin niteliklerini geliştirmeyi amaçlayan bir dizi hizmet içi öğretmen eğitimi kursu geliştirmiştir.

Kurumsal Düzeyde Yönetim ve Özerklik

Avusturya'da üniversite yönetimi ve görevleri üç kademede ele alınabilir (Bilsel, 2006): Üniversite Konseyi: Üniversitenin en üst kuruludur. Bütçeyi, Üniversitenin gelişme ve organizasyon planını onaylar. Üniversite ile Bakanlık arasındaki Performans Sözleşmesi'ni düzenler. Üye sayısı: 9. 4'ü Senato, 4'ü Federal Hükümet tarafından seçilir. Senato: Özellikle akademik konularda danışma kuruludur. Profesörlerin atanma ve devamlı kadroya geçiş ölçütlerini belirler. Üye sayısı: 18. 10'u profesör, 5'i öğrenci. Rektörlük: Rektör ve yardımcıları (en çok 4) oluşur. Kararlar basit çoğunlukla alınır. Üniversiteyi yönetip temsil eder. Bütçeyi kullandırır. Birimlerin başkanlarını atar. Rektör, Senatonun önerdiği 3 aday arasından Üniversite Konseyi tarafından seçilir.

Konu bakımından birbirine bağlı bölümlerin bütününü kapsayan fakültelerin başında ise dekan bulunur. Hangi fakültede hangi derslerin verilmesi ve hangi sınavların yapılması gerektiği gibi birçok konuyla dekan yardımcısı ilgilenir. Yurt dışında mezun olmuş öğrencilerin derslerinin tanınması konusu da dekan yardımcısının görevi alanına girer.

Enstitüler ise bir lisans bölümünün yönetim kuruluşudur. Kalite Reformunun bir sonucu olarak, yükseköğretim kurumlarına kendi etkinliklerini düzenleme ve yönetme konusunda büyük özerklik verilmiştir. Ekim 2002'de yürürlüğe giren ve tam olarak 1 Ocak 2004'te uygulanan 2002 Üniversiteler Yasası, üniversitelere tam

bir yasal statü kazandırmaktadır. Bu yasa ile yeni işe alınan üniversite personeli özel yasa sözleşmeleri çerçevesinde istihdam edilmektedir. Bu yasa, üniversiteleri federal kuruluşlardan artık federal yönetim altında olmayan kamu hukuku kişiliklerine dönüştürmüştür. Federal finansman kamu hizmeti anlaşmalarına dayanan 3 yıllık küresel bütçeden oluşmaktadır, üniversiteler yasal kapasitelerinin verdiği yetkiye dayanarak diğer finansman kaynaklarını kullanmakta özgürdürler. Bölgesel kişilikler ve özel tüzel kişiler Teknik/Mesleki Yükseköğretim Enstitüleri işletebilirler. Günümüzde, Teknik/Mesleki Yükseköğretim Enstitüleri eğitim programları esasen izin verilen eğitim yerleri ile paralel olarak federal hükümet tarafından finanse edilmektedir. Bu bağlamda 2002 Avusturya Üniversiteler Yasası Kurumsal özerklik ve hesap verebilirlik modeline bir örnektir (Bilsel, 2006 ve AT1).

4.1.2. Uluslararası Denklik ve Öğrenci Değişimi Yaklaşımları

4.1.2.1. Türkiye Yükseköğretiminde Uluslararası Denklik ve Öğrenci Değişimi Yaklaşımı [24]

Yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınan diplomaların Türkiye'de geçerli olabilmesi için, söz konusu üniversitelerin belirli ölçütlere göre hangi kalitede eğitim verdiğini denetleyen YÖK tarafından onaylanarak, denklik belgesi verilmesi gerekmektedir. Yurt dışındaki üniversiteler YÖK tarafından sürekli olarak değerlendirilmekte ve daha önceki yıllarda tanınmakta olan bazı üniversiteler hakkından tanınmama kararı alınabilmektedir. Bu nedenle, YÖK Denklik Birimine dilekçe ile başvurarak, herhangi bir üniversite ve programın tanınıp tanınmadığı öğrenilebilir.[25]

---

[24] Kaynaklar: YÖK, Mart 2000 ve YÖK, 2002 ve YÖK, 2006a

[25] 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası **Madde 11 – b ve Madde 7**: Yurt dışındaki yabancı üniversitelerden alınan ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik düzeyindeki diplomaların denkliği ile bilim ve sanat dallarının belirlenmesine; doçentlik ve profesörlük unvanlarının geçerliliklerine ilişkin işlemleri yürütmek ve karara bağlamak YÖK"ün görevleridir. Bu işlerle üst kurullar olan Üniversitelerarası Kurul ilgilenir ve yabancı üniversitelerle yapılan anlaşmalar çerçevesinde, uzaktan eğitim programları ile verilecek diplomaların denkliklerine de bu kurul karar verir.

Denklik komisyonu, yurt dışından alınan bir diplomanın Türk eğitim standartlarına uygun olup olmadığına karar verirken şu ölçütleri dikkate alır:

1. Belgelerin orijinalliği (tahribat olamamalıdır)

2. Belgelerin başvuran kişiye ait olması

3. Diplomayı veren üniversite ya da yükseköğretim kurulunun ve eğitimin yapıldığı programın tanınmış ve itibarlı bir kurum ve program olması

4. Diplomanın alındığı eğitim programının Türkiye'deki üniversitelerde verilmekte olan hangi düzeydeki eğitim programları ile eş değer olduğu.

Bu ölçütlerle yapılan kontrol sırasında diploma, not çizelgesi, nüfus cüzdanı, pasaport gibi belgeler ve lisansüstü diplomalar için tez çalışması, LES ya da dengi sınavların belgeleri de Türkçeye çevrildikten sonra incelenir.

Yabancı uyruklu öğrenciler konusunda ise, kültür anlaşmaları, kültürel değişim programları ve iyi niyet çerçevesinde Türkiye hükümetince yabancı hükümetlerle yapılan anlaşmalar sonucu karşılıklı kontenjanlar belirlenmekte olup, 109 ülke öğrencisine burs verilmektedir (2922 Sayılı Yasa).[26] Adaylara, yükseköğretim ve doktora bursları başarılı öğrenimleri süresince; araştırma bursları 8 aylık süre ile verilmektedir. Adayların okuyacağı yükseköğretim kurumları, bir yıl Türkiye'de Türkiye Türkçesi öğrenimi gördükten sonra belirlenir. İkili kültür programları ve kültür antlaşmaları çerçevesinde burs alacak adaylar ile ilgili işlemler ise, Milli Eğitim Bakanlığınca yürütülür.[27]

Konuyla İlgili olarak YÖK"ün 06.05.2006 tarihli son açıklaması şu şekildedir: Yükseköğretim Kurumunun tanınması ön koşuluyla kendi olanaklarıyla Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Yeni Zelanda, Kanada, AB"ye üye ve aday olan ülkeler ile Avrupa Ekonomik Alanına üye olan İzlanda, Lihteştayn, Norveç ve İsviçre"de yükseköğrenim görmek isteyenlerden ÖSS"ye girmeleri (önlisans programları için ilgili alan türünde 160,000 ya da daha fazla, lisans programları için ilgili alan türünde 185,000 ya da daha fazla puan almaları)ya da muadil sayılan SAT 1 (en az 1000 puan) , ACT (en az 21 puan); Abitur, Fransız Bakaloryası, GCE A Level Sertifikası (en az 2 ders), Uluslararası Bakalorya (International Bacclaurat IB), Avusturya Matura Diploması (Matura Reifezeugnis), İtalya Maturita Diploması (Diploma di Maturita) belgelerinden herhangi birini sağlamaları koşulu aranmayacaktır.

[26] Ayrıntılı Bilgi için bkz: http://www.yok.gov.tr/yabanci/turki.htm

[27] Türkiye Cumhuriyeti ayrıca, Sovyetler Birliğindeki gelişmelere paralel olarak, bağımsızlıklarını ilan eden Cumhuriyetlerle, özerk yönetime kavuşan topluluklara eğitim-öğretim alanında destek olmak gereksinimi olan elemanları yetiştirmek, unutulmuş olan ortak değerlerimizi yenileyerek kaynaşmayı sağlamak amacıyla 1992–93 eğitim-öğretim yılından bu yana Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba

Kendi olanaklarıyla eğitim almak isteyen yabancı uyruklu öğrencilerin üniversitelerde lisans öğrenimine kabulleri işlemleri ise 2004-2005 öğretim yılından itibaren ilgili üniversitelere devredilmiştir.[28] Her ülke için ayrılan kontenjanın toplam yabancı uyruklu öğrenci kontenjanının %20'sinden fazla olmayacak biçimde düzenlenir. Adayların kabulü için Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS) Temel Öğrenme Becerileri testinden en az 40 puan alma koşulu vardır.

Lisansüstü eğitim görmek isteyen yabancı uyruklu öğrenciler ise Lisansüstü Eğitim Sınavına (LES) ya da ilgili üniversite senatosunun belirleyeceği uluslararası düzeyde eşdeğer kabul gören bir sınava (GRE, GMAT vb) girmek zorunda olup değerlendirmeler bu sınav sonuçlarına göre ilgili üniversitelerce yapılmaktadır. [29]

YÖK, yüksek lisans derecesi almak için yurt dışına araştırma görevlisi göndermemekte, sadece doktora eğitimine izin vermektedir. Bu kuralın tek istisnası, mimarlık, güzel sanatlar ve benzeri alanlardır (Özellikle bu alanlarda ABD'de alınabilecek en son derece Master of Fine Arts'dır). Yurt dışındaki lisansüstü eğitim mutlaka belli bir kalitenin üzerindeki yükseköğretim kurumlarında yapılmalıdır. YÖK, yurt dışında doktora eğitimi için gidilebilecek üniversiteleri alanlarına göre belirlemiştir. Üniversitelerin sıralanmasında ABD için National Research Council (NRC) tarafından yayımlanan Research Doctorate Programs in the United States, İngiltere için ise Higher Education Funding Councils for England, Scotland and Wales tarafından yapılan değerlendirme sonuçları (Research Assessment Exercise) temel alınmıştır.

Topluluklarından seçtiği öğrencilere devlet bursu tahsis ederek Türkiye üniversitelerinde yükseköğrenim olanağı sağlanmaktadır. Türk Cumhuriyetleri ile Asya ve Balkanlarda Yaşayan Türk ve Akraba Topluluklarından Türkiye"de eğitim-öğretimlerini sürdürmek üzere gelen öğrencilerin işlemleri ile 3 Yükseköğretim Kurulu Üyesinden oluşan bir komisyon ilgilenir. Ayrıca, söz konusu öğrencilerin seçme, yerleştirme ve diğer işlemleri, Yükseköğretim Kurulu"nda *Burslu Öğrenciler Merkezi* tarafından yürütülmektedir.
Ayrıntılı Bilgi için bkz: http://www.yok.gov.tr/yabanci/ikili_kulturel.htm

[28] Ayrıntılı Bilgi için bkz: http://www.yok.gov.tr/yabanci/kendi_imkanlariyla.htm

[29] YÖK"ün onaylamış olduğu eşdeğerliği kabul edilen *"SATI, SATII, GCE-A, ACT, GRE, GMAT, TOEFL, IELTS Scientific Stream, Baccalaureat Libanais, ABITUR…"* vb bilgi, yetenek ve dil sınavları ve taban puanları için bkz: http://www.yok.gov.tr/yabanci/yabanci_uyruklu_un.htm
Bu kısaltmaların açıklamaları için bkz: Tez Raporu, Kısaltmalar Cetveli ve Tanımlar

1992 yılında 3837 Sayılı Yasa çerçevesinde kurulan 23 yeni üniversite ve yüksek teknoloji enstitüsünün öğretim üyesi gereksiniminin karşılanması amacıyla ilk defa 1993 yılında ÖSYM tarafından Yurt dışı Lisansüstü Sınavı (YLS) düzenlenmiştir. Bu yıldan sonra düzenlenen YLS ile hem 1992 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumları adına yurt dışına gönderilecek araştırma görevlilerinin, hem de MEB kanalıyla yurt dışına gönderilecek öğrencilerin seçimleri birlikte yapılmıştır. 1992 yılından önce kurulan üniversiteler ise, eskiden olduğu gibi, yurt dışına gönderecekleri araştırma görevlilerini kendileri belirlemeye devam etmişlerdir. ABD'ye gidecek adayların TOEFL sınavının klasik yazılı sisteminden 550'den, bilgisayarlı sisteminden ise 213'ten, İngiltere'ye gidecek adayların IELTS sınavından 7,0'dan az olmamak koşuluyla başvurdukları üniversitelerin yabancı dil puanı ile ilgili koşulunu Türkiye'de sağlamaları istenmektedir. Diğer dillerin söz konusu olduğu ülkelere lisansüstü eğitim için gönderilecek adaylar için ise, ilgili ülkede lisansüstü eğitimi takip edebilecek düzeyde dil bilgisine sahip olduklarına dair bir belgeyi, ilgili ülkelerin kültür merkezlerinden ya da eşdeğer kuruluşlarından getirmeleri istenmektedir.

Akademik hareketliliğin, diploma ve derecelerin üye ülkeler tarafından karşılıklı olarak tanınması yoluyla desteklenmesine yönelik olarak UNESCO tarafından yapılan çalışmalar sonucunda imzalanan bazı antlaşmalar vardır. Türkiye bunlardan Akdeniz'e Sınırı Olan Arap ve Avrupa Ülkelerindeki Yükseköğretim Çalışmalarının, Diplomalarının ve Derecelerinin Tanınması Anlaşması'nı (1976) onaylamıştır.

Türkiye ayrıca, Avrupa'da, diploma ve derecelerin tanınması doğrultusunda bilgi alışverişi yapan ve konuyla ilgili belge hazırlayan iki çalışma grubuna da üyedir. YÖK, Avrupa Konseyi ve UNESCO tarafından desteklenen ENIC ağının Türkiye'deki Merkezi olarak görev yapmaktadır ve 2003'te yine YÖK bünyesinde NARIC birimi kurulmuştur.[30]

[30] **ENIC (**European Network of National Information Centers on academic recognition and mobility = Avrupa Bilgi Merkezleri Ağı) ulusal bilgi merkezlerinden oluşur. Bu merkezler, aşağıda belirtilen konulara ilişkin bilgi sağlar ve önerilerde bulunur: 1) Yabancı diplomaların, derecelerin ve diğer

4.1.2.2. Kanada Yükseköğretiminde Uluslararası Denklik ve Öğrenci Değişimi Yaklaşımı

Kanada'da, yurt dışında tamamlanan derecelerin denkliğine dair belirli bir ulusal yasa yoktur. Kanada'da bir meslek sahibi olmak ya da iş yapmak isteyen yabancı diploma sahipleri, genellikle, ilgili meslek eğitim ya da yükseköğrenim kurumuna, değerlendirilmeye alınmak üzere diplomalarıyla başvururlar. Bu kurumların, yabancı diplomaların istenen niteliklere uyup uymadığını saptamak için kendilerine özgü ölçütleri vardır.

Herhangi bir Kanada üniversitesinden alınan diploma ise, Amerika'da ve diğer Milletler Birliği (Commonwealth) ülkelerince tanınmaktadır. Eğitim programlarından sonra alınan diplomalar, Amerikan üniversitelerinden alınan diplomalarla denk kabul edilir. Kanada'da, tüm alanlarda ulusal düzeyde denklik veren bir akreditasyon kuruluşu yoktur.[31] Ancak, üniversitelerin kendi aralarında oluşturduğu bir birlik olan "Association of Universities and Colleges of Canada" (Kanada Üniversite ve Kolejleri Kuruluşu) üyesi bütün okullar akredite (yetkili) sayılmaktadır (CA 1).

Son zamanlarda, Kanada'da yabancı diplomaların denkliğini ciddi olarak etkileyen hiç bir uluslararası anlaşma yapılmamıştır. Ancak 6 Mart 1990'da Kanada Hükümeti, UNESCO'nun "Avrupa Bölgesi Devletleri"nin Yükseköğrenim Çalışmaları, Diplomaları ve Derecelerine Dair Anlaşma'sını onaylamıştır. Bu adım,

---

akademik ve profesyonel yeterliliklerin tanınması; 2) Diğer Avrupa ülkelerindeki ve kişilerin kendi ülkelerindeki eğitim sistemleri hakkında bilgi; 3) Yurt dışında eğitim olanakları ve bununla ilgili burs, borçlanma vb konular ile hareketlilik ve denklik üzerine bilgi.
NARIC (Network of National Academic Recognition Information Centers = Ulusal Akademik Tanıma Bilgi Merkezleri Ağı) AB ülkelerindeki, Avrupa Ekonomik Alanı ülkelerindeki, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki eğitim dönemlerinin ve alınan diplomaların akademik olarak tanınmasını sağlamayı amaçlayarak 1984'de oluşturulmuştur. AB Eğitim ve Gençlik programlarına üye ülkeler NARIC programının da üyesidirler. NARIC, Avrupa Birliği Genel Eğitim Programı SOCRATES "e bağlı bir alt programı olan Gözlem ve Yeniliklerin içinde yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz: http://enic-naric.net/

[31] ABD"deki ABET (Accreditation Board for Engineering and Technology) benzeri bir kurum olan CEAB (Canadian Engineering Accreditation Board) kendi alanlarında ulusal düzeyde denklik veren bir akreditasyon kuruluşudur.

Kanada'nın Yabancı Diplomalar Bilgi Merkezi'nin (CICIC) oluşmasına araç olmuştur. Tam olarak rayına oturduktan sonra, CICIC, bir danışmanlık acentesi olarak iş görecek ve yabancı derecelerin denkliğinin tanınması için en güvenilir kaynaklardan yapılan araştırmaları sürdürecektir (CA 1).

Kanada ayrıca, uluslararası yükseköğrenim verileri bilgisayar ağı olan TRACE Network'un üyesi olmuştur. Kanada, bu ağın, eğitim sistemleriyle ve çeşitli ülkelerdeki ortaöğrenim sonrası kurumların verdiği derecelerin nitelikleriyle ilgili bilgi alışverişinin etkili bir yolu olduğunu düşünmektedir (CA 1).

Kanada Kolej ve Üniversiteleri Kuruluşu (AUCC), Kanada'daki kolej ve üniversiteleri hem yurt içinde hem de dışında temsil eden kuruluştur. Yabancı diplomaların denkliği AUCC'nin yetki alanı dışındadır. Ama yurt dışındaki bilim adamlarına ve kurumlara Kanada'nın yükseköğrenim sisteminin işleyişi hakkında en yeni bilgileri sağlamak için ideal bir yapıya sahiptir. Kanada Kolej ve Üniversiteleri Kayıt Görevlileri Kuruluşu (AUCC'nin üyesi), Uluslararası Eğitimciler Kuruluşu (NAFSA) ve Üniversite Kayıt Görevlileri ve Yönetim Görevlileri Amerikan Kuruluşu (AACRAO) gibi kuruluşların çalışmalarına ortaktır. Sözü edilen kuruluşlar, eğitim sistemleri ve üniversitelere yerleştirme ile ilgili tavsiyelerde bulunurlar(CA 2).

Üniversiteler *lisansüstü çalışmalarına* kabul için yabancı diplomaların değerlendirilmesini de kendileri yaparlar. Başka bölgeye/eyalete ait ya da yabancı bir diplomanın, istedikleri niteliklere sahip olmadığı hakkındaki son karar hakkı, bağımsız birimler olan üniversitelere bırakılmıştır. Kanada'da, yabancı doktora derecesinin kabul edilip edilmeyeceği, derecenin öz niteliğinin ve içeriğinin gözden geçirilmesine bağlıdır (CA 2).[32]

[32] Ontario bölgesinde eğitim ya da çalışma hakkı elde edebilmek için önceden kazanılmış diplomaların geçerliliğini aşağıdaki kurumlar denetler:
1) Ontario Universities Application Centre http://www.ouac.on.ca/
2) Ontario College Application Service http://www.ocas.on.ca/

4.1.2.3. Norveç Yükseköğretiminde Uluslararası Denklik ve Öğrenci Değişimi Yaklaşımı[33]

Uluslararası düzeye gelmenin tüm amacı, öğrenci- öğretmen dolaşımını sağlamak ve artan sınır ötesi kurumsal işbirliği yoluyla nitel, rekabetçi bir yükseköğretim sektörü oluşturmaktır. Bu yolla kurumlar, Avrupa ve diğer uluslararası eğitim ve araştırma programlarına katılım için güçlü bir şekilde cesaretlendirilmektedirler. Norveç'in yükseköğretimdeki temel hedefleri aşağıdaki gibi sıralanabilir: 1) Her öğrenciye, kendi Norveç derece programının bir parçası olarak yurt dışında çalışma hakkı vermek. 2) İngilizce ders sayısını artırarak Norveç'e daha çok yabancı öğrenci çekmek ve Norveç kurumlarındaki uluslararası öğrenci çevresini geliştirmek. 3) Gelişen ülkelerle artan ve dengeli öğrenci değişimini sağlamak 4) AB Çerçeve Programları, Sokrates/Erasmus, Leonardo da Vinci, Nordplus gibi uluslararası eğitim ve araştırma programları ile Norveçli ve yabancı kurumlar arasında ikili kurumsal anlaşmalara artan katılımı sağlamak[34]. 5)2002'den itibaren tüm yükseköğretim kurumları için zorunlu olarak uygulanan "Diploma Eki" ile kurumlar arasında kredi transferini kolaylaştırmayı sağlamak.

Norveç'te dış ülkelerin yükseköğretim kurumları arası öğrenci kabulü Avrupa Birliği Komisyonunun, Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ülkeleri statüsünde uyguladığı Erasmus Programı çerçevesinde geçekleşmektedir.

4.1.2.4. ABD Yükseköğretiminde Uluslararası Denklik ve Öğrenci Değişimi Yaklaşımı

ABD, dünyadaki yükseköğretim alanı hareketliliğinin en yüksek sayısal verilere sahip olduğu ülkedir. OECD ülkeleri arasındaki yabancı öğrenci oranı bakımından ABD, pastanın % 30'luk dilimini oluşturmaktadır ve kendisinden sonraki ikinci büyük dilim bunun yarısından da az bir orana sahiptir (İngiltere: %

[33] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "CA1, CA4 ve CA5' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

[34] 19-20 Mayıs 2005 tarihinde Yükseköğretimden Sorumlu Avrupa Eğitim Bakanları Konferansı Norveç"te gerçekleşmiş ve bu toplantı Bolonya Sürecine katılan 45 ülkenin eğitim tarihine "Bergen Bildirisi" olarak geçmiştir (NO7).

14). Yabancı öğrencilerin yaklaşık % 60'ını Asya, % 15'ini Avrupa ülkelerinden gelen öğrenciler oluşturmaktadır. Ülkeleri dışında yükseköğrenim gören ABD'li öğrenciler ise, diğer OECD ülkeleri içinde %7'lik bir dilimle dördüncü sıradadır (YÖK, Haziran, 2006 ve OECD 2006).

ABD'de uluslararası hareketlilik, seçkin yabancı öğrencileri ileride kendi nitelikli işgücüne katma beklentisi ve çok önemli bir ekonomik pazar oluşturma gibi temel nedenlerle güçlü biçimde desteklenmektedir (YÖK, Haziran, 2006). Bir ABD yükseköğrenim kurumunun en önemli kalite göstergesi akreditasyon statüsüdür. Diğer birçok ülkenin tersine, Birleşik Devletlerde eğitim kurumlarını onaylayan hükümete bağlı merkezi bir ofis yoktur. Bunun yerine, hükümetle bağlantısı olmayan akreditasyon kuruluşlarınca yürütülen ve isteğe bağlı bir sistem vardır ve okulların standartlara uygunluğu denetlenir.

Amerika'daki her üniversite, bir başka ülkeden alınan diplomayı kendisi değerlendirir ve kabul eder. Değerlendirme ve kabul işlemleri, Kayıt Kabul Ofisi, her bir bölümün kendisi ya da bazen Uluslararası Eğitim Merkezi görevlileri tarafından yapılabilir. Eğer başvuran kişi lisansüstü diploma sahibiyse, bu unvan da değerlendirilecektir. Burada amaç kişinin üniversite standartlarına uygunluğunu kontrol etmek ve alanında yeterince uzman olup olmadığını anlamaktır. Adayların daha önceden almış olduğu eğitimin tüm aşamaları ve alınan diplomalar eğer akredite / tanınan bir üniversiteden alınmamış ise, değerlendirme sırasında ne kadar kredinin geçerli kabul edileceğine karar verilir. Tanınan / akredite bir üniversiteden henüz mezun olmuş yabancı bir adayın diplomasının denkliğine Amerika diplomalarıyla karşılaştırılarak karar verilir. Buradaki ölçütlerin bir belirleyicisi de Ulusal Kalite Güvence Ajanslarıdır. ABD'de Ulusal Kalite Güvence Ajansları tek bir ulusal ajans yapısında değildir, eyaletlerin kendi kalite güvence ajansları bulunmakta ve bu ajanslar genellikle üniversite, işveren ve hükümet temsilcilerinden oluşmaktadır (US6).

Kredi transferi için politikalar ve süreçler kurumdan kuruma oldukça büyük farklılık gösterirler. Öğrencilerin bir ABD diploması alabilmek için üç ana çeşit ders

almaları gerekir: zorunlu genel eğitim dersleri, ana dalı için gereken dersler ve seçmeli dersler. Eğer ilk kurumdan geçiş yapılan kuruma transfer edilecek derslerin, diploma için gereken derslerin yerine geçmesi isteniyorsa, bu üç kategoriden birine girmesi gerekir.

Bazen belirli bir ana dal için alınmış olan dersler geçiş yapılan kurumda aynı ana dalın zorunlu derslerini karşılamayabilir. Hatta kurum ilgili ana dalın bütün zorunlu derslerinin yeniden alınmasını isteyebilir. Ana dal için kredi olarak ya da genel eğitim için zorunlu ders olarak kabul edilmeyen dersler, seçmeli ders yerine sayılabilir. Ancak, bu da mümkün değilse, ya hiç kredi transferi verilmez, ya da yeni kolej bu dersler için kredi transferi verileceğini ancak bu kredilerin mezuniyet için gerekli olan kredilerin yerine sayılmayacağını belirtebilir.

ABD eğitim sisteminin dışından transfer yapılırken üniversitelerin göz önünde bulundurduğu üç unsur vardır (US2):

• Geçiş yapılan ülkenin Eğitim Bakanlığının mezun olunan ya da okunan üniversite ya da koleji tanıyor olması.

• ABD Eğitim Bakanlığının söz konusu ülke ve kurumu tanıması. (Tanınmaması durumunda önceden alınan derslerin yapısı ve karakterinin geçiş yapılacak kurumun ders özetleri ve katalog bilgileriyle uyumluluğunun denetlenerek ayrıntılı bir değerlendirme yapıldıktan sonra kredi verip vermeme konusunda ve nasıl verileceği konusunda karar verilir)

• Derslerin, alınmak istenen diploma ve özellikle ana dal için ne ölçüde geçerli olduğu (Bu genellikle derslerin hem kayıt kabul bürosu hem de akademik bölüm tarafından değerlendirmesini gerektirir).

4.1.2.5. Avustralya Yükseköğretiminde Uluslararası Denklik ve Öğrenci Değişimi Yaklaşımı

OECD ülkeleri arasındaki yabancı öğrenci oranı bakımından Avustralya, dünyadaki yükseköğretim alanı hareketliliğinin en yüksek sayısal verilere sahip olduğu beşinci ülke olarak pastanın % 7'lik dilimini oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin

yaklaşık yarısı, Avrupa Birliği'nin "**öğrenci hareketliliği"** Socrates/Erasmus programlarından yararlanarak, bir üye ülkeden diğerine gidenlerdir. Buna karşılık ülkeleri dışında yükseköğrenim gören Avustralyalı öğrencilerin sayısı son derecede düşüktür. Avustralya da ABD gibi, uluslararası hareketliliği, seçkin yabancı öğrencileri ileride kendi nitelikli işgücüne katma beklentisi ve çok önemli bir ekonomik pazar oluşturma gibi temel nedenlerle desteklenmektedir (YÖK, Haziran, 2006 ve OECD 2006).

İletişim teknolojisindeki gelişmeler yükseköğretiminin küreselleşmesinde öğrenci hareketliliğine bağlı olmayan yeni biçimler yaratmaktadır. Bu bağlamda son yıllarda giderek yaygınlaşan bir uygulama **"program hareketliliği"** olmuştur. Bu uygulama çerçevesinde öğrenciler bir başka ülkenin eğitim programlarına, yurt dışına gitmeden ve genellikle sanal eğitim tekniklerinden yararlanarak, kendi ülkelerinde kayıt olabilmekte ve derece alabilmektedirler. Avustralya bu yeni yaklaşımı en etkili biçimde uygulayan ülke olarak kabul görmektedir. Diğer ülkelerde açtığı yerleşkelerde eğitim verme yoluyla **"kurumsal hareketlilik"** yaratmakta, Avustralya yükseköğretim kurumlarına kayıtlı Uzak Doğu ülkeleri öğrencilerinin yarısı bu uygulama çerçevesinde eğitim görmektedir (YÖK, Haziran, 2006).

Uluslararası öğrenci hareketliliği, sınır ötesi üniversiteler ve küreselleşen ekonomide hizmetlerin serbest dolaşımı nedeniyle yükseköğretimde "kalite güvencesi" sadece ulusal değil, uluslararası bir boyut kazanmış, diplomaların tanınması ve akreditasyon konuları ikili ya da çok taraflı ilişkilerde önemli gündem Maddelerinden biri haline gelmiştir. Pek çok ülke gibi Avustralya da yükseköğretimde kalite güvencesini sağlamak için bir **"Ulusal Kalite Güvence Ajansı"** kurmuş ve bu oluşum doğrudan devlet tarafından kurumsallaştırılmıştır (YÖK, Haziran, 2006).

Avustralya federal sistemi ile üniversite ve mesleklerin özerkliği, hükümetin diplomaları kabuldeki yetkisine kısıtlama getirmiştir. Avustralya yasalarında diplomaların kabulü için gerekli görülen bir standart izlek yoktur. Öğrencileri bu

ülkede doktora yapmaya özendiren kuruluşlar, koordinasyon rolünü sağlayan ve belirli alanlarda çalışmalar yapılması için öğrencileri destekleyen ve onları cesaretlendiren bir iskelet yapı oluşturma görevinden fazlasına sahip değildirler. Diğer bir görevleri ise yurt dışından gelenler ile Avustralya'da yaşayanlar arasında eğitime kabul açısından yapılan yeğlemelerde, aracı kuruluşların tarafsız ve güvenilir olmalarını sağlamaktır (AU6).

Diplomanın tanınması ile ilgili ulusal kuruluşlar şunlardır: National Office of Overseas Skills Recognition (NOOSR) ve Department of Education, Training and Youth Affairs (DETYA). Bu kuruluşlar aynı zamanda, yabancı öğrencilere sunulan derslerin yüksek standartta olmasını yasalar çerçevesinde sağlar ve ücretlerini garanti altında tutar. Yabancı öğrencilere yönelik derslerin onaylı ve kayıtlı olmalarını kontrol eder. Ulusal Yurt dışı Mezuniyet Kabul Ofisi, İş Bulma, Eğitim, Meslek ve Çalışma Dairesi içerisinde yer alan bir kurumdur. Görevi yurt dışında çeşitli kademelerde yükseköğrenim ve teknik eğitim almış olanların eğitimlerini değerlendirmektir. Bu eğitim değerlendirmesi, Avustralya'daki eğitim ile yurt dışında görülen öğrenimin karşılaştırılmasıdır (AU7).

Ama esas olan, Avustralya'da üniversitelerin özerkliği çerçevesinde, programlarına kabul edecekleri kişilerin aldıkları eğitimleri nasıl değerlendireceklerine kendileri karar vermeleridir. Üniversiteler, öğretim elemanları ve eğitim kurumları yurt dışından gelen öğrencilerin eğitiminin kendi gereksinimlerini karşılayıp karşılamadığı hakkındaki değerlendirilmesinde ilgili alanlarda uzman kişilerden yardım ve NOOSR'dan tavsiye alabilirler. Her bir durum kişiye göre değerlendirilir. Bu tarz bir değerlendirme akademik atama ya da mezuniyet sonrası bir çalışma için yapılır (AU7).

Avustralya komite/federasyon başkan yardımcısı (AVSS), bir üniversitenin AVSS koşullarına uygun olup olmadığını saptamakta yararlanılabilecek bir dizi ölçüt hazırlamıştır. Üniversiteler kendi işlerinde bağımsız bir yönetime sahip olmalarına rağmen, senatonun denetimi/ kontrolü altındadırlar. Ayrıca toplumun farklı kesimlerinden ve meclisten temsilcilerden oluşan bir denetim mekanizmasıyla

kontrol edilirler. Başbakanlık denetiminde; bakanlar kendi eyaletlerindeki üniversitelerden sorumludurlar. Federasyonların bir güvenlik komitesi bulunur. Bu komite yükseköğretimde kalite güvenliğinin sağlanmasından sorumludur. Ayrıca kamuoyuna üniversitedeki kalite/seviye durumu hakkında rapor vermekle yükümlüdür (AU7).

Uluslararası eğitimle ilgili önemli bir başka kuruluş ise Avustralya Uluslararası Eğitim Birimi'dir (AEI:Australian Education International). AEI, Avustralya Eğitim, Bilim ve Öğretim Bakanlığının (DEST) bir parçasıdır ve uluslararası hükümet ilişkilerinin geliştirilmesi ile Avustralya'nın eğitim topluluğunun ticari etkinliklerine yönelik desteği birleştirir.

AEI, bunu birleştirme için, eğitim ve öğretim endüstrisinin tüm sektörleri ve hükümetin tüm kademeleri ile irtibat kurar. Yurt dışı Öğrenciler için Eğitim Hizmetleri Yasası (ESOS) ve Yurt dışı Öğrencilere Yönelik Commonwealth Kurumlar ve Kurslar Sicili (CRICOS) gibi, mali ve öğretim güvencesi mekanizmaları ve uygulama kuralları ile ilgili ulusal mevzuatı uygular. Dünyanın her tarafındaki hükümetler ile eğitim, bilim ve öğretim sorunları ile ilgili diyaloglar kurar ve Avustralya'nın, önemli uluslararası ve bölgesel stratejik forumlardaki eğitim çıkarlarını yönetir. Avustralya web sitesinde çok dilli öğrenim ve ülke içi iletişim kampanyalarını içeren bir dizi strateji vasıtasıyla, Avustralya'nın eğitim, bilim ve öğretim seçeneklerini tanıtır.

AEI, Yurt dışı Becerileri Tanıma Ulusal Ofisi (NOOSR) vasıtasıyla dünyanın her tarafından eğitim ve meslek ile ilgili kalite ölçütlerinin tanınması konusunda değerlendirme hizmetleri, bilgi sağlar ve öneriler getirir. Avustralya'da, uluslararası eğitim, bilim ve öğretim ile ilgili en son bilgileri bu sektöre iletmek için etkinlikler düzenler ve bu sektör açısından önemli olan sorunlar hakkında tartışma ve ağ oluşturma fırsatları sağlar. AEI ayrıca, Avustralya'nın eğitim, bilim ve öğretim olanaklarını uluslararası alanda tanıtmak için etkinlikler düzenler (AU8).

4.1.2.6. Avusturya Yükseköğretiminde Uluslararası Denklik ve Öğrenci Değişimi Yaklaşımı[35]

Ülkeler arası öğrenci değişim programları hazırlama konusunda karşılaşılan sorunlarla Avusturya Öğrenci Değişim Merkezi adında bir dernek ilgilenmektedir. Bir sömestr okunduktan sonra Avrupa içersindeki öğrenci değiş-tokuşunu öngören ERASMUS/SOKRATES programlarıyla iki sömestre kadar ücretsiz üniversite eğitimi alma olanağı vardır. Örneğin, Türkiye'de yükseköğrenime yeni başlayacaklar, halen okuyanlar ve yükseköğrenimini tamamlamış olanlar Avusturya'da öğrenime başlayabilirler ya da öğrenimlerini sürdürebilirler. Ancak iki yıllık yüksekokul programlarının karşılığı Avusturya'da yoktur.

Avusturya'da, Avrupa Birliğine dahil olmayan ülkelerin ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora diplomalarının tanınması işleminde (Nostrifizierung) öncelik, kişinin mesleki açıdan ya da eğitimine Avusturya'da devam etmek istiyor olması açısından diplomasını tanıtmasına verilir. Diploma tanıtımı konusunda tek yetkili organ, üniversitelerde, bitirdiğiniz bölüme benzer bir bölümün dekanlığıdır. Dekanlık tarafından, öncelikle, bitirilen bölümün içeriği ve kapsamı araştırılır. Daha sonra bu bölüm, Avusturya'daki bölümle kıyaslanır, denkliğin sağlanıp sağlanamayacağı araştırılır. Eğer gerekli koşullar yerine getirilmezse, bitirmek istenilen bölümden "asil olmayan öğrenci" olarak mezun olunur. Resmiyete dayalı zorunlu koşulların yerine getirilmesi durumunda ve /ya da herhangi bir koşul getirilirmişse, diplomanın tanındığına dair, hangi bölümün bitirilmiş olduğunun ve hangi unvanın alındığının yazılı olduğu bir rapor verilir.

Aynı diplomayı başka bir üniversitede tekrar tanıtma olanağı yoktur. Diplomanın tanınması durumunda, Avusturya'da üniversite bitirmiş gibi unvan elde edilir ve Avusturya'da çalışma izni alınabilir. Diploması tanınan kişilerin başka bir bölümde okuma hakları kesinlikle yoktur.

---

[35] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "AT6, AT7 ve AT8' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

Diğer kurumlardan alınan derslerin tanınması konusunda, öğrenci diplomasını tanıttıktan sonra, yeni başlayacağı eğitimin zorunlu derslerinden daha önce almış bulundukları için de tanıma isteyebilir. Yabancı kurumlardan alınan derslere tanıma belgesi ancak tanınması söz konusu olan derslerin alındığı kurumun yükseköğretim kurumu olması durumunda verilebilir. Tanıtılmak istenen dersleri gösteren not dökümü belgesinin onaylı bir çevirisinin öğrenci tarafından verilmesi gerekmektedir.

Avrupa Birliği (EU), Avrupa Ekonomi Bölgesi (EWR) ve İsviçre vatandaşları için diğer ülke vatandaşlarına göre farklı akademik düzenlemeler vardır. Bu topluluk vatandaşlarının iş ve eğitim olanakları daha fazladır. Bu ülke vatandaşlarının tanıtmalarına gerek yoktur (AT5).

Avusturya devlet üniversitelerinin YÖK tarafından denkliği tanınmaktadır. Bu üniversitelerden mezuniyetle birlikte, Türkiye ve dünyada geçerli ve etkin bir diplomaya sahip olunmaktadır. Üniversite mezunları, LES, GRE, GMAT, bilim sınavı, mülakat ya da benzeri herhangi bir sınav engeli olmadan yüksek lisansa ve doktora eğitimine doğrudan geçiş olanağına sahiptir; tıpçılar için TUS olmaksızın uzmanlaşma olanağı vardır (AT2)

4.1.3. Kredi Sistemleri ve Öğrenci Değerlendirme Yaklaşımları

4.1.3.1. Türkiye Yükseköğretiminde Kredi Sistemi ve Öğrenci Değerlendirme

Öğrencilerin akademik performansı çeşitli dönem ödevleri, seminerler, projeler, ara sınavlar ve final sınavları yoluyla değerlendirilmektedir. Belirlenen tarihlerde sınavlarına giremeyen ya da girip başarısız olan öğrenciler için bütünleme sınavı, mazeret sınavı, ek sınav ve tek ders sınavı gibi haklar tanınması ise üniversiteden üniversiteye değişir.

YÖK Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nde bir lisansüstü dersin yarıyıl kredi değeri, "bir yarıyıl devam eden bir dersin haftalık kuramsal ders saatinin tamamı ile haftalık uygulama ya da laboratuvar saatinin yarısının toplamıdır" şeklinde tanımlanmaktadır (YÖK, Ekim 2006). Bununla birlikte, not sistemi olarak, dörtlük sistem, yüzlük sistem, A dan E ye doğru azalan geçer not ve F ile başarısız sayılan sistem, gibi çeşitli türlerden her biri kullanılabilmektedir. Üniversitelerde farklı not sistemleri kullanılması nedeniyle, farklı üniversiteler arasında puan uyarlamaları yapılmakta, ancak ortaya hesap farklılıkları çıkabilmektedir.[36]

Bu durum, yüksek lisans ve doktora başvurularında sıkıntıya yol açmaktadır. Örneğin, 2,33'lük not ortalamasını 4'lü sistemden 100'lüğe uyarlarken bir üniversite 72,2, diğeri ise 59 sonucuna varabilmekte, böylelikle yüksek lisans değerlendirmesine yüzde 30 etki eden mezuniyet notu, bazı adaylar için avantaja, bazıları için de dezavantaja dönüşmektedir (Gülmez ve Demir, 2006).

Tek bir üniversite içinde bile notların değerlendirilmesinde farklılıklar oluşabilmektedir. Örneğin Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde bağıl ölçütler ve onlarla yapılan bağıl değerlendirmelerde vize notu 70 final notu 65 olan bir öğrenci, sınıf ortalamasının da göz önüne alındığı farklı hesaplama yollarından birinde CC diğerinde CB notlarını alabilmektedir.

Şu andaki sistemde her yükseköğrenim kurumunda, her program için yıllık kredi miktarı sabit değildir. Bununla birlikte bir akademik yıl içinde ortalama 60 kredi ile standart bir yapı getiren Avrupa Kredi Transfer Sistemine (ECTS/AKTS) geçiş ile ilgili çalışmalar, yukarıda "*Günümüzde Türk Yükseköğretim Sistemi*" başlığı altında da belirtildiği gibi, sürmektedir[37]. AKTS, AB ve YÖK kaynaklı belgelerde

[36] Ayrıntılı bilgiler için bkz. Üniversitelerin eğitim-öğrenim ve sınav yönetmelikleri ve başarı not hesaplanması yolları. Örnek: GÜ Eğitim-Öğrenim ve Sınav Yönetmeliği, Madde 28, 31 vd.
[37] Lisansüstü eğitim kredilerinin düzenlenmesi konusunda bkz: 2.2. Lisansüstü Eğitim

görüldüğü kadarıyla, ABD Üniversite sistemi esas alınarak düzenlenmiş bulunmaktadır[38]:

- Her alanda dört yıllık üniversite bölümü şeklindeki meslek eğitimi,
- Yarıyıl ve kredi sistemi esasına göre öğretim programı,
- Yarıyılda bir ya da iki ara sınav + bir dönem sonu sınavı ile ölçme -değerlendirme.

Türkiye Avrupa'dan önce Amerikan sistemine geçtiği için, kredili ve yarıyıllı sistem konusunda bir uyum sorunu olmamakla birlikte eğitim alanı lisans programlarını ilgilendiren iki zorunlu değişiklik vardır:

1- Bir ders yılındaki toplam kredi sayısının 60 olması,

2- Ders-dışı çalışmaların da kredi olarak sayılması.

Öğretmen yetiştirme programlarında uygulanacak sömestr sisteminin başarısı geniş ölçüde kredi sisteminin de birlikte uygulanmasına bağlıdır. Kredi bir ölçü birimidir. Kuramsal dersler, uygulama, seminer, atölye çalışması v.s. okutuldukları ders bir kredi, iki saatlik bir uygulama etkinliği yine bir kredi sayılır. Öğrencilerin belli bir sertifika ya da diplomaya sahip olabilmeleri için belli krediyi kazanmaları beklenir. Öğrenciler kredilerini istedikleri zaman başka bir kuruma transfer edebilirler (Küçükahmet, 2000:7).

Öğretmen yetiştirme programlarında yer alması gereken üç çeşit içerik kategorisi -alan bilgisi, genel kültür, öğretmenlik meslek bilgisi- programlara değişik düzenlemelerle yerleştirilir. Önemli olan 4 yıllık lisans çerçeve programını en işlevsel biçimde oluşturmaktır. Bu düzenlemelerden aşağıda açıklanan ikisi, gerek ilgili bilimsel yayınlarda, gerekse uygulamalarda en yaygın biçimde kullanılmaktadır (Küçükahmet, 2000: 7,8):

1) Program düzeninin esas alındığı bir kurumda okuyan öğrenci ilk 2 yıl genel kültür ve alan bilgisi son iki yıl alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi derslerini

[38] Bu paragraf, GÜGEF GSEB MÖ ABD 2005 Yılı ERASMUS Koordinatörü Öğr. Grv. Oya AKYILDIZ"ın "Akademik Kurul İçin Bilgi Notu"ndan alınmıştır. Ayrıntılar için bkz: Avrupa Komisyonu web sayfası ECTS ile ilgili kısım: http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/index_en.html ve YÖK AKTS belgesi http://www.yok.gov.tr/egitim/ab/AKTS.pdf

alır. Bu düzenlemenin yararı ilk iki yıldan sonra herhangi bir nedenle öğrenimine devam etmek istemeyen bir öğrenciye ön lisans diploması alma hakkını vermesidir. Ancak bu diplomanın alanı için geçerli olacağı, öğretmenlik için geçerli olmayacağı unutulmamalıdır. Çünkü öğrenci bir öğretmenlik programına katılmıştır ama henüz hiçbir öğretmenlik meslek dersi görmeden öğrenimine son vermiştir. Dolayısıyla öğretmenlik yapamaz. Örneğin, kimya öğretmenliği programına kayıt olan bir öğrenci ilk 2 yıldan sonra devam etmek istemiyorsa başarılı olduğu ilk 2 yıl için kendisine "kimya ön lisans diploması" verilir.

2) Öğretmen yetiştirme programlarında en sık rastlanan düzenleme, her yıl önceki sayfada belirtilen her üç içerik kategorisinden ders alınması şeklindedir. Bu nedenle bu düzenlemeye ilgili bilimsel yayınlarda "*paralel düzenleme*" denir. Bu düzenlemenin temel iki özelliğinden biri öğrencinin her yıl paralel bir biçimde üç içerik kategorisinden ders alması, diğeri ise birinci yıldan dördüncü yıla doğru gidildikçe genel kültür derslerinin azalması, buna karşılık öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin artmasıdır. Böyle bir düzenlemede, alan bilgisi dersleri az çok ağırlığını korumaktadır.

2006-2007 yılından itibaren uygulanmaya başlanan öğretmenlik programlarında, derslerin kredi ağırlıklarından çok alan ağırlıklarına (içerik kategorilerine) göre dağılım gösterecek biçimde düzenlenmesi, oluşturulan son lisans programlarında oransal olarak, % 50-60 alan bilgisi ve becerileri, %25-30 öğretmenlik meslek bilgisi ve becerileri, % 15-20 genel kültür derslerini içermektedir.

Öğretmen yetiştirme programlarında içerik kategorilerinin ağırlığının, özellikle öğretmenlik meslek bilgisine verilmesi gereken ağırlığın, titizlikle seçilmesi ve özenle korunması gerekmektedir. Bununla birlikte, uygulamada öğretmen yetiştirme programlarında en fazla çeşitlilik gösteren özellik yine içerik kategorilerine tanınan ağırlıktır. İlgili bilimsel yayınlardaki en yaygın yaklaşım ise, öğretmen yetiştirme genel modelinde alan bilgisine sekizde beş (% 62, 5), öğretmenlik meslek bilgisine sekizde iki (% 25), genel kültüre sekizde bir (% 12, 5), yer ayrılmasıdır. Şüphesiz ki, çeşitli okul kademeleri ve tipleri için bu genel ölçüye

dayalı olarak, kazandırılmak istenen öğretmen yeterlilikleri dikkate alınmalıdır (Küçükahmet, 2000: 8, 9).

Tablo 4.1.3.1. *Türkiye Müzik Öğretmenliği Lisans Programları Ders Dağılımı*[39]

	Kuramsal+Uygulama = Saat	**F**	**Kredi**	**F**
A	60 +54 = 114	% 54.80	85	% 51.52
MB	33 + 20= 53	% 25.48	37	% 22.42
GK	31 + 10 = 41	% 19.72	43	% 26.06
Toplam	124+ 84 = 208		165	

Aşağıdaki tabloda, müzik öğretmenliği lisans programları ders dağılımı, bu konuya örnek olarak gösterilmiştir. Tablodaki değerler, programın tamamındaki (8 dönemlik) A: Alan ve alan eğitimi dersleri MB: Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri GK: Genel kültür dersleri olmak üzere toplam ders saatlerini ve kredilerini göstermektedir (YÖK, Temmuz 2006b).

4.1.3.2. Kanada Yükseköğretiminde Kredi Sistemi ve Öğrenci Değerlendirme[40]

Bir üniversitede başka bir kurumdan alınan derslerin sayılması için ders kredisinin ya da ders saati türünden ağırlıkların ilgili üniversitenin sistemine çevrilmesi gerekir. Ülke genelinde, belirli bir kredi sistemi yoktur, bunun yerine, her bir programda mezuniyet için gerekli koşullar tanımlanır ve tamamlanması gereken belirli bir ders sayısı vardır. Yani, derslerin ayrıca bir ağırlık göstergesi olması zorunluluğu yoktur. Lisans ya da lisansüstü öğrenim gören bir öğrencinin, kaç ders alabileceğini direkt olarak öğrencinin not ortalaması ve programın gerektirdiği ders

[39] 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanan öğretmen yetiştirme programlarında çakılı ders uygulaması esnetilerek; fakültelere, programların yaklaşık %30 oranında dersleri belirleme yetkisi verilmekte, seçmeli ders olanağı artırılmaktadır. Yeni programlarda öncekine göre genel kültür derslerinin oranları, üniversite düzeyinde yetiştirilen öğretmen adayına aydın bir kişide bulunması gereken entelektüel donanımı kazandırma amacıyla arttırılmıştır. Öğretmen yetiştirme programlarındaki en önemli yenilik "Topluma Hizmet Uygulamaları" adlı yeni bir ders konulmuş olmasıdır. Tüm programlar için zorunlu olan bir yarıyıllık bu derste, öğrenciler, toplumun güncel sorunlarını belirleme ve çözüm üretmeye yönelik projeler hazırlayacaklardır. Ayrıca, bu ders kapsamında; öğrencilerin, panel, konferans, kongre, sempozyum gibi bilimsel etkinliklere izleyici, konuşmacı ya da düzenleyici olarak katılması özendirilecektir. Öğrencinin bu çalışmalardaki başarısı, "Topluma Hizmet Uygulamaları" dersinde kredili olarak değerlendirilecektir (YÖK, Temmuz 2006a)

[40] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "CA6, CA7 ve CA8' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

çerçevesi belirler. Örneğin bir lisansüstü uygulama, derslerin yarım ya da tam oluşlarına göre (ki bu, dönem sayısı ile ilgilidir; yarım: 1 dönemi, tam: 2 dönemi kapsar) şu şekilde olabilir: ortalaması 60-64 arasında olan bir öğrenci 2,0, ortalaması 65-69 arasında olan bir öğrenci 3,0, ortalaması 70 ve üstü olan bir öğrenci 4,0 ya da 5,0 ders alabilir. Bu örnek çerçevesindeki bir programın tamamlanabilmesi için, 3 yarım ders, 1 yarım lisansüstü müzik dersi, 1 seçmeli yarım dersi başarıyla geçmek ve tezi tamamlamak gerekir (CA6).

Yükseköğrenim kurumlarında kullanılan not sistemlerinden en yaygını harf sistemidir. Üniversiteler için, A (80-100 -100 üzeri), ya da (75-100'den -100 üzeri), Geçme/kalma derecesi: D (100 üzerinden 50-59) ve F (100 üzerinden 50 altı kalır). Community Kolejler için: (0-100); 0-59 Kalma, 60-79 Geçme, 80-100 Onur derecesidir. Bunun dışında 1-9'luk bir not sistemi (Geçme/kalma derecesi: 6 lisansüstü öğrencileri için, 4 lisans öğrencileri için) ve 1-4'lük sistemler de kullanılmaktadır.

Kuramsal ve Uygulamalı ECTS Kredisi kullanımı ile Kanada sistemi arasında karşılaştırmalı bilgiler verilebilir. İki yarı boyunca hafta başına üç ders saati ve bir tartışma saatinden oluşan tipik bir Kanada dersine 12 ECTS kredisi tahsis edilir (4 saat iş yükü x 1,5 saat başına kredi puanı x 2 yarıyıl = 12). Bir yarıyıl ya da dönem dersine (yarım ders) 6 ECTS kredisi tahsis edilir. Toplamda Kanada'da tipik bir iki yarıyıllık akademik yıl 60 ECTS kredisi yapacaktır (tam yıl ders için 12 ECTS kredisi x yıl başına beş ders = 60 YA DA yarıyıl dersi başına 6 ECTS kredisi x yarıyıl başına beş ders x iki yarıyıl = 60).

O zaman uygulamada Kanada'da bulunan bir Avrupalı değişim öğrencisi bir yarıyıl için tam ders yükünü, dolayısıyla 30 ECTS kredisi (5 yarıyıl dersi x 6 ders başına ECTS kredisi = 30) alabilir. Örneğin, bir Avrupa üniversitesinde bir değişim programıyla üç aylık bir dönem geçiren ve bir dil dersi ile derecesine yönelik üç başka ders seçmeli olarak alan bir Kanadalı öğrenci, 8 ECTS kredisi alacaktır (haftada dört saat laboratuvar çalışması içeren bir dil dersi = 4 saat x 0,5 kredi tahsisi + her biri haftada iki saat dersten oluşan diğer üç ders = 2 saat x 1 kredi tahsisi x 3 =

8 ECTS kredisi) ve kendi asıl kurumu tarafından ona bir buçuk ders kredisi verilecektir. Krediler aynı zamanda, ana ya da konuk olunan kurumdaki çalışılan programın bir parçası olduğunda alan gezilerine, uygulamaya dönük yerleştirmelere ve tez hazırlıklarına da kredi verilebilir. İş yükü kredileri yalnızca gerekli sınavların ya da diğer değerlendirmelerin başarılı şekilde tamamlanması üzerine verilir.

4.1.3.3. Norveç Yükseköğretiminde Kredi Sistemi ve Öğrenci Değerlendirme

Öğrencilerin akademik performansı çeşitli dönem ödevleri ve final sınavları yoluyla değerlendirilmektedir. Standartlaştırılmış A dan E ye doğru azalan geçer not ve F ile başarısız sayılan not sistemi geçerlidir. Şu andaki, her yıl için 20 kredilik sistem tüm akademik yıl içinde 60 krediye eşit sistemle değiştirilmiştir. Yeni not baremi ve kredi sistemi Avrupa Kredi Transfer Sistemi'ndekiyle eşdeğerdir. Norveç sistemi bir akademik yılda 20 kredinin tamamlanmasını gerektiren modüler kredili bir sistemdir. Norveç kredi sistemini (Norveç kredi birimi=vekttall) ECTS kredisine çevirmek için kredi değerlerini üçle çarpmak yeterlidir. Normal çalışma yükü bir sömestr için 10 vekttall = 30 ECTS şeklindedir (NO1 ve NO3).

Akademik derslerin yeniden yapılandırılması ile her öğrencinin düzenli rehberlik hizmeti alması ve izlenmesi mümkün olmuştur: "Bireysel Çalışma Planı" hem öğrenci hem de kurumun karşılıklı onayını (imzasını) içerir ve bu, öğrencinin yeterli rehberlik hizmeti almasını ve kurumun kaynaklarının uygun kullanımını sağlamaktadır (NO1 ve NO3).

4.1.3.4. ABD Yükseköğretiminde Kredi Sistemi ve Öğrenci Değerlendirme[41]

Diplomaya hak kazanmak için her öğrenci belli bir sayıda kredi toplamalıdır. Alınan her dersin belirli bir sayıda kredisi vardır ve öğrenciler çalışmanın sürekli

[41] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda Bayrakçı ve Güçlü, 2004: 55 ile "US1 ve US5' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

değerlendirmesine dayalı bir not alırlar. Genellikle mezun olabilmeleri için ortalama 130 ile 180 arasında değişen kredi gerekir. Bazen kredi yerine "sömestr/dönem saati" ya da "ünite" sözcükleri de kullanılabilir. Her sömestr için alınan derslerin her biri belli sayıda (çoğunlukla üç ya da dört) kredi/saat/ünite kazandırır. Bir üniversitede alınan krediler ikinci bir üniversiteye taşınabilir ve bu ikinci okuldan diploma alınabilir.

Amerikan üniversiteleri sürekli değerlendirmeye dayanan bir sistem kullanırlar ve alınan her derse bir not verirler. Sınıfta yapılan hemen hemen her şey dönem sonu notunu etkiler. Sınavlar ve testler, yazılar, yazılı ödevler, laboratuvar raporları, laboratuvar ya da stüdyo çalışmaları, sınıfa devamlılık ve derse katılım gibi her şey sizin dönem sonu notunuzun belirlenmesi için kullanılabilir. Bunun şu anlama gelir: okumak ve sınıf çalışmalarından geri kalmamak ve sınıfa düzenli bir şekilde devam etmek koşuldur. ABD kolejlerinde alınan dersler için kullanılan genel yüzdeli-harfli not ölçeği şöyledir: 100 – 90% = A, 89 – 80% = B, 79 – 70% = C, 69 – 60% = D, 59 – 50% = E , 49 – 0% = F

Her öğrenci kendi diploma programını bir not ortalaması (GPA) ile tamamlar. Not ortalaması ya da GPA, her ders için verilen harf notlarının sayısal eşdeğerleri kullanılarak hesaplanır. Bu öğrencinin diploma programını ne kadar başarıyla uyguladığını değerlendirmek için kullanılır. Kümülatif (birikimli) not ortalaması (CGPA) diploma programı süresince alınan bütün derslerin not ortalamasıdır.

Üniversitelerin çoğu 4,0'lık bir GPA ölçeği kullanırlar ama az sayıda üniversitede 5,0'lık bir ölçeğe de rastlanır. GPA hesaplamasında, her dersten alınan harf notunun sayısal değeri her dersin kredisiyle çarpılır (genel olarak "A" için 4 puan, "B" için 3 puan, gibi) ve sonra bu sayıları toplanarak, bütün derslerin toplam kredi sayısına bölünür. Örneğin: *harf notu sayısal değeri kredi sayısı toplam* 100 – 90% = A, 89 – 80% = B, 79 – 70% = C, 69 – 60% = D, 59 – 50% = E, 49 – 0% = F

Üniversitelerin çoğu aynı zamanda bir çeşit üstün başarı derecesi de verirler. Üstün başarı diplomasına hak kazanabilmek için, fazladan kredi alınması ya da üstün başarı tezi yazılması gerekir.

4.1.3.5. Avustralya Yükseköğretiminde Kredi Sistemi ve Öğrenci Değerlendirme[42]

Avustralya eğitim programları sömestrlere ayrılırlar. Standart bir ECTS sistemi ve not sistemine 2006-2007 öğretim yılından itibaren geçilecektir. Şimdilik tek bir eğitim programından söz edilmez. BA (lisans eğitimi) programları farklı sürelerde/uzunluklarda olabilir. Ders yılı tanımına göre, 2 sömestri 1 yıla eşittir. BA (lisans) dereceleri BA, BSc, BEC gibi türler içerir ve genel olarak aşağıdaki şemaya uygun bir şekilde yürütülür:

Sömestri 1 ve 2: 4 ünite/ders aynı değerlere sahiptir (bir tam sömestrinin 0.25'i değerinde).
Sömestri 3 ve 4: 3 ünite/ders aynı değerlere sahiptir (0.33 bir tam sömestrinin).
Sömestri 5 ve 6: 2 ünite/ ders aynı bir tam değerlere sahiptir (0,5) ya da bir ünitenin iki katı olan 1,0 değerine sahiptir.

Yukarıda açıklanmaya çalışıldığı gibi, her ders ve birimin bir ağırlık (weight) değeri, derecesi bulunur. Bu genel bir değerdir. Bu değerler devletin üniversitenin bütçesini oluşturmada temel alındığı değerlerdir. Birçok ders not verilmeden derecelendirilir. Bunla birlikte, genel olarak şu iki not sisteminden biri kullanılmaktadırlar:

1) Artı ve eksi değişkenlerin kullanıldığı alfabetik sistem (A,B,C vs.)
A + = % 90 ya da daha yüksek
B - = yaklaşık olarak % 65 - % 70

[42] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "AU5 ve AU8' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

C = yaklaşık olarak % 55

2) Dört kategoriden oluşan betimleyici notlandırma sistemi; bu kategoriler:
High Distinction (HD), Distinction (D), Credit (C), Pass (P)
Örneğin High Distinction kategorisi A ya da A+ ya karşılık gelmektedir.

3 yıllık lisans eğitimi BA, BEc, BSc, bazı durumlarda (notsuz) "geçti" şeklinde gösterilir. Örgenciler aşağıdaki seçeneklerden (başarılarının derecesine göre) birini seçer ve buna bağlı olarak da 1 yıllık BEC (lisans), BAC (lisans) hakkını elde edebilmek için, tezli bir ekstra yıl seçebilirler. Bazı üniversitelerin 4 yıllık diplomalı bir programı vardır ve eğitimin bitiminde, onur nişanı (ya da başarı nişanı denebilir belki) verir. 4 yıllık lisans eğitiminin böyle bir onur nişanı/derecesi yoktur ama başarı ve çalışmalarına göre bir başarı nişanı verebilmektedir. Başarı nişanları farklı nitelikler taşırlar/sahiptirler. Örneğin 4 ya da 5 yıllık lisans eğitimlerinin birinde ekstradan 1 yıllık bir eğitim hakkı elde edilir.

Lisans eğitimleri; farklı bölümlerden derslerin birleştirilmesinden oluşturulabilirler. Örneğin hukuk lisans eğitimi ve güzel sanatlar lisans eğitimi (LLB-BA) normalde 5 yıl sürer ve farklı fakültelerden dersler birleştirilerek alınabilir. Bölümler arası kredilerle, eğitimi 1 yıl fazladan sürer. Eğitimin tamamlandığına dair alınan diploma/sertifikada hem temel derslerin hem de seçmeli derslerin bir listesi bulunur.

Yüksek eğitim belgelerinde; örgencinin kısa vadeli kurslardan oluşan eğitimdeki başarı durumu yazılı bulunur. (6 ay tam zamanlı ya da 1 yıl, yarım günlük eğitim sürelerine göre planlanmıştır) Bu eğitim alanlarına girebilmek için BA eğitimini (lisans eğitimi) tamamlamış olmak koşuldur. Ya lisans eğitimlerinin devamı olabilecek derslerden; ya da 1 yıllık tam-zamanlı ders gören öğrenciler bu diplomaya hak kazanırlar. Yüksek eğitim diploması eğitimine girebilmek için lisans eğitimini tamamlamış olma koşulunun yanı sıra, iş hayatındaki deneyimleri gösteren belgeler de dikkate alınır. Ama esas olarak lisans eğitimini almış olması koşulu aranır.

4.1.3.6. Avusturya Yükseköğretiminde Kredi Sistemi ve Öğrenci Değerlendirme[43]

Üniversitelerde yaz ve kış olmak üzere iki akademik dönemde eğitim verilmektedir ve sınıf sistemi değil, Kredi ve Dönem Sistemi vardır. Öğrenciler mezuniyetleri için gerekli olan zorunlu, zorunlu seçmeli ve seçmeli ders kategorilerinden, her dönem başında, ilgi, bilgi ve akademik yönelimlerine göre seçim yaparlar.

Dönem Kredisi sistemiyle, dersin alanı numaralandırılarak sınırlandırılmıştır. Bir dersin 2 dönem kredisi ile derecelendirilmesi, o dersin bir sömestr boyunca haftada iki defa (45 dakika x 2) ile sınırlandırılması anlamına gelir. Yani o ders bir sömestrde yaklaşık 15 kez alınacaktır. Derslerin her hafta olmama ihtimali de vardır ki bunlar "geblockt" olarak adlandırılır ve derslerin arka arkaya işlenmesi ya da bir hafta içinde değişik günlerde verilmesi olarak tanımlanabilir. Dönem kredisi sisteminin yanında, ikinci bir sistem olarak, öğrencinin bir dersi başarıyla tamamlayabilmesi için yapması gereken çalışmaların tümünü kapsayan ECTS-Puan Sistemini (European Credit Transfer System/ Avrupa Kredi Transfer Sistemi) şu anda sınırlı sayıda yükseköğretim kurumu uygulamaktadır. Bir akademik yılda 60 ECTS kredisi (sömestr başı 30 kredi) alınmasını gerektiren bu sisteme, önümüzdeki yıllarda tüm üniversitelerin geçmesi planlanmaktadır.

4.1.4. Lisansüstü Eğitim Kademeleri

4.1.4.1. Türkiye Yükseköğretiminde Lisansüstü Eğitim Kademesi

Türkiye'de 1981 öncesinde yükseköğretim kurumlarında yürütülen lisansüstü eğitimin, bütün organizasyonu ve yönetimi bölüm ya da fakülte tabanında yapılıyordu. 1982 Yükseköğretim Yasası bu çalışmaların ve kurumların üniversite

[43] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "AT5 ve AT9' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

içerisinde yüksek lisans kurumları gibi işleyen enstitülerin açılmasıyla tek bir yapı altında organize olmasını öngörmüştür. Bu gün lisansüstü eğitim, 2547 Sayılı Kanun'un 65. Maddesi hükmü gereğince Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan **Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği**nce düzenlenir, **Enstitüler**ce organize edilir ve ilgili **Bölümler**ce yürütülür.

Enstitü organları; enstitü müdürü, enstitü kurulu ve enstitü yönetim kuruludur. Enstitü müdürü, enstitüde programı bulunan ana bilim dallarındaki üniversitenin kendi kadrosundaki varsa profesör, profesör bulunmadığı takdirde doçent, doçent de bulunmadığı takdirde yardımcı doçentler arasından aynı ana bilim dallarındaki üniversitenin kendi kadrosundaki öğretim üyeleri tarafından seçilir ve rektör tarafından bir hafta içinde atanır. Enstitü müdürlerinin görev süreleri dört yıldır ve en çok iki kez seçilebilirler (YÖK, Ekim 2006).

Enstitü kurulu; müdürün başkanlığında, enstitüyü oluşturan ana bilim dalı başkanlarından oluşur. Müdür yardımcıları oy hakkı olmaksızın toplantılara katılabilirler. Enstitü yönetim kurulu; müdürün başkanlığında, öğretim üyeleri tarafından dört yıl için seçilecek dört öğretim üyesinden oluşur. Müdür yardımcıları oy hakkı olmaksızın toplantılara katılabilir.

Fakülte düzeyinde örgütlenmede son yıllarda tartışılan bir konu, lisansüstü çalışmaların örgütlenmesidir. Bu konuda bugünkü uygulamaya bazı esneklikler getirilmesinde yarar görülmektedir. Örneğin esas olarak tek bir fakültenin alanına giren yüksek lisans ve doktora programlarının enstitüler eliyle yürütülmek yerine fakültelere bırakılması, yalnızca fakülteler arası nitelik taşıyan programların enstitülere bırakılması ya da yeğlemenin üniversitelere bırakılması gibi (YÖK, Haziran 2006).

Akademik bir organ olan "***Üniversitelerarası Kurul***" lisansüstü eğitim kapsamında, doktora ile ilgili esasları saptar ve yurt dışında yapılan doktoraları, doçentlik ve profesörlük unvanlarını değerlendirir. Yüksek lisans, doktora ve sanatta

yeterlikle ilgili programlar ile bunları yönetecek öğretim elemanlarına ilişkin esas ve ölçütleri belirler.

Bu görevleri çerçevesinde Kurul, bir doktora programının sağlıklı olarak yürütülebilmesi için, bölümde yeterli ve evrensel bilime katkı yapmış öğretim üyelerinin bulunması, bilimsel altyapı olanaklarının yeterli olması ve doktora programını kesintisiz sürdürebilecek öğrenci talebinin olmasını, öncelikli koşullar olarak görmektedir.[44]

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğine göre lisansüstü programlar yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimini kapsar ve bu araştırma kapsamındaki programlar aşağıdaki gibi tanımlanır:

Yüksek lisans: Bir lisans öğretimine dayalı ve en az iki yarıyıllık eğitim-öğretim ve araştırmayı amaçlayan,[45]

Doktora: Lisansa dayalı en az sekiz yarıyıl ya da yüksek lisansa ya da eşdeğer bir diplomaya sahip olanlar için en az altı yarıyıllık programı kapsayan ve özgün bir araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan,

Sanatta yeterlik: Lisansa dayalı en az sekiz yarıyıllık, yüksek lisansa dayalı en az dört yarıyıllık programı kapsayan ve özgün bir sanat eserini ortaya koymayı, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı amaçlayan doktora eşdeğerindeki yükseköğretim

Bu programların içeriklerinin nasıl oluşacağı, Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinde belirlenmiştir. Bunlar, aşağıdaki gibi tablolaştırılabilir. Tablodaki veriler "alt limiti" göstermektedir, değerlerin burada belirtilenden az olmaması,

---

[44] YÖK, konuyla ilgili olarak bir yüksek lisans ve /ya da doktora programı açılması için yapılan başvuruların değerlendirilmesine yönelik rapor hazırlama rehberi oluşturmuş ve bu rehbere dayalı olarak bu programların açılmasını isteyen bölümlere başvuru formları hazırlamıştır. Bkz: http://www.yok.gov.tr/ sayfasında Eğitim - Öğretim bölümü. Konuyla ilgili kavramsal tartışmalar için bkz: Kavramsal Çerçeve 2.2. / 2.2.3

[45] Üniversitelerde; Yükseköğretim Kurulunca belirlenen alanlarda tezsiz yüksek lisans programları açılabilir. Hangi programların açılacağı, öğrencilerden alınacak öğretim ücretleri, ilgili üniversite senatosunun önerisi üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir. İşletme birimi bünyesinde toplanan tezsiz yüksek lisans programları öğretim ücretlerinin yüzde onundan az olmamak üzere üniversite yönetim kurullarınca belirlenecek miktar, bilimsel ve teknolojik araştırma projelerinde kullanılmak üzere işletme biriminin ilgili hesabına aktarılır.

programların oluşturulmasında bir ön koşuldur. Ders ve kredi sayıları tüm eğitim sürecindeki toplam değeri belirtmektedir.

Tablo 4.1.4.1. *Türkiye'de Lisansüstü Programların İçeriği*

	Kredi	**Ders**	**Diğer Gerekler (Kredisiz)**
Tezsiz yüksek lisans	30	14	Dönem Projesi +Yeterlik sınavı*
Tezli yüksek lisans	21	7	Bir seminer dersi +Tez çalışması
Sanatta Yeterlik	21	7	Tez ya da sergi, proje, resital, konser, temsil
Doktora	21	7	Yeterlik sınavı +Tez önerisi + Tez çalışması

* Zorunlu değildir.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğine göre, bir lisansüstü dersin yarıyıl kredi değeri, bir yarıyıl devam eden bir dersin haftalık kuramsal ders saatinin tamamı ile haftalık uygulama ya da laboratuvar saatinin yarısının toplamıdır. Yine bu yönetmeliğin 9, 14, 18 ve 26. Maddelerinin (a) bentlerinde Tezli yüksek lisans, sanatta yeterlik ve doktora programlarındaki derslerin toplam yirmibir, tezsiz yüksek lisans programındaki derslerin ise toplam otuz krediden az olmama koşulu getirilmiştir.

Bu programlara öğrenci kabulü şöyledir[46]: Adayların, ÖSYM tarafından yapılan LES (Lisansüstü Eğitim Giriş Sınavı) sınavına katılması ve bu sınavda Üniversite Senatosu tarafından belirlenen puan türlerinden en az 45 puan alması gerekir. İlgili enstitünün yetkili kurulları bu puanın üzerinde puan belirleme yetkisine sahiptir. Adaylar, lisans kademesi notları ile ilgili enstitüler tarafından yapılan sınav (yazılı, mülakat, kompozisyon, yetenek-yeterlilik sınavı, portfolyo incelemesi vb) değerlendirme sonuçlarına göre, güz ve bahar yarıyılları başında kabul edilir. Yabancı dil hazırlık sınıfı bulunmayan enstitülerde/programlarda baraj niteliğinde yabancı dil giriş sınavı yapılır ve bu sınavda başarılı olamayan adaylar değerlendirmeye alınmaz.

Yüksek lisans programlarına alınacak öğrenci sayıları ve aday öğrencilerde aranacak nitelikler, enstitüyü oluşturan ana bilim/ana sanat dallarının önerileri üzerine Enstitü Kurulu'nca karara bağlanır ve ilan edilir. Bu ilanda başvuru tarihleri,

[46] Kaynaklar: YÖK, Ekim 2006 ve ÖSYM, Kasım 2006

başvuru koşulları, adayların hangi alanlardan ve hangi yabancı dilden sınava tabi tutulacakları, sınav günü ve yeri belirtilir.

Yüksek lisans ve doktora programları ile sanatta yeterlik çalışmasına, hangi lisans ve yüksek lisans programlarından mezun olanların başvurabileceği Üniversitelerarası Kurul kararı ile belirlenir; ancak ilgili senato, belirlenen programlar dışından da öğrenci kabulüne karar verebilir. Öğretmen yetiştirme alanlarındaki lisansüstü ders öğretim programlarına dair asgari ortak ders ve uygulamalar ile bu programlara kabul, sınav, değerlendirme ve verilecek diplomalara ilişkin yöntem ve kurallar Milli Eğitim Bakanlığı ve Üniversitelerarası Kurulun görüşü alınarak, YÖK tarafından saptanır.

Doktora programı, Üniversitelerarası Kurulca belirlenen lisansüstü tez yönetme yeterlilik ölçütlerine sahip olan, biri profesör ya da doçent olmak kaydıyla en az üç öğretim üyesi bulunan bilim/sanat dallarında açılabilir. Bu program, toplam yirmibir krediden az olmamak koşuluyla en az yedi adet ders, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışmasından oluşur; programı tamamlama süresi enstitüden enstitüye değişebilmekle birlikte, genellikle en fazla sekiz yarıyıldır.

4.1.4.2. Kanada Yükseköğretiminde Lisansüstü Eğitim Kademesi

Bu araştırmanın kapsamına alınan üniversitenin yer aldığı Ontario eyaletinde, yüksek lisans derecesi normalde, lisans ya da dengi eğitimden sonra alanına en az bir yıllık eğitim gerektirir. İş yönetimi gibi bazı alanlarda, en az iki yıllık eğitimi zorunlu kılar. Genellikle tez çalışması ve sıklıkla ek araştırmalar bu eğitiminin bir parçasıdır. MA, MSc, MEd, MBA, MEng, MASc yüksek lisans çeşitleri arasında sayılabilir. İkinci basamak ayrıca, hukuk (LL.B), tıp (M.D), veterinerlik (D.V.M) gibi alanlarda; üç yıllık lisans eğitimini takiben dört yıllık "birinci profesyonel derece" programlarını gerektirir (CA 2 ve CA5).

B.A. (Bachelors of arts) ve **B.Sc. (**Bachelors of Science**):** kolej ya da üniversitelerde lisans öğrenimi sonucunda elde edilen derecedir. Bu derece, eğitim

içeriği bakımından olmasa da eğitim süresi bakımından Türkiye'deki meslek yüksekokul diploması derecesi gibi düşünülebilir.

M.A. (Master of Arts) ve **M.S. =MSc.** (Master of Science) kolej ya da üniversitelerde yoğunlaştırılmış akademik öğrenim basamağıdır. Yüksek lisans okullarının (Graduate schools) akademik ağırlıklı disiplinlerinde verilir. Burada öğrenciye lisans eğitimine (undergraduate education) göre daha sınırlı sayıda ders sunulmaktadır.

MASc. (Master of Applied Science) Mühendislik fakülte ve bölümlerinde verilen, Avrupa'ya göre pratikle daha fazla iç içe olan bir eğitimdir**. MEng. (**Master of Engineering) tez yerine projelidir. MASc. ve MEng. programları, BSc lisans derecesinin tamamlamış olmayı gerektirir.

Ph.D. (Doctor of Philosophy) Bu derece için normalde lisans derecesinden sonra üç yıllık bir çalışma gerekir; doktoranın tamamlanması için bir tez hazırlanması ve ilgili kurul karşısında savunulması istenilmektedir ayrıca ek çalışmalar da gerekli olabilir. Fen bilimleri, güzel sanatlar, eğitim, mühendislik, işletme ve sağlık bilimleri gibi çalışma alanlarında kazanılabilen bu derece, PhD derecesi olarak tanımlanır. Bazı üniversiteler doktora derecelerine ayrı bir bilim dalı ya da bilim dalı takımlarını yansıtan unvanlar ekleyebilirler: mesela, Müzik Doktoru (Dmus); Eğitim Doktoru (Ded); Fen Bilimleri Doktoru (DSc); Hukuk Doktoru (LLD) (CA 2 ve CA7).

Kanada'da yükseköğrenim, anayasaya göre devletin sorumluluğu dışındadır. Anayasaya göre, bölgelerin her birinde ve her biri için eğitim ile ilgili sorunlarda yasa çıkarma yetkisi bölge yönetimlerine aittir. Bu, büyük ölçüde, doktora derecesi için de geçerlidir. Yani doktora çalışmalarıyla ilgili hiçbir resmi tüzük yoktur. Bununla birlikte üniversitelerin doktora programları açmaları konusunda kısıtlamalar vardır. Doktora programları daha çok, fakülte öğretim üyelerinin öğrencilerin araştırmalarına aktif biçimde katıldıkları yerlerde açılır ve uygun kütüphane, laboratuvar ve -sürekli artan ölçülerde- bilgisayar olanakları, doktora programının açılmasından önce aranan asgari niteliklerdendir. Doktora bütün Kanada

üniversitelerinde en yüksek akademik derecedir ve Québec hariç tüm eyaletlerde üniversite eğitiminin üçüncü safhasıdır (CA 2 ve CA7).

4.1.4.3. Norveç Yükseköğretiminde Lisansüstü Eğitim Kademesi

Norveç'te lisansüstü dereceler üniversitelerde olduğu gibi, üniversite kolejleri ve bazı durumlarda devlet kolejlerinde de verilmektedir. İnsan bilimleri, doğa bilimleri, matematik, sosyal bilimler alanlarında derecelerde "candidata magisterii" temel alınır. Bununla birlikte, lisans eğitimindeki ana çalışma alanının genişletilmesiyle de kazanılabilir. Lisansüstü eğitimin normal süresi 2 yıldır ve en az 120 ECTS gerektirir. Bu eğitim süreci içinde dersler, sınavlar, bağımsız araştırmalar ve tez çalışması yer alır. Sonuçta "hovedfag" (yüksek lisans ile doktora arasında bir derece) sınavı yapılır ve aşağıdaki derecelerden biri kazanılır (NO1 ve NO3):

• İnsan bilimleri: candidata/candidatus philosophiae (cand. philol.)
• Sosyal bilimler: candidata/candidatus rerum politicarum (cand. polit.)
• Doğa bilimleri ve matematik: candidata/candidatus scientarum (cand. scient)

Kalite reformundan sonra derece yapısı için uygulanılması düşünülen modelde en az süreler Lisans (3 yıl) +Yüksek lisans (2 yıl) +Doktora (3+1 yıl) şeklinde olacaktır. Birkaç konuda, beş yıla bütünleştirilmiş kayıt yaptırılacaktır. (Yüksek lisans) Tıp, Veterinerlik, Psikoloji ve İlahiyat alanları yeni derece yapısının dışında tutulur (NO1).

Profesyonel Dereceler üniversiteler ve üniversite kolejlerinde 4,5 ila 6,5 yıllık çalışma süreleriyle sunulur. Profesyonel dereceler katı bir yapıya sahiptir ve genel konular içinde sınırlı seçenekleri vardır. Bu çalışmalar normalde verilen sırayla tamamlanmış olması gereken bölümlerden ibarettir. Cand.mag. derecesi, bu tip programın tamamlaması sırasında nadiren orta seviyede bir aşama diploması ile değerlendirilir (NO3).

Doktora Çalışmaları Resmi derece sistemine paralel olarak, Norveç üniversiteleri, son on yıldan beri ***Master*** derecesine yönelik İngilizce programlar sunmaktadırlar. Aynı şekilde, devlet kolejleri de, hem Norveç dilinde ve hem de İngilizce olarak ***Master*** programları başlatma izni almışlardır. Doktora derecesine yönelik, aynı akademik düzeye sahip, iki farklı yol bulunmaktadır (NO3 ve NO9):

Dr. Phil's. Derecesi: Orijinal bir tez hazırlama ve savunma dışında özel bir çalışma programı bulunmayan tamamen bağımsız bir programdır.

Dr. Art., Dr. Scient *vb* Dereceler: Daha yoğun araştırmaya yönelik olarak düzenlenmiş, tez hazırlama ve savunma aşamalarını da içeren eğitim süresi üç ile dört yıl ya da fazla olan ihtisaslaştırma programıdır.

3–4 yıllık yüksek çalışma programları sonucunda tamamlanan doktora derecesi çalışmaları sanat, politika, bilim ve benzeri alanlarda sürdürülebilir. Yüksek lisans derecesini tamamlamış olması gereken adaylar bu eğitme oldukça rekabetçi bir ortamda ve bir proje önerisi ile kabul edilirler. Zira doktora programları temelde birer araştırma programıdır ve öğrenciler bir danışmanın yönetiminde yapılan tez çalışmasının yanı sıra ileri düzey bilimsel kuram ve yöntemler üstüne dersler almakla yükümlüdürler. Tez savunması dışarıdan izlemeye açık olarak düzenlenir. Doktora öğrencileri bunların dışında, son bir yılda ilgili enstitüde kurumun belirleyeceği çalışmaları yapmakla da yükümlüdürler. Bu şekilde alınabilen genel doktora derecesinin yanı sıra, zorunlu dersler ve bir danışmanın yönetimi olmadan tez yazılarak alınabilen doktorluk payesi (Ph.D. / Doctor of Philosophy) vardır NO3 ve NO9).

4.1.4.4. ABD Yükseköğretiminde Lisansüstü Eğitim Kademesi[47]

Tüm dünyada, lisansüstü çalışmaların en yoğun olarak yapıldığı ülke ABD'dir. Özellikle tıp okulları, veterinerlik, diş hekimliği, hukuk gibi bölümler başta olmak üzere lisansüstü kademede öğretim merkezi ABD olarak kabul edilebilir. Japonya ile Avrupa Topluluğu'na bağlı 15 ülke, dalara göre 2. ve 3. sıralarda yer

[47] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "US2, Us4 ve US6' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

almaktadır. Avrupa Topluluğu'nun bilim ve teknoloji yarışında son 10-15 yılda ABD'nin gerisinde kalmaya başlaması, bu topluluğa bağlı ülkelerin doktora programlarını yeniden gözden geçirilmelerine ve ABD'deki doktora programlarına benzer programlar oluşturmalarına neden olmuştur. ABD'de uygulanan yükseköğretim sistemlerinin temel özelliği, lisans ve lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) programların birbirinden ayrılmasıdır. Bu ülkelerden etkilenen İngiliz Milletler Topluluğu, Latin Amerika, Asya ve eski demir-perde ülkelerinde de benzer uygulama vardır. Sorbon Deklarasyonu, Avrupa ülkelerinin de bu yönde adım atmasını önermektedir. Bunun sonucu olarak, Anglosakson modeline doğru yavaş bir değişim yaşanmaktadır (Tosun, 2001:8 ve YÖK, 2005: 7)

Bununla birlikte, ABD'de lisansüstü eğitim yapan üniversitelerde araştırma - eğitim -öğretim arasındaki ilişkinin zannedildiği ölçüde güçlü olmadığı görüşleri de aşağıdaki verilere dayandırılarak ileri sürülmüştür (Türker,2001: 22):

1) Çok yüksek düzeyde mezuniyet sonrası eğitim yapan kurumlarda araştırma etkinlikleri ile eğitim arasında pozitif bir korelasyon bulunmaması

2) Araştırma etkinliklerinin gün geçtikçe her kurumun karşılayamayacağı boyutlarda pahalı bir yatırım düzeyine erişmesi

3) Üniversite dışında da daha etken biçimde yüksek kalite ve sayıda araştırmaların yapılmaya başlanması

Bu görüşleri savunan ABD'deki bazı akademik kurumlar "Bilim ve Yükseköğretim" arasındaki evlilik akdi, artık eşlerin aynı çatı altında ayrı yaşamalarından daha öte, tam bir boşanmaya dönüşmüştür (Türker,2001: 23).

ABD lisansüstü eğitiminde genel olarak, öğrenci bilimsel araştırmanın prensipleri ve teknikleriyle tanışır, öğrenim sırasında araştırmanın değeri kavranılır, aynı zamanda yaratıcılık, girişim, azim, bağımsız çalışma ve dayanışma, işbirliği ve iletişim yetenekleri ile ilgili niteliklerin geliştirilmesi hedeflenir. Bölümlere ve kurumlara göre değişen kabul koşullarıyla lisansüstü program sunan 1200 civarında akredite eğitim kurumu vardır. Bunların üçte biri (430'u) doktora derecesi

vermektedir. Doktora programı sunan enstitülerin çoğu büyük kamu üniversiteleridir. Lisansüstü programlarda, ders aşaması zorunludur ancak tez hazırlamak bazı yüksek lisans programları için zorunlu olmayabilir.

ABD lisansüstü eğitiminde, fakülteler, akademik programların işlevleri ve içeriği ile ilgili konularda yetki sahibidir ve bölüm başkanlarına, dekanlara ve merkezi yönetim çalışanlarına karşı sorumludur. Bazı kurumlarda, öğrencilerin mezuniyetiyle ilgili olarak unvan verilip verilmeyeceği noktasındaki son karar dekana aittir. Bazı kurumlarda ise, belirli bir alanda yüksek lisans okulu bulunur. Bu yapıdaki profesyonel okullar kendi yüksek lisans programlarından sorumludurlar ve programlarının tamamlanabilmesi için neler yapılması gerektiğine ilişkin ileriye dönük belirgin bir tüzük ve izlekleri vardır. Bu tüzüklerde doktora programlarının hedefleri, eğitim alanının gerekliliklerinin ötesinde bölümün gereklilikleri, yapılacak sınavların listesi ve tarihleri, alınması gereken ders ve seminerler, ayrıntılı bir araştırma için sunulan olanaklar ve bu hizmetlerden hangi öğretim görevlisinin sorumlu olduğuna dair bilgiler yer alır (US6).

Akademik takvim ve ders programları, Amerikan modelinde yıl ve dönem bazında belirlenir. Ancak, derslerin kredili olması nedeniyle, öğrencilerin eğitimlerini hızlandırarak kısa sürede mezun olmaları mümkündür. Bir akademik yıl 9 ay devam eder ve yaz okulu ile beraber 12 aya uzayabilmektedir.

"Council of Graduate Schools" Yüksek lisans programlarının bağlı bulunduğu bir kurumdur. Bu kurumun amacı toplumun gereksinimi olan profesyonel ve teknik konularda uzmanların yetişmesi için program hazırlamak ve entelektüel gelişime katkıda bulunmaktır. Yüksek lisans programları genel olarak 1-3 akademik yıl sürer aşağıdaki gibi sınıflanabilir (US4):

Master Of Art (MA): Sosyal bilimler yüksek lisans programı
Master Of Social Works (MSW): Sosyal çalışma yüksek lisans programı
Master Of Laws (LLM): Hukuk yüksek lisans programı
Master of Science (MS): Fen bilimleri ve teknik konularda yüksek lisans programı
Master of Medicine Science (MSM): tıp alanında yüksek lisans programı

Master Of Business Administration (MBA): İşletme yüksek lisans programı
Master Of Fine Arts (MFA): Güzel sanatlar yüksek lisans programı
Master of Education (Ed): Eğitimde yeterlilik yüksek lisans programı

ABD'deki tanınmış üniversitelerden çoğunluğu, kendi lisans mezunlarının aynı üniversitede lisansüstü programlara devam etmesini kısıtlar ve genellikle başka üniversitelerden lisansüstü öğrenci kabul ederler. Hukuk ve tıp eğitimine ancak lisans eğitimi tamamlandıktan sonra başlanır ve mezunlarına MD ya da JD dereceleri verilir. *Master* programları genellikle 2 yılda tamamlanır. Tanınmış üniversitelerin işletme gibi bazı alanlardaki yüksek lisans programlarına kabul edilebilmek için mesleki deneyim gereklidir (YÖK, 2006b: 8).

Yüksek lisans programlarına kabul koşulları kurumsal ve bölümsel olmak üzere iki türdür. Kurumsal kabul koşulları okul tarafından belirlenir ve bütün öğrencilere uygulanır. Kurumsal olanlara göre daha özel nitelikteki bölüm koşulları ise adayın söz konusu öğrenim alanına kabulünü belirler. Kurumsal koşullar arasında şunlar yer alır: Dört yıllık bir lisans öğrenimi belgesi ve not dökümü, destekleyici öneri mektupları ile içeriği "genel bir kişisel tanıtım, programla ilgisi bulunan araştırma ve çalışmalar, akademik ve mesleki hedefler " ya da "okulun yönelttiği sorulara özel yanıtlar" şeklinde olabilecek bir başvuru yazısı.

Mesleki yüksek lisans, belirli bir mesleğin icrası için gerekli özel beceriler kazandıran ve doğrudan çalışma hayatına yönelten "yaşamsal" bir derecedir. Mesleki yüksek lisans öğrenimi iş ve kamu yönetimi, sosyal işler, gazetecilik, halk sağlığı, uluslararası ilişkiler, şehir ve bölge planlaması, iletişim vs gibi alanlarda verilir. Bu tarz eğitim, temel derslerden oluşan bir yıllık öğrenime ek olarak bir yıllık özel bir çalışmayla iki yıl sürer. Tez hazırlamanın zorunlu olmadığı durumlarda staj ve alan çalışması yapılması istenebilir.

Araştırma yüksek lisansı ise, genellikle doktoraya hazırlığın bir parçasıdır. Bazı önemli üniversiteler sosyal bilimler alanında, doktora yapma niyeti olmayan öğrencileri yüksek lisansa kabul etmezler. Doktoradan farklı olarak yüksek lisansta

daha fazla ders görülür ve daha az araştırma semineri hazırlanır. Ender olarak bazı kurumlar MA ve MS derecelerinde bir tez hazırlama zorunluluğundan vazgeçebilir.

Yüksek lisans derecesini tamamladıktan sonra doktora derecesi için aynı dalda olduğu gibi farklı dalda da öğrenim yapılabilir. Doktorluk, kişilerin kendi alanlarında derinlemesine araştırma yapabilmelerine olanak sağlayan en üst uzmanlık düzeyidir. Doktora programlarının amacı, belirli bir alanda araştırmacı bilim adamı yetiştirmektir. Doktora derecesi hem dersleri hem de araştırma projesini içerir. PhD derecesi kazanabilmek için genellikle tam gün dört yıldan altı yıla kadar öğrenim görmek gerekir. İlk iki yıl, öğrenciye akademik bir alanda kapsamlı bilgi verilmesi amacıyla dersler ve seminerler düzenlenir. Bu dönemi yazılı ve/ya da sözlü sınavlar izler.

Doktora, lisansüstü programlarının en ileri şeklidir ve normalde bu seviyeye ulaşabilmek için mezuniyetten sonra en az üç yıl ya da yüksek lisans programını tamamladıktan sonra en az iki yıl öğrenim görmek gerekir. Önceden doktorluk, sadece fen-edebiyat fakültelerine ait bir unvan iken, şimdi ise birçok alanda doktora unvanı alınmaktadır (mühendislik, eğitim, iş, tarım gibi). Bunlara ek olarak her geçen gün yeni doktora programları geliştirilmektedir.

İki çeşit doktorluk vardır. Birincisi araştırma doktorası, diğeri mesleki doktora. Araştırmaya yönelik doktorada önemli olan bir alanda edinilen bilgidir. Mesleki doktorada ise önemli olan mesleki bir alanda pratik yapmaktır. Mesleki doktoranın alınabilmesi için tıp, ilaç, dişçilik, mimarlık ya da mühendislik gibi alanlarda kapsamlı çalışma yapılması gerekmektedir. Araştırma doktorası yapan kimseler çalıştıkları alan ne olursa olsun doktor olarak anılırlar. Mesleki doktora yapanlarda ise durum biraz farklıdır. Bu kimseler için doktora yapılan alan önemlidir. Mesleki doktora yapılmadan araştırma doktorası yapmak olanaksızdır. Çeşitli alanlarda (PhD): Eğitim (EdD), Hukuk (UD), Bilim (DSc), Din ve ilahiyat (DD) olarak simgelenir.

Doktora eğitimi başvurularında önemli olanlar; alınan 4 yıllık üniversite eğitimi derecesi, yüksek lisans derecesi, alınan öneri mektupları, öğrencinin yapmış

olduğu çalışmalar, gerekli sınavlardan alınan skorlar, neden doktora yapılmak istendiğini, gelecekteki kariyer planlarını içeren bir yazı, daha önce yapılan çalışmalar ve mali gelir belgesidir. Genellikle istenen sınavlar TOEFL ve GRE / GMAT'dır. Ayrıca adayın bir doktora programına kabulü, başvurulan alanın ve bölümün bağlı olduğu fakültenin koyduğu bazı ölçütlerin yerine getirilmesine bağlıdır. Programa kabul edilen öğrenci, alanında yeterli bilgi ve uzmanlığa sahip, akademik kaynakları nasıl kullanması gerektiğini bilen, kendi kendine özgün araştırmalar yapabilecek ve tezini tamamlayabilecek kapasitededir.

Doktora çalışmaları tam gün ya da yarım gün olabilir. Genel olarak bu unvanın alınması, üniversiteden mezun olunduktan sonra üç yıl ya da yüksek lisans programı tamamlandıktan sonra en az iki yıl daha çalışılmasını gerektirir. Ama asıl süre bundan daha uzundur, beş ila yedi yıla kadar uzayabilir. Doktora çalışmaları süresince bir öğrenci ara verip sonra yeniden başlayabilir, yarım gün öğretmenlik ve araştırma yapabilir, araştırmalarını diğer üniversitelerde ya da araştırma merkezlerinde yürütebilir ve eğitiminin bir parçası olduğu için yurt içi ve yurt dışındaki uluslararası seminer ve kısa kurslara katılabilir.

Tüm profesyonel eğitim programları, konuyla ilgili uzmanlar tarafından hazırlanmaktadır. Doktorada ders programı, konferans ve seminerler, alan dersleri, araştırma alanı dersleri, araştırma yöntemleri ve yabancı dil derslerinden oluşmaktadır. Her bir ders için ayrılacak toplam süre araştırma yapılacak alana ve bölüme göre değişir.

Doktoradaki değerlendirme süreci ise şöyle özetlenebilir: öğrencinin sorumlu olduğu derslerdeki çalışmaları, dil ve araştırma için gerekli araçların nasıl kullanılacağına ilişkin yeterlik sınavları, ayrıntılıca hazırlanmış sözlü ve yazılı sınavlar, kendi alanında orijinal işler yapabileceğini ispatlayan birkaç sayfalık araştırma yazısı (profesyonel bir konferansta sunulabilir türden örnekler olmalıdır ve önemli sonuçlar içermelidir) ve kabul edilebilir bir doktora tezi teklifi. Tez yazımı ve sözlü sınavlar öncesi öğrenci, araştırmalar, ileri düzey seminerler, seçmeli dersler ve bazı sınavlarla meşgul olur.

Genel olarak doktora programlarının yönetilmesi üç ayrı seviyede gerçekleştirilir; mezun olunan alan ya da okul, bölüm ya da program ve öğretim görevlileri ya da tez danışmanı. Doktorluk unvanı alınabilecek lisansüstü eğitimi veren kurumlar okul, kolej, fakülte ya da alan ve bölümler olarak organize olmuşlardır. Bu kurumların hepsi de bilimsel araştırmaya yönelik olanaklara sahiptir. Devlet yetkilileri kendi kurumlarının etkinliklerini denetleme hakkına sahip oldukları halde, bu yetkilerini kurumların yönetiminden sorumlu başkanlara devrederler.

Kurumlar, doktora alanları ve katılımcılar hakkında önceden bir takım planlamalar yapar. Üniversiteler açmayı düşündükleri doktora programlarını ve alabilecekleri öğrenci sayısını daha önceden duyururlar. Birçok etken bir programın kabul edebileceği öğrenci sayısını kısıtlar. Bunlar arasında, öğretim görevlisi sayısı ve bazı kişisel yeğlemeleri, kurumun fiziksel kapasitesi (özellikle laboratuvarlar), bilgisayar ve kütüphane kaynakları ve araştırma yapılacak programlarda araştırma için gerekli para ve donanımın sağlanması en önemli olanlardır.

Bazı enstitüler lisansüstü çalışma yapan yabancı öğrencilere finansal yardım yapmaktadır. Bunların çoğu gereksinim eksenli olmaktan çok liyakat esaslıdır, öyle ki, sadece olağanüstü akademik başarı gösteren öğrenciler finansal yardım almayı umabilirler. Öğretim ya da araştırma asistanlığı birçok yüksek lisans öğrencisine maddi destek sağlar. Üniversitelerin yüksek lisans öğrencileri için verdiği araştırma bursları öğrencilerin burs karşılığında çalışmasını gerektirmeyebilir. Finansal destek ve asistanlık olanakları kurumdan kuruma ve bölümden bölüme değişse de, çalışmalarda başarılı olma ölçütü aynıdır.

Doktoranın, uzun bir süreçte alınan bir eğitim olması maddi açıdan da yüksek gelir gerektirmektedir. Bu nedenle doktora yapmak isteyen kişiler için burs almak çok önemlidir. Bunun dışında öğretim asistanlığı (öğretim görevlisine derslerde yardım) ya da araştırma asistanlığı (araştırma yapan görevliye yardım) da alınabilmektedir. Asistanlık almak için yüksek notlar, derslerde aktif olmak gerekmektedir. Asistanlık alındığı takdirde kişi ders ücretlerini ödemez. Yüksek lisans ve doktora öğrencilerine iki çeşit asistanlık verilebilir. Öğretim Asistanlığı

(Teaching Assistanship) ve Araştırma Asistanlığı (Research Assistanship). Öğretim Asistanlığı alan öğrenciler, öğretim görevlilerine ders sırasında yardım ederler. Araştırma Asistanlığı alan öğrenciler ise araştırma yapan bir öğretim görevlisine araştırması esnasında yardımcı olurlar. Asistanlık, mutlaka lisansüstü eğitim yapılan bölümde değil, farklı bir bölümde de yapılabilir.

Doktorasını bitirerek akademik kariyer sahibi olan bilim adamları ve meslek uzmanları, doktora derecesini tamamladıktan sonra, ilgisi olan dalda ders vermek ya da danışmanlık yapmak için araştırma asistanı olarak uzun ya da kısa süre için üniversitelerle anlaşır. Bazıları devletin ya da Ulusal Eğitim Bakanlığının düzenlediği bir program çerçevesinde, bazıları ise üniversitelerin özel davetleri üzerine ya da kendi kaynakları ile gelir.

4.1.4.5. Avustralya Yükseköğretiminde Lisansüstü Eğitim Kademesi[48]

Lisans derecesi (B: Bachelor); genel olarak üç yıllık sürekli bir çalışma gerektirir. Onursal mezun olmak için fazladan bir yıl daha okumak gerekir. Mühendislik, hukuk ve tarım alanlarından mezun olabilmek için 4 yıl; mimarlık, dişçilik, veterinerlik ve tıp içinse 5 ya da 6 yıl sürekli eğitim almak gerekmektedir. Lisansüstü eğitime giriş için bu dereceyi tamamlamış olmak bir ön koşuldur.

Lisans eğitimi tamamlandıktan sonra seçilebilecek yüksek lisansa girebilmek için esas olarak iki yol bulunmaktadır:
1. Araştırma/tezli yüksek lisans; 1 1/2 ya da 2 yıl sürer (full-time) ya da
2. iki yıllık eğitim/derslerden oluşan yüksek lisans. Bu eğitiminde tez daha az kapsamlıdır.

Genel olarak yüksek lisans derecesi eğitimin süresi çalışılacak alana ve derslere bağlıdır. Avustralya'daki okulların belli bir akademik başvuru koşulu olmamakla beraber yüksek lisans için genellikle şu ortak ön koşullar geçerlidir:

[48] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "YÖK, 2006b" ile "AU1, AU2 ve AU6' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

• En az 4 yıllık bir üniversite eğitiminin başarı ile tamamlanması
• Yeterli düzeyde İngilizce bilgisi -en az 550 TOEFL ya da IELTS 6
• Eğitim giderlerini karşılamaya yetecek finansal kaynak
• GMAT vb alan sınavları

Doktora derecesi (PhD: The Doctor of Philosophy) Lisans programını izleyen, en az üç yıllık ve yüksek lisans programını izleyen en az iki yıllık araştırma çalışmasını gerektirir. Mesleki doktora için, örneğin eğitim doktorası (DEd) ya da ve DBA (ticari yönetim doktorası) için, normalde iki yıl ileri düzeyde araştırma çalışması ve mesleki pratik yapılmalıdır. İki yıl koşulu sadece yüksek lisans programını tamamlamış adaylar için geçerli süredir. Bu eğitimler değişik kurslardan oluşur ve bir tezle sonuçlandırılır.

İleri (yüksek) doktora derecesi ise, (D.Litt) edebiyat doktorası, (D.SC) bilimsel doktora, (Lld) hukuk doktorası, (M.D) tıp doktorası gibi, bu alanda bilime önemli bir katkıda bulunan yayımlanmış ya da yayımlanmamış araştırmalar sonucunda verilmektedir. Yüksek doktora derecesine hak kazananlar; "*the body of research"* adındaki bir kurul tarafından derece ve ödüllerini alırlar.

Doktora, Avustralya'daki en yüksek akademik derecedir. Bu seviyedeki kişiler kendi alanlarında uzman oldukları için yeni bir şeyler bulmaya yönelik araştırmalar yapan kimselerdir. Avustralya'da üç çeşit doktor ve üç çeşit doktora programı vardır. Bunlar doktorluk, mesleki doktorluk ve ileri seviye doktorluktur. Doktorluk araştırma yapılan alanla ilgilidir ve Avustralya'da en çok rastlanan akademik derecedir. Bu unvan mezuniyet sonrası bilim, güzel sanatlar, eğitim, mühendislik, iş ve ekonomi, sosyal bilimler ve sağlık alanlarında alınabilir.

Genel olarak doktorluk unvanı, lisans öğreniminden sonra üç yıl, yüksek lisans programını tamamlandıktan sonra da iki yıl araştırma yapıldıktan sonra verilen bir unvandır. Edebiyat doktorluğu, fen bilimleri doktorluğu, tarım doktorluğu, hukuk doktorluğu ve ilaç bilimi doktorluğu gibi ileri doktorluk, bu alanlarda bilime büyük katkı sağlamış, alanlarında uzman kişilere verilen bir unvandır. Mesleki doktoranın

Avustralya'da yeni olduğunu söylemek mümkündür. Bu unvan bazı üniversitelerde ileri mesleki uygulama alanlarında başarılı olan kişilere verilir.

Bu alanlara örnek olarak eğitim ve hukuk (bu alandaki kişilere hukuk bilimi doktoru denmektedir, bu şekilde hukuk doktorundan ayrılmış olur) gösterilebilir. Mesleki doktora için en az iki yıl ileri düzeyde dersler almak gerekmektedir ve yüksek lisans programının tamamlanmasından sonra araştırma yapmak gerekir. Bu unvanı alan kişilerin unvanlarında neyle ilgili doktora çalışması yaptıkları belirtilmektedir. Örneğin eğitim doktoru gibi. Aşağıda doktora için yapılması gerekenler ve doktora programlarının ne şekilde organize edildiğine dair bazı bilgiler verilmektedir. Mesleki doktora, normal doktoraya göre daha fazla değişken olduğu; üniversiteden üniversiteye farklılık gösterdiği için bu konuyla ilgili fazla bilgi verilmemiştir. Sadece bazı ortak bilgiler sunulmaktadır.

Doktora çalışmaları için ulusal bir genel düzenleme yapılmamıştır. Avustralya'da üniversiteler özerk olduğu için her birinin kabul konusunda kendine has değerlendirme izleği ve koşulları vardır. Bütün bu koşullar, devlet ya da eyalet yasalarının üniversitelere verdiği yetki çerçevesinde oluşturulur. Bunlara doktora programları da dahildir. Ulusal hiçbir düzenleme olmadığı halde doktora programları öğrencileri, son sınıf derslerine giren ve halen aktif bir şekilde araştırma yapan uzmanlar tarafından yönlendirilirler. Doktora çalışmalarının yönlendirilmesi ve yönetim yetkisi fakülte dekanları ya da bölüm başkanları tarafından Mezuniyet Sonrası Çalışmalar Ofisi'ne, Akademik Yetkililere ya da Üst Düzey Kurullara verilmektedir. Yönetim için görevlendirilmiş kişiler denetleyicileri atar ve doktora alt kuruluna doktora programı hakkında bazı önerilerde bulunur.

Öğrenciler ve alanlarla ilgili olmak üzere bir takım planlamalar önceden yapılır. Üniversiteler doktora çalışması yapılacak alanları ve bu bölümlere kaç kişi alınacağını daha önceden anons ederler. Birçok etken bölümlere alınacak öğrenci sayısını etkileyebilir. Bunlardan bazıları uygun akademik öğretim elemanı sayısı, danışmanlık yapabilecek kişi sayısı ve bu kişilerin uzmanlık alanlarıdır.

Avustralya'da doktora çalışmalarının başlıca finans kaynağı, hükümetin verdiği Avustralya Mezuniyet Sonrası Ödülleri'dir. Ödül için başvuran başarılı öğrenciler ya lisans mezunu öğrenciler ya da yüksek lisans programını tamamlamış kimseler olmalıdır ve seçim bu öğrencilerin gösterdikleri başarılara göre yapılmaktadır. Bu bursları kazanan öğrenciler ücretsiz yerleşim ve aylık burs alma haklarına sahip olur ve okul taksitlerini (HECS) ödemezler. Tabii okulların doktora programlarına yerleşme hakkını da böylece kazanmış olurlar. Üniversiteler burs alamamış kayıtlı öğrencilerine okul taksitlerini ödememe hakkını da tanıyabilir. Hükümet, 7100 kişiye burs (yıllık 130 milyon dolar) olanağı sağlarken üniversiteler de 2500 kişiye burs olanağı sağlamaktadır. Doktora yapan öğrencilerin ya da yüksek lisans programındaki öğrencilerin % 80 ila % 90'ı kendilerini okul taksitlerinden kurtaran burslar almaktadır. Bunlara ek olarak Ortak Araştırma Merkezi tarafından sağlanan burslar da vardır. Bu burslar araştırma yapan kişilere verilmektedir.

Avustralya'da bir doktora programına katılabilmek için birinci sınıf ya da ikinci sınıf üst düzey onursal lisans diploması almış olmak ya da yüksek lisans yapmış olmak gerekmektedir. Programa katılan öğrenciler, en az bir yıl, araştırmalarını başka bir yerde yapma izni alana kadar kampüste konaklamak zorundadır. Doktora programlarına kabul ve kayıt işlemleri üniversiteden üniversiteye farklılık gösterebilir. Buna ek olarak kabul için daha önceki öğrenime, adayın bu alanda daha önce bir çalışma yapıp yapmadığına ve akademik çevrelerden getirdiği öneri mektuplarına da bakılmaktadır. Adaylardan çalışmak istedikleri bölümleri başvuru formunda belirtmeleri istenir, amaç kişinin çalışmak istediği alanın gereksinimlerini sağlayacak kapasitede olup olmadığını kontrol edebilmektir. Kabul işlemleri bir bakıma bir yarış anlamına geldiği için daha iyi hazırlanmış ve maddi açıdan bir sıkıntı çekmeyeceği düşünülen öğrenciler programlara kabul edilir.

Avustralya'da araştırma yapan birçok doktora öğrencisi bursla ödüllendirilirler. Ve bu burslar için çok ihtimamlı bir seçim yapılır. Normalde yüksek lisans programını tamamlamış öğrenciler ile başka bir üniversiteden transfer olan öğrenciler dışındaki doktora öğrencileri ilk olarak deneme adayları olarak programlara kabul edilirler. Eğer bir uzatma kararı resmen kabul edilmemişse

deneme adayları 9 ay ile 12 ay (yarım gün araştırma yapanlar için 18 ay ile 24 ay arası) arasında bu tarz adaylar olarak kabul edilirler. Eğer mesleki doktora için başvurulmuş ise akademik koşullar kadar iş deneyimi de ön plana çıkmaktadır. Yurt dışından gelen öğrencilerden ek olarak İngilizce yeterlik sınavından geçmiş olmaları istenmektedir.

Doktora çalışmaları tam gün ya da yarım gün olabilir. Doktorayı tamamlayabilmek için lisans öğreniminden sonra en az üç yıl tam gün ya da altı yıl yarım gün çalışmak ya da yüksek lisansı bitirdikten sonra en az iki yıl tam gün ya da dört yıl yarım gün çalışmak gerekmektedir. Ama bu süre uygulamada daha uzundur. Doktora çalışmaları süresince bir öğrenci çalışmalarına ara verebilir ve tekrar başlayabilir, yarım gün öğretmenlik ve araştırma çalışmaları yapabilir, araştırmasını başka üniversitelerde ve araştırma merkezlerinde yürütebilir ve çalışmasının bir gereği olarak ülkedeki ya da yurt dışındaki kısa ders ve konferanslara katılabilir. Doktor unvanı birçok bakımdan avantajlı ise de, yükseköğretim kurumlarında, sanayi ve ticaret sektörlerinde ve diğer alanlarda kişiye ek bir hak kazandırmaz. Doktor unvanı iş bulmada ve yüksek maaş almada etkili olabilir, ama bu bile zamanla olabilecek bir şeydir.

Genellikle doktora programları orijinal araştırma yapma esaslıdır, ama bazı durumlarda öğrencilerin ders almaları da gerekebilir. Mesleki doktora yapan öğrencilerin ders almanın yanı sıra mesleki deneyim kazanmaları ve orijinal bir araştırma yapmaları gerekmektedir.

Ders alınmasının gerektiği durumlarda öğrenci konferans ve seminerlere katılmak zorundadır. Bu seminerler ileri seviye bilgileri, ek konuları, araştırma tekniklerini ve yabancı dili içermektedir. Bu dersler için ayrılması gereken süre alana ve bölüme göre değişiklik gösterir. Her dersin sınavı ayrıdır. Bu sınavlar sözlü, yazılı ya da ikisinin karışımı şeklinde olabilir. Bütün bu derslerin alınmasının yanı sıra doktora öğrencilerinin tez çalışmaları başlamadan önce başarılı bir tez teklifinde bulunmaları gerekmektedir.

İleri derece doktorluk unvanı, Avustralya'daki üniversitelerin birçok fakültesinde verilmektedir. Bu kişiler şu şekilde anılırlar: Edebiyat doktoru, hukuk doktoru, mühendislik doktoru, ekonomi doktoru, veterinerlik bilimi doktoru ve diğerleri. Bu unvanın verilmesine ilişkin düzenlemeler üniversiteler arasında farklılık gösterebilir ve birçok üniversitede bu unvan, kurumla sürekli olarak bağlantısı olanlara verilmektedir. Birçok branşta ileri doktorluk unvanı şahıslara, kendi alanlarındaki çalışmalara katkı sağlamış yayımlanmış ya da yayımlanmamış çalışmalar sonrasında verilir. İleri doktorluk unvanı özellikle tıp, dişçilik ve hukuk alanlarında verilir. Avustralya'da ileri seviyenin daha altında bir unvanla karşılaşmak da mümkündür.

4.1.4.6. Avusturya Yükseköğretiminde Lisansüstü Eğitim Kademesi[49]

Avusturya'da, federal düzeydeki yükseköğretim yasasında 1998 yılında yapılan düzenlemeler sonucunda, üniversiteler ile ***Fachhochschule'ler*** tarafından ***Bachelor*** ve ***Master*** programlarının açılmasına olanak sağlanmıştır. ***Bachelor*** programları 6 ile 8 dönem, ***Master*** programları ise 2 ile 4 dönem arasında değişmektedir. Bu programların birbirini takip eden tek bir program halinde olması durumunda ise toplam sürenin 10 dönemi geçmemesi gerekmektedir[50]. Bu programların yanında geleneksel programlar yürütülmektedir. ***Bachelor*** ve ***Master*** programının başlıca özellikleri şunlardır: Var olan programların yanında ***Bachelor*** programlarının açılması ve isteyenlerin bunlara devam etmesi, Kredili sistem, ***Bachelor*** derecesinin 3 ile 4 yıl içerisinde tamamlanması, Güzel sanatlar dışındaki programlarda ***Master*** derecesinin 1 yılda tamamlanması, Eğitim süresinin uzaması durumunda öğrencilere mali yardım yapılmaması.

---

[49] Bu başlık altında kaynak belirtilmeyen pasajlarda "YÖK, 2006b: 56, 57' ile "AT3 ve AT5' kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

[50] Temel olarak üniversitelerde bulunan bölümler farklı gruplarla düzenlenmiştir. Bölümler genel olarak yapılarına göre ve tamamlanış şekillerine göre kategorilere ayrılmışlardır. Üniversitelerde bulunan bölümler bu teşekkülde; ön lisans, lisans, uzmanlık, yüksek lisans, eğitim fakültesi (öğretmenlik) ya da doktora şeklinde farklı bölümlere ayrılır. **Yüksek lisans eğitimi** belirli bir alanda verilir, iki ya da üç bölümden oluşur ve bölümüne göre 8 ya da daha fazla dönem sürebilir. Ortaokul ve liselere öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulan **Eğitim Fakültesi** zorunlu bir kaç eğitimsel ders dışında yüksek lisans eğitimine benzer. Mezunlar "Uzman (Magişter/Magiştra)" unvanı alırlar.

Avusturya üniversitelerindeki ilk derece olan ***Magister*** ya da ***Diplom-Ingenieur***, en az dört ile beş yıllık bir eğitimden sonra alınır. Ancak, gerçek eğitim süresi, genellikle 4-5 yılın üzerindedir. Programlar iki aşamalıdır ve her biri bir sınavla (***Diplomprüfung***) sona erer. İkinci aşama, tez yazımını da (***Diplomarbeitt***) içerir. Avusturya eğitim sisteminde birkaç istisnai bölüm dışında lisans ve yüksek lisans eğitimleri birleşiktir. Yani bu sistemde toplam 4 yıllık lisans+yüksek lisans=mastır (***Magister***) ve herhangi bir sınava tabi tutulmadan direkt olarak başlanabilen doktora olarak ikili bir eğitim söz konusudur (Öğrenci mezun olduğu takdirde Türkiye koşullarında yüksek lisans=mastır eğitimi almış sayılmaktadır). Bununla birlikte, üniversiteler kısmi olarak, 2003 yılından itibaren Anglo-Sakson eğitim sistemine geçiş çalışmalarını yürütmektedir. Bu sistemde 3 yıllık lisans eğitiminden sonra 2 yıllık yüksek lisans ve ardından doktora olmak üzere üçlü bir sıralama söz konusudur.[51]

İki ayrı etap olarak ele alındığında, 3 ila 4 yıl süreli lisans eğitimi (Bakkalaureat studien) ve bunun sonrasında devam edilebilecek 1 ila 2 yıl süreli yüksek lisans eğitimi[52] (Magisterstudien), diploma sınavından sonra, Avrupa yüksekokul diploması alınarak tamamlanır ve akademik bir unvan kazanılmış olur (ör. Mag., Dipl. -Ing.; İstisna: tıp eğitimi doktora derecesiyle tamamlanır). İstisnai bir durum olarak, ortaokul ve liselere öğretmen yetiştirmek amacı ile kurulmuş olan eğitim fakülteleri genellikle 8 dönem eğitim verir ve mezunları direkt olarak uzaman (magister/magistra) unvanı alır.

Doktora ise, yüksek lisans ya da yüksekokul eğitimi sonrasında yapılır ve esas olarak bilimsel çalışma yapma yeterliliğinin geliştirilmesini amaçlar. Yüksek

[51] Üniversite eğitimlerini Türkiye"de tamamlamış ve Avusturya"da yüksek lisans yapmak isteyen öğrenciler Türkiye"de üniversite eğitimi çerçevesinde yapmış oldukları dersleri kabul ettirirler, ilgili komisyonun eksik gördüğü dersleri aldıktan ve tezlerini yazdıktan sonra lisans + yüksek lisanstan mezun olarak Magister (Yüksek lisans) titrini alırlar. Sonrasında istedikleri takdirde herhangi bir sınava tabii olmadan direkt doktora programına geçme hakları vardır.

[52] İleri Eğitim Yüksek lisansı (MAS), İşletme Yönetimi yüksek lisansı (MBA) (dönem başına en az 50 saat ya da 35 saat artı Yüksek lisans tezi) ya da uluslararası kullanılmakta olan başka bir ileri yüksek lisans derecesi almak mümkündür. Akademisyen unvanı veren üniversite programları (dönem başına en az 30 saat) ise farklı bir kategoridedir.

lisans programları 1 ila 2 yıl sürerken (yüksekokul mezunları için 1 ek yıl daha gerektirir), doktora programları en az iki yıllık bir çalışma gerektirir. Doktora programını bitirebilmek için tez yazarak savunmak (***Dissertation***) ve bitirme sınavını (***Rigorosum***) başarmak gerekir. Belirli bir bilimsel alanda ders verme hakkını sağlayan ***Habilitationn***, akademik bir derece değildir. Ancak, bunu alabilmek için doktoranın üzerinde bir çalışma yapmak gerekir.

Bazı üniversiteler, Almanca ve/ya da İngilizce lisansüstü programlar yürüterek **MAS** (***Master of Advanced Studies***) ya da **MBA** (***Master of Business Administration***) derecelerini verirler. Bu programların amacı mesleki uzmanlık kazandırmaktır. Avusturya derecelerini diğer ülkelerdeki derecelerle benzer hale getirmek ve öğrenci hareketliliğini kolaylaştırmak amacıyla, 4 yıl süreli lisans programlarının başlatılmasıyla ilgili tartışmalar, 1997 yılından beri devam etmektedir. Hazırlanmakta olan yeni yükseköğretim yasaunda, üniversitelerin iki basamaklı sistemi başlatmalarına olanak sağlayacak değişikliklerin yapılması planlanmaktadır.

Bunların dışında bir kategori olarak, çalışma hayatına atılmış olan ya da mesleki bir eğitimi tamamlamış olanlar, çalışma hayatının yanı sıra akşam öğrenimine katılma yoluyla eğitimlerine devam edebilirler (genel ve mesleki eğitim veren liseler, tamamlayıcı sınıflar, kolejler, akademiler ve yüksekokullarda).

Fachhochschule programları ise en az dört yıl sürer. Bu süre, kuruluşlarda geçen stajı ve proje hazırlığını da kapsar. Verilen derece, üniversite derecesiyle aynıdır ancak, derecenin sonuna "(**FH**)" eklenir. **FH** mezunları üniversitelerdeki doktora programlarına devam edebilirler. Bunun için iki ek dönem içindeki ek sınavlardan başarılı olmak gerekir.

Her öğrenim kademsine başvuru, öncelikle kendinden önceki kademenin diplomasını almış olmayı gerektirir. Tamamlanmış olan eğitimdeki başarı oranı ve ders notlarının yüksekliği, başvurunun kabul edilme olasılığını arttırır. Bununla birlikte üniversiteler başarı oranını incelerken not ortalamasından daha çok kişinin

okuldaki genel başarı ortalamasındaki yerine önem verirler. Çünkü okullar arasında öğrencilere verilen notlarda çok büyük farklılıklar vardır. Bazı üniversiteler ikinci temel koşul olarak, öğrencilerin almak istedikleri eğitime göre bilgi ve yetenek seviyelerini ölçen sınavlara girmelerini isteyebilirler.[53]

Öğrenciler kendilerini üniversiteye en iyi şekilde tanıtacak, kısa bir özgeçmiş hazırlamalıdırlar. Özgeçmişte, eğitimsel başarıları, sosyal, sportif, kültürel ve varsa iş hayatındaki deneyimleri, son olarak da gelecek ile ilgili beklenti ve arzuları en iyi şekilde açıklanmalıdır. Özellikle mühendislik, mimarlık gibi konularda yüksek lisans ve doktora yapmak isteyen öğrenciler için, ilgi duydukları alanlar ile ilgili yapmış oldukları araştırma projeleri üniversiteye kabul için çok önemlidir.

Bazı üniversiteler, öğretim üyeleri ve işverenler tarafından yazılan, öğrencinin derslerindeki başarısı, sosyal ve kültürel etkinliklere katılımı, sınıf ve iş arkadaşlarıyla olan uyumu vb konularda öğrenciyi üniversiteye öneren mektupların, bizzat hocalar tarafından kapalı zarflar içinde kendilerine ulaştırılmasını isteyebilirler.

[53] SATI, SATII, ekonomi, matematik, mühendislik, bilgisayar, kimya, jeoloji, müzik, psikoloji vb konularda GRE (Graduate Record Examinations) ve Özellikle İşletme (MBA) konularında eğitim yapmak isteyen öğrencilerden GMAT (Graduate Management Admission Test) sonucu istenebilir.

4.1.5 Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Sistemlerine İlişkin Bulguların Karşılaştırmalı Yorumu

Araştırma örneklemindeki ülkelerin yükseköğretim sistemleri arasındaki **farklılıkların oluştuğu noktalar** aşağıdadır:

- Yükseköğretimdeki yönetim türleri ve organlara göre yetki dağılımı ile kurumsal özerklik düzeyleri,
- Yükseköğretim kurumlarındaki yapılanmalar (tek çatı altında toplanma ya da üniversite dışı yükseköğretim kurumlarının da varlığı),
- Eğitim programlarının yapısı, süresi ve verilen diplomaların türleri
- Yükseköğretime giriş sistemleri ve eğitim ücretleri,
- Programların akademik takvimi (derslerin yıllık ya da dönemlik verilmesi), ve değerlendirme/ kredilendirme yöntemleri (sürekli sınav ya da yılsonunda tek sınav)
- Uluslararası denklik-tanıma yaklaşımları

Yukarıda belirlenmiş olan noktalardan her biri tablolaştırıldığında, ülkeler arasındaki sadece farklılıklar değil, **benzer ve ortak noktalar** da görülebilir.

Yükseköğretimdeki yönetim türleri ve organlara göre yetki dağılımı karşılaştırıldığında, Tablo 4.1.5.1.'de de görüleceği gibi, federal ülkelerde (Kanada, ABD, Avustralya) genel okul sisteminin gözetim ve denetimi ve dolayısıyla sorumluluğu da eyaletlerdedir. Bu ülkelerde üniversitelerin tümü, birleşik ulusal sistemin bir parçasıdır ve federal eyalet yönetimlerince ve kısmen merkezi hükümet tarafından finanse edilir ve yönetilirler. Bununla birlikte, birleşik ulusal sistemler içinde, ikili sistemdeki meslek eğitimini yürütme işi, eyaletlerin değil, Federal Devletin yetkisi altında bulunmaktadır. Avusturya ve Norveç'te ise Türkiye'dekine daha yakın bir merkezi yönetim söz konudur. Türkiye'de eğitim sisteminin işleyişiyle ilgili tüm yetkiler MEB ve YÖK olmak üzere yükseköğretim öncesi ve

sonrasına yönelik iki merkezi devlet organına aittir. Bu organların alt kuruluşları, görev ve sorumlulukları koordineli biçimde paylaşmaktadırlar.

Tablo 4.1.5.1. *Araştırma Örneklemindeki Ülkelerde Yükseköğretim Organları / Üniversiteler Üstü Ara Kuruluşlar*

TC	Özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip anayasal bir kuruluş olan YÖK, tüm yükseköğretimden sorumlu tek kuruluştur. Yükseköğretim Denetleme Kurulu ve Üniversitelerarası Kurul YÖK'e bağlı organlardır. Üniversite Organları ise, Fakülte, Bölüm, Ana Bilim Dalından oluşan bir yapılanmaya sahiptir. Üniversite bir piramide benzetilirse, ün üst noktada "rektör-senato-üniversite yönetim kurulu" vardır.
CA	Eğitim sistemini bir merkezden yöneten tek bir kurum yoktur. Şehir, eyalet ve federal olmak üzere üç yönetim altında eğitim sistemleri farklılık gösterir. Her bir eyalette ders öğretim programlarını geliştiren, sınavların standardını koyan, finansal düzenlemeleri yapan ve öğretmenlerin yeterliliğini belirleyen Eğitim Bakanlığı bulunur. Üniversiteyi yöneten ara kuruluş olarak "Board of Governors" vardır.
NO	Üniversite ve Kolejler Konseyi merkezi sayılabilecek bir ara kuruluştur. Akademik etkinliklerin en üst standartlarda yürütülmesinden, bütçenin kullanımından sorumlu olan "Kurul"; iç işleyiş ile ilgili olarak öğretim elemanları ve öğrenci temsilcilerinden oluşan "Konsey" ve kurulun başkanı olarak üniversitenin işleyişinden sorumlu olan "Rektör" olmak üzere 3 ana yönetim birimi vardır.
US	Her eyalet kendi eğitim sistemini oluşturma, örgütlenme ve çalıştırma hak ve sorumluluğuna sahiptir. Merkezi düzeyde olan ve bir ya da birkaç kurumu yöneten ara kuruluşlar şu şekilde sıralanabilir: Eyalet düzeyinde yönetici ve yönlendirici ara kuruluşlar (Eyalet Yönetim Kurulu ve: Kısmi Kurullar), Eyalet koordinasyon kurulu (2 tür) ve. Eyalet planlama daireleri(yönetim kurulları ve kısmi daireler).
AU	Eğitim-Öğretim ve Gençlik İşleri Bakanlığı), ülke çapındaki eğitim politikalarından sorumludur ve Ulusal İstihdam, Eğitim ve Yetiştirme Konseyi merkezi ana kuruluştur. Her üniversite, toplumun değişik kesimlerini temsil eden bir Konsey ya da Senato tarafından yürütülür. Bu üst "Yönetim Kurulu" yönetimsel ve mali sorumluluğu ve yönetimi üstlenmekte, rektörü seçip atamakta, "Üniversite Senatosu" ise akademik yönetimi üstlenmektedir. Benzer şekilde Rektör tarafından atanan Dekanlar ve Dekanlar tarafından atanan Bölüm Başkanları kendi birimlerinde tam yetki ile kurumsal ve mali yönetimi, bu birimlerin akademik kurulları ise akademik yönetimi üstlenmektedir. Üniversite organlarındaki en üst kişiler Şansölye (Chancellor) ve onu yardımcısı olan "rektör"dür. Bütün akademik konular, kurumun profesörlerinden oluşan Profesörler Kurulu tarafından görüşülür ve Konseyce karara bağlanır.
AT	Ülkede üniversitelerin yönetiminden Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı sorumludur. Üniversitenin en üst kurulu, bütçeyi, üniversitenin gelişme ve organizasyon planını onaylamak ve üniversite ile Bakanlık arasındaki Performans Sözleşmesi'ni düzenlemekten sorumlu olan "Üniversite Konseyi"dir. Özellikle akademik konularda danışmanlık yapan bir kurul niteliğindeki, profesörlerin atanma ve devamlı kadroya geçiş ölçütlerini belirlemekle sorumlu "Senato" ve en çok 4 yardımcısıyla üniversiteyi yönetip temsil eden, bütçeyi kullandıran, birimlerin başkanlarını atayan "rektör" vardır.

Tablo 4.1.5.2. *Araştırma Örneklemindeki Ülkelerde Yükseköğretim Kurumları Yöneticilerinin Seçimi ve Atanması**

TC	**Rektör:** Seçimle belirlenir Cumhurbaşkanı tarafından atanır
CA	**President, Rector, Principal ya da Vice-Chancellor**: Aday saptama komitesinin belirlediği kişiler arasından Board of Governors tarafından 5 ya da 6 yıl süreyle atanır.
NO	**Rektö**r ve **Prorector** Üniversite senatosunca o üniversitenin profesörleri arasından 2 ya da 4 yıllık bir süreyle seçilir ve Kral tarafından atanır. **Üniversitetsdirekto**r: Bakanlar Kurulunca atanır.
ABD	**President**: Aday saptama komitesinin belirlediği kişiler arasından mütevelli heyet (board of trustees, board of regents ya da board of governors) tarafından genellikle süresiz olarak atanır.
AU	**Şansölye (Chancellor**): Eyalet vatandaşları arasından seçilir, mütevelli heyet tarafından atanır. Konsey ile birlikte çalışarak üniversite politikasının geliştirilmesine çalışır. Şansölye yardımcısı (Rektör) olan kişi "mil time" olarak görevli olup yönetim işlerinin baş sorumlusudur.
AT	**Rektö**r: Üniversite meclisince o üniversitenin profesörleri arasından 2 yıllık süreyle seçilir ve federal Bilim ve Araştırma Bakanınca atanır. **Universitatsdirektor:** Federal Bilim ve Araştırma Bakanı olarak atanır.

* Ek Kaynak: DOĞRAMACI, 2000.

Tablo 4.1.5.2. üstünde düşünmek ve gerek üniversitelerdeki "en üst" yönetim birimleri gerek bu kurumlardaki özerklik ve akademik özgürlük arayışlarıyla ilgili karşılaştırmalar yapmak için önce şunu belirtmek gerekir: Her ülkenin anayasasında eğitim ve kültürel etkinliklerle ilgili maddeler olmakla birlikte, federal bir anayasası olanlarda eğitim alanında pek fazla hüküm bulunmamaktadır. Yükseköğretimi düzenleyen genel-alt yasalar ise, Türkiye'de Yükseköğretim Yasası, Norveç'te Üniversite Kolej Yasası (Universities and Colleges Act), ABD'de Ulusal Yükseköğretim Yasası (The Land Grant College Act)**,** Avusturya'da Yükseköğretim Yasası, Avusturya'da Üniversite Eğitimi Yasası'dır (*Universitäts-Studiengesetz*).

Araştırma kapsamındaki tüm yükseköğretim yasaları, üniversitelere tanınan özerklikleri tanımlamakta, bununla birlikte daha fazla özerklik tanınması yönündeki değişiklik öneren taslaklar hemen her ülkenin yükseköğretim gündeminde yer almaktadır. Yönetimsel özerklik açısından en basit memurdan profesöre kadar, tüm atama işlemlerinin üniversite içinde başlayıp rektörün onayı ile sonuçlandığı bir sistem, araştırma kapsamındaki hiçbir ülkede bulunmamaktadır.

Tablo 4.1.5.2.'de görülen ülkelerde, rektör seçimleri genel olarak iki yolla yapılmaktadır: ABD, Kanada, Avustralya'da rektörler üniversite dışındaki makamlarca atanmakta, başarısızlık durumunda atama makamı rektörü görevden alabilmektedir. Bu sistemdeki temel gerekçe, öğretim üyelerince yapılan seçimlerde zayıf liderlerin iş başına gelmesi olasılığını engellemek ve gerektiğinde uzlaşmaya dayanmayan ve popüler olmayan kararların da alınmasına olanak vermektir. Diğerlerinde ise üniversite öğretim üyeleri, öğrenciler, yönetim görevlileri temsilcilerinden oluşan küçük bir heyet tarafından üst makama önerilme (yani bir tür seçim) ve atama söz konusudur ki, bu sistemde fakülteler ve bölümler rektörden daha geniş yetki alanına sahiptir. Türkiye'de de rektör seçimle belirlenmektedir. Ancak bu seçimde sadece öğretim üyelerinin oy kullanması söz konusudur. Bununla birlikte kesin sonucu belirleyen, en çok oy almak değildir. Kesin sonuç, en çok oy alan üç aday arasından, ülkenin Cumhurbaşkanı'nca uygun görülen kişinin dört yıllığına atanması ile belli olur.

Yükseköğretimdeki kurumsal özerklik düzeyleri karşılaştırıldığında, Türkiye'deki özerklik tartışmalarının bütçeler, yönetimler, bilimsel çalışmalar gibi çeşitli konu başlıkları açısından sürmekte olduğu görülmektedir. Avrupa'daki özerklik tartışmaları ise, hükümet desteğinin kullanılmasındaki kısıtlamaların kaldırılması (mali özerklik), öğrencilerin kabulü, öğrenim ücretinin belirlenmesi ve diplomaların verilmesinde üniversitelerin yetkili kılınması konularında yoğunlaşmaktadır. Özellikle hükümet desteğinin belirlenmesinde göz önüne alınacak ölçütler içinde, akademik değerlendirme sonuçlarının da bulunması görüşü, giderek önem kazanmaktadır.

Avrupa ülkelerinde görülen diğer bir akım da, üniversitelere verilen özerklikle birlikte, kamu kaynaklarını kullanan bu kurumları denetleyecek mekanizmaların hayata geçirilmesidir. Buradan anlaşılacağı gibi, yükseköğretim kurumlarına verilen özerklik, akademik değerlendirme sistemlerinin kurulmasıyla dengelenmeye çalışılmaktadır. Üniversitelerde yürütülen eğitim-öğretim ve araştırma etkinliklerinin değerlendirilmesi, genellikle üniversite dışındaki bağımsız kuruluşlar tarafından yapılmaktadır (YÖK, 2006b: 16-18).

Türkiye'de üniversiteler akademik personelini seçme ve atama özerkliğine sahip olmalarına rağmen kadro sayıları konusunda hükümetin onayı söz konusudur. Akademik personelin seçimi, atanması, yükseltilmesi ve görevine son verilmesi ile ilgili işlemler Yükseköğretim Yasası, yönetimsel personelin işlemleri ise bu yasa yanında Devlet Personel Yasası ile yapılmaktadır. Dolayısıyla üniversite, akademik personelin seçiminde özerk iken yönetimsel personelin seçiminde devlet personel dairesine bağlıdır. Bununla birlikte yönetimsel personelin sayılarının saptanması sonrasında birimler arasındaki dağılım yetkisine sahiptir.

OECD kurumsal özerklik ölçütlerine göre[54], Türkiye'deki üniversitelerin özerklik düzeyi 1.5 puanla en düşükler arasındadır. Bu puan Norveç'te 5, Avusturya'da 4,5 olarak hesaplamıştır. Bu ölçütler temelinde ABD ve Avustralya'daki üniversitelerin en geniş anlamda özerklikten yararlandıkları söylenebilir. Günümüzde genellikle özerklik taleplerinin karşılanması ile hesap verebilirliğin artırılması arasında bir denge kurulmaya çalışılmaktadır. Devlet, mali konularda, desteğini azaltıp, üniversitelerin özerkliklerini genişletmekte, yönetim ve denetim görevlerini **ara kurullara** devredip, **hesap verebilirlik** ve **kalite güvence** sistemlerini hayata geçirerek, üniversitelerin, mali ve yönetimsel işlemlerini ve akademik performanslarını saydam bir şekilde **dış denetimlere** açmasını ve topluma hesap vermesini istemektedir (OECD, 2003).

1980'li yıllardan başlayarak tüm sanayileşmiş ülkeler yükseköğretimde kalite güvencesini sağlamak için bir **"Ulusal Kalite Güvence Ajansı"** *(National Quality Assessment Agency)* kurmuşlardır. Bu ulusal ajansların tamamına yakın bir kısmı

[54] OECD üniversite özerkliğini tanımlayan sekiz ölçütten beşinin mali, ikisinin akademik ve birinin ise yönetim özerkliğe ilişkin olduğu ve üniversite özekliğinin büyük oranda mali özerklik ile ilişkilendirildiği gözlenmektedir (YÖK, Haziran 2006, 42):
1. Gayrimenkul ve diğer donanımların mülkiyetine sahip olabilmek
2. Borçlanarak fon yaratabilmek
3. Yaratılan kaynakları, kendi amaçları doğrultusunda bağımsız harcayabilmek
4. Akademik program ve ders içeriklerini belirleyebilmek
5. Akademik personelin işe alınmasına ve işten çıkarılmasına karar verebilmek
6. Çalışanların ücretlerini belirleyebilmek
7. Öğrenci kontenjanlarını belirleyebilmek
8. Öğrenci harçlarını *(tuition fee)* belirleyebilmek

devlet tarafından finanse edilmekte ancak devletten bağımsız özerk kurumlar olarak çalışmaktadırlar. Bu ajanslar bazı ülkelerde doğrudan devlet tarafından, bazı ülkelerde üniversiteler tarafından ortaklaşa olarak, bazı ülkelerde ise devlet ve üniversitelerden bağımsız ajanslar halinde kurulmuşlardır (YÖK, 2006b:164 ve Vardar, 2004:3).

Ayrıca, belirtmek gerekir ki, örneklem grubundaki ülkelerin hepsi, merkezi Fransa'da bulunan dünyanın en büyük ekonomik işbirliği kuruluşunun (OECD): üyesidir. Ekonomi çalışmalarının yanında enerji politikalarıyla ve sosyal politikalarla ilgili çalışmaları da olan bu kuruluşun, "Bir Bakışta Eğitim: OECD Göstergeleri – 2006' yayınına göre, yükseköğretim kademesinde öğrenci başına yapılan harcama Avustralya'da öğrenci sayısındaki %30'dan fazla artış nedeniyle azalmış, Avusturya, Kanada, Türkiye'de %10'dan az olarak ve Norveç ve ABD'de %10'dan çok olarak artan öğrenci sayısına göre, önceki yıllara oranla önemli bir değişme olmamıştır. Bu ülkelerde yükseköğretim kademesi için özel finansman oranı Norveç ve Türkiye'de %5'den az iken, Avustralya, ABD'de %50'den fazla olarak saptanmış, Avusturya ve Kanada içinse oran verilmemekle birlikte, tüm OECD ülkelerinde olduğu gibi, faturanın asıl sahibinin devlet olduğu, ama özel finansmanın da arttığı belirtilmiştir.

Tablo 4.1.5.3 *Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Sistemleri İçinde Kurumsal Yapılanmaları*

TC	Üniversitelere bağlı fakülte, enstitü, yüksekokul ve konservatuvarlardan oluşan birleşik bir yapı
CA	Üniversite, üniversiter araştırma birimi, kamu koleji, özel mesleki kolejler, collège d'enseignement général et professionnel, uygulamalı sanatlar ve teknoloji koleji, diğer özel yükseköğretim kurumlardan oluşan bağımsız- işbirlikli yapılar
NO	Üniversiteler ve üniversite dışı kurumlar (kamu kolejleri) olmak üzere ikili yapı (ikili eğitim sistemine sahip diğer ülkelere göre kurumlar arasındaki farklılıklar daha az)
US	Araştırma Üniversiteleri, Doktora Burslu Üniversiteler, Kapsamlı Üniversiteler ve Kolejler, Liberal Sanat Kolejleri, İki yıllık Kolejler ve Enstitüler ya da Profesyonel Okullar ve diğer uzmanlık kuruluşları bağımsız yapılar
AT	TAFE (Devlet Teknik ve Yükseköğrenim Kurumları) ve üniversiteler olmak üzere genel olarak ikili yapı
AU	Üniversiteler, Teknik/Mesleki yükseköğretim enstitüleri, Daimi eğitim için üniversite merkezleri, Genel ve mesleki öğretmen eğitimi kolejleri, Yüksek seviyeli tıp-teknik mesleklerine yönelik kolejler ve ebelik kolejlerinden oluşan bağımsız- işbirlikli yapılar

Yükseköğretim kurumlarındaki yapılanmalar karşılaştırıldığında, Tablo 4.1.5.3'te de görüleceği gibi, bazı ülkelerde üniversitenin yanında üniversite olmayan yükseköğretim kurumlarının da bulunması, ulusal yükseköğretim sistemlerindeki çeşitliliklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir başka deyişle, bazı ülkelerde, Türkiye'de de uygulandığı gibi, tüm yükseköğretim kurumları aynı çatı altında toplanmıştır; bazı ülkelerde ise, üniversiteler ile üniversite dışı kurumlar olarak iki ayrı çatı altında yapılanma söz konusudur. Aşağıdaki Tablo 4.1.5.4'de ise bu kurumların sayısal durumları görülebilir.

Tablo 4.1.5.4. *Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Kurumu Sayıları*

TC	53 Devlet Üniversitesi, 25 Vakıf üniversitesi, 3 vakıf meslek yüksekokulu, 5 askeri yükseköğretim kurumu, 1 polis akademisi başkanlığı
CA	Ülke genelinde 92 üniversite / Bu araştırmanın kapsamına alınan üniversitenin yer aldığı Ontario Eyaletinde: 17 üniversite, 25 CAATs ve birçok özel teknik ve mesleki eğitim kurumu
NO	4 Devlet Üniversitesi, 26 Özel Yükseköğretim Kurumu, 26 Üniversite Koleji, 2 Sanat Alanı Üniversite Koleji
US	3600'den fazla yükseköğretim kurumu (2100'den fazlası 4, 1500'den fazlası ise 2 yıllık)
AU	41 üniversiteyi ve yaklaşık 65 ileri eğitim koleji

ABD 3600'den fazla yüksek kurumun bulunmasıyla, sayı olarak en fazla yükseköğretim kurumu olan ülkedir. Diğer ülkelerde ise yükseköğretim kurumlarının sayısı bir birine daha benzer olmasından dolayı daha yakındır. Ayrıca bütün ülkelerde üniversitenin yanında üniversite olmayan yükseköğretim kurumlarının da olduğu görülmektedir.

Aşağıda yer alan Tablo 4.1.5.5a.'da görülen öğrenim süreleri, "en az" olabilirliği ile ifade edilmiştir. Bu tabloya göre, eğitim programlarının yapısı, süresi ve diploma derecelerinde kullanılan terminolojik farklılıklar – denklikler için şunlar söylenebilir: Her ülkede "**Lisans Öncesi Yükseköğretim Kademesi**" vardır. Bunlar terminoloji açısından "Bakalorya öncesi diploma = yüksekokul diploması = bazı ülkelerde dört yıllık programın kredilerinin yarısı ile kazanılan derece" gibi değişik kelimelerle ifade edilmektedirler.

Tablo 4.1.5.5a. *Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Diploma Derecelerine Göre Öğrenim Süreleri*

TC	(yüksekokul 2 yıl) lisans-3/4 yıl + yüksek lisans-2 yıl + doktora-4 yıl
CA	(yüksekokul dengi özel sertifika programları 1-3 yıl) lisans-3/4 yıl + yüksek lisans-2 yıl + doktora-4 yıl
NO	(2-3 yıllık mesleki programlar-kolejlerde) Birinci düzey cand.mag (3-4 yıl) / İkinci düzey (cand. Mag sonrası): (1-2 yıl+tez) sadece (mag.art.:6-7 yıl) Profesyonel dereceler (ortalama 4,5-7 yıl): doktora derecesi: en az 3-4 yıl, PhD için +tez (gerektiği kadar süre)
US	Birleştirilmiş programlar- 2 yıl lisans- 4 yıl + yüksek lisans-2 yıl + doktora-3-6 yıl
AU	diplom ya da magister derecesinden sonra doktora derecesi
AT	lisans-6/8 dönem + yüksek lisans-2-4 dönem + doktora-4 dönem

Lisans öncesi yükseköğretim kademeleri ve öğrenim sonunda verilen belgeler şu şekilde sıralanabilir:

- Türkiye'de "Önlisans-Yüksekokul-diploma",
- Kanada'da "Özel sertifika programları-Yüksekokul-sertifika",
- ABD'de "önlisans derecesi-community/junior college-associate degree (AA/ AS)"
- Avustralya'da "lise sonrası-üniversite öncesi eğitim –TAFE-diploma ve sertifika"
- Avusturya'da "Teknik/Mesleki programlar- enstitü ve kolejler-diploma"

Yüne Tablo 4.1.5.5a.'ya göre, her ülkede "**Lisans Yükseköğretim Kademesi**" vardır. Bunlar terminoloji açısından " Lisans (Fransızca *licence*) = Diploma = Derece = Bakalorya" gibi değişik kelimelerle ifade edilmektedirler. Üniversiteye bağlı bölümlerde, alanlarına göre 3-6 yıllık programlardır (örneğin 4 yıl sonunda Eğitim fakültesi diploması ya da 5-6 yıl sonunda tıpta, diş hekimliği, veterinerlik diploması alınan). Hepsi yüksek lisans programına başvuru için uygundur.

Her ülkede "**Lisansüstü Yükseköğretim Kademesi**" vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: Mastır's degree (yüksek lisans), Doktora derecesi PhD, Tıpta uzmanlaşma, Güzel Sanatlarda Uzmanlık. Yüksek lisans derecesinin, yükseköğretimin 5. yılında alınabilmesi bazı ülkelerde söz konudur. Lisans ve

lisansüstü programların birbirinden ayrıldığı sistemlerde, yüksek lisans derecesi, tez çalışması içerip içermemesine göre, yani araştırma programı niteliği taşıyıp taşımamasına göre, en az 1 ile 2 yıl arasında değişen bir süre sonunda alınabilmektedir. Örneğin ABD'de, Türkiye'de, Kanada'da uygulanan yükseköğretim sisteminin temel özelliği, lisans, yüksek lisans ve doktora programların birbirinden ayrılmasıdır. Avrupa'daki sistemlerde ise, yükseköğretim kurumları tarafından verilen dört değişik düzeydeki diplomalar için yaklaşık eğitim süreleri, "yaklaşık 2 yıl, 3 ile 4 yıl arasında, yaklaşık 5 yıl, yaklaşık 8 yıl" şeklindedir.

Doktora çalışmasının ana amacının bilime yenilik getirmek olduğu göz önüne alındığında, yapılacak araştırmanın ne kadar sürede tamamlanabileceğini önceden kestirebilmek hemen hemen olanaksızdır. Bu nedenle, asgari ve azami süreler yaklaşık olarak tanımlanmakla birlikte, tablodaki hiçbir ülkede doktora programlarını tamamlamak için standart bir süre bulunmamaktadır. Doktora programlarını tamamlama süresi, ulusal yükseköğretim sistemlerinin yapısından ziyade, izlenen programa bağlı olarak değişmektedir.

Tablo 4.1.5.5b: *Yükseköğretim Sistemleri ve Derece Yapıları*

Ülke	Yükseköğretim Sistemi		Derece Yapısı		Doktora Derecesi Yapısı	
	Birleşik	İkili	Tek Basamak	İki Basamak	Tek Basamak	İki Basamak
TC	✔			✔	✔	
CA		✔		✔		✔
NO		✔		✔	✔	
US		✔		✔		✔
AU		✔		✔		✔ *
AT		✔ **	✔		✔ ***	

* Üç çeşit doktorluk vardı (bkz. Sayfa 271)
** Diğer ülkelerden farklı olarak lisans-yüksek lisans arasında bir sınavsız kademe vardır.
*** Doktora derecesinden ayrı olarak *Habilitation* derecesi de alınabilir.

Araştırma örneklemindeki ülkelerin yükseköğretim derece sistemlerindeki çeşitlilik ise Tablo 4.1.5.5.b.'de görülebilmektedir. Bu sistemleri iki ana başlık altında toplamak mümkündür: **Birleşik Yükseköğretim Sistemi:** Bu sistemde,

Türkiye'de de uygulandığı gibi, tüm yükseköğretim kurumları aynı çatı altında toplanmıştır. **İkili Yükseköğretim Sistemi:** Bu sistemde, Humboldt'un üniversite kavramına dayalı geleneksel üniversiteler ile yükseköğretim düzeyindeki programlara sahip diğer kurumlar, iki ayrı çatı altında toplanmışlardır.

Birleşik ya da ikili, her sistemde, doktora derecesinden önce ve sonra verilen dereceler açısından da farklılıklar bulunmaktadır: **Tek Basamaklı Derece Yapısı:** Bu eğitim sonunda alınan diploma ile doğrudan doktora programına başvurmak mümkündür. **İki Basamaklı Derece Yapısı:** Türkiye'de de olduğu gibi, bu eğitim iki aşamalıdır. Her aşama sonunda alınan diploma ile doğrudan meslek hayatına başlanabildiği gibi, bir üst derecedeki eğitime de devam edilebilir. Doktoraya başlayabilmek için, lisans sonrası ikinci aşamanın tamamlanması gerekmektedir.

Benzer şekilde, doktora derecesi için takip edilmesi gereken programları da tek ve iki basamaklı olarak sınıflandırmak mümkündür. İki basamaklı doktora programlarında birinci aşamanın tamamlanması, mutlaka ikinci aşamaya kabul edilme anlamına gelmemektedir. Araştırma kapsamındaki ülkelerden bazılarında post-doktora araştırmaları yaptıran ve bu dereceyi veren araştırma kurumları (ve bazı yükseköğrenim kurumları) bulunmaktadır.

Tablo 4.1.5.6. *Araştırma Örneklemindeki Ülkelerde Yükseköğrenim Ücreti*

TC	Sadece dönemlik öğrenim harcı ödenir. Bu harcın miktarı üniversiteye, programa ve öğretim kademesine göre değişir.
CA	Eğitim ücretleri okullara, eyaletlere ve alınacak programlara göre değişiklik gösterir.
NO	Eğitim ücretsizdir
US	Eğitim ücreti olarak alınan katkı payları oldukça yüksektir, bununla birlikte eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için dar gelirli öğrencilere, "yüksek katkı payı yüksek yardım" ilkesiyle yardım edilmektedir.
AU	Eğitim ücretlidir ve üniversiteler öğrencilerden öğrenim giderleri için "tuition"; kayıt, sağlık hizmetleri, öğrenci etkinlikleri vs. için yapılan yönetimsel hizmetlere karşılık "fee" adı altında ücret alınır. Son yıllarda bu harçlar önemli ölçüde arttırılmış, dar gelirli öğrenciler için değişik borçlandırma sistemleri bile geliştirilmiştir.
AT	Üniversite ve *Fachhochschule* programları için genel eğitim ücretlidir. Genellikle yüksek seviyeli tıp-teknik mesleklerine yönelik kolejler ve ebelik kolejleri için öğretim ücreti alınmaz. Avusturya'da okumak isteyen yabancı öğrencilerden (AB vatandaşları ve gelişmekte olan bazı ülkeler hariç), geldikleri ülkeye göre, genellikle yerli öğrencilerin iki katı, eğitim harcı alınır.

Yükseköğretime giriş sistemleri ve eğitim ücretleri karşılaştırıldığında, Tablo 4.1.5.6.'ya göre, incelenen ülkelerde yükseköğrenim ücretsiz, orta seviyede ücretli ve yüksek seviyede öğrenim ücreti alan ülkeler olarak gruplandırılabilir. Ücretsiz eğitim verilen sadece Norveç'tir. Türkiye, Kanada ve Avrupa'da orta seviyede öğrenim harcı alan ülkelerdir. ABD ve Avustralya ise yükseköğretim ücretini oldukça yüksek tutan ülkeler olduğu söylenebilir.

Tablo 4.1.5.7. *Araştırma Örneklemindeki Ülkelerde Üniversiteye Giriş*

Ülkeler	**Üniversiteye Giriş Sınavı**
TC	Yükseköğretim programlarına alınacak öğrencilerin seçimi ve yeğlemelerine göre yerleştirilmeleri ÖSYM tarafından uygulanacak olan bir sınav ve yerleştirme sistemi ile yapılır. Sistemin genel adı Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi'dir (ÖSYS).
CA	Ülke genelinde uygulanan, bir üniversiteye giriş sınavı yoktur. Kabul koşulları bir üniversiteden diğerine, bölümden bölüme farklılık gösterebilir. Öğrenci başvuruları değerlendirilirken temel olarak öğrencinin öğrenim hayatında gösterdiği akademik ve sosyal başarılar ele alınır. Not ortalamaları, alınan derslerin içeriği, tamamlanan krediler, öğrencilerin sosyal alanlarda ne derece katılımcı olduğu gibi unsurlar, başvuruların değerlendirilmesinde etkili olur. Farklı programlar için SAT, Abitur, Ib gibi testlerin sonuçları istenebilir.
NO	Yükseköğretime kabulde bir genel sınav yoktur, bununla birlikte yükseköğretim öncesi eğitimin final sınavlarından başarıyla geçmiş olmak gerekir. Pek çok çalışma alanlarına kabul, talebin, hükümetin her bir kurumun kapasitesine göre belirlediği sayısal sınırı aştığı durumlarda, rekabete dayalıdır. Bununla birlikte Eğitim ve Araştırma Bakanlığı yeni kabul koşulları belirleme üstüne çalışmaktadır.
US	Hepsi değilse de kolejlerin çoğu uluslararası adayların giriş testlerine girme koşulunu getirir. Bunlar Akademik Değerlendirme Testi (SAT I) ya da Amerikan Kolej Testi (ACT) Değerlendirmesidir. Bazıları ayrıca SAT II Konu Testini de isteyebilir. Bu testler yılın farklı günlerinde uygulanmakta, adaylar bu testlerden en az birinin sonucuyla üniversitelere kendileri başvurmakta, üniversiteler aday ile ilgili diğer bilgileri de göz önünde tutarak seçimlerini kendileri yapmaktadırlar.
AU	Yüksek eğitim kurumlarına giriş için temel eğitimdeki başarısı esas alınır. Orta öğretim bitirme sınavları ülke genelinde, aynı zamanda yapılan bir sınav şeklidir ve diploma ile sonuçlandırılır. Bazı bölgelerde öğrenciler her ders için Aptitude adı verilen bir teste tabi tutulur ve sonuçları üniversiteye girmede temel kabul edilir. Bazı okullarda ise merkezi bir başvuru kurumu bulunur ve gelen başvuruları değerlendirerek çeşitli üniversitelere gönderir. Normal başvuru; öğrencilerin lise diplomaları ile normal derslerinin yanı sıra aldıkları ek eğitim/derslerin belgeleri ile yapılır.
AT	Genel bir yükseköğretime giriş sınavı yoktur. Her öğrenim kademsine başvuru, öncelikle kendinden öncekinin diplomasını almış olmayı gerektirir. Adayın not ortalaması ve okuldaki genel başarı ortalaması, zengin bir özgeçmiş ve giriş amacının iyi ifade edilmesi önem taşır. Bazı üniversiteler ikinci temel koşul olarak, öğrencilerin almak istedikleri eğitime göre bilgi ve yetenek seviyelerini ölçen sınavlara girmelerini isteyebilirler. Yabancı öğrenciler için, Eğitim, bilim ve kültür bakanlığı tarafından verilen belgelerin onay alması gerekir.

Yukarıda yer alan Tablo 4.1.5.7.'de görüleceği gibi, araştırma kapsamındaki ülkelerden Türkiye dışında ülke genelinde uygulanan bir üniversiteye giriş sınavı yoktur. Bunun yerine genellikle öğrencilerin akademik ve sosyal başarısı önem taşımaktadır; ayrıca üniversitelere ve başvurulan bölümlere göre özel sınavların düzenlenmesi söz konusudur. ABD'de uygulanan üç lisans kademesi giriş testi ise, başvurunun sadece bir bölümüdür ve başarılı test puanları tek başına okullara girmeyi sağlamaz.

Tablo 4.1.5.8. *Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Kredi Sistemleri*

TC	Bir dersin yarıyıl kredi değeri, haftalık kuramsal ders saatinin tamamı ile haftalık uygulama ya da laboratuvar saatinin yarısının toplamı olacak biçimde bir hesaplama varsa da, şu andaki sistemde her yükseköğrenim kurumunda, her program için yıllık kredi miktarı sabit değildir. Bununla birlikte ECTS'ye geçiş çalışmaları çerçevesinde ilk iki derece için gerekli krediler, Lisans 180 – 240 ECTS, Yüksek lisans 90-120 ECTS olarak belirlenmiştir.
CA	Ülke genelinde, belirli bir kredi sistemi yoktur, bunun yerine, her bir programda mezuniyet için gerekli koşullar tanımlanır ve tamamlanması gereken belirli bir ders sayısı vardır. Bir öğrencinin, kaç ders alabileceğini direkt olarak öğrencinin not ortalaması ve programın gerektirdiği ders çerçevesi belirler. Kanada'da okuya bir yabancının aldığı dersler, bir yarıyıl ya da dönem dersine (yarım ders) 6 ECTS kredisi verilerek değerlendirilir.
NO	Bir akademik yılda 20 kredinin tamamlanmasını gerektiren modüler kredili bir sistemdir. Norveç kredi sistemini (Norveç kredi birimi=vekttall) ECTS kredisine çevirmek için kredi değerlerini üçle çarpmak yeterlidir. Normal çalışma yükü bir sömestr için 10 vekttall = 30 ECTS şeklindedir.
US	Diplomaya hak kazanmak için her öğrenci belli bir sayıda kredi toplamalıdır. Alınan her dersin belirli bir sayıda kredisi vardır ve öğrenciler çalışmanın sürekli değerlendirmesine dayalı bir not alırlar. Genellikle mezun olabilmeleri için ortalama 130 ile 180 arasında değişen kredi gerekir. Her sömestr için alınan derslerin her biri belli sayıda (çoğunlukla üç ya da dört) kredi/saat/ünite kazandırır.
AU	Her sömestrin farklı bir ünite-ders yoğunluğu vardır ve bu derslerin ağırlık (weight) değeri, derecesi bulunur. Bu genel bir değerdir ve standart bir ECTS sistemi ve not sistemine 2006-2007 öğretim yılından itibaren geçilecektir.
AT	Sınıf sistemi değil, Dönem Kredisi sistemi vardır: her dersin alanı numaralandırılarak sınırlandırılmıştır. Bir dersin 2 dönem kredisi ile derecelendirilmesi, o dersin bir sömestr boyunca haftada iki defa (45 dakika x 2) ile sınırlandırılması anlamına gelir. Yani o ders bir sömestrde yaklaşık 15 kez alınacaktır. Dönem kredisi sisteminin yanında, ECTS-Puan Sistemini kullanan yükseköğretim kurumları da vardır. 2006-2007 öğretim yılından itibaren tüm üniversiteler bu siteme geçecektir.

Tablo 4.1.5.8.'e göre araştırma örneklemindeki ülkelerin kredi / dönem sistemleri karşılaştırıldığında, farklılıklar görülmektedir. Bazı ülkelerde bir dersin kredi türünden değer belirtilirken bazılarında ders/ünite dağılımı ya da ders ağırlığı belirtilmektedir. Kredi sistemine dayalı programlarda, öğrencilerin programı tamamlama süresi, göstermiş oldukları performansa bağlıdır. Başarılı öğrencilerin, programları normalden daha kısa sürede tamamlaması mümkündür. Programlara yarı-zamanlı olarak devam edenler ise daha uzun sürede mezun olurlar. Bu nedenle bazı ülkelerde, kredi sistemine bağlı programların süresi, yıl ya da dönem olarak değil, tamamlanması gereken toplam kredi sayısı olarak belirtilmektedir. Yarı-zamanlı statüde yükseköğrenime devam edebilme olanaklarının artması ve yaşam boyu öğrenimin giderek önem kazanması nedeniyle, yükseköğretimin gerek ulusal ve gerekse Avrupa düzeyinde yeniden yapılanmasına ilişkin yapılacak tartışmalarda, kredi sistemi uygulanmasının ağırlık kazanacağını tahmin etmek güç değildir. Tablo 4.1.5.8.'de görülen farklılıklarla birlikte, tüm ülkelerin sistemini ECTS türünden ifade etmenin yolları vardır. Bunun için aşağıdaki tablo pratik bir çözüm olabilir:

Tablo 4.1.5.9. *Farklı Kredi ve Değerlendirme Sistemlerinin ECTS Karşılığı*

Ders tipinin belirlenmesi	**ECTS Kredileri**		
	Üç yarıyıl/ dönem sistemi	**Yarıyıl sistemi**	**Okuma yılı sistemi**
1. Belirlenen dersler			
a) Ders - 1 saat/hafta	1	1.5	3
b) Seminer - 1 saat/hafta	1	1.5	3
c) Alıştırma dersi – 1 saat/hafta	0.5	0.75	1.5
d) Gezi - 1 hafta	6	3	1.5
e) Uygulamaya dönük eğitim – 6 ay	30	30	30
2. Okunan dersin bir kısmını oluşturan isteğe bağlı kurslar			
a) Ders - 1 saat/hafta	0.5-1	0.75-1.5	1.5-3
b) Seminer - 1 saat/hafta	0.5-1	0.75-1.5	1.5-3
c) Alıştırma dersi – 1 saat/hafta	0.25-0.5	0.38-0.75	0.75-1.5
d) Gezi - 1 hafta	3-6	1.5-3	0.75-1.5
e) Uygulamaya dönük eğitim – 6 ay	15-30	15-30	15-30
3. Dersin normal okuma dönemi dışındaki diğer kısımları, sınavlar			
a) sınav dönemi -6 ay	30	30	30
b) bitirme tezleri -3 ay	15	15	15

Kaynak: Avrupa Topluluğu Ders Kredi Aktarım Sistemi: ECTS Pilot Planının Sunumu, İkinci Sürüm, 1990, Ek 1

ECTS kredileri (Avrupa Kredi Transfer Sistemi) ders ünitelerine tahsis edilmiş bir değerdir: dersler, seminerler, uygulamalı laboratuvar ya da kütüphane çalışmaları ile sınavlar ya da diğer değerlendirme etkinlikleri gibi öğrencinin bir dersi başarıyla tamamlayabilmesi için yapması gereken çalışmaların tümünü kapsar. Normal olarak 60 ECTS kredisi tam zamanlı esasa göre bir tam yıllık okumayı temsil eder. Aşağıda verilen ECTS pilot planına yapılan ekte kredi puanlarının farklı sistemler arasında tahsisi önerilmiştir.

ECTS kredisi, 1 Akademik Yıl = 60 ECTS kredisi
2 dönemli sistemlerde 1 dönem = 30 ECTS kredisi
3 dönemli sistemlerde 1 dönem = 20 ECTS kredisi

Öğrenim sürelerinin yıl yerine tamamlanması gereken kredi toplamı olarak ifade edilmesi çerçevesinde, Sorbon Deklarasyonu ile de uyumlu bir yükseköğretim yapısı şöyle oluşturulabilir:

- Ön Lisans: 2 yıl değerindeki ECTS kredisi
- Lisans: 3 ile 4 yıl değerindeki ECTS kredisi
- Yüksek Lisans: Toplam 5 yıl değerindeki ECTS kredisi (En az 12 ay değerindeki ECTS kredisinin yüksek lisans programında alınması koşuluyla)
- Doktora: Alana bağlı olarak yükseköğretimde yaklaşık olarak toplam 8 yıl

Böyle bir düzenleme, daha önce İngiltere'de yayımlanmış olan ***Dearing Raporu*** ile de benzerlikler taşımaktadır. ***Dearing Raporu***, İngiltere'deki yükseköğretim kurumları tarafından verilecek diplomaların aşağıdaki şekilde sınıflandırılmasını önermiştir: **Ön Lisans:** Certificate / Diploma **Lisans:** Bachelor / Honours **Lisansüstü:** Master / Ph.D. Akademik takvim ve ders programları, yukarıda belirtilen Amerikan modelinde yıl ve dönem bazında belirlenmekte, derslerin kredili olması nedeniyle, öğrencilerin eğitimlerini hızlandırarak[55] kısa sürede mezun olmaları seçeneği de bulunmaktadır.

[55] Ortaöğretimde iken üniversiteden bazı dersler alınabilmesi, her dönem normal ders yükünden fazla ders alınması ve yaz dönemi uygulaması.

Tablo 4.1.5.10. *Araştırma Örneklemindeki Ülkelerde Yükseköğretim Öğrencilerinin Değerlendirilmeleri ve Not Sistemleri*

TC	Dörtlük sistem, yüzlük sistem, A dan E ye doğru azalan geçer not ve F ile başarısız sayılan sistem (harf sistemi), gibi çeşitli türlerden her biri kullanılabilmektedir.
CA	Not sistemlerinden en yaygını harf sistemidir. Bunun dışında 1-9'luk bir not sistemi (Geçme/kalma derecesi: 6 lisansüstü öğrencileri için, 4 lisans öğrencileri için) ve 1-4'lük sistemler de kullanılmaktadır.
NO	Harf sistemi geçerlidir.
US	Harf sistemi geçerlidir ve her öğrenci kendi diploma programını bir not ortalaması ile tamamlar.
AU	Artı ve eksi değişkenlerin kullanıldığı alfabetik sistem ve dört kategoriden oluşan betimleyici notlandırma sistemi geçerlidir. Bununla birlikte birçok ders not verilmeden derecelendirilir.

Tablo 4.1.5.10.'a göre, not sistemleri içinde harf sisteminin, kullanılan ortak sistem olduğu söylenebilir. Türkiye, Kanada ve Norveç ve Avusturya'da öğrencilerin akademik performansı çeşitli dönem ödevleri, seminerler, projeler, ara sınavlar ve final sınavları yoluyla değerlendirilmektedir. Avustralya ve ABD'de öğrencilerin akademik performansı sürekli değerlendirmeye dayalıdır, sınavlar ve testler, yazılar, yazılı ödevler, laboratuvar raporları, laboratuvar ya da stüdyo çalışmaları, sınıfa devamlılık ve derse katılım gibi her şey dönem sonu notunun belirlenmesi için kullanılabilir.

Araştırma örneklemindeki ülkelerin uluslararası denklik-tanıma yaklaşımları karşılaştırıldığında, hepsinde, diplomanın tanınması ile ilgili ulusal kuruluşlar olduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.5.11. *Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretiminde Diplomanın tanınması ile ilgili ulusal kuruluşlar*

TC[56]	YÖK Denklik Birimi
CA	Canadian Centre for International Credentials (CICIC) Alliance of Credential Evaluation Services of Canada (ACESC)
NO	NNR-NAIC (Network Norway Council - Norwegian ENIC- NARIC)
US	U.S. Network for Education Information (USNEI)
AU	National Office of Overseas Skills Recognition (NOOSR) Department of Education, Training and Youth Affairs (DETYA)
AT	Federal Ministry of Education, Science and Culture, NARIC Austria

[56] Yükseköğretim Kurulu, Türkiye"deki ENIC Merkezi olarak görev yapmaktadır. Coğrafi olarak Avrupa"da bulunmamalarına karşın, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Kanada ve İsrail"de de ENIC Merkezleri bulunmaktadır.

Tablo 4.1.5.11.'de görülen kuruluşlar dışında, Kanada, Avustralya ve Amerika'daki her üniversite, bir başka ülkeden alınan diplomayı kendisi değerlendirme, kabul ya da reddetme hakkına sahiptir[57]. Bu ülkelerin hepsi, akademik hareketliliğin, diploma ve derecelerin üye ülkeler tarafından karşılıklı olarak tanınması yoluyla desteklenmesine yönelik olarak UNESCO tarafından yapılan "Avrupa Ülkelerindeki Yükseköğretim Çalışmalarının, Diplomalarının ve Derecelerinin Tanınması Anlaşması"nı onaylamıştır. Yine ülkelerin hepsi, Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ve OECD üyesidir ve bu ortaklıları çerçevesinde, Bologna Süreci dahilindeki ortak "Avrupa Yükseköğretim Alanı"nın oluşturulması ile ilgili yaklaşımları da benimsemektedir. Bu yaklaşımda,

- Hizmetlerin serbest dolaşımı önündeki bazı engellerin, diplomaların tanınması ve akreditasyon mekanizmalarıyla kaldırılması
- Öğrenci hareketliliğinin arttırılması ve ortak bir bilinç ve kültürünün oluşturulması
- Üniversiteler arasında işbirliği yoluyla bilim ve teknolojide rekabet gücünün geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Ortak bir yükseköğretim alanı oluşturulması için öncelikle ülkeler tarafından karşılıklı olarak yükseköğretim kurumlarının ve bu kurumların verdiği derecelerin tanınması gerekmektedir. Bu amaçla 1997'de Avrupa Konseyi ve UNESCO'nun işbirliği ile gerçekleştirilen **Lizbon Tanıma Konvansiyonu**'nun akademik tanınma için gerekli gördüğü bazı süreç ve yöntemler de araştırma kapsamındaki tüm ülkeler tarafından kabul edilmiştir. Ancak akademik tanınma için belirtilen süreçlerde değerlendirme ve kararlar yükseköğretim kurumlarına bırakıldığından, bu kurumlar arasında süregelen uygulamalara kıyasla önemli bir değişiklik sağlanamamıştır.[58]

---

[57] Diplomanın tanınması ile ilgili ulusal kuruluşların tablodaki sırasına göre web adresleri
TC http://www.yok.gov.tr CA http://www.cicic.ca/ CA http://www.canalliance.org/
NO http://www.nnr.no/
US http://www.ed.gov/about/offices/list/ous/international/usnei/edlite-index.html
AU http://www.noosr.gov.au/ AU http://www.dest.gov.au/default.htm
AT http://www.bmbwk.gv.at/

[58] Tek bir Avrupa Yükseköğretim Alanı"nın oluşturulması yönünde ilk ciddi adım, Mayıs 1998'de Fransa, Almanya, İtalya ve İngiltere"nin yükseköğrenimden sorumlu bakanları tarafından yayımlanan **Sorbonne Ortak Bildirisi"yle** atılmıştır.

4.2. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Birimleri ve Bu Birimlerin Kurumsal Yapılanmalarına İlişkin Bulgular

Bu alt kesimde, "Türkiye'den ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerden seçilen üniversitelerin ve müzik birimlerinin tarihçesi anlatılmış, bu birimlerin kurumsal yapılanmaları karşılaştırılmıştır.

4.2.1. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelere İlişkin Bilgiler

4.2.1.1. Türkiye Üniversiteleri

Marmara Üniversitesi

Kökleri, Ocak 1883'de kurulan bir Ticaret Yüksekokuluna dek dayanan, Marmara Üniversitesi (MÜ), Türkiye'de Cumhuriyet döneminin başlamasıyla, kurumsal ve yönetimsel açıdan, önce "Mektep"e, daha sonra 1959'da "Akademi"ye, 1982'de "Üniversite"ye dönüşmüştür. 1982'de dokuz fakülte, bir yüksekokul, bir enstitü ile yüksek eğitim ve öğretime başlayan MÜ bugün, 119 yıllık geçmişi, 2800 civarında seçkin öğretim elemanı ve 57.000'e yaklaşan öğrenci sayısıyla, Türkiye'nin önde gelen yükseköğretim kurumlarından biridir. Dört dilde eğitim veren İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik, Tıp, Eczacılık ve Diş Hekimliği Fakülteleri'ni bünyesinde toplayan Marmara Üniversitesi, bu özelliği ile Türkiye'nin tek POLYGLOD **(çok dilli)** Üniversitesi'dir (TR4).

MÜ, Atatürk İlke ve Devrimleri doğrultusunda, demokratik ve katılımcı bir eğitim-öğretimi amaç edinmiştir. Her alanda dünya standartlarında eğitim veren üniversite, yabancı uyruklu öğrencilere kapısını açmış, uzun ve başarılı geçmişinden güç alarak, hızla, çağdaş dünya üniversitesi haline gelmiştir. Çeşitli ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılara, kültür, sanat, spor etkinliklerine katılmakta ve ev sahipliği yapmaktadır**.** Avrupa Üniversiteler Birliği'nin (EUA) Türkiye'de değerlendirmeye aldığı az sayıdaki üniversiteden biridir ve birçok

yabancı üniversite ile öğretim üyesi değişimini de içeren araştırma ve eğitim anlaşmaları yapmıştır. Çağdaş Üniversite kimliği içinde, 13 fakülte, 11 enstitü, 8 yüksekokul ve rektörlüğe bağlı 3 bölüm, 28 araştırma ve uygulama merkezi ile fakültelere bağlı 104 bölüm, 44 programda eğitim-öğretim ve araştırma görevlerini sürdürmektedir(TR4).

Marmara Üniversitesinde Müzik Eğitimi[1]

Üniversitenin müzik eğitimcisi yetiştirme çabalarının kökeni, 1969'ta kurulan İstanbul Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'ne dayanır. Bu bölüm, 1982'de MÜ Atatürk Eğitim Fakültesi'ne bağlanmıştır. Türkiye'de müzik eğitiminin, Atatürk'ün çizdiği "Ulusal kültürü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarma" hedefi doğrultusunda biçimlendirilip geliştirilmesinde, yetiştirdiği sanatçı-eğitimci nitelikli müzik öğretmenleri; yapılan bilimsel ve sanatsal çalışmalar; gerçekleştirdiği uzmanlık ve danışmanlık hizmetleri ve ortaya koyduğu bilimsel ve sanatsal etkinlikleriyle etkin ve belirgin bir rol oynamaktadır. 1998-1999 öğretim yılından itibaren Resim-İş Eğitimi Bölümü ile "Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü" altında birleştirilerek Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı (TR/M) adını almıştır.

Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı'nın temel görevi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmektir. Öğretim programı; sanat eğitiminin temel kavramlarını vermenin yanı sıra, müzik kuramları, ses eğitimi ve çalgı eğitimi alanlarına yönelik çeşitli konularda araştırmaların yürütülmesine, müziksel yaratıcılığın ve müziksel ifadenin gelişmesine olanaklar verir. Bu birimde ayrıca, eğitim ve öğretim ile araştırma ve uygulama arasında bütünlük gösteren bilimsel ve sanatsal etkinlikler düzenlenip gerçekleştirilmektedir.

Bu kurumda müzik lisansüstü eğitimi, 1992'de kurulan Eğitim Bilimleri

[1] Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dekanlığı
81040 Fikirtepe-Kadıköy/İSTANBUL
Tel: (0 216) 330 73 49-345 90 90 (91-92), 345 47 05 (06-07)
Müzik Eğitimi Dahili: 187, 248
http://ebe.marmara.edu.tr/ ve http://aef.marmara.edu.tr/bolumler/GSBmuzik.htm

Enstitüsü'nde verilir. Enstitünün temel amacı, eğitim bilimleri, ilköğretim, orta öğretim alan öğretmenliği kapsamında Türk Ulusal Eğitim Sisteminin gereksinimleri temel alınarak çağdaş nitelikli öğretim elemanları yetiştirmektir. Bu amaçla eğitim bilimleri alanında ve diğer alan öğretmenliklerinde tezli, tezsiz yüksek lisans programları ile doktora programları yürütülmektedir. Müzik eğitimi alanının da içinde yer aldığı 10 Ana Bilim Dalı ve 46 Lisansüstü programının oluşturulmasında çağın gereklerine uygun bilgi, beceri ve donanımların öğrencilere kazandırılması ilkesi esas alınmıştır.

Müzik eğitimi programlarında, çalgı eğitimi, ses eğitimi, koro, müzik kuramları-besteleme eğitimi ve müzik yazarlığı gibi müziğin çeşitli uzmanlık dallarında yüksek lisans ve doktora derecelerine sahip uzmanlar, sanatçı-eğitimciler ve araştırmacılar yetiştirmeyi de hedeflemektedir.

Dokuz Eylül Üniversitesi

Dokuz Eylül Üniversitesi (DEÜ), eğitim kurumlarıyla sağlıktan ekonomiye, sanattan mühendisliğe geniş bir yelpazede yetiştirdiği ve yetiştireceği beyin gücünü Türkiye'ye kazandırarak toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmayı amaç edinmiştir. Bugün 10 değişik yerleşim biriminde 10 fakülte, 9 yüksekokul, 1 konservatuvar, 10 enstitü ve 20 araştırma ve uygulama merkezine sahiptir. Bu yükseköğretim kurumu, Almanya, ABD, Cezayir, Fransa**,** Güney Kore, Gürcistan, Hollanda**,** Çin**,** İngiltere**,** İran, İtalya**,** Kanada**,** KKTC, Macaristan**,** Makedonya**,** Mısır**,** Polonya, Romanya, Sırbistan Karadağ ve Ukrayna üniversiteleri ile öğretim üyesi ve öğrenci değişimini de içeren araştırma ve eğitim anlaşmaları yapmıştır. **Avrupa Birliği**'ne eğitim alanında uyum kapsamında, Socrates gibi **global eğitim** programlarıyla ilgili çalışmalar hızlı bir şekilde yürütülmektedir (TR10).

Eğitim, öğretim, araştırma ve uygulamada sürekli iyileşme ve gelişmeyi amaçlayan Üniversite, pek çok biriminde uyguladığı "Toplam Kalite Yönetim Sistemi" ile hedeflediği başarıya ulaşmıştır. Bu birimlerden bazıları 2001-2005 yılları arasında ISO 9001:2000 Kalite Yönetim Sistemi Belgesini almıştır(TR10)..

Kurumun misyonu, önüne koyduğu hedeflerle açıklanabilir:

• Eğitim- bilgiyi dikte ettiren değil bilgiye ulaşma yollarını öğreten, takım çalışmasını ön plana çıkaran, öğrenci öğretim elemanı etkileşimini üst düzeyde tutmaya özen gösteren, araştırıcı ve yaratıcı öğrenci odaklı bir eğitim,

• Öğrenciler- aklını kullanan, soru sormaktan çekinmeyen, düşleyen ve düşünen, çalışkan, üretken ve yaratıcı, toplumsal sorunlara duyarlı, öz değerlerine saygılı, iletişim becerileri gelişmiş ve aydın bireyler olmaları.,

• Toplum- aklın ve bilimin ışığı altında sahip olduğu değerlerin bilincinde olan ve bu değerleri üretime yönelik olarak kullanabilen, üniversite-sanayi-toplum ilişkisinin son derece sağlam ve işler olduğu, ülkenin bağımsızlığı ve devamlılığı için ortak çıkar birliği içinde olabilen, laik ve sosyal hukuk devletinden yana Cumhuriyetine sahip çıkan bireylerden oluşan güçlü bir toplum,

• Dünya- bilginin sınır tanımadığı, bu anlamda ülkeler arası sınırların yok olduğu bir ortamda evrensel barış ve evrensel çıkarlar doğrultusunda doğal çevre dengesinin de korunmasını ön planda tutan bilimsel ve teknolojik üretim için uluslararası işbirliğinden yana bir dünya amaçlanmaktadır.

DEÜ bu misyonu gerçekleştirmede, öğrencisine gerekli bilgiye ulaşmanın yollarını ve böylelikle ömür boyu öğrenmeyi öğreten bir eğitim sistemine ulaşmak için, **"bilgi okuryazarlığı"** adı altında yeni bir proje uygulamaya başlatmıştır. Bu proje kapsamında öğrencilerin gereksiz bilgi yükünden kurtularak her konuda bilgiye ulaşma ve ulaştıkları bilgileri analiz etme becerilerini geliştirebilmeleri hedeflenmektedir. **"Bilgi okuryazarlığı"**, DEÜ'nün Türkiye'de öncülüğünü yaptığı **"Aktif Eğitim"** sisteminin önemli bir parçasıdır(TR10)..

DEÜ'de, **Atatürk İlke ve Devrimleri**'nin rehberliğinde akılcı, aydınlanmacı ve demokrat bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmiş; güzel bir gelecek ve güçlü bir Türkiye için **"Cumhuriyetçi, Laik, Ulusalcı, Demokrat, Akılcı, Bilimsel, Aydınlanmacı, Özgürlükçü, Toplumcu"** olma ilkesi benimsenmiştir(TR10)

Dokuz Eylül Üniversitesinde Müzik Eğitimi[2]

1973-1974 Eğitim-Öğretim yılında İzmir Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü adı ile müzik öğretmeni yetiştirmeye başlayan kurum, İzmir Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü (1978) ve daha sonra Buca Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü (1986) olarak eğitim hizmetine devam etmiştir. Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılanması programı çerçevesinde 1998-1999 öğretim yılında DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı adını alan birimde; lisans düzeyinde çalgı eğitimi, ses eğitimi ve müzik kuramı ağırlıklı olarak öğrenim yapılmaktadır (TR11 ve12).

Kurum içi ve kurum dışı pek çok müzik etkinliğine katılmış olan Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalının temel amacı, gerek kendisinin gerekse başka kurumların akademik yapılanmalarına ve Türk müzik yaşamının gelişmesine yararlı ve anlamlı katkılarda bulunmaktır(TR11 ve12)..

1992-93 öğretim yılından bu yana yüksek lisans düzeyinde ve 2001-02'den bu yana da doktora düzeyinde uygulanan öğretim programları, 1998'e kadar Sosyal Bilimler Enstitüsüne ve daha sonra Eğitimi Bilimleri Enstitüsüne bağlı olarak yürütülmüştür. Eğitim Bilimleri Enstitüsünde 2003-2004 öğretim yılında yeni açılan programlarla lisansüstü program sayısı 46'ya ulaşmıştır (TR11 ve12).

Gazi Üniversitesi

Gazi Üniversitesi, kökleri Cumhuriyet döneminin kuruluşuna dek uzanan bir kaç Türk üniversiteden biridir. Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarının girişimiyle 1926'da "Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü" nün açılmasını, 1929'a "Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü"ne dönüşüm, 1976'da ise "Gazi Eğitim Enstitüsü"ne dönüşüm izler. Kurum, "Gazi Üniversitesi" (GÜ) adıyla,

[2] *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Buca Eğitim Kampüsü 35150 Buca / İZMİR*
E-Posta: *egitimbil@deu.edu.tr* **Telefon:** *0232 440 09 08* **Fax:** *0232 420 60 45*
http://www.deu.edu.tr/

tam üniversiter kimliğini 1982'de kazanmıştır. Bugün, farklı kampüslerdeki 14 fakültesi, 5 yüksekokulu, 9 meslek yüksekokulu, 35 araştırma merkezi ve 5 enstitüsü ile GÜ, adını aldığı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e yaraşır bir yükseköğretim kurumu olma ilkesini korumaktadır (TR1).

Eğitim fakülteleri yönünden Türkiye'nin lideri olan Gazi Üniversitesi, bünyesinde, Endüstriyel Sanatlar, Gazi Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültelerini barındırır. Türkiye'nin dört bir yanından üniversiteyi kazanarak gelen öğrenciler yanında Türk Cumhuriyetleri, akraba ve topluluklarından gelen 1500'den fazla öğrencisi ile yurt dışından en çok öğrenci kabul eden Türk üniversitesidir (TR1).

Açılan yüksek lisans ve doktora programlarına devam eden 5 binden fazla öğrencisi ile sadece kendisininkini değil, diğer üniversitelerin öğretim elemanı gereksinimini de karşılamaktadır. 50 bini aşan öğrenci sayısı ve 3000'ü geçen öğretim elemanı sayısı ile GÜ öğrenci başına düşen öğretim elemanı sayısında dünya, ortalamasını yakalayabilmiştir. Eğitimden, iletişime, güzel sanatlardan mühendisliğe, spordan ormancılığa, tıptan eczacılığa, diş hekimliğinden fen edebiyata, iktisattan ilahiyata kadar birçok fakültesiyle Gazi, Türkiye'nin en büyük üniversitelerinden birisidir (TR1).

Gazi Üniversitesinde Müzik Eğitimi[3]

GÜ'de müzik öğretmeni yetiştirme çabalarının kökleri Ankara Musiki Muallim Mektebi'ne dayanır. Kurumsal ve yönetimsel açıdan, "Enstitü-Müzik Şubesi"ne, daha sonra Öğretmen Okulları Üniversitelere bağlanarak "Eğitim Fakültesi- Müzik Eğitimi Bölümü" ne, 1998'de GSEB Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı'na dönüşerek devam etmiştir. Bugün temel görevi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmek olan kurumda, öğrencilerin 1. sınıftan mezun

[3] Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Beşevler/ANKARA
E-posta : bote@gazi.edu.tr **Telefon :** (0312)212 64 70 **Faks**: (0312)222 84 83

oluncaya de geçen 4 yıllık sürede; solo, koro, orkestra/oda müziği konserlerine etkin katılımları sağlanmaktadır. Bu bölümde lisansüstü kademelerdeki eğitim, üniversitenin Eğitim Bilimleri Enstitüsüne bağlı olarak verilmektedir (TR2).

Eğitim Bilimleri Enstitüsünde, 4 yıllık lisans öğretimine dayalı yüksek lisans ve yüksek lisansa dayalı doktora programlarının gerektirdiği eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama etkinlikleri sürdürülür. Bu enstitü "bilim etiğini koruma ve uygulama, öğrenci merkezli eğitim yapma, bilim dili olarak Türk dilini kullanma ve geliştirme" gibi temel değerleri korumayı ilke edinmiştir. Hedefi, bilgi üreterek ve yayarak eğitime yön vermek ve bu yolla ülkenin gelişimine katkıda bulunmaktır. Bu hedefi gerçekleştirmek üzere, her alanda Atatürk ilkelerine bağlı, akademik elemanlar yetiştirme, araştırma, inceleme ve yayınlar yaparak eğitim ile ilgili sorunların çözümüne yardımcı olma ve yenilikler sunma ve öğrencileri buna özendirme, MEB ve eğitimle ilgili her kurumla işbirliğini geliştirme gibi görevleri yerine getirerek gerçekleştirmektedir (TR2).

Bolu Abant izzet Baysal Üniversitesi

Türkiye'nin iki anakenti olan Ankara ve İstanbul şehirlerinin arasında doğal güzelliklerle çevrili seçkin bir üniversite olan Abant İzzet Baysal (AİBÜ), eğitim ve öğretim alanında da ülkenin en ön sıralarda yerini almaktadır. 1992'de kurulan üniversitede bugün, 8 fakülte, 3 enstitü, 5 yüksekokul, 6 meslek yüksekokulu ve 4 araştırma merkezi bulunmaktadır. Bu birimlerde 900 öğretim elemanı 18.200 öğrenciye kaliteli ve çağdaş eğitim vermenin gururunu yaşamaktadır (TR14).

Bilim üretmek, eğitim yapmak ve bulunduğu yöreyi aydınlatmak hedefiyle yola çıkan AİBÜ, bu üç temel görevini yerine getirirken, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün "çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkma" direktifini gerçekleştirmeyi ana hedefi olarak görür. Bir devlet üniversitesi olan AİBÜ, Türkiye'nin en büyük hayırseverlerinden biri olan İzzet Baysal'ın 42 milyon dolarlık tesis ve donanım yatırımı ile kısa sürede mükemmel bir fiziki yapı ve üstün bir teknolojik donanıma ulaşmıştır (TR14).

Üniversite, bilimsel gelişme ve teknolojileri takip edebilecek, uluslararası rekabet gücüne sahip bir araştırma ortamı hazırlamayı öncelikli görevleri arasında kabul etmekte ve 21. yüzyıl Türkiye'sine çağdaş, nitelikli bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu yolda AİBÜ, kurulduğu günden bu yana büyük bir yol kat etmiş ve Türkiye'nin en hızlı gelişen üniversitesi konumuna gelmiştir (TR14).

AİBÜ, Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinin yanında Vakıf destekli devlet üniversitesi olarak **üçüncü bir model** oluşturmaktadır. Devletin olanaklarına ek olarak İzzet Baysal Vakfı'nın yatırımlarıyla da, kısa sürede mükemmel bir fiziki yapı ve üstün teknolojik donanıma ulasan üniversite, öğrencilerine çağdaş ve gelişmiş bir akademik ortam sunmaktadır (TR14).

Bolu Abant izzet Baysal Üniversitesinde Müzik Eğitimi[4]

1994-1995 Öğretim Yılında "Müzik Eğitimi Bölümü" adıyla kurulmuş, 1998'de "GSEB Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı"na dönüşmüştür. Öğrenciler yıllık lisans öğretimi programında "müzik sanatı yoluyla eğitim" ilkesini gerçekleştirmeyi amaçlayan dersler alırlar. Ana Bilim Dalı'nda, Ana Çalgı Eğitimi (yaylı çalgılar, nefesli çalgılar, gitar) piyano, şan, solfej ve armoni, koro, orkestra, Müzik Tarihi, Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği dersleri yanında öğretmenlik yeterlilik dersleri de verilir. Kurumda yapılan sanatsal ve bilimsel çalışmalar (koro, orkestra, oda müziği, şan ve değişik çalgılar) Üniversitede, Bolu'da ve yurt düzeyinde etkinlikler olarak sergilenmekte, olumlu etkinlikleri her geçen gün artmaktadır (TR15).

Bu kurum, lisansüstü çalışmalarını yürütmede Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlıdır. Enstitü, Yüksek Lisans alanında 15 Ana Bilim Dalı, Doktora alanında 6 Ana Bilim Dalı'nda öğretim etkinlikleri sürdürmektedir. 2005-2006 Eğitim Öğretim Yılı

[4] Abant İzzet Baysal Eğitim Fakültesi
Gölköy Kampüsü, 14280, BOLU
E-posta: gurer_m@ibu.edu.tr **Telefon :** (0374) 254 10 00**Faks**: (0374) 253 46 41

Bahar döneminde 623 Yüksek Lisans, 57 Doktora ve 52 Özel öğrenci derslere devam etmektedir. Bu güne kadar 360 Yüksek Lisans, 32 Doktora öğrencisi mezun olmuştur. Müzik eğitimi alanındaki lisansüstü programlar, giderek Türkiye'nin en iddialı programları arasında yer almıştır.

Selçuk Üniversitesi

Konya, 1962'de MEB'e bağlı olarak açılan Selçuk Eğitim Enstitüsü ve Yüksek İslam Enstitüsü ile üniversiteye sahip olma yolunda ilk adımını atmıştır. Bu ilk adımın güçlendirilerek geliştirilmesi için 1968'de Üniversite'yi Kurma ve Yaşatma Derneği kurulmuştur. Binası, dershanesi, personeli ve bütçesi olmayan bu derneğin çabaları ile 1970-1971 eğitim-öğretim yılında Çocuk Esirgeme Kurumu'na ait bir binada, yüksekokul olarak hizmet vermeye başlayan kurum, 5 Temmuz 1971'de Konya Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi'ne dönüşmüştür (TR7).

Üniversitenin kuruluşuna öncülük eden bu üç okuldan asıl üniversiteye geçiş ise 1975'te gerçekleşmiş ve kurum bünyesinde fakülteler açılmıştır. 1982'de YÖK'e bağlanana Selçuk Üniversitesi(SÜ) 16 Fakülte, 1 Devlet Konservatuvarı, 1 Yabancı Diller Yüksekokulu, 2 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, 3 Sağlık Yüksekokulu, 25 Meslek Yüksekokulu, 4 Enstitü, 13 Araştırma ve Uygulama Merkezi ve 60.000'i bulan öğrenci sayısı ile Türkiye'nin büyük üniversiteleri arasında yer almaktadır (TR7).

Selçuk Üniversitesinde Müzik Eğitimi[5]

1987'de eğitim-öğretime başlayan Müzik Eğitimi Bölümü 1998'de "Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı"na dönüşmüştür. Tüm ülkedeki diğer eş kurumlarla aynı programı toplam 8 yarıyılda yürüten bu ana bilim dalının öncelikli amacı ilk ve orta dereceli okullara müzik öğretmeni yetiştirmektir.

[5] **Adres:** Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı (F-Blok) Meram Y.Y. KONYA (42099)
Tel (Eğitim Fakültesi Santral): (332)323 82 20 **e-posta**: gsanatlar@selcuk.edu.tr
Müzik Eğitimi Başkanı: Prof. Yusuf AKBULUT, (332) 323 82 20 / 303 ve 306

Ayrıca, ses ve çalgı icrasında üstün performans gösteren öğrenciler opera, orkestra, koro topluluklarında sanatçı olarak ve konservatuvar, güzel sanatlar fakültesi, eğitim fakültesi güzel sanatlar bölümü gibi kurumlarda öğretim elemanı olarak görev alabilmektedirler (TR8).

Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, her yıl çeşitli konser etkinlikleri ve ders dışı etkinliklerde bulunmaktadır. Bunlar Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği, Oda Müziği, Orkestra, Çok Sesli Koro konserleri ile çeşitli bireysel konserlerden oluşmaktadır. Bu bölüm, lisansüstü çalışmalarını yürütmede Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlıdır. Enstitüde müzik eğitimi alanında yüksek lisans programı 1991, doktora: programı ise 2001 yılında açılmıştır (TR8).

4.2.1.2. Kanada Batı Ontario Üniversitesi Müzik Fakültesi[6]

1878'de Bishop Isaac Hellmuth tarafından kurulan The Western University of London Ontario, ilk mezunlarını sanat ve tıp alanında 1883'de vermiştir. Uzun geçmişiyle, müzik eğitimi alanında ulusal lider kabul edilen bir eyalet (devlet) üniversitesidir. Müzik eğitim programları, lisans düzeyinde müzik performansı ve akademik eğitim arasındaki güçlü dengesi ve lisansüstü düzeyde araştırma temelli esnek yapısıyla, benzersizdir. Öğrenciler başarılı müzik eğitimcileri ve iyi donanımlı müzisyenler olarak gerçekleşecek kariyerlerine, her ikisini de kapsayan başarılı bir akademik çalışma programıyla hazırlanırlar (CA9)

Öğretim üyeleri, kendini işine adamış yol gösterici öğretmenler olarak, lisansüstü öğrencilere, bilgiye dair tutkulu arayışı sindirerek öğretirken onları orijinal ve bağımsız düşüncelerle donatır. Alanlarında önde gelen araştırmacılar olarak,

[6] Adres THE UNIVERSITY OF WESTERN ONTARIO FACULTY OF MUSIC
London, ON / Canada N6A 3K7
Telefon (Lisansüstü Sekreterliği): (519) 661-2043, x 85354
Lisansüstü Program Yardımcısı: Shelly Koster (519) 661-2111 x 85354 skoster@julian.uwo.ca
Internet: http://www.music.uwo.ca/ ve http://www.music.uwo.ca/grad/
Lisansüstü ve Araştırma ile İlgili Dekan: Dr. Richard S. Parks (519) 661-2043 rsparks@uwo.ca

fakülte üyeleri ve öğrenciler zorlu akademik arayışlarını ve entelektüel doyumlarının keyfini birlikte paylaşırlar (CA11)

Batı Ontario Üniversitesi'nde müzik alanı yüksek lisans ve doktora çalışmaları, Antik Yunan Felsefe Okulu'ndan beri süregelen bir geleneği izleyerek, bilim ve sanatı aynı çatı altında buluşturmaktadır. Bu üniversitede lisansüstü çalışmalar, Lisansüstü Sanat Çalışmaları Fakültesi kapsamında, Müzik Dekanlığı başkanlığındaki bir komite tarafından, dört bölüm altında yürütülür: Kompozisyon, Müzik Eğitimi, Müzikoloji, Müzik Kuramı ve Performans Bölümleri.

Müzik doktorası ilk olarak Sistematik Müzikoloji Doktorluğu adı ile kurulmuş; 1999'da bu ad, programın kapsamını daha iyi yansıtabileceği inancıyla, Müzik Doktorası olarak değiştirilmiştir. Bu gün Batı Ontario Üniversitesi'nde, "Müzik Terapisi ve Analiz", "Estetik", "Ses Fiziği", "Müzik Psikolojisi", "Müzik Eğitimi", "Müzik Eğitimi Felsefesi" ve yelpazesi antik müzikten popüler müziğe dek açılan "Müzikoloji" gibi çeşitli alanlarda doktora programları sunulmaktadır. Müzik Dekanlığı başkanlığındaki komite, aşağıdakilerin katılımı ile oluşmaktadır (CA11):

• Lisansüstü Komitesi Dekanı, Lisansüstü Çalışma ve Araştırmalar Yardımcı Dekanı,
• Müzik Fakültesi içindeki dört bölümün başkanları ve birer üye,
• Müzik alanında Lisansüstü Öğrenciler Topluluğu'ndan seçilmiş bir öğrenci.

Bu komite, stratejik süreçleri belirler, tez ve resital önerilerini onaylar, dilekçe ve başvuruları değerlendirir ve programların akademik yönetimini genel olarak izler. Komitenin öngördüğü "öğrenimde başarı" ölçütleri aşağıdaki gibidir:

• Tüm dersleri iyi notlarla tamamlamış olmak
• Başarısı onaylanmış bir tez konusu ya da resital programına sahip olmak ve bu proje üzerinde tutarlı bir çalışmanın belgesini/raporunu sunmak.

Müzik Fakültesi içindeki dört bölümünün başkanları, müzik yüksek lisans (MMus) öğrencilerinin program danışmanlığını yürütürler: öğrencilerle iletişim içinde, temel kabul kararlarını düzenler, özel ön gerekliliklerin yerine getirilmesini ve gözden geçirme çalışmasının gerekli olup olmadığını izler ve ders çalışmalarını planlarlar (CA11).

Müzik alanında lisansüstü çalışmalar bölümü, üniversite atmosferini ve akademik bir topluluk duygusunu özendirmeyi amaçlar. Öğrencilerin, Batı Ontario profesörlerinin ve diğer üniversitelerden davet edilen akademisyenlerin hazır bulunduğu, en son araştırma ve akademik ilgi alanlarının tartışıldığı "Doktora Konferansları Dizisi" üniversitenin ünlü lisansüstü etkinliklerindendir (CA10).

4.2.1.3. Norveç Devlet Müzik Akademisi [7]

Norveç Devlet Müzik Akademisi'nin 1973'de kurulmasından önce, uygulamalı müzik alanında yükseköğretim, büyük kentlerdeki özel müzik konservatuvarlarınca yürütülmekteydi. Bunların içinde başı çeken, 1883'de Lindeman ailesi tarafından kurulan ve yürütülen Oslo Müzik Konservatuvarıydı. Amaç, Norveç Lüteriyen Kilisesi orgcularının eğitsel olanaklarını iyileştirmek ve profesyonel ilgilerini daha ileriye götürmelerine olanak vermek idi. Girişimleri, birkaç yıl sonra öyle bir azim ve coşkuyla birleşti ki, kurum tam kapasiteli bir konservatuvara dönüştü. Lindeman'lar, hem iyi birer organizatör hem de çok başarılı birer müzik pedagogu idiler. Öyle ki, 19. yüzyılın son çeyreğinden 20. yüzyıl son çeyreğine kadar Norveç'te çalışan müzisyenlerin önemli bir çoğunluğu onların öğrencilerinden oluşmaktaydı. Bununla birlikte mali kaynak sınırlılığının, gelişimi zorlaştırıcı etkileri Lindeman ailesini pek çok kez bir hediye olarak kurumu devlet bünyesine almayı teklif etmek zorunda bıraktı. Sonunda Norveç Devlet Müzik Akademisi'nin kurulması ile aktiviteleri son buldu ve tüm kadrosu ile her türlü malzemeleri bu yeni kuruma aktarıldı (NO3).

İlerleyen zaman, Norveç Devlet Müzik Akademisi'nin fiziki olanaklarının geliştirilmesini gerektirdi ve 1989'da modern bir enstitü olarak, ilk konser salonu, modern bir kütüphane, fakülte üyeleri için çok sayıda ofisleri de içinde barından yeni kampüsüne taşındı. Böylece 100 yıl sonra da olsa, Lindeman ailesinin müzik

[7] Adres NORWEGIAN STATE ACADEMY OF MUSIC
P.O. Box 5190, Majorstua N–0302 OSLO, NORWAY
Telefon: + 47 23 36 70 00 Faks: + 47 23 36 70 01
E-mail: mh@nmh.no Internet: http://www.nmh.no

öğretmenliği, sahne sanatçılığı, kilise müziği, bestecilik, müzik terapisi, müzik araştırmaları alanlarında üniversite düzeyinde eğitim veren ve tam ekipmanlı müzik okulu hayali gerçekleşmiş oldu (NO3).

Günümüzde Norveç'in en üst düzey müzik eğitimi kurumu olan Norveç Devlet Müzik Akademisi, SOKRATES çatısı altında buluşan Avrupa Müzik Akademileri Ağı'nın ve NORDPLUS çatısı altında buluşan çeşitli İskandinav ülkelerinin müzik konservatuvarları arasında öğrenci ve öğretim elemanı işbirliği ve değişimi konusunda önemli üyelerindendir. Ayrıca dünyadaki diğer pek çok müzik kurumu ile karşılıklı anlaşmaları vardır (NO4).

Kurumun müzik alanındaki başarısının ve hem lisans hem lisansüstü derslerin çeşitlilik ve içerik açından zenginliğinin bir göstergesi, toplamları yılda yaklaşık 300'ü bulan konserler ve kayıtlarla dünyanın en önde gelenleri içinde yerini almış olmasıdır. Kurumda çalışma programları çok iyi eğitimciler ve müzisyenlerce sürekli olarak geliştirilmekte ve güncellenmektedir (NO4).

4.2.1.4. Amerika Birleşik Devletleri Güney Carolina Üniversitesi Müzik Okulu[8]

1801'de Amerikan Devrimi ruhunun uyanmaya başladığı bir atmosferde Güney Carolina Yüksekokulu adıyla kurulan, 20. YY başında lisansüstü çalışmalarıyla tam bir üniversiteye dönüşen kurum, ülkenin iç savaştaki bölünüşünde ve yeniden birleşmesinde ayakta kalarak tarihi geleneklere ev sahipliği yapmıştır. 1868'de Siyahlara yükseköğrenimin kapılarını açan "ilk üniversite" ve 1917'de Güney Carolina'nın devlet destekli "ilk üniversitesi" olmuştur.

Bugün 200 yılı aşkın eğitim mirasını geleceğin dünyasına taşımakta olan Güney Carolina Üniversitesi, ABD'nin ve dünyanın önde gelen araştırma kurumlarından biri olarak, bünyesindeki 15 farklı okulda 360'tan fazla lisans ve

[8] University of South Carolina School of Music
813 Assembly St. Columbia, SC 29208
Undergraduate Information: ugmusic@mozart.sc.edu
Graduate Information: gradmusic@mozart.sc.edu

lisansüstü öğretim programı sunmaktadır. Ayrıca tüm Güney Amerika, Avrupa, Afrika, Çin ve Japonya üniversiteleri ile akademik değişim programları yürütmekte olan kurumun misyonu, "en üst kalitede eğitim, araştırma, yaratıcı etkinlik hizmetleri sunmak" tır (US10).

Güney Carolina Üniversitesi Müzik Okulu ise, müziğin insan yaşamındaki önemli rolüne değer vermeyi ve tüm Güney Carolinalılara, Amerikalılara ve dünyadaki herkese bu yönde liderlik etmeyi ve bu lider konumunu korumayı amaçlayan bir kurumdur. Çok sayıdaki ulusal akrediteli lisans ve lisansüstü akademik kariyer programlarına, çeşitliliğe açık biçimde esin kaynağı olan, bu son derece iyi donanımlı müzik fakültesi, müzik adına çalışmalar, icralar yürütür. Müzik için dersler verir, müziğe ortam yaratır, müziğin yanında yer alır (US12).

Çeşitli konu alanlarındaki lisans ve lisansüstü programlar çerçevesinde, bireysel olarak ve grupla yapılan dersler ve müzik topluluğu çalışmaları sunar. Senfonik Koro, Senfonik Orkestra, Üniversite Şarkıcıları (Opera), Nefesli Çalgılar Topluluğu, Konser ve Marş Bandoları, Vurmalı çalgılar Topluluğu, Küçük Caz Orkestrası ile öğrencilere ve topluma her yıl yaklaşık 250 konser ve resital verme/izleme olanağı tanır (US11).

Bölüm, büyük etkinliklere ev sahipliği yapan pek çok müzik merkezine, önemli konser ve resital salonlarına, prova ve kayıt stüdyolarına, araç gereç yönünden zengin dersliklere ve öğrencilerin, araştırmacıların ve bilim adamlarının yararlanması için aşağıda belirtilen çeşitli servis ve kaynaklara sahiptir (US11):

Müzik Kütüphanesi: 90.000'in üstünde kitap, tüm biçimlerde 60.000'in üstünde ses kaydı, 32 dinleme-izleme odası, 135 periyodik yayın ve müzik araştırmaları ve süreli-süresiz yayınları için çok gelişmiş bir çevrimiçi veri tabanı içerir. Ayrıca çeşitli özel koleksiyonlara ve arşivlere ev sahipliği yapar.
Merkezler ve Enstitüler: Güneydoğu Afrika-Amerika Müziği Merkezi, Çocuk Müziği Geliştirme Merkezi, Güney Carolina Şeflik Enstitüsü, Gordon Müzik

Öğretim Workshop Enstitüsü, Güneydoğu Piyano Festivali, Yaylı Sazlar İçin Projeler, Bilgisayar Destekli Beşeri Bilimler Araştırma Merkezi
Tesisler: Müzik Okulu Resital Salonu, Sanat merkezi, Küçük İcra Salonları, Kayıt Stüdyosu, 100'den fazla bireysel öğretim ve çalışma odası ayrıca eğitmenler için müzik laboratuvarları ve oda müziği çalışma salonları
Halk Programları: Tüm Eyalet Bandoları İçin kayıt Projesi, Müzik (Yaz) Konservatuvarı, Kamuya Açık Müzik Programları, İspanyol Müziği Uluslararası Kursu, Çello Korosu, Yaz Dönemi Workshop Programları

Müzik Okulu, müzikte yüksek eğitimi tüm incelikleriyle ulusal bir çapa ulaştırmakta ve geldiği bu noktayı dünyadaki müzik adına atılacak daha büyük adımlara ve önderliklere dönüştürmeye hazırlanmaktadır. Müzik Okulunun çalışmalarında temsil edilen "müzikte ve müzik yoluyla eyleme kültürü", Güney Carolina Üniversitesinin ekonomik, sosyal, kültürel ve sanatsal araştırma merkezleriyle eşsesli olmakla kalmayıp yeni profesyonel müzisyenleri ve müzik eğitimcilerini kariyerlerinde başarılı olmalarını sağlayacak bilgi ve becerilerle donatarak müziğin gücünün egemen olmasını sağlamaktadır. Bu okul, Ulusal Müzik Okulları Birliği (National Association of Schools of Music) tarafından akredite edilmiştir.

4.2.1.5. Avustralya New South Wales Üniversitesi Müzik & Müzik Eğitimi Okulu[9]

Avustralya New South Wales Üniversitesi (UNSW) 25 ülkede 100den fazla prestijli partneri olan geniş ve aktif bir değişim programını yönetmektedir. Fark yaratmak isteyen bir eğitim ortamının olanaklarını ve zorluklarını gösterebilmek için, yurt dışına giden ve yurda dönen öğrencilerine, ortak/eş kurumlar bulma olanağı sağlar. Uluslararası değişim öğrencileri, değişik kültürlerden insanlarla karşılaşır,

[9] Adres: School of Music and Music Education
The University of New South Wales
UNSW SYDNEY NSW 2052 AUSTRALIA
Telefon: +61 2 9385-4871 E-mail: music@unsw.edu.au
Internet: http://music.arts.unsw.edu.au/index.php

kendi kişisel ufuklarını genişletir ve kariyerleri için bir ömürlük deneyimler kazanırlar (AU10).

UNSW Avustralya'nın belli başlı araştırma üniversitelerindendir. Sosyal Bilimler ve Sanat Fakültesi yenilikçi yaklaşımlarla yeniden ele alınmış ve yüksek lisans dersleri ve eğitsel araştırmalar arasındaki boşlukları dolduracak biçimde yeni bir programla düzenlenmiştir. Programlar, özellikle araştırma becerilerini geliştirmek ve araştırmada pratikleşmek isteyen profesyoneller ve için uygundur. Araştırma hem eleştirel ve yaratıcı aktivitelerle insan bilgi birikimini zenginleştirmek üzere düzenlenmiş sorgulayıcı yöntemleri hem de yeni keşifler ya da yenilikçi düşüncelerin gelişimi ile var olan bilginin yapıcı eleştirilerle kuramsal olarak arıtılmasından oluşan sentezi içerir. Araştırmalardaki hedef, araştırma sonuçlarını yayımlamak ve bu sonuçları pratik uygulamalarla kamuya kanıtlamaktır. Araştırma yüksek lisansı ve doktora gibi lisansüstü araştırma programları, öğrenciye bir danışmanın rehberliğinde bağımsız araştırmalar yapma olanağı sunar. Üniversitede her fakülte, değişim programını da içeren, kendi doktora ve yükseklisans programlarını kendisi yönetmektedir (AU10).

Bu kurumdaki müzik eğitimi çabalarının kökleri, bölgenin (NSW), örgün müzik eğitiminde 1860-1870'lerde (sömürge ve federasyon dönemi) resmi öğretim yöntemi olarak Curwen's tonic sol-fa (movable-doh) sistemini başlattığı ve günlük okul ders programının bir parçası olarak şarkı söylemeyi kurumsallaştırdığı dönemdedir. O günden bugüne, NSW'deki müzik eğitimi genel sınıf öğretmenlerinin sorumluluğunda olagelmiştir. 1895'te kurulan, NSW Eyalet Müzik Konservatuvarı bu çabalara resmi kişilik kazandırmıştır. Bu kurum, "Kamusal Müzik Sınavları" alanında öncülük eden diğer kurumlarla birlikte, Avustralya Müzik Sınavları Yönetim Kurulu'nun (AMEB) ilk kurucuları içindedir ve 1916'da işletilmesine ortak olmuştur (AU10).

Modern dönemde, sınıfta müzik eğitimi yöntemlerinden Dalcroze Eurhythmics üzerine temellenen "Hareket Aracılığıyla Müzik", okul müzik programlarında önemli bir rol oynamış ve NSW bu konuda başı çekmiştir. Kurumun,

okul müziği üzerindeki bir başka önemli etkisi, 1971'de, NSW Eğitim Bakanlığı'nın, Sydney'in West Metropolitan Bölgesi'nde oldukça başarılı bir "Kodály Pilot Projesi" gerçekleştiren Deanna Hoermann tarafından Avustralya'ya tanıtılan Kodály yöntemine destek vermesidir. NSW halen, 1973'te kurulan Avustralya Kodály Müzik Eğitimi Kurumu ile sıkı iletişimdedir (Stevens, R.S. 1997).

Bu gün NSW, Avustralya'nın en iyi üniversiteleri olmalarıyla tanınan "8'li Grup" (Group of Eight) içinde yer almaktadır. Kendi aralarında/ kendi başlarına birer yönetimi olan bu üniversite grubunda yer alan diğer üniversiteler, Queensland, Sydney, Melbourne, Adelaide, Western Australia, Monash ve Australya National üniversiteleridir (Stevens, R.S. 1997).

Bu günkü yapılanması açısından, Müzik ve Müzik Eğitimi Okulu 1990'da NSW Üniversitesinin Müzik Bölümü ile Sidney İleri Eğitim Kolejinin birleşimiyle kurulmuş ve Müzik Eğitimi lisans programı 1996'da başlatılmıştır. Lisansüstü eğitim çalışmalar ise daha önce, 1986'da NSW Üniversitesinin Müzik Bölümü'nde (birleşmeden önce) başlatılmıştır[10].

4.2.1.6. Avusturya Graz Dramatik Sanatlar ve Müzik Üniversitesi[11]

Avusturya'nın Styria bölgesinde yer alan ikinci büyük kenti ve ülkenin en çok üniversite olan kenti "Graz"daki "Graz Dramatik Sanatlar ve Müzik Üniversitesi" (KUG) hem bir sanat üniversitesi, hem de ülkenin 18 yükseköğrenim

[10] Kaynaklarda yer almayan bu bilgilere, Okul Başkanı Dr Christine Logan, öğretim üyesi Assoc.Prof. Robert Walker ve öğretim elemanı Dr John Peterson ile e-posta yoluyla yapılan yazışmalarla ulaşılmıştır.

[11] Adres: Kunt Universitat Graz)
Studien- und Prüfungsabteilung (Registrar´s Office)
University of Music and Dramatic Arts Graz, Palais Meran
Leonhardstrasse 15, A-8010 Graz, Austria
Telefon: +43 316 389–1313–1310–1160 Faks: ++43 316 389–1161
E-mail: petra.lechner@kug.ac.at olivera.stevanovic@kug.ac.at
Internet: http://www.kug.ac.at/englisch/index_e.shtml

enstitüsünden biridir. Bu devlet üniversitesi, Avusturya'nın güneydoğusundaki konumuyla, doğudaki ve güneydoğudaki komşu ülkeler arasında köprü görevi görmüştür. KUG öğrencilerinin büyük bölümü bu komşu Avrupa ülkelerindendir ve bu yönüyle üniversite, AB'nin doğuya doğru genişlemesi bağlamında kültürel işbirliğine odaklanabilen bir yapıdadır (AT12).

Graz geleneğinde, üniversite yaşamının kalite ölçütlerinden biri kurumsal aktivitelerin ve kamusal ilgi alanlarının örtüşmesidir ve üniversiteyi halka açmak, ana programın bir parçasıdır. Dolayısıyla, çeşitli alanlarda (orkestra, oda müziği, koro, opera, caz ve tiyatro) ana teması, geleneğe yakın bağlarla karakterize edilen çağdaşlık anlayışı olan, halka açık icra programları geliştirilmiştir. Bu yaklaşım, genç icracıların estetik post-modernize görüşlerini ya da güncel yaşamı yansıtan eleştirel yorumlar geliştirmelerine olanak vermektedir (AT12).

Üniversitede, konu bakımından birbirine bağlı bölümlerin bütününü kapsayan fakültelerin başında dekan bulunur. Hangi fakültede hangi derslerin verilmesi ve hangi sınavların yapılması gerektiği gibi birçok konuyla dekan yardımcısı ilgilenir. Yurt dışında mezun olmuş öğrencilerin derslerinin tanınması konusu da dekan yardımcısının görevi alanına girer. Enstitüler ise bir lisans bölümünün yönetimsel kuruluşudur (AT12).

İkincil akademik okullarda ve ikincil yüksekokullarda müzik öğretmenliği yapmak isteyen öğrenciler, üniversitenin müzik ve sahne sanatları bölümlerinde akademik bir konuyu çalışabilecekleri gibi, iki müzik aleti üstüne ya da aynı zamanda ses öğretmeni olarak uzmanlaşabilirler. Dersler dokuz yarıyıl sürer ve üniversite derecesiyle, öğrenciler ikinci konularına bağlı olarak "Mag.art", "Mag.phil.", "Mag.rer.nat. gibi diplomalarla mezun olurlar. 2002/03'te getirilen yeni öğretim programında eğitim konuları, ders sayılarındaki genel azalmaya karşın kendi yerlini koruyabilmiştir (AT14).

Öğretim programı, müzik eğitimi alanlarındaki eğitimlerle konser eğitimi gibi zorlu okul dışı eğitimleri bütünleştirecek biçimde düzenlenmiştir. Bu gelişmeler,

müzik eğitimi konusunda doktora derecesi veren programlar ve araştırmalar üzerinde özellikle olumlu etkiler yapmıştır. Çalgı ve/ya da ses öğretmenliği yapmak isteyen öğrenciler de sekiz yarıyıl süren programlarla bu okulda eğitilmektedir. Öğrencilere, üzerinde uzmanlaşabilecekleri, örneğin temel müzik eğitimi gibi, sayısız alan sunulur. Derslerin ikinci aşaması (4 yarıyıl) akademik dereceyle ödüllendirilir ("Mag.art"). Ayrıca üniversite, müzik öğretmenlerinin niteliklerini geliştirmeyi amaçlayan bir dizi hizmet içi öğretmen eğitimi kursu geliştirmiştir (AT14).

Avusturya Graz Dramatik Sanatlar ve Müzik Üniversitesi'nde, birçok eğitim alanı geleneksel 'Meisterlehre' ilkesine göre verilmektedir ve bu ilke çerçevesinde öğrenciler, belirli öğretmenlerle bireysel dersler almaktadır (Öğretmeni değiştirmek olanaklıdır). Eğitim süresince öğrencilere artistik derslerin yanında, alanlarıyla ilgili zorunlu ve seçmeli dersler de verilir. Eklemeli sisteme göre, müzik eğitimi ve aktörlük gibi pek çok alan arasında, dersler üniversitenin genel programı içinden karşılaştırılarak seçilebilir. Böylece öğrencilere aynı zamanda çeşitli artistik ve bilimsel alanlarda gelişme olanağı verilir (AT13).

4.2.2. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Birimlerindeki Kurumsal Yapılanmaların Karşılaştırmalı Yorumu

Aşağıdaki tabloda (4.2.2.1.) araştırma kapsamına alınan ülkeler ve bu ülkelerden seçilen üniversiteler görülmektedir. Ülkelerin sıralaması yurt içi – yurt dışı oluşlarına ve üniversitelerinin müzik öğretmeni yetiştiren programlarının başlangıç yıllarına göre yapılmıştır. Bunu izleyen diğer tüm tablolarda ve anlatımlarda da aynı sıra korunmuştur. Bu tabloda verilen başlangıç yılları, programların bu günkü yapılanmalarına kavuştukları tarihler değil, müzik eğitimi alanında yükseköğretim yapma çabalarının başladığı tarihlerdir.

Tablo 4.2.2.1. *Araştırma Örneklemindeki Üniversiteler ve Müzik Öğretmeni Yetiştiren Programlarının Başlangıç Yılları*

Ülke /Kent Adı	Üniversite Adı	K. Yılı	K*
Türkiye/Ankara	Gazi	1937	TR/G
Türkiye/İstanbul	Marmara	1969	TR/M
Türkiye/İzmir	Dokuz Eylül	1973	TR/DE
Türkiye/Konya	Selçuk	1987	TR/S
Türkiye/Bolu	Abant İzzet Baysal	1994	TR/AIB
Kanada/Ontario	Western Ontario	1878	CA/WO
Norveç/Oslo	Norwegian State Academy of Music	1883	NO/NAM
ABD/South Carolina	South Carolina	1915	US/SC
Avustralya/Sydney	New South Wales	1916	AU/NSW
Avusturya/Graz	Music and Dramatic Arts	1967	AT/MDA

** Kısaltmalar: Uluslararası ülke kodları ve üniversitelerin baş harflerinden oluşmaktadır*

Ülkelerin yükseköğretim sistemlerindeki değişimler ve öğretmen yetiştiren programlarındaki yapılanmalar, yukarıdaki tabloda verilen tarihlerden sonra çeşitli değişikliklere uğramış, ilgili birimlerin adları da değişmiştir. Bu kurumların ilgili bölümlerinin bu günkü adları aşağıdaki tabloda görülmektedir:

Tablo 4.2.2.2. *Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerde Müzik Öğretmenliği Lisans ve Lisansüstü Programları Yürüten Birimlerin Bugünkü Adları*

Üniversite	Birim Adı
TR/G	Gazi Eğitim Fakültesi GSEB* Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
TR/M	Atatürk Eğitim Fakültesi GSEB Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
TR/DE	Buca Eğitim Fakültesi GSEB Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
TR/S	Eğitim Fakültesi GSEB Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
TR/AIB	Eğitim Fakültesi GSEB Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
CA/WO	The Don Wright Faculty of Music (Don Wright Müzik Fakültesi)
NO/NAM	Norges musikkhøgskole (Norveç Müzik Akademisi)
US/SC	School of Music (Müzik Okulu)
AU/NSW	School of Music & Music Education (Müzik ve Müzik Eğitimi Okulu)
AT/MDA	Institut für Musikpädagogik (Müzik Eğitimi Bilimi Enstitüsü)

* GSEB = Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

Tablo 4.2.2.2.'de yer alan üniversiteler ve bu üniversitelerde yer alan müzik eğitimi alanı lisans ve lisansüstü programlarını yürüten birimlerin **ortak özellikleri**, daha önce verilen ayrıntılı açıklamalar ışığında 4 madde ile özetlenebilir:

1) Hepsi devlet üniversitedir.
2) Hepsi müzik eğitimi alnında köklü bir geçmişe sahiptir ve ülkelerinde aynı alandaki diğer yükseköğretim kurumlarına öncülük etmişlerdir.
3) Müzik eğitimi alanında hepsinin hem lisans hem lisansüstü programları vardır.
4) Lisansüstü programları yüksek lisans ile sınırlı olmayıp, doktora programlarını da içermektedir.

Bu kurumlar arasındaki en önemli **farklılık** şudur: Türkiye'dekiler, "Eğitim Fakültesi" çatısı altındaki ilgili "Bölüm"ün altında yer alan "Ana Bilim Dalları"dır. Diğerleri ise, "bağımsız", sadece müzik sanatı ve müzik bilim alanları üstüne kurulu, "Müzik Akademisi", "Müzik Fakültesi", "Müzik ve Müzik Eğitimi Okulu" ve "Müzik Üniversitesi çatısı altında Müzik Eğitimi Bilimi Enstitüsü"dür.

Diğer bir önemli **farklılık**, lisans programlarında Türkiye dışındakilerin standart bir program uygulamamalarıdır. Standart (her üniversitede aynı olan) programı olmayan ülkelerde çeşitli öğretim kademelerine yönelik farklı programlar ve bu programlar sonucunda elde edilen farklı dereceler vardır. Bu ülkelerdeki üniversitelerde, farklı kademelerdeki müzik eğitimi alanında öğretmen yeterlilikleri açısından belirli ulusal ortak ölçütler sağlanmakta ancak kuruma özgü, farklı dersler ve uygulamalar da sunulmaktadır. Lisansüstü programlarda da Türkiye'dekinden farklı olarak, konu alanı bakımından çeşitli seçenekler sunulmaktadır.

4.3. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçlarına, Konu Alanlarına, Verilen Tüm Derecelere ve Öğrenim Sürelerine İlişkin Bulgular

Bu alt kesimde ilk olarak, araştırma örneklemindeki üniversitelerde yürütülen müzik alanı lisansüstü programlarının sunduğu dereceler ve başlıca alt konu alanları açıklanmıştır. Bu konu alanlarından "öğretmenlik/eğitim" ile ilgili olanların tanım, amaç, kapsam, yöntem ve ilkeleri, ayrıca akademik giriş koşulları ve öğrenim süreleri betimlenmiştir. Ardından, saptanan bulgular karşılaştırılarak, aralarındaki benzer, ortak ve farklı noktalar yorumlanmıştır.

4.3.1. Türkiye Üniversitelerinde Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçları, Konu Alanları, Verilen Tüm Dereceler ve Öğrenim Süreleri[1]

Türkiye'de lisansüstü programlarının, **temel amacı ve işlevi,** müziğin sanatsal, eğitimsel ve araştırmaya dayalı alanlarında üst düzey insan gücünün yetiştirilmesine olanak tanımak ve bu alanların geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. Lisansüstü programlardan, yükseköğretim öncesi genel ya da mesleki öğretim kurumlarında çalışan müzik öğretmenleri; **özellikle doktora programlarından** yükseköğretim kurumlarının akademik elemanları ve öğretim üyesi adayları ile araştırmacılar – araştırmacı adayları yararlanır.

Özellikle *araştırmacı- akademisyen adayları*, yarının değerler dizisi ve ürünleri için gerekli altyapı çalışmalarını yapacak ve geleceğin öğretim üyeleri ile araştırmacılarını eğitecek adaylardır. Onlar, müzik eğitimi alanındaki bilim üretiminde ve bilimin yayılmasında etkin görev alacakları gibi, alandaki kamu hizmetlerini üst düzeyde düzenleyip yürütecek, toplumun üretim ve hizmet etkinliklerinin nicelik ve niteliğini yükseltecek insan gücünün yetiştirilmesine de katkıda bulunacaklardır. Bu nedenle, bu adayları yetiştirme görevi, son derecede dikkat ve özen isteyen, zorlu olduğu kadar heyecanlı ve onurlu bir görevdir.

---

[1] 4.3.1. Kesiminde, "TR 2, 3, 6, 9, 13" kodlu kaynaklardan elde edilen veriler birleştirilerek kullanılmıştır.

Türkiye'den seçilen **Gazi, Abant İzzet Baysal, Dokuz Eylül, Selçuk ve Marmara Üniversiteleri**'nin **Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Enstitüleri**ne bağlı olarak, yürütülen l**isansüstü çalışmaları**, üç farklı programla sunulmaktadır. Bunlar **yüksek lisans (tezli/tezsiz), doktora ve sanatta yeterlik** programlarıdır. Her programda tek bir alan seçeneği vardır: "müzik öğretmenliği". Bu alandaki eğitim, "**Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı**" adı altında verilmektedir. Bunun dışında müzik öğretmenliği alanın alt dallarında (ses, çalgı, kuram vb) sunulan uzmanlık programları ya da müziğin öğretmenlik dışındaki alanlarında (müzikoloji, kompozisyon vb) sunulan uzmanlık programları yoktur[2].

Müzik Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı'nın amacı, öğrencinin müzik eğitimi alanında bilimsel araştırma yaparak bilgilere erişme, bilgiyi değerlendirme ve yorumlama yeteneğini kazanmasını sağlamaktır. Bu program toplam 21 krediden az olmamak koşuluyla en az 7 adet ders, 1 seminer dersi ve tez çalışmasından oluşur. Seminer dersi ve tez çalışması kredisiz olup başarılı ya da başarısız olarak değerlendirilir. Öğrencinin alacağı derslerin en çok ikisi, öğrenimi sırasında alınmamış olması koşuluyla, lisans derslerinden seçilebilir. Ayrıca dersler ilgili ana bilim/ana sanat dalı başkanlığının önerisi ve yönetim kurulu onayı ile başka yükseköğretim kurumlarında verilmekte olan derslerden de seçilebilir. Ancak, lisans dersleri ile başka yükseköğretim kurumlarından alınacak lisansüstü derslerin toplamı üçten fazla olamaz. Öğrenci, en geç üçüncü yarıyılın başından itibaren her yarıyıl tez çalışmasına kayıt yaptırmak zorundadır.

Tezli yüksek lisans programını **tamamlama süresi** 4 yarıyıldır. Ancak, derslerin bir kısmını programa girmeden önce özel öğrenci olarak ya da başka kurumlarda almış bulunan ya da tezini daha kısa sürede sunabileceği danışmanı tarafından belirlenen öğrenciler için bu süre ilgili yönetim kurulu kararıyla üç yarıyıla indirilebilir. Dört yarıyıl sonunda kredili derslerini ve seminer dersini başarıyla tamamlayamayan ya da tez çalışmasından üst üste iki kez ya da aralıklı

[2] Yanlıca Dokuz Eylül Üniversitesi'nde "Müzik Bilimleri, Müzik, Opera" olmak üzere üç Ana Sanat Dalında lisansüstü eğitim veren "Güzel Sanatlar Enstitüsü" adında farklı bir enstitü daha vardır. Ancak bu enstitü bünyesinde yürütülen çalışmaların Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülen çalışmalarla herhangi bir ilgisi yoktur.

olarak üç kez başarısız not alan öğrencinin enstitü ile ilişiği kesilir. Bununla birlikte, tez çalışması için ilgili ana bilim/ana sanat dalı başkanlığının önerisi ve yönetim kurulunun onayı ile tezini jüri önünde savunması için en fazla iki yarıyıl ek süre verilebilir. Tez sınavında başarılı olan ve diğer koşulları da yerine getiren yüksek lisans öğrencisine "**Müzik Eğitimi Yüksek Lisans Diploması**" verilir.

Müzik Öğretmenliği Doktora Programı'nın amacı ise, öğrenciye, müzik eğitimi alanında bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmaktır. Doktora programı da, toplam 21 krediden az olmamak koşuluyla en az 7 adet ders, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışmasından oluşur. Doktora programları, yurt içi ve yurt dışı entegre programlar olarak düzenlenebilir.

Doktora programının **tamamlama süresi** 8 yarıyıldır. Ancak, yüksek lisans programında da olduğu gibi, belirli koşullar sağlandığında bu süre ilgili yönetim kurulu kararıyla altı yarıyıla indirilebilir. Dört yarıyıl sonunda kredili derslerini başarıyla tamamlayamayan öğrencinin enstitü ile ilişiği kesilir. Bununla birlikte, tez çalışması öncesindeki tüm aşamalarını başarıyla tamamlayan ama 8 yarıyıl sonuna kadar tezini bitiremeyen bir öğrenci için, tezini jüri önünde savunması için en fazla dört yarıyıl ek süre verilebilir. Tez sınavında başarılı olan ve diğer koşulları da yerine getiren doktora öğrencisine "**Müzik Eğitimi Doktora Diploması**" verilir.

Türkiye'de lisansüstü müzik eğitimi programlarının, öğrencilerin başarması gereken yükümlülükleri açısından **genel içeriği** aşağıdaki gibi tablolaştırılabilir:

Tablo 4.3.1.1. *Türkiye'de Lisansüstü Müzik Eğitimi Programlarının Genel İçeriği*

En az →	Kredi	Ders*	Diğer Gerekler (Kredisiz)
Tezsiz yüksek lisans	30	14	Dönem Projesi +Yeterlik sınavı*
Tezli yüksek lisans	21	7	Bir seminer dersi +Tez çalışması
Sanatta Yeterlik	21	7	Tez ya da sergi, proje, resital, konser, temsil
Doktora	21	7	Yeterlik sınavı +Tez önerisi + Tez çalışması

* Yalnız DEÜ'de derslerden en az birinde öğretim dilini İngilizce olma zorunluluğu vardır ve ders kredisi toplamı en az 27 olmalıdır.

Türkiye üniversitelerinde müzik öğretmenliği programına **akademik giriş koşulları**nın genel çerçevesi aynı olsa da, değerlendirme ve not barajlarında bazı farklılıklar olabilmektedir. Aşağıda tabloda herhangi bir okul adı belirtilmeyen sütun kesitleri, uygulamanın tüm okullarda aynı olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.3.1.2. *Türkiye'de Müzik Öğretmenliği Lisansüstü Programına Akademik Giriş Koşulları*

Program	Yüksek Lisans	Doktora
Ön diploma	Eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi bölümleri, müzik eğitimi ana bilim dalı ya da güzel sanatlar fakültesi müzik bölümü ya da konservatuvar lisans diploması	Lisans ve yüksek lisans diploması (derecesini başvurdukları programdan farklı alanda almış olan adayların, Enstitülerin belirleyeceği bilimsel hazırlık programına katılmaları zorunludur)
Merkezi sınav	LES: en az 45 ya da GRE 610 puan almış olmak	LES: en az 45 (***DEÜ*** *için 50*)ya da GRE: verbal + quantitative bölümünden 950 ve analytical writing bölümünden en az 3.50 puan almış olmak
Yabancı dil	Yabancı dil ön koşulu yoktur. Bununla birlikte sadece **GÜ** bir baraj belirlemeksizin yabancı dil notunu sonuç değerlendirmesinde dikkate alır.	KPDS 50, ÜDS 50, (***DÜ*** *için 60*) TOEFL 153, IELTS 5.5 asgari puanını gösteren belge istenir. Bu koşulun yerine getirilmesi için yeterlilik sınavına kadar süre tanınabilir. (Belgesi olmayan adaylar Enstitü ve Yabancı Diller Bölümü işbirliği ile yapılan yabancı dil sınavına girerler)
Alan sınavı	Enstitü yönetim kurulunca, öncelikle ilgili ana bilim dalı öğretim üyelerinden üçü asıl, ikisi yedek olmak üzere bir jüri oluşturulur. Bu jüri mesleki bilgi değerlendirmesi, yazılı, mülakat, kompozisyon, yetenek-yeterlilik sınavı, portfolyo incelemesi vb. değerlendirme şekillerinden hangisinin/hangilerinin dikkate alınacağına ve bunların içeriğine karar verir. Bu aşamada başarılı olmak için 100 üzerinden alınması gereken en az puan okullara göre şu şekilde belirlenmiştir: **MÜ-SÜ-AİBÜ:** 70 **GÜ:** 50 **DEÜ:** YL için 65 DR için 70	
Diğer	Tüm belgeler için başvuru tarihinde 2 yıllık geçerlik süresi aranır. Adayların özgeçmişlerini, ortalaması en az 70 (sadece **AİB** için YL:60 ve DR:75) olmak üzere mezuniyetteki başarı durumunu gösteren not dökümü belgesini, 2 adet vesikalık fotoğrafı ve TC kimlik belgelerinin kopyasını başvuru dosyalarına eklemeleri gerekir. Öğretim üyelerinin vereceği öneri mektubu ile adaylardan niçin YL ya da DR/SY yapmak istediklerini anlatan bir kompozisyon sunmaları istenebilir.	
	Yabancı uyruklu ya da eğitimini yurt dışında tamamlamış öğrenciler dış temsilciliklerden öğrenim vizesi ve Türkiye'de öğrenim görmelerine engel bir rahatsızlığı olmadığına dair ülkelerindeki resmi bir kuruluştan sağlık kurulu raporu almak zorundadır.	
Değerlendirme	**SÜ ve MÜ:** LES puanının %50'si, Mesleki Bilgi Değerlendirmesi ve alan sınavının %30'u, Transkript notunun %20'si dikkate alınarak başarı ortalaması hesaplanır. **DEÜ:** LES puanının %50'si, Mesleki Bilgi Değerlendirmesi ve alan sınavının %25'i, Transkript notunun %25'i dikkate alınarak başarı ortalaması hesaplanır. **GÜ:** LES puanının %50'si, Mesleki Bilgi Değerlendirmesi ve hiçbir aşamada 50'den az not almamak koşulu ile alan sınavının %25'i, Transkript notunun %10'u, yabancı dil sınavından alacağı notun %15'i dikkate alınarak başarı ortalaması hesaplanır. **AİB**: LES puanının en az % 20'si, Transkript notunun en az %15'i, yabancı dil sınav notunun en az %15'i, büyük ağırlık alan sınavına verilecek şekilde başarı hesaplanır.	

Türkiye[3] programlarında **öğretim dili Türkçe**dir. Tablo 4.3.1.2.'de de görüldüğü gibi, enstitüler, Türk öğrencilerden, alanlarında tezli yüksek lisans ve doktora araştırması yapmaya uygun bir yabancı dili bildiklerini belgeleyebilecekleri ÜDS, KPDS, TOEFL, IELTS, vb sınav sonuçlarını isterler. Yabancı uyruklu adayların, enstitülerin yönetim kurullarınca kabul edilen kurumlardan alacakları belge ile Türkçe bildiklerini belgelemeleri ya da enstitünün belirlediği üç kişilik bir jüri tarafından dil sınavına girmeleri gerekir. Bu sınavda başarılı olmak için 100 üzerinden en az 70 alınması gerekir. Yabancı uyruklu adaylar ayrıca kendi dillerinin dışında bir yabancı dilden de sınava alınabilirler.

4.3.2. Kanada Western Ontario Üniversitesi Don Wright Müzik Fakültesi'nde Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçları, Konu Alanları, Verilen Tüm Dereceler ve Öğrenim Süreleri

Kanada Western Ontario Üniversitesi Don Wright Müzik Fakültesi'nde Lisansüstü müzik programlarının **temel amacı ve işlevi**, adayları, başarılı müzik eğitimcileri, iyi donanımlı müzisyenler ve bilimsel yeterliliklere sahip akademisyenler olarak gerçekleşecek kariyerlerine, "sanat-eğitim-bilim" üçgenini kapsayan akademik çalışma programıyla hazırlamaktır. Bu hedefi gerçekleştirmede, öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilere, bilgiye dair tutkulu arayışı kazandırmaları, onları orijinal ve bağımsız düşüncelerle donatmaları önemli rol oynar.

Batı Ontario Üniversitesi'nde müzik alanı **yüksek lisans ve doktora çalışmaları**, Antik Yunan Felsefe Okulu'ndan beri süregelen bir geleneği izleyerek, bilim ve sanatı aynı çatı altında buluşturmaktadır. Müzik doktorası ilk olarak Sistematik Müzikoloji Doktorluğu adı ile kurulmuş; 1999'da bu ad, programın kapsamını daha iyi yansıtabileceği inancıyla, Müzik Doktorası olarak değiştirilmiştir. Müzik alanında lisansüstü çalışmalar bölümü, üniversite atmosferini ve akademik bir topluluk duygusunu özendirmeyi amaçlar. Öğrencilerin, Batı Ontario profesörlerinin

[3] Türkiye: **ISO Dil Kodu:** TR- Türkçe / **ISO Ülke Kodu:** TR / **Erasmus Kodu:** TR

ve diğer üniversitelerden davet edilen akademisyenlerin hazır bulunduğu, en son araştırma ve akademik ilgi alanlarının tartışıldığı "Doktora Konferansları Dizisi" üniversitenin ünlü lisansüstü etkinliklerindendir (CA10).

Bu üniversitede lisansüstü çalışmalar, Lisansüstü Sanat Çalışmaları Fakültesi kapsamında, Müzik Dekanlığı başkanlığındaki bir komite tarafından, **dört bölüm** altında yürütülür: Kompozisyon, Müzik Eğitimi, Müzikoloji, Müzik Kuramı ve Performans Bölümleri. Bu bölümlerinde yürütülen **lisansüstü programlarının konu alanları** aşağıdaki gibi sınıflanabilir:

Yüksek Lisans: Müzikoloji ya da Müzik Kuramı, Müzik Eğitimi, Kompozisyon ve Yazın- Performans alanlarında

Doktora: Müzik alanının tüm alt dallarında (Müzik Terapisi ve Analiz, Estetik, Ses Fiziği, Müzik Psikolojisi, Müzik Eğitimi, Müzik Eğitimi Felsefesi ve yelpazesi antik müzikten popüler müziğe dek açılan "Müzikoloji" gibi…) (CA10)

Performans dışında kalan tüm uzmanlık programları derslere ek olarak bir tezi zorunlu kılar ve bu nedenle öğrencilerinin kabulünde araştırma projeleri çok önemli rol oynar. Performans alanındaki öğrenciler ise ikinci bir resital yerine bir tez yazmayı seçebilirler. (Mastır programlarına kayıt yaptıran öğrencilerin yaklaşık yarısı performans alanındadır.) (CA11).

Yüksek lisans programlarında ilerlemek her ne kadar daha hızlı ya da daha yavaş olabilirse de, eğitimlerini tamamlamak birçok öğrencinin **ortalama iki yıl**ını alır. Doktora bütün Kanada üniversitelerinde olduğu gibi Don Wright Müzik Fakültesi'nde de en yüksek akademik derecedir. Güzel sanatlar ve müzik alanında "Felsefe Doktorluğu (PhD) derecesi" olarak ve sadece müzik alanında "Müzik Doktorluğu (Dmus) derecesi" olarak da tanımlanır (CA11).

Doktora için gerekli **süre**yi öngörmek, öncelikle tezin kapsamından dolayı, güçtür. Her ne kadar bir yüksek lisans derecesinden sonra giriş yapan öğrenciler için üniversitenin devam zorunluluğu sadece 6 dönemse de, doktora çalışmaları ortalama en az 4 yılı, çoğu zaman da 5 ya da 6 yılı kapsar. Doktora öğrencilerinin önemli bazı

hakları vardır: çalışmaları sırasında üniversitenin özel kurallarıyla sınırlı olarak, kısmi-süreli öğretme ve araştırma çalışması yapabilirler. Araştırmalarının bir kısmını başka bir üniversitede ya da araştırma merkezlerinde sürdürebilir ve öğreniminin bir parçası olarak yurt içi ya da dışında seminerlere ya da kısa-süreli kurslara katılabilirler (CA12-13).

Müzik Eğitimi, Kompozisyon ve Yazın ve Performans alanlarında **yüksek lisans programına giriş koşulları,** adaylarının müzik eğitimi alanında ve/ya da eğitim alanında dört yıllık lisans derecesine ya da akredite üniversitelerden onun dengine sahip olmalarını gerektirir. Lisans düzeyinde en az B ortalama ve uzmanlaşmak istenen alanda ise A ortalama alınmış olmalıdır. Programa kabul edilmek için ayrıca, iki yıllık başarılı bir eğitmenlik deneyimine (ya da denk bir deneyim), başarılı bir mülakata ve alan sınavına, iki yeni yazılı esere (araştırma, makale, proje vb) sahip olmak zorunludur. Tüm başvuru sahipleri iki öneri mektubu ve tamamlanan tüm akademik çalışmaların not dökümlerini sunmalıdır. Öğrenciler mastır programına tam zamanlı ya da yarı zamanlı olarak kaydolabilir (CA11).

Doktora programı, önceki eğitimleri (mastır ve diğer) Müzik Eğitimi, Kompozisyon, Müzik Kuramı, Performans ya da Tarihsel Müzikoloji alanlarında olan ve doktora öğrencileri olarak araştırma alanları eşit derecede çeşitli olan öğrencileri kapsar. Doktora ile ilgili başvuruları değerlendiren ve genel olarak doktora programının diğer yönlerini izleyen ekip, Doktora Şefinin başkanlığındaki Müzik Alanı Doktora Komitesinin üyeleridir. Öğrenciler, başvuru sırasında şu belgeleri sunarlar: önceki araştırma ve makalelerinin dökümü, araştırma açısından ilgi alanlarını ve bu eğitimi almaktaki amaçlarını açıkça belirten bir yazılı anlatım, araştırmalarında kullanmaları gerekecek bilgisayar programlarında yetkin olduklarını gösteren belge, 3 öneri mektubu (CA12 ve 13).

Adaylardan müzik tarihi ve kuramı alanlarının herhangi birinde zayıflık görülürse bu alanlarda giriş sınavlarını vermeleri istenebilir. Adaylar N.J., Princeton, Eğitimsel Test Servisinin Lisansüstü Kayıt Sınavlarına (GRE=Graduate Record Examinations) (yetenek testi ve ileri müzik testi) girmeye ve sonuçları müzik

bölümünün lisansüstü sekreterliğine sunmaya teşvik edilir ama zorunlu değildir. Doktora programı araştırma ağırlıklı bir çalışma olarak görüldüğü için; aday seçim jürisine ayrıntılı bir soru kitapçığı dağıtılarak, adayların araştırma beceri ve potansiyelleri sınanmaya çalışılır. Kabul edilen adayların birçoğu eğitim asistanlığına ve diğer üniversite burs asistanlığına sahiptir; bir kısmı yerel ve ulusal itibarı olan bursları kazanır (CA12 ve 13).

Kanada yükseköğretim programlarında ülke genelinde İngilizce ve Fransızca olmak üzere iki resmi lisanın geçerli olmasıyla birlikte, Batı Ontario Üniversitesi'nde **öğretim dili İngilizce**dir ve tüm adayların ileri düzeyde yazılı ve sözlü İngilizce bilmeleri gerekir. Bir ölçüde Fransızcaya hâkimiyet, avantaj sağlar. Müzikoloji ve Kuram alanlarında doktora programı adayları, Almanca bilgisine ya da araştırmaları için gerekli diğer dillerin bilgisine sahip olmalı ya da elde etmelidirler. Adayların dil düzeyleri aşağıdaki yöntemlerle saptanabilir (CA2 ve 13):
1) TOEFL'dan 550 (Yabancı öğrenciler için 600) ya da IELTS'den 6.0 olmak almış
2) Okulun kendi sınavında barajı aşmak (eğer önceden dil programını başarı ile tamamlanmışsa, resmi sınav puanları yetersiz öğrenciler kabul edilebilirler.)

Öğrencilerin dil seviyesinin yeterli olmaması durumunda, **"***koşullu kabul***"** verilir. Bu durumda da öğrenci, üniversite bünyesindeki bir dil programına başlayarak yabancı dil bilgisinin yeterli seviyeye getirildiğini, en fazla 1 yıl içinde, üniversite tarafından geçerli sayılan bir sınav sonucuyla belgelemek durumundadır. (Doktora için tezin savunmasından önceye kadar süre tanınır.) Koşullu kabulden yararlanmak için, öncelikle başvurulan programın diğer koşullarını taşımak ve bunu belgeleyebilmek gerekir (CA13).

Doktora öğrencilerinin İngilizce dışında akademisyenliğin temel dillerinden ikisinde okuma bilgisini sergilemeleri zorunludur; ek olarak her öğrencinin tez araştırmaları için kaçınılmaz olan herhangi bir dilde yetkinliğini geliştirmesi beklenir. Araştırma alanlarıyla ilgili akademik söylemi büyük oranda İngilizce olan öğrenciler için tek bir yabancı dil yeterlidir (CA7).

4.3.3. Norveç Devlet Müzik Akademisi'nde Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçları, Konu Alanları, Dereceler ve Öğrenim Süreleri

Norveç Devlet Müzik Akademisi'nde (NO/NAM) Müzik Alanı lisansüstü programlarının, özellikle doktora programının **temel işlevi ve amacı,** mesleki müzik alanlarında nitelikli bir eleman olmak ve kuramsal derinlik kazanmak isteyenlere seçtikleri alanda araştırma yapabilmek için gereken alt yapıyı sağlamaktır (NO4).

Bu kurumda yürütülen **müzik eğitimi** lisansüstü çalışmaları, **üç farklı program**la sunulmaktadır: yüksek lisans, yüksek lisans sonrası ileri eğitim (sürekli eğitim) ve doktora eğitimi (NO9). Bu programlardan birine misafir öğrenci olarak da girilebilmektedir. Bunlardan yüksek lisans eğitimi sonunda ABD'nin yüksek lisans derecesine denk müzik yüksek lisansı derecesi kazanılır (Candidatus/candidata Musicae). Aşağıda lisansüstü müzik program alanlarının listesi yer almaktadır:

- Solo İcra
- İleri solo İcra
- Solo Enstrümanlar Dahil Kilise Müziği
- Üzerinde Durulan Özel Bir Konu Üstüne Müzik İcrası
- Eşlik ve Oda Müziği (Piyanistler İçin)
- Oda Müziği
- Orkestra Yönetimi
- Koro Yönetimi
- Müzik Eğitimi
- Kompozisyon

Bu programların (Candidatus/candidata Musicaeve Candidatus magisterie: tezli) **amaçları** şu şekilde sıralanabilir: Müzik öğretmenliği niteliğini geliştirmek, müzik eğitimi kuramlarında derinlik kazanmak ve araştırma yapabilmek için gereken alt yapıyı kazanmak. Bu programlar, nitelikli bir müzik öğretmeni olmak ve müzik eğitimi kuramlarında derinlik kazanmak isteyenler içindir ve bu alanda araştırma yapabilmek için gereken alt yapıyı sağlar. Bu program kapsamındaki

dersleri almış olmak, *müzik eğitimi veren her tür kurumda öğretmen olarak çalışabilmek için* bir ön koşul sayılır. Öğrenim sonunda tüm yüksek lisans programlarından, ABD'nin yüksek lisans derecesine denk **müzik yüksek lisansı diploması** kazanılır.

"Müzik Eğimi" alanında lisansüstü eğitim programı, *Müzik Eğitimi Kuramı, Tez ve Seçmeli Konular* olmak üzere üç kısımdan oluşur. Bu programlarının kredi dağılımları ise aşağıdaki tablo esas alınarak planlanır:

Tablo 4.3.3.1. *Norveç Devlet Müzik Akademisi Yüksek Lisans Programlarında Kredi Dağılımları*

Dersler (ECTS kredileri)	Yıl 1	Yıl 2
Müzik Eğitimi kuramı	22,5	22,5
Tez	22,5	22,5
Seçmeli Konular (her yıl değişir)	30	

Temelde bir araştırma programı olan doktora eğitimi ise, "müzik eğitimi", "müzik terapisi" ile "tarihi ve çağdaş performans pratikleri" alanlarında verilmektedir. Her üçünde de, öğrenciler bir danışmanın yönetiminde yapılan tez çalışmasının yanı sıra ileri düzey bilimsel kuram ve yöntemler üstüne dersler almakla yükümlüdür. Tarihi ve karşılaştırmalı performans pratikleri programında, performanslarla ilgili müzikoloji ve müzik kuramı makalelerinin sunumu, tartışılması söz konusudur. Bu program, konserlerin ve CD yapımlarının incelenmesini ve tartışılmasını da içerir. 3 yıllık doktora çalışmasının 1 dönemini dersler oluşturur geriye klan zaman tez çalışmasına ve sadece tarihi ve çağdaş performans pratikleri alanındaki öğrenciler için performans çalışmaları ve konserlere ayrılır. Bu aşamaları tamamlayan öğrenciler son olarak bir yıl da ilgili enstitüde kurumun belirleyeceği çalışmaları yaparlar (NO9). Norveç Sanat Enstitüleri Eğitim Bölümleri performans öğrencileri ya da artistik kariyer sahibi olmak isteyenler için doktoraya eşdeğer sayılan ancak doktora olarak adlandırılmayan ikinci bir derece de sunmaktadır. Bu programın türü özel olarak adlandırılmamışsa da, tanımından Türkiye'deki "Sanatta Yeterlik" programı ile eşdeğer olduğu anlaşılmaktadır. Tezi ya da araştırma aşaması olmamakla birlikte bu program bazı projelerin doğal yapısı gereği yazılı dökümleri de içerebilir (NO9).

Müzik eğitimi doktorası, alanın araştırma programıdır ve amaçları şu şekilde sıralanabilir: ileri düzey kuram ve yöntemleri öğretmek ve araştırma yaptırmak. Mezuniyetle **Ph.D. / Doctor of Philosophy (doktorluk payesi)** kazanılır. Genel doktora derecesinin yanı sıra, zorunlu dersler ve bir danışmanın yönetimi olmadan tez yazılarak alınabilen doktora türü de vardır.

Sürekli Eğitim programlarına gelince, Norveç Devleti Müzik Akademisi bu program çerçevesinde, müzik lisans eğitimini tamamlamış ve bir uzmanlık alanında profesyonelleşmek ya da profesyonelliklerini genişletmek isteyenler için bazı dersler sunar. Bu "ileri eğitim" kişilerin kendi ilgi alanlarına giren tek bir konuda saygın bir uzmanlık elde etmelerine ve kariyerlerini ilerletmelerine olanak sağlar. Akademide sürekli eğitim yarı zamanlı ve tam zamanlı olmak üzere iki tiptir ve adaylar bir yılda en fazla 60 kredilik farklı dersler alabilir. Sürekli Eğitim alanları şunlardır: Müzik Terapisi / Çocuklara adapta edilmiş müzik öğretimi ve engellilerin eğitimi / Bando Yönetimi / İdare ve Yönetim (1 yılda 30 ECTS). Adayların müzik öğretmenliği ya da farklı bir müzik alanı lisans eğitimini ya da ilgili bir eğitim alanını bazı özel derslerle birlikte tamamlamış olmaları gerekir (NO4- 6).

Norveç[4] yükseköğretim programlarında tüm derslerde **temel dil Norveççe** olmakla birlikte İngilizce ya da diğer dillerde ders yapılması da olanaklıdır. Yabancı öğrencilerin bu dersleri alabilecek kadar Norveççe bildiklerini gösteri belge almaları gerekir. Değişim programları ile gelen öğrenciler için herhangi bir dil zorunluluğu olmamakla birlikte, Norveç dilini bilmek elbette bir avantajdır. Bireysel derslerdeki dil tercihi İngilizcedir. Norveç, Erasmus çerçevesinde, az yaygın olan ve az kullanılan Avrupa dilleri için, öğrencilere/öğretim görevlilerine yönelik dil kursu verebilecek ülkeler içindedir. Bu bağlamda öğrenciler, Oslo Akademik Kolejleri ve Oslo Üniversitesi ile işbirliği içinde, kurslara katılabilir. Bununla birlikte adayların Norveç dili ve İngilizce dışında bir dil bilme ön koşulları yoktur (NO2 ve 9).

[4] Norveç: **ISO Dil Kodu:** NO- Norveççe **Türü:** EFTA (Avrupa Ekonomik Alanı) / **ISO Ülke Kodu:** NO / **Erasmus Kodu:** N

Programlara **giriş koşulları** şöyledir: Tüm alanlar için adaylar sözlü ve yazılı işitme ile müzik kuramı bilgilerinden sınava alınır. Lisansüstü eğitim, Norveç Müzik Akademisi'nden ya da eşdeğer bir programdan lisans eğitimini tamamlamış olmayı gerektirir. Yükseköğrenimde akademik ve müzikal giriş koşulları mutlaka görüşmeyi gerektirir ve tüm başvurular ulusal gereklerle uyum içinde yürütülür. Yabancı adaylar normal olarak ülkeler arası denk bir lisansüstü öncesi eğitime sahip olmalıdır. İstenilen diğer belgeler şunlardır: Alınan derslerin tanımalarını da içeren not dökümü, varsa diğer sertifikalar, bilimsel yayın ve tez çalışmalarının bir örneği (İngilizce ya da Norveççeye çevrilerek). Ayrıca alan sınavına girmek ve iyi düzeyde Norveççe bilmek gerekir. Başvuru kabulleri her yıl 15 Aralığa kadar yapılabilmektedir. İskandinav Ülkeleri dışından başvurularda, öncelikle resmi olarak sorumlu bir kişinin (tercihen bir öğretmen) görüntü ve ses kaydının adaya ait olduğun onayladığı bir video-kaset gönderilmelidir. Video kayıtlarının bir sınav ortamından daha ileri düzey sergilediği kabul edilir ve bu kayda istinaden başvurusu kabul edilenler jüri önünde ayrıca sınava alınır. Lisansüstü besteleme, koro-orkestra yönetimi alanlarının sınavları diğerlerinden farklı zamanlarda yapılır. İşitme ile ilgili sözlü-yazılı sınavlar ve her türlü kuramsal bilgi sınavları sadece mastır-doktora öncesi adaylar için söz konusudur (NO2, 5, 8, 9, 10).

4.3.4. ABD South Carolina Müzik Okulu'nda Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçları, Konu Alanları, Dereceler ve Öğrenim Süreleri[5]

Güney Carolina Üniversitesi Müzik Okulu kompozisyon, şeflik, caz çalışmaları, müzik eğitimi, müzik tarihi, müzik kuramı, opera icrası ve piyano pedagojisi alanlarında olmak üzere **2 tip lisans ve 5 tip lisansüstü program** sunar. Bu programlar, lisans eğitiminde verilen "Müzik-Sanat Lisansı / Müzik Lisansı" (Bachelor of Arts in Music/Bachelor of Music) ve "Yardımcı Branş Olarak Müzik Lisansı" (Minor in Music) programları ile bağlantılıdır.

[5] Kaynaklar: US13–14–16

Lisansüstü programları ve **konu alanları**, ilgili derecelerle eşleştirildiğinde şu şekildedir ve bu programlardan yüksek lisans ve doktora, kapsamlı ve işlevsel bir tez çalışması sunmayı gerektirir.

1. Müzik İcrasında Lisansüstü Çalışma Sertifikası
2. Müzik Yüksek lisansı (Kompozisyon, koro ve çalgı toplulukları şefliği, müzik tarihi, caz çalışmaları, müzik kuramı, opera icrası ve piyano pedagojisi alanlarında)
3. Müzik Eğitimi Yüksek lisansı
4. Müzikte Sanat Doktorası (Kompozisyon, koro ve çalgı toplulukları şefliği, icra ve piyano pedagojisi alanlarında)
5. Müzik Eğitimi Doktorası

Gerek Müzik İcrasında Lisansüstü Çalışma Sertifikası gerek Müzik Yüksek lisansı programları, ana alanında bilgi ve becerilerini geliştirmek isteyen ve tipik lisans öğrencisi beklentilerine sahip olanlar içindir. Yüksek lisans eğitimi çerçevesindeki tüm çalışmaları tamamlamak için kullanılabilecek en fazla **süre** 6 yıldır. Müzik Lisansüstü Yönetimi uygun gördüğü takdirde, derslerdeki geçersiz kredilerle ilgili olarak ek süre tanınabilir. Bu ek süre için öğrencinin, dersin güncel içeriğine yönelik bilgisine sahip olduğunu, ilgili eğitimcinin düzenleyeceği bir sınavda kanıtlaması gerekir. Yüksek lisans diplomasına sahip bir öğrenci, farklı bir alanda ikinci bir yüksek lisans yapmak isterse, bu ikinci eğitimin süresi en fazla 9 sömestr olabilir. Müzik Eğitiminde **Yüksek Lisans Derecesi Akış Şeması**, aşağıdaki gibidir:

Programa Kabul
Dereceye Adaylık
(Tam zamanlı 2 sömestrlik çalışma)
Çalışma Programı
(Programa Kabulü Takiben 1 ay içinde başlar)
Resital ya da Tez
(Resital sadece tezsiz yüksek lisans yapan müzik eğitimi programı öğrencileri içindir)
Yazılı ve Sözlü Çok Amaçlı Sınav
(Resital ve Tez Hariç Tüm Kredilerin Kabul Edilmesinden Sonra)
Tez
Sözlü Tez Sınavı

Müzikte Sanat Doktorası üniversite düzeyinde eğitim vermek isteyenler içindir. Müzikte Sanat Doktorası, icra temelli bir programdır ve alanında olağanüstü yetenekli olmanın yanında, gelişkin bir müzik zekasına ve bilgi edinmeye yönelik zengin ilgiye sahip olmayı gerektirir. Bu program, kompozisyon, koro ve çalgı toplulukları şefliği, icra ve piyano pedagojisi alanlarından birinde yapılabilir. Müzikte Sanat Doktorası yapmayı planlayan bir öğrenci, lisansüstü müzik eğitimi ve eğitim derslerinden oluşan en az 6 dönemlik bir programı tamamlamak kaydıyla, üniversitede öğretmenlik belgesi almaya da hak kazanır.

Müzik Eğitimi Doktorası ise, araştırma temelli bir programdır, ilköğretim ya da lisede başarılı bir öğretim deneyimine, akademik çalışmalara ve bilgi edinmeye yönelik bağımsız bir araştırmacı kişiliğe sahip olmayı gerektirir. Doktora dereceleri, **en az iki en fazla 4 yıl**da tamamlanabilir. Bununla birlikte, yüksek lisans programlarında da olduğu gibi, adayların ek süre hakkı vardır ve bu genellikle kullanılır. Müzik Eğitiminde **Doktora Derecesi Akış Şeması**, aşağıdaki gibi gösterilebilir:

Programa Kabul

Dereceye Adaylık

(Tam zamanlı 2 sömestrlik çalışma)

Çalışma Programı

(Programa Kabulü Takiben 1 Yıl İçinde Adaylığın Kesin kabulü)

Yabancı Dil

(Çok Amaçlı Sınavdan Önce Dil Gereklerinin Karşılanması)

Yazılı ve Sözlü Çok Amaçlı Sınav

(Dil Gereklerinin Karşılanmasından ve Resital ve Araştırma Kredileri Hariç Tüm Kredilerin Kabul Edilmesinden Sonra)

Tez

Sözlü Tez Sınavı

Adaylar he iki tür doktora programına başvurusunu takiben, lisansüstü asistanlığına kabul edilme isteğinde bulunabilir ve her ikisi de, lisansüstü düzeyde, 12 saatini tez kredisinin oluşturduğu, en az 48 kredilik belirli derslerin başarıyla

tamamlanmasını gerektirir. Tüm doktora öğrencilerine, ana doktora alanları çerçevesinde, en azından bir alt alanda (doctoral minor=ikincil/yardımcı doktora) uzmanlaşmaları önerilir. Seçilecek alt alan, yüksek lisanstaki ana alandan farklı olmalıdır. (Bir istisna olarak icra ve şeflik alanındakilerin seçeceği alt alan, ana alanları ile aynı olmak zorundadır.) Minör doktora, en az 9'u Güney Carolina Üniversite'sinden olmak üzere, 12 lisansüstü krediyi tamamlamayı gerektirir. Bu alana giriş koşulları, aynı alanın mastırına giriş koşulları ile aynıdır. Minör doktoranın konusu, kompozisyon, şeflik, caz çalışmaları, müzik eğitimi, müzik kuramı, müzik tarihi, opera icrası ve piyano pedagojisi alanlarından birinde olabilir.

Tablo 4.3.4.1. *ABD South Carolina Müzik Okulu Doktora Programlarında Kredi Dağılımları*

Doktora Çalışmaları	**48 Kredi**
Müzik Eğitimi Dersleri (MUED 796 alınmak kaydıyla)	12–18 Kredi
Özel Araştırma Projesi (MUED 890)	1 Kredi
Tez (MUSC 899)	12 Kredi
İlgili çalışmalar (Müzik tarihi, Müzik kuramı vb)	11–17 Kredi

Derslere, konferanslara ve seminerlere, düzenli olarak tam zamanlı katılmak (haftanın en az 4 tam günü), kütüphaneden ve okulun sunduğu diğer tüm gerekli kaynaklardan yararlanmak lisansüstü eğitimden mükemmel biçimde verim almak için koşuldur.

Tüm adaylık gerekleri Müzik Okulu Müzik Lisansüstü Komitesi ve Üniversite Lisansüstü Çalışmalar Dekanı tarafından belirlenir. Müzik eğitimi **yüksek lisans programına kabul edilme koşulları** aşağıdaki gibidir (US 15):

• Müzik eğitimi alanında alınmış öğretmenlik sertifikasına ve bir lisans derecesine sahip olmak ve bunları belgelemek;

• Müzik/müzik eğitimi alanlarındaki yükseköğrenim sonunda yapılan tez çalışmasının, repertuar listesinin ve resital programlarının birer kopyasını; işitme test sonuçlarının ve yalnız vokalistler için Fransızca, Almanca ve İtalyanca telaffuzun mükemmelliğini kanıtlayan ilgili sınav sonuçlarını belgelemek;

• GRE ya da Miller Anolojileri Testi genel bölümünde (sözlü/nicel/analitik) başarılı bir derece (en az 340) almış olmak;

• Lisanüstü programına kabul edilebilemek için genel koşullara sahip olmak (ki bu tercihen bir müzik okulundan alınmış olan üç öneri mektubu sunumunu da gerektirir;

• Sözlü alan sınavını (okul müziği ve koro müziği alanlarında klavyeli çalgıları kullanma becerisi ağırlıklı) başarmak.

• Eğer aday İngilizce eğitim veren bir kurumdan mezun olmamışsa ve ana dili İngilizce değilse TOEFL'dan en az 570(bilgisayar tabanlı skor 230) almış olmak;

• Lisansüstü müzik seviye tespit sınavında ve mülakatta olumlu bir sonuç elde etmek

Müzik eğitimi **doktora programına kabul edilme koşulları** aşağıdadır (US 16):

• Müzik eğitiminde 32–35 kredilik yüksek lisans derecesine sahip olmak ve bunu belgelemek;

•Müzik eğitimi alanında önemli bir bilimsel çalışmanın yapılıp tamamlandığını gösteren yüksek lisans tezinin ya da buna denk olan bir çalışmanın kopyasını sunmak;

• GRE ya da Miller Anolojileri Testi genel bölümünde (sözlü/nicel/analitik) başarılı bir derece (en az 380) almış olmak;

• En az iki yıllık başarılı bir öğretmenlik yapıldığının kanıtlanması; (Eğitimcilerin ve işverenlerin adı,ilgili tarihler belirtilmek üzere, tüm eğitsel ve mesleki deneyimlerin bir özeti.)

• Lisanüstü programına kabul edilebilemek için genel koşullara sahip olmak (Biri, tamamlanan son eğitim derecesinin alındığı kurumda çalışan bir profesörden olmak üzere, 3 öneri mektubu sunmak)

• Lisansüstü müzik seviye tespit sınavında ve mülakatta olumlu bir sonuç elde etmek

• Eğer adayın ana dili İngilizce değilse TOEFL'dan en az 600(bilgisayar tabanlı skor 250) ya da IELTS Intl. Akademik Ders 2. tip sınavdan 7 puan almış olmak. Adayın ana dili İngilizce ise, Fransızca, Almanca ya da İtalyanca dillerinden birinde okuma yeterliliğini en az B dil ortalaması ile ya da üniversitenin kabul ettiği

bir dil sınavından gerekli notu alarak sağlamak (Ek olarak her öğrencinin tez araştırmaları için kaçınılmaz olan herhangi bir dilde yetkinliğini geliştirmesi beklenir).

•50 yaşından büyük adayların bulaşıcı hastalıklara karşı aşılı olunduğunu belgelemesi

Kabul etme kararları aşağıdaki maddelere bağlıdır:

• Hem YL vem DR kademesi için: adayın tavsiye mektuplarındaki toplam ilkokul ya da ortaöğretim bilgi ve deneyimine

• YL için:ses/çalgı sınavındaki performansına (resital vermeyi planlayanlar için), ya da araştırma/yazma yeteneklerine (tez yazmayı arzu edenler için)

• DR için: bağımsız, mühim bir konuda araştırma tamamlama yeteneğinin yazılı belgelerle kanıtlanmasına.

Adaylar, bir lisansüstü programa tamamen / koşullu olarak / denenmek üzere kabul edilebilir, ya da reddedilebilir. Koşullu olarak ya da denenmek üzere kabul edilenlerin, kendilerine açıklanacak olan eksikliklerini belirli bir süre içinde tamamlamaları ve/ya da gerekli dersleri almaları gerekir. Bir öğrenci başvurduğu Alana Kabul edildikten sonra alan değiştirmek isterse, geçeceği alanın gerektirdiği seviye tespit sınavı boyutlarını vermekten sorumludur

Lisansüstü Müzik Seviye Tespit Sınavının içeriği aşağıdaki gibidir (US17):

• Müzik tarihi kısmı, dönemlere göre değişen ses sistemleri, terimler, isimler, tarihler, genel müzik bibliyografyası ve belli başlı dönemlere yönelik önemli çalışmalarla ilgili yazımlanması gereken nesnel sorulardan oluşur. Bu sınav için şu kitapların okunması önerilir: Grout Palisca, *A History of Western* Music; Miller, *History of Music*; *The New Harvard Dictionary of Music*

•Müzik kuramı kısmı, melodik tek sesli dikte, iki sesli dikte, armonik dikte ve analiz, parti yazma/tamamlama, akustik, enstrümantal transpoze, kontrpuan, form, orkestrasyon, terminoloji gibi temel kuramsal bilgilerden oluşur. Bu sınav için standart ders notlarının ve yayınların gözden geçirilmesi önerilir.

•Müzik eğitimi kısmı, pedagojik bilgiler (genel pedagoji, yöntemler, materyaller, literatür), ilköğretim ve lise müzik eğitimi ve bu çerçevedeki koral ve enstrümantal müzik bilgilerinden oluşur, ayrıca adaylardan yönetim becerilerini sergilemeleri istenebilir.

•Piyano literatürü kısmı, bir müzik eğitimcisinin bilmesi, icra edebilmesi gereken standart literatürü kapsar. (Ancak piyano pedagojisi alanına başvuranlar, piyano eğitiminin kapsadığı öğretim literatürden olduğu gibi, genel pedagoji, piyano pedagojisi, yöntemler vb gibi tüm gerekli alt yapıdan sorumludur.)

ABD programlarında **eğitim-öğretim etkinlikleri ve sınavlar, başta İngilizce olmak üzere çok dilli** olarak da yapılabilir. Lisansüstü programlarda Fransızca, Almanca ya da İtalyanca dillerinden birinde okuma yeterliliğini en az B dil ortalaması ile ya da üniversitenin kabul ettiği bir dil sınavından gerekli notu alarak sağlamak ön koşuldur. Ek olarak her öğrencinin tez araştırmaları için kaçınılmaz olan herhangi bir dilde yetkinliğini geliştirmesi beklenir. İngilizce yeterlilikleri ancak yabancı öğrenciler için kabul edilebilir. Ana dili İngilizce olmayan ve lisans eğitimini İngilizce eğitim veren bir okulda yapmamış olan uluslararası öğrenciler için, alanlarına göre, aşağıdaki tabloda belirtilen sonuçlar istenir (US15):

Tablo 4.3.4.2. *ABD South Carolina Müzik Okulu Lisansüstü Programlarına Kabul İçin İstenen Dil ve LÜE Sınavları Alt Puanları*

Alanlar / Dereceler	TOEFL (yazılı /Bilgisayar)	Cambridge IELTS	USC English Oral Exam	USC Placement Writing Exam	GRE (sözlü)
Müzik Mastırı (Kompozisyon, koro ve çalgı toplulukları şefliği, caz çalışmaları, müzik tarihi, müzik kuramı, opera icrası ve piyano pedagojisi alanlarında)	570/230	6.5	5	5+	340
Müzik Eğitimi Mastırı	570/230	6.5	5	5+	340
Müzikte Sanat Doktorası (Kompozisyon, koro ve çalgı toplulukları şefliği, icra alanlarında)	600/250	7.0	5	5+	380
Müzikte Sanat Doktorası (piyano pedagojisi alanında)	600/250	7.0	5+	5+	380
Müzik Eğitimi Doktorası	600/250	7.0	5+	5+	380

4.3.5. Avustralya NSW Müzik&Müzik Eğitimi Okulu'nda Lisansüstü Programlarının Amaçları, Konu Alanları, Dereceler ve Öğrenim Süreleri

New South Wales **(**NSW) Müzik ve Müzik Eğitimi Okulu'nda ülke içinden ve dışından öğrenciler için çeşitli lisansüstü programlar bulunmaktadır. Bunlardan "Yüksek Lisans Derecesi ve Doktora Derecesi" *tam derece programları* diye nitelendirilir ve yine tam derece programı olan, "Üniversite Mezuniyeti Diploması, Mezuniyet Sertifikası, Mezuniyet Diploması"ndan birine sahip olmayı gerektirir. Ayrıca, "Yurt Dışı Eğitim Programını" ve "Uluslar-arası Değişim Programını" kapsayan dönemlik çalışma programları da vardır. Dönemlik çalışma programları çerçevesinde, öğrenciler bir ya da iki dönem eğitim görebilirler (AU 10).

Müzik ve Müzik Eğitimi Okulu'nda, **yüksek lisans programı**, dersler ve eğitsel araştırmalar arasında denge kurulacak biçimde düzenlenmiştir. Özelikle Müzik Eğitimi Programları, araştırma becerilerini geliştirmek ve araştırmada pratikleşmek isteyenler için uygundur. Adaylar, hem araştırmanın yapısal temellerini öğrenir ve yeni tekniklerle tanışır, hem de doktoraya göre kapsamı ve düzeyi sınırlanmış orijinal bir araştırma üzerinde çalışırlar. Orijinallik her ne kadar mümkün olduğunca cesaretlendirilse de, çalışma, yaklaşık olarak başlangıç düzeyinde formüle edilebilir bir problemi ve sınırlı tekniklerin pratik kullanımını içerecektir ve 200 sayfayı (75.000 kelime) geçmeyen bir tez olarak sonuçlanacaktır. Araştırma hem eleştirel ve yaratıcı aktivitelerle insan bilgi birikimini zenginleştirmek üzere düzenlenmiş sorgulayıcı yöntemleri hem de yeni keşifler ya da yenilikçi düşüncelerin gelişimi ile var olan bilginin yapıcı eleştirilerle kuramsal olarak arıtılmasından oluşan sentezi içerir. Araştırmanın amacı, araştırma sonuçlarının yayımlanması ve pratik uygulamalarla kamuya ispat edilmesidir (AU 11).

Lisans eğitimi tamamlandıktan sonra seçilebilecek yüksek lisans için iki seçenek bulunmaktadır: iki yıllık eğitim/derslerden oluşan yüksek lisans ve araştırma yüksek lisansı. İkisi de tezlidir ancak ikincisi **1,5 yıldan fazla sürer** ve tez çalışması çok daha kapsamlıdır. Bu programın içeriği şu şekilde gösterilebilir.

Tablo 4.3.5.1. *AU/NSW Müzik Eğitiminde Araştırma Yüksek Lisansı Programının İçeriği*

Yıl	İçerik
1	24 kredilik ders ve 24 kredilik tez önerisi
*	Lisansüstü komitesinin gerekli görmesi durumunda 8 kredilik bir dil eğitimi için dönem eklenebilir.
2	48 kredilik tez (30.000 kelime) ya da ona denk, danışmanla çalışılmış, orijinal bir konuda, araştırma projesi türünde bir çalışma

Doktorada (PhD) ise, derslerden çok tez esas alınır ve değerlendirilir. Doktora okumak için araştırma yüksek lisansı yapmış olmak zorunludur ve normalde **3,5-4 yıl sürer** (tam zamanlı olarak en az 3–4 dönemde ve yarı zamanlı olarak en az 6–8 dönem). Araştırma yüksek lisansı gibi doktorada da öğrenciye bir danışmanın rehberliğinde bağımsız araştırmalar yapma olanağı sunulur. Bu program, araştırma eğitimi için 3 ya da daha çok yıl boyunca kendini adamayı gerektirir. Gerekli araştırma becerilerine sahip olduklarını kanıtlayanlar tez önerisini verdikten sonra gerçek doktora programına geçerek başarılı bir araştırma deneyimi ile tanışırlar. Adayın, yüksek lisans araştırmalarına göre oldukça orijinal bir çalışma ile bilgi dünyasına farklı bir katkıda bulunması beklenir. Orijinallik, yüksek lisans araştırmalarından çok daha önem taşır ve çalışma, başlangıç düzeyinde formüle edilebilir bir problemin ötesinde, geniş bir kapsama sahip olmalıdır. Bazı bölümler, ders aşamasında da yazılı çalışmaları sunmayı gerektirir. Çalışmaların ilerleyen aşamalarında, aday giderek danışmanından bağımsız hareket edebilmelidir. Tez 100.000 kelimeyi geçmemelidir (AU 11).

NSW Müzik ve Müzik Eğitimi Okulu'nda yukarıda genel nitelikleriyle tanımlanan programların tüm konu alanları *Tablo 4.3.7.4.'de* verilmiştir. Müzik Eğitim Bilimi alanına giren 5 program ise burada dereceleriyle birlikte daha ayrıntılı olarak tanımlanmaktadır (AU11):

1) Müzik Yüksek lisansı (MMus-Araştırma): Süresi 3 dönem tam zamanlı ya da 5 dönemlik yarı zamanlıdır (tam ücret ödeyen denizaşırı ülke öğrencileri için yarı zamanlı program yoktur). Araştırma programıyla müzik yüksek lisansı 30,000 kelimelik bir tez sunumunu, Güzel Sanatlar ve Sosyal Bilimler Fakültesinde 2 dönemlik yüksek lisans derslerini tamamlamış olmayı, literatürü tekrar gözden

geçirmeyi ve okul içerisinde iki haftalık "Mezuniyet Sonrası Öğrenci ve Personel Semineri"ne katılımı gerektiren bir programdır. MMus (Araştırma)'daki alanlar özel olarak desteklenen alanlar şunlardır: 1) Performans kuram ve uygulama araştırması 2) Müzikoloji tarihi 3) Müzik kuramı ve analizi 4) Australyalı Aborjin müziği 5) Çağdaş Avusturalyalı Müziği 6) Australyalı halk ve geleneksel müzik 7) Hindistan ve Güneydoğu Asya müziği 8) Jazz ve popüler müzik

2) Müzik Eğitimi Yüksek lisansı (Araştırma): Süresi 3 dönem tam zamanlı ya da 5 dönemlik yarı zamanlı (tam ücret ödeyen denizaşırı ülke öğrencileri için yarı zamanlı program bulunmamaktadır.) Araştırma programıyla Müzik Eğitimi Yüksek lisansı şunları gerektirir: • 30,000 kelimelik bir tez sunumu yapmak • Güzel Sanatlar ve Sosyal Bilimler Fakültesinde 2 dönemlik yüksek lisans derslerini tamamlamış olmak • literatürü tekrar gözden geçirmek • okul içerisinde iki haftalık Mezuniyet Sonrası Öğrenci ve Personel Seminerine katılmak. MMusEd (Araştırma)'daki özellikle özendirilen araştırma alanları şunlardır:

- Öğrenme kuramının ve müzik geliştirmesinin psikolojik yönleri
- Müzik eğitimi ve öğretiminde yaratıcılığın pratik ve kuramsal uygulamaları
- Karşılaştırmalı ve tarihi çalışmalar
- Müzik eğitiminin felsefi, estetik ve sosyal yönleri
- Müzik öğretiminde organizasyon, yönetimle ilgili plan-program geliştirme.
- Yeni öğretim programları, yöntemleri ve materyalleri geliştirmek
- Öğretmen eğtimi koşulları
- Müzik eğitiminde teknolojik gelişmeler

3) Müzikte ya da Müzik Eğitiminde Felsefe Doktorası (PhD) 80,000-100,000 kelimelik bir tez sunmayı ve okul içerisinde iki haftalık Mezuniyet Sonrası Öğrenci ve Personel Seminerine katılımı gerektiren bir programdır. Program Süresi: Tam zamanlı en az 3 yıl (aynı zamanda yarı zamanlı da mümkündür)

4) Müzikte Mezuniyet Diploması: Müzikte Mezuniyet Diploması için Güzel Sanatlar ve Sosyal Bilimler Fakültesinde dört dönemlik yüksek lisans derslerini ve Suzuki Pedagojisi için, öğrenci özel Suzuki öz dersi ve Güzel Sanatlar ve Sosyal

Bilimler Fakültesinden üç yüksek lisans dersini almış olmak gereklidir. Program Süresi: 2 dönem yarı zamanlı

5) Müzikte Mezuniyet Sertifikası , Suzuki Pedagojisi

Müzikte Mezuniyet sertifikası için Güzel Sanatlar ve Sosyal Bilimler Fakültesinde iki dönemlik yüksek lisans derslerini bitirmiş olmak gereklidir. Suzuki Pedagojisi için, öğrencilerin özel Suzuki dersi özü MUSI5402 (Suzuki Pedagojisi) ve Güzel Sanatlar ve Sosyal Bilimler Fakültesinden bir yüksek lisans dersi almış olmak gereklidir. Program Süresi: 1 ya da 2 dönem yarı zamanlı

NSW Müzik ve Müzik Eğitimi Okulu lisansüstü programlarına **giriş koşulları** aşağıdaki gibidir:

Araştırma mastırına başvuran adaylar üniversite ya da dengi (Araştırma Komitesi ya da Denklik Komitesi tarafından uygun bulunan) diplomaya sahip olmalıdır. Yüksekokul mezunlarından en az 2 yıllık mesleki deneyimi olanlar, başka bir lisansüstü programın fark derslerini almak isteyenler de bu programa başvurabilir.

Doktoraya başvuran adaylar yüksek lisans ya da dengi (Araştırma Komitesi ya da Denkli Komitesi tarafından uygun bulunan) onur diplomasına sahip olmalıdır. İstisnai durumlarda, komite, yeterliliğini kanıtlayan farklı diplomalara da şans verebilir. Adaylar, iletişim bilgileri verilen akademik önericilerin ve önceki yayın ve araştırmaların dökümüyle birlikte, hem araştırma probleminin tanımlandığı ve öneminin vurgulandığı hem de problemi analiz etmede kullanılacak yöntemleri sınırlandıran bir tez önerisi sunmalıdır.

Avustralya yükseköğretim programlarında **eğitim-öğretim etkinlikleri İngilizce** yapılmaktadır. Yabancı adayların yeterli düzeyde İngilizce bilgisine sahip olmaları gerekir ki, bunu TOEFL-(en az 550) ya da IELTS (6) sonuçları ile belgelemeleri istenir. Tüm adaylar YL ya da DR tezlerini çalışırken, konularının gerektirdiği diğer dillerden en az birinde, okuma-anlama düzeyinde hakim olmalıdır. Bu adaylar dil eğitimi için ELICOS Kurumlarından yararlanabilirler (AU1, 10)

4.3.6. Avusturya Müzik ve Dramatik Sanatlar Üniversitesi'nde Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçları, Konu Alanları, Verilen Tüm Dereceler ve Öğrenim Süreleri [6]

Graz Müzik ve Dramatik Sanatlar Üniversitesindeki enstitüler aşağıdaki gibidir ve her biri taşıdığı alan adında ve o alanla ilgili lisansüstü programlar sunar:
1) Kompozisyon, Müzik Kuramı, Müzik Tarihi ve Orkestra Yönetimi
2) Piyano 3) Telli Çalgılar 4) Üflemeli ve Vurmalı Çalgılar 5) **Müzik Pedagojisi**
6) Kilise Müziği ve Org 8) Caz 9) Tiyatro 10) Müzik Tiyatrosu 11) Sahne Dekoru
12) Erken Çağ Müziği ve Uygulaması 13) Performans Değerlendirme Araştırması
14) Müzik Teknolojisi 15) Caz Araştırması 16) Elektronik Müzik ve Akustik

Bu programlarla ilgili olarak, öğrencinin meslek hayatına atılımında kendisine destek olmak amacıyla üniversite tarafından oluşturulan Kariyer Merkezleri, mezuniyetle elde edilecek derecelerin kullanımında, iş başvurularının nasıl yapılması gerektiğinden, mesleklerin tanıtımı konularına kadar öğrencilere yardımcı olur. Öğrenciler bu merkezlerden, mezun olacakları programdan sonra, bir üst dereceye başlama olanaklarıyla ilgili bilgi ve yönlendirme de isteyebilirler.

Bu program alanların önemli bir bölümü "master class" prensibine uygun olarak organize edilmiştir, örneğin bir grup öğrenci öğrenim süreleri boyunca belirli bir alanda uzmanlık kazanmış bir öğretmenle, anlatım ve uygulama bir arada olacak şekilde çalışır. Tüm öğrenciler bir sanat çalışması grubunun üyesidir. Öğretmenle yapılan bu derslere ek olarak, öğrenciler ilişkili alanlarda zorunlu ve seçmeli dersler de alırlar. Müzik eğitimi ve oyunculuk gibi birkaç alan vardır ki, bu programlarda öğrenciler çeşitli sanatsal ve bilimsel alanlardaki dersleri birlikte alırlar.

Avusturya'da müzik alanında her ikisinde birer diploma alınan lisans ve yüksek lisans programları birbirinin devamı gibi (kısımlara ayrılan tek bir kademe gibi) düzenlendiğinden, diğer **ülkelerden farklı olarak**, Graz Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin lisans programlarını ele almak gerekmektedir.

[6] Kaynaklar: AT 5, 9, 13 ve 15

Tablo 4.3.6.1. *AT/KUG Müzik Alanı Lisans ve Yüksek Lisans Programları*

Lisans	**(Lisans devamında onunla birleşen) Yüksek Lisans**
1. Kompozisyon ve Müzik Kuramı (6)	1. Kompozisyon ve Müzik Kuramı * Kompozisyon (4) * Müzik Kuramı (4) * Kompozisyon-Tiyatro Müziği (4) * Kompozisyon-Bilgisayar Müziği (4)
2. Şeflik * Orkestra Şefliği(6) * Koro Şefliği (6) * Şeflik ve Çalıştırıcılık (6)	2. Şeflik * Orkestra Şefliği(4) * Koro Şefliği (4) * Şeflik ve Çalıştırıcılık (4)
3. Ses Mühendisliği (10)	
4. Enstrümantal Çalışmalar * Akordeon (8) * Erken Dönem Müziği (blok flüt, klavsen, viola da gamba) (8'er) * Gitar (8) * Piyano (8) * Org (8) * Orkestra Enstrümanları (Viyola, keman, çello, harp, flüt, obua, klarnet, trompet, trombon, bas tuba, saksafon, kontrbas, , fagot, korno, vurmalı çalgılar) (8'er)	3. Enstrümantal Çalışmalar * Akordeon (4) * Erken Dönem Müziği (blok flüt, klavsen, viola da gamba) (8'er) * Gitar (4) * Piyano (4) * Org (4) * Orkestra Enstrümanları (Viyola, keman, çello, harp, flüt, obua, klarnet, trompet, trombon, bas tuba, saksafon, kontrbas, , fagot, korno, vurmalı çalgılar) (4'er) * Klise müziği (Yaylı sazlar, piyano, eşlik)
5. Müzik Eğitimi * Ses ve enstrüman alanında müzik öğretmenliği (8) (Klasik Müzik) * Ses ve enstrüman alanında müzik öğretmenliği (8) (caz)	4. Müzik Eğitimi * Genel Müzik Eğitimi (A1:Ortaöğretim Öğretmenliği Akreditasyonu) (9) * Genel Müzik Eğitiminde Çalgı Eğitimi (A2: Ortaöğretim Öğretmenliği Akreditasyonu) (9) * (Klasik Müzik)Ses ve Çalgı Öğretmenliği (4) * (Caz) Ses ve Çalgı Öğretmenliği (4)
6. Caz * Her biri 8 sömestr olmak üzere seçim yapılabilecek alanlar: vokal, gitar, piyano, trompet, trombon, saksafon, kontrbas, vurmalı çalgılar	5. Caz * Her biri 4 sömestr olmak üzere seçim yapılabilecek alanlar: vokal, gitar, piyano, trompet, trombon, saksafon, kontrbas, vurmalı çalgılar * kuram ve Aranjman (4)
7. Katolik ve Protestan Kilise Müziği(8)	6. Katolik ve Protestan Kilise Müziği * Org(4) * Koro Yönetimi ve Kilise Şarkıcı-Öğretmenliği (4) * Gregoryen Şarkı (4)
8. Ses (8)	7. Ses * Ses (4) * Lied ve Konser Şarkıcılığı (4) * Müzik Drama İcra(4)
	8. Sahne Tasarımı(8)
	9. Sahne Sanatları (Drama) (8)

Tablo 4.3.6.1.'de her program adının yanında parantez içindeki rakamlar, sömestr sayılarını belirtmektedir. Bu tablodaki ki konu alanları içinden, *müzik eğitimi* alanında, diğer ülkelerden faklı olarak "Genel Müzik Eğitimi", "Genel Müzik Eğitiminde Çalgı Eğitimi", "Ses ve Çalgı Öğretmenliği(Klasik Müzik Alanında)" ve "Ses ve Çalgı Öğretmenliği (Caz Alanında)" olmak üzere dört ayrı program görülmektedir. Graz Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesinde bu programlara yönelik Öğretim Planı ve Yönetmelik programları, ilk ikisi "Genel Müzik ve Enstrümantal Müzik Eğitimi" ve son ikisi "Klasik Müzik ve Caz Alanları Ses ve Çalgı Öğretmenliği" başlıkları altında olmak hazırlanmıştır. Bu programlar lisans+yüksek lisans ve doktora olmak üzere 2 seviyede planlanmıştır.

Genel Müzik ve Enstrümantal Müzik Eğitimi Programlarında yüksek lisans seviyesine gelinmeden önce, öğretmenlik öğrenimi 9 yarıyıl sürer ve bir yarıyılda Müzik Eğitimi dalında 132, Enstrümantal Müzik Eğitimi dalında 77 ders saatini ve 12 haftalık bir okul stajını kapsar. Öğrenciler aldıkları öğretmenlik öğrenimi akseptansı dolayısıyla seçtikleri iki öğrenim dalını belirtmek zorundadırlar. Müzik Eğitimi dalı, sunulan diğer bütün öğrenim dallarıyla kombine edilebilir. Enstrümantal Müzik Eğitimi dalı ise sadece Müzik Eğitimi dalı ile birleştirilebilir.

Öğrenim iki bölüme ayrılır. Öğrenimin birinci bölümünde öğrencilere öğrenimle, özellikle de müzik pedagojisinin ve enstrümantal müzik eğitimiyle ilgili temel bilgiler öğretilir ve bu bölümde öğrencilerin enstrümantal, şan, müzik tarihi, müzik kuramları ve mesleki öğretim alanında eğitilmelerine çalışılır. Bu bölüm 4 yarıyıl sürer. *Öğrenimin ikinci aşaması* kazanılan bilgi, yetenek ve becerilerin derinleştirilmesi ve devamında da liselerde öğretmenlik için bilimsel-sanatsal mesleki hazırlık eğitimi amacını güder. Bu aşama 5 yarıyıl sürer. Öğrenciler öğrenimin birinci bölümünde, öğrenimin ikinci aşamasında almaları gereken ders saatinin en fazla %40'ı kadar (üstten) ders alabilirler. Öğrenim süresi içinde ana dal öğretim bilgisi dahil seçilen dallardan birinde bir bitirme tezi yazmak zorunludur.

Klasik Müzik ve Caz Ses ve Çalgı Öğretmenliği Programlarında[7] **K**: *bakalorya öğrenimi* 8 yarıyıl sürer ve 121 krediden oluşur. Yüksek lisans öğrenimi ise 4 yarıyıl sürer ve 44 krediden oluşur. **J**: *bakalorya öğrenimi* 8 yarıyıl sürer ve 132 krediden oluşur. Yüksek lisans öğrenimi ise 4 yarıyıl sürer ve 50 krediden oluşur. Bakalorya öğrenimi enstrümantal (şan), müzik tarihi, müzik kuramı, branş öğretim bilgisi ve enstrümantal pedagoji alanlarındaki bir eğitimi kapsar ve ayrıca konu bakımından birbiriyle bağlantılı dersler (ağırlık verilecek konu) alanında ek bir ağırlıklı konu seçme olanağı sunar. *Yüksek lisans öğrenimi* ise bakalorya öğreniminde kazanılan bilgi, yetenek ve becerileri derinleştirmeye ve yüksek nitelikte bir eğitimin sonucunda öğrencilerin enstrümantal müzik eğitimcisi olarak yetişmelerini sağlar. Konu bakımından birbiriyle bağlantılı dersler alanında ek bir ağırlıklı konu seçilir. **K ve J:** *Bakalorya öğreniminde*, sunulan dersler kapsamında müfredatta belirtilen bilimsel ve sanatsal sınav dallarında iki bakalorya çalışması yazılmak zorundadır. *Yüksek lisans* öğreniminde ise bir yüksek lisans çalışması (tez) yazmak zorunludur.

Genel Müzik ve Enstrümantal Müzik Eğitimi programları öğrencilere liselerde öğretmenlik yapmak üzere gerekli bilimsel-sanatsal eğitimi vermektir. Bu öğrenim öğrencileri ayrıca bir lisansüstü (Graz Karl Franzens Üniversitesi ile birlikte üniversitelerarası) doktora öğrenimine de hazırlar. Mezuniyetle kazanılan derece "Sanat Yüksek lisansı" (Mag. Art)dır.

Klasik Müzik ve Caz Ses ve Çalgı Öğretmenliği programları ise öğrencileri devlet okullarında ve müzik okulları ve konservatuvarlar gibi özel kurumlarda ve ayrıca serbest meslekte enstrümantal müzik dersleri ve şan dersleri verebilecek sanatsal, sanatsal-pedagojik ve sanatsal-bilimsel olarak yüksek niteliklere sahip öğretmenler olarak yetiştirmektir. Şan pedagojisi bakalorya öğrenimi sonunda "Sanatta Bakalorya" (Bakk. art) ve Çalgı pedagojisi yüksek lisans öğrenimi sonunda ise "Sanat Yüksek lisansı" (Mag. Art.) derecesi kazanılır.

[7] **K** harfi, Enstrümantal (şan) pedagojisi – **K**lasik yerine; **J** harfi, Enstrümantal (şan) pedagojisi – **C**az yerine kullanılmaktadır. Eğer K ve J şeklinde bir ayrım yapılmamışsa, bu durumda yönetmelik hem Klasik müzik eğitimi alanı hem de Caz eğitimi alanı için geçerlidir.

Genel Müzik ve Enstrümantal Müzik Eğitimi programlarında ve Klasik Müzik ve Caz Ses ve Çalgı Öğretmenliği programlarında amaçlar "ortak ve farklı olanlar" şeklinde gruplanabilir:

Genel Eğitim Amaçları (ortak olanlar)

• Öğrencileri geliştirme amaçlı eğitim olanaklarından yararlanmaya ve bilgi teknolojilerini etkili biçimde kullanmaya sevk etmek (iletişim, bilgi sağlama ve müzik üretimi).

• Öğrencilere ekip çalışmasında ve kendi kendini yönetmede yol göstermek.

• Öğrencilere toplumsal sorunlarla ilgili mesleki algı kazandırmak

Genel Eğitim Amaçları (farklı olanlar)

a) Genel Müzik ve Enstrümantal Müzik Eğitimi programlarında:

• Öğrencilere liselerde öğretmenlik mesleğini yerine getirmek için gerekli genel temel nitelikleri kazandırmak.

• Öğrencileri ortaokul ve liselerin müfredatında yer alan eğitim görevlerini icra edebilecek seviyeye getirmek.

• Öğrencileri kendi başına bilgiye ulaşmayı öğrenmeye yöneltmek.

• Öğrencilere eğitim sistemine eleştirel yaklaşımı öğretmek

b) Klasik Müzik ve Caz Ses ve Çalgı Öğretmenliği programlarında

• Öğrencilere müzik okullarında, konservatuvarlarda ve bu alandaki önemli diğer resmi ve özel kurumlarda müzik öğretmenliği mesleğini icra etmek için gerekli genel temel nitelikleri kazandırmak.

• Öğrencileri müzik okullarının ve konservatuvarların müfredatlarında belirlenen eğitim görevlerini icra edebilecek seviyeye getirmek.

• Öğrencileri kendi başına bilgiye ulaşmaya ve kendi başına eğitime devam etmeye yöneltmek.

Bakalorya öğreniminde öğrenciye öncelikle meslekle ilgili pratik ve uygulamaya yönelik yeteneklerin aktarılması gerekirken, mastır öğrenimi sanatsal bilgilerin derinleştirilmesi, özelleştirilmesi ve genişletilmesini içermenin yanında enstrüman ve şan pedagojisinin daha geniş eleştirel, bilimsel ve kuramsal bir düşüncesini sunar. Bu husus bir taraftan bakalorya öğrenimini bilimsel ve sanatsal

tamamlayıcı ve derinleştirici bir ders katalogunda, diğer taraftan da bir sanatsal ya da bilimsel diploma tezinin yazılmasıyla kendini gösterir. Ayrıca diploma sınavının sanatsal kısmı, sanatsal sınav programına ve onun uygulanmasına oldukça ağır koşullar koymaktadır. Bu nedenle mastır öğrenimini bitirenler bakalorya öğreniminde elde ettikleri ve sanatsal, sanatsal-bilimsel, branş öğretim bilgisi, genel pedagoji, sosyal, kişisel ve kurumsal yeterlik şeklinde kendini ifade eden bilgi, yetenek ve becerileri derinleştirmek ve kendilerinin enstrümantal pedagoji alanındaki problemlerin bilimsel ispatına ve bilimsel düşünceye yatkın olduklarını göstermelidirler. Öğrencilerin, çalışmalarını yansıtmada pedagojik-didaktik modeller geliştirmek ve uygulamak için kendi çalışmalarını yüksek nitelikte gerçekleştirmek amacıyla ayrıcaca yönlendirilir ve kendilerine bu yönde beceriler kazandırılır.

Müzik Eğitimi alanında lisans+yüksek lisans programlarına **giriş koşulları**nın başında öğrencilerin sanatsal yeterliliklerini ispatlamak zorunda oldukları öğrenime kabul sınavını başarıyla geçmiş olmaktır. Öğrenime kabul sınavı müzik kuramıyla ilgili bir yazılı test, bir kulak testi, enstrümantal ve ses bilgisinin ve de sanatsal-tasarımsal yeteneklerin kontrolünden meydana gelmektedir. Şan pedagojisi Bakalorya öğrenimine kabul edilmek için öğrencinin 17 yaşın bitmiş olması gereklidir. Ana dili Almanca olmayan öğrenci adaylarının Alman dilinde öğrenim görebilecek düzeyde olduklarını belgeleme zorunluluğu bulunmaktadır.

Klasik Müzik ve Caz Ses ve Çalgı Öğretmenliği Programları yüksek lisans kısmına geçebilmek / **kabul edilmek** için bir bakalorya öğrenimini ya da yurt içinde ya da yurt dışında kabul edilmiş lise sonrası bir eğitim kurumunda bakalorya öğrenimine eşdeğer ve aynı temel sanat dalında bir öğrenimi başarıyla tamamlamış olmak gerekir. Bakalorya öğreniminin temel sanat dalında sanatsal bitirme sınavını ya da enstrüman ve şan pedagojisi diploma öğreniminin 1. diploma sınavını Graz Sanat Üniversitesi'nde bitirmemiş bütün öğrenci adayları ancak temel sanat dalında bir enstrümandaki yetenek sınavını başarıyla verdikten sonra mastır öğrenimine kabul edilirler. Bu kural, Graz Sanat Üniversitesi'ndeki bakalorya öğrenimi sanatsal bitirme sınavı ya da enstrümantal (şan) pedagojisi diploma öğreniminin 1. diploma sınavı üzerinden 2 yarıyıldan fazla süre geçmiş öğrenci adayları için de uygulanır.

Dolayısıyla bakalorya öğrenimi nitelik profilinde belirtilen bütün yetenekler aynı zamanda mastır öğrenimi için de geçerlidir.

Doktora eğitimi ise, öğrenim, bilimsel ve sanatsal mesleki hazırlık eğitiminden öte öğrencinin kendi bağımsız çalışmasıyla sosyal bilimlerin gelişmesine katkıda bulunma yeteneği geliştirmesine ve böylece sosyal bilimler ve kültür bilimleri alanında genç bilim adamlarının yetişmesine çalışır. Doktora sınavlarını başarıyla tamamlanan adaya "Felsefe Doktoru" Latince "Doctor philosophiae" ve kısaltılmış şekliyle "Dr. Phil." unvanını verilir. Doktora en az dört yarıyıl devam eden bir öğrenimden oluşur. Ancak önceki eğitimin denkliği ile ilgili ekler gerekiyorsa durum değişir.

Doktora Öğrenimin Kısımlarına gelince, ders aşaması, Graz Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi ile Graz Karl-Franzens Üniversitesi tarafından birlikte yürütülmektedir. Zorunlu dal ve seçmeli daldaki bütün derslerin toplamı doktora sınavının birinci kısmını oluşturur. Zorunlu dalların derslerinin her kredisi için 2 ECTS Puanı (toplam 24) ve seçmeli dalların dersleri için her kredisi için 1 ECTS Puanı verilir. Doktora tezi ise 92 ECTS Puanı (her yarıyıl için ortalama 23) ile değerlendirilir.

a) Zorunlu dal: Doktora tez konusunun dahil olduğu bilimsel alanda/yan alanda doktora tezi yazan öğrenciler için en az 12 kredilik dersten oluşur. Bunların 6–8 kredisi "Doktora tezi alanında bilimsel çalışmaya giriş" adlı özel öğrenim etkinlikleridir.

b) Seçmeli dal: Bunlar doktora tezinin konusuyla bağlantılı olmaları dikkate alınarak seçilen derslerdir ve en az 4 krediliktir. Seçmeli dalın dersleri ilgili doktora öğreniminin yapıldığı alandan, bu alana yakın bir bilimsel alandan/yan alandan ya da disiplinler arası bir eğitim amacıyla ve bilimsel kuram bakımından derinleşmek amacıyla eşdeğer diğer bilimsel alanlardan alınabilir. Buna izin verip vermemek dekanın yetkisindedir.

c) Adayın önceki eğitiminin denkliği ile ilgili ekler gerekiyorsa, tamamlama derslerini almak zorundadır. Bu tamamlayıcı dersler ve sınavlar doktora tezinin

alanına özgü koşullarına göre ayarlanır ve her durumda içerik ve miktarına göre dekan ve doktora tez danışmanı tarafından birlikte belirlenirler.

Doktora sınavının ikinci kısmını ise komisyon tarafından yapılan bitirme sınavı oluşturur ve doktora öğrenimi herkese açık olan ve komisyon tarafından yapılan bu genel sınav (doktora bitirme sınavı) ile sona erer. **Doktora programına giriş** koşullarının birincisi şudur: sosyal ve kültür bilimler ya da sanat alanında bir diploma öğrenimi/mastır öğrenimini ya da Sanat Yüksekokullarında Öğrenim Yasası'na (KHStG) göre bu alandaki bir dalda öğretmenlik öğrenimi ya da bir diploma öğrenimini bitirmiş olmayı gerektirir. Yurt içinden ya da yurt dışından bunlara eşdeğer, denkliği kabul edilmiş bir öğrenim de kabul edilebilir. Genel olarak denklik var ise ve tam denklik için ekler gerekiyorsa, rektör öğrenciyi doktora öğrenimi esnasında doktora sınavının sözlü kısmı için ayrıca verilmesi gereken sınavlarla yükümlü kılarak denkliğin tespit edilmesine yetkilidir. Önceki eğitimdeki ders notlarının yüksekliği, başvurunun kabul edilme olasılığını arttırır.

Avusturya[8] yükseköğretim programlarında **öğrenim ve sınav dili Almanca**dır[9]. Ana dili Almanca olmayanlar için, okullara bağlı, yüksek düzeyindeki yoğunlaştırılmış Almanca kurslarında, dili iki dönemde konuşabilecek ve okuldaki derslere devam edebilecek düzeyde eğitim verilmektedir. Doktora yapmak isteyen kişilerden, doktoranın içeriği bakımından Almanca bilgisine gereksinim yoksa dil sınavını vermesi istenmez. Müzik alanı öğrencilerine özel olarak, başlangıç düzeyindekilere ve ileri düzeydekilere yönelik iki ayrı Almanca kursu vardır. Bu kurslar mesleki dilin öğrenilmesi üstünde yoğunlaşır. Doktora tezi ise, Almanca ya da İngilizce yazılabilir. Ayrıca tez danışmanı ve dekan, değerlendirme olanaklarını düşünmek koşuyla onayladıkları takdirde, düzenli öğrencilere tezlerini Almanca ve İngilizcenin dışında başka bir yabancı dilde yazma hakkını verebilir.

[8] Avusturya: **ISO Dil Kodu: -Türü:** AB (Avrupa Birliği)/ **ISO Ülke Kodu:** AT / **Erasmus Kodu:** A
[9] Öğrenim dili, yükseköğretim öncesinde de ağırlıklı olarak Almancadır ancak dil azınlığının olduğu bölgelerde ilkokullardaki öğrenim, Almanca ve Slovence, Macarca ve Hırvatça arasında bölünmüştür.

4.3.7. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçlarına, Konu Alanlarına, Verilen Tüm Derecelere ve Öğrenim Sürelerine İlişkin Bulguların Karşılaştırmalı Yorumu

Ülkemizde ve dünyada, müzik alanında ve müziğin eğitimi /öğretmenliği alanında verilen lisansüstü eğitim, kademeler/dereceler bakımından çeşitlilik göstermektedir. Bu araştırma kapsamındaki ülke-üniversitelerden, karşılaştırılmak üzere seçilen programlarda verilen derecelerle ilgili **ortaklık,** tezli yüksek lisans (araştırma programı) ve doktoradır. *Tablo 4.3.7.3***.**'de bu üniversitelerin müzik alanı lisansüstü programlarında verilen akademik dereceler görülmektedir. Hiçbir işaret ya da açıklama olmayan sütun kesitleri, ilgili satırdaki üniversitede o programın olmadığını göstermektedir.

Tablo 4.3.7.1. *Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerin Müzik Alanı Lisansüstü Programlarında Verilen Akademik Dereceler*

Üniversite	**Yüksek Lisans**		**Doktora**	**Diğer**
	Tezli	**Tezsiz**		
TR	✔	✔	✔	Sanatta yeterlik*
CA/WO	✔ **		✔	
NO/NAM	✔		✔	Yüksek lisans sonrası ileri eğitim (sürekli eğitim) İkinci doktora derecesi
US/SC	✔	✔	✔	Lisansüstü Çalışma Sertifikası (icra)
AU/NSW	✔	✔	✔	Müzikte Mezuniyet Diploması Müzikte Mezuniyet Sertifikası
AT/MDA	✔ ***	✔	✔	

* Bu program, Türkiye üniversitelerinden sadece Selçuk Ü. S. Bilimler Enstitüsünde yoktur.
** İki seçeneklidir, her ikisinde de tez çalışması vardır.
*** Bu programlarda "lisans ve yüksek lisans" birleşik/birbirini izleyen bir yapıdadır.

*Tablo 4.3.7.3***.**'de görüldüğü gibi **farklılık,** "diğer" seçeneğinde oluşmaktadır. Türkiye'deki "sanatta yeterlik" programına benzer bir program yalnız Norveç'te vardır; ancak programın adı belirtilmemiş, sadece "*performans öğrencileri ya da artistik kariyer sahibi olmak isteyenler için doktoraya eşdeğer sayılan ikinci bir derece*" şeklinde tanımlanmıştır.

Bu üniversitelerde yüksek lisans programlarındaki **benzerlik**, adlandırma farklılıklarına rağmen, içerikleri incelendiğinde, genel olarak Türkiye'dekine benzer bir "tezli-tezsiz" ayrımı yapılabilmesidir. Kurumlardan bazıları bu ayrımı, tezli olanlar için "araştırma yüksek lisansı" diyerek, bazıları "diğer" seçeneği altında adlandırmalar yaparak sağlamıştır. Burada tek istisnayı, her iki tür yüksek lisans programı sunan ve her ikisinde de mutlaka bir araştırma-inceleme çalışması isteyen CA/WO oluşturmaktadır. Bu kurumdaki ayrım, araştırmanın boyutlarının sınırlanması ile ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda belirtilen çeşitli lisansüstü programlarda sunulan **müzik alanı alt konu alanları** beş grup altına toplanabilir (M: Müzik):

1) Müzik Eğitimi
M eğitimi felsefesi
M eğitimi
Piyano Pedagojisi
Suzuki Pedagojisi

M Eğitimi Kurumlarının İdare ve Yönetimi

2) Yönetim
Orkestra Yönetimi
Koro Yönetimi
Bando Yönetimi
Koro/çalgı toplulukları şefliği

3) Müzik Kuramsal Araştırma Alanları
Müzikoloji
Tarihsel Müzikoloji
M Kuramı
M Kuramı ve analizi
M tarihi
Estetik

4) Performans
Performans /Solo İcra /İleri solo İcra
Performans kuram ve uygulama araştırması
Özel Bir Konu Üstüne M İcrası
Solo Enstrümanlar Dahil Kilise M
Kilise Müziği
Caz çalışmaları
Caz ve popüler M
Eşlik ve Oda M (Piyanistler İçin)
Oda Müziği
Opera icrası

5) Diğer
Ses Fiziği
Kompozisyon
M Terapisi/Analiz
M Psikolojisi
Ulusal-Bölgesel Halk ve Geleneksel M

Çocuklara adapte edilmiş Müzik Öğretimi ve Engellilerin Eğitimi

Görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki ülke-üniversitelerde aynı çatı altında müzik alanında amaçlarına ve alt konularına göre farklılık gösteren çeşitli lisansüstü programlar vardır. Müzik alanı lisansüstü programları içinde alt konu alanı *müzik eğitimi bilimi (müzik pedagojisi)* olan yüksek lisans ve doktora programlarının **ortak amaçları** "eğitim alanında akademik düzeyde yetişmiş eleman gereksinimini karşılamak, araştırma, inceleme ve yayınlar yaparak eğitim ile ilgili sorunların

çözümüne yardımcı olmak ve yenilikler sunmak, araştırma, eğitim ve öğretimi en etkili şekilde bütünleştirmektir".

Bu konu alanlarının üniversiteler ve dereceler açısından karşılaştırması aşağıdaki tabloda yer almaktadır. *Tablo 4.3.7.2.*' belirtilen program adlarının her biri, müzikteki daha geniş bir eğitim alanı içinde özel bir alanı işaret etmektedir. İşaretli sütun kesitleri, ilgili sütundaki ülkede, ilgili satırdaki programın var olduğunu ve hangi kademede olduğunu göstermektedir. Kısaltmalar şu kelimelerin karşılığıdır "**YL**: Yüksek Lisans", "**DR** =Doktora", "D: Diğer" ve "**M** = Müzik".

Tablo 4.3.7.2. *Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Alanı Lisansüstü Programlarında Verilen Derecelerin Alt Konu Alanlarına göre Karşılaştırılması*

Konu Alanı	TR			CA/WO		NO/NAM			US/SC			AU/NSW		
	YL	DR	D	YL	DR	YL	DR	D	YL	DR	D	YL	DR	D
M eğitimi felsefesi					✔									
M eğitimi	✔	✔	✔	✔	✔	✔	✔		✔	✔		✔	✔	
Müzikoloji / tarihi				✔	✔							✔	✔	
M Kuramı				✔					✔					
M Kuramı ve analizi												✔	✔	
M tarihi									✔					
Kompozisyon				✔		✔			✔	✔				
Opera icrası									✔					
Performans				✔		✔			✔	✔				
Performans kuram ve uygulama araştırması												✔	✔	
Caz çalışmaları									✔					
Caz ve popüler M												✔	✔	
Piyano Pedagojisi									✔	✔				
M Terapisi/Analiz					✔		✔	✔						
Estetik					✔									
Ses Fiziği					✔									
M Psikolojisi					✔									
Kilise Müziği						✔								
Eşlik/ Oda Müziği						✔								
Oda Müziği						✔								
Orkestra Yönetimi						✔								
Koro Yönetimi						✔								
Bando Yönetimi								✔						
Koro ve çalgı toplulukları şefliği									✔	✔				

Tablo 4.3.7.2.'de, **NO/NAM** Performans alanı yüksek lisans programları, "Solo İcra, İleri solo İcra, , Özel Bir Konu Üstüne Müzik İcrası, Solo-Enstrümanlar Dahil" olmak üzere 4 çeşittir. "Çocuklara adapta edilmiş Müzik Öğretimi ve Engellilerin Eğitimi" ile "İdare ve Yönetim" adlı YL sonrası ileri eğitim programı **sadece bu ülkede** olduğundan tabloya alınmamıştır. **AU/NSW** Yüksek lisans programları içinde "Australyalı Aborjin M, Hindistan ve Güneydoğu Asya M, Çağdaş Avusturalyalı M, Australyalı Halk ve Geleneksel M" konu alanları ve Müzikte Mezuniyet Diploması/ Sertifikası programları içinde "Suzuki Pedagojisi" konu alanı, **sadece bu ülkede olduğundan** tabloya alınmamıştır. **Türkiye** örneklemindeki 5 üniversite için aynı bilgiler geçerli olduğundan tabloda ayrı sütunlarla verilmemişlerdir. **AT/MDA** programlarında, diğer **tüm ülkelerden farklı olarak** lisans-yüksek lisans arasında bir sınavsız – birleşik kademe vardır ve bu durum eğitim farklı bir sınıflama yapmayı gerektirmektedir. Bu nedenle bu ülkedeki müzik alanı lisansüstü eğitimi alt konu alanları ayrı olarak **Tablo 4.3.6.1.**'de verilmiştir.

Araştırma örneklemindeki üniversitelerin lisansüstü müzik eğitimi programlarının konu alanlarındaki **birinci farklılık** Türkiye dışındaki ülkelerin lisansüstü programlarının, müzik eğitimi dışında alt konu alanları da içermesi, bir başka deyişle alanın çeşitli alt disiplinlerine açılım göstermesidir. Bu durum, Türkiye'dekilerin Eğitim Fakültesi çatısı altında, diğerlerinin sadece müzik ana bilim dalı üstüne kurulu çatılar altında olmasından kaynaklanmaktadır (Bkz: *Tablo 4.2.2.2.* ve açıklamaları). Yurt dışından seçilen 5 üniversitedeki çeşitlilik gösteren diğer müzik alanı lisansüstü programları benzer adlar ve içeriklerle Türkiye'de Güzel Sanatlar Fakülteleri, Konservatuvarlar gibi müziğin sanatsal yönünde eğitim veren ayrı kurumlarda bulunmaktadır. **İkinci farklılık** müziğin eğitim alanındaki programlarında Türkiye'de tek bir lisansüstü program seçeneği varken, diğer ülkelerde "Piyano Pedagojisi, Suzuki Pedagojisi, Müzik Eğitimi Kurumları İdare ve Yönetimi" gibi seçeneklerinde olmasıdır. **Üçüncü farklılık** Türkiye dışındakilerin program adlarının "müzik *eğitimi*" Türkiye'dekilerin "müzik *öğretmenliği*" olmasıdır. **Dördüncü farklılık** Türkiye dışındaki müzik eğitimi programlarının "müzik okulu ses eğitimi", "müzik okulu çalgı eğitimi", "örgün müzik eğitimi",

"akademi" gibi farklı alanlarda çalışmak isteyenler için farklı uzmanlaşma seçenekleri sunuyor olmalarıdır.

Tablo 4.3.7.3. *Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Öğretmenliği / Eğitimi Yüksek Lisans Programının Mezuniyet Koşulları ve Eğitim Sürelerinin Karşılaştırılması*

Üniversite	**Yüksek Lisans Mezuniyet Koşulları**		**Süre /Yıl**	
	Kredi /Ders	Diğer Gerekler	**En az**	**En Çok**
TR	21* /7	Bir seminer dersi +Tez çalışması (Kredisiz) + savunma	2**	6
CA/WO	45+30/ 5	Yazılı ve sözlü kavrayış sınavı +Tez çalışması (45 kredi) + savunma	2	+
NO/NAM	60 / ?	Seçmeli Konular +Tez çalışması+ savunma	2	+
US/SC	32 (saat)	Tez çalışması ya da Resital+ yazılı ve sözlü çok amaçlı sınav +tez sınavı	2	6
AU/NSW	24-48/8	Tez çalışması+ Bir seminere katılım+ savunma	2	2
AT/MDA	44-50	Tez çalışması	2	+

***** Yalnız DEÜ'de derslerden en az birinde öğretim dilini İngilizce olma zorunluluğu vardır ve ders kredisi toplamı en az 27 olmalıdır.
****** Sadece ders+seminer için en fazla 4 yarıyıl, tez için en fazla 2 yarıyıl daha

Tablo 4.3.7.4. *Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Öğretmenliği / Eğitimi Doktora Programının Mezuniyet Koşullarının ve Eğitim Sürelerinin Karşılaştırılması*

Üniversite	**Doktora Mezuniyet Koşulları**			**Süre /Yıl**	
	Kredi	Ders	Diğer Gerekler (Kredisiz)	**En az**	**En Çok**
TR	21	7	Yeterlik sınavı +Tez önerisi + Tez çalışması	3	5
CA/WO	-	6	Araştırma dersleri + Alan sınavı +Yazılı ve sözlü kavrayış sınavı+ Tez önerisi + Tez çalışması (kredili)	4	6
NO/NAM	-	-	İleri düzey kuram ve yöntemlerin öğrenilmesi Araştırma yapılması	3	+
US/SC	Tüm program 48 kredi		Tez çalışması ya da Resital+ yazılı ve sözlü çok amaçlı sınav +tez sınavı	3	8
AU/NSW	-	-	Tez Sunumu+ Seminer katılımı	3	+
AT/MDA	16	-	-	-	-

***** Kredili dersleri tamamlamanın en çok süresi 4 yarıyıldır, tüm programını tamamlama süresi 6 yarıyıldan az ve tez hazırlama süresi de 2 yarıyıldan az olamaz. Tez için en fazla dört yarıyıl ek süre tanınabilir.

Tablo 4.3.7.3. ve *4.3.7.4'*de araştırma kapsamındaki üniversitelerde müzik öğretmenliği/eğitimi doktora programından mezuniyet koşulları ve eğitim süreleri karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Bu ülkelerde yüksek lisansı bitirebilmek için

gerçekleştirilmesi gereken **ortak gereklilikler** ders aşamasının ve bir tez çalışmasının başarıyla tamamlanmasıdır**.**

Mezuniyet koşullarındaki **farklılıklar**, alınması gereken derslerin sayı ya da saat olarak belirtilen miktarında, ders dışındaki çalışmaların (seminer, resital tez vb) kredili olup olmamasında ve öğrenim en az- en çok öğrenim sürelerinde ortaya çıkmaktadır. Bu kredilerin miktarı konusunda karşılaştırma yapmak çok anlamsızdır çünkü her ülkenin krediler konusundaki denklik arayışlarına rağmen ortada gerçek bir denklik yoktur. Avrupa Kredi Sistemine tabi ülkelerde bile bire bir karşılaştırma mümkün görünmemektedir çünkü bu ülkelerin lisansüstü eğitimi düzenleyen yönetmelikleri, üniversitelere geniş bir serbestlik vermiştir ve yapılan genellemeler, program düzeyine indirgendiğinde pek çok çeşitlilikle karşılaşmak kaçınılmazdır. Üstelik kredi miktarı belirtilen programlarda bu rakamın kurumun kendi kredi birimine mi AKTS birimine mi göre verildiği genellikle tanımlanmamıştır.

Mezuniyet koşullarındaki **benzerlikler** içinde**,** doktora için genellikle tez aşaması öncesi yabancı dil gereklerinin sağlanması zorunluluğu ve Türkiye'deki yeterlilik sınavına benzer değerlendirmeler yapılması sayılabilir. Ayrıca pek çok ülkede bazı araştırma derslerinin (proje öncesinde ya da onunla birlikte) alınması gerekliliği vurgulanmıştır. Bir başka benzerlik doktora çalışmalarının sürelerindeki esnekliktir. Bu esneklik tüm ülkelerde, araştırmaların sürelerini önceden kestirmenin olanaksızlığından kaynaklanmaktadır.

Araştırma kapsamındaki üniversitelerin müzik eğitimi/öğretmeliği **yüksek lisans ve doktora programlarına giriş koşulları** "yabancı dil, ön diploma, merkezi sınav, alan sınavı, diğer" olmak üzere 5 başlık altında toplanabilir. Bu başlıklar altında gruplanan koşullar, aşağıda *Tablo 4.3.7.5.*'den başlayarak karşılaştırılmaktadır.

Araştırma örneklemindeki üniversitelerde **eğitim-öğretim dili açısından ilk ortak nokta**, ana dil dışındaki bir dilde akademik başarının doktora programlarına girişte bir ön koşul olmasıdır. Yabancı dil ön koşulundaki **ikinci ortak nokta** "İngilizcenin geçerliliği"dir. Yükseköğretim kurumlarındaki ortak dil, asırlar

boyunca Latince olmuş (Lingua Franca latin), günümüzde yerini İngilizceye bırakmıştır. Bunun doğal bir uzantısı olarak, Amerikan sisteminin Avrupa ülkeleri üzerindeki etkisi giderek artmakta olduğu gözlemlenmektedir. **Üçüncü ortak nokta,** tüm ülkelerin lisansüstü programlara girişte, adayları dil yeterlilikleri açısından tez aşamalarına kadar koşullu kabul etmeleridir. **Lisansüstü programlara girişteki yabancı dil koşulları**, ülkelere göre aşağıdaki gibi tablolaştırılabilir.

Tablo 4.3.7.5. *Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarına Giriş Koşulları İçinde Yabancı Dil*

Ülke/Üniv.	Yüksek Lisans-Doktora (YL-DR) Dil Koşulları
TR	Temel eğitim dili **Türkçe**dir YL için ÜDS, KPDS, TOEFL, IELTS'den ya da enstitünün düzenleyeceği dil sınavından alınan not bir alt baraj olmaksızın değerlendirme sonucuna katılabilir. (Örneğin GÜ'de %10 etkiler). DR için **Türkçe dışında herhangi bir yabancı dil**de ÜDS ya da KPDS'den en az 50 ya da TOEFL, IELTS'den dengi puan alma ön koşulu vardır. Puan, değerlendirme sonucunu etkilemez.
CA/WO	Batı Ontario Üniversitesi'nde öğretim dili **İngilizce**dir. Adayların TOEFL'dan 550 (Yabancı öğrenciler için 600) ya da IELTS'den 6.0 almış olma ya da okulun dil sınavını geçmiş olma koşulu vardır. Tüm doktora öğrencilerinin **İngilizce dışında akademisyenliğin temel dillerinden ikisinde okuma bilgisi**ni sergilemeleri zorunludur. Dil puanları, değerlendirme sonucunu etkilemez.
NO/NAM	Temel eğitim dili Norveççedir. İngilizce ya da diğer dillerde ders yapılması da olanaklıdır. Adayların **Norveççe ve İngilizce** dışında bir dili bilme ön koşulları yoktur. Bergen Testinden en az 450 puan ya da Norveç dil programından en az derece 3 alındığının belgelenmesi gerekir
US/SC	Temel eğitim dili **İngilizce**dir, diğer dillerde ders yapılması da olanaklıdır. **Fransızca, Almanca ya da İtalyanca** dillerinden birinde okuma yeterliliğini en az B dil ortalaması ile ya da üniversitenin kabul ettiği bir dil sınavından gerekli notu alarak sağlamak ön koşuldur. TOEFL (yazılı 600 /Bilgisayar 250); IELTS (7,0); USC (Sözlü 5 +, yazılı 5 +)
AU/NSW	Temel eğitim dili **İngilizce**dir. Yabancı adaylar için TOEFL(550); IELTS (6) sonuçları istenir. Tüm adayların (YL ve DR tezi için) **İngilizce dışında akademisyenliğin temel dillerinden birinde okuma-anlama bilgisi**ni sergilemeleri zorunludur.
AT/MDA	Temel eğitim ve sınav dili **Almanca**dır. Bununla birlikte DR tez içeriğinde Almanca bilgisine gerek yoksa Alman dili sınavlarını vermek zorunlu değildir (tez İngilizce ya da başka bir dilde yazılabilir). Diğer konulardaki dil gerekleri müzik mesleki dilin öğrenilmesi üstünde yoğunlaşır ancak hangi sınavlardan kaç puan istendiği belirtilmemiştir.

Öğretim dili konusunda ülkeler arasındaki farklılık ise, bazı ülkelerin eğitim-öğretim dili dışında birden çok yabancı dil bilme zorunluluğunu getirmesidir

(Kanada kesinlikle, Avustralya ve ABD kısmen). **Diğer bir farklılık**, lisansüstü programlara girişte, adayların dil yeterlilikleri açısından tez aşamalarına kadar koşullu kabul edilmeleri durumunda, dil öğrenim sürecinin, adayların kendi olanaklarına bırakılıp bırakılmamasıdır. Bu konuda Türkiye dışındaki tüm ülkeler, üniversitenin kendi bünyesinde ya da işbirlikli dil okullarında programlı dil öğrenimi olanağı sunmaktadır. Türkiye'de ise son yıllarda benzeri uygulamalara başlanmakla birlikte, bu konuda belirli bir yasal izlek ya da sistematik bir uygulama yoktur.

Araştırma örneklemindeki üniversitelerde **eğitim-öğretim dili açısından benzer nokta**, Avusturya ve Norveç'te olduğu gibi, üniversitelerin son yıllarda geleneksel eğitim sisteminin yanında İngilizce yürütülen lisans, yüksek lisans ve doktora programları başlatmalarıdır. Türkiye'de böyle bir uygulama olmamakla birlikte, sadece DEÜ'de her kademede bir adet dersin İngilizce alınması zorunluluğu vardır.

Tablo 4.3.7.6. *Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarına Giriş Koşulları İçinde Ön Diploma*

Ülke/Üniv.	Yüksek Lisans	Doktora
TR	Eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi bölümleri, müzik eğitimi ana bilim dalı ya da güzel sanatlar fakültesi müzik bölümü ya da konservatuvar lisans diploması	Lisans ve yüksek lisans diploması (derecesini başvurdukları programdan farklı alanda almış olan adayların, Enstitülerin belirleyeceği bilimsel hazırlık programına katılmaları zorunludur)
CA/WO	Müzik eğitimi alanında ya da eğitim alanında dört yıllık lisans diploması ya da onun akredite üniversitelerden dengi	Müzik Eğitimi, Kompozisyon, Müzik Kuramı, Performans ya da Tarihsel Müzikoloji Lisans ve yüksek lisans diploması
NO/NAM	4 yıllık müzik eğitimi lisans derecesi ya da eşdeğer bir derece	Lisansüstü derece
US/SC	Müzik eğitimi alanında alınmış öğretmenlik sertifikası ve lisans derecesi	Müzik eğitiminde 32–35 kredilik yüksek lisans derecesi
AU/NSW	Araştırma Komitesi ya da Denklik Komitesi tarafından uygun bulunan üniversite diploması	Aynı Komite tarafından uygun bulunan yüksek lisans ya da dengi onur diploması (komite, yeterliliğini kanıtlayan farklı diplomalara da şans verebilir.)
AT/MDA	Bakalorya (diploma) öğreniminin 1. diploma sınavında başarılı sonuç ya da yurt dışından dengi bir lisans diploması	Toplum ve kültür bilimleri ya da sanat alanında bir bakalorya öğrenimi/mastır öğrenimini ya da müzik alanındaki bir dalda öğretmenlik öğrenimi ya da bir diploma öğrenimini bitirmiş olma

Tablo 4.3.7.6'da ülkelere ve derecelere göre istenen ön diplomalar açıklanmıştır. Başvurulan programın bir alt kademesinin diplomasına sahip olmak, **ortak ön koşullardan biri**dir. Yüksek lisans için genellikle en az dört yıllık bir üniversiteden müzik alanında lisans diploması ve doktora için hiçbir ülkede alan sınırlaması olmaksızın öncül kademelerin diplomaları istenmektedir. Sadece Avusturya'da bu ölçüt ağırlaştırıp lisans eğitiminden sonra bir yıllık "Müzikte Mezuniyet Diploması" ya da "Müzikte Mezuniyet Sertifikası" da istenebilir.

Günümüzde bazı ülkelerde lisansüstü eğitime girişte adayların akademik yönden genel olarak nasıl bir başarı göstereceğini öğrenmede yardımcı olmak için tasarlanan **merkezi sınavlar** yapılmaktadır. Bu sınavlar, okuma-anlamayı (sözel), sayısal ve analitik becerileri, bilimsel mantık yürütmeyi ölçen genel yetenek kısmından ve çeşitli alanların genel bilgisini kapsayan mesleki kısımdan oluşur (Bkz: Tanımlar: xviii). Bu sınavlara girmek, araştırma örneklemindeki üniversitelerden sadece US/SC ve Türkiye programlarına girişte ön koşul olarak istenmektedir. Kanada ise bu sınavlara girmeyi teşvik etmekte ama zorunlu bir ön koşul olarak istememektedir. Bu ön koşul ülkelere ve derecelere göre aşağıda tablolaştırılmıştır:

Tablo 4.3.7.7. *Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarına Giriş Koşulları İçinde Merkezi Sınavlar*

Ülke/Üniv.	**Yüksek Lisans**	**Doktora**
TR	LES: en az 45 ya da GRE 610 puan almış olmak	LES: en az 45 (***DEÜ** için 50*) ya da GRE: verbal + quantitative bölümünden 950 ve analytical writing bölümünden en az 3.50 puan almış olmak
CA/WO	Adaylar N.J., Princeton, Eğitimsel Test Servisinin Lisansüstü Kayıt Sınavlarına (GRE=Graduate Record Examinations) (yetenek testi ve ileri müzik testi) girmeye ve sonuçları müzik bölümünün lisansüstü sekreterliğine sunmaya teşvik edilir ama zorunlu değildir.	
US/SC	GRE ya da Miller Anolojileri Testi genel bölümünde (sözlü/nicel/analitik) en az 340 puan almış olmak	GRE ya da Miller Anolojileri Testi genel bölümünde (sözlü/nicel/analitik) en az 380 puan almış olmak
AU/NSW	Merkezi bir sınav sonucu istenmemektedir.	
AT/MDA		
NO/NAM		

Araştırma örneklemi içindeki ülkelerde lisansüstü programlara **giriş ön koşulları içinde alan sınavı**, o sınav için kurulan jüriler tarafından yapılmaktadır ve genellikle başvurulan programın gerektirdiği ön-müziksel yeterlilikleri ölçme üstüne yoğunlaşmıştır. Bu ön koşul ve içeriği hemen hiçbir ülkede sabit olmamakla birlikte, genel durum ülkelere ve derecelere göre aşağıda tablolaştırılmıştır. Bu tablodaki ok işaretleri (►) sadece doktora aşamasında ve nokta (●) işaretleri sadece yüksek lisansta geçerli olan maddeleri göstermektedir. Diğer seçenekler hem doktora hem yüksek lisans için geçerlidir.

Tablo 4.3.7.8. *Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarına Giriş Koşulları İçinde Alan Sınavı ve İçeriği*

,	Müziksel işitme - sözlü ve yazılı Müzik analizi - işitsel ve yazılı Müzik kuramı ve tarihi - yazılı Performans (alan çalgısı) Müzik eğitimi ilke, yöntem ve bilgileri - sözlü ve yazılı Genel müzik kültürü - sözlü
CA/WO	Müzik kuramı ve tarihi - yazılı ►Araştırma beceri ve potansiyeli - soru kitapçığı ile
NO/NAM	Müziksel işitme - sözlü ve yazılı Müzik kuramları - sözlü ve yazılı Performans (alan çalgısı) ► Proje önerisi sunumu
US/SC	Müzik tarihi ve genel müzik bibliyografyası - yazılı Müzik kuramı, işitme ve transpoze - yazılı ve uygulamalı Müzik eğitimi (genel pedagoji, yöntemler, materyaller, literatür, ilköğretim ve lise müzik eğitimi ve bu çerçevedeki koral ve enstrümantal müzik bilgileri) - yazılı Müzik eğitimi çerçevesinde yönetim becerileri - uygulamalı Piyano (bir müzik eğitimcisinin bilmesi, icra edebilmesi gereken standart literatür) – uygulamalı Araştırma/yazma yetenekleri - yazılı ● Okul müziği ve koro müziği alanlarında klavyeli çalgıları kullanma becerisi - uygulamalı ► Piyano pedagojisi - yazılı ve uygulamalı
AU/NSW	► Proje önerisi sunumu (diğerleriyle ilgili bilgi verilmemiştir)
AT/MDA	Müzik kuramları - yazılı test Müziksel işitme testi Çalgı ve ses bilgisi Sanatsal-tasarımsal yetenekler

Tablo 4.3.7.8.'de belirtilmeyen bazı öneli farklılar aşağıda açıklanmıştır:

Alan sınavlarının içeriği **Türkiye'de** kurumdan kuruma ve her bir kurum içindeki farklı sınav dönemlerinde değişebilmektedir. Bunun nedeni, lisansüstü eğitim yönetmeliği çerçevesinde, enstitülerin, ana bilim dallarına jüri değerlendirmesi için tanıdığı esnekliktir. Her sınav döneminde yeniden belirlenen jüri, mesleki bilgi değerlendirmesi, yazılı, mülakat, kompozisyon, yetenek-yeterlilik sınavı, portfolyo incelemesi vb. değerlendirme şekillerinden hangilerinin dikkate alınacağına ve bunların içeriğine karar verir. Bu aşamada başarılı olmak için 100 üzerinden alınması gereken en az puan da okullara göre değişir. **Kanada'da** doktora aşaması için araştırmada kullanılması gereken bilgisayar programlarında yetkinlik belgesi istenir ve bunu alan sınavının yazılı bölümünde adayların sergilemesi beklenebilir. **Norveç'te** adaylardan alan sınavından önce, görüntü ve ses kaydının adaya ait olduğunun onayladığı bir video-kaset gönderilmeleri istenir. Video kayıtlarının bir sınav ortamından daha ileri düzey sergilediği kabul edilir ve jüri önündeki sınav, bu kayda istinaden başvurusu kabul edilenlere uygulanır. **ABD'de** alan sınavı içeriğinde kesin kabulde en etkili aşamalar, yüksek lisans için ses/çalgı performansının ve araştırma/yazma yeteneklerinin; doktora için belirli bir konuda araştırma tamamlama yeteneğinin sergilendiği kısımlardır. Ayrıca bu ülkede belirli bir alana kabul edildikten sonra alan değiştirmek isteyen adaylar, girişteki alan sınavına benzer bir seviye tespit sınavına alınırlar. Bu sınav geçiş yapılmak istenen alanın gerektirdiği bilgileri ağırlıklı olarak içerir.

Başvurularda gerçekleştirilmesi istenen **diğer koşullar ve belgeler,** bazı farklı ölçütleri içermekle birlikte şu şekilde sıralanabilir:

1- Kayıt bürolarına verilmek üzere, (on-line ya da yazılı) eksiksiz olarak **kayıt formu**nun doldurulması

2- Mezun olunan son programın **notların dökümü belgesi**

3- Önceki araştırma ve makaleler ile repertuar listesinin ve resital programlarının birer kopyası

4- Adayların kendilerini kısa ve öz olarak üniversiteye en iyi biçimde tanıtacakları bir **öz geçmiş yazısı** (CV)

5- Adayların programdan yararlanma amaçlarını, eğitimsel başarılarını, sosyal, sportif, kültürel ve varsa iş deneyimleri ve gelecek ile ilgili beklenti ve arzularını en iyi şekilde açıklayan bir **yazı ve niyet mektubu** (**Statement Of Purpose**: SOP)

6- Genellikle en az **iki akademik öneri mektubu**

7- İş deneyimi, iş yerinden alınacak **öneri mektupları**

8- Mülakat

9- Yabancı öğrenciler için, yurt dışında eğitim ve yaşam giderlerinin karşılanacağını gösteren **Maddi Yeterlilik belgesi**

10- Yabancı uyruklu ya da eğitimini yurt dışında tamamlamış öğrenciler dış temsilciliklerden alınan **öğrenim vizesi**

11- Yabancı uyruklu öğrencilerin ilgili ülkede öğrenim görmelerine engel bir rahatsızlıklarının olmadığına dair resmi bir kuruluştan alacakları **sağlık raporu**

Bu koşulların araştırma kapsamındaki üniversitelerden hangisinde istendiği, *Tablo 4.3.7.9.'*da gösterilmektedir. 1'den 8'e kadar verilen numaralar yukarıda belirtilen 8 koşula karşılık gelmektedir. Hiçbir işaret olmayan sütun kesitleri, ilgili üniversitede o maddenin bir ön koşul olmadığını gösterir. **Z** harfinin yer aldığı sütun kesitleri, o maddenin bir ön koşul olduğunu, nokta ise (●) o maddenin enstitünün/ jürinin isteğine göre, gerekirse koşul olarak istenebileceğini ya da istenmekle birlikte değerlendirmeye katılmayacağını gösterir.

Tablo 4.3.7.9. *Araştırma Kapsamındaki Üniversitelerde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarına Giriş Koşullarında Diğer Maddeler*

	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**
TR	Z	Z		●	●	●		●		Z	Z
CA/WO	Z	Z	Z		Z	Z	Z	Z	Z	Z	
NO/NAM	Z	Z	●			●		Z		Z	
US/SC	Z		Z			●	Z	Z	●		
AU/NSW	Z		Z			Z	●*	Z	●		
AT/MDA	Z	Z		Z	Z	●					Z**

* Yüksekokul mezunu olanlar için

* *50 yaşını geçmiş olan Amerikalı ya da yanabcı tüm adaylar için

Giriş koşulları ile ilgili belirtilebilecek son bir nokta, **Türkiye dışındaki hiçbir ülkede**, istenilen belge ve /ya da yapılacak sınavların sonuçtaki kabul-ret değerlendirmesini ne kadar etkileyeceğinin yüzdelerle belirtilmiyor olmasıdır. Bunun yerine jürinin tartışarak adayları değerlendirdiği bir karar sisteminin varlığı görülmektedir. Bu sistemde en çok önemsenen, adayın müziksel yeterlilikleridir. Doktora programlarında ayrıca, adayın araştırma becerilerinin ölçülüp değerlendirilmesi üstünde titizlikle durulmaktadır.

4.4. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarında Yer Alan Derslere ve İçeriklerine Yönelik Bulgular

Bu alt kesimde, "Türkiye'nin ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerin müzik eğitimi lisansüstü programlarında yer alan dersler, hangi öğretim kategorilerinde yer almaktadır ve içerikleri nedir?" sorusuna yanıt aranmıştır. Bu soru, derslerin saptanmasının ardından, söz konusu derslerin "Alan, Alanın Eğitimi, Eğitim" olmak üzere üç ana başlık altında sınıflandırılması ile yanıt bulmuştur. "Eğitim Alanında ve Müzik Alanında Araştırma" derslerine kesim 4.5'te tez çalışmaları ile birlikte yer verildiğinden, bu kategori bu kesimde ayrıca ele alınmamıştır. Son olarak, kategorize edilen dersler arasındaki benzer, ortak ve farklı noktalar yorumlanmıştır.

4.4.1. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarında Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri

4.4.1.1. Türkiye Üniversitelerinin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarının Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri[1]

Tüm Türkiye üniversitelerinde, her yarıyıl, açılacak lisansüstü dersler ve bunları verecek öğretim elemanları ana bilim dallarının teklifi ile Enstitü Kurulu tarafından belirlenir. Lisansüstü dersler ilke olarak, öğretim üyeleri, zorunlu hallerde ise doktoralı öğretim görevlilerince verilebilir. Yüksek lisansta, öğrencinin alacağı derslerin en çok ikisi, lisans öğrenimi sırasında alınmamış olması koşuluyla, lisans derslerinden seçilebilir. Yüksek lisansta, kredili derslerin her yarıyıl en fazla iki tanesinin diğer yükseköğretim kurumlarında yürütülmekte olan lisansüstü programlardan ve doktorada programın tamamında en fazla üç tanesinin aynı enstitüde yürütülen diğer doktora programlarından seçilmesi, ilgili ana bilim dalının önerisi ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun onayı ile olanaklıdır.

[1] Bu madde altındaki veriler TR 2, 3, 6, 9, 13 ve 17 kodlu kaynaklardan alınmıştır.

Alınması gereken zorunlu kredi yükü her iki kademede en az 21 en çok 30 kredi ve ders sayısı en az 7 en çok 10'dur. **TR/DE**'de diğer kurumlardan farklı olarak derslerden en az birinde öğretim dilinin İngilizce olma zorunluluğu vardır ve doktorada derslerinin kredi toplamı en az 27 olmalıdır. Benzer bir farklılık **TR/S**'de derslerin kredi toplamının en az 22 olmasıdır ve bu kurumda dersler dönemlik değil, yıllıktır. Doktora için farklı uygulama, en az 24 kredi ve en az 8 ders koşulu getiren **TR/G**'de de söz konusudur.

Tüm kurumlarda, ders aşaması en çok 4 dönemde tamamlanmak zorundadır. Bir lisansüstü dersin kredi değeri, bir yarıyıl devam eden bir dersin haftalık teorik ders saatinin tamamı ile haftalık uygulama ya da laboratuvar saatinin yarısının toplamıdır. Lisansüstü derslerin kredi saat değerleri ve hangi derslerin kredisiz olacağı, Ana Bilim Dalı Başkanlığı'nın önerisi ve Enstitü Kurulu kararıyla saptanır.

Kredili dersler dışında Yüksek Lisans Kademesinde zorunlu kredisiz çalışmalar Seminer ve Tez Projesi'dir. Ders aşamasını tamamlayan bir öğrenci için, üç dersi geçmemek kaydıyla kredisiz "Uzmanlık Alan Dersi" açılabilir; açıldığı takdirde öğrenci bu dersi almak zorundadır ve sonuç not ile değil, "Başarılı" ya da "Başarısız" olarak bildirilir. Doktora kademesinde ise, YÖK'ün doktora öğrencileri için öngördüğü kredisiz 2 ders vardır.

TR/G'de öğrenciler, diğer kurumlardan farklı olarak, her iki kademede ders kategorilerinde dengeli bir dağılımı korumak zorundadır: Alan bilgisi ile ilgili 2 (doktorada 3) ders, Alanın Eğitim ve Öğretimi ile ilgili 3 ders, Eğitim Bilimleri Bölümünden Eğitime yönelik 2 ders. Bu derslerinin seçilmesinde adayın yönelmek istediği alan ve ders danışmanının görüşü de dikkate alınır.

Öğrenciler kredili derslerden her yarıyıl içinde en az bir defa ara sınava ve yarıyıl sonu sınavına girerler ve/ya da verilen en az bir ödevi yaparlar. Öğrencilerin yarıyıl sonu sınavlarına girebilmeleri için teorik derslerin % 70'ine, uygulamaların ise % 80'ine devam etmiş olmaları gerekir. Dersin dönem sonu başarı notu, ara sınav / sınavlar ortalaması notunun % 40, dönem sonu sınavının % 60'ı alınarak bulunur.

Öğrencilerin devam ettikleri programın her döneminde en az bir dersten başarılı olmaları koşulu vardır ve bunu yerine getiremeyen öğrencinin kaydı silinir. Başarısız olunan dersler tekrar alınabilir ya da yerine (onay alınarak) başka bir ders seçilir. Bir dersten başarılı sayılmak için tam notun 100 üzerinden alınması gereken en az not kurumlara göre şöyledir:

	TR/G	TR/M	TR/DE	TR/S	TR/AİB
Yüksek Lisansta en az	65	65	70	70	70
Doktorada en az	75	75	70	75	75

Aşağıda Türkiye örneklemindeki üniversitelerin ders tanımları yer almaktadır[2]. Z: zorunlu, S: seçmeli derstir. Bazı derslerin tanımlarına, bazı derslerin kodlarına ilişkin bilgi alınamamıştır.

TR/G – Yüksek Lisans Dersleri

(Her ders 3 kredidir)

6011322 Ana Çalgı I Dersleri: Bu dersler, her bir öğrencinin kendi ana dalında bireysel olarak aldığı ve dönem sonunda jüri önünde bir program seslendirerek değerlendirildiği dönemlik çalışmaları içerir. Her ne kadar, aşağıda sadece şan ve keman için tanımlar verilmiş ise de, viyola, viyolonsel, yan flüt, piyano gibi başka çalgıların da ana dal dersi verilmektedir.

Ses Eğitimi (Şan): Bedensel ve zihinsel hazır bulunma durumunda, solunumu uzun cümlelemelerde denetleme çalışmaları. Ses üretiminde gürlük, genişlik ve tınıyı geliştirmeye yönelik vokal çalışmalar. Alt orta ve üst registerleri birleştirme ve ses kalitesini geliştirme çalışmaları. Öğrencinin ses grubuna ve alt ses türüne uygun olarak farklı tarihsel dönemlere ait ulusal ve uluslararası ses müziği edebiyatından seçilmiş eserler üzerinde seslendirme- yorumlama çalışmaları.

Keman Eğitimi I: Lisans eğitimi boyunca öğrenilmiş olan bilgi teknik ve becerilerin geliştirilmesine yönelik ileri düzeyde çalışmaların yapıldığı bireysel nitelikte ve final sınavının komisyonla yapıldığı bir derstir. Barok, Klasik, Romantik ya da Çağdaş döneme ait bir eser, Türk bestecileri yapıtlarından seçkin örnekler, Dont, Kreutser, Rode, Fiorillo vb. etüt kitaplarından seçilmiş en az 8 etüt çalıştırılır.

[2] Bu ders tanımları TR 16, 17, 18, 19, 20 kodlu kaynaklardan alınmıştır.

Keman Eğitimi II: İleri yay tekniklerinin pekiştirilmesine ve müzikalitenin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapıldığı, aynı zamanda keman öğretimi yöntemlerinin irdelendiği bireysel nitelikte ve final sınavlarının komisyonla yapıldığı bir derstir. Barok, Klasik, Romantik ya da Çağdaş döneme ait bir eser Türk bestecileri yapıtlarından seçkin örnekler, Dont, Kreutser, Rode, Fiorillo vb. etüt kitaplarından seçilmiş en az 8 etüt çalıştırılır.

6031312 Koro Müziği Edebiyatı, Stilleri, Analiz Yöntemleri: Türk koro müziği edebiyatı, uluslararası Batı müziği edebiyatı, çok kültürlü (multicultural) koro müziği edebiyatına ait önemli eserlerin tanıtımı. Koro müziğinde türler ve biçimler. Koro müziğin de tarihsel dönemlere ve bestecilere özgü stil ve yorum özellikleri. Koro eserlerinde performansa yönelik analitik yaklaşımlı çalışma modelleri ve koro edebiyatının seçkin ederleri üzerinde koro ile uygulamalı çalışmalar.

6061322 Oda Müziği: Çeşitli çalgıların oluşturacağı grupların (ikili, üçlü, dörtlü, beşli ve daha çok) birlikte müzik yapmalarını sağlamak, ulusal ve evrensel materyallerin kullanılması ve oda müziği çalışma ilkelerinin uygulanmasıyla müzik eğitimcisi formasyonuna olumlu katkılar sağlanması.

İki Sesli Müzikal Dikte ve Solfej: Öğrencilerin lisans eğitiminde aldıkları müzikal dikte ve solfej eğitimi alanındaki birikimlerini daha da geliştirmek hedeflenmektedir. Öğrencilerin çok sesli okuma ve yazma becerilerini arttırmak için yerli ve yabancı çeşitli kaynaklardan yararlanılarak, değişik tonlarda iki sesli dikte yazdırılacak, solfejler okutulacaktır.

6231322 Ana Çalgının Eğitimi II

6141322 Ses Bilimi ve Öğretimi Dersin birinci kısmı: Ses nedir? Ses nasıl oluşur, özellikleri nelerdir? Sesi oluşturan organların anatomik ve fizyolojik yapıları nasıldır? Sesin iletildiği ortamlar ile akustik özelliği nedir? Rezonans oluşumu nasıldır? Seste gürlük, tını ve genişlik kavramları nedir? Dersin ikinci kısmı: Ses eğitimi nedir? Ses eğitimi ilkeleri, yöntemleri, amaçları ile ses eğitimi türleri nelerdir? Ses eğitimi türleri arasındaki ilişkiler, ortak ve farklı olan hususlar nelerdir? Ses eğitimi bağlamında şarkı söyleme, şan eğitimi be koro eğitiminde repertuvar seçimi ve dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir? Genel, mesleki ve amatör müzik eğitiminde ses eğitimi yöntemleri nelerdir? Yetişme çağında (Adolessence) ses eğitimi ilke ve yöntemleri nelerdir? Müzik öğretmenliği eğitiminde ses eğitimi

öğretiminin temel ilke ve kuralları nelerdir? Ses sağlığı ile ses bozukluklarından korunma yöntemleri nasıldır?

Yüksek Lisans öğrencileri yukarıdaki konularda teorik ve uygulamalı olarak bilgilendirilir. Konuya ilişkin proje çalışmaları yaptırılarak vize ve final sınavları ile değerlendirme yapılır.

6291322 Keman Eğitimi Yöntem ve Teknikleri: Çalgı eğitimi ilkeleri ve yöntemleri, başlangıç ve ileri teknik çalışmalarında değişik yaklaşımlar, uygulamalarla müzik eğitimcisi formasyonuna olumlu katkılar sağlanması.

6041322 Piyano Eğitiminde İlke ve Yöntemler: Çalgı eğitiminin ilk basamaklarından itibaren kazandırılacak temel davranışlar ve teknik becerilerin verilmesinde izlenecek öğretim yöntemi ve teknikleri ile, öğrenciyi ilgi aşanlarına yönelik etkinliklerden yola çıkarak, müziği sevdirme ve çalgısını çalışmaya yönlendirme yaklaşımları

6271322 Koro Eğitimi ve Yöntemi Teknikleri: Koroda Ses eğitimi amaç, ilke, yöntem ve hedefleri toplu ses eğitimi ve koro yönetimi uygulamaları, partisyonu tanıma ve koro ile çalışma uygulamaları repertuvar oluşturma ve konser programı hazırlama yaklaşımları, konser organizasyonları.

6081322 Erken Müzik Eğitiminde Çalgı Eğitimi Yöntem ve Teknikleri: Bu dersin konu başlıkları şunlardır: "Erken Eğitimde Yaş Grupları" "Yaş Gruplarına Göre Psikolojik Yaklaşımlar" "Yaş Gruplarına Göre Pedagojik Yaklaşımlar" "Özel Alan Olarak Çalgı Eğitimi" "Bireysel Farklılıkların Çalgı Eğitimindeki Önemi" "Değişik Yaş Gruplarının Çalgı Eğitimine Yönelik Repertuar Seçimi"

6191322 Dünyada Müzik Öğretim Yaklaşımları: 1-Dünyada Belli Başlı Müzik Öğretim Yaklaşımları (Orff, Kodaly, Suzuki, Dalcoze) 2- Müzik Öğretiminde Yeni-Güncel Yaklaşımlar.

Müziksel İşitme Okuma Öğretim Yöntemleri: Temel müzik bilgileri öğretimi, müziksel yazma öğretimi, müziksel okuma öğretimi, doğuşkanlar, akor, kadans, akor şifreleriyle okuma yazma, müziksel işitme okuma öğretimi, öğretimde bütüncül (müziksel yapı) yaklaşım, ezgi, motifin geliştirilmesi ve motifteki yapısal değişiklikler, Türk Müziği (diziler, ölçüler.) öğretimi, müziksel yaratıcılık, müziksel işitme-okuma- yazma ölçme değerlendirme.

Sahne Sanatları Sahne nedir? Sahnede neler vardır? Sahnede neler yapılır? Partal, paduga, piliz, rampa ve kuyular nelerdir? Dekorlar sahneye nasıl ve ne amaçla ekleniyor? Sahnede bale ne demektir? Dekorlar nasıl, ne maksatla ve kimler tarafından yapılıyor? Tiyatro ressamı kimdir ve özellikleri nelerdir? Şanın sahnedeki pozisyonu, şan sahnede ne amaçla söylenir? Sahnede şan ne demektir? Şan ne zaman sahneye taşındı? Eğitimde şanın önemi ve özellikleri? Şancı bir aktördür, tiyatro aktörü ile farkı var mıdır? Sahne sanatları –şan, bale, müzik, resim (görsel sanatlar) ve tiyatro bir sentez olarak hangi amaçla ve nasıl birleşiyor? Simgesellik (Sembolizm), Gerçekçilik (Realizm) ve İzlenimci (Empresyonizm) dekorları ne zaman ve ne amaçla, nasıl yapılır? Öğrenciler bu konularda teorik ve uygulamalı olarak bilgilendirilir. Vize ve finalde yaratılacak sahne oyunlarıyla derste öğrenilen bilgiler pekiştirilir.

Tiyatro: Tiyatro nedir? Tiyatronun kuralları nelerdir? Bir tiyatro eseri nasıl sergilenir? Okullarda tiyatro toplulukları yaratırken ne gibi oyunlar seçilebilir? Lise-3 de çocuklarda yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi, yaratıcılığı geliştiren ve engelleyen öğretmen özellikleri, çocuklarda tiyatroya olan ilgiyi ve yeteneği geliştirmenin özellikleri. Tiyatro kuralları ve kavramları, çocukları tiyatroya yönlendirme ve tiyatroya olan profesyönel yaklaşım, aktörlük, rejisörlük, sanatına çocuğu-genci yönlendirme, aktörlüğü, rejisörlüğü anlamak, ve bir tiyatro eserini sergilemenin yollarını, kurallarını öğrenmek, uygulamak bu dersin konularını oluşturur. Öğrenciler bu konularda teorik ve uygulamalı olarak bilgilendirir. Vize ve finalde yaratılacak sahne oyunlarıyla derste öğrenilen bilgiler pekiştirilir.

Etkili Müzik Dinleme: 1) Müzik Dinleme İlke, Yöntem ve Kuralları 2) Müzik Dinlerken Yapılabilecek Etkinlikler. Dersler teorik ve uygulamalı olarak işlenir. Değerlendirme sunum ve proje ile yapılır.

Piyano Sanatı Tarihi: Bu ders piyanonun gelişimine zemin hazırlayan eski çalgıları, bu çalgılar için yazılan yapıtların ve bestecilerin piyano eğitimi açısından değerlendirilmesini; piyano için yapıtlar veren klasik, romantik ve çağdaş dönem bestecilerinin piyano tekniğine ve eğitimine getirdikleri yenilikler ile günümüz temel piyano eğitiminde kullanılan yapıtlarının tanıtılmasını kapsar.

Müzikal Formlar: Form, bir sanat çalışmasının bütününe ulaşmanın yoludur. Form analizleri, müzisyenlerin müziğin form yapısını anlamalarını, bu temel bilgilerle

parçalar bestelemelerini, yaratmalarını sağlar. Müziğin temel ögesi sestir. Bu nedenle bir kompozitör, belirli form kurallarına dayalı biçimde sesleri düzenleyerek yeni müziksel çalışmalar yaratandır. Bu ders bu form kurallarının çalışması ve analizi üstüne kuruludur. Ders kapsamında ele alınacak formlar şunlardır: İki ve üç katlı şarkı formu, süit, tema ve varyasyonlar, Rondo ve sonat allegrosu.

6021322 Müzik Eğitimde Program Hazırlama: Müzik eğitimin de programın yapısı, kapsamı ve işlevi. Müzik eğitiminde program hazırlama ya ilişkin temel kavramlar, yapılar ve ilkeler; müzik eğirim ve öğretim programlarını hazırlamada izlenen yaklaşımlar, yöntemler ve aşamalar. Müzik eğitiminde hedeflerin(amaçların) saptanması ve hedef davranışlara dönüştürülmesi, içeriğin-konuların belirlenmesi ve düzenlenmesi, öğrenme öğretme durumlarının (etkinliklerinin) ve sınama ölçme durumlarının oluşturulması, değerlendirme ilke, ölçüt ve işlemlerinin belirlenmesi. Müzik eğitiminde program hazırlamanın program geliştirmedeki yeri ve önemi.

6161322 Piyano Akort Sislenilen - Bakım - Onarım

6181322 Eğitim Müziği Besteciliği I

6251322 Eğitim Müziği Besteciliği II

6261322 Şarkı Besteleme Teknikleri

6131322 Dünya Müziklerinde Ses Sistemleri

6281322 Müziksel Okuma Yazma Teknikleri

6311322 Müzikli Sahne Eğitimi

Araştırma alanı dersleri için Bkz: Kesim 4.5 (Müzik Eğitiminde Araştırma, Seminer, İstatistik, Araştırma Yöntemleri, Araştırma Semineri)

TR/G – Yüksek Lisans Ortak Eğitim Dersleri

Üstün Zekalılar İçin Program Geliştirme
Uygulamalı Davranış Analizi
6001301 Orta Öğretimde Program Geliştirme
6001302 Gelişim Psikolojisi
6001303 Okul Yönetimi ve Kültürü
6001304 Türk ve Batı Eğitim Düşüncesinin Tarihi Gelişimi
6001305 Öğrenme Psikolojisi
6001307 Öğrenme- Öğretme Yaklaşımları
6001306 İleri Araştırma Teknikleri (Bkz: Kesim 4.5)
Araştırma Teknikleri (SPSS Uygulamaları) (Bkz: Kesim 4.5)

TR/G – Doktora Dersleri

(Her ders 3 kredidir)

7011322 Seslendirme - Yorumlama: Aşağıdakiler dışında çalgılarda da seslendirme –yorumlama dersleri vardır ancak tanımlarına ulaşılamamıştır.

Şan (Ses Eğitimi): İleri ses tekniklerini içeren vokal alıştırmalarla ses üretiminde doğuşkanlara güç ve yoğunluk kazandırarak ses şiddetini (volüm) geliştirme. Dengeli vibrato alışkanlığı yerleştirme, doğru ve dengeli ses ataklarının kullanımıyla entonasyonu denetleme, ses kalitesini ve vokal ifadeyi geliştirme çalışmaları. Ses Müziği Edebiyatının büyük ölçekli yapıtları üzerinde seslendirme ve yorumlama çalışmaları.

Keman Eğitimi: Keman Eğitiminde kullanmakta olan eser, alıştırma, gam ve etüt kitapları hakkında yetkin bir duruma gelebilmeye yönelik incelemelerin, duate ve yay çalışmalarının yapıldığı bireysel nitelikte ve final sınavının komisyonla yapıldığı bir derstir. Barok, Klasik, Romantik ya da Çağdaş döneme ait eser, Türk bestecilerin yapıtlarından seçkin örnekler, Dont, Kreutzer, Rode, Fiorillo vb. etüt kitaplarından seçilmiş en az 8 etüt çalıştırılır.

7071322 Müzik Eğitiminde Program Çözümleme: Müzik Eğitiminde program çözümlemeye ilişkin temel kavramlar, yapılar ve ilkeler; müzik eğitim öğretim programları çözümlemede izlenen yaklaşımlar, yöntemler ve aşamalar; ilköğretim öncesi ve ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde genel, özengen ve mesleksel müzik eğitim-öğretim programlarının çözümlenmesi. Müzik eğitimin de program çözümlemenin program gelişiminde ki yeri ve önemi.

7181322 Türk Müzik Eğitiminin Sosyolojik Temelleri: Sosyoloji, sosyal yapı, sosyal kurumlar, toplum, topluluk, toplumsal tabaka, rol ve statü kavramları tanımlanır. Dersi şu konuların incelenmesini ve tartışılmasını içeriri: “Kurumlar ve Kuruluşlar Arası Müzik çerçevesinde müziğin “İnanç, Ekonomi, Hukuk, Sağlık” ile ilişkisi” “Türk toplum tabakaları ve bu tabakaların dayandığı değer yargıları ile Türkiye’deki müzik türlerinin ortaya çıkışının sosyal, ekonomik ve kültürel boyutunun Türk müzik eğitimine yansımaları” “Türkiye’deki müzik kurum ve kuruluşları ile Türk müzik eğitiminin sosyal, ekonomik ve kültürel boyutu”

Eğitim Müziği Besteleme Teknikleri I: Motif, cümle ve tek bölümlü şarkı (a +a, a+a, a+b, a+b+a, a+a, b+b vb.) formlarında makamsal ve tonal ezgi yazma, kanon yazma, Prozodi kuralları bu kurallara uygun sözlü ezgileri şarkı formlarında yazma, Tonal ve makamsal iki seslilik kuralları ve bu kurallara uygun ezgi yazma-ezgi düzenleme . Yazılan şarkılara piyano eşliği yazma.

Eğitim Müziği Besteleme Teknikleri II. Alan çalgılarına göre çeşitli tonal ve makamsal alıştırma ve etüd yazma. Eğitsel ezgi yazma-düzenleme, Koro yaylı çalgılar orkestrası, şan-piyano, viyola-piyano, viyolonsel-piyano, duet vb. topluluklar için ezgi yazma yada düzenleme.

Makamsal Çalgı Etüdleri Yazma: Alan çalgılarına göre hüseyni, kürdi, karcigar, hicaz, saba, nikriz ve segah makamlarında; yerinden ve diğer aktarımlarından diziler, alıştırmalar, etüdler yazma. Yazılmış etüdleri analiz etme.

Bilgisayarlı Müzik Analizi: Müzik analizinde yeni ufuklar, Algoritmik ve kognitif yaklaşımlar. Müzik analizinde matematik ve istatistiksel yöntemler: ranj, ortanca aritmetik, geometrik ve harmonik ortalama, varyans, standart sapma, dağılımlar: Gauss, Beta, Cauchy, Gamma. Korelasyon: Pearson ve Spearman. Markov zincirleri. Küme analizi. Müzikal verinin grafiksel görüntüsü. Perde ve süre dağılımları. Melodik kontur(Dowling ve Huron). Ton bulma algoritmaları (Krumhasl-Kessler, Huron). Ritimik kontur. Tessitura (Von – Hippel). Ritim bulma algoritmaları. Melodik segmantasyon (Tenney-Polansky, Bod, Cambouropoulos). Entropi. Melodik benzerlik ve simetri. Armonik analiz. Müzik veritabanları üzerinde Matlab, Awk, SQL, C++, Humdrum, Max/Msp, Alpharabius uygulamaları. **Ön Koşul**: C++, AWK ve SQL gibi bilgisayar dillerinden birini bilmek, müzik matematiği ve müzik istatistiği konularına hakim olmak.

Piyano Eğitiminde Literatür: Bu dersin ana konu başlıkları şunlardır: "Yaş Gruplarına Yönelik Taramalar" "Teknik Donanımlara Yönelik Taramalar" "Piyano Eğitiminin Değişik Basamaklarına Yönelik Taramalar"

7201322 Çalgı Etütlerinde Analiz

7211322 Müzik Eğiliminde Veri Çözümleme Teknikleri (Bkz: Kesim 4.5)

7081322 Müzik Eğiliminde Teknoloji

TR/G – Doktora Ortak Eğitim Dersleri

7001301 Mesleki ve Teknik Eğitimde Program Geliştirme

7001302 Çağdaş Türk Eğitiminin Gelişimi

7001303 İnsan Kaynakları Yönetimi

7001304 Eğitimde Kalite Yönetimi

7001305 Öğretim Stratejilerinde Yeni Yaklaşımlar

7001306 Türk Milli Eğitiminin Örgütsel ve Yönetimsel Sorunları

YÖK Dersleri

"Gelişim ve Öğrenme" ile "Öğretimde Planlama ve Değerlendirme" dersleri tüm doktora öğrencileri tarafından kredisiz olarak alınmaktadır. Bu derslerden ikincisi, 1998'den önceki öğretim programındaki "Ölçme ve Değerlendirme" ve "Genel Öğretim Yöntemleri" dersleri yerine, içeriklerinin birleştirilip tasarlandığı bir derstir. Dokümanlarda, bu dersin içeriği genel olarak belirtilmekle birlikte nasıl ve ne türden uygulamalar yapılacağına ilişkin ayrıntılı bilgiye rastlanılmamaktadır.

TR/M – Yüksek Lisans Dersleri

Ana dal Öğretimi 4 diğer tüm dersler 2 kredi değerindedir.

Ana dal Öğretimi ve Eğitimi 1. ve 2. Yarıyıl (Çalgı-Ses- müzik Kuramları): Her öğrencinin ana dalında (piyano, keman, viyola, viyolonsel, gitar, yan flüt, ses, koro, armoni. vb.) almış olduğu eğitimin üzerine aşama kaydetmesi için yapılması gereken teknik çalışmalar. Türk ve dünya bestecilerinin eserlerinden örnekler. Öğretme ve öğrenme teknikleri üzerine çalışmalar.

Ana dal Öğretim Yöntem ve Teknikleri 1. ve 2. Yarıyıl:

Program Geliştirme 1. Yarıyıl: Program geliştirmenin kuramsal temelleri. Eğitim programı tasarımı ve modeller. Program geliştirmenin planlanması. Program tasarısı hazırlama. Programın denenmesi ve değerlendirilmesi

Çağdaş Müzik Akımları 2. Yarıyıl: Deneyler Çağı - İzlenimcilik – Anlatımcılık – Caz Müziği - Yeni Klasikçilik - Elektronik Müzik (Bu akımların özellikleri ve bestecileri); Charles IVES ve Amerikan Müziği: Çeyrek ve altıda bir müzik sistemi ve Alois HABA: Çeşitli ülkelerde çağdaş müzik akımları.

Sanat Tarihi 1. Yarıyıl (Seçmeli): Başlangıcından günümüze kadar çağlarıyla resim, heykel ve diğer güzel sanat eserleri incelenir. Disiplinler arası ilişki içinde müzik sanatı ile olan bağı araştırılır.

İleri Oda Müziği ve Yönetim Teknikleri 1. ve 2. Yarıyıl (Seçmeli): Küçük ses ya da çalgı topluluklarının (ikili, üçlü, dördül vb. oda koroları) seslendirebileceği modern dönemlere özgü eserlerin toplu biçimde seslendirilmesi ve çeşitli yönetim ekollerinin eğitimi. Oda müziğine yönelik repertuar araştırmaları. Canlı performans etkinlikleri.

Kültürel Antropoloji 2. Yarıyıl: Alanın temel terimleri, bu arada kültür, uygarlık, etnoloji, müzik etnolojisi, sosyoloji, müzik sosyolojisi, antropoloji teriminin kökeni. Antropolojinin çeşitleri, genel antropoloji, fizik antropolojisi, arkeolojik antropoloji. Antropolojinin yararlandığı bilim dalları. Antropolojik araştırmalar. Kültür antropolojisi. Ülkemizde antropolojinin durumu ve müzik antropolojisi. Belli başlı antropoloji akımları ve savunucuları. Antropoloji ve yaşadığımız çevre.

Çağdaş Eğitim Akımları 1. Yarıyıl: Eğitim ve felsefe ilişkisi. İdealizm ve eğitim. Realizm ve eğitim. Pragmatizm ve eğitim, varoluşçuluk ve eğitim. Natüralizm ve eğitim. Eğitim akımları ve sistemleri.

Biçim ve Müziksel Çözümleme(Seçmeli) : Başlangıcından günümüze kadar çoksesli müziğin ezgi, ritim, armoni ve formla ilgili yapılarını inceleyerek var olan biçimler hakkında gerekli bilgileri verme, sözlü ve sözsüz müzik eserlerinin yapı ve şekillerini tanıtma: Dinletilen tek ve çoksesli hangi ülkeye ait olduğu, dönemi, bestecisi, stili, biçimi ve türünü tanıtma. Bireylerin çaldığı, söylediği ve dinlediği eserleri tanıması, anlaması ve daha iyi yorumlayabilmesi için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması.

Araştırma alanı dersleri için Bkz: Kesim 4.5 (İstatistik, Araştırma Yöntemleri, Araştırma Semineri)

TR/M – Doktora Dersleri

Tüm dersler 2 kredi değerindedir.

Ana dal Formasyonu 1. ve 2. Yarıyıl: Her öğrencinin ana dalında (piyano, keman, viyola, viyolonsel, gitar, yan flüt, ses, koro, armoni. vb.) almış olduğu eğitimin

üzerine aşama kaydetmesi için yapılması için gereken teknik çalışmalar. Türk ve dünya bestecilerinin eserlerinden örnekler. Öğretme ve öğrenme teknikleri üzerine çalışmalar.

Çağdaş Müzik Eğitimi Kuramları 2. Yarıyıl: Formal müzik eğitim sistemlerinde etkili elemanlar. Karşılaştırmalı eğitim. Eğitim ve reform. Politik sistemlerin eğitime etkileri. Eğitimin kontrolü ve yönetimi. Enstrüman eğitiminin önemi ve amaçları.

Eğitim Müziği Besteciliği 1. Yarıyıl: Prozodi konusu ve prozodik hata incelemeleri. Şiirlerin müziklenmeye uygunluğu. Çeşitli müzik türlerinin (sözlü-sözsüz) ve müzik formlarının özellikleri. Eser analizleri (armonik, prozodik ve form yönünden). Çeşitli formlarda (özellikle özgün çocuk şarkıları) besteleme çalışmaları.

Sanat Teorileri 1. Yarıyıl: Sanat nedir? Eflatun'un, Aristo'nun ve Platon'un felsefesi ve teorileri. Orta çağda sanat ve sanat teorileri, Rönesans, Kant'ın felsefesi ve teorileri. Hegel'in felsefesi ve teorileri. Karl Marx'ın felsefesi ve teorileri. 20. yüzyıl sanatına genel bakış. Post modern topluluklar ve 21.yüzyıl sanatı.

Psikoloji Akımları 1. Yarıyıl: Psikoloji ve psikoloji tarihinde tanımlamalar. Psikolojik analizler ve Freud. Davranışçılık, hümanistik yaklaşım, Gestald Teori. Modern problemler ve psikoloji.

Müzikte Program Geliştirme 2. Yarıyıl: Program geliştirmenin teorik temelleri. Program tasarımı ve modeller. Müzik alanında program geliştirmenin planlanması. Program tasarısının müzik alanında hazırlanması. Müzik alanında program alıştırmaları. Programın değişimi.

Orkestrasyon 2. Yarıyıl: Çalgılarda ses sınırları ve anahtar kullanımı. Çalgıların renklerinin etkili olduğu aralıklar. Partisyon okuma. Dikey ve yatay okuma teknikleri. Partilerin birlikte tını özellikleri. Partisyon takip etme ve dinleme çalışmaları. Orkestralamada kullanılacak temel teknikler. Çeşitli formlarda müziklerin çok seslendirilmesi için yazma çalışmaları.

Müzik Psikolojisi 2. Yarıyıl: Psikoloji ve müzik. Temel terimler ve müzik psikolojisi alanında çalışma alanları. Psikolojinin gelişimi. Türkiye'de müzik psikolojisi. Müzik psikolojisi alanında bilimsel araştırmalar, bu araştırmaların tartışılması. Temel psikolojinin ana konularına göre müzik psikolojisi çalışmaları: algı, bellek, karakter ve müzik, zevkle müzik dinlemek, müzik yeteneği, müzik yeteneğinin gelişimi. Müzik ve iletişim

Müzik Sosyolojisi 2. Yarıyıl: Müzik kavramlarında bireysel ve sosyal amaçlar. Uygarlık tarihi boyunca sosyal hayat ve müzik; müzik türleri, Türk topluluklarının eğitimin çağdaş gelişimine katkıları, geçerli problemler ve çözümleri. Farklı kültürel grupların çatışmalarını azaltma ve sosyalleştirme konularında projeler hazırlama.

Araştırma alanı dersleri için Bkz: Kesim 4.5 (Müzik Eğitiminde Araştırma, Eğitim İstatistiği)

TR/DE – Yüksek Lisans Dersleri (Güz)

Tüm dersler 2 kredi değerindedir.

GSM505 Okul Müziğinde Besteleme (Z): Besteciliğe malzeme olan konular. Armoni konularının besteciliğe uygulanması. Kontrapaan konularının besteciliğe uygulanması. Piyano için yazılmış eserlerin incelenmesi. Başka piyano eşlik teknikleri. Piyanoda okul şarkısı besteleme ve çalma. Bestelerin biçim ve içerik yönünden ele alınması. Kontapaanlama yöntemi ile besteleme, değişik beste tekniklerinin karışımını kullanma. Prozodi konumu. Melodi ile uyumu uygulamaları. Kanon Besteleme. Okul çalgı toplulukları için besteleme.

GSM505 Okul Müziğinde Besteleme (Z) : Besteciliğe malzeme olan konular. Armoni konularının besteciliğe uygulanması. Kontrpuan konularının besteciliğe uygulanması. Piyano için yazılmış eserlerin incelenmesi. Başka piyano eşlik teknikleri. Piyanoda okul şarkısı besteleme ve çalma. Bestelerin biçim ve içerik yönünden ele alınması. Kontrpuan yöntemi ile besteleme, değişik beste tekniklerinin karışımını kullanma. Prozodi konumu. Melodi ile uyumu uygulamaları. Kanon Besteleme. Okul çalgı toplulukları için besteleme.

GSM507 İleri Eser Çözümleme Eğitimi I (Z) : Eser çözümleme ilkeleri. Eser çözümleme teknikleri, eser çözümleme temel konuları. Şan-Piyano eserleri çözümlemesi. Piyano sonatları çözümlemesi. Yaylı sazlar dörtlüsü çözümleme, koro eserleri çözümleme, orkestra eseri çözümleme.

GSM501 İleri Ana dal Eğitimi I (Keman-Viola) (S) : Sol el ve arşe tekniklerinin gelişiminde gam-arpej, pozisyon değişimi ve çift tel çalışmaları. Dont, Mazas ve Kreutzer etüdler. Barok ve klasik döneme ait (sonat, konçerto vs.) eserler. Oda müziği çalışmaları.

GSM501 İleri Ana dal Eğitimi I (Çello) (S) : Sağ ve sol el tekniklerinin gelişimini amaçlayan etüt ve egzersizler, barok, klasik ve romantik döneme ait sonat ve konçertoların çalışılmasıyla çalgısal performansın ve repertuarın geliştirilmesi.

GSM501 İleri Ana dal Eğitimi I (Piyano) (S) : Hanon, Czerny op.740, Moscheles Etütleri, J.S.Bach 48 prelüd-füg

GSM501 İleri Ana dal Eğitimi I (Şan) (S) : Ses oluşumunu sağlayan organların, ses hataları ve ses kusurlarının tanıtılması. Teknik çalışmalara nefesle başladıktan sonra sesin maskeye oturtulması sağlanmalı. Türk bestecilerinden türküler ve Concone çalışması. Yazılı bir ödev.

GSM503 The Philosophy of Art I (S) : 2005-2006 Öğretim yılında ilk kez açılıyor.

GSM509 Müzik Estetiği Eğitimi (S) : Genel estetikten yola çıkarak müzik sanatının estetik anlayışını, felsefe evrimi içinde değişen estetiği irdeler ve işler.

GSM501 İleri Ana dal Eğitimi I (Müzik Kuramları) (S) : Verilmiş soprano ya da bas partilerinin çok seslendirme çalışmaları. Yazılmış piyano eserlerinin ve yaylı sazlar kuartatlerinin armoni ve form bakımından incelenerek benzeri eserler yaratma çalışmaları. Piyano eserlerinin yaylı sazlar dörtlüsüne ve yaylı sazlar dörtlüsü için yazılan eserlerin transkripsiyonlarının yapılması çalışmaları.

TR/DE – Yüksek Lisans Dersleri (Bahar)

GSM510 İleri Eser Çözümleme Eğitimi II (Z) : Rondo formlar ve Partsyon okumaları. Sanat formları. Füg fromları. Dram müziği eserleri. Din müziği eserleri. Bu formalarda yazılan eserlerden bazılarının armonik analizleri

GSM516 Çoklu Zeka Kuramı Destekli Müzik Eğitimi (Z) : 2005-2006 Öğretim yılında ilk kez açılıyor.

GSM514 Müzik Eğitiminde Bilgisayar (Z) : Bütün dünyada yaygın olarak kullanılan başlıca nota yazım programlarının, işletme eğitimi ve besteleme bilgisayar programlarının tanıtımı, kullanılması ve müzik eğitimi ve öğretimi yöntemlerinin bilgisayar desteğinin sağlanma bilgi ve becerisinin verilmesi.

GSM502 İleri Ana dal Eğitimi II (Keman-Viola) (S) : İleri düzeyde çalgısal teknikler. Hrimaly, Flesh, sevcik vs. alıştırmalar. Barok, klasik, romantik ve çağdaş dönem çalgısal eserler.

GSM502 İleri Ana dal Eğitimi II (Çello) (S) : Sağ ve sol el tekniklerinin gelişimini amaçlayan etüt ve egzersizler, barok klasik ve romantik döneme ait sonat ve konçertoların çalışılmasıyla çalgısal performansın ve repertuarın geliştirilmesi.

GSM502 İleri Ana dal Eğitimi II (Piyano) (S) : Hanon, etütler, W.A.Mozart, Beethoven piyano sonatları, Chopin, Rachmananinov ve Türk bestecilerinden parçalar çalışılması.

GSM502 İleri Ana dal Eğitimi II (Şan) (S) : Staccato ve legato alıştırmaların yapılması. Arie Antiche, Schubert liedler üzerinde yoruma yönelik piyano eşlikli çalışmalar. Belirli dönemlerden opera aryalarının teknik düzeyde söylenmesi. Bir resital verilmesi.

GSM502 İleri Ana dal Eğitimi II (Müzik Kuramları) (S) : Verilmiş soprano ya da bas partilerinin çokseslindirme çalışmaları. Yazılmış piyano eserlerinin ve yaylı sazlar kuartatlerinin armoni ve form bakımından incelenerek benzeri eserler yaratma çalışmaları. Piyano eserlerinin yaylı sazlar dörtlüsüne ve yaylı sazlar dörtlüsü için yazılan eserlerin transkripsiyonlarının yapılması çalışmaları.

GSM504 The Philosophy of Art II (S) : 2005-2006 Öğretim yılında ilk kez açılıyor.

GSM506 Müzik Estetiği Eğitimi II (S) : 2005-2006 Öğretim yılında ilk kez açılıyor.

Araştırma alanı dersleri için Bkz: Kesim 4.5 (Bilimsel Araştırma Teknikleri, İstatistiksel Yöntemler Ve Uygulamalar, Seminer, Tez, Uzmanlık Alanı Dersi)

TR/DE – Doktora Dersleri (Güz)

GSM 601 İleri Ana dal Performans Eğitimi I (Keman) (S) : İleri düzeyde sol el ve arşe teknikleri. Çeşitli dönemlere ait üst düzey solo eserleri. Oda müziği örnekleri. Etüd ve kaprisler

GSM 601 İleri Ana dal Performans Eğitimi I (Viola) (S) : İleri düzeyde sol el ve arşe teknikleri. Çeşitli dönemlere ait üst düzey solo eserleri. Oda müziği örnekleri. Etüd ve kaprisler.

GSM 601 İleri Ana dal Performans Eğitimi I (Çello) (S) : Çalgı eğitiminde çağdaş öğretim tekniklerinin kavratılması ve bu teknikleri uygulama yetisine sahip öğrencilerin yetiştirilmesi temel amaçtır. Ders, çalgısal repertuarın ve performansın

gelişimini sağlayacak barok, klasik, romantik ve çağdaş dönem sonat ve konçertoları ile tekniği ileriye taşıyacak etüt ve egzersiz uygulamaları dersin içeriğinde yer alır.

GSM 601 İleri Ana dal Performans Eğitimi I (Piyano) (S) : Öğrencilerin piyano uygulaması yoluyla müziksel becerisinin ve beğenisinin yüksek düzeye ulaşmasını sağlamak. Bu bağlamda Moskowski virtüözite etütleri Chopin Etütler, J.S. Bach partitalar, Mozart ve Beethoven piyano sonatlar v.b.

GSM 601 İleri Ana dal Performans Eğitimi I (Şan) (S) : Teknik çalışmaların yanı sıra Mozart, V.Bellini,G.Donizetti, G.Verdi'nin aryalarının eşlikli, müzikal çalışmalarının yapılması. Verilecek konser repertuarın belirlenmesi.

GSM 601 İleri Ana dal Performans Eğitimi I (Müzik Kuramları)(S) : Dominant yedili ve dokuzlularla dört sesli çalışmalarda uyulacak esaslar. İmitasyonlar. Çeşitlemeler. İki, dört sesli Contrapunt çalışmalar.

GSM 607 Tarihsel Gelişim İçinde İleri Armoni I (S) : İlkel çok seslilikten modern müziğe kadar armoninin geçirdiği değişiklikler ve değişikliklerin müzik eserlerine yansımasının örneklerle incelenmesi ve analizi.

GSM 611 Müzik Eğitiminde Aktif Öğrenme(S) : Müzik Eğitiminde Aktif Öğrenmenin Temel Felsefesi: Müzik Eğitiminde Aktif Öğrenme Yaklaşım ve Yöntemleri: Dalcroze Yöntemi, Orff Yaklaşımı, Kodaly Yöntemi, Suzuki Yöntemi: Müzik Eğitiminde Probleme Dayalı Öğrenme, Müzik Eğitiminde İşbirlikli Öğrenme.

GSM 613 Besteleme Teknikleri (S) : Ezgisel çözümleme yöntemleri, orkestra çalgıları ve çalgı bileşimleri, insan sesinin özellikleri, biçim bilgisi ve yazılı eserlerin incelenmesi.

TR/DE – Doktora Dersleri (Bahar)

GSM 602 İleri Ana dal Performans Eğitimi II (Müzik Kuramları) (S) : Dominant yedili ve dokuzlularla dört sesli çalışmalarda uyulacak esaslar. İmtasyonlar, Çeşitlemeler, İki, döret sesli Contrapunt çalışmalar.

GSM 602 Keman Öğretme Teknikleri (S) : Kemanda temel tekniklerin ayrıca sol el ve arşe tekniklerinin kavratılması ve öğretme yöntemleri. Duatte çalışmaları. Eserlerin yorumlanması.

GSM 602 Piyano Öğretme Teknikleri (S) : Piyanoda oturuş, parmakların duruş pozisyonu, sesli saymanın önemi, pedal kullanma teknikleri, deşifre çalışmaları.

GSM 602 Viyola Öğretme Teknikleri (S) : Viyola temel tekniklerin ayrıca sol el ve arşe tekniklerinin kavratılması ve öğretme yöntemleri. Duatte çalışmaları. Eserlerin yorumlanması.

GSM 602 Çello Öğretme Teknikleri (S) : Çello temel tekniklerin ayrıca sol el ve arşe tekniklerinin kavratılması ve öğretme yöntemleri. Duatte çalışmaları. Eserlerin yorumlanması.

GSM 602 Şan Öğretme Teknikleri (S) : Şan eğitimindeki duruş, özellikle nefes ve sesin müskeje oturtulması ile ilgili teknik çalışmalar ve Türk ve dünya müzik repertuarından örneklerin özelliklerine göre çalışılması.

GSM 612 Tarihsel Gelişim İçinde İleri Armoni II (S) : Müzik tarihine dönemler bakımından damgasını vurmuş bestecilerin eserlerinin armonik çözümlemeleri. Dönemlerin sosyo-ekonomik yapılarla ilişkilendirilmesi.

GSM 614 Türk Müziği Ve Dörtlüsel Uyum Dizgesi (S) : Türk Halk ve sanat musikimizin ezgi, tartım ve makam yapısı üzerinde durarak bu müzik türüne yönelik bir çokseslilik sisteminin önemi açıklanacak. Geleneksel musikimizin yapısal sorunlarının ve piyanoda çalınma sorununun nasıl çözümleneceği ele alınacak, besteci ve kuramcı Kemal İlerici'nin geliştirdiği "Dörtlüsel Uyum Dizgesi"nin esasları özet olarak anlatılacak ve bu dizge ile yazılmış eserler incelenerek uygulama yaptırılacaktır.

Araştırma alanı dersleri için Bkz: Kesim 4.5 (İleri Bilimsel Araştırma Teknikleri, New Approaches In Instruction, Seminer, Tez, Uzmanlık Alanı Dersi)

TR/DE – Doktora Ortak Eğitim Dersleri

EBE504 Lerning and Teaching Processes (Z) : Bilimsel öğrenme anlayışı, çağdaş öğretim ilkeleri, öğrenci özellikleri, öğretmen özellikleri, öğrenme ve öğretme süreçleri, kavramların, ilkelerin ve transferlerin öğretilmesi, düşünme öğretimi, öğrenme ve hatırlamanın kolaylaştırılması.

EPÖ524 Ölçme Aracı Geliştirme (Z) : Temel kavramlar, ölçme araç ve yöntemlerinin nitelikleri. Hedef ve davranışlardan test ve ölçek maddelerine çoktan seçmeli testler ile likert tipi ölçeklerde madde ve test istatistikleri. Madde istatistiklerinden testin özelliklerinin kestirilmesi. İstenen niteliklerde test ölçek geliştirme.

EBE607 İletişim Ve Diksiyon (Z) : Konuşma türlerinin tanıtımı, konuşma için hazırlanma evresi ve sunuşun tasarlanması. Görsel malzeme ve kullanma tasarımları. Gerilimi yenme ve güvenli görünme yöntem ve uygulamaları. Sesin etkili kulanımı, konuşma içinde mizahın yeri. Konferans metinleri hazırlama ve sunum becerileri kazandırma. Etkileşim, ikna etme ve inandırma yöntemleri.

EGE605 Öğretimde Planlama Ve Değerlendirme (Z) : Temel program geliştirme kavramları ve süreçleri, ders programı, yıllık, ünite, günlük planların geliştirilmesi, içerik seçimi ve organizasyonu, öğretim yöntemleri ve stratejileri, materyallerin özellikleri ve seçimi, ölçme ve değerlendirme.

EPÖ624 Instructional Design: Theories And Models (Z) : Öğretim kuralları (Gagne-Briggs, Landa, Merril, Glaser, Bruner, Collins, Stuvens, Reigeluth ve Stein, Scandura) Öğrenme Çeşitleri, Zihinsel Beceriler, Öğretimsel Akışın Düzenlenmesi, Öğrenme İşinin Analizi.

TR/S – Yüksek Lisans Dersleri

Ana Çalgı Pedagojisi dersleri3, diğerleri 2 kredidir. Tüm derslerin Güz döneminde 1.si ve Bahar döneminde 2. verilir

Eser Tahlili
Usul-Aruz Vezni ilişkisi
Makamların Teknik Analizi
Alan Çal.(Piyano ve pedagojisi)
Alan Çalgısı (Şan)
Alan Çalgısı (Bağlama)
Alan Çalgısı (Keman ve Pedagoji)
Alan Çalgısı (Ut)
Alan Çalgısı (Viyola)
Sesin Gelişkin Kullanımı Eğitimi ve Koro
Türk Halk Müziği Eğitimi Prensipleri
Şan Pedagojisi
Türk ve Batı Müziği Armonisi I
Bireysel Söyleme Tek.

Müziksel İşitme Eğitimi ve Tek.
Müzik Eğitimi Teknolojisi
Piyano Eğitimi (Şan için zorunlu)
Araştırma alanı dersleri için Bkz: Kesim 4.5 (Müzik Bibliyografyası, Müzik Eğitimi Araştırma Teknikleri, Seminer, Tez, Uzmanlık Alanı Dersi)

TR/S – Doktora Dersleri

Tüm dersler 2 kredidir. Son 3 ders hariç, tüm derslerin Güz döneminde 1.si ve Bahar döneminde 2. verilir

Müzik Eğitiminin Sosyolojik Temelleri
Toplu Ses Eğitiminde Kullanılacak Dil ve Konuşma Materyalleri
Alan Çalgısı (Piyano)
Piyano Eğitimi (Şan için zorunlu)
Alan Çalgısı (Şan)
Alan Çalgısı (Bağlama)
Alan Çalgısı (Keman)
Alan Çalgısı (Ut)
Alan Çalgısı (Viyola)
Koro Eğitimi ve Yönetim Teknikleri
Türk Halk Müziği Eser Çözüm.
Etkili ve Anlaşılır Konuş. Tek
Armoni ve Kontrpuan
Müzik Eğitiminde Program Geliştirme

Müzik Tarihi Metodolojisi
Piyano Edebiyatı, Tarihi Gelişimi
Bireyin Müzikal Gelişimi

Araştırma alanı dersleri için Bkz: Kesim 4.5 (Türk Müziği Bibliyografyası ve Tarihi, Araştırma ve Yayın İlkeleri, İstatistik Paket Programlarının Kullanılması)

TR/AİB – Yüksek Lisans Dersleri

Tüm dersler 3 kredidir.

517 Çok Seslendirme Teknikleri (I) : Çok seslendirme tekniklerinin eğitim müziği içerisinde değerlendirilmesi.

518 Türk Müziği Çok Seslendirme Teknikleri (II): Türk müziğinin çok seslendirilme yöntemleri, çözümlenmesi ve uygulanması.

520 Müzikte Ses Sistemleri (II): Müziğin fiziksel bakımdan ses ilişkilerinin ortaya konulması ve tını fiziğinin kurumsal analizi

521 Sanat Felsefesi (I): Sanatın felsefi görüş, kavramlar ve hipotezler doğrultusunda çözümlenmesi, bu yöntemlerin tarihsel görünümü.

526 Eğitim Müziğinde Besteleme Teknikleri (II) : Evrensel besteleme tekniklerinin eğitim müziğindeki işlevleri ve kullanılabilirliği.

529 İleri Müziksel İşitme ve Okuma Öğretim Teknikleri (I): Değişik anahtarlarda okuma, sessel ve çalgısal ezgileri, uyguları(akor) işitip yazma ve okuma çalışmaları.

530 Müzik Eğitiminde Program Hazırlama (II) : Müzik eğitiminde program hazırlamanın temel ilkeleri, eğitim programlarının ögeleri, program hazırlamada izlenen yaklaşımlar.

Araştırma alanı dersleri: Araştırma Tek., Eğitim İstatistiği, Seminer (Bkz: Kesim 4.5)

TR/ AİB – Yüksek Lisans ve Doktora Ortak Dersleri

İleri Ana dal Eğitimi I: Çalgı eğitiminde temel teknikleri gözden geçirme, küçük ölçekli eserleri seslendirme, yorumlama yöntemleri ile temel teknikler arasındaki bağlantıların kurulması (Programda belirtilen İleri Ana dal Eğitimi I dersi kapsamındaki tüm çalgılar için: Keman, Viyola, Çello, Piyano, Ses(Şan), Armoni, Gitar, Yan flüt, Bağlama, Obua, Klarinet, Fagot, Saksafon, Trompet, Trombon, Korno, Vurmalı Çalgılar, Kontrabas, Zurna, Sipsi, Kaval, Mey, Ney, Tulum, Kabak Kemani, Kemençe, Tambur (Mızraplı-Yaylı), Tar, Ut, Kanun)

İleri Ana dal Eğitimi II: Çalgı çalmaya ilişkin ileri teknikleri çözümleme, orta ölçekli eserleri seslendirme-yorumlama yöntemleri, geleneksel ve çağdaş Türk müzikleri ile uluslararası sanat müziğinden orta ölçekli bir seslendirme-yorumlama dağarcığı oluşturma.(Programda belirtilen İleri Ana dal Eğitimi I dersi kapsamındaki tüm çalgılar için)

TR/ AİB – Doktora Dersleri

604 Müzik Eğitiminde Program Çözümleme (II-Z) : Müzik eğitiminde program çözümlemenin temel ilkeleri. Müzik eğitim programlarını ögelerine, ögeler arası

ilişkilere ve bu ögeler ile ilişkilerin dayandığı temellere ayrıştırmada izlenen yaklaşımlar. İlköğretim öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyindeki genel, özengen(amatör) ve mesleksel(profesyonel) müzik eğitim-öğretim programlarını çözümleme.

605 Müziksel Çözümleme (I-Z): Müzik eserlerinin türsel/biçimsel, özgüsel/dokusal, üslupsal/biçimsel çözümlemeleri; müziksel çözümlemede felsefi/estetik, tarihsel, toplumsal, kültürel ve psikolojik yaklaşımlar.

607 -608 Okul Koro Dağarcığı ve Eğitim, Yönetim Teknikleri(III-IVZ): İlköğretim öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde özellik taşıyan koro (607), çalgı (608) dağarcığının belirlenmesi ile müzik öğretmenleri için prova ve yönetim teknikleri.

609 Müzik Eğitiminde Doğu Batı Etkileşimi (III-Z): Doğu ve Batı etkileşimi çerçevesinde, günümüz müzik eğitiminde yaklaşımlar; yaratıcılık, eğitim, felsefe alt başlıklarında, çok kültürlülük ve kültürler arası ilişkilere dayalı dünya müziği üzerine incelemeler.

610 Müzik Eğitiminde Program Değerlendirme(IV-Z): Müzik eğitiminde program değerlendirmenin temel niteliği, amaç ve ilkeleri; tanıma-seçme-yerleştirmeye, izleme-biçimlendirmeye, erişilen öğrenme düzeyini belirleme değer biçmeye yönelik değerlendirme, ilke, ölçüm, ölçüt ve işlemleri; müzik eğitim-öğretim programlarının sağlamlılık, tutarlılık, işlerlik, etkililiklerini belirleme yolları.

622 İleri Ana dal Eğitimi ve Öğretim Yöntemleri (II-Z): Çalgı öğretim ve seslendirme becerilerinin yöntem ve performans bakımından gelişimi. (Dersi alabilmek için ilgili öğretim üyesinin onayı gerekmektedir) Bu ders yüksek lisans programındaki sistemle

Araştırma alanı dersleri için Bkz: Kesim 4.5 (Müzik Eğt. Arş. Konu Yönelimleri, İstatistik)

Her dönem bir seçmeli ders, **aşağıdaki seçmeli dersler** listesinden seçilerek o dönem için belirlenir.

602 Antik Dönem ile 16.yy. Arası Batı Müzik Sanatı (S): Pisagor'dan 16.yy.'a müziğin tarihsel ve teorik gelişimi Batı'da odaklaşan gelişmeler ve bu gelişimi etkileyen etkenler.

606 Müzik Eğitimi Kuramları (S): Müzik eğitiminin dayandığı başlıca müzik ve eğitim kuramları, genel, özengen(amatör) ve mesleksel(profesyonel) müzik eğitiminin kuramsal temelleri; ses, çalgı ve müzik kuramları eğitiminde geçerli başlıca kuramlar.

615 Türk Müziği Çok Seslendirme Teknikleri

616 17.yy.dan Günümüze Müzik Evrimi (S): 17.yy.dan günümüze müziği etkileyen yaklaşımlar, akımlar, kuramlar(teoriler) ve müziksel gelişimin psikoloji, felsefe ve diğer disiplinlerle olan evrimsel ilişkileri.

617 Türk Müzik Eğitimi Tarihi (S): Türk eğitim sistemi içinde müzik eğitiminin yeri ve önemi, imparatorluk öncesi dönemlerde Türk müzik eğitiminin genel görünümü, imparatorluk ve Cumhuriyet dönemlerinde Türk müzik eğitimi, Türk müzik eğitiminde son gelişmeler ve yeni yönelişler.

618 Çağdaş Müzik Eğitiminde Öğretim Yöntemleri(S): Bireyin müzik potansiyelini ortaya çıkarıp, geliştirme yönünde her olasılığın denenip, özellikle bireye görelik ilkesiyle çağdaş teknolojinin de yardımıyla kendini ifade etmesini sağlama.

621 Müzik Psikolojisi(S): Ses, müzik, gelişim, eğitim psikolojisi gibi alt başlıklardan oluşan müzik psikolojisinin müzik eğitiminin çeşitli boyutlarıyla olan ilişkilerinin irdelenmesi ve çağdaş müzik eğitimindeki rolü.

4.4.1.2. Kanada Batı Ontario Üniversitesi'nde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarının Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri [3]

Lisansüstü çalışmalarda ders aşamasını organize eden Komite, aşağıdakilerin katılımı ile oluşmaktadır:

• Lisansüstü Komitesi Dekanı, Lisansüstü Çalışma ve Araştırmalar Yardımcı Dekanı,
• Müzik Fakültesi içindeki dört bölümün başkanları ve birer üye,
• Müzik alanında Lisansüstü Öğrenciler Topluluğu'ndan seçilmiş bir öğrenci.

[3] Bu madde altındaki veriler CA 11, 12 ve 13 kodlu kaynaklardan alınmıştır.

Bu komite, stratejik süreçleri belirler, tez ve resital önerilerini onaylar, dilekçe ve başvuruları değerlendirir ve programların akademik yönetimini genel olarak izler. Komitenin öngördüğü "öğrenimde başarı ölçütleri" aşağıdaki gibidir:

• Tüm dersleri iyi notlarla tamamlamış olmak

• Başarısı onaylanmış bir tez konusu ya da resital programına ve bu proje üzerinde tutarlı bir çalışmanın belgesine/raporuna sahip olmak.

Müzik Fakültesi içindeki dört bölümünün başkanları, müzik yüksek lisans (MMus) öğrencilerinin program danışmanlığını yürütürler: öğrencilerle iletişim halinde, temel kabul kararlarını formüle eder, özel ön gerekliliklerin yerine getirilmesini ve gözden geçirme çalışmasının gerekli olup olmadığını izler ve ders çalışmasını planlarlar.

Lisansüstü dersler Müzik Fakültesinin dört bölümündeki öğretim üyelerince verilir. Kendi ana bölümleri olmasa bile, danışmanlarının ya da danışma komitesinin izniyle, lisansüstü öğrencilerinin kategorilerden herhangi birinden ders almaları olumlu karşılanır. Lisans kademesinden alınması zorunlu görülen dersler var ise, bunlar kredisiz sayılır. Batı Ontario Üniversitesi Müzik Fakültesi'nde bu kurum dışından alınan derslerin sayılması için ders kredisinin ya da ders saati türünden ağırlıkların bu üniversitenin sistemine çevrilmesi gerekir. Ders programları konferans ya da seminerlerden oluşur. Bir derse ayrılan vakit müfredatın yüzde onundan otuzuna kadar değişir. Derslere devamın belirli bir zorunluluğu vardır ve sınavlar sözlü ya da yazılı olabilir.

Lisansüstü öğrenim gören bir öğrencinin, kaç ders alabileceğini belirlemede öğrencinin not ortalaması ve programın gerektirdiği ders çerçevesi ölçü alınır. Batı Ontario Üniversitesi Müzik Fakültesi'nin bu konudaki politikası şu şekildedir: ortalaması 60-64 arasında olan bir öğrenci 2.0, ortalaması 65-69 arasında olan bir öğrenci 3.0, ortalaması 70 ve üstü olan bir öğrenci 4.0 ya da 5.0 ders alabilir.

Seçmeli derslerin alınabilmesini engelleyen bazı durumlar vardır: seçilmek istenen ders aynı zamanda ana alan kapsamındaysa, devam edilen akademik programın gereklerinin altında kalan bilimsel ders ise ve müzik alanının eğitim, din

ya da icra kapsamında bir dersi ise. Kurum dışından bir ders seçmek için ise her iki kurumun Lisansüstü Çalışmalar Fakültesi'nin ve Program Yöneticisi'nin karşılıklı olarak izni gerekir. Bu dersler, toplam kredinin %20'sinden fazlasını oluşturamaz.

Yüksek lisans programı oldukça bireyselleştirilmiştir. Program, müzik eğitimi alanında üç zorunlu temel dersin yanı sıra müzik eğitimi, müzikoloji, kuram ya da uygulamalı müzik alanlarında seçmeli dersleri kapsar (fakülteyle danışmanlık ilişkisi içinde). Bu seçmeli derslerin belirlenmesinde öğrencinin zayıf olduğu alanlar esas alınır. M508 (performans programında olmayanlar için uygulamalı müzik) dersi bunların içinde önemsenenlerdendir. Bu ders gibi programında izin verilenden ya da gerekli olandan daha fazla uygulamalı müzik dersi ek ücret karşılığı ve M502 (kredisiz, notsuz) ders numarasıyla alınabilir.

Yüksek lisans programı 2 ile 4,5 ana alan dersini başarıyla vermiş olmayı gerektirir. Bireysel bilgi-beceri eksikliklerini telafi etmek ya da danışmanın uygun gördüğü bir ek gelişimi sağlamak için ek lisans ya da yüksek lisans derslerinin alınması gerekebilir. Bazı durumlarda lisansüstü düzeyi için kredinin başka yerlerden alınmasına izin verilebilir. Yukarıda açıklanan ders kapsamları ilgili ayrıntılar şu şekilde listelenebilir:

3 yarım ders: 531, 539 ve ya da 581 ya da 583

1 seçmeli yarım ders: 505, 548, 553, 570, 572, 574, 576, 578, 579,580, 586

1 yarım lisansüstü müzik dersi: öğrenci ile komite belirler

Müzik Yüksek lisansı gibi doktora programı da oldukça bireyselleştirilmiştir ve birbirinden farklı eğitim formasyonu ve ilgilere sahip her öğrenci için çekicidir. Doktora öğrencilerinden her birine, öğrenciyle birlikte bir çalışma programı tasarlayacak, üç ya da dört fakülte üyesinden oluşan bir danışma komitesi atanır. Özgün araştırma ve akademik incelemenin sonuçlarını içeren bir tez, tüm doktora adayları için zorunludur (ayrıntılar için bkz: Kesim 4.5.)

Doktora öğrencilerinin, Batı Ontario profesörlerinin ve diğer üniversitelerden davet edilen akademisyenlerin hazır bulunduğu, en son araştırma ve akademik ilgi

alanlarının tartışıldığı "Doktora Konferansları Dizisi"ne düzenli olarak katılması beklenir. Bu konferanslar sadece kavrayışı geliştirmeye yardım etmekle kalmaz, çeşitli alanlardaki en son araştırmaları da sunar. Doktora çalışması boyunca en az bir kez bu forumlarda bir tebliğ sunmayı planlamak zorunludur ve öğrenciler, seminer ödevlerinden ya da doğrudan araştırma raporlarından birini konferans için uygun hale getirebilir.

İçeriği her öğrenciye özel olarak planlanan doktora sürecinde birinci yıl resmi derslerin ve her dönem iki seminerin verilmesini gerektirir. Doktora programında ilk yıl 6 yarım ders (birinci dönem 3 ikinci dönem 3) alınır ve seminerler verilir. 6 Yarım dersin sayısı ve türü, her bir öğrencinin doktora çalışmasına hazırlığına ve araştırma hedeflerine bağlı olarak değişebilir. Yılsonunda Yabacı dil koşulunun yerine getirilmesi beklenir. 2. yılda resmi derslerin tamamlanması zorunludur. 620 ve 621 kodlu dersler, 3. yılda, tez çalışmasıyla birlikte alınır.

Aşağıda tanımlarına yer verilen derslerde "a/b/y" ön ekleri bir dönem (a sonbahar ya da b kış dersi) ya da iki dönem (y, iki dönemlik bir yarım ders) boyunca sunulan yarım derslere işaret eder. Lisansüstü derslerin çoğu yarım derstir. Ön eksiz olanlar tam derstir ve 2 dönem boyunca sunulur. Her ders, her yıl sunulmaz.

505 a/b/y. Müzik Eğitimi Tarihi: Kanada, Birleşik Devletler ve Birleşik Krallıkta uygulandığı biçimiyle müzik eğitiminin karşılaştırmalı ve tarihsel incelenmesini kapsar. Bu ülkelerdeki müzik eğitiminin ortak kökenlerin tanımlanmasının yanı sıra müzik eğitimine yaklaşım ve uygulama yollarının farklılıkları ve benzerlikleri de vurgulanır. Yarım derstir.

M570a/b/y. İleri Orkestra Yönetimi: Çözümleme ve yorumlama sorunlarına odaklanacak biçimde seçilmiş enstrümantal eserlerin partisyon incelemesini içerir. Yarım derstir.

M572a/b/y. İleri Üflemeli Teknikleri: Başlangıç düzeyinin ötesinde bando çalgılarının çalınmasında ve öğretiminde kullanılan malzeme ve teknikleri içerir. Öğretim programı her bir öğrencinin bireysel gereksinimlerine göre tasarlanır. Yarım derstir.

M574a/b/y. İleri Nefesli Teknikleri: Başlangıç düzeyinin ötesinde nefesli çalgıların çalınmasında ve öğretiminde kullanılan malzeme ve teknikleri içerir. Öğretim programı her bir öğrencinin bireysel gereksinimlerine göre tasarlanır. Yarım derstir. Semineri vardır.

M576a/b/y. İleri Koro Teknikleri: Koro yazınının belli başlı eserlerine odaklanarak, birlikte koro partisyonlarının ileri düzeyde inceleme ve hazırlanmasını içerir. Yarım derstir. Semineri vardır.

M578a/b/y. İleri Telli Teknikleri. Başlangıç düzeyinin ötesinde telli çalgıların çalınmasında ve öğretiminde kullanılan malzeme ve teknikleri içerir. Öğretim programı her bir öğrencinin bireysel gereksinimlerine göre tasarlanır. Yarım derstir. Semineri vardır.

M548 a/b/y. Müzik Eğitiminde Kültürel ve Sosyal Perspektifler: Bu ders Müzik Eğitimi ders programındaki çeşitliliğin sorunlarını inceler. Konular, kültürel, sosyal ve müziksel bilginin, alandaki çağdaş tartışmaları ve hâlihazırdaki uygulamanın bilgisinin edinilmesinin yanı sıra çoğulcu bir toplum için müzik malzemesinin planlanmasını ve uygulanmasını da içerir. Yarım derstir.

M553a/b/y. Müzik Eğitimi Lisansüstü Seminerinde Müzik Teknolojisi: Bu ders, teknoloji temelli ya da teknolojik olarak zenginleştirilmiş öğrenme durumlarında müzik öğretimiyle ilgilidir. Öncelikle odaklandığı alanlar dijital formatlarda müziğin üretimi ve manipülasyonunu, çoklu medya ortamlarında müziği ve yaygın öğrenme ortamlarında müzik eğitimini kapsar. Yarım derstir.

M579a/b/y. Başlangıç Müzik Sınıfında Yansıtıcı Pratisyenlik: Bu ders, ilkokul çocukları için kapsamlı müzik ders programının sorunları ve parçaları konusunda öğrencilerin farkındalığını derinleştirmeyi hedefler. Konular, eğitim felsefelerinin uygulamayı etkileme yollarının, beliren eğilimlerin, çocukların yaşamlarında müziğin rolünün yanı sıra enstrümantal malzeme ve prosedürlerin tasarlanmasının incelenmesini içerir. Yarım derstir.

M580a/b/y. Müzik Eğitiminde Yönlendirilmiş Çalışma: Bireysel olarak serbest bir konu üzerinde tasarlanır. Yarım derstir.

M581a/b/y. Müzik Eğitimi Felsefesi. Güncel sorunlara odaklanacak biçimde müzik ve müzik eğitimi felsefesinin tarihinin ve gelişiminin incelenmesini içerir. Yarım derstir.

M583a/b/y. Müzik ve Müzik Eğitimi Psikolojisi: Sea-shore yönteminden başlayarak ve günümüze dek devam eden müziksel kavrayışın, etkili ve estetik tepki ve bilişsel incelemenin, müzik öğrenimi ve öğretimine uygulanmasıyla ilgili bir çalışmadır. Yarım derstir.
M586a/b/y. Müzik Eğitiminde Özel Konular: Bireysel olarak serbest bir konu üzerinde tasarlanır. Yarım Ders.

Müzik eğitimi öğrencileri yukarıdaki derslerin dışında kendi isteklerine bağlı olarak diğer 3 bölümden (Müzik Teorisi ve Performans, Kompozisyon, Müzikoloji) Danışma Komitesinin onayı ile ders seçebilirler. Müzik eğitimi öğrencilerinin diğer bölümlerden seçmeyi en çok tercih ettiği ders Müzik Teorisi ve Performans Bölümünde verilmekte olan **Resital (511 ve 588)** dersidir**.** Esas olarak Performans öğrencileri için olan bu dersler, bir ya da iki, kamuya açık, 50-60 dakikalık Lisansüstü Kredi Resitali (seçilen programa bağlı olarak) vermek zorundadır. Oda ya da eşlik müziği öğrencileri için, iki kamuya açık, her bir yaklaşık 50-60 dakikalık müzik resitali zorunludur. Bir resital bir soliste eşlikle de olabilir ve ikincisi mutlaka oda müziğini kapsamalıdır. Lisansüstü resitallerinde on dakikalık ara seçime bağlıdır.

Resitallerin her biri bir dizi tür, stil ve tarihsel dönemi temsil eden eserleri kapsamalıdır. Resitallerden en azından birinde son elli yılda bestelenmiş bir esere yer verilmelidir. Buna ek olarak, Lisansüstü resital programları (solo ya da beraber, Piyano dışında) birlikte düşünülmeli, süresi 30 dakikadan fazla olmalıdır. 30 dakikadan daha uzun tek bir oda müziği eseri Bölüm Koordinatörünün ve Bölüm Başkanının özel iznini gerektirir. Resitaller Caz (sadece Nefesli, Bando, Vurmalılar ve sadece bir resitalde) ya da Tarihsel enstrümanlar üzerine performansı (bir tarihsel enstrüman üzerine majörler hariç) içeremez.

Müzik eğitimi alanı öğrencileri bu dersleri seçerse, kurallar daha esnektir. Bir resital verilmesi durumunda tez açısından, ilgili zaman sınırları yarıya inebilir[4].

[4] Yukarıda sunulanlar dışında kalan dersler araştırma ile ilgili olup, açıklamalarına kesim 4.5'te tez çalışmaları ile birlikte yer verilmiştir. Bu dersler şunlardır: 531 a/b/y Müzik Eğitiminde Görgül ve Niteliksel Araştırma, M539 a/b/y. Müzik Eğitiminde Felsefi ve Tarihsel Araştırma, M620 ve M621

4.4.1.3. Norveç Devlet Müzik Akademisi'nde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarının Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri [5]

Yüksek lisans programında her öğrenci, kendisinin ve kurumun karşılıklı onayını gerektiren "Bireysel Çalışma Planı" çerçevesinde dersler alır. Bu plan, "Müzik Eğitimi Teorisi", "Tez" ve "Seçmeli Konular" olmak üzere üç kategoriden oluşur. Toplam 120 kredi, bu kategorilere şu şekilde dağılır:

Dersler (ECTS kredileri)	Yıl 1	Yıl 2
Müzik Eğitimi teorisi	22,5	22,5
Tez	22,5	22,5
Seçmeli Konular (her yıl değişir)	30	

Bir yüksek lisans eğitim öğrencisi, derslerin alt yapı gerektirenlerinden lisans eğitiminde almadığı varsa lisansüstü eğitim derslerinden önce bunları tamamlar. Öğrencinin eksikleri tamamlamak amacıyla alacağı dersler, lisansüstü eğitimde kredisiz sayılır.

Doktora öğrencileri ise, ileri düzey bilimsel kuram ve yöntemler üstüne dersler almakla yükümlüdür. 3 yıllık doktora çalışmasının 1 dönemini dersler oluşturur geriye klan zaman tez çalışmasına ve sadece tarihi ve çağdaş performans pratikleri alanındaki öğrenciler için performans çalışmaları ve konserlere ayrılır.

Öğrencilerin akademik performansı çeşitli dönem ödevleri ve final sınavları yoluyla değerlendirilmektedir. Standartlaştırılmış A dan E ye doğru azalan geçer not ve F ile başarısız sayılan not sistemi geçerlidir.

Aşağıda NO/NAM lisansüstü dersleri ve tanımları listelenmektedir[6].

Yarım Ders Tez Yönlendirme, M590. Yüksek lisans Tezi, M690. Doktora Tezi, Seminer, M 600 Yazılı ve Sözlü Kavrayış Sınavı

[5] Bu madde altındaki veriler NO 2, 3, 9 ve 11 kodlu kaynaklardan alınmıştır.

[6] Aşağıdaki dersler araştırma ile ilgili olup, açıklamalarına kesim 4.5.'te tez çalışmaları ile birlikte yer verilmiştir: MHMQ1 Müzik Eğitimi Teorisi Kategorisi ve Bu kategori Altında Araştırma Alanı ile İlgili Dersler, EDU Seçmeliler Kategorisi Altında Araştırma Alanı dersleri, Araştırma Yöntemleri I ve

MHMQ1 Müzik Eğitimi Teorisi Kategorisi Altındaki Dersler (Bu kategoriden alınacak derslerin toplam kredisi ECTS Kredisi 22,5) Genel Müzik Eğitimi Teorisi dersleri şu konuları içerir: müzik öğretim teorileri, müzik psikolojisi, müzik sosyolojisi, müzik eğitimi tarihi ve felsefesi. Bu derslerde genel olarak amaç, müzik eğitimine ayrıntılı bakışı vermektir. Öğretim dili Norveççedir. Değerlendirme bir test, müziksel işitme alanı sınavı ve verilen bir konuyu derste anlatmadan ibaret olan bir final sınavı ile not verilerek yapılır. Bu gruptaki dersler, Güz ve Bahar, tam zamanlı 4 dönem, yarı zamanlı 6-8 dönemde alınabilir.

Müzik Lisansüstü Programları **Seçmeli Konular Kategorisi**nde ise, içerik yıldan yıla değişir. Öğretim dili Norveççedir. Bu gruptaki dersler oldukça çeşitlidir, Güz ve Bahar, tam zamanlı 4 dönemde alınabilir.

Yukarıdaki kategoriler altında, aşağıda belirtilen dersleri almış olmak (ve ayrıca kesim 4.5'te ele alınan tez kategori ve ilgili dersleri) *müzik eğitimi veren her tür kurumda öğretmen olarak çalışabilmek için* bir ön koşul sayılır. Bu derslerden sadece "ana çalgı" bireysel, diğerleri grup dersidir. Lisans eğitimini müzik öğretmenliği ana bilim dalında yapan öğrenciler, müzik okullarında ya da üniversite öncesi örgün öğretim okullarında çalgı, ses, müzik teorisi ya da branş öğretmenliği yapabilecek türde diploma ile mezun olduklarından aşağıdaki derslerin bazılarını almaları gerekmez. Mezun oldukları program onlara enstrümantal/vokal eğitimi, müzik teorisini ve bu konulardaki, eğitsel teorileri, öğretim metotlarını ve uygulamalı öğretmenlik deneyimlerini oldukça iyi bir düzeyde kazandırmıştır.

NO/NAM Lisansüstü Dersleri

***Alan'a ilişkin Dersler*:** Müzik Tarihi ve Müzikal Analiz / Norveç Halk Müziği / Armoni / Aranje ve Enstrümantasyon / İşitme Eğitimi Teknolojisi / Ana Çalgı / Yorum / Piyanoda Akor Doğaçlaması / Koro / Doğaçlama / Müzik İcrası ve İletişim Becerileri / Orkestra

---

II, Araştırma Yöntemleri ve İstatistik: Sosyal Bilimler Araştırma Yöntemleri ve Sosyal Bilimlerde Deneysel Araştırmalar, İleri Düzey Araştırma Yöntemleri, Araştırma Önerisi Semineri

Alanın Eğitimi'ne İlişkin Dersler: Genel Müzik Eğitimi Teorisi / Mesleki Psikoloji / Didaktikler / Enstrümantal Didaktik / ***Eğitim'e İlişkin Dersler***: Eğitimsel Teori dersleri

Müzik Tarihi ve Müzikal Analiz (ECTS kredisi 15): Klasik batı müziğini ve diğer kültürlerdeki ve stillerdeki müziksel gelenekleri tanıma. Stilistik müzik analizini öğrenme. **Amaçlar:** Klasik batı müziğinin gelişimini çok kültürlü bir bağlamda öğrenmek.

Armoni (ECTS kredisi 9): *1. Dönem:* Temel müzik teorisi ve akustik. Dört sesli koral ortamda temel tonal armoniye giriş. *2. Dönem:* İleri armoni, armonik analiz ve modülasyon.*3. Dönem:*Her öğrenci J. S. Bach stilinde kontrpuan ya da romantik armoni alanlarından birini seçer. Her ikisinde de temel anlamda kompozisyonlar çalışılır ve ileri analizler yapılır. *4. Dönem:* Yine basit kompozisyon çalışmalarını ve eser analizlerini içerecek biçimde 20. yüzyıl armonisi. **Amaçlar:** Öğrencilerin analitik becerilerini olduğu kadar yaratıcılığını da geliştirmek. Öğrencilere farklı müziklerin notasyonu ve müzikal yapıyı anlamaları için pratik araçlar sağlamak.

Aranje / Enstrümantasyon (ECTS kredisi 6): Vokal ve enstrümantal müziğe odaklanmış olarak, çeşitli stilistik çerçevelerde iki büyük aranje yapılır ve her öğrenci kendininkini sınıfta seslendirir. **Amaçlar:** Öğrencilerin analitik becerilerini olduğu kadar yaratıcılığını da geliştirmek. Öğrencilere farklı müziklerin notasyonu ve müzikal yapıyı anlamaları için pratik araçlar sağlamak.

İşitme Eğitimi (ECTS kredisi 9): Öğrencinin ritmik, melodik ve armonik düzeyini farklı yaklaşımlarla geliştirme çalışmasıdır. Farklı çağlardan repertuarlar üstünde çalışılır. İşitsel analiz bu dersin önemli bir elemanıdır. **Amaçlar:** Dinlediğini ve okuduğunu dikte etme, analiz etme, çalma, söyleme yoluyla müzikal yapıları hatırlama ve anlama becerisini kuvvetlendirmek. Ruhun kulağını geliştirmek.

Müzik Teknolojisi (ECTS kredisi 3): Genel elektro-akustik, temel kayıt teknikleri, benzer ve sayısal sesler, dijital işleme tabi tutarak düzeltmeler yapma, MIDI, synthesizer ve sequencer tanıtımı. **Amaçlar:** Günümüz müzik yapım teknolojisi hakkında temel bilgileri kazandırmak ve bir öğretmen, sahne sanatçısı ya da besteci için sağladığı olanakların farkında olmak.

Ana Çalgı (ECTS kredisi 68–78): Her ses-çalgı için bireysel tasarlanır. Bir müzik

icracısı ve/ya da enstrüman öğretmeni olabilmek için, öğrencinin çalışmaları kendisine gereken beceri, fikir ve bilgeleri kazandırmalıdır. Bunu öyle bir yolla yapmalıdır ki, bu gelişim onun bağlılığını ve müziksel deneyimini sağlam bir temel üstünde biçimlendirmelidir. Öğrenciler aynı zamanda enstrümanlarında teknik ve tonal yorum bakımdan ustalaşmalı ve kendi artistik niyetlerine göre, diğerlerinin müziksel gücünü geçmeye muktedir olabilmelidir. **Amaçlar:** Temel amaç, enstrümantal becerilerin geliştirilmesidir. Daha geniş hedefler, var olan müziksel beceriyi ilerletmek, öğrencinin repertuarını çeşitlendirmek, bilişsel düzeyde farkında oluşunu geliştirmek ve en iyi çalışma yöntemlerini kazandırmaktır.

Yorum (ECTS kredisi 12): Öğrenci ve öğretmenlerin önünde müzik icrası yapılması ve yorumun tartışılması. **Amaçlar:** Temel amaç icra deneyimi kazanmaktır. Bu deneyim boyunca, öğrencilerin serbestçe konuşma, tartışma, eleştirme gücünü ve müziksel tartışma konularına dair farkındalığını geliştirmek hedeflenir.

Piyanoda Akor Doğaçlaması (ECTS kredisi 6): Caz armonisi, ritmik yapılar, süslenmiş bas, kulaktan çalma, doğaçlama, transpoze etme, aranje etme bu dersin kapsamına girmektedir. **Amaçlar:** Öğrencinin pop, caz ve rock alanındaki yaratıcılık yeteneğini ve bu alanlarda piyanoyu kullanma teknik becerisini geliştirmek.

Koro (ECTS kredisi 6): Koro icrasında ileri düzeyde farklı çağlardan ve tarzlardan seçilmiş müziklerden oluşan zengin bir koro repertuarının tanınması.**Amaçlar:** Temel amaç, öğrencinin koristlik deneyiminin ve koral literatür bilgisinin geliştirilmesidir. Katılım sonucunda ses rengi, entonasyon (doğru konuşma, ses tonunu doğru yükseltip alçaltma, doğru tonda temiz söyleme), ritim, metin, cümleleme, dinamikler, homojenlik ve artikülâsyon bilgileri kazanılır ve geliştirilir.

Doğaçlama (ECTS kredisi 3): Önce yazılı kompozisyonlar üzerine çalışılır. Daha ileride belli bir ses partisi seçilmeksizin hazırlıksız çalışmalar başlar. Öğrenciler çalışmalarında, çağdaş ve klasik kompozitörlerin yapıtlarında olduğu kadar, çocuk şarkılarının ve caz müziğinin fikirleri arasında da köprüler kurar. Bu derste ritmik doğaçlama önemli bir unsurdur. **Amaçlar:** Müzikal sezgiyi, duyarlılığı ve fantezileri arttırmak. Öğrencilerin birbirleri arasında kuracakları müziksel iletişimi, ses partilerini belirlemeksizin ve ön hazırlıksız ses oyunlarıyla kazandırıp geliştirmek ve sonuçta ortaya kombine kompozisyonlar çıkarmak. Gözleri ve kulakları kullanarak

çalmayı öğrenmek. Bir müzisyen olarak lider rolünü geliştirmek.

Müzik İcrası ve İletişim Becerileri (ECTS kredisi 3) Canlı müzik icrası yapabilmek için gereken yönteme dayalı ve teorik konuları birleştirme. Müziğin toplumdaki yeri ile müzik sosyolojisi bilgilerinin ilişkisini anlama. Farklı amaçları olan guruplarla (okul konseri, kurumsal konser, toplumu eğitme amaçlı konser vb) konserler hazırlama ve sunma. Farklı çeşitlerdeki programların yaratıcı artistik kompozisyonu anlamıyla müziği sahneye koyma. Önemli müzik acentelerine dair bilgilenme, Norveç'teki kompozitörlerin elde edilebilir icra gereksinimlerini karşılama, örneğin şu kurumlara danışarak: Rikskonsertene (Norveç Konser Kurumu), Norsk musikkinformasjon (Norveç Müzik Danışma Merkezi), Norveç orkestraları. **Amaçlar:** Öğrenciye sosyal ve kültürel bağlamda bir müzik icracısı olarak kendi görüşmelerini yapma deneyimini sağlamak. Profesyonel müzisyenler toplumuna adapte olmayı öğretmek, farklı türlerde dinleyiciyle iletişim kurma ve müzik konusunda kendini sözlü olarak ifade etme becerilerini geliştirmek.

Orkestra (ECTS kredisi 12) 17.-20. yüzyıl müziklerinden oluşan bir repertuar setiyle halk konserine hazırlanılır. **Amaçlar:** Öğrencileri profesyonel oda müziği gurupları, bando ve orkestralarla çalmaya hazırlamak.

Norveç Halk Müziği (ECTS kredisi 0) Dersler, Norveç halk dansları eşliğinde geleneksel Norveç halk müziğinin kulaktan söylenmesi, çalınması, üstünedir. **Amaçlar:** Öğrencilere geleneksel Norveç halk müziğini ve danslarını tanıtmak.

Mesleki Psikoloji (ECTS kredisi 3) Müziksel hikâyelerin beden dili ile çalışılması söz konusudur. **Amaçlar:** Vücut kaslarını tanımak ve kontrol etmek.

Didaktikler (ECTS Kredisi 9) Bu dersin konu kapsamında müzik pedagojisi üstüne temel düşünceler, ders planı yapma, rehberlik, değerlendirme, öğretmeliğe adapte olma vardır. **Amaçlar:** Plan yapmayı ve bireysel öğrencilere ve guruplara uygulamayı öğrenmek, enstrümantal ve vokal öğrenimi değerlendirmek. Müzik pedagojisi ile müziksel icranın ayrılmazlığına ikna olmak, kültürel ve sosyal bütünlüğün ışığında müzik pedagojisi çalışmalarına değer biçmek.

Enstrümantal Didaktik (ECTS Kredisi 15) Enstrümantal ve vokal öğretimde, başlangıç seviyesinden gelişmiş düzeydeki öğrencilere kadar geniş bir yelpazede yöntem ve materyaller. **Amaçlar:** Plan yapmayı ve bireysel öğrencilere ve guruplara uygulamayı öğrenmek, enstrümantal ve vokal öğrenimi değerlendirmek. Müzik

pedagojisi ile müziksel icranın ayrılmazlığına ikna olmak, kültürel ve sosyal bütünlüğün ışığında müzik pedagojisi çalışmalarına değer biçmek.

Eğitimsel Teori (ECTS kredisi 3) Bu ders boyunca öğrenciler, çocuklar, gençler ve yetişkinlere öğretme yoluyla kademeli olarak eğitim psikolojisini bir araç olarak kullanmayı öğrenirler. Öğrencilerin yaşamı, müziksel ve pedagojik deneyimleriyle birleştirilecek ve bu amaçla bilgilerini kullanmaları sağlanacaktır.

Çalışmanın anahtar kelimeleri:

- Öğrencinin insan kaynaklarını kullanmak ve geliştirmek
- Öğretmek için iyi bir hava
- İletişim ve kişisel büyüme

Derste ayrıca güçlü bir insan ruhunun ve pedagojik çalışma ve araştırmalar için yöntemlerin gerekliliği üstünde durulacaktır. Öğrenci seçtiği konulara odaklanacak ve yazılı döküm verecektir.

Seçilebilecek Konular:

- Çocuk, genç ya da yetişkin psikolojisi
- Motivasyon ve öğrenme teorileri
- Bir enstrümanın nasıl çalınabileceğini öğrenmeye dair zihinsel yöntemler
- Müzik psikolojisi, sahne korkusunu aşmak için nasıl uğraşılır
- Yaratıcılık, sosyal pedagojik teori, gurup psikolojisi ve takım çalışması
- Pedagojik liderlik ve insan kaynaklarını ve kalitesini geliştirme yöntemleri

Amaçlar: Enstrümantal görev ve sorunları anlamak ve çözmek için teorik altyapıyı geliştirmek. Öğrencilere sıradan insanlarla ve bir müzik okulu öğrencileriyle çalışmanın yöntemlerini kazandırmak ve insanları ve özel gereksinimlerini anlama ve onlara öğretebilme becerilerini geliştirmek. Öğretmede yaratıcılığı ve kişisel becerileri geliştirmek. Diğer derslerle karşılıklı etkileşim, pedagojik problemleri açığa çıkarma ve çözme, öğrencilere saygı duyma ve öğrenme ve öğretme için uygun ortamı yaratma becerilerini kazandırmak.

4.4.1.4. ABD Güney Carolina Üniversitesi'nde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarının Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri [7]

ABD Güney Carolina Üniversitesi'nde yüksek lisans dersleri alınmadan önce, tüm öğrenciler bir "saptama sınavına" girmeli; sınav sonucuna göre, çalışmalarının başlarında, eksikliklerini gidermek için gerekli dersleri tamamlamalıdırlar. Asıl çalışmada ise program, dönem başına en az 32 kredi/saatlik, belirli bir alana özel dersler içeren lisansüstü çalışmanın başarıyla tamamlanmasını gerektirir. Bu çalışmada toplam kredinin en az yarısı, tez/resital hariç, 700 ve üstü kodlu derslerden oluşmalıdır[8]. Çalışmanın diğer bölümü 500 ve üstü kodlu derslerden alınabilir. Derslerini tamamlayan öğrenciler sözlü sınavı başarıyla geçmelidir. Asistanlar yüksek lisans derecesini geçebilmek için 48 kredi/saatlik bir lisansüstü çalışmasını tamamlamış olmalıdırlar. Tüm öğrencilerin ders seçimleri, öğrencinin asıl profesörü ve Müzik Lisansüstü Yönetimi okulunun ilgili birimince onaylanır.

12 kredilikten fazlası olmamak kaydıyla, C+ ya da daha düşük notla tamamlanan dersler için en fazla 6 yıllık bir süre tanınır. Bu süre sonunda istenilen düzeye gelemeyen öğrencinin ilişiği kesilir. Ana alandaki tüm derslerin B ortalama (3.0) ile geçilmesi zorunluluğu vardır. 6 krediden fazla olmamak kaydıyla workshop ve 3 krediden fazla olmamak kaydıyla ansambl ve oda müziği (MUSC 734 ve 735) seçmeli dersler içinde alınabilir. Yüksek lisans, en az iki yılda tamamlanabilir.

Doktora öğrencileri "Müzik Bilim Sınavını" geçmek ve de çalışmalarının başlarında sınav sonucunda ortaya çıkan tüm eksikliklerini ya da derslerini tamamlamak zorundadırlar. Doktora öğrencileri tam zamanlı 2 dönemlik çalışma sonrasında gerçek derece adaylığına kabul edilir (asistanlar için 12 kredi ve diğerleri için toplam 18). Öğrencinin adaylığa kabulünün ardından belirli bir alana özel dersler seçilir ve bu seçim öğrencinin Doktora Komitesi ve hem üniversitenin lisansüstü ofisi hem de müzik lisansüstü okulunun ilgili birimince onaylanır. İhtisas devresinde (gerçek derece adaylığında) doktoranın bir parçası olarak 18 onaylanmış kredinin

[7] Bu madde altındaki veriler US 13 ve 15 kodlu kaynaklardan alınmıştır.
[8] Diğer bir seçenek, ise 35 saatlik lisansüstü çalışma dışında bir tez ya da tam bir resital performansı sunmayı gerektirmeyen "tezsiz ve de resitalsiz" programdır.

ardına gelen 3 dönem içerisinde Kolombiya Kampüsü'nde tam zamanlı bir dönem en az geçirilmesi, en az 18 saatlik kredinin daha alınması gerekir.

Bir başka deyişle, Müzik Eğitimi Doktora programı toplamda, 12 saatini tez kredisinin oluşturduğu, en az 48 kredilik belirli derslerin başarıyla tamamlanmasını gerektirir. Müzik Lisansüstü Yönetimi ve öğrencinin Doktora Komitesi farklı bir onay vermedikçe bu krediler yüksek lisans derecesindekilerden farklı derslerden oluşur (700 ve üstü kodlar). Bu programlarda, tez çalışması ya da tez çalışmasının gerektirdiği dersler hariç, 12 krediyi aşmadıkça başka bir kurumdan alınan yüksek lisans sonrası kredilerin transferine izin verilebilir. Başka bir lisansüstü mezuniyet derecesinde kullanılmamış olması kaydıyla, denkliği kabul edilen başka bir sisteme sahip farklı bir kurumdan önceden alınan (en az B ve sütü nottaki) kredilerin sayılması, Müzik Lisansüstü Yönetiminin ve Üniversite Lisansüstü Çalışmalar Dekanı'nın onayıyla mümkündür. Kredi transferi gerçekleşen öğrencinin, öğrencinin 6 yılı aşamayan bir sürede eğitimini tamamlama zorunluluğu doğar.

Doktorada ana alandaki tüm derslerin ve 700 ve altı kodlu derslerin B ortalama (3.0) ile geçilmesi zorunluluğu vardır. Bu ortalamanın hesaplanmasında diğer kurumlardan alınan dersler dikkate alınmaz. 12 kredilikten fazlası olmamak kaydıyla, C+ ya da daha düşük notla tamamlanan dersler için en fazla 7 yıllık bir süre tanınır. Bu süre sonunda istenilen düzeye gelemeyen öğrencinin ilişiği kesilir.

US/SC lisansüstü çalışmalarının zorunlu kısımları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Tablo 4.4.1.4.1 *ABD Güney Carolina Üniversitesi'nde Müzik Eğitimi Yüksek Lisan Programlarının Kredi Dağılımı*

Tezli Müzik Eğitimi Yüksek Lisansında	**Resitalli Müzik E.Yüksek Lisansında**
MUSC 707 Müzik Bibliyografyası ve Araştırma (2 kredi) MUED 790 Müzik Eğitiminin Sorunları (3 kredi) MUED 795 Müzik Eğitiminde ve Pedagojide Araştırma (3 kredi)	
Müzik Eğitimi Seçmeliler (6 kredi), en az bir tanesi zorunludur.	
Tez (3 kredi)	Uygulamalı müzik çalışmaları (her sömestr 2 kredi) Resital 1 krediidir
Müzik tarihi(3 kredi) ve Müzik Teorisi (3 kredi)	
Müzik Seçmeliler (9 kredi)	Müzik Seçmeliler (7 kredi)
Seçmeliler, müzik eğitimi çerçevesinde 3 krediden fazlası Eğitim Fakültesinden alınabilir	

Doktorada ise alınması zorunlu olan kredili dersler ve çalışmalar:

• MUED 796 Müzik eğitimi araştırması Semineri (ilk 18 kredilik kısım içinde)

• Özel Araştırma Projesi (1 kredisi MUED890 Müzik Eğitiminde ÖA P olmak üzere)

• MUSC 899 kodlu 12 kredilik tez çalışması

• 6 Kredilik İstatistik çalışmaları

• Araştırma müzik tarihi ya da müzik teorisi ile ilgili ise, en az ikisi 700'li kodu olan ek dersler alınması gerekebilir.

Koral ya da enstrümantal müzik eğitimi alanında yüksek lisans /doktora yapan tüm öğrenciler, en az 2 sömestrlik MUSC 734 Müzik Topluluğu (Ansambl) ve MUSC 734 Oda Müziği dersi almak ve kesin kabulleri gerçekleştikten sonra, 50–65 dakikalık bir solo resital vermek zorundadır. Bu resital, 3 kişilik bir jüri tarafından değerlendirilir. Tüm mezuniyet resitalleri, kaydedilerek bir kopyası müzik kütüphanesine verilir. Concerto Recital (MUSC 794) dersini almak isteyen öğrenciler önceden eşlikçilerinin ya da orkestranın ayarlanması için danışmanına bilgi verir

Aşağıda, US/SC yükse lisans ve doktora derslerinin tanımları, her iki grup dersin her iki kademede (ön koşulları gerçekleştirildiği ve onaylandığı takdirde) alınabilmesi mümkün olduğundan birlikte verilmiştir[9].

518 -- Form ve Analiz (3) Müzikal formların yapısal prensiplerinin incelenmesi ve örnek tonal çalışmaların analizi

526 – Analitik çalışmalar (3-9) Belli bir stildeki/dönemdeki/türdeki müzikler üstünde analitik tekniklerin uygulanması

[9] Aşağıdaki dersler araştırma ile ilgili olup, açıklamalarına kesim 4.5'te tez çalışmaları ile birlikte yer verilmiştir: MUSC 707 Müzik Bibliyografyası ve Araştırma, MUED 790 Müzik Eğitiminin Sorunları, MUED 795 Müzik Eğitiminde ve Pedagojide Araştırma, MUED 796 Müzik eğitimi araştırması Semineri, MUSC 747 İleri Müzik Araştırması, MUSC 773-774 Pedagoji Semineri I ve II, MUSC 743 Müzik Tarihi Semineri, MUSC 776 Piyano Pedagojisinde Günce Konular, MUSC 757 İlköğretim Müziği Semineri, Öğretimde Saha Sorunları I-II-III-IV, 700 Öğretimde Araştırmaya Giriş, 710-711 Öğretime Yönelik İstatistik I ve II, 712 Parametrik Olmayan İstatistik, 718 Araştırma ve İstatistiksel ,724 Öğretim Anket Araştırmalarının Tasarımı ve Analizi, 737 Araştırma Stajı, 740 Öğretim Alanında Nitel Araştırma, 789 Yapısal Denklem Modellemenin İlkeleri ve Uygulamaları, 810 Deney Tasarımı ve Analizi, 816 Korelasyon ve Çok Değişkenli Yöntemler, 878 Araştırma Tekniklerine dair Seminer, 897 Öğretim Alanında Tez Semineri

523 – Müzik Teorisinin Uygulaması (3) (Danışmanın dersin alınmasına izin vermesi ön koşuluyla) Analiz, dikte ve işitme eğitimi çerçevesinde melodik, armonik, ritmik becerilerin geliştirilmesi, klavyede melodi armonizesinde teorik bilgilerin pratik biçimde kullanımı, vokal ve enstrümantal düzenleme

713 – İleri Caz Teorisi (3- seçmeli) Caz doğaçlaması ve kompozisyonla ilişkili armonik, melodik, ritmik ve yapısal kavramlar, çağdaş caz stilleri ve sanatçılarının doğaçlamaları üstüne analitik çalışmalar

727 -- Schenkerian Analiz(3) Heinrich Schenker tarafından geliştirilen analitik kavramlar ve bu kavramların tonla müzik analizinde kullanımı

555 – Dünya Müziği (3) (Ön koşul: MUSC 110 ya da dengi) Tüm müziklerdeki temel ritimler, ses dizileri, formlar ve çalgı tipleri; Avrupa ve Amerika halk müzikleri, Afrika ve Amerika yerlilerinin kabile müzikleri, Asya müziği

557 -- Amerikan Müziği (3) Sömürge döneminden günümüze Amerika'da bestelenen müzikler, üstünde etkisi olan Avrupa, Güney Amerika, Afrika ve Hint müzik stilleri

558 – Marş Bandoları İçin Aranje (2) Marş bandoları için müzik düzenleme öğretim ve uygulaması

560 -- Rönesans Müziği 3) (Ön koşul: MUSC 353, 354) 1300'ler ile erken Barok arasındaki batı müziği, vokal ve enstrümantal formlar, ulusal ekoller

561 – Barok Müziği (3) (Ön koşul: MUSC 353, 354) 1600 – 1750 arasınnda müzik, Monteverdi ve Schutz'dan Handel ve Bach'a

562 – Klasik Dönem Müziği (3) (Ön koşul: MUSC 353, 354) Haydn, Mozart ve Beethoven'in çalışmalarındaki öncelikler ve karşılatırımlar, Viyana klasikleri stilinin karakteristikleri

563 -- Romantik Müzik (3) (Ön koşul MUSC 353, 354) 19. YY ve 20. YY başlarında müzik, Wagner'in dramatik özellikleri ve Berlioz'ün programlı senfonileri müzik ve diğer sanatlar arasında etkileşim, Schubert'in şarkıları,

564 – 20.YY Müziği (3) (Ön koşul MUSC 353, 354) 1900'den günümüze dek müzik, karşılaştırmalı müzikte belli başlı yönelimler

720 – Müzik Teorisi Pedagojisi (3) Müzik teorisi öğretiminde kavramlar, teknikler ve materyaller

554 – Müzik Eğitiminde Workshop (1-3) Seçmeli konular

564 – Yaylı Çalgılar Pedagojisi (2) Suzuki ve Rolland yaklaşımları çerçevesinde, yaylı çalgıların öğretimindeki ilke ve uygulamalar (Öğretimde kişiye özelleştirme uygulanmak üzere)

565 – İlköğretimde Müzik Öğretim Yöntemleri (2) (Ön koşul: MUED 465) Orff, Kodaly, Dalcroze ve Gordon'un geliştirdiği müzik eğitimi teorilerinin ilköğretim okullarında uygulanması

573 ve 574—İcra Pedagojisi I ve II (3 - seçmeli) Belirli bir enstrümanın öğretiminde, genel kavramlar, teknikler ve materyallar

573L / 574L / 575L -- Pedagogy Laboratory I ve II (2- seçmeli) (Ön koşul: dersin her aşaması, bir öncekinin alınmış olmasını gerektirir) Bir eğitimci gözetmeninde Kişiye özel alanla donaımlı laboratuvar çalışması

576L -- Pedagoji Laboratuvarı(1- seçmeli) * Ders planı hazırlama pratiği ve elektronik ve akustik enstrümanlarda kolej öncesi piyano öğrencileri için teori-performans dersleri öğretimi deneyimi

577 -- Vokal Pedagoji(2- seçmeli) * Şarkı söyleme sesinin uygulamalı öğretimdeki işlevi ve anatomisi . Dinleyicisiz.

581 -- Alexander Tekniği (3- seçmeli) Genel bedensel sistemin keşfi üstüne kuramsal/ deneysel araştırmalar, bedenin uzuvlarını teker teker kullanmayı geliştirmeye dönük bedensel alıştırmalar, icrada daha fazla farkındalık ve kolaylık

592 – Müzik Psikolojisi (3) Müzikal seslerin üretilmesinde ve algılanmasında yer alan fiziksel etkenerin incelenmesi; müzikal yetenekleri ve başarıları ölçme testleri; müzik uygulamalarında eğitim psikolojisi

700 – Müzik Eğitiminde Bağımsız Çalışma (1-3) (Danışma komitesinin dersin alınmasına izin vermesi koşuluyla) Bu ders, kendi özel ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda, müzik eğitiminin çeşitli alanlarını takip etmek isteyen lisansüstü öğrenciler için dizayn edilmiştir.

753 -- Enstrümantal Programın Gelişmesi ve İlgili Materyaller (3) Devlet okullarında enstrümantal programın geliştirilmesinde kullanılan tekniklerin çalışması ve ayrıntılı analizi; telli çalgılar, ahşap üflemeli çalgılar, pirinçten yapılmış üflemeli çalgılar ve vurmalı çalgılarla ilgili problemlerin teşhisi; edebiyat ve solo, küçük orkestra,bando ve ilkokul,ortaokul ve liseler için uygun orkestraların materyalleri çalışma ve değerlendirmesi (seçme ve kullanım problemlerini de)

754 – Müzik İdaresi ve Müfredatı (3) Danışmanlık uygulamaları ve yönelimlerinde genel kavramlar; genel eğitim programı içinde müziğin yeri; yönetimsel organizasyonların güncel tiplerine ilişkin görüşler; bütçe ve planlama konularında yönetimsel problemler üstüne çalışma; bölgesel okul sistemi içinde etkili müzik programları üzerine düşünme; hizmet içi eğitim teknikleri; okul ve toplum ilişkileri

755 – İlköğretim Okullarında Müzik Denetimi (3) ilköğretim okullarında müzik denetmenlerinin amaç ve sorumlulukları; müzik danışmanlarının rolü; ilköğretim okulları müzik programının değerlendirme ölçütleri; genel danışmanların ve okul yönetimlerinin müzik programları üzerindeki sorumlulukları; danışman ve öğretmen ilişkileri; hizmet içi eğitim teknikleri; işitsel ve görsel donanımın geliştirilmesi

756 – Koral Gelişim ve İlgili materyaller (3) Sınıf korolarının problemlerine genel bakış; sınıfta ses geliştirme teknikleri; stil ve yorumun önemi; prova teknikleri, ritim ve ton kalitesi; diksiyon; Palestrina'dan günümüze koral kompozisyonların okul repertuarına uygunluklarının değerlendirilmesi

781 -- İleri Üflemeli Pirinç Çalgılar Pedagojisi (3) Üflemeli ağaç çalgılarda pedagojik yöntemler ve teknikler; orta ve ileri düzeydeki literatürün incelenmesi

782 -- İleri Üflemeli Ağaç Çalgılar Pedagojisi (3) Ağaç üflemeli çalgılarda pedagojik yöntemlerin icra çerçevesinde araştırılması, orta ve ileri düzeydeki literatürün incelenmesi

783 – İleri Üflemeli Çalgılar Pedagojisi (3) Üflemeli çalgılarda pedagojik yöntemler ve teknikler; her bir üflemeli çalgı için ayrıca olmak üzere, onarım ve koruma, bu çalgıların ağızlık yapısı, ses üretimi, artikülâsyon, parmaklama, entonasyon ve öğretim materyalleri

784 – Bando Literatürü (3) Üflemeli sazlar topluluğunun tarihi ve ilgili literatür

791 – Müzik Eğitimi Tarihi ve Felsefesi (3) ABD'nde müzik eğitimi tarihi; diğer ülkelerdeki ile karşılaştırmalı müzik eğitimi; müzik eğitimini etkileyen felsefeler ve müzikte sosyo-kültürel etkiler

792 – Müzik Öğrenme Teorileri (3) müzik öğrenme teorileri uygulaması

793 – Müzik Eğitiminde Konu Başlıkları (1-3) Her sömestr ilan edilen konulara göre dersin içeriği değişir

767 –Grup Piyano Pedagojisi (3- seçmeli) Grupla piyano çalışmalarında yöntemler ve materyal incelemesi

801 – İleri İcra Pedagojisi (2- seçmeli) Yüksekokul düzeyinde uygulamalı müzik öğretimi, stüdyo çalışmalarının gözlemlenmesi, bir fakülte üyesinin gözetiminde bireysel ders öğretim deneyimi

4.4.1.5. Avustralya New South Wales Üniversitesi'nde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarının Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri [10]

Güzel Sanatlar ve Sosyal Bilimler Fakültesinde MMus 8226 Müzik Yükseklisansı programında sunulan altı dönemlik dersler pek çok değişik kombinasyonla alınabilir. Kuramsal ve uygulamalı olarak sunulan bu dersler arasında pekçok müzikal meslekte yetkinlik sağlayabilecek konu vardır. Bu dersler, ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin, okullarda ya da toplumda müzik pratiği ve performansı organizasyonuyla ilgilenen müzisyenlerin ya da akademik hedefleri olanların özel gereksinimlerini karşılamak için uygundurlar. Öğrencilere hedeflerine ve gereksinimlerine göre -örneğin müzik kuramları, müzikoloji, müzik eğitimi, Avusturalya müziği, dünya müziği ve müzik tarihi ya da etnomüzilolojik yönde bir dizi müzik dersini sçeme esnekliği sağlanmaktadır. Her öğrenci, kendi ilgi alanında geniş bir müzik bilgisi edinebileceği ve araştırma becerileri kazanabileceği gibi, kendi alanı dışındaki (MMus ve MEd arasında) müzik derslerini de alabilir. Müzik alanı dışındaki dersleri alabilmek için ise, ders koordinatörünün onayladığı özel bir izin gerekir ve bu tür derslerin alınması ancak tez araştırması ile ilgili ise onaylanır.

Derslerin tamamı yükseklisans ve doktora araştırma öğrencilerine açık olmakla birlikte, ön koşullular kendinin öncülü olabilecek derslerin alınmasını gerektirir. Doktora öğrencilerinin Başarılı/Başarısız şeklinde ve yükseklisans öğrencilerinin notla değerlendirilmeleri söz konusudur. Sonuçlar yükseklisans öğrencilerinin transkriptlerinde görülür, doktoradakilerinkinde görünmez.

[10] Bu madde altındaki veriler AU 11, 12, 13 ve 15, 16, 17 kodlu kaynaklardan alınmıştır.

Her ders haftada 2 saat alınmaktadır ve 8 krediliktir. Müzik Eğitimi Araştırma Yükseklisansı, (MMusEd Research 2397) en az 24 kredilik ders ve 24 kredilik tez önerisi ve Müzik Eğitimi Felsefesi Doktorası, (PhdMusEd 1281) literatürün araştımra için gözden geçirilmesi ve MUSC5120, 121, 122, 126 kodlu derslerden en az birini alnmış olmayı gerektirir. Bunun dışında dooktora kademesinde ders çalışması ile ilgili her şey oldukça bireysel olarak planlanır çünkü asıl çabalar araştırma üzerinde yoğunlaşır.

Aşağıda tanımları verilen her ders haftada 2 saat alınmaktadır ve 8 krediliktir[11]. MUSC kodlular Müzik ve Müzik Eğitimi Okulu'nun, sonrakiler Güzel Sanatlar ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nin ve Eğitim Bilimleri'nin sunduğu derslerdir. Tamamı yükseklisans ve doktora araştırma öğrencilerine açıktır. Doktora öğrencilerinin Başarılı/Başarısız şeklinde ve yükseklisans öğrencilerinin notla değerlendirilmeleri söz konusu olabilir. Bu durumda sonuçlar yükseklisans öğrencilerinin transkriptlerinde görülür, doktoradakilerinkinde görünmez.

MUSI5105 Etnomüzikolojinin Meydan Okuması: 19 ve 20. yüzyıl karşılaştırmalı müzikolojisi; etnomüzikolojiye neden olan antropolojik tabanlı reaksiyon, katılımcı araştırmanın alan metodu; alan kayıtlarının koleksiyon, dokümentasyon ve analizi; bir kültür olarak müziğin teorik gelişimi

MUSC5107 Geleneksel Aborijin ve: Çağdaş Avustralya Müziği: 1960 sonrasında yapılan Aborijin müzik kayıt ve analizlerinin gerekli tanımlarla birlikte anlaşılması ve tartışılması. Bu müzikte, bilinen vokal ve çalgısal stillerin ve onların sosyo-kültürel içeriklerinin yanı sıra güncel gelişimlerinin araştırılması. Ders materyali yayımlanmış ses kayıtları, filmler ve yazılı kaynaklarından oluşur. Öğrenciler değerlendirme için bir yazılı ödev (notasıyla) hazırlar ve bir dinleme programı çerçevesinde test olurlar.

[11] Aşağıdaki dersler araştırma ile ilgili olup, açıklamalarına kesim 4.5'te tez çalışmaları ile birlikte yer verilmiştir: MUSC5130 Müzikte Araştırma, MUSI5131 Performansta Araştırma, MUSI5122 Müzik Eğitiminde Araştırma, ARTS5060 Araştırma Önerinizin Geliştirilmesi, ARTS5024 Araştırma Yazma ve Sunma, EDTS5120 Nitel Araştırma Yöntembilimi ARTS5012 Güzel Sanatlar ve Sosyal Bilimler Konusunda Tez Yazımı

MUSI5112 Müzikte Rönesans Toplumu: Rönesans müziğinin kiliseyle ilgili ve politik işlevleri ve azizlerin rolü; vokal ve enstrümental tarzın difüzyonu; Bembo-text ve müziğin İtalyan madrigaldeki ilişkisi; Josquin'in başarısı; Rönesans müziğinin bilimsel, deneysel ve matematiksel ögeleri; hanedan festivalleri müziğinin doğası ve işlevi; Rönesans müzikal teorisindeki değişiklikler; tiyatral tarzda müziğin işlevleri; Rönesans performans uygulamasında yirminci yüzyıl görüşleri

MUSC5117 Analitik Teknikler: Batı müziği üstüne güncel analitik araştırmalarla ilgili temel teori ve tekniklerin incelenmesi. Schenker ve onu izleyenlerin analitik prensipleri ve grafik analiz teknikleri, tonal analizde son gelişmeler, öncül atonal diziler ve hem bunların hem serial (12 ton) müziğinin analizi

MUSC5119 1900-1920'lerde Tonal Genişleme ve Müzikte Atonalite: 20. yy.ın ilk iki 10 yılında, bestecilerin müzikte yaratığı radikal değişikliklerin incelenmesi. Tonaliteden atonaliteye doğru değişimin karmaşık yapısı kadar, geleneksel olanla modern olan arasında kurulmaya çalışılan dengenin irdelenmesi. Ana konu başlıkları: 1) Atonalite kavram ve terimleri ile müziksek materyallerin organizasyonu. 2) Tarihi perspektifler 19. yy.ın yeni yöntemlere kaynaklık edişi, Busoni'nin tonalite yaklaşımı, yeni tonal diller, Debussy, Bartok, Stravinsky, Scriabin, Schoenberg (erken dönem açışmaları), Berg, Webern, Szymanowski' çalışmaları.

MUSI5120Müzik Eğitimi& Öğretimi Psikolojisi: Son 15 yılda Müzik psikolojisi konusundaki araştırmaları tekrar gözden geçirir ve de şu anki ihtilafları, fikir ayrılıklarını ve konuları müzik eğitimini, yönetimini, denetimini, değerlendirmelerini yeni yaklaşımlar geliştirmek üzere inceler.

MUSC5121 Müzikte Yaratıcılık: Müzik öğretimi ve öğreniminde müziksel yaratıcılığın önemi üstünde durulur. Program geliştirme, projeler ve her kademedeki müzik öğretim stratejileri çerçevesinde, son araştırma sonuçları analiz edilir.

MUSI5123 Müzik Eğitiminde Müfredat: Müzik eğitiminde müfredat çalışması için bilgi verici olabilecek yolları aydınlatmak için oluşturulmuştur. Müzik eğitiminde ve diğer santlarda eski müfredatların değerlendirmesini yapar ve çok çeşitli okul ortamlarında var olan öğretim programlarını inceler. Müfredat çalışmasına odaklanmak ve organize etmek için daha faydalı yapıları göz önüne alır ki bunlar gelecekteki müfredat çalışmaları için de yön çizebilir.

MUSC5125 20. YY Avustralya Müziği: 1950 sonrası Avustralya besteleri üstüne şu anda sürdürülen araştırmalar ve yönetim tekniklerinin durumu üzerine odaklanılır.

MUSI5126 Müzik Perf: Öğrenme Teorisi&Pedagoji: Okul içerisinde ve stüdyo enstrümantal programlarında müzikal performans yetenekleri öğretme metotlarını ve araştırmalarını inceler ve şu andaki eğitimsel düşünme ve uygulamalar ışığında öğretme metotlarını, stratejilerini ve materyallerini tekrar değerlendirme fırsatı sunar. İçerilen konular müzik programlarındaki enstrümental/vokal öğretmenlerin rolünü, gruba karşı bireysel programları sürecini ve etkileşim modellerini, öğretmeye başlama modellerinin etkilerini, gelişimsel ve iyileştirici öğretmeyi, performans tekniği kazanma ve müzisyenliği geliştirme, okul enstrümental programı yönetimini ve enstrümental/vokal eğitim konusundaki var olan araştırmaları kapsar.

MUSI5129 Performans Tarihi 18. Yüzyıl Müziği: 18. yüzyılda bestelenen müzik tarzı performansını inceler. Müzikal performansın uygulamalı ve kuramsal yönlerini karşılşatırmalı olarak tanımlayan çağdaş kaynakları ve bu tanımların 18.yy repertuarının yorumuna ve çalışılmasına nasıl aktarılarak uygulanabileceğini araştırır. Eski bilimsel incelemelerdeki saptamalarla 20.yüzyıl kaynaklarının 18.yy repertuarının yorumuna yönelik olarak gösterdiği farklı yollar üstüne tartışılır. Tarihi kaynaklar, basımlar, müzik aktüalitesi ve performans uygulaması olarak ses kayıtları arasındaki ilişki ve de tarzın anlaşılabilmesi için bunların bütünleşmiş kullanımın önemi de aynı zamanda örneklerle açıklanacaktır.

MUSI5132 Müzikal İnançlar: Bir keşif olarak Batı Müziğini ve geleneksel olarak bilmle ve insanın doğal dünyayı algılamsıyla ilgili olarak bu müziğin tarihçesini inceler. Çağdaş araştırmalar, müzik hakkındaki batıya ait inançların, bizim müzik ve müzik eğitimi konusundaki tutumlarımızı nasıl şekillendirdiğini, onların temel kültürel yapılanmasına ve diğer kültürlerdeki müziğin değerine karşı ne kadar kör olduğumuzu göstermektedir. Pythagoras ve Boethius to J-P Rameau ve Helmholtz'den tutun da pekçok bestekar, Batı'daki müzikal aktivitenin doğal şeylerin bir sonucu olup olmadığını tartışmışlardır. Sonuçta 20.yüzyıl Pythagoras and Plato'nun Batısal müzikteki hakimiyetine son vermiştir Çağdaş Müzik eğitiminin pek çok branşlara ayrılması incelenir.

MUSC5133 Dünya Müziğindeki "Dünya" ne anlama gelir: "Dünya" müziğindeki "dünyanın" anlamını varsa bile anlamaya çalışmadan önce, yeni Afrika müziğindeki

Afrika'nın anlamını kavramak gerekli olabilir. Bu ders, birkaç müziğin (örneğin salsa, qawwali, Bulgar "halk müziği", juju) genel tarzını ve kendine özgü içeriğini inceleyecektir. Geleneksel müziği ve bu müziği oluşturan sosyal geçmişi inceleyecek, popüler batı müziğinin müzik özelliklerini de bunlara dahil edecektir. Özel çalışmalar öğrencilerin Batı dışındaki popüler müzikleri ve kültürler ötesi olma konularındaki çalışmalara yönelik bir yöntembilim geliştirmesini sağlayacaktır.

MUSC5134 Oyun Yazarı Mozart: Bu ders, Mozart'ın geç dönem operaların üstünde derinlemesine bir çalışma olanağı sunar. Mozart'ın çalışmaları konusunda daha iyi bir anlayışa ulaşmak için II. Jozef'in hakimiyeti sırasında Viyana'nın sosyal, politik ve kültürel ortamı keşfedilir. 18. yy opera bufa ve opera seria türlerinin özellikleri de çalışılarak Mozart'ın geleneksel normlardan yaptığı sapmalar vurgulanır ve DaPonte ile kurduğu işbirliğinin neden bu kalıcı başyapıtları yaratmasına yol açtığına dair bir anlayış sunulur.

MUSC5135 J.S. Bach ve Barok: Bağlam ve icra: Bach'ın kompozisyonlarının kendi sosyo-tarihsel bağlamlarında derinlemesine çalışılmasını sağlar. Bach'ın kültürel ortamının ve bu ortamın onun tarzına ve üretimine etkisini keşfetmenin yanı sıra, ders aynı zamanda bu bilgilerin icrada nasıl kullanılmış olduğuna odaklanır. Bu şekilde Bach'ın 300 yıllık kabulüyle ilgili özellikler de araştırılır.

MUSI5402 Suzuki Pedagojisi: Piyano, keman, viyola, çello, gitar ve harp. enstrümanlarının hem basılı Suziki repertuarı hem de dışardan repertuarının onaylanmış ögelerinin uygulamalı incelemesi. Onaylanmış Suzuki eğitim programına ya da daha önemli bir konferansa deneyimin bie değerlendirmesi olarak ayrıntılı bir raporuyla katılım.Onaylanmış Suzuki pedagojisi konusu hakkında bir makale.

ARTS5011 Sosyal Bilimlerde ve Sanatta Öğretmenlik: Konular ve Stratejiler: Bu ders güzel sanatlar ya da sosyal bilimler dersleri eğitiminde karşılaşılan sorunları inceler. Amaç öğrencilerin öğretme uygulamalarını,öğrenciler ve öğretmenler olarak kendi deneyimlerini yansıtmalarını sağlayarak cesaretlendirip ve onların öğrencileri ve iş arkadaşlarının deneyimleriyle öğrenme hakkındaki düşüncelerle ve çağdaş araştırmalarla onları geliştirmektir. Katılımcıların ilgi ve gereksinim duyduğu bazı özel konular ve de yetişkin eğitimi, katılımı teşvik etmek, öğrencilere dönüt sağlamak; öğretme stratejileri ve metotları; öğretme ve araştırma gereksinimleriyle ilgili değişiklikleri de kapsayacaktır.

ARTS5025 Sanat ve Sosyal Bilimlerde Öğretme: Sanat ve sosyal bilimler alanında eğitim ya da ders verirken sıklıkla karşılaşılan konuları ve sorunları keşfeder. Öğrencileri, öğretmenler ve öğrenenler olarak kendi deneyimleri, kendi öğrencileri ve meslektaşlarının deneyimleri ve öğrenmeyle ilgili çağdaş araştırma ve düşünceler üzerine eleştirel düşünmeye özendirerek öğretme uygulamasını artırmayı amaçlar. Ele alınan konular bir dereceye kadar katılanların gereksinimlerine ve ilgilerine bağlı olacaktır ancak büyük olasılıkla şunları içerecektir: yetişkinlerin öğrenmesi, katılımı özendirmek, öğrencilere geri bildirim sağlamak, öğretme stratejileri ve yöntemleri ile öğretme ve araştırma taleplerine yanıt verilmesi.

4.4.1.6. Avusturya Müzik ve Dramatik Sanatlar Üniversitesi'nde Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarının Ders Aşamasına Yönelik Bilgiler ve Ders İçerikleri [12]

Yüksek lisans ve özellikle doktora ders aşaması, Graz Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi ile Graz Karl-Franzens Üniversitesi tarafından birlikte yürütülmektedir. Dönem kredisi sistemiyle, her dersin alanı numaralandırılarak sınırlandırılmıştır. Bir dersin 2 dönem kredisi ile derecelendirilmesi, o dersin bir sömestr boyunca haftada iki defa (45 dakika x 2) ile sınırlandırılması anlamına gelir. Yani o ders bir sömestrde yaklaşık 15 kez alınacaktır. Derslerin her hafta olmama ihtimali de vardır ki bunlar "geblockt" olarak adlandırılır ve derslerin arka arkaya işlenmesi ya da bir hafta içinde değişik günlerde verilmesi olarak tanımlanabilir.

Alınan derslerin (lisans-yüksek lisans-doktora) Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECTS) üzerinden tanınması, öğrencinin dekanlığa vereceği dilekçe üzerine gerçekleşir. Açık öğretimden ve diğer üniversitelerden alınmış olan dersler de ETCS gereği kabul edilir. Benzer biçimde, içerik ve öğrenim süresi bakımından diğer Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitelerindeki lisans ve yüksek lisans öğrenim programlarına eşdeğer olan bitirme sınavları da öğrencinin dilekçesi üzerine dekan tarafından kabul edilir.

[12] Bu madde altındaki veriler AT kodlu kaynaklardan alınmıştır.

Öğrenciler okulun sunduğu plandan, mezuniyetleri için gerekli olan zorunlu, zorunlu seçmeli ve seçmeli derslerden, her dönem başında, ilgi, bilgi ve akademik yönelimlerine göre kendileri seçim yaparlar. Bu durum, okula yeni başlayanlar için oldukça zordur ancak içinde bulunduğu sömestrde hangi dersi almak istediğini kendi seçme olanağı olduğu için, öğrenciye başta kargaşa gibi görünen ders seçimi avantaja dönüşmektedir.

Üniversitedeki Ders Sistemi (LVs**)** "içkin" ve "içkin olmayan" derslerden oluşur. İçkin olan derslerde, öğrencinin derse girme zorunluluğu vardır. Öğrencinin derse katılması, ödevlerini yapması, projeler üzerinde çalışması, rapor yazması beklenir ve dönem boyunca ara sınavlar yapılır. Bu derslerde öğrenci yoğunluğuna karşı kontenjan vardır ve derslere önceden kayıt yapılması gerekir. Her lisans bölümünde değişik şekillerde ders tipleri vardır. Bu tür ders sisteminde en çok **Kurs (KS)** ya da **Seminare (SE)** isimli derslere rastlanır. **KS, SE** ile **Proje (PJ)** adlı dersler lisansüstü araştırma çalışmaları ile ilgilidir[13]. Bununla birlikte, proje (PJ) adlı kategori, bilimsel araştırma çalışmalarını kapsadığı gibi, konser gibi uygulamalı çalışmaların ayrıca diğer bireysel ya da grupla oluşturulan ve gerçekleştirilen müzik öğretim alanına yönelik projelerin tamamını da kapsamaktadır. İçkin olmayan derslerde öğrenci, ara sınav yapmaz ancak dönem sonunda görülen konuların genelinden sınava tabi tutulur.

Vorlesung (VO) bu kategoriye giren en önemli ders tipidir. Vorlesung bir dersin ön konuşması ya da ön bilgisi anlamına gelir. Bu tip derslere kayıt yapmak zorunlu değildir, isteyen derse girip dersi dinleyebilir, herhangi bir ön koşul yoktur. Bunlar öğrenciye sanatsal-bilimsel ve bilimsel temel ve özel bilgilerin aktarılmasına yarayan derslerdir ve öğretmen tarafından bir konferans şeklinde verilir. Bu derslerde öğrenci, ara sınavlar olmaksızın, ancak dönem sonunda görülen konuların genelinden, yazılı ya da sözlü ya da hem yazılı hem sözlü tek bir sınava tabi tutulur. **Vorlesung mit Übung (VU)** Alıştırmalı Okuma anlamına gelir. Sanatsal-bilimsel ve bilimsel temel ve özel bilgileri birbirine bağlantılı şekilde anlatmaya ve aktarma

[13] Bkz: 4.5.6. AT/MDA Araştırma Alanı Dersleri ve Tez Çalışmaları

amaçlı öğretim etkinliğidir. Bu derslerde aynı zamanda sanatsal ve sanatsal-bilimsel mesleki eğitim kapsamında yetenek ve beceriler öğrencilere aktarılır ve öğrencilere bu yetenek ve beceriler kazandırılır.

Praktikum (PR) Staj anlamındadır. Küçük çaptaki sanatsal ya da sanatsal-bilimsel çalışmaların gerekli bütün çalışma aşamaları dikkate alınarak gerçekleştirilen pratik içerikli öğretim etkinliğidir. Staj, üniversitenin ve öğrenim görülen yerin dışında bir yerde de yapılabilir. Bir stajda yer alan ders içerikleri herkese açık şekilde de sunulabilir. Staj hem Türkiye'deki lisans stajına, hem de üniversiter-akademik staj karşılık gelir.

Künstlerischer Einzelunterricht (KE) Özel sanat dersi ve **Künstlerischer Gruppenunterrıcht (KG)** Grupla Sanat Dersi anlamındadır. anlamındadır. Öğrencilerin kişisel sanat yeteneklerini geliştirmeleri ve sanatsal-teknik becerilerin öğrencilere aktarılması amacıyla yapılan öğretim etkinliğidir. Eğer bu derslerin içerikleri ve/ya da uygulanan yöntem gerektiriyorsa bu dersleri veren öğretmenler, bunların birazını grup çalışması şeklinde yapmakta serbesttirler. Enstrümanla verilen uvertürler, konserler ve sanatsal sunumlar bu dersin başarıyla tamamlanmasının koşulları olarak öngörülebilir. Uvertürlerin/konserlerin hazırlanıp gerçekleştirilmesi için öğrencilerin sayısına uygun miktarda korrepetisyon dersleri yapılmalıdır.

Übung (UE) Alıştırma (egzersiz) anlamındadır. Sanatsal ve sanatsal-bilimsel mesleki hazırlık eğitimi kapsamında pratik yetenek ve becerilerin öğrencilere aktarıldığı ve öğrencilere bu yetenek ve becerilerin kazandırıldığı öğretim etkinliğidir. Enstrümanla verilen uvertürler, konserler ve sanatsal sunumlar bu Alıştırma (UE) dersinin başarılı ile tamamlanmasının koşulları olarak öngörülebilir.

Proseminar (PS) Lisans Semineri dersleridir, yüksek lisansta sadece alt yapı eksikliği varsa alınır. Sanatsal-bilimsel mesleki hazırlık eğitimi kapsamında öğrencinin kısmen aktif katılımıyla kuramsal ve bilimsel uygulamalı çalışmalarla yetenek ve becerilerin öğrencilere aktarıldığı giriş niteliğinde bir öğretim etkinliğidir.

İçkin ya da içkin olmayan kategoriler dışındaki **Tutorium** adlı ders tipi ise, eğitimi boyunca geçilmesi gereken bir ders değildir ancak bu derslere katılım önerilir. Tutoriumda ileri sömestr öğrencileri, kendilerinden daha düşük seviyedeki

öğrencilere soruların çözümünde yardım eder, anlamadıkları konuları tekrar işlerler. Tutoriumlar genellikle bir ya da iki haftada bir olur.

Doktora eğitiminde ise farklı bir düzenleme söz konusudur: zorunlu dal ve seçmeli daldaki bütün derslerin[14] toplamı doktora eğitiminin birinci kısmını oluşturur: ● Zorunlu dal derslerinin her AT/MDA kredisi için 2 ECTS Puanı (= toplam 24) verilir. Bilimsel alanda/yan alanda doktora tezi yazan öğrenciler için en az 12 ECTS kredilik dersten oluşur. Bunların 6–8 ECTS kredisi "Doktora tezi alanında bilimsel çalışmaya giriş" adlı özel öğrenim etkinlikleridir. ● Seçmeli dal derslerinin her AT/MDA kredisi için 1 ECTS Puanı verilir. Bunlar doktora tezinin konusuyla bağlantılı olmaları dikkate alınarak seçilen derslerdir ve en az 4 ECTS krediliktir. Seçmeli dalın dersleri ilgili doktora öğreniminin yapıldığı alandan, bu alana yakın bir bilimsel alandan/yan alandan ya da disiplinler arası bir eğitim amacıyla ve bilimsel teori bakımından derinleşmek amacıyla eşdeğer diğer bilimsel alanlardan alınabilir. Buna izin verip vermemek dekanın yetkisindedir. ● Adayın önceki eğitiminin denkliği ile ilgili eklemeler gerekiyorsa, tamamlama derslerini almak zorundadır. Bu tamamlayıcı dersler ve sınavlar doktora tezinin alanına özgü koşullarına göre ayarlanır ve her durumda içerik ve miktarına göre dekan ve doktora tez danışmanı tarafından birlikte belirlenirler. Tez çalışmasının kendisi 14 ECTS kredidir.

Araştırma kapsamı içinde üniversitelerde, anlaşılması en zor olan ders öğretim programları Avusturya Müzik ve Dramatik Sanatlar Üniversitesi'ninkilerdir. "Birinci ve ikinci diploma" olarak adlandırılan ve bu tezde "lisans ve yüksek lisans" olarak değerlendirilen programlar ise oldukça iç içe geçmiş durumdadır ve ders tanımlarının bir kısmına ulaşılmıştır. Elde edilen bilgiler ağırlıkla, derslerin adları, ECTS değerleri ve içinde yer aldıkları genel kategorilerinin tanımları ile ilgilidir. Yukarıda yer verilen ders kategorilerin tanımlarına dayanılarak, araştırma, alanın eğitimi ve eğitim derslerinin oldukça iç içe bir görünüme sahip oldukları söylenebilir.

[14] Daha önce de belirtildiği gibi üniversitenin web sitesinde doktora programı derslerine ve tanımlarına yer verilmemiş, ilgili başvuru bürolarından gereken bilgileri sağlayıcı bir yanıt alınamamıştır.

AT/MDA'da **Serbest Seçmeli Dersler** Öğrenciye bireysel ağırlıklı konular belirleme ve bu konulardaki bilgi ve becerilerini derinleştirme olanağı veren derslerdir. Genel Müzik ve Enstrümantal Müzik Eğitimi Programlarında öğrenimin hem birinci hem de ikinci bölümünde (bakalorya ve mastır) alınabilir. Bunlar her yarıyılda Genel Müzik Eğitimi dalında 3 saati, Enstrümantal Müzik Eğitimi dalında 6 saattir. Genel Müzik Eğitimi dalında serbest seçmeli ders olarak bir yarıyılda alınan ve başarıyla tamamlanan 5 ders 3 ECTS puanı olarak, Enstrümantal Müzik Eğitimi dalında serbest seçmeli ders olarak bir yarıyılda alınan ve başarıyla tamamlanan 6 ders ise 6 ECTS puanı olarak hesaplanır. Klasik Müzik (**K**) ve Caz (**C**) Ses ve Çalgı Öğretmenliği Programlarında ise boş yer durumuna göre üniversitelerin sunduğu bütün derslerden alınabilir. İkinci Öğrenimde serbest seçmeli dersler, 6 kredidir (6 ECTS) ve bilimsel mastır çalışması ise 20 ECTS Puanı olarak hesaplanır.

Alanın Eğitimi'ne ve Eğitime İlişkin Dersler, Graz Karl-Franzens Üniversitesi Eğitim-Öğretim Bilimleri Enstitüsü tarafından yürütülmektedir. Genel Müzik Eğitimi ve Enstrümantal Müzik Eğitimi dallarındaki öğretim bilgisi ve pedagojik bilimsel mesleki hazırlık (dal) eğitimlerini kapsar. Öğrenimin birinci bölümünde "Genel Pedagojik Eğitimi" ile ilgili 4 kredilik (4 ECTS puanı), ikinci bölümünde ise 3 kredilik (3 ECTS puanı) ders alma zorunluluğu bulunmaktadır.

Bu eğitim, bilimsel bir disiplin olan pedagoji ile pedagojik bir meslek olan öğretmenlik mesleğinin bağlantı noktasını oluşturmaktadır. Bu eğitim çerçevesindeki derslerin amacı, öğrencileri pedagojik durumları ve sorunları olduğu gibi algılama ve araştırma, pedagojik davranışı planlama ve gerekçelendirme, eleştirel düşünme ve böylece davranış bilgisini kendi başına geliştirmeye yetenekli duruma getirmektir. Bu nedenle pedagojik-bilimsel mesleki hazırlık eğitiminin içeriği ile ilgili yapısı bilim olarak pedagojinin sistematiğinden kaynaklanmaz, aksine modüler biçimde pedagojik-profesyonel uygulamanın problem alanlarına yönelir. Modüller içinde hangi konulara ağırlık verileceğine öğretim etkinliğini gerçekleştiren öğretmenler karar verirler. Bu derslerde öğretim etkinlikleri, didaktik şekillendirmesi aracılığıyla ders deneyimini aktarmalıdırlar. Öğretim etkinliğini yürütenler, dersin model karakterine dikkat etmek zorundadırlar (Öğretme amacını belirginleştirme, araç-

gereç kullanımı, sosyal formlar varyasyonu, öğrenme sonucunun kontrolü, başarının değerlendirilmesi vb) ve her ders birimini dersin bir eleştirel analizi ile bitirmek zorundadırlar. Öğrencilerin değerlendirilmesinde sınavdaki ve birlikte çalışma başarıları dikkate alınmalıdır.

Aşağıda yer alan *Tablo 4.4.1.6.1'*de, Pedagojik-Bilimsel Mesleki Hazırlık Eğitimi dersleri görülmekte ve ardından ikinci öğrenim bölümü (YL) ile ilgili olanların açıklamaları verilmektedir.

Tablo 4.4.1.6.1. *AT/MDA Öğretmenlik Öğrenimi Kapsamındaki Eğitimsel-Eğitim Bilimsel Mesleki Hazırlık Eğitimi*

Ders	S*	Kredisi	Toplam
1) Eğitim ve öğretmenlik kişiliği			
a)Öğretmenlik mesleği	L	2	5
b)Okuldaki eğitim çalışması	YL	2	
c) Eğitimbilime Giriş	YL	1	
2) Okul ve ders			
a)Okul ve toplum	L	2	6
b)Eğitim sisteminin geliştirilmesi	YL	1	
c)Öğretim teorisi (Genel didaktik ve metodik)	L	2	
d) Müfredat ve okuldaki eğitim çalışması	YL	1	
3) Eğitimin pedagojik-psikolojik ve pedagojik-sosyal temelleri			
a) Eğitim ve dersin öğrenme ve motivasyon psikolojisiyle ilgili temelleri	L	1	3
b) Gelişim psikolojisi bakış açısıyla öğrenciler	YL	1	
c) Öğretmenlik mesleğinin psikolojik ve sosyolojik unsurları	L	1	
4) Okul Stajı			
a) Giriş aşaması	L	2	8
b) Alıştırma aşaması		6	
c) Stajla ilgili seminer		1	

* Seviye: **S**→ Lisans: **L** Yüksek Lisans: Y**L**

1) Eğitim ve öğretmenlik kişiliği (5 kredi): Bir öğrencinin eğitimbilimsel davranış yeterlikleri çerçevesinde, *"Eğitim ve öğretmenlik kişiliğinin"* oluşturulduğu derslerdir.

1-b) Okuldaki eğitim çalışması: II. Öğrenim Bölümü, 2 kredi (2 ECTS-Puanı) Pedagojik davranış ve düşünme ilkeleri – Etkileşim stili ve eğitim araçlarını kullanma – Düzenin çerçevesi – Sosyal öğrenme – Sosyal entegrasyon stratejileri – Çok kültürlü eğitim – Ailenin eğitim görevlerinin destekleyici katkısı – Disiplin

çatışmaları ve bunların çok nedenli kökleri – Çatışma alanları (saldırganlık, ders çalışmaktan kaçınma) – Çatışma yönetimi ve çatışma alıştırmaları – Öğrencilerin maruz kaldığı tehlikeler (Aile içi şiddet, cinsel istismar, uyuşturucu).

1-c) Eğitimbilime Giriş: II. Öğrenim Bölümü, 1 kredi (1 ECTS-Puanı) Eğitim teorileri – Eğitimin gerekliliği ve sınırlandırılması (Antropolojinin ve insan biyolojisinin bulguları) – Eğitimbilimsel araştırma metotları – Araştırmacı olarak öğretmen (Okulda davranış araştırması) – Teori-uygulama aktarımı problemi.

2) Okul ve ders (6 kredi): Bir öğrencinin eğitimbilimsel davranış yeterlikleri çerçevesinde, *" Okul ve derse yönelik davranışlarının*" oluşturulduğu derslerdir.

2-b) Eğitim sisteminin geliştirilmesi: II. Öğrenim Bölümü, 1 kredi (1 ECTS-Puanı)
Avusturya eğitim sisteminin oluşumu ve gelişimi – Avusturya'da kızların ve kadınların eğitiminin tarihi – Okul organizasyonu (Okul tipleri, köprüler ve geçişler, diplomalar ve haklar) – Gelişim eğilimleri ("Main Streaming": Entegrasyonun aşamaları) – Okul organizasyonu ve eğitim olanakları – Okul sistemlerinin uluslararası karşılaştırılması – Okul sistemleri arasındaki başarı karşılaştırmaları – Okul gelişiminin eğitim politikası ve eğitim ekonomisiyle ilgili unsurları.

2-d) Müfredat ve okuldaki eğitim çalışması: II. Öğrenim Bölümü, 1 kredi (1 ECTS-Puanı) Avusturya okullarının eğitim hedefi – Ders sistemi ve bu sistemin meşrulaştırılması – Ders ilkeleri – Müfredattan öğrenim hedefine – didaktik analiz – Başarının değerlendirilmesi (Yönetmelikler) – Başkalarının değerlendirmesi ve kendi kendini değerlendirme – Bölümler üstü ders (Projeler) – Okulun konu-zaman problemi (Dersle ilgili ve ders dışı öğrenme zamanları, ders planı oluşturma, Örnek öğretim, dönemlik ders, ev ödevleri).

3) Eğitimin pedagojik-psikolojik ve pedagojik-sosyal temelleri (3 kredi): Bir öğrencinin eğitimbilimsel davranış yeterlikleri çerçevesinde, *"pedagojik-psikolojik ve pedagojik-sosyolojik temellerinin*" oluşturulduğu derslerdir.

3-b) Gelişim psikolojisi bakış açısıyla öğrenciler: I.Öğrenim Bölümü, 1 kredi (1 ECTS-Puanı) Gelişme etkenleri olarak tesis ve çevre – Zeka ve yetenek – Dil gelişimi – Yaşamın kesitleri ve bu kesitlerin gelişimdeki görevleri (Geç çocukluk, gençlik çağı ve ergenlik) – Cinsel ilişki ve gelişim.

Aşağıda yer alan 4 tabloda sırasıyla, Genel Müzik Eğitimi Dalı, Çalgısal Müzik Eğitimi Dalı, Klasik Müzik Ses ve Çalgı Eğitimi Dalı, Caz Müzik Ses ve Çalgı Eğitimi Dalı Yüksek Lisans Dersleri yer almaktadır. S: sömestr, G: Avusturya kredisi ve E. ECTS sözcüklerinin kısaltmasıdır. Tablolarda gri gölgeli kısımlar araştırma ile ilgili olup,

açıklamalarına kesim 4.5'te tez çalışmaları ile birlikte yer verilmiştir. Diğer derslerle ilgili tanımlar daha önce de açıklandığı gibi, yoktur.

Tablo 4.4.1.6.2. *AT/MDA Genel Müzik Eğitimi Dalı Yüksek Lisans Ders Tablosu*

DERSLER Müzik Eğitimi Dalı 2. Öğrenim bölümü	Ders Tipi	S1	S2	S3	S4	G	ECTS
Müzik Eğitimi İçin Kompozisyon Teknikleri	VU	1	1	1	1	4	4
Enstrüman Bilgisi -Enstrümantasyon	VO	1				1	1
Akustik ve araç-gereç bilgisi	VO	1				1	1
Ana Çalgı5–8	KE	1	1	1	1	4	8
Ses	KE	1	1			2	2
Mikrofonla Söyleme	UE			1	1	2	1
Şan 5-8 ya da caz ve pop müzik1-4	KE	1	1	1	1	4	4
Gitar uygulama 3	UE				1	1	1
Müzik Eğitimi dalı için piyano uygulama 3-5	UE	1	1	1		3	3
Ansambl ve Ansambl Yönetimi	VO	1	1			2	1
Müzik Eğitimi dalı için şeflik 3	UE	2				2	1
Eser bilgisi	VO				1	1	1
Koro	UE	2	2			4	2
Asamble ve asamble yönetimi 1-2	UE	1	1			2	1
Stüdyo asamblesi	UE				2	2	1
Sunum Eğitimi	UE				1	1	1
Koral Ses Eğitimi 1-2	UE				2	2	1
Branş öğretim bilgisi 4-6	SE	1	1	1		3	3
Özel ders öğretimi 3-5	PS	1	1	1		3	1,5
Genel liselerde öğretmenlik stajı 3-5	PR	1	1	1		3	1,5
En azından 3 ayrı dersten 10 kredilik seçilmelidir: Ana Çalgı, Yan Çalgı,Ses, Klavyeli Ansambl, Caz-Pop Ansambl, Vurmalı Ansambl, Dans ve Hareket, Vokal Ansambl, Halk Müziği Ansambl, Multi-Medya Uygulaması	10					10	8
Aşağıdaki Konu Alanlarında Toplam 4 Kredilik Seçmeli Seminer: (SE) Branş öğretim bilgisi Caz ve Popüler Müzik, Müzik Teorisi, Müzik Tarihi, Etnomüzikoloji, Müzikte Estetik ve Değerlendirme Araştırması, eski müzik ve icra uygulaması, Elektronik Müzik ve Akustik	4					4	4
Disiplinler arası Proje (PJ)	2					2	2
Diploma tezi yazanlara yönelik seminer (SE)	2					2	1
TOPLAM						54	48

Tablo 4.4.1.6.3. *AT/MDA Çalgısal Müzik Eğitimi Dalı Yüksek Lisans Ders Tablosu*

Çalgısal Müzik Eğitimi İkinci Aşama (YL) Programı	LV	S1	S2	S3	S4	**E**
Ana Dal Şan Korepetisyonu (5–8)	KE	2	2	2	2	**24**
Ana dalda korrepetisyon (Şan) 5-8 (Piyanistler, çembalistler, ve orgcular bu 4 kredilik dersi sanat eğitimi verilen diğer sınıflarda korrepetisyon yaparak alırlar.)	KE	1	1	1	1	**4**
Yardımcı dal ses (5–8)	KE	2	2	2	2	**16**
Yardımcı Dal Şan Korepetisyonu (5–8) Piyanistler, çembalistler, ve orgcular bu 4 kredilik dersi sanat eğitimi verilen diğer sınıflarda korrepetisyon yaparak alırlar.)	KE	1	1	1	1	**4**
Ana Dal Olarak Yaylı, Ağaç-Metal üflemeli, Pirinç, Klavyeli, Vurmalı, Mızraplı Çalgılarda şan öğretimi bilgisi ve yöntemleri (ana dal)	VO	1				**1**
Ana Dal Şan için Seçmeli Çalgının özel öğretim bilgisi	VO	1				**1**
Ana Dal Olarak Yaylı, Ağaç-Metal üflemeli, Pirinç, Klavyeli, Vurmalı, Mızraplı Çalgılarda şan öğretimi bilgisi ve yöntemleri (yan dal)	VO	1				**1**
Ana Dal Şan için Seçmeli Çalgının özel öğretim bilgisi	VO	1				**1**
Ana Dal Şan için Ansambl Çalma	UE	2				**1**
Yardımcı Dal Şan için Ansambl Çalma	UE	2				**1**
A Sömestr Sonunda Aşağıdakilerden 4 kredilik Ders Alınmış Olması Gerekir: Şarkıcılar İçin: Konuşma eğitimi, mikrofonla söyleme, Koro, vokal ansambl Çalgıcılar İçin Takip Eden Alanlardaki Dersler: İcra uygulaması/değerlendirme araştırmaları/ müzik etnolojisi/ nefes alma ve hareket,/ süsleme/ kilise müziği, caz araştırmaları/elektronik müzik/caz ansamblesi/pop asamblesi/oda müziği orkestrası alanlarındaki dersler		4				**4**
Ana dal çalgıda öğretim uygulaması	PR	1	1			**1**
Yardımcı dal çalgıda öğretim uygulaması (ses)	PR	1	1			**1**
Toplam					40	**58**

4.4.2. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Ders Öğretim Programlarının Ulaşılabilirliklerinin ve İçerik Düzenlemelerinin Karşılaştırılması

Türkiye'den ve yurt dışından seçilen beşer üniversitenin müzik lisansüstü ders öğretim programlarının genel görünümünde dikkati çeken ilk iki noktadan birincisi, bu programların ve içeriklerinin ulaşılabilirliği ile ve ikincisi ulaşılabilen içeriklerdeki düzenleme biçimi ile ilgilidir. İçeriklere ulaşılabilirlik, ülkeden ülkeye ve Türkiye içinde kurumdan kuruma değişmektedir. Söz konusu üniversitelerin bazılarının resmi web sitesinde gereken tüm veriler yer almaktadır. Bazılarının web sitelerinde ise derslerle ilgili sadece genel bilgiler yer almakta, ders içerikleri için ilgili birimlere başvurulduğunda da zorlu izleklerin yerine getirilmesi, tüm verilere ulaşılmasını sağlayamayabilmektedir.

Türkiye'den ve yurt dışından seçilen beşer üniversitenin müzik lisansüstü ders öğretim programlarının genel görünümünde dikkati çeken iki noktadan birincisi ile ilgili var olan durumlar, aşağıdaki gibi bir tabloda karşılaştırılabilir:

Tablo 4.4.2.1. *Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Ders Öğretim Programlarına Ulaşılabilirlik Durumu*	TR /G	TR/M	TR/İDE	TR/S	TR/AIB	CA/WO	NO/NAM	US/SC	AU/NSW	AT/MDA
Ders listeleri **A**) resmi web sitesinde var **B**) ancak resmi birimlerden alınabiliyor **C**) her iki kaynaktan da kısmen alınabiliyor	**B**	**B**	**A**	**B**	**A**	**A**	**B**	**A**	**A**	**C**
Ders tanımları **A**) resmi web sitesinde var **B**) ancak resmi birimlerden alınabiliyor **C**) her iki kaynaktan da kısmen alınabiliyor	**C**	**B**	**A**	**B**	**A**	**A**	**B**	**A**	**A**	**C**
√ Ders liste ve tanımları için resmi/özel izinler gerekiyor	√									√

Tablo 4.4.2.1'e göre Türkiye'den ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerden seçilen üniversiteler içinde, resmi web sitesi başarılı biçimde düzenlenmiş olan ve bu sitede ders öğretim programları ile ilgili bilgi sunulanlar aşağıdadır:

Türkiye - Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (**TR/AİB**)

Türkiye - Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü(**TR/DE**)

Kanada - Batı Ontario Üniversitesi (**CA/WO**)

ABD - Güney Carolina Üniversitesi (**US/SC**)

Avustralya - New South Wales Üniversitesi (**AU/NSW**)

Tablo 4.4.2.1'e göre Türkiye'den ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerden seçilen üniversiteler içinde, ders öğretim programları ile ilgili içeriğe kurumun resmi web sitesinden ulaşılamayan ancak danışma birimlerine e-posta yazıldığında ya da görüşme yapıldığında[15] gereken verileri araştırmacıya sağlayanlar aşağıdadır:

Türkiye - Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (**TR/S**)

Türkiye -Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (**TR/DE**)

Norveç - Devlet Müzik Akademisi (**NO/NAM**)

Tablo 4.4.2.1'e göre yukarıdakilerden farklı olarak sadece Türkiye – Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde (**TR/G**) gereken bilgilere ulaşmak için ilgili Ana Bilim Dalı'nın, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nün izninden ve son olarak Enstitü'nün onayından sonra derslere ve tanımlarına *kısmen* ulaşılabilmiştir. Sadece Avusturya Müzik ve Dramatik Sanatlar Üniversitesi (**AT/MDA**) web sitesinde lisans ve devamındaki yüksek lisans derslerinin bir listesi sunulmuştur. Ancak söz konusu derslerin içerikleri, yazışmalardan sonra daha çok bu derslerin genel kategorilerine yönelik olacak biçimde gönderilmiş, doktora dersleri ile ilgili olarak ise ne web sitesinden ne de yazışmalar yoluyla veri alınabilmiştir.

---

[15] Gerekli bilgilerin ulaştırılmasında, TR/S programlarında *Yrd. Doç. Dr. Nihan YAĞIŞAN*, TR/M programlarında *Müzik Eğitimcisi Kıvılcım GÜRSOY,* NO/NAM programlarında *Prof. Dr. Fahri SAATÇİOĞLU,* AT/MDA programlarında *Mag. Olivera STEVANOVIC* yardımcı olmuştur. Bilgilere ulaşmada sorun olmayan kurumlarda ise, bazı ayrıntıların anlaşılmasında AU/NSW programlarında *Dr Christine LOGAN, Assoc.Prof. Robert WALKER ve Dr John PETERSON,* CA/WO programlarında *Prof. Dr. Burhan TÜRKŞEN* ve *asistanı Aslı CELİKYILMAZ* yardımcı olmuştur.

Türkiye'den ve yurt dışından seçilen beşer üniversitenin müzik lisansüstü ders öğretim programlarının genel görünümünde dikkati çeken iki noktadan ikincisi ile yani ulaşılabilen içeriklerdeki düzenleme biçimiyle ilgili var olan durumlar, aşağıdaki gibi bir tabloda yer almaktadır:

Tablo 4.4.2.2. *Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Ders Öğretim Programlarının Düzenleniş Biçimlerinin (Ders Künyelerinin) Karşılaştırması*	TR /G	TR/M	TR/İDE	TR/S	TR/AIB	CA/WO	NO/NAM	US/SC	AU/NSW	AT/MDA
Adı	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Kodu	•		•		•	•	•	•	•	
İlgili Öğretim Üyesinin Unvanı-Adı-Soyadı	•	•		•	•				•	
Kredisi	•	•	•	•	•		•	•	•	•
Eğitim – Öğretim Dili			•				•			
Statüsü (Zorunlu/Seçmeli)	•	•	•		•					
Dersin Verildiği Dönem, Haftalık Ders Saati	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Ön Koşulu	◘						•	•	•	
İçeriği / Tanımı	•	•	•		•	•	•	•	•	*
Amaçları	◘					◘	•		•	
İzlenecek Kitaplar ve Diğer Materyaller									•	
Öğretme ve Öğrenme Yöntemleri							•		•	
Ölçme ve Değerlendirme	◘						•		•	

Yukarıdaki *Tablo 4.4.2.2*'de her bir üniversite için, satır/sütun kesitlerinde nokta ile (•) işaretlenen maddeler, o üniversitenin ilgili ders öğretim programında o maddenin "var" olduğunu, kare ile (◘) işaretlenenler en fazla 2 ders için var olduğunu ve boş bırakılanlar "yok" olduğunu, göstermektedir. Bu tabloya göre ulaşılabilen bilgilerle ilgili durum şudur:

Tüm kurumlarda ders adları bellidir (10'da 10) ve bu **derslerin genel bir kategorizesini yapabilmek için yeterlidir**. **Ders kodları** 7 kurumda bellidir ancak hiçbir kurum kodların açıklamasını vermediğinden **karşılaştırma yapılması söz konusu değildir. Öğretim elemanı** adları aynı eğitimcinin aynı anda hangi derslere girdiğini saptamak açısından ilginç bir veridir ancak sadece 7 kurumda belirtilmiş olduğundan **karşılaştırma yapılması söz konusu değildir**. **Krediler** 8 kurumda bellidir ancak bunların tamamı ECTS türünden olmadığı ve bir kısmında belirilen rakamın hangi kredi türünde olduğu da açıklanmadığından ve **haftalık ders saatleri**

de kredilerle direk ilgili olduğundan **karşılaştırma yapılması söz konusu değildir. Ders tanımları**nda çoğunluk sağlanmıştır ve **karşılaştırma yapabilmek için yeterlidir**. **Diğer maddeler**den hiçbirinde gerekli çoğunluk sağlanamadığından karşılaştırma **yapılması söz konusu değildir.**

Kesinlikle belirtmek gerekir ki, "var" olan seçenekler, aynı zamanda "ideal biçimde gerçekleşmiş" olan içeriğe sahip seçenekler değildir. Örneğin, *kodlar* AT/MDA hariç hiçbir ülkede neyi ifade etmekte olduğuna dair açıklama verilmeyen bir künye bilgisi durumundadır. Bir başka karmaşa da, pek çok programda "tanım" adı altında "amaçların", ya da "öğretme ve öğrenme yöntemlerinin" hatta sadece materyallerin verilmiş olması ile ilgilidir. Böylesi durumlara çözüm, ders tanımlarını hazırlamada yol gösterici bir "ders künyesi rehberi" oluşturmak olabilir (Bkz: Sonuç ve Öneriler, Kesim 5.5).

Ayrıca, birkaç bağlantılı dersten oluşan ya da seri halinde oluşturulmuş derslerin tanımlarında (örneğin Araştırma Teknikleri I ve II arasında) neredeyse tüm ülkelerde belirsizliklere rastlanmaktadır. Bu belirsizlik "ders tanımlarına dersin birinci ve ikinci kısmındaki ayrımı yansıtamamış olmak" şeklinde ifade edilirse daha doğru olur. Bu karmaşa, bazı derslerde, o dersin tek dönemlik eğitim süresine sığmayıp, birden çok dönemde verilmesi zorunluluğundan doğmaktadır. Oysa çözüm ne kadar da basittir! Künye bilgilerinde zorlama değişiklikler yapıp tutarsızlıklar oluşturmak yerine, kısaca "bu dersin öğretim süresi 1 dönemden fazladır" açıklaması getirilebilir. Böylece sadece kodlamada bir değişiklik yapmak yeter. Ancak içeriğin değiştiği durumlarda söz konusu ders için tüm künyenin, öncül derse göre farklılıkları anlaşılır biçimde, yeniden oluşturulması uygundur.

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak, *Tablo 4.4.2.2*'de sadece AT/MDA için yıldız (*) sembolü kullanılmıştır. Bu kurumda, diğer ülkelerden tamamen farklı olarak genel kategorilerin tanımlanması ve kategorik amaçların belirtilmesi söz konusudur. Bununla birlikte, ders tanımlarını lisans düzeyi için tamamen ve onunla bağlantılı olan yüksek lisans düzeyi için kısmen verilmiştir.

Araştırma kapsamındaki ders öğretim programlarının düzenleme biçimiyle ilgili bir standart (Tablo 4.4.2.2'de de görüldüğü gibi) söz konusu değildir. İlginç olan, hiçbir ülkede tam nitelikli ders künyelerinin var olmamasıdır. Tablodaki ilk 7 madde (ad, kod, ilgili öğretim üyesi, kredi, dil, statü, dönem/saat) ders hakkındaki genel bilgilerle ve son 6 madde (ön koşul, tanım, amaç, materyal, yöntem ölçme – değerlendirme) dersin içeriğiyle ilgilidir. Her iki grup da son derece önemlidir. Bununla birlikte ikinci grup, dersin asıl içeriğini açıklıyor olması nedeniyle daha önemli kabul edilebilir. Bu bağlamda ilk gruba 40 (her bir madde 40/7olmak üzere) ve ikinciye 60 (her bir madde 60/6 olmak üzere) puan vererek programlar 100 üzerinden değerlendirilmeye çalışılırsa sonuç aşağıdaki gibi olacaktır:

Tablo 4.4.2.3. *Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Ders Öğretim Programlarının Künyelerindeki Başarı Düzeyi*

	1. Grup	2. Grup	Toplam
TR/G	32,29	10	~ 42
TR/M	28,57	10	~ 39
TR/İDE	32,29	10	~ 42
TR/S	22,85	0	~ 23
TR/AİB	32,29	10	~ 42
CA/WO	17,14	10	~ 27
NO/NAM	28,57	50	~ 79
US/SC	22,85	20	~ 43
AU/NSW	28,57	60	~ 89
AT/MDA	17,14	15	~ 32

Tablo 4.4.2.3'te yapılan değerlendirmede *Tablo 4.4.2.2*'de (◘) sembolü olan satır/sütun kesitleri dikkate alınmamıştır. Bunun nedeni bu sembolün toplam dersler içinde en fazla 2 (çoğunlukla 1) dersi temsil etmesidir. Bu durumda bu hesaplama, her bir ders için yapılsa bile, toplam sonuçta zaten matematiksel olarak ihmal edilebilir bir farklılık oluşacaktır. AT/MDA ise az önce de açıklanan (s.388 prg.4) nedenlerle kararsız kalınmış ve ikinci grup için bu kurumda ¼ puanlama yapılmıştır. Sonuçta NO/NAM ve AU/NSW'nin en yüksek puanları aldıkları görülmektedir. Diğer 8 kurumun toplam puanları ise, 23 – 42 puan aralığındadır.

Tablo 4.4.1.6.4. *AT/MDA Klasik Müzik Ses ve Çalgı Eğitimi Dalı Yüksek Lisans Ders Tablosu*
(S: sömestr G: Avusturya kredisi E. ECTS)

DERSLER VE KONULAR IGP – Klasik Mastır Öğrenimi	Ders Tipi	ECTS	S1	S2	S3	S4
1) Ana Müziksel Dersler (Temel sanat dalı)						
Seçmeli Enstrüman	KE	52	12	12	12	12
1) Müzik Teorisi						
Tarihsel açıdan beste	VO	3	2			
Okulda müzik uygulaması için aranjman	VU	3	2			
3. Müzik tarihi						
Müzik tarihiyle ilgili özel dersler	VO	6	2+2			
4. Enstrüman Öğrencileri İçin Müzikal Beceriler						
Müzik eşliğinde asamble, 1950 sonrası	KG	9	6			
Akordeon ve Gitar Öğrencileri İçin Kendi çalgısıyla eşlik etme	UE	3	1+1			
4. Ses Öğrencileri İçin Müzikal Beceriler						
20/21.yy. Oda Müziği	KG	3	2			
Graz Sanat Üniv. Oda Müziği Korosu	UE	3	1+1			
Eşlik Etme	UE	3	1+1			
5. Pedagoji						
Enstrümantal (şan) pedagojisi alanında özel dersler, en az biri (azami 10 saat) 2 kredilik bir seminer	VO+SE	6	2+2			
Eğitim teorisi ya da müzik teorisi alanından özel bir okuma dersi	VO	3	2			
6. Konuları bakımından bağlantılı dersler (Ağırlıklı konu)						
6.1.Müzik Teorisi						
Eser analiz metotları	SE	2	2			
Müzik Teorisi Tarihi	SE	2	2			
Şefler ve Kompozitörler içim İşitme Eğitimi	UE	2	2			
6.2. Eşlik eden müzik bilimi (aşağıdakilerden 6 kredilik ders seçmek zorunludur)						
Müzik estetiği alalında özel okuma dersi	VO	2	2			
Müzik sosyolojisi alanında özel okuma dersi	VO	2	2			
Müzik Estetiği Alanında Seminer	SE	2	2			
Günümüz müziği alanında seminer	SE	2	2			
Temel müzik kavramları ve konseptleri	SE	2	2			
Kültürlerarası Karşılaştırmalı Müzik	SE	2	2			
Müzik etnolojisiyle ilgili bölgesel araştırma	VO	2	2			
Temsil uygulama semineri	SE	2	2			
Temsil uygulama alanında özel okuma dersi	VO	2	2			
Uygulamalı notalandırma bilgisi (Notasyon)	VU	2	2			
Caz ve Popüler Müzik Semineri	SE	2	2			
Caz ve Popüler Müzik alanında özel okuma dersi	VO	2	2			
6.3. Yeni Müzik Stüdyosu						
Çağdaş müzikte çalma teknikleri	VU	2	2			
Çağdaş Müzik Ansamblı	KG	2	2			
Bilginin Yansımasıyla İlgili özel okuma dersi	VO	2	2			
6.4 Kültür yönetimi						
Kültürel Yönetimde Yasal Sorunlar	VO	1	1			
Kültür çalışması ve proje planlama	VU	2	2			
Okulda müzik projelerine katılma	PR	1	1			
Basın, basın çalışması ve gazetecilik	VU	2	2			
Diploma Öğrenimi Görenler İçin Seminer	SE	2	2			
Mastır Tezi		20			8	12
Serbest Seçmeliler	5				1	4
TOPLAM	120	30	30	30	30	30

Tablo 4.4.1.6.5. *AT/MDA Caz Müzik Ses ve Çalgı Eğitimi Dalı Yüksek Lisans Ders Tablosu*
(S: sömestr G: Avusturya kredisi E. ECTS)

DERSLER VE KONULAR IGP – Caz Mastır Öğrenimi	Ders Tipi	ECTS	S1	S2	S3	S4
1. Ana Müziksel Dersler (Temel sanat dalı)						
Temel sanat dalı 9–12	KE	48	12	12	12	12
2. Ansamble						
Ansambl 5 – 6	KG	12	4+4			
Popüler Müzik Ansamblı	KG	3	3			
Ansambl Uygulaması	PR	3	3			
3. Müzikal Beceriler						
Emprovizasyon (İrticalen çalma)	VU	6	2+2			
Kompozisyon ve Emprovizasyonun Analizi	VU	4	1	1	1	1
4. Pedagojik						
Çalgı-şan pedagojisi alanında özel öğrenim etkinlikleri, bunlardan en az bir tanesi 2 kredilik seminer olur.	VO+SE	6	2+2			
Eğitim teorisi ya da: Müzik terapisi alanında özel okuma dersi	VO	3	2			
5. Konuları bakımından bağlantılı dersler (Ağırlıklı konu)						
5.1. Popüler Müzik						
Popüler Müzik Ansamblı	KG	6	3+3			
5.2. Müzik Teorisi						
Analitik Çalışma Yöntemi	SE	2		2		
Müzik Teorisinin Tarihi	SE	2	2			
Şefler ve Kompozitörler içim İşitme Eğitimi	UE	2				
5.3. Müzikoloji ile Birlikte						
Müzik estetiği alalında özel okuma dersi	VO	2	2			
Müzik sosyolojisi alanında özel okuma dersi	VO	2		2		
Müzik Estetiği Alanında Seminer	SE	2			2	
Günümüz müziği alanında seminer	SE	2	2			
Temel müzik kavramları ve konseptleri	SE	2		2		
Kültürlerarası Karşılaştırmalı Müzik	SE	2			2	
Müzik etnolojisiyle ilgili bölgesel araştırma	VO	2	2			
Temsil uygulama semineri	SE	2		2		
Temsil uygulama alanında özel okuma dersi	VO	2			2	
Uygulamalı notalandırma bilgisi (Notasyon)	VU	2	2			
Caz ve Popüler Müzik Semineri	SE	2		2		
Caz ve Popüler Müzik alanında özel okuma dersi	VO	2			2	
5.4.Yeni Müzik Stüdyosu						
Seslendirme Teknikleri ve Karşılaştırmalı Müzik	VU	2	2			
Yeni Müzik Ansamblı	UE	2		2		
Bilginin Yansımasıyla İlgili özel okuma dersi	SE	2			2	
5.5.Kültürel Yönetim						
Kültürel Yönetimde Yasal Sorunlar	VO	1			1	
Kültür çalışması ve proje planlama	VU	2		2		
Okulda müzik projelerine katılma	PR	1			1	
Basın, basın çalışması ve gazetecilik	VU	2	2			
Diploma Öğrenimi Görenler İçin Seminer	SE	2	2			
Mastır Tezi		20			6	14
Serbest Seçmeliler	5				2	3
TOPLAM	120	30	30	30	30	30

4.5. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarındaki Araştırma Alanı Dersleri ve Tez Çalışmalarının Yürütülmesine İlişkin Bulgular

Bu alt kesimde, Türkiye'nin ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerin müzik eğitimi lisansüstü programlarındaki araştırma alanı derslerine ve tez çalışmalarına ilişkin bulgular sergilenmektedir. Kesimin son maddesinde bu bulgular karşılaştırılarak, aralarındaki benzerlik, farklılık ve ortaklıklar saptanmaya çalışılmıştır.

Türkiye'nin ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerin müzik eğitimi lisansüstü programlarındaki tez çalışmaları hakkında, ilgili kurumların yayımladığı yönetmelikler ve/ya da açıklamalar, tam olarak denk ya da benzer veriler içermemektedir. Bu, birebir karşılaştırmalar yapabilme açısından önemli bir farklılık oluşturmaktadır. Örneğin Türkiye'deki enstitülerin lisansüstü eğitim (LÜE) yönetmeliklerinde, araştırma alanı eğitimi ve tez çalışmaları ile ilgili olarak yer alan bilgiler, şu alt başlıklar altında toplanabilir:

- Tez çalışmasına başlamada ön koşullar
- Araştırma alanı dersleri
- Tez çalışmasının amaçları
- Tezde bulunması gereken nitelikler ve çalışma süresi
- Tez danışmanı atanması
- Tez izleme komitesinin oluşturulması
- Proje / proje nitelikleri / proje savunması
- Tez izleme ara raporları
- Tezin sonuçlandırılması: yazımı ve teslimi, savunulması, değerlendirilmesi

Diğer ülkelerde ise durum kısaca şudur: ABD, Kanada ve Avusturya'daki müzik eğitimi alanı lisansüstü tez çalışmalarına resmi web sitelerinde Türkiye'dekine benzer başlıklar altında toplanabilecek biçimde açıklamalar getirilmiştir ya da ilgili

yönetmeliklerinde bu açıklamalara yer verilmiştir. Norveç'te, benzer bilgiler yaklaşık olarak açıklanmakla birlikte, daha çok nitelik üstünde durulmaktadır. Avustralya'da ise, tez çalışması ile ilgili benzer alt başlıklar oluşturmak biraz daha zordur, alt başlıklar oluşturabilmek için sadece genellemeler yapmak olanağı vardır.

Bu nedenlerle, bu alt problemin sorusuna, Türkiye'nin ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerin müzik eğitimi lisansüstü programlarında yer alan tez çalışmaları hakkındaki **tüm bilgiler verilmiş**, sadece **eşleme yapılabilen bilgilerde bire-bir karşılaştırma** yapılmıştır.

4.5.1. Türkiye Üniversitelerinde Araştırma Alanı Dersleri ve Tez Çalışmaları[1]

A) Tez Çalışmasına Başlama Ön Koşulları ve Araştırma Alanı Dersleri

Türkiye'de müzik eğitimi lisansüstü programlarında tez çalışmasına başlamak için gereken **ön koşullar** şunlardır:

√ Kredili dersleri başarılı olarak tamamlamış olmak (YL ve DR)

√ Araştırma alanı alt yapı derslerini başarılı olarak tamamlamış olmak (YL ve DR)

√ Seminer çalışmasını başarılı biçimde tamamlamış olmak (YL)

√ Alan bilgisi ve araştırma bilgisi yeterliliklerine sahip olmak (DR yeterlilik sınavını başarıyla geçmek)

√ Yabancı Dil Yeterlilik Sınavından borçlu girildiği durumlarda bu koşulu yeterlilik sınavından önce yerine getirmiş olmak (DR)

Gerek yüksek lisans (YL) gerek doktora (DR) tez çalışmasına başlamak için gereken **en önemli ön koşul** "araştırma bilgisi yeterlilikleri" ile ilgilidir. Elbette bir

[1] Bu kesimdeki bilgiler TR 2, 3, 6, 9, 13 kodlu kaynaklardan (Araştırma kapsamındaki 5 Enstitünün LÜE Yönetmelikleri) ve TR 16, 17, 18, 19, 20 kodlu kaynaklardan (Araştırma kapsamındaki 5 Ana Bilim Dalının Ders Listeleri ve Tanımları) alınmıştır.

insanda bu yeterlilikler kendiliğinden oluşmaz, eğitimle kazandırılır. Bu noktada, Türkiye üniversitelerinin müzik eğitimi programlarının gerek lisans gerek lisansüstü kademelerinde "araştırma bilgilerini/yeterliliklerini kazandıran dersleri" incelemek gerekir. Türkiye üniversitelerinde müzik eğitimi programlarında araştırma bilgi ve becerileri eğitimi lisans programlarında 7. Yarıyılda, Bilimsel Araştırma Teknikleri adı altında kredili ve 8. Yarıyılda "proje-tez" adı altında kredisiz, haftada iki saatlik iki ders olarak ve lisansüstü programlarında çeşitlenerek/artarak verilmektedir. Lisansüstü kademesinde verilen dersler ve tanımları okullara göre aşağıdadır:

TR/G Araştırma alanı derslerinin tanım ve özellikleri

Seminer (YL/Ana Bilim Dalı Dersi): Öğretim üyesinin yönetimi altında öğrencilerin yapacakları araştırmalarla ilgili rapor hazırlama ve bu raporlar üzerine tartışma biçiminde yürütülecek grup çalışmasıdır. Seminer raporunun yazılmasında Enstitünün belirlediği tez yazım yönergesine uyulur. Yüksek lisans programının ikinci yarıyılında alınan bu derse devam zorunluluğu vardır. Hazırlanan çalışma, ilgili ana bilim dalı başkanlığının belirleyeceği gün, yer ve saatte dinleyicilere açık olarak sunulur. Seminer dersi dönem sonunda başarılı ya da başarısız olarak değerlendirilir. Seminer çalışmasının bir kopyası, semineri değerlendiren öğretim üyesinin imzası ve değerlendirme sonucu ile birlikte Enstitüye verilir.

Müzik Eğitiminde Araştırma (DR/Ana Bilim Dalı Dersi) Bu derste şu kavramlar öğretilir ve konular işlenir: Bilim, bilimin amacı, bilimin özellikleri, bilimsel yöntem, bilimsel araştırma, araştırmanın aşamaları. Müzik Eğitiminde araştırma modelleri ve teknikleri. Müzik eğitiminde yazılı kaynaklar ve veri toplama. Araştırma metninin şekil kapsamı. Kaynak gösterme ve dipnot yazım teknikleri.

Açıklamasına ulaşılamamış olan dersler:
Müzik Eğitiminde Veri Çözümleme Teknikleri (DR/Ana Bilim Dalı Dersi)
İleri Araştırma Teknikleri (DR/Ortak Eğitim Dersi)
Araştırma Teknikleri (SPSS Uygulamaları) (DR/Ortak Eğitim Dersi)

TR/M Araştırma alanı derslerinin tanım ve özellikleri

Araştırma Yöntemleri I (YL/Ana Bilim Dalı Dersi): Bilim ve araştırmanın belli başlı kavramları. Bilimsel araştırma yöntemleri: betimsel araştırma, tarihsel araştırma ve deneysel araştırma. Bunların teknikleri ve kullanımları. Bilimin doğuşu ve gelişimi. Bilimin özellikleri: problem, hipotez, veri toplama, evren ve örneklem, kaynaklardan yararlanma. Araştırma önerileri hazırlama, inceleme ve eleştirme. Anket hazırlama. Görüşme için kuramsal çerçeve hazırlama. Bunlardan birini uygulama ve sonucu raporlaştırma.

Araştırma Yöntemleri II (YL/Ana Bilim Dalı Dersi): Türkiye'de müzik araştırmacılığının dünü ve bugünü. Üniversitelerimizin müzik eğitimi ve müzik bilimleri bölümleri, müzik araştırmacılığı eğitimi, Türk müzik eğitiminde gerçekleştirilen araştırmalardan örnekler ve eleştirel çalışmalar.

İstatistik I (YL/Ana Bilim Dalı Dersi): Bir yönlü ve iki yönlü testler. Anlamlılık düzeyi. Alfa ve beta tipi hatalar. Aritmetik ortalamanın standart hatası. Student "t" dağılımı. Ortancanın standart hatası. Standart sapmanın standart hatası. Korelasyon katsayısının standart hatası, iki bağımsız örneklemin aritmetik ortalamaları arasındaki farkın test edilmesi. İki bağımlı örneklemin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın test edilmesi.

İstatistik II (YL/Ana Bilim Dalı Dersi): Kaykare, tek yönlü varyans analizi ve tamamlayıcı hesaplamalar (LSD Testi, Scheffe Testi, Duncan, Tukey HSD Testi), iki yönlü varyans analizi ve tamamlayıcı hesaplamalar, nan parametrik istatistiksel teknikler (Mann-Whitney Testi, İşaret Testi, kruksal-Wallis Testi)

Araştırma Semineri (YL/Ana Bilim Dalı Dersi):Müzik eğitimcisi ve müzik araştırmacısı adaylarına Türkçeyi yazılı ve sözlü olarak doğru kullanma, bilimsel yazı tekniğini öğrenme, yazı üretme, bilimsel yazıları tezleri okuma, inceleme, eleştirme, tartışma çalışmaları yaptırma, küçük bir araştırma yaparak sonuçları

raporlaştırma ve topluluk önünde sunarak tartışma gibi alana hazırlayıcı çalışmalar yaptırma.

Müzik Eğitiminde Araştırma (DR/Ana Bilim Dalı Dersi): Günümüze kadar yapılan araştırmaların incelenmesi, özeti ve tartışılması. Öğrencilerin kendi seçtikleri başlıklarda, araştırma projelerinin geliştirilmesi. Müzik araştırmaları ve istatistik yöntemleri arasındaki bağlantının anlaşılması. Deneysel araştırmalarda başlık yazma becerilerinin geliştirilmesi ve müzik eğitimi konusunda yazım çalışmalarının yapılması. Sistematik ve pratik bakış açılarının geliştirilmesi.

Eğitim İstatistiği (DR/Ana Bilim Dalı Dersi): Parametrik istatistiğe giriş. Standart hatanın ve güzen aralıklarının hesaplanması, bağımsız ve bağımlı grup "t" testleri, tek yönlü varyant analizi, çoklu varyant analizi, kovaryans analizleri (Ancova-Mancova). Regresyon analizleri. İstatistikte parametrik olmayan teknikler, geçerlik ve güvenirlik hesapları, SPSS'te istatistik analizleri.

TR/DE Araştırma alanı derslerinin tanım ve özellikleri

Bilimsel Araştırma Teknikleri (YL/Ortak Eğitim Dersi): Nicel ve nitel araştırma yöntem ve teknikleri karşılaştırmalı olarak öğretilecektir. Ders içeriği olarak araştırma hipotez ve sorunları, örnekleri görüşme tekniği, Gözlem tekniği, örnek olay incelenmesi, doküman incelenmesi, nitel varlıların analizi, suvey ölçek madde tipleri ve maddelerin yazılması, madde analizi, geçerlik güvenirlik, deney ve nicel verilerin analizi üzerinde durulmaktadır.

İstatistiksel Yöntemler Ve Uygulamalar (YL/Ortak Eğitim Dersi): Verilerin düzenlenmesi, sıralama, gruplama. Merkezi eğitim ve yayılma ölçütlerini bulma, dağılımlar. Parametrik testler. Varyans analizi, evren ortalaması önemlilik testi, normal dağılıma uygunluk test. Parametrik olamayan testler. İşaret testi, Mann Whitney II Testi, Ki kare testi.

İleri Bilimsel Araştırma Teknikleri (DR/Ortak Eğitim Dersi): Bilimsel yaklaşım nedir? Son zamanlarda ortaya çıkan öteki yaklaşımlar nelerdir. Temel kavramlar ve kavramlar arası ilişkilerin gözden geçirilmesi. Eğitimde araştırma (Dünyada ve Türkiye'de) Araştırma çeşitleri. Çeşitli araştırmalardan örnekler ve eleştirileri. Araştırmada veri toplama teknikleri. Araştırmalarda istatistiksel çözümleme teknikleri nelerdir ve nerelerde kullanılırlar. Araştırma önerisi ve araştırma raporu nasıl yazılır uyulması gereken kurallar nelerdir. Araştırma raporunda bilimsel makaleye (Bilimsel Makale nasıl yazılır ve yayımlanır).

New Approaches In Instruction (DR/Ortak Eğitim Dersi): Araştırma, bilimsel araştırma ve ampirik araştırma kavramları. Bilimsel araştırmalarda araştırma projesinin hazırlanması, sayıtlı, denence ve değişken kavramlar. Bilimsel araştırma süreci. Anketler; hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi. Veri çözümleme teknikleri; regrasyon ve ki kare çözümleme teknikleri

Açıklamasına ulaşılamamış olan dersler:
Seminer (YL/DR Ana Bilim Dalı Dersi):

TR/S Araştırma alanı derslerinin tanımları verilmemiştir

Müzik Eğitimi Araştırma Teknikleri I –II (YL Ana Bilim Dalı Dersi)
Müzik Bibliyografyası I –II (YL Ana Bilim Dalı Dersi)
Seminer (YL Ana Bilim Dalı Dersi)
Türk Müziği Bibliyografyası ve Tarihi (DR Ana Bilim Dalı Dersi)
Araştırma ve Yayın İlkeleri (YL/DR Ortak Eğitim Dersi)
İstatistik Paket Programlarının Kullanılması (YL/DR Ortak Eğitim Dersi)

TR/AİB Araştırma alanı derslerinin tanım ve özellikleri

Araştırma Teknikleri (YL Ortak Eğitim Dersi): Bilimsel araştırma ile ilgili temel kavram ilke ve yaklaşımların öğretilmesi; araştırma süreç ve tekniklerinin irdelenmesi. Araştırma tipleri, problem, hipotez ya da alt problemler, amaç, önem

sınırlılıklar, varsayımlar, araştırma modelleri, evren ve örneklem, toplama yöntemleri, verilerin analizi konuları, bir araştırma önerisi hazırlama/rapor yazma becerisine sahip olabilme eğitimi.

Eğitim İstatistiği (YL Ortak Eğitim Dersi): Eğitim İstatistiğine ilişkin yöntemler. Eğitimde istatiksel çözümlerin kullanılması.

Seminer (YL/DR Ana Bilim Dalı Dersi): 1- İlgili bölüm öğretim üyelerinden biri ile öğrenci arasında düzenlenen çalışma programıdır. Müzik eğitimine ilişkin bir problem çeşitli yöntemlerle araştırılarak çözüm önerileri raporlaştırılır. (DR için: doktora esaslarına uygun bir biçimde -bilime yenilik getirme, yeni bir bilimsel yöntem getirme, bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama- olmak üzere.) 2- Lisansüstü çalışmaların sonucunda, çeşitli dönemlerden ve tekniklerden oluşan, geleneksel ve çağdaş Türk müziği ile uluslararası sanat müziğinden oluşan eserleri bir dağarcığın çalgı ya da ses konseri ile sergilenmesi.

Müzik Eğitimi Araştırmalarında Konu Yönelimleri (DR Ana Bilim Dalı Dersi): Bütün düzeylerde müzik eğitimi ile ilgili önemli araştırmalar; müzik eğitiminin çeşitli boyutlarında, genel, koral ve çalgısal müzikte konu yönelimleri ile araştırmaların çözümüne dönük yöntemsel yaklaşımlar.

İstatistik (DR Ortak Eğitim Dersi): İstatistiğin kullanım alanlarını ve yöntemlerin, ileri düzeyde istatistik işlemleri kavrama ve kullanabilme becerilerini geliştirmek.

Yukarıda tanımları verilmiş ve okullara, enstitü ya da bölüm dersi oluşlarına, kademelere, zorunlu-seçmeli oluşlarına, ders saati ve kredilerine göre *Tablo 4.5.1.1*.'de bir arada görülebilmektedir. Nokta (•) ile gösterilen dersler Ana bilim Dalı'nın açtığı derslerdir. Ok işareti (►) ile gösterilen dersler, Enstitünün açtığı ortak alan dersleridir. Kısaltmaların kelime karşılıkları şunlardır: **Ü**: Üniversite **YL**: Yüksek Lisans **DR**: Doktora **Z:** Zorunlu **S:** Seçmeli **K**: Kredi **E**: ECTS=AKTS **DS:** Bir haftadaki ders saati **M**: Müzik

Tablo 4.5.1.1. *Türkiye Üniversiteleri Müzik Eğitimi Programlarında Araştırma Bilgi ve Becerilerini Kazandırma-Geliştirme Eğitimi**

Ü	Dersler	YL	DR	Z	S	K	E	DS
TR/G	• Müzik Eğitiminde Araştırma	√						
	• Seminer	√		√				
	►İleri Araştırma Teknikleri	√			√			
	►Araştırma Teknikleri (SPSS Uygulamaları)	√			√			
	• M Eğitiminde Veri Çözümleme Teknikleri		√		√			
TR/M	• Araştırma Yöntemleri I-II	√		√		2	6	2
	• İstatistik I-II	√			√	2	3	2
	• Araştırma Semineri	√		√		0	0	2
	• Müzik Eğitiminde Araştırma		√	√		2	5	2
	• Eğitim İstatistiği		√		√	2	5	2
	• Eğitim Müziğinde Literatür(Seçmeli)		√		√	2	5	2
TR/DE	► Bilimsel Araştırma Teknikleri	√		√		2		2
	► İstatistiksel Yöntemler ve Uygulamalar	√		√		3		3
	• Seminer	√		√		0		1
	► İleri Bilimsel Araştırma Teknikleri		√	√		3		3
	► New Approaches In Instruction		√		√	3		3
	• Seminer		√		√	0		2
TR/S	• Müzik Eğitimi Araştırma Teknikleri I –II	√			√	2		2
	• Müzik Bibliyografyası I –II	√			√	3		3
	• Türk Müziği Bibliyografyası ve Tarihi		√		√	3		3
	► Araştırma ve Yayın İlkeleri	√	√	√				
	►İstatistik Paket Programlarının Kullanılması	√	√	√				
	• Seminer	√		√		0		2
TR/AİB	►Araştırma Teknikleri	√		√		3		3
	► Eğitim İstatistiği	√			√	3		3
	• Seminer	√	√	√		0		3
	• M Eğitimi Araştırmalarında Konu Yönelimleri		√	√		3		3
	► İstatistik		√		√	3		3

* Boş bırakılan kredi ve ders saati bilgileri, ilgili kurum tarafından belirtilmemişlerdir.

Tablo 4.5.1.1.'de, lisansüstü müzik eğitimi programlarına kayıtlı öğrencilerin, eğitim araştırmalarına karşı sahip oldukları tutumları olumlu yönde geliştirmek ve araştırma yürütebilme bilgi ve becerisi kazanmak amacıyla alabilecekleri tüm dersler görülmektedir. Elbette bir dersin programda var olması, her öğrenci o dersi almakta olduğu anlamına gelmez. Bu konuda kurumların yaptırımı, alınan toplam dersler içinde araştırma alanı derslerinin belirli bir oranı koruması ya da derslerin zorunlu/seçmeli olarak sınıflandırılması yönündedir. Bu yaptırımlar dışında kalan dersler öğrencinin seçimine bırakılmıştır. Burada uygulama boyutunda eğitim kalitesi açısından gözden kaçmaması gereken bir nokta da, kurumlarda bu derslerin her bir araştırmacı adayı tarafından bir zorunluluk olarak algılanıp algılanmadığıdır.

Bu derslerden benzerlik gösterenler, aralarında eşleştirildiğinde **5 ana grup** oluşmaktadır:

1) Müzik eğitiminde tez çalışmasına hazırlık amacıyla yapılan çalışmalar/dersler 2 farklı adla programlarda yer almaktadır:

- Seminer ve
- Araştırma Semineri

Bu çalışmaları genellikle bitirme tezinin proje çalışması izlemektedir

2) Müzik eğitiminde araştırma yöntem ve tekniklerini işleyen dersler 4 farklı adla programlarda yer almaktadır:

- Müzik Eğitiminde Araştırma
- Müzik Eğitimi Araştırma Teknikleri
- Araştırma Yöntemleri II
- Müzik Eğitimi Araştırmalarında Konu Yönelimleri

3) Genel araştırma yöntem ve tekniklerini işleyen dersler 6 farklı adla programlarda yer almaktadır:

- Araştırma Yöntemleri I
- Araştırma Teknikleri
- İleri Bilimsel Araştırma Teknikleri
- Bilimsel Araştırma Teknikleri
- New Approaches In Instruction
- Araştırma ve Yayın İlkeleri

4) İstatistiksel yöntem ve tekniklerini işleyen dersler 5 farklı adla programlarda yer almaktadır:

- Müzik Eğitiminde Veri Çözümleme Teknikleri
- İstatistik
- Eğitim İstatistiği.
- İstatistiksel Yöntemler ve Uygulamalar
- İstatistik Paket Programlarının Kullanılması

5) Yukarıdaki 4 kategoriden farklı olarak araştırma alanıyla ilgili 2 ders saptanmıştır:

- Müzik Bibliyografyası
- Türk Müziği Bibliyografyası ve Tarihi

Bu derslerin bir kısmında, lisansüstü öğrencilere önceki araştırmalardan yararlanmanın ve araştırma yapabilmenin bilgi ve becerisi kazandırılmaktadır. Bir kısmında ise, lisansüstü öğrencilere kendi alanıyla ilgili bir projeyi yürütebilmede gerekli olan kuramsal bilgiler verilmekte ve bu süreçte seçilen diğer çalışmalar ile bibliyografyalar, daha önce çalışılmış konu alanları incelettirilmektedir. Araştırma projesinin nasıl yürütüldüğüyle ilgili kuramsal bilgileri İlgili ders kitaplarından-öğretmenden ve grup çalışmasıyla kazanan öğrenciler, bu bilgileri müzik eğitimiyle ilgili karşılaştıkları ya da araştırdıkları bir problemin çözümünde kullanarak deneyim kazanmaktadırlar. En başta verilen tanımlarından da anlaşılacağı gibi, bu derslerden çoğunun içerik ve amaçları arasında kalın çizgiler yoktur. Adları ve verildikleri kademe/dönem farklı da olsa, genellikle araştırma alan bilgi-beceri-davranışlarının kuramsal ve/ya da uygulamalı olarak kazandırılmasına hizmet etmektedirler.

Bu dersler sonunda öğrencilerin kazanması **hedeflenen davranışlar** aşağıdaki gibi genellenebilir:

• Araştırma çalışmalarına karşı olumlu isteklendirme geliştirme

• Bilimsel müzik eğitimi araştırmalarını yürütebilecek, araştırmada kullanılacak ölçme araçlarını geliştirebilecek ve ölçme araçlarını çözümleyip, yorumlayabilecek temel bilgi ve becerileri kazanma

• Araştırılabilecek bir proje konusu seçerek sınırlarını tanımlayabilme

• Seçmiş olduğu araştırma konusunu araştırma projesi/önerisi şeklinde yazılı olarak hazırlayabilme

• Araştırma projesi/önerisinde açıklanan yöntemlerle veri toplama, düzenleme ve analiz etme aşamalarını uygun bir şekilde gerçekleştirebilme

• Araştırma projesini rapor haline getirebilme ve sözlü savunmasını yapma becerilerini kazanma

Türkiye'den seçilen 5 kurumun, lisansüstü müzik eğitimi programlarında, araştırmacılığa hazırlayan dersler açısından görülen **ortak nokta şudur**: Yukarıda oluşturulan 5 gruptan ilk dördünün altında toplanan dersler her kurumda vardır. **Benzerlik**, bu gruplar altında toplanan derslerden bir ya da bir kaçını aynı ya da benzer adlar ve içeriklerle veriliyor olmasıdır. **Farklılık** ise bu derslerin verildiği

kademe ile ilgilidir. Aynı içerik ve amaçlara sahip olan derslerden bazıları, bir kurumda sadece yüksek lisans, diğerinde sadece doktorada, bir başkasında ise her ikinde de verilebilmektedir.

Dikkate alınması gerekir ki, adayı lisansüstü eğitimdeki araştırmaya hazırlayan derslerin, programın yazılı görünümünde aynı ya da çok benzer olmalarına karşın, uygulamada kurumlar arasında – ve dolayısıyla öğrencileri arasında - nitelik farklılıklarının bulunması olasıdır.

Hedef davranışların gerçekleşme düzeyini ise, uygulamada doğal olarak öğrenci nitelikleri, öğretim kadrosu ve ders materyali gibi diğer eğitim ögeleri belirler ki bu yeni bir araştırma konusu olabilir. Örneğin programlarda Müzik Eğitiminde Araştırma Teknikleri adı altında özelleştirilmiş bir ders bulunmasına karşın, Türkiye'de bu alanda yazılmış ya da Türkçeye çevrilmiş yayın bulunmamaktadır ve yabancı dildeki alan kitapları da derslerde kullanılmamaktadır. Hatta Türkiye'de müzik araştırma teknikleri alanında doktora yapmış akademisyen bulunmamaktadır ve araştırma alanıyla ilgili dersler bölüm dışından akademisyenler tarafından, enstitünün ortak dersleri olarak verilebilmektedir. Bu durumda konunun alana özgü özelliklerle ne ölçüde öğrenilebileceği, ders sorumlusunun ve öğrencisinin çaba ve becerisine bırakılmış olmaktadır.

Doktora tez çalışmasına başlamadaki ikinci ön koşul Tıpkı araştırma yeterlilikleri gibi, yabancı dil bilgi ve yeterliliklerinin kazanılması da gereken eğitimi almış olmakla gerçekleşir. Bu noktada, Türkiye üniversitelerinin müzik eğitimi programlarının gerek lisans gerek lisansüstü kademelerinde yabancı dil bilgilerini/yeterliliklerini kazandıran süreci incelemek gerekir.

Türkiye üniversitelerinde müzik eğitimi programlarında **yabancı dil eğitimi** sadece lisans düzeyinde ve iki dönem boyunca haftada 2-3 saat verilmektedir. Bir dönemde 14 eğitim-öğretim haftası vardır ve bunun tamamında öğretim yapılmaz. Sınav haftalarında ve resmi tatillerde (hatta öğretim yılı başında haftalık programlar oturana dek) dersler durur ve bunun telafisi ilgili öğretim elemanının gerekli

ayarlamaları yapabilmesine bağlıdır ki bu genellikle mümkün olmaz. O halde bir öğrenci en iyi olasılıkla, toplam 60 saatlik bir yabancı dil eğitimi almış olmaktadır ki, bunun kazandıracağı dil bilgisiyle değil araştırma yapmak tam olarak adres sormak bile olası değildir.

Sonuçta, yabancı dil öğrenme, lisansüstü öğrencilerinin tamamen bireysel çabalarına kalmaktadır. Bu çabalar da, adayların kendi alanlarına yönelik kelime/terim hazinesini ve dili sözlü-yazılı kullanma becerisini geliştirmekten çok, lisansüstü eğitiminde ön koşul olan yabancı dil yeterlilik sınavlarındaki barajları aşmaya dönük biçimde gerçekleşmektedir. Bu çabalar, sınavlardaki soru kalıplarını ezbere dayalı olarak öğrenmeyi ve barajı geçmeyi sağlamakta, gerçek gereksinimlere yanıt verememektedir. Türkiye'de müzik eğitimi alanı araştırmacı adayının yabancı dil yeterliliğine, yurt dışı kaynakları kullanabilme becerisini sağlanması açısından bakıldığında, araştırmacı eğitiminin kalitesini etkileyen önemli eksiklikler görülmektedir:

a) Yabancı dil derslerinin lisans programlarında son derecede sınırlı oluşu ve lisansüstü programlarında bulunmayışı önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

b) Dil yeterliliği sınavlarında ölçülmek istenen bilginin eğitimi verilmeyen bir bilgi olması gibi dolaylı bir eğitsel sakınca oluştuğu gözlenmektedir.

c) Kurumların kabul ettiği yabancı dil sınavlarının sadece genel/merkezi sınavlar olması nedeniyle alan diline, araştırma diline ve teknik terimlere hakimiyetin gerçekte ölçülememekte olduğu açıktır.

d) Araştırma teknikleri alanında bireysel olarak ve bu alanın derslerinde tüm öğrenciler tarafından incelenmesi gereken kaynaklar, yabancı dilde yetersizlik nedeniyle Türkçe kaynaklarla sınırlanmaktadır.

Sonuçta yabancı dil öğrenimi, araştırmacı/akademisyen adayları için çözüm bekleyen bir sorundur. 2547 Sayılı Kanun'un 65. Maddesi hükmü gereğince Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan LÜE Yönetmeliğinin Madde 21/a bendinde bu konuda çözüm getirebilecek bir ifade vardır ve aynen şöyledir:

> *"Belirtilen yabancı dil sınavlarında başarısız olan doktora öğrencileri, esasları ilgili senatoca belirlenmek üzere yabancı dil hazırlık programına öğrenci olarak kaydedilebilirler. Bu program süresi en çok bir takvim yılı olup, bu süre sonunda belirtilen sınavlarda başarılı olamayan öğrencilerin yükseköğretim kurumu ile ilişkileri kesilir. Bu programda geçirilen süre öğrenim süresine dahil edilmez."*

Ne var ki müzik eğitimi alanı açısından uygulandığına pek rastlanmayan bu madde, öğrenciler başarısız olduktan sonra devreye giren ve yine başarısız olması durumunda öğrencinin ilişiğini keserek eğitim hakkını elinden alan bir maddedir. Daha önce kendisine verilmemiş bir eğitim alanının bilgisinden sorumlu tutulan ve başarısız damgasını yedikten sonra, başarılı olduğu müzik alanında eğitim hakkından olma riski taşıdığı halde önüne konulan barajı aşmaya çalışan bir kişi, her şeyden önce baskı altında hissederek psikolojik bir öğrenme engeliyle baş başa kalacaktır.

O halde bu madde sağlıklı bir çözüm üretmemektedir. Sağlıklı çözüm, ilköğretim kademesinden başlayarak ve yükseköğretim kademesinin sonuna dek kesintisiz biçimde, içerik bakımından kademelerin gereklerine uygun programlarla, yabancı dil öğretmenliği yeterliklerine yüksek kalitede sahip öğretmenlerle, ülke coğrafyasının her noktasında ve toplumun her bireyine, eşit bir yabancı dil öğrenimi sağlamaktır. Bu, gelecek kuşaklar için, yani bu gün başlanırsa, en erken 18 yıl sonraki doktora adaylarının yararlanacağı bir çözümdür. Şimdiki zamana yönelik çözüm, yabancı dil hazırlık okulunun kapılarını, doktora adaylarına doktora eğitiminden önce açmakla üretilebilir.

Doktora tez çalışmasına başlamadaki **sonuncu ön koşul**, **yeterlilik sınavı**dır. Bu sınav, öğrencilerin araştırmacılıktaki ve bilim alanlarındaki yeterlilikleri ile ilgilidir. Öğrenci bu sınava, genellikle en geç beşinci yarıyılın sonuna kadar girmek zorundadır ve yabancı dil koşulunu yerine getirmeyen hiçbir öğrenci bu sınava giremez. Yazılı ve sözlü olarak iki bölümde yapılan bu sınavın amacı, öğrencinin temel konular ve doktora çalışmasıyla ilgili konularda derinliğe sahip olup olmadığının sınanmasıdır. Yeterlik sınavları, Enstitü Ana Bilim Dalı Başkanlığı tarafından önerilen ve Enstitü Yönetim Kurulu tarafından onaylanan ve sürekli görev yapan üç kişilik **Doktora Yeterlik Komitesi** tarafından düzenlenir ve yürütülür.

Komite, farklı alanlardaki sınavları hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmek amacıyla yeni sınav jürileri de kurabilir.

Doktora Yeterlik Komitesi öğrencinin yazılı sınavlardaki başarı durumunu değerlendirerek öğrencinin "başarılı" ya da "başarısız" olduğuna salt çoğunlukla karar verir ve komite başkanı sonucu Enstitüye bildirir. Komite, yeterlik sınavını başaran bir öğrencinin, ders yükünü tamamlamış olsa bile dördüncü yarıyıldan sonra da fazla ders/dersler almasını isteyebilir. Fazladan alınacak ders/dersleri altıncı yarıyılın sonuna kadar tamamlayamayan öğrencinin Enstitü ile ilişiği kesilir. Yeterlik sınavında başarısız olan öğrenci, bir sonraki yarıyılda açılan yeterlik sınavına tekrar alınır. Bu sınavda da başarısız olan öğrencinin kaydı silinir.

Bu sınavla ilgili ilginç bir gözlemim, sınavın her öğrenci için aynı standartlarda yürütülmüyor olmasıdır. Sınavın gerek süresi, gerek içeriği bakımından, farklı jüriler farklı uygulamaları tercih edebilmekte, örneğin yönetmeliğe göre en az 60 en fazla 90 dakika sürmesi gereken sözlü sınav, 15 dakika ya da 2,5 saat sürebilmektedir.

B) Tez Çalışmalarının Yürütülme Süreci

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, gerek yüksek lisans gerek doktora tezi olsun, kredisizdir ve çalışmanın her aşaması üçlü bir izlek gerektirir:
1) Tez çalışması ile ilgili olarak belirtilen her işi önce **öğrenci tasarlar**
2) Öğrencinin tasarladığı her aşamayı **danışmanı denetler**
3) Danışmanın onayladığı her eylem **enstitü kurulu tarafından kabul ya da ret edilir.**

Yine gerek yüksek lisans gerek doktora tezi olsun Üst üste 2 kez (bazen 3) onay almayan her işlem öğrencinin **okul ile ilişiğinin kesilmesi**ne neden olur. Onaylanan işlemler, tez çalışmasının **devam etmesi**ni ve **sonuçlanması**nı sağlar.

Yüksek lisans Tezi, en azından araştırma ve inceleme niteliği taşır ve tez raporu enstitünün tez yazımı ile ilgili yönergesinde belirlenen kurallara uygun olarak Türkçe yazılır ve İngilizce bir özet içerir. Bu rapor yüksek lisans programının tamamlanması için öngörülen süreden en az iki ay önce, bir dilekçe ekinde Enstitüye teslim edilir. Enstitü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilebilir bir gerekçesi olmaksızın, süresinde tezini teslim etmeyen öğrencinin kaydı silinir.

1) **Öğrenci** yüksek lisans öğreniminin en geç ikinci yarıyılın sonuna kadar ilgili öğretim üyesi ile görüşerek **tez danışmanını seçer** ve Enstitüye bildirir. **Enstitü Yönetim Kurulu** LÜE yönetmeliğine uygun olmayan bir durum yoksa öğretim üyesinin danışmanlık yüklerini de dikkate alarak, **danışmanı görevlendirir**.

2) **Öğrenci ve danışman enstitüye bir tez konusu önerirler**. Tez konusunun niteliği gerektiriyorsa, enstitü ikinci bir tez danışmanı görevlendirilebilir. Her bir öğrenci müzik eğitimiyle ilgili daha önce araştırılmamış ve araştırılabilir nitelikteki konulardan birini seçer.

3) Öğrenci, seçilen konu üstüne, tez danışmanının denetiminde bir **tez önerisi** hazırlar. Bu öneri enstitüce kabul edildikten sonra, öğrenci tez çalışmaları ile ilgili olarak her üç ayda bir ara raporu hazırlar ve danışmanına sunar. Bu raporlar, tez danışmanı tarafından başarılı-başarısız olarak değerlendirilir ve en geç 10 gün içerisinde Enstitüye teslim edilir.

4) Çalışma tamamlanıp tez raporu yazıldıktan sonra, Enstitü Ana Bilim Dalı Başkanlığının önerisi ve Enstitü Yönetim Kurulu onayı ile **jüri** oluşturulur. Bu jüri, biri öğrencinin danışmanı ve en az biri kurum içindeki başka bir ana bilim dalından ya da başka bir yükseköğretim kurumundan olmak üzere, üç asil 2 yedek öğretim üyesinden oluşur. Jüri, en geç bir ay içerisinde öğrenciyi **tez sınavı**na alır.

5) Tez sınavı, en az 45 en fazla 90 dakikalık sunum ve bunu izleyen soru-cevap bölümünden oluşan **sözlü bir sınav**dır. Jüri, gerekçesini de belirterek, çoğunlukla, "kabul", "ret" ya da "düzeltme" kararı verir. Tezi reddedilen öğrencinin

kaydı silinir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci, en geç üç ay içinde jürinin belirleyeceği tarihte gerekli düzeltmeyi yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin kaydı silinir. Tez sınavında başarılı olan öğrenci, Enstitünün tez yazım ve basımı ile ilgili yönergesinde belirlenen kurallara göre, tezini Enstitünün istediği sayıda çoğaltarak en geç bir ay içerisinde Enstitüye teslim eder.

Doktora Tezi, gerçek bir bilimsel araştırma niteliği taşır ve tez raporu enstitünün tez yazımı ile ilgili yönergesinde belirlenen kurallara uygun olarak Türkçe yazılır, İngilizce bir özet içerir. Bu rapor doktora programının tamamlanması için öngörülen süreden en az iki ay önce, bir dilekçe ekinde Enstitüye teslim edilir. Enstitü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilmiş bir mazereti olmaksızın, süresinde tezini teslim etmeyen öğrencinin kaydı silinir.

Doktora çalışması sonucunda hazırlanacak tezin aşağıdaki niteliklerden en az birini yerine getirmesi gerekir:

✓ Bilime yenilik getirme,
✓ Yeni bir bilimsel yöntem geliştirme,
✓ Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama

1) **Öğrenci yeterlilik sınavını başarmasının hemen ardından**, ilgili öğretim üyesi ile görüşerek **tez danışmanını seçer** ve Enstitüye bildirir. **Enstitü Yönetim Kurulu** LÜE yönetmeliğine uygun olmayan bir durum yoksa öğretim üyesinin danışmanlık yüklerini de dikkate alarak, **danışmanı görevlendirir**. Tez danışmanı öğretim üyeleri arasından seçilir. Gerekli durumlarda atanan **ikinci tez danışmanı** da en az **doktora derecesine sahip öğretim üyesi** olmalıdır. Bu süreci izleyen bir ay içinde, biri öğrencinin tez danışmanı olmak üzere, üç asıl ve iki yedek üyesi (ana bilim dalının içinden ve dışından) olan **Tez İzleme Komitesi** oluşturulur. İkinci tez danışmanı varsa, komite toplantılarına katılabilir, ancak oy hakkı yoktur.

2) **Öğrenci y**eterlilik sınavını izleyen 6 ay içinde, **danışmanıyla** bir **tez önerisi** hazırlar ve komiteye sunar, komite çalışmayı, redderse, öğrenci, yeni bir

danışman ve tez konusu seçme hakkına sahiptir. Böyle bir durumda yeni bir Tez İzleme Komitesi atanabilir. Programa aynı danışmanla devam etmek isteyen bir öğrenci üç ay içinde, danışman ve tez konusunu değiştiren bir öğrenci ise altı ay içinde tekrar tez önerisi savunmasına alınır. Tez önerisi bu savunmada da reddedilen öğrencinin kaydı silinir.

3) Komite, onayladığı bir tez önerisinden sonraki araştırma sürecini, öğrencinin sunduğu **ara raporları** denetleyerek, her 6 ayda bir izler. Bu raporda o ana kadar yapılan çalışmalar özetlenir ve bir sonraki dönemde yapılacak çalışma planı belirtilir. Komitenin **değerlendirme**si, önceki ret ya da kabul kararları gibi işlem görür.

4) Tez çalışmasını tamamlayan öğrenci için, ana bilim dalı başkanlığının önerisi ve Enstitü Yönetim Kurulu onayı ile üçü öğrencinin Tez İzleme Komitesinde yer alan öğretim üyeleri en az biri başka bir Yükseköğretim Kurumunun öğretim üyesi olmak üzere beş kişilik **tez jürisi** oluşturulur. İki de yedek jüri belirlenir.

5) Jüri üyeleri, tezin kendilerine teslim edildiği tarihten itibaren en geç bir ay içerisinde toplanarak öğrenciyi **tez sınavı**na (**savunma**) alırlar. Tez sınavı, en az 60 en fazla 90 dakikalık sunuma ve bunu izleyen soru-cevap bölümünden oluşan **sözlü bir sınav**dır. Jüri, gerekçesini de belirterek, çoğunlukla, "kabul", "ret" ya da "düzeltme" kararı verir. Tezi reddedilen öğrencinin kaydı silinir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci, en geç 6 ay içinde gerekli düzeltmeleri yaparak jürinin belirleyeceği tarihte gerekli düzeltmeyi yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin kaydı silinir. Tez sınavında başarılı olan öğrenci, Enstitünün tez yazım ve basımı ile ilgili yönergesinde belirlenen kurallara göre, tezini Enstitünün istediği sayıda çoğaltarak en geç bir ay içerisinde Enstitüye teslim eder.

Türkiye'de müzik eğitimi yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları için yukarıda anlatılan süreçler, Türkiye'den seçilen beş üniversite için aynı şekilde gerçekleşir. Ülkedeki müzik eğitimi lisansüstü araştırmalarının, belirli ilkelere ve

izleklere bağlı, ortak bir kalite anlayışıyla sürdürülmesini sağlayabilme açısından olumlu bir kontrol noktası oluşturan bu durum, uygulamalardaki olumlu-olumsuz farklılıkların oluşmasını engellememektedir. Bunla birlikte, bazı aksayan yanlar yok değildir. Örneğin, her ne kadar enstitüler, danışmanları görevlendirirken, öğretim üyesinin danışmanlık yüklerini de dikkate alsa da, bir danışmanın, aynı zaman dilimi içinde alabileceği tez yönetimi sayısını sınırlayan herhangi bir yönetmelik yoktur.

4.5.2. Kanada Batı Ontario Üniversitesi'nde Araştırma Alanı Dersleri ve Tez Çalışmaları[2]

A) Yüksek Lisans Tezi

Yüksek Lisans Tez Çalışmasına Başlamanın Ön Koşulları: Yüksek lisans yani uzmanlık programları, derslere ek olarak bir tez çalışmasını zorunlu kılar. Bu nedenle öğrencilerin kabulünde *araştırma projeleri* çok önemli rol oynar. Bu programlarda tez aşamasına geçiş koşulları aşağıdaki gibidir:

1) Özgün araştırmayı temsil eden bir tez projesinin sunumu: Proje, yüksek Lisans programının önemli bir parçası kabul edilir. Lisansüstü Komitesi'ne sunmak için bir önerinin hazırlanmasında, öğrenci konuyu yan alanlarından arındırarak, ana problemi belirlemek ve olası danışmanı kesinleştirmek için araştırmanın genel alanında ilgililere resmiyeti olmaksızın danışır. Öğrenciler, araştırmaları için deneysel, nitel, tarihsel, ya da felsefi yöntemler arasından seçim yaparak birinci dönem sonunda tez çalışmaları ile ilgili konu seçimlerini bildirirler. Üçüncü dönemin başlamasından en geç bir ay sonra ise, tez önerilerini yazılı olarak teslim ederler. Hazırlanan tez önerisi, Lisansüstü Sekreterliği tarafından Lisansüstü Komitesine sunulur.

[2] Bu kesimdeki bilgiler CA 11, 12 kodlu kaynaklardan (tez çalışmalarının yürütülüşü, komiteler vb) ve CA 15, 16 kodlu kaynaklardan (Ders Listeleri ve Tanımları) alınmıştır.

Tez izleme amacıyla oluşturulan *Danışma Komitesi,* Lisansüstü Çalışmalar Fakültesinin üyeleri arasından belirlenir ve tez konusunun belirlenmesi amacıyla öğrenci yeterliliğinin sınanmasından tez önerisinin kabulüne, danışman belirlemeye ve savunmanın onaylanmasına kadar tez çalışmasının tüm alan ve aşamalarında öğrencinin izleyicisi ve denetleyicisi konumundadır.

Önerisini yazılı olarak teslim eden bir öğrenci için, Danışma Komitesi, konunun yararına ya da öğrencinin hazırlık durumunuza ikna olmazsa, öğrenciye gözden geçirme ya da daha çok çalışma önerisi getirebilir. İkna olunduğunda ise, Lisansüstü Komitesinin Başkanı, önerilen Danışmanı (ya da önerilen İkinci Okuyucuyu) Lisansüstü Komitesinin önerinin ele alınacağı toplantısına katılmaya davet eder. Önerinin kabul edilmesi durumunda resmi danışman ve ikinci okuyucu atanır.

2) (502) Alan Sınavı: Lisansüstü Çalışmalar Fakültesinin bir üyesi olan ve danışmanlık ayrıcalığına sahip olanlar içinde hangi eğitimcinin danışman olacağı belirlendikten ve önerinin ana hatları yeterince geliştirildikten sonra, Danışma Komitesi, öğrencinin yoğunlaşma alanıyla ilgili bir sınav düzenler. Bu sınav özünde, tez öneri taslağının, ilgili bilimsel yayınların, araştırma tekniklerinin ve ana konunun öneminin tartışılmasıdır.

Uygun bir konunun geliştirilip geliştirilemediğine, öğrencinin konuyu başarılı bir sonuca taşımak için gerekli uzmanlığa sahip olup olmadığına, projeyi desteklemek için yeterince uygun bir danışman belirlenip belirlenemediğine, okul tarafından kütüphane ve diğer kaynakların öğrenciye sağlanıp sağlanamayacağına bu sınavda karar verilir.

Öğrencinin tez önerisinin kabul edilmesini takiben Dekan Yardımcısı, Lisansüstü Komitesinin tavsiyesi üzerine, belirlenmiş olan Danışman ve İkinci Okuyucu resmi olarak atanır. Lisansüstü Komitesi, öğrencinin önerdiği ve Danışma Komitesinin onayladığı danışmanı tez sürecinin değerlendirileceği her toplantıya davet eder.

Yüksek lisans Tez Çalışmasının Yürütülmesi(M590. Master Thesis): Uzmanlık amacı ile sınırlı, devamında doktora yapılmayan bir yüksek lisans eğitiminde tez kredilidir. Bununla birlikte Kanada'da da Türkiye'de olduğu gibi, akademik amaçlı yüksek lisansta ve doktorada tez kredisizdir çünkü bu alanın bir zorunluluğu olarak kabul görür ve not da verilmez, sadece başarı durumu adlandırılır. Her ne kadar bir tezin uzunluğunu öngörmek ve sınırlamak genelde zorsa da Lisansüstü Komitesi kaynakça, ekler vs. hariç 100 ile 125 sayfalık bir tezi önerir.

Tez sırasında alınabilecek bazı seçmeli dersler vardır. Bunlar yine öğrencinin Danışma Komitesinin onayı ile belirlenir. Komite öğrencinin doktora çalışmasına ve araştırma amaçlarına uygun ek dersler almasını denetler. Tez çalışmasının ara değerlendirmeleri Danışma Komitesince yapılır ve her bir sınamada komitenin onayı tezin devamı için gereklidir. Bunlar Türkiye'dekine benzer biçimde "tez izleme ara raporu" olarak adlandırılabilir.

Tezin sonuçlandırılması ise şu aşamaları izler: 690 Tez dersi kapsamında ve komite denetiminde yürütülen tez çalışması tamamlandığında, savunmadan önce, tez raporu hemen her zaman teftiş için bir hakeme gönderilir. Bu kişi genellikle tezin konusunda uzmandır; ayrıca, aday ve denetim komitesi ile sıkı ilişkidedir. Bu hakemin başka üniversiteden ve bazen de başka bölge ya da ülkeden olması tercih edilir. Komite tarafından önceden belirlenmiş ve araştırma sürecinde kendisine danışılmış olan bu hakem tarafından çalışma incelenir ve savunmaya hazır bulunup bulunmadığı hakkında görüş bildirilir. Tez ancak, bu hakemin onayından sonra savunulur. Yüksek Lisans tezlerinin son sözlü sınavı (savunma) Lisansüstü Komitesinin gözetmenliğinde yönetilir.

Sözlü sınav için, savunmanın varsayılan gününden en azından iki ay önce başvurulur. Yaklaşık 30 dakikalık bir kamusal bir sunuşta tez özetlenir, genelde sunuş sözlü sınavdan hemen önce yapılır. Bir tez inceleyicilerin çoğunluğu tarafından kabul edilemez bulunursa, sözlü savunma sınavı gerçekleşmez. Bunun yerine, uygun bir eylem süreci belirlemek üzere komite oluşturulur. Üç inceleyiciden ikisi biçim ve içerik olarak tezi kabul edilebilir bulursa sözlü savunma sınavı

gerçekleşir. Tez başarısız bulunursa adayın öğrenimi son bulur ve başarılı bulunursa aday mezun olur. Düzeltmeler gerekiyorsa ve son teslim tarihlerinin karşılanamaması durumunda adayın kaydını sürdürmesine izin verilir.

B) Doktora Tez Çalışmasına Başlamanın Ön Koşulları ve Çalışmanın Yürütülmesi (M690 Ph.D. Thesis)

Doktora programında, tezin nitelikleri aşağıdaki gibidir ve bu özellikler Danışma Komitesi'nce her aşamada denetlenir:

√ Özgün bir araştırma ve akademik inceleme olmalıdır

√ Konu alanı ve problemin önemli olması zorunludur

Doktora tez aşamasına geçişte, öğrencilerin sağlaması gereken bazı ön koşullar vardır ve her bir öğrenci için aşağıda sıralanan herhangi bir yeterliliğin tanımlanmasından sadece Danışman değil, Doktora Danışma Komitesi de sorumlu olacaktır.

1) Dil yeterliliğini geliştirmek

2) Önerilen tez araştırması için gerekli olan diğer yeterlilikleri (istatistiksel çözümleme yöntemleri, deneysel tasarım, veritabanı ya da müzik notalama programları ve program dilleri) elde etmek

3) Tez Yönlendirme dersinde konu alanı üzerinde çalışarak proje hazırlamak

4) Proje hazırlamadan sonra Sözlü Alan Yeterlilik Sınavı'nı vermek (M602)

M 692 Yabancı Dil Koşulunun yerine getirilmesi: İngilizce dışında akademisyenliğin temel dillerinden ikisinde okuma bilgisini sergilemeleri zorunludur; ek olarak her öğrencinin tez araştırmaları için kaçınılmaz olan herhangi bir dilde yetkinliğini geliştirmesi beklenir. Araştırma alanlarıyla ilgili akademik söylemi büyük oranda İngilizce olan öğrenciler için tek bir yabancı dil yeterlidir. *"Koşullu kabul"* verilen öğrencilerin alması gereken bu dersin başarılması için, tezin savunmasından önceye kadar süre tanınır. Bu koşulun yerine getirilmesinde komite öğrenci hangi alacağı dil derslerini önerir (Bu koşul ile aynı kodu taşırlar). Dersin değerlendirilmesinde öğrenci, kendi araştırma konusunun gerektirdiği terminoloji ve

okuma-anlamadan sorumlu olur. Diğer dil koşulları tez aşamasından önce gerçekleştirilmiş olması gerekenleri kapsar.

Yukarıdaki koşullardan ikincisi derslerle ilgilidir. Türkiye üniversitelerinde olduğu gibi Kanada Western Ontario üniversitesi'nde de gerek yüksek lisans (YL) gerek doktora (DR) tez çalışmasına başlamak için, "araştırma bilgisi yeterlilikleri" önemli ön koşullar içindedir. Bununla birlikte, Türkiye'den farklı bir uygulama da söz konusudur: araştırmacının gerek konu alanı gerek araştırma yöntem ve teknikleri ile ilgili alacağı dersler sadece tez aşamasına başlayana dek değil, başladıktan sonra da alınmaya devam eder. Örneğin **"*M620 ve M621 Yarım Ders Tez Yönlendirme*"** adını taşıyan yarıyıllık tez yönlendirme çalışmaları, genellikle yazılı ve sözlü yeterlilik sınavından sonra alınır. Bu derslerde, ilgili araştırma tekniklerini konu alanı üzerinde uygulamaya yönelik becerileri zenginleştirme hedeflenir. Bu çalışmalar süresince danışma komitesi, danışmana ve tez konusunun odak noktalarına onay verir.

Tez sırasında alınabilecek başka seçmeli dersler de vardır. Bunlar öğrencinin Danışma Komitesinin onayı ile belirlenen, doktora ya da yüksek lisans çalışmasına ve araştırma amaçlarına uygun ek derslerdir[3]. Alanın araştırılmasına ilişkin diğer dersler ile ilgili tanımlar aşağıdadır[4] (kodlar kesim 4.4.'de açıklanmıştır):

531 a/b/y Müzik Eğitiminde Görgül ve Niteliksel Araştırma: Bu dersin görgül kısmı, müzik psikolojisi alanındaki görgül araştırmalara özel biçimde, araştırmada yöntem bilim, deneysel tasarım ve verilerin istatistiksel çözümlemesini tanıtır. Niteliksel kısmı örnek oluşturan niteliksel çalışmaları eleştirel bir biçimde inceler ve müzik eğitiminde araştırmaları inceleme ve raporlamada kullanılan niteliksel yöntem ve teknikleri araştırır. Yarım derstir.

M539 a/b/y. Müzik Eğitiminde Felsefi ve Tarihsel Araştırma: Müzik eğitim bilimi alanı ile ilgili yayınlar ve onun sorunları çerçevesinde, felsefi ve tarihsel yöntemlere giriş verilir. Yarım derstir.

---

[3] Her öğrencini alanına göre belirlenen bu özel çalışmalar, ana ders kataloglarında yer almamışlardır. Bu nedenle bu dersler hakkında daha fazla ilgi verilemeyecektir.

[4] "M 600 Yazılı ve Sözlü Kavrayış Sınavı"nın yazılı boyutu da ders kategorisinde değerlendirilebilir.

Seminer (kodsuz ve kredisiz): Her akademik yılda en az bir seminer önerilir. İçeriği Türkiye'dekine benzerdir.

Tez ile ilgili koşullardan üçüncüsü, Yüksek Lisansta olduğu gibi Doktora programında da, aynı uzun izleği gerektirir. Tez Önerisi, önce sözlü ve dinleyiciye açık bir sunum sonucunda Danışma Komitesi tarafından onaylanır, ardından Lisansüstü Sekreterliği tarafından Lisansüstü Komitesine sunulur. Bu izlekler sonucunda öğrencinin tez önerisinin kabul edilmesini takiben Dekan Yardımcısı, Lisansüstü Komitesinin tavsiyesi üzerine, resmi olarak bir tez Danışmanı ve İkinci Okuyucu atar ayrıca alan uzmanı olan -tercihen kurum dışından- bir hakem belirlenir. Danışman, Lisansüstü Çalışmalar Fakültesinin bir üyesi olmak zorundadır. Lisansüstü Komitesi, öğrencinin önerdiği ve danışma Komitesinin onayladığı danışmanı önerinin değerlendirileceği her toplantıya davet eder.

Danışmanın doktora derecesi bulunmalı, araştırma deneyimi ve öğrenci denetimi deneyimi olmalıdır. Meslektaşları arasında itibar sahibi olma, ayrıcalıklı nitelikte bir araştırmayı denetleme ve danışmanın araştırma takımının güçlendirmesi ve zenginleştirmesi, danışman olmaya götüren başlıca etkenlerdir. Danışmalık, bir tür öğretme ve araştırma yönetme görevi olarak düşünülebilir. Öğrenci ile danışmanının görüşme sıklığı ortak kararlarına bağlıdır. Öğrencinin, gerektiğinde bölümündeki bir başka öğretim üyesinden ya da başka bir üniversitedeki ve hatta yurt dışındaki bir akademisyenlerden destek ve kılavuzluk isteme hakkı vardır (CA10).

Doktora ile ilgili başvuruları değerlendiren ve genel olarak doktora programının diğer yönlerini izleyen ekip, Doktora Şefi başkanlığındaki Müzik Alanı Doktora Komitesinin üyeleridir. Her öğrenciye, doğrudan onun programına danışmanlık yapan bir Danışma Komitesi atanır. Yardımcı Dekan program danışmanlarının, doktora tavsiye Komitelerinin, Doktora (PhD) Komitesi ve Lisansüstü Komitesinin çalışmalarını eşgüdümler ve kararlarını uygular, öğrencilere ve başvuranlara tavsiyelerde bulunur ve programın yönetilmesinde Müzik ve Lisansüstü Çalışmalar Dekanına karşı sorumludur. Her öğrencinin gelişimi, her

sömestrin kayıt döneminde Lisansüstü Ofisinde ve düzenli olarak öğrencinin kendi danışmanı ya da danışma Komitesi tarafından izlenir (CA12).

Lisansüstü Çalışmalar Fakültesinin üyelerinden seçilen ve tez çalışmasının bütün alan ve aşamalarında tam yetkili olan Danışma Komitesi, araştırmayı -ve dolaylı olarak danışmanı- yönlendirir, denetler ve onaylar. Yani, tezin konu seçiminden başlamak üzere, tüm aşamalarda Danışma Komitesi değerlendirmesi ve onayı, doktora programında da gereklidir.

M 600 Yazılı ve Sözlü Kavrayış Sınavı'na gelince; bu sınavın yazılı boyutu, Doktora Komitesinin önerdiği oldukça geniş kapsamlı bir dizi soruya karşılık olarak, her biri için dört hafta içinde, yaklaşık yirmi sayfalık üç ödev yazılmasını zorunlu kılar. Makul olmak kaydıyla, sınav için öğrenci kendi başlama tarihini seçebilir. Yeni bir sınav yaratmak birçok fakülte üyesini işe koşmayı gerektirdiğinden, öğrencilerden ödevlerini yazmayı umdukları günden en az bir dönem önce bilgi vermeleri istenir.

Kavrayış sınavlarının sözlü boyutu ise yazılı metin teslim edildikten sonra planlanır. Öğrencinin Danışma Komitesinin üyelerinin tamamının yanı sıra tüm Doktora Komitesinin üyeleri sınava katılabilir ancak sadece metni okuyanlar soru sorabilir. Şu sonuçlar olabilir:

1) Öğrenci sınavı başarır ve/ya da öğrencinin danışma komitesi tarafından değerlendirilecek tamamlayıcı bir çalışma yapması istenebilir.

2) Öğrenci sınavda başarısız olur ve uygun bir çalışma döneminden sonra sınavı tekrarlamaya davet edilir; ya da programı terk etmesi istenebilir.

Tez raporu geçerli akademik ve kurumsal kurallara uygun olarak yazılmalıdır. Varsa nota örnekleri profesyonel notasyonla yazılmalı, yine varsa fotokopi materyal yalnızca incelemenin kanıtları arasında zorunlu olması durumunda kullanılmalıdır. Savunmadan önce tez raporu, uzman hakeme incelettirilerek onayı alınır. Bundan sonraki süreç aynen yüksek lisans savunmasındaki gibidir.

4.5.3. Norveç Devlet Müzik Akademisi'nde Araştırma Alanı Dersleri ve Tez Çalışmaları[5]

A) Tez Çalışmasına Başlama Ön Koşulları ve Araştırma Alanı Dersleri

Norveç Devlet Müzik Akademisi (NO/NAM) müzik eğitimi lisansüstü programlarında yürütülen araştırmalarda **hedef** adayların yansıtıcı ve eleştirici düşünmesini ve müzik eğitimiyle ilgili araştırma yapmalarını sağlamaktır. Adaylar bu programa kabul edilmeden önce bir **müzik eğitimi alanında proje** sunmaktadır. "*Araştırmacı öğretmen/akademisyen*" kavramı ve "*kuram ile uygulama arasında köprü kuran öğretmen/akademisyen"* kavramı, programda bulunan dersler yardımıyla adaylara kazandırılmakta; dersler sonrasında adaylar **programa girişte sundukları proje** üstünde bir **danışmanla** kesintisiz olarak çalışmaktadır.

Gerek YL gerek DR kademesinde **tez çalışmasına başlamada tek ön koşul** adayların seçeceği dersler ve ile kuram-uygulama arasında denge kurulmasına dikkat edilmesidir. Sadece YL için "alan deneyimi" bu dengenin üçüncü ayağı olarak kabul görür. Diğer birçok ülkeden farklı olarak yabancı dil gerekleri, tez çalışmasından önce değil, programa girmeden önce sağlanması gereken bir koşuldur ve Norveççe ile İngilizce dışında zorunlu dil yoktur. Benzer biçimde, projenin kabulü de bir tez ön koşulu değildir çünkü o da programa girmeden önce sunulmaktadır. O halde incelenmesi gereken tek ön koşul araştırma alanı dersleridir.

Programda yer alan kuramsal araştırma dersleri, alan deneyimiyle yani tez çalışmasıyla birleştiğinde işlev kazanmaktadır. Araştırma derslerinin genel amaçları 21. yüzyılın uzman öğretmen ve akademisyen adaylarını, yansıtıcı ve eleştirici düşünen, araştırmaya, değerlendirmeye, uygulamaya ve bilgiye gereksinim duyan ve mesleki yaşamları boyunca alanlarıyla ilgili araştırma becerilerini aktif bir şekilde kullanan bireyler olarak yetiştirmektir. Bu amaca ulaşılabilmesi için temel gereklilik adayların "araştırmacı ve problem çözücü" kişiliğe sahip olmalarıdır.

---

[5] Bu kesimdeki bilgiler NO 9 ve 11 kodlu kaynaklardan (tez çalışmalarının yürütülüşü, komiteler) alınmıştır. Ders Listeleri ve Tanımları üniversiteden e-posta ile gönderilmiştir.

NO/NAM Müzik Eğitimi Yüksek Lisans programlarında *tez*, genellikle girişte sunulan bu proje üstüne biçimlenir. *Tez çalışmaları*, üç ders kategorisinden biri içinde yer alır ki diğer kategoriler *Müzik Eğitimi Kuramı* ve *Seçmeli Konular*dır. Bu 3 kategoriden her biri kredilidir ve ilk ikisi araştırma alanı ile ilgilidir. Programda yer alan kuramsal araştırma dersleri *Müzik Eğitimi Kuramı* ve *Seçmeli Konular* kategorisinde bulunabildiği gibi, eğitim araştırmaları ile ilgili bölümlerden ya da başka üniversitelerden de alınabilir. Öğrenciler bu dersler için gruplara ayrılır ve her bir gruba danışmanlık yapacak öğretim elemanları belirlenir. Bu derslerin tamamı aşağıda tanımlanmaktadır.

MHMQ1 Müzik Eğitimi Kuramı Kategorisi Altında Araştırma Alanı İle İlgili Dersler (Bu kategoriden alınacak derslerin toplam kredisi ECTS Kredisi 22,5)

Genel Müzik Eğitimi Kuramı: Bu ders şu konuları içerir: müzik araştırma yöntemleri ve bilimsel kuramlar arasında bağlantı kurma. Amaçlar, bilimsel bir konu alanı olarak müzik eğitimine bütüncül bir bakış açısı kazanmak ve müzik eğitimini araştırma ve geliştirme çalışmalarına bir alt yapı oluşturmaktır. Öğretim dili Norveççedir. Değerlendirme araştırma yöntemleri ve bilimsel kuram üzerine bir test ve verilen bir konuyu derste anlatmadan ibaret olan bir final sınavı ile not verilerek yapılır.

EDU Seçmeliler Kategorisi Altında Araştırma Alanı İle İlgili Dersler
(Bu kategoriden alınacak derslerin toplam kredisi ECTS Kredisi 22,5)

Araştırma Yöntemleri Birinci Ders I (ECTS Kredisi 10): Bu ders deneysel araştırma yapma konusundaki yöntembilimsel güçlüklere odaklanır. Nicel ve nitel yöntemler kuramı ve ardındaki mantık incelenir. İkinci olarak ders, uygulamasına dahil olan nitel keşif süreç ve araştırmalarının kuramını ve ardındaki mantığı incelemeyi amaçlar. Öğretim dili İngilizcedir. Değerlendirmede, ders notları, dersler ve tartışmalarla ilgili soruların sorulduğu altı saat süren bir yazılı sınav yapılacaktır (Notlar: Geçti ya da Kaldı).

Araştırma Yöntemleri Birinci Ders II (ECTS Kredisi 5): Bu ders, birincisini devamı olarak deneysel araştırma yapma konusundaki yöntembilimsel güçlüklere odaklanır. Nicel ve nitel yöntemler kuramı ve ardındaki mantık, nitel ve nicel araştırmaların tasarımı ve uygulanması, bu araştırmalardan yapılan çıkarımların geçerliliği incelenir. Amaç, eğitim ve sosyal bilimlerdeki deneysel sonuçlarda karşılaşılan yöntembilimsel güçlüklere yönelik bir anlayış kazandırmaktır. Uygulanışı normal dersler ve seminerlerden oluşur Öğretim dili İngilizcedir. Dersin sonunda öğrenci 6 saatlik bir yazılı sınav alır. Notlar: A, B, C, D, E ve F (Kaldı).

Araştırma Yöntemleri ve İstatistik (ECTS Kredisi toplam 20): Araştırma Yöntemleri ve İstatistik iki dersten oluşur:

1. Sosyal bilimler araştırma yöntemlerine kısa bir giriş. (10 kredi)

Ders, programın ilk yarıyılının sonunda verilir. Bu dersin konuları şunlardır:

Sosyal araştırma, sosyal yaşamı temsil eden diğer yollardan nasıl ayrılır? Sosyal bilimlerdeki ana amaçlar ve yaygın stratejiler arasındaki ilişkinin incelenmesi ve nitel ve nicel araştırmalarda veri toplama yöntemlerine kısa bir giriş. Açıklayıcı ve sonuç çıkarmaya yönelik istatistiğe giriş. Akademin yazılar ve araştırma bağlamında yazmaya nasıl başlanacağına dair uygulamaya dönük öneriler.

2. Sosyal bilimlerde deneysel araştırmalar. (10 kredi)

Ders, ikinci yarıyılın başında verilir. Bu ders, Ders 1'deki konu alanlarını genişletir ve sosyal bilimlerde deneysel araştırmalar yapma konusundaki yöntembilimsel güçlüklere odaklanır: Nicel araştırma yöntemlerinin ardındaki kuram ve mantık. Açıklayıcı istatistiksel ve çok değişkenli yöntemlerin tanıtılması.

Uygulanmasına dahil edilen nitel keşif süreç ve araştırmalarının ardındaki kuram ve mantık. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir araştırmada birleştirilmesi

İlk ders, öğrencilere sosyal bilimlerdeki araştırmaların özelliklerini tanıtmayı ve sosyal bilimlerde kullanılan istatistiksel yöntemlerin değeri ve sınırlamalarıyla ilgili anlayış kazandırmayı ve söz konusu yöntemlerin bazı uygulamaya dönük bilgilerini vermeyi amaçlar. İkinci ders öğrencilere sosyal bilimlerde deneysel araştırmada karşılaşılacak yöntembilimsel güçlüklerin anlaşılmasına yönelik bir anlayış kazandırmayı amaçlar.

Dersler, sınıf dersleri ve seminerlerden oluşur. Öğrencilerin değerlendirilmesinde ödevler ve final sınavı yer alır: Her bir ders için yazılacak zorunlu çalışmalar vardır. Çalışmaları onaylanmayan öğrencilerin yeniden yazmaları gerekir. Bu çalışmalar "Kaldı/Geçti" şeklinde derecelendirilir. Tüm zorunlu çalışmalar onaylandıktan sonra öğrenciler 6 saatlik bir yazılı sınava girerler. Notlar şu şekildedir: A, B, C, D, E ve F(Kaldı). Bir sınavdan kalan öğrenciye dönem sonunda ikinci bir sınav hakkı tanınır. İkinci sınavdan da kalması durumunda öğrenci geçmek için üçüncü ve son bir sınav için başvurabilir. Bu üçüncü ve son fırsat/sınav, bir sonraki dönemin başında ayarlanır. Üçüncü ve son sınavdan da kalması halinde öğrenci bir sonraki aşamaya geçemez.

İleri Düzey Araştırma Yöntemleri Dersleri (10 kredi): Esas olarak üç alt derse ayrılır: 1) İleri düzey istatistik dersi 2) Katılımcı Öğrenme ve Etkinlik yöntemleri dersi 3) İleri Nitel Yöntemler dersi

Verilen her bir ders, öğrencilerin talebine ve bu dersi verebilecek eğitim personelinin bulunup bulunmamasına göre yarıyıldan yarıyıla değişiklik gösterir. Bu dersler, araştırma sonuçlarının kendi çalışma alanlarıyla ilgili olarak anlaşılması, çözümlenmesi, üretilmesi ve kullanılması konularında öğrencilerin hazırlanmasını amaçlar. Uygulama, seminerler/atölye çalışmaları ile derslerin birleşiminden oluşacaktır. Tüm öğrencilerin en az %80 devam zorunluluğu vardır. Değerlendirme: Bir ders için yazılacak zorunlu çalışmalar vardır. Çalışmaları onaylanmayan öğrencilerin yeniden yazmaları gerekir. Bu çalışmalar "Kaldı/Geçti" şeklinde derecelendirilir. Tüm zorunlu çalışmalar onaylandıktan sonra öğrenciler 6 saatlik bir yazılı sınava girerler. Notlar şu şekildedir: A, B, C, D, E ve F(Kaldı).

Araştırma Önerisi Semineri (10 kredi): Ders, öğrencileri tez çalışmasına hazırlamayı hedefler ve araştırma önerisinin nasıl yapılacağını içerir. İkinci yarıyılın sonunda bir araştırma önerisi semineri yapılacaktır. Bunun için tez seminerine hazırlanan öğrencilerin hedeflenen tez araştırması konusunda 6 – 7 sayfalık bir özet yazmaları istenecektir. Seminerde tez önerileri ele alınacak, konular tartışılacak, üzerinde yorum yapılacak ve daha sonra öğrenciye geri verilecektir. Her bir uzmanlık alanını düzenleyenler yönetimsel koordinatörle birlikte öğrencinin tez

konusuyla mümkün olduğunca ilgili olan öğreticiyi belirleyeceklerdir. Her bir öğrencinin, uzmanlık alanıyla ilgili seminere katılması zorunludur. Sınav yapılmayacaktır ancak dersten geçilebilmesi için devam oranının %90 olması gerekmektedir. Tez önerisinin verilmesi, seminerin zorunlulukları arasındadır. Seminer atölye çalışması olarak yapılır ve öğrencilerin hedeflerine yönelik ilgili yaklaşımları birleştirir.

B) Tez Çalışmalarının Yürütülme Süreci

Daha önde de belirtildiği gibi, **tez**, müzik lisansüstü programları üç ders kategorisinden biridir ve bireysel öğretim dersi olarak geçer. Yüksek lisans için amacı şu şekilde verilmiştir: "Bilimsel bir konu alanı olarak müzik eğitimine ayrıntılı bakışı vermek ve müzik eğitimini araştırma ve geliştirme çalışmalarına ait alt yapıyı zenginleştirmek". Doktora içinse özgün bir bilimsel araştırma yapma ve sonuçlara dayalı işlevsel öneriler getirme amacı güdülür. Danışmanla yapılan her çalışma 45 dakika sürer. ECTS kredisi 45'tir. Tez yazım dili yüksek lisansta herhangi bir İskandinav dili ve doktorada İngilizce Norveççe ya da herhangi bir İskandinav dilidir. Tez çalışması süreci, aşağıda görüleceği gibi 4 aşamalıdır.

1. Programa kabul edilmeden **önce,** projenin verilmesi
2. Programda ders aşamasında araştırma yeterliliklerini kazandıran derslerin alınması
3. Programda ders aşamasından sonra, danışman kontrolünde çalışılması
4. Yazılı raporun ve öğrencinin sözlü sunumunun jüri tarafından değerlendirilmesi (Tezin final sınavı / başarılı-başarısız olarak değerlendirilir).

Tez süreci, araştırma projelerinin konusuna göre, çalışmanın **tek danışman**la mı daha **çok danışman**la mı yapılacağına karar verilmesi ile başlar. Öğrenciler derslerde kazandıkları bilgiler ışığında, bir **araştırma önerisi taslağı** hazırlarlar. Bu taslak danışmanla birlikte gerekli düzeltmeleri yapıldıktan sonra proje son şeklini almış olur. Adaylar araştırmanın problemi, amacı ve yöntemi aşamalarından oluşan bu projeyi **jüriye sözlü ve yazılı olarak** sunarlar. Proje jüri ve enstitü tarafından onaylanırsa, son eleştiriler alındıktan sonra adaylar verilerini toplamaya başlarlar.

Proje çalışması boyunca adaylara danışmanlar tarafından gerekli destek sağlanır. Sadece doktorada, eğitim bilimleri alanında ve müzik eğitimi alanında lisansüstü eğitim yapmış farklı akademisyenlerden oluşan bir jüri, belirli dönemlerde çalışmayı izler. Bu izlemelerde araştırmacı, jüriye araştırma süreci ile ilgili her konuda danışabilir.

Sürecin son aşaması araştırmanın rapor haline getirilip ve danışmana sunulması ile başlar. Sunulan araştırma raporu danışman tarafından incelendikten ve eleştirildikten sonra, olası düzeltmeler için adaya geri verilir. Düzeltmeler de tamamlandıktan sonra, çalışmanın raporu tüm jüri üyelerine dağıtılır. Son olarak, adaylar tezlerini jüri önünde savunurlar. Savunmada değerlendirme, yazılı rapor ve sözlü performans dikkate alınarak yapılır.

Doktora öğrencileri tezlerini ikisi enstitü dışından biri enstitüden olmak üzere, 3 kişilik bir jüri (tez komitesi) karşısında savunurlar. **Tez danışmanı bu jüride kesinlikle yer almaz.** Jüri tartışmalar sonunda tezin kabulü ya da reddine karar verir. Kabul durumunda kurum halka açık bir tartışma düzenler. Komite üyelerinden biri tezin ana konusunu açıklar, diğer biri yöntemsel ve bilimsel yönlere açıklık getirir ardından izleyiciler ortalama 4 saatlik bir süre boyunca tez sahibi öğrenciye ve komiteye sorularını yöneltir.

4.5.4. ABD Güney Carolina Üniversitesi'nde Araştırma Alanı Dersleri ve Tez Çalışmaları[6]

A) Tez Çalışmasına Başlama Ön Koşulları ve Araştırma Alanı Dersleri

Yüksek lisans tez çalışmalarına başlamadan önce yerine getirilmesi gereken koşullar aşağıdaki gibidir:

√ Resital ve araştırma kredileri hariç tüm dersleri başarıyla tamamlamış olmak

[6] Bu kesimdeki bilgiler US 13, 16 kodlu kaynaklardan (tez çalışmalarının yürütülüşü, komiteler vb) ve US 13, 18 kodlu kaynaklardan (Ders Listeleri ve Tanımları) alınmıştır.

√ Dil gereklerini yerine getirmiş olmak
√ Kapsamlı bir yeterlilik sınavını başarıyla geçmek

Doktora tez çalışmalarına başlamadan önce yerine getirilmesi gereken koşullar ise çeşitlenerek artar ve aşağıdaki sırayı izler:
√ Resital ve araştırma kredileri hariç tüm dersleri başarıyla tamamlamış olmak
√ Kesin adaylık sınavını vermek
√ Dil gereklerini yerine getirmiş olmak
√ Müzik Eğitiminde Özel Araştırma Projesi'ni (MUED 890) tamamlamış olmak
√ Kapsamlı bir yeterlilik sınavı başarıyla geçmek

Kesin adaylık sınavı: Sadece **doktora** adaylarının, 2 sömestrlik tam zamanlı çalışmayı tamamladıktan ve doktora adaylığı yazılı-sözlü sınavlarına girdikten sonra doktora çalışmasına devam edip edemeyeceği belli olur. Yani gerçek doktora adaylığı, doktoraya başlandığında değil, bu aşama geçildiğinde kesinleşir. Programa kabulü izleyen 1 yıl içinde adaylığın kesin kabulü gerçekleşmelidir. Doktora eğitimi çerçevesindeki tüm çalışmaları tamamlamak için kullanılabilecek en fazla süre 8 yıldır. Müzik Lisansüstü Yönetimi uygun gördüğü takdirde, derslerdeki geçersiz kredilerle ilgili olarak ek süre tanınabilir. Bu ek süre için öğrencinin, dersin güncel içeriğine yönelik bilgisine sahip olduğunu, o dersin eğitimcisinin düzenleyeceği bir sınava girerek kanıtlaması gerekir (dil gereklerinin karşılanmasından ve Resital ve Araştırma kredileri dışındaki tüm kredilerin kabul edilmesinden sonra). Yine sadece doktora adaylarının geçmesi gereken bir ön koşul, planlanan tez konusunda uzman olan bir alan hocasının yapacağı sınavla adayın konu alanı bilgisini kanıtlamasıdır.

Dil Gerekleri*:* *Yüksek lisans ve doktora* için ok yönlü sınavın planlanmasından önce, derece adaylarının yabancı bir dilde okuma yapabilme yeterliğini kazanmış olmaları gerekir[7].

Müzik Eğitiminde Özel Araştırma Projesi (MUED 890) Müzik eğitimi araştırmalarında doktora düzeyinde uzmanlaşma çalışmasıdır. Her aday müzik eğitiminde özel araştırma projesi tamamlamak zorundadır. Bu proje yerel, bölgesel

[7] Ayrıntılar için bkz: Tez Raporu Kesim 4.3. Sayfa 308-310

ya da ulusal bir müzik eğitimcileri toplantısında (sempozyum, kongre gibi) sunum için uygun kalite ve kapsamda ve yayımlanabilir nitelikte olmalıdır. Bu proje adayın tez projesinden farklıdır.

Çok-Amaçlı Sınav[8] yazılı ve sözlü olmak üzere iki aşamalıdır. Bu sınavın içeriği, **yüksek lisans** k**ademesinde** müzik eğitimi alan bilgilerinden, müzik tarihi/literatürü ve müzik kuramından oluşur. Sınavda başarısız olan aday, ikinci bir hakka sahiptir ancak üçüncü hak, ancak Müzik Lisansüstü Komitesi tarafından özel izin verildiği takdirde mümkündür. Sınavı yapan komite, öğrenciye ve danışmanına danışılarak, Müzik Lisansüstü Yönetimi tarafından atanır ve biri tez danışmanı olmak üzere 3 üyeden oluşur. Bu komite tez aşamasına geçiş öncesi verilen Çok Amaçlı Sınav'ı yapmakla görevli olduğu gibi tezin tüm diğer aşamalarında da öğrenciye rehberlik eder ve tezin bitiminde Savunma'da (Sözlü Sınav) tez jürisi olarak görev yapar.

Sınavın içeriği, **doktora kademesinde** müzik kuramları, müzik tarihi, müzik eğitimi tarihi, önemli müzik eğitimi felsefeleri, müzik eğitiminde güncel yaklaşımlar ve gelişmeler, son araştırmalar gibi müzik eğitimi alanındaki genel bilgilerden ve müziksel analiz ve tanımlama, temel müzik, çalgısal müzik, koral müzik gibi özel alan bilgilerinden oluşur. Ayrıca okul yönetimi ve organizasyonu, yöntem ve materyaller, araştırma, eğitim bilimsel izlekler gibi alanlardan da soru sorulabilir. Bu sınavlar doktora adayının yan branşının gerektirdiği bilgi ve becerileri de kapsar. Sınav komitesinde, üçü öğrencinin ana alanından, biri müzik tarihinden, biri müzik kuramından olmak üzere 5 üye bulunur. Sınavda başarısız olan aday, komite tarafından izin verildiği takdirde sadece 1 kez daha deneme hakkına sahiptir. Bu sürenin verilmesindeki amaç öğrencinin uygun dersleri tekrar almasını sağlamak ve böylece ikinci sınav için daha iyi bir seviyeye gelmesine fırsat tanımaktır. Ama öğrenci bu sınavda da başarılı olamazsa söz konusu kurumdan doktorluk unvanı alma hakkını kaybeder. Bu sınav doktora komitesi tarafından yapılır.

[8] Üniversitelerin tümü doktora kesin adaylığı için ön hazırlık sınavı yapmasa bile hepsi bütün ders ve seminerler tamamlandıktan sonra, bu üniversitedeki Çok Amaçlı Sınav gibi bir sınav yapar. Sınavlar o üniversitenin geleneklerine bağlı olarak isim alır. Bu sınavların asıl amacı kişinin tek başına bir araştırma yapmaya hazır olup olmadığına karar verilmesidir.

Doktora Komitesi: Her öğrenciye, kendisine ve danışmanına danışılarak Müzik Lisansüstü Yönetimi tarafından, doktora programının tüm aşamalarını izleyecek bir Danışma Komitesi atanır. Bu komite, biri asıl alanda, diğerleri müzik tarihi ve müzik kuramı alanlarında olmak üzere 3 profesörden oluşur. Bu komite, çok amaçlı sınavda ve tez sözlü sınavında olduğu kadar, adayın tüm diğer çalışmalarında da rehberlik eder. Öğrencinin bir alt alanda daha doktora yapmayı istemesi durumunda (doctoral minor=ikincil/yardımcı doktora) ya da Müzik alanı dışından bir ders almasının gerektiği durumlarda, komiteye ilgili alandan bir profesör daha eklenir.

B) Tez Çalışmalarının Yürütülme Süreci

Gerek yüksek lisans gerek doktora kademesindeki her öğrencinin, doktorasını tamamlamış bir danışmanı vardır. Danışman öğretim görevlisi, ders seçiminde, araştırma konularında, tez hazırlamada ve meslek seçimlerinde yardımcı olacak, öğrenimin tamamlandıktan sonra bile irtibatını devam ettirecek olan kişidir. Bu danışmanlar doktora çalışmalarının yürütülmesi ve koordinasyonundan sorumludur. Bazen bu danışmanlık görevi öğretim üyelerinin oluşturduğu bir komite tarafından yürütülür. Danışman ya da komite, öğrencilere ders, seminer ve araştırma konusuna dair program hazırlamada yardımcı olur, sınavların nasıl olacağı hakkında bilgi verir. Bir öğretim görevlisinin kaç doktora öğrencisine iyi bir şekilde danışmanlık edebileceği, öğrencilerin hangi alanda çalıştıklarına, profesörün diğer sorumluluklarına ve programa kabul edilen öğrencilerin kalitesine bağlıdır. Danışman ile öğrencinin tez çalışması için hangi sıklıkla buluşacakları aralarındaki anlaşmaya göre belirlenir. Bir öğrenci, kendi fakültesindeki diğer öğretim üyelerinden ve diğer ülkelerdeki akademisyenlerden de yardım alabilir.

Tez çalışmaları şöyle bir süreç içinde gerçekleşir: İlk olarak tezin yazılacağı araştırma alanı onaylanır, daha önce öğrenciye danışmanlık yapmış olan kurul içinde bulunan ya da bulunmayan üyelerden seçilen ve dekan tarafından atanan beş kişilik bir tez kurulu oluşturulur. Öğrencinin çalışmalarını yöneten öğretim görevlisi bu kurula yetki verir. Bu şekilde oluşturulan kurul (Danışma Komitesi) öğrenciye planlama aşamasının başlangıcında fikirlerini geliştirmeleri noktasında yol gösterir.

MUSC 799 Yüksek Lisans Tez Araştırması, fakülte danışmanının yönetiminde yüksek lisans teziyle ilgili araştırmadır. Bir yüksek lisans öğrencisinin çalışması, en azından araştırma ve inceleme niteliği taşır. Tez 3 kredidir. Doğru yöntem seçimi ve iyi planlanan bir süreç önem taşır.

MUSC 899 Doktora Tez Araştırması fakülte danışmanının yönetiminde doktora teziyle ilgili araştırmadır. Bir doktora öğrencisinin tez çalışması için ise önceden şu konular üstünde düşünmesi önerilir:

• Konu seçiminde orijinalliği hem de popülerliği yakalamak,
• Gerçekten ilgili alanında olan bir konu seçmek
• Konunun ileriki kariyerde birçok kapıyı açabilecek bir anahtar olabileceğini göz önünde bulundurmak
• Alanında kabul gören, başarılı iletişim kurulabilecek bir danışman ile çalışmak
• Konu alanındaki alt yapıyı ve güncel çalışmaları izliyor olmak

Müzik Eğitimi Doktora (Ph.D.) Tezi için aday, çok amaçlı yazılı sınavının verilmesinden en fazla 5 yıl sonra, Tez Komitesinin, Müzik Lisansüstü Yönetiminin ve Üniversite Lisansüstü Çalışmalar Dekanı'nın onayıyla, hazırladığı tezi sunar. Tez projesinin ve asıl tezin hazırlanmasındaki yönergeler müzik lisansüstü ofisi tarafından hazırlanır. İşlem basamakları aşağıdaki gibidir:

• Tez komitesinden randevu alınır
• Bir yarıyıllık istatistikler tamamlanır
• Müzik eğitiminde özel araştırma projesi tamamlanır
• Rapor çalışma amaçlarının özetini, bölüm başlıklarının çerçevesini, izlenilen özel yöntemleri ve ana kaynakları içerir.
• Kamuya açık bir toplantıda tezin sözlü sunumu yapılır.

Yüksek lisans sözlü tez sınavı kamuya açık olmayabilir ve doktoranınki kadar zorlayıcı değildir. Tezim amacı yöntemi ve ulaştığı sonuçlar özetlenir ve komite iki karardan birini alır: 1) başarılı sayılan öğrenci mezun olur ya da önce bazı düzeltmeler yapar. 2) başarısız sayılan öğrenci, belirli bir bekleme süresinin ardından

(çoğu zaman üç ila altı ay arasında) ikinci bir sınava girebilir. Ama bu öğrenci için son şanstır. Çünkü iki sınavdan fazla hak yoktur.

Doktora/Sözlü Tez Sınavı, mezuniyetten en geç 1 ay önce gerçekleşir. Her doktora öğrencisi tezini başarılı biçimde savunmak durumundadır. Savunmanın içeriği araştırma yapılan alana göre değişir. Bazı alanlarda savunma, temelde öğrencinin mantıklı analiz ve tartışma yapıp yapamadığını test eder. Bu sınavların içeriği, öğrencilerin düşüncelerini ve bazı konularda yorumlarını, kendilerini uygunluk ve anlattığı konuya hakimiyeti yönünden test eden kişilere karşı sunması ve savunmasından oluşmaktadır. Diğer alanlarda ise, öğrencinin deneysel sonuçları, bilgi toplama yöntemlerini ve sonuçların yorumlarını savunması gerekmektedir. Bu sınavlarda beklenen, öğrencinin araştırma sonuçlarında elde ettiği bulguları savunmasıdır. Denetleme kurulunun görevi tezi okuyarak ve sınav yaparak öğrenci hakkında karar vermektir. Kurul kararı açısından, çoğunluğun kararı geçerlidir. Çoğunluk tezi onaylarsa öğrenci doktorasını vermiş sayılır. Sözlü savunma sınavı sonunda başarılı sayılan ama değişiklik ve düzeltmeler yapılması istenen durumlarda öğrenciye belirli bir süre tanınır.

Kabul edilen tezlerin bir kopyası doktora yapılan kurumun kütüphanesine, bir diğeri Ulusal Bilgi Merkezine alınır. Bazen tezlerin bir kopyası da Michigan'da, Ann Arbor'da Uluslararası Üniversite Mikrofilmleri Merkezi'nde faydalanılması amacıyla fotokopi ve mikrofilm halinde bulunmaktadır.

US/SC Araştırma Alanı Dersleri Aşağıdaki Gibidir:

MUSC 707 Müzik Bibliyografyası ve Araştırma: (3 Kredi Tezli Müzik Eğitimi Mastırında ve 6 kredi Resitalli Müzik Eğitimi Mastırında Zorunlu) Bu derste, araştırma yöntemleri öğretilir ve materyalleri incelenir (referans çalışmalar, müzik kayıt koleksiyonları, süreli yayınlar, konulu kataloglar ve diğer kaynaklar). Amaç, öğrencilerin müziksel araştırma becerilerini geliştirmek ve bir lisansüstü araştırma projesi yazmaya hazırlamaktır. Benzer bir lisansüstü dersi başarıyla tamamlamış olan

öğrenciler ya da daha önce geniş bir araştırma yaparak yazılı becerilerini geliştirmiş olanların bu dersi almasına gerek yoktur.

MUED 790 Müzik Eğitiminin Sorunları: (3 Kredi Tezli Müzik Eğitimi Mastırında ve 6 kredi Resitalli Müzik Eğitimi Mastırında / Zorunlu / Seminer) Öğrencinin seçtiği bir problem alanında, araştırma prensipleri ile uyumlu bir incelemenin seminerle sunumunu içerir.

MUED 795 Müzik Eğitiminde ve Pedagojide Araştırma: (3 Kredi / Tezli ve Resitalli Müzik Eğitimi Mastırında Zorunlu) Müzik eğitimi ve Pedagoji araştırmalarında yöntem ve izlekler işlenir.

MUED 796 Müzik eğitimi araştırması Semineri (3 Kredi / Tezli Resitalli Müzik Eğitimi Mastırında ve Doktorada Zorunlu) (Ön koşul MUED 795) Müzik eğitiminde alan araştırması ve kritik analizler, bireysel araştırma amaçları ve sunumda en üst noktaya ulaşma

Yukarıdakiler dışında Tezli Müzik Eğitimi Mastırında toplam 9 krediden ve Resitallide 7 krediden çok almamak üzere, seçmeli dersler vardır. En az 1 tane seçmeli ders almak zorunludur. Bu dersler Eğitim Fakültesinden de alınabilir.

Müzik Bölümünden Alınabilecek Seçmeliler

MUSC 747 İleri Müzik Araştırması (2 Kredi / Ön koşul: MUSC 707) Müzik araştırma becerilerinin geliştirilmesi, lisansüstü projesi yazmaya hazırlık

MUSC 773-774 Pedagojide Seminer I ve II (3'er Kredi / Ön koşul: dersin 2. aşaması, bir öncekinin alınmış olmasını gerektirir) İleri düzeydeki piyano pedagojisi çerçevesinde problemlerin bir eğitmen gözetiminde irdelenmesi

MUSC 743 Müzik Tarihi Semineri (3 Kredi) Tarihi araştırmalarda yöntem, estetikte ve eleştiride problemler

MUSC 776 Piyano Pedagojisinde Günce Konular (2 Kredi) Araştırma konuları, eğitimsel yayınlar, ileri klavye becerilerinin öğretimi, bu alanda ders/program geliştirme

MUSC 757 İlköğretim Müziği Semineri (3 Kredi) İlk ve ortaokullardaki müzik ders kitaplarının inceleme ve değerlendirmesi; araştırma sonuçları ile pedagoji alanındaki gelişmelerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi; güncel bibliyografya

Eğitim bölümünden alınabilecek seçmeliler[9]

Tüm doktora adaylarının öğretime yönelik araştırma biçimlerinde rekabet gücüne sahip hale gelmesin gerekir. Anket araştırması, bağlılaşımlı, yarı deneysel, tarihi, vaka çalışması, etnografya çalışması ya da diğer kritik kuramsal araştırma biçimlerinde bilgi sahibi ve tam donanımlı hale gelmeyi gerektiren araştırma konularında bu dersler daha çok önem kazanır. Öğrenciler, hem nicel hem de nitel araştırma türleri için dersler almaya özendirilir. Bununla birlikte özellikle istatistik ile ilgili dersleri tercih eden öğrenci yok denecek kadar azdır.
831, öğrenci işlerinde, ileri eğitimde ya da alanda önemli profesyonel deneyimden önce eş zamanlı asistanlıkları olmayan tüm yüksek lisans adayları için gereklidir. Derece programında 12 saatten fazla staj dersi bulunmamaktadır.

632-633-634-635 Öğretimde Saha Sorunları I-II-III-IV (Her biri için 1, 2 ya da 3 kredi) Belirli bir alanda öğretim sorunları belirlenecek ve incelenecek, olası çözümler geliştirilecektir. Gözetim altında kendileri için ivedi olan sorunlara yönelik çözümler doğrultusunda işbirliği için çalışmakta olan okul personeline fırsat verilmesine vurgu yapılacaktır. Etkinlikler; seminerleri, bilim alanı ile ilgili yayınların incelemesini, gözlemleri, vaka çalışmalarını, materyal geliştirmeyi ve diğer uygulanabilir

[9] Eğitim Koleji Holmes Milli Eğitim Yenilemesi ve Ortaklığı Ağı'na üyedir. Kolej Profesyonel Eğitim Birimi'ne sıkıca bağlıdır (PEU) ki bu birim altı değişik kolej/okulu kapsamaktadır ve de Öğretmen Eğitimine Atama Ulusal Konseyinin tam yetkisini sürdürmektedir (NCATE). PEU'nun diğer kolejleriyle ve okullarıyla birlikte eğitimcileri lider olarak hazırlamak, öğretmen sertifikaları için dereceler, yardımcı sertifikalar ve ileri dereceler ve de ileri eğitim öncülüğünde sertifika programları olanakları sunar. Öğretim Liderliği ve Politikaları ve Öğretim Çalışmaları Bölümlerinden de der alınabilir.1) Eğitimi Danışmanlığı, Eğitim Araştırmaları, Eğitim Kuruluşları ve Altyapı, Eğitim Teknolojisi, Özel Eğitim alanlarında 2) Halk ve Yetişkin Eğitimi, Öğretim programları, Erken Çocukluk Eğitimi, İlköğretim, Lise Öğretimi bölümlerinde 3) Sanat Öğretimi, Genel Öğretim, Yükseköğretim Yönetimi gibi öğretmen eğitimi programlarında öğrenci olanlar gerekli dersleri alabilir. Araştırma yöntemleri, öğretime yönelik araştırma dersleri EDTE 710, EDTE. 711 ve EDRM 700 kodludur. Araştırma ve Ölçüm Dersleri EDRM 700, 711, 718 kodludur. Genel Temeller Dersleri EDFN 743 ya da 744, EDCS 725 ya da EDEL 715 ya da EDLP 700 EDRM 720 kodludur. Araştırma yöntemleri (PEDU 770 ya da EDRM 700), İstatistik (EDRM 710 ya da STAT 515 ya da BIOS 700) EDRM 711, STAT 516, BIOS 757, EDRM 724 ya da EDRM 740'tan yöntembilim alınabilir.

yaklaşımları içerecektir. Belirlenen sorunların hafifletilmesi ya da giderilmesi amacıyla tasarlanan kapsamlı bir önerinin geliştirilmesine önem verilecektir.

700 Öğretimde Araştırmaya Giriş (3 kredi) Öğretim konusunda araştırma yürütme kavramları ve yöntemleri

710 Öğretime Yönelik İstatistik I (3 kredi) Öğretim alanında ve diğer sosyal bilimlerdeki yüksek lisans öğrencilerine istatistik konusunda giriş ve istatistiksel yöntemlerin uygulanması konusundaki ilk derstir. Merkezi eğilim ve değişkenlik, normal dağılım, basit korelasyon ve regresyon, bir ve iki örnekli z ve t testleri ile chi-kare testi. İstatistik yazılımının kullanılması.

711 Öğretime Yönelik İstatistik II (3 kredi / Ön koşul: EDRM 710) Öğretime Yönelik İstatistik I'in devamı. Bir ve iki örnekler için çıkarım, faktoryel tasarımlar, tekrarlanan ölçüm tasarımları ve çoklu regresyon.

712 Parametrik Olmayan İstatistik (3 kredi / Ön koşul: EDRM 711) Öğretim alanında ve sosyal bilimlerde parametrik olmayan uygulamalı istatistik. Tekrarlanan ölçümler ve faktoryel tasarımlarda dağılım içermeyen çıkarım, mantıksal regresyon ve log-lineer analizi. İstatistik yazılımının kullanımı.

718 Araştırma ve İstatistiksel Paketler (3 kredi / Ön koşul: EDRM 710 ve EDRM 711) Öğretim araştırmasında var olan istatistiksel paketlerin gelişmiş kullanımı. İçerik değişkendir; konular önceden duyurulur.

724 Öğretim Anket Araştırmalarının Tasarımı ve Analizi (3 kredi) Öğretim anket araştırmalarındaki konular: anketlerin tasarımı, örnekleme, veri toplama, yanıt vermeyenlerle ilgili yapılacaklar, anket araştırması görüşmeleri, rasgele seçilmiş yanıt teknikleri, veri tablolaştırma ve grafik olarak betimleme.

737 Araştırma Stajı (her biri için 3er kredi / Ön koşul: Öğretim Araştırması Komitesinin rızası) Bir okul, devlet kurumu, Üniversite bölümü ya da bürosunda ya da işbirliği kurulan bir kurumda gözetim altında araştırma deneyimi.

740 Öğretim Alanında Nitel Araştırma (3 kredi) Doğal soruşturma, katılımcıların gözlemlenmesi, görüşmeler yapma, etnografya, öğretime yönelik tarih, sözlü tarih, görsel toplumbilim ve öğretime yönelik biyografi.

789 Yapısal Denklem Modellemenin İlkeleri ve Uygulamaları (3 kredi / Ön koşul: EDRM 711 ya da eşdeğeri) Güvenilirlik analizi, doğrulayıcı faktör analizi ve gözlemlenmiş ve gizil değişkenlerle yol analizi de dahil olmak üzere kovaryans yapısal modelleme kuramları ve uygulamaları.

810 Deney Tasarımı ve Analizi (3 kredi / Ön koşul: EDRM 711 ya da eşdeğeri) Öğretime yönelik deney yapımında sonuç çıkarmaya yönelik istatistiğin rolüne yönelik bir anlayış geliştirilmesine, istatistiksel analizde ortak testlerle ilgili çalışma bilgisine ve öğrencinin istatistiksel testleri uygulamasını içeren deneyleri tasarlama ve uygulama becerisi.

816 Korelasyon ve Çok Değişkenli Yöntemler (3 kredi / Ön koşul: EDRM 711) Kısmi ve çoklu korelasyon yöntemleri, çoklu regresyon, çok değişkenli varyans analizi, diskriminant analizi ve kanonik korelasyonu içeren gelişmiş istatistiksel uygulamalar.

878 Araştırma Tekniklerine dair Seminer (3 kredi / Ön koşul: ileri düzey doktora durumu ya da eğitmenin rızası) Öğretime yönelik araştırmada nitel ve/ya da nicel yöntemlerdeki kuramsal ve deneysel konular. İçerik değişkendir; konular önceden duyurulur.

897 Öğretim Alanında Tez Semineri (3 kredi / Ön koşul: ileri düzey doktora adayı pozisyonu) Konular, öğretim alanında önemli bir araştırmanın planlanması ve yürütülmesindeki başlıca meseleleri içerir. Birkaç fakülte üyesi katılır; adayların tezleriyle temel olarak ilgili olan orijinal araştırma tasarımlarını analiz edilmeleri için sunduğu bir forum sağlanır.

4.5.5. Avustralya New South Wales Üniversitesi'nde Araştırma Alanı Dersleri ve Tez Çalışmaları[10]

A) Tez Çalışmasına Başlama Ön Koşulları ve Araştırma Alanı Dersleri

Avustralya New South Wales Üniversitesi Müzik ve Müzik Eğitimi Okulu'nda (UU/NSW) tez çalışması yapmayı gerektiren 4 program vardır:

1) Müzik Felfesefesi Doktorası , PhDMus 1280
2) Müzik eğitimi Felsefesi Doktorası, PhdMusEd 1281
3) Müzik Araştırma Yükseklisansı, MMus (Research) 2396
4) Müzik Eğitimi Araştırma Yükseklisansı, MMusEd (Research) 2397

Bunlardan müzik eğitimi alnındaki 2 ve 4 numaralı programlarda tez çalışmalarına başlama **ön koşulları** aşağıdaki gibidir:

√ Tüm dersleri başarıyla tamamlamış olmak
√ Uygun bir konu seçiminde bulunmak
√ Dil gereklerini yerine getirmiş olmak
√ Araştırma Projesinin onaylanmış olması
√ Okul içerisinde iki haftalık Mezuniyet Sonrası Öğrenci ve Personel Seminerine katılımak

Müzik eğitimi lisansüstü programlarında tez çalışmasına başlamanın **en önemli koşul**u seçilecek konu ile ilgilidir. Birçok Avustralya üniversitesinde olduğu gibi, AU/NSW de, araştırma için öncelikli bazı konular önermektedir. Hedef, devlet için çalışan-çalışacak bilim adamlarını belirli alanlarda uzmanlaşmaya özendirmek ve buna göre yerleştirilmelerini sağlamaktır. Aşağıda AU/NSW'de özellikle desteklenen araştırma alanları belirtilmekle birlikte tez konusunun seçiminde son karar öğrencinin, danışmanının, bölümün ve üniversite kurulunun ortak görüşünü yansıtır:

[10] Bu kesimdeki bilgiler AU 11, 13 kodlu kaynaklardan (tez çalışmalarının yürütülüşü, komiteler vb) ve AU 12 kodlu kaynaklardan (Ders Listeleri ve Tanımları) alınmıştır.

Müziksel öğrenme kuramları ve bunların psikolojik yönleri
Müzik eğitimi ve öğretiminde yaratıcılığın pratik ve kuramsal uygulamaları
Karşılaştırmalı ve tarihi çalışmalar
Müzik eğitiminin felsefi, estetik ve sosyal yönleri
Müzik öğretiminde organizasyon, planlama, yönetimle ilgili müfredat geliştirme.
Yeni öğretim programları, metotları ve materyalleri geliştirmek
Öğretmen eğtimi koşulları
Müzik eğitiminde teknolojik gelişmeler

Dil Gerekleri: Tüm yüksek lisans ve doktora öğrencileri tezlerini çalışırken, dil gereklerini sağlamış ve varsa konularının gerektirdiği diğer dillerden en az birinde, okuma-anlama düzeyine gelmiş olmalıdırlar[11].

Araştırma Projeleri: **Yüksek lisans** öğrencilerinin tez çalışmaları başlamadan önce başarılı bir tez önerisinde bulunmaları gerekmektedir. **Doktora** öğrencileri hem araştırma probleminin tanımlandığı ve öneminin vurgulandığı hem de problemi analiz etmede kullanılacak yöntemleri sınırlandıran bir tez önerisi sunmalıdır.

Lisansüstü Öğrenciler ve Akademik Elemanlar Araştırma Semineri: Bu forumlar, lisansüstü araştırma öğrencilerine tüm müzik araştırma alanlarında eleştirel düşünme yetilerini geliştirmelerini sağlar ve aynı alandaki diğer lisansüstü araştırmacılar ve akademik elemanlar ile çalışmalarını tartışıma olanağı verir. Her yıl öğrencilere, Avustralya'nın çeşitli yerlerinden ve deniz aşırı ülkelerden gelen seçkin konuklara hazırladıkları çeşitli müzikal konular ve araştırma alanlarındaki akademik çalışmaları sunma olanağı verilir. Öğrenciler, okul içi ve fakülte içi seminerlere olduğu kadar bu büyük araştırma seminerlerine de katılmaya ve bizzat kendileri sunmaya özendirilirler.

[11] Ayrıntılar için bkz: Tez Raporu Kesim 4.3.5. S.314

Araştırma alanı derslerinin tanım ve özellikleri

Aşağıda tanımları verilen her ders haftada 2 saat alınmaktadır ve 8 krediliktir. İlk üç ders Müzik ve Müzik Eğitimi Okulu'nun sunduğu derslerdir. Sonrakiler, lisanüstü araştırma öğrencileri için Güzel Sanatlar ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nin ve Eğitim Bilimleri'nin sunduğu araştırma kuram ve metotları ile pratik yeterlilikler konularında isteğe bağlı derslerdir (ARTS5011 ve ARTS5012 hariç, onlar diğerlerinin ön koşuludur). Tamamı yükseklisans ve doktora araştırma öğrencilerine açıktır. Doktora öğrencilerinin Başarılı/Başarısız şeklinde ve yükseklisans öğrencilerinin notla değerlendirilmeleri söz konusudur. Sonuçlar yükseklisans öğrencilerinin transkriptlerinde görülür, doktoradakilerinkinde görünmez.

MUSC5130 Müzikte Araştırma: Başta müzikoloji olmak üzere, müziğin, tarih, analiz, performans, kayıt vb alanlarındaki başlıca yayınlar üstüne eleştirel değerlendirmelerin yapıldığı ve bu alanlarda araştırmanın kavramsal yapılarının işlendiği bir derstir. Özellikle güncel konu başlıkları üstünde durulur. Öğrenciler bu alanların araştırılmasıyla ilgili-gerekli yöntemsel becerilerle donatılır.

MUSI5131 Performansta Araştırma: Müzikal performansı müzikteki araştırmaların nasıl etkilediğini incelemek üzere dizayn edilmiştir. Müzikte performans ile bilimsel düşüncenin yüzyıllardır süren etkileşimleri sonucu oluşan sayısız kaynakları inceleyerek pratik uygulamaların nasıl oluştuğu sorusuna yanıt aranır. İcra pratikleri araştırma alanında, özellikle ritim ve tempo ile ilgili her tür yorum ve süslemeler üstüne yapılmış tarihi bilimsel inceleme ve yayınlardaki, ayrıntılı sonuçlara dayalı tartışmaların ele alınması, incelenmesi söz konusudur. Dersin işlenişinde, orijinal el yazmaları, basılı materyaller, ses kayırları gibi zengin materyallerden yararlanılır.

MUSI5122 Müzik Eğitiminde Araştırma: Müzik eğitimialanı araştırmalarındaki temel yaklaşımlar ve yöntemler incelenir. Ders, kalitatif, felsefi, tarihi, tanımlayıcı, deneysel araştırma teknikleri ve yöntemlerinin yanı sıra araştırmanın kavramsal

yapısını da tanıtır. Müzik eğitimindeki önemli araştırmaların eleştirel değerlendirmelerini ve yorumlarını içerir.

ARTS5012 Güzel Sanatlar ve Sosyal Bilimler Konusunda Tez Yazımı: Bu dersin amacı lisansüstü eğitim öğrencilerinin tez yazma yetenek ve becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Her hafta bir konu işlenir: tezin tam yapısı; bilim alanı ile ilgili olarak kullanılan yayınların gözden geçirilmesi; yöntem bölümü; giriş kısmının yazımı; tartışma bölümleri; sonuç, öneri ve araştırmacı beklentilerini karşılama bölümü ve özet. Aynı zamanda genişletilmiş bir zamanda yazma aşamasının planlanmasının nasıl olacağı da vurgulanır. Bu derste, alandaki önceki tezler incelenerek, akademik amaçlı tez ile uzmanlaşama amaçlı tezler arasındaki yazım ve anlatım farklılıklarının anlaşılmasını ve o tezlerdeki kaynaklardan nasıl yararlanılabileceğini de işler.

ARTS5022 Nitel Araştırma Yöntemleri: Sosyal bilimlerde nitel araştırmanın rolüne dair bir anlayış, nitel yöntemlerine kullanımı konusunda bilgi ve deneyim, kullanımlarıyla ilgili sosyal, kuramsal ve politik bağlam ile sınırlamalarının değerlendirmesini sunmayı amaçlar. Nitel veri analizi ile nitel araştırmanın yazılması ve sunulmasını içerir.

ARTS5060 Araştırma Önerinizin Geliştirilmesi: Lisansüstü araştırma öğrencilerinin ilk yılında, araştırmalara yönelik çeşitli yaklaşımlar kazanmaya yönelik bir temel oluşturmalarını sağlar. Ders, yıllık inceleme sürecinde sözlü olarak savunulacak olan kapsamlı bir tez önerisi olan, dereceye yönelik ilk kapsamlı yazılı çalışmalarının hazırlanmasında tez yazımının ilk aşamalarındaki öğrencilere destek olacak şekilde tasarlanmıştır. Konular araştırma sorusunun seçimi ve çerçevelendirilmesi, özgün bir katkı yapmak, araştırma önerisi yazmak ve alandaki araştırmaya yönelik çeşitli epistemolojik, yöntembilimsel ve kuramsal yaklaşımların tartışılmasını içerecektir.

ARTS5024 Araştırma Yazma ve Sunma: Tez yazma becerileri ve yetenekleri konusunda öğrencilere yardımcı olur. Haftalık oturumlar tezin genel yapısını, girişin

yazılmasını, bilim alanı ile ilgili yayınların incelemesini, yöntembilim bölümünü, tartışma bölümlerini, sonuç ve özet ile inceleyicilerin beklentilerini anlamayı kapsar. Yazma işleminin genişletilmiş bir zaman diliminde yönetimi ile çok miktarda metnin organizasyonu üzerine odaklanılacaktır. Halihazırda uygulanan dilbilimsel ve eğitimsel araştırmaların gelişmiş akademik ve profesyonel yazıma uygulanmasını sağlar. Bir konferans makalesi ile dergi makalesi yazmayı ve seminer/konferans sunumlarına hazırlanılmasını içerir.

EDTS5120 Nitel Araştırma Yöntembilimi: Ders, farklı nitel yöntem türlerinin incelenmesine odaklanır. Araştırmanın çeşitli yönleri ele alınır: betimsel yöntemler, görüşme teknikleri, anketlerin oluşturulması, veri toplama (ve bunlarla ne yapılacağı), araştırma süreçleri ve iletişim yolları (çoklu ortam). Metin yorumu, yazılı, sözlü ve sözlü olmayan (sanat, müzik), konu ve içerik analizi, konu oluşum türleri ve bilgi ile kuram arasındaki ilişkiye vurgu yapılır.

B) Tez Çalışmalarının Yürütülme Süreci

Müzik Eğitimi Araştırma Yükseklisansı 30,000-75.000 ve doktora tezi 80,000-100,000 kelimelik bir tez sunmayı gerektirir. Tezler, başka bir dilde yazılmaları onaylanmadıkça İngilizce olarak yazılmalı ve monografi tarzında olmalıdırlar. **Yükseklisans** için adaylar, hem araştırmanın yapısal temellerini öğrenir ve yeni tekniklerle tanışır, hem de doktoraya göre kapsamı ve düzeyi sınırlanmış orijinal bir araştırma üzerinde çalışırlar. Orijinallik her ne kadar mümkün olduğunca cesaretlendirilse de, çalışma, yaklaşık olarak başlangıç düzeyinde formüle edilebilir bir problemi ve sınırlı tekniklerin pratik kullanımını içerecektir. Araştırma hem eleştirel ve yaratıcı aktivitelerle insan bilgi birikimini zenginleştirmek üzere düzenlenmiş sorgulayıcı yöntemleri hem de yeni keşifler ya da yenilikçi düşüncelerin gelişimi ile var olan bilginin yapıcı eleştirilerle kuramsal olarak arıtılmasından oluşan sentezi içerir. Araştırmanın amacı, araştırma sonuçlarının yayımlanması ve pratik uygulamalarla kamuya kanıtlanmasıdır.

Doktora için gerekli araştırma becerilerine sahip olduklarını kanıtlayanlar tez önerisini verdikten sonra gerçek doktora programına geçerek başarılı bir araştırma deneyimi ile tanışırlar. Adayın, yüksek lisans araştırmalarına göre oldukça orijinal bir çalışma ile bilgi dünyasına farklı bir katkıda bulunması beklenir. Orijinallik, yüksek lisans araştırmalarından çok daha önem taşır ve çalışma, başlangıç düzeyinde formüle edilebilir bir problemin ötesinde, geniş bir kapsama sahip olmalıdır. Bazı bölümler, ders aşamasında da yazılı çalışmaları sunmayı gerektirir. Çalışmaların ilerleyen aşamalarında, aday giderek danışmanından bağımsız hareket edebilmelidir. Tezin kabul edilip doktoranın tamamlanabilmesi için gereken koşul, özgün bir araştırma yapmaktır. Tez yapıldığı alandaki çalışmalara önemli bir katkıda bulunurken, yeni gerçeklerin ortaya çıkarılması ve elde edilen bulguların yorumlanması başarıyla tamamlanmalıdır. Hazırlanan tezle öğrencinin uygun çalışma tekniklerini ve bunların sınırlarının ne olduğunu bildiğini göstermesi beklenir.

Tez çalışmalarının yönetimi, üniversitelerin bölüm başkanları ya da fakülte dekanlıklarınca, Mezuniyet Sonrası Çalışmalar Ofisi'ne, Akademik Yetkililere ya da İleri Derece Eğitim Kurulu'na verilmiştir. Her öğrencinin çalışmalarını denetleyen bir danışmanı vardır. Bu kişiler genellikle dördüncü sınıflara ders veren, araştırma yapma konusunda deneyimli ve halen aktif bir şekilde araştırma yapan öğretim üyelerinden seçilmektedir. Doktora öğrencisi ile danışmanın ne sıklıkta görüşecekleri yapılan karşılıklı anlaşmalarla belirlenir. Bir öğrenci fakültenin herhangi bir üyesinden ya da başka üniversitelerdeki akademisyenlerden yardım alma hakkına sahiptir. Bu çalışmaların işleyiş ve denetlenmesini öğrenci ve danışmanı planlar. Yani Türkiye'deki gibi periyodik bir komite izlemesi yoktur.

Tezlerin değerlendirilmesi için, normalde iki, bazen üç kişi üniversite tarafından denetleyici olarak atanır. Denetleme için görevlendirilen kişiler çoğu zaman tez konusu hakkında uzman kişilerdir. Denetleme için görevlendirilenlerden biri dışardan bir görevli iken diğer ikisi bölüm üyelerinden seçilir. Danışman ile denetleyici aynı kişi olamaz. Her adaydan kendi tezinin üç kopyasını Değerlendirme Kuruluna (doktorada Doktora Kurulu'na) vermesi istenir. Bu özetin alınmasıyla

birlikte danışmanın bölüm başkanına verdiği rapor doğrultusunda tezin tamamlanması gerekir.

Denetleme için görevlendirilenlere bir tezi tamamen incelemeleri için altı ila sekiz hafta arası bir zaman verilir. Bu süre zarfında bir rapor hazırlanamaz ise iki ek hafta daha verilir. Doktora programlarının yönetiminden sorumlu kurul, denetleme yapan kişilerden, uygun şekilde hazırlanmış yazılı bir rapor ister. Raporların uzunluğu genellikle iki ya da üç sayfa kadardır ve tezde yapılan baskı ve dilbilgisi hatalarını göstermektedir. Sonuçta, Tez Kurulu, denetleyici kişiden ve diğer akademik birimlerden gelen tavsiyeler doğrultusunda son kararını verir. Ya adaya hiçbir koşul olmadan yüksek lisans mezuniyet derecesi/doktorluk unvanı verilir, ya bu işlem üniversitenin tatmin olacağı şekilde tezde bazı değişiklikler yapıldıktan sonra gerçekleşir. Büyük çaplı sorunlar saptanmışsa, adayın tezini tekrar gözden geçirip ikinci bir kez sınava tabi tutulmasına izin verilir. Gözden geçirme ve tezin tekrar savunulması sadece bir kez yapılabilir. Kabul edilebilirlik-düzeltilebilirlik sınırını aşan durumlarda aday mezun olamaz. Başarı ile tamamlanan tezlerin bir kopyası unvanın alındığı üniversitenin kütüphanesinde saklanır.

4.5.6. Avusturya Müzik ve Dramatik Sanatlar Üniversitesi'nde Araştırma Alanı Dersleri ve Tez Çalışmaları[12]

A) İkinci Diploma (Yüksek Lisans) Sınavları, Tez Çalışmalarının Ön Koşulları ve Yürütülmesi

Avusturya Müzik ve Dramatik Sanatlar Üniversitesi'nde (AT/MDA) öğrenciler, araştırma alanı ile birinci diploma (lisans) kademesinde tanışır[13]. Yüksek

[12] Bu kesimdeki bilgiler AT 13, 15, 16, 17 kodlu kaynaklardan alınmıştır.

[13] Birinci Öğrenim Bölümü için, dersleri oluşturan bütün öğretim etkinliklerindeki sınavları, dal sınavlarını ve genel sınavları başarıyla vermekten oluşan birinci diploma sınavının ardından, konusu çalışmanın altı ay içinde bitirilmesine olanak verecek nitelikte bir tez çalışması yapılır. Bu çalışmanın konusu öğrencinin kendi dalının dışında bir dalda da olabilir. Hem Genel Müzik ve Çalgısal Müzik Eğitimi programlarında her iki dala eşit şekilde yayılması gereken (14+14) hem de Klasik Müzik ve Caz Ses ve Çalgı Öğretmenliği Programlarında toplam 28 ECTS kredilik bu tez çalışmasından sonra öğrenim tamamlanır.

lisans kademsinde bu deneyimlerinden yararlanan öğrencileri, tez çalışmalarına başlamak için bekleyen **ilk ön koşul** "**diploma sınavı**"dır.

1) Genel Müzik ve Çalgısal Müzik Eğitimi Programlarında İkinci Diploma (yüksek lisans) Sınavı

Bu sınavın **birinci kısmı**, İkinci Öğrenim Bölümü için öngörülen dersleri oluşturan bütün öğretim etkinliklerindeki sınavları, dal sınavlarını ve genel sınavları başarıyla vermekten oluşur. İkinci diploma sınavının birinci kısmı ayrıca serbest seçmeli derslerin başarıyla tamamlanmasını, birinci çalgıda herkese açık 4 ECTS kredilik uvertür ya da konser ve şan/caz ve pop müzik (Müzik Eğitimi Dalı) ya da birinci ve ikinci çalgıda (Çalgısal Müzik Eğitim Dalı), okul stajını ve sanatsal diploma sınavının başarıyla geçilmesini kapsar. İkinci diploma sınavının **ikinci kısmı** ise bir komisyon sınavı şeklinde sınav senatosu tarafından yapılır. İkinci diploma sınavının ikinci kısmının bir sınav konusu **diploma tezi**nin yazıldığı eğitim dalından, ikincisi ise ikinci öğrenim dalından seçilmelidir. İkinci diploma sınavının ikinci kısmı sözlü olarak yapılır (bir tür tez savunması).

Müzik Eğitimi Dalı'ndaki Sanatsal Diploma Sınavı, bir komisyon tarafından yapılan sınavdır ve öğrencinin kendi seçeceği bir konu hakkında 20–30 dakikalık bir sanatsal projenin tasarlanması, gerçekleştirilmesi ve sunumundan oluşur. Projenin tasarlanması:

a) Projenin yazılı tasarısı aşağıdaki alanlardan en az birini dikkate alacak şekilde oluşturulmalıdır: Ansambl, mesleki öğretim, doğaçlama, araç-gereç sanatı, müzik ve hareket, müzik tarihi ve kültür tarihi, müzik prodüksiyonu, ikinci seçmeli dal.

b) Projenin gerçekleştirilmesi: Proje tek başına ya da başka öğrencilerle birlikte gerçekleştirilebilir ama öğrenci kendini sanatsal olarak (çalgı/ses) tek başına ifade etmek zorundadır.

c) Projenin sunumu: Diploma sınavı kurulu ile bir sınav görüşmesi şeklinde olur. Öğrenci sanatsal projesini içerik, yöntem ve organizasyonla ilgili bakış açılarından açıklamak zorundadır. Diploma sınavının konusu öğrenci ile danışman arasında en erken ikinci öğrenim bölümündeki öğrenimin başında birlikte belirlenmelidir.

Çalgısal Müzik Eğitimi Dalında sanatsal diploma sınavı, bir komisyon tarafından yapılır ve sanatsal bir programın her iki çalgıda (Şan) uvertüründen oluşur. Diploma sınavında yapılması gereken sorular, öğrenci ile öğretim görevlisi tarafından birlikte kararlaştırılır ve diploma sınavından en geç 12 hafta önce yetkili sınav senatosuna sunulur. Sınav senatosu bunların arasından diploma sınavında çıkacak soruları seçer ve sınav tarihinden en geç sekiz hafta önde öğrenciye yazılı olarak bildirir. Bir öğrencinin sanatsal diploma sınavına başvurabilmesi için, öğrencinin her iki çalgıda da üniversitenin (KUG) halka açık öğretim uygulaması konserlerindeki "öğretim uygulaması" dersine ve üniversite içindeki diğer öğretim uygulaması konserlerine aktif olarak katılmış olması gerekir. İkinci diploma sınavının ikinci kısmına başvurabilmenin koşulu ise birinci diploma sınavını vermiş olmaktır, yani ikinci diploma sınavının birinci kısmının her iki dalda da başarıyla geçilmiş olmak ve diploma tezinden geçerli notu almış olmaktır. Diploma sınavı için öğrenci rektör yardımcısına/ana bilim dalı başkanı yardımcısına bir dilekçeyle başvurarak sınav senatosunun oluşturulmasını ister.

2) Klasik Müzik ve Caz Ses ve Çalgı Öğretmenliği Programlarında İkinci Diploma (yüksek lisans) Sınavı

Klasik Yüksek lisans Öğrenimi Sanatsal Bitirme Sınavına yönelik olarak, her çalgı için sınavda istenen zorluk derecesini yansıtan bir örnek program belirlenmiştir. Öğrenciler benzeri bir programı, eserlerden bir tanesi 1950'den sonra bestelenmiş olmak kaydıyla, hazırlar ve sunarlar. Ses alanında ise, aday kendi ses dalına uygun olarak yüksek bir sanatsal seviyeye sahip olan ve sınav esnasında konser koşulları altında icra edilecek bir program sunmalıdır.

Klasik Müzik ve Caz Ses ve Çalgı Öğretmenliği Programları Yüksek lisans tezinin konusu en geç yüksek lisans öğreniminin 2 yarıyılı sonunda belirlenir ve konu alanı müfredat programında yer alan bilimsel alanlardan birinde olmalıdır. Öğrenci tez konusunu bölümün yetkili öğretim elemanının yaptığı öneriler arasından seçebileceği gibi kendisi de konu önerisinde bulunabilir. Konu seçiminde bir uzlaşma sağlanamazsa yüksek lisans tez konusunu ana bilim dalı başkan yardımcısı/rektör

yardımcısı belirler. Tezin konusunu kendi dalının dışında bir daldan seçmek de mümkündür. Bilimsel bir yüksek lisans tezinin yazılmasıyla bağlantılı olan bir çalışmanın bir kısmı tez danışmanının yürüttüğü diploma öğrencileri seminerine aktif katılımla gerçekleştirilmelidir. Yüksek lisans tezinin konusu, çalışmanın altı ay içinde bitirilmesine olanak verecek nitelikte olmalıdır. Tezlerin Almanca dışındaki bir dilde yazılabilmesi için ana bilim dalı başkan yardımcısından bu konuda önceden onay almak gerekmektedir. Yüksek lisans tezinin yazıldığı alandaki sözlü sınava kabul edilmenin koşulu yüksek lisans tezinin başarılı olarak değerlendirilmiş olmasıdır.

Klasik Müzik ve Caz Ses ve Çalgı Öğretmenliği Programlarında ***Yüksek lisansı Tamamlama*** için bütün derslerin sınavlarının verilmesi ardından genel bir sınav yapılır ve aşağıdaki kısımlardan oluşur:

Serbest seçmeli derslerin başarıyla tamamlanması
Yüksek lisans tezinin başarılı olarak değerlendirilmesi
Temel sanat dalındaki didaktik ve sanatsal bitirme sınavının verilmesi.
Yüksek lisans tezinin yazıldığı alandaki sözlü sınavın verilmesi

Temel sanat dalındaki didaktik bitirme sınavı bir komisyon tarafından yapılan sınavdır. Bu sınav çalgısal (şan) didaktiği konusunda bir sınavı kapsar. Aday kendi sınav programından yine kendi seçtiği bir eseri temel sanat dalındaki sanatsal bitirme sınavı için teknik, biçimsel, stilistik ve yorumsal açıdan örn. kendi yorumunun bir savunmasıyla açıklamak, bundan doğan pedagojik problemleri tanımak ve bu sorunlara didaktik çözüm olanakları sunmak zorundadır. Aday ayrıca sınav sorularını cevaplayarak kendi dalına özgü ders literatüründe geniş kapsamlı bilgiye sahip olduğunu kanıtlamak zorundadır.

Klasik Müzik Ses ve Çalgı Öğretmenliği t*emel sanat dalındaki sanatsal bitirme sınavı,* bir komisyon tarafından yapılan bir sınavdır ve bu sınav bir sanatsal programın sunumundan oluşur. Bu sınav için komisyona en az 90 dakikalık bir çalma süresine sahip sanatsal bir program sunmak zorunludur. Temel sanat dalında öğrencilerin derslerine en son girdikleri öğretmenler bu aday için en geç başarıyla

tamamlanan 2. yarıyılın sonunda bitirme sınavında sorulacak sorulara örnek olarak birçok öneride bulunmak zorundadır. Adayın kendisinin de bu konuda öneri getirme hakkı bulunmaktadır. Ama bu önerilerin uygun olup olmadığına temel sanat dalı öğretmeni karar verir. Sanatsal bitirme sınavında sunulacak programı sınav komisyonu seçer ve en geç sınava 6 hafta kala adaya yazılı olarak bildirir. Sanatsal bitirme sınavındaki çalgı çalma süresi 45 dakikadır. Genel olarak sınav programının akışını öğrenciler kendileri belirlerler.

Caz Müzik Ses ve Çalgı Öğretmenliği *temel sanat dalındaki sanatsal bitirme sınavı,* halka açık 40-50 dakikalık bir konser şeklinde yapılır. Program yaklaşım olarak mezun olacak öğrenciye uygun bağımsız bir sanatsal yapıda olmalıdır. Sınav programı sanat dalı müdürü ile öğrenci arasında belirlenir ve hazırlanır. Burada sınav programına uygun bir asamblenin oluşturulması ve organizasyonunda ve prova çalışmalarında öğrencilere destek verilmelidir. Aranjmanlar büyük ölçüde öğrencilerin kendileri tarafından çalışılmış olmalı ve ezbere çalınmalıdır. Yüksek lisans sınavının sanatsal kısmının olumsuz değerlendirilmesi durumunda bu sınava tekrar başvururken komisyona aynı sanatsal program sunulabilir. Yüksek lisans sınavının didaktik kısmının olumsuz değerlendirilmesi durumunda bu sınava tekrar başvururken sınav programında yer alan başka bir eseri de bu sınavda didaktik olarak açıklamak mümkündür. Yüksek lisans tezinin yazıldığı alanla ilgili sözlü sınavda aday yüksek lisans tezinin konusunun dışındaki alanlardaki bilgilerini de kanıtlamak ve yüksek lisans tezini daha büyük bir bilimsel bağlama oturttuğunu göstermek zorundadır.

B) Doktora Tez Çalışmalarının Ön Koşulları ve Yürütülmesi

Ders aşaması, Graz Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi ile Graz Karl-Franzens Üniversitesi tarafından birlikte yürütülmektedir. Zorunlu dal ve seçmeli daldaki bütün derslerin toplamı doktora sınavının birinci kısmını oluşturur[14].

[14] Zorunlu dalların derslerinin her kredisi için 2 ECTS Puanı (= toplam 24) ve seçmeli dalların dersleri için her kredisi için 1 ECTS Puanı verilir. Doktora tezi ise 92 ECTS Puanı (her yarıyıl için ortalama 23) ile değerlendirilir.

a) Zorunlu dal: Bilimsel alanda/yan alanda doktora tezi yazan öğrenciler için en az 12 ECTS kredilik dersten oluşur. Bunların 6–8 ECTS kredisi "Doktora tezi alanında bilimsel çalışmaya giriş" adlı özel öğrenim etkinlikleridir.
b) Seçmeli dal: Bunlar doktora tezinin konusuyla bağlantılı olmaları dikkate alınarak seçilen derslerdir ve en az 4 ECTS krediliktir. Seçmeli dalın dersleri ilgili doktora öğreniminin yapıldığı alandan, bu alana yakın bir bilimsel alandan/yan alandan ya da disiplinler arası bir eğitim amacıyla ve bilimsel kuram bakımından derinleşmek amacıyla eşdeğer diğer bilimsel alanlardan alınabilir. Buna izin verip vermemek dekanın yetkisindedir.
c) Adayın önceki eğitiminin denkliği ile ilgili ekler gerekiyorsa, tamamlama derslerini almak zorundadır. Bu tamamlayıcı dersler ve sınavlar doktora tezinin alanına özgü koşullarına göre ayarlanır ve her durumda içerik ve miktarına göre dekan ve doktora tez danışmanı tarafından birlikte belirlenirler. Tez çalışmasının kendisi 14 ECTS kredidir.

Doktora sınavının ikinci kısmını ise komisyon tarafından yapılan bitirme sınavı oluşturur ve doktora öğrenimi herkese açık olan ve komisyon tarafından yapılan bu genel sınav (doktora bitirme sınavı) ile sona erer.

Doktora tezinin konusu Graz Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi'ndeki bir bölümden ya da Graz Karl Franzens Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde var olan doktora öğrenimi alanlardan birinden alınabilir ve öğrencinin daha önce bitirdiği öğrenim ile mantıklı bir bağlantısı olmasına dikkat edilerek öğrenci ile tez danışmanının hemfikir olduğu ve var önerilerden seçilir. Öğrenci doktora tez konusunu ve danışmanını çalışmalarına başlamadan önce bir kez ve tezin teslim edilme tarihine kadar tez konusunu ve danışmanın değiştirilmesi durumunda ikinci kez, dekana yazılı olarak bildirmek zorundadır. Doktora tezinin çalışılması ödenek ve malzeme kullanımını gerektiriyorsa bu durumda tez konusunun belirlenmesine ancak enstitü müdürü yapılması düşünülen çalışma hakkında bilgilendirildiyse ve

enstitü müdürü öğrenim ve araştırma etkinliklerini önemli ölçüde olumsuz etkilediği gerekçesiyle bu tez konusuna bir ay içinde itiraz etmediyse izin verilir.

Öğrenci bu tezle, diploma tezinden beklenen koşullardan öte, güncel bilimsel araştırma alanındaki problemleri kendi başına çözebilecek kabiliyete sahip olduğunu göstermek zorundadır. Doktora tezi bağımsız bir orijinal çalışma olmalı ve öğrencinin kendisi tarafından hazırlanmış ve yazılmış olmalıdır.

Tez danışmanı olarak üniversiteden öğretmenlik yetkisine sahip bir öğretim görevlisi ya da emekli ya da gerekçesi kabul edilmek koşuluyla başka bir üniversiteden (yurt içi ve dışından) bir profesör seçilebilir. Ancak seçilen bu profesörün öğretmenlik yetkisine sahip olduğu alan, doktora tezinin yazılacağı bilim dalını/yan dalını kapsamak zorundadır.

Tezi değerlendirecek ve öğretmenlik yetkisine sahip olması gereken jüri, araştırmanın konu alanında ders veren öğretim üyeleri arasından oluşturulur. Bununla birlikte, jürideki üyelerden biri doktora tezinin yazıldığı alana yakın olan başka bir bilimsel alandan seçilebilir. Bu jüri, çalışma sürecinde gereksinim halinde tezi değerlendirir ve bitiminde savunma jürisi görevini yapar.

Jüri üyeleri doktora tezini en geç dört ay içinde değerlendirmek zorundadırlar. Üyelerin doktora tezini farklı değerlendirmeleri halinde, önerilen değerlendirmelerin aritmetik ortalaması alınır ve bu ortalama küsuratlı çıktığı takdirde tam sayıya tamamlanır. İki jüri üyesinden birisi tezi olumsuz değerlendirdiği takdirde dekan üçüncü bir üye görevlendirir. Bu üçüncü üyenin de tezi olumsuz değerlendirmesi durumunda tez kabul edilmemiş olur. Her durumda tez hakkındaki raporlar ve değerlendirme sonuçları öğrenciye yazılı olarak bildirilir.[15]

[15] Yurt içindeki ya da yurt dışındaki lise sonrası eğitim veren tanınmış bir eğitim kurumunda olumlu değerlendirilen bilimsel çalışmalar, bir doktora tezinden beklenen koşullara uygun oldukları takdirde öğrencini dilekçesi üzerine öğrenim komisyonu başkanı tarafından kabul edilmek zorundadır.

Öğrenci aşağıdaki koşulları yerine getirdiği takdirde dekana bitirme sınavına girmek istediğini bildirir:
a) Zorunlu dal ve seçmeli dalda ve de gerektiği takdirde tamamlayıcı derslerde doktora sınavının birinci kısmı için gerekli bütün derslerin sınavını başarıyla tamamlamış ise
b) Doktora tezinin başarılı olarak değerlendirilmiş ise. Bitirme sınavının konusu, doktora tezinin savunması ve zorunlu dal ile seçmeli daldaki sınavdır.

Doktora bitirme sınavı herkese açık bir sözlü sınav şeklinde ve azami bir buçuk saatlik süre içinde bütün sınav komisyonu tarafından yapılmak zorundadır. Sınavın ilk üçte birlik kısmında doktora öğrencisi doktora tezini kısaca tanıtır ve tezin sonunda elde ettiği sonuçları savunur. Zorunlu dal ve seçmeli dal sınavı çerçevesinde bu sınav için görevlendirilen komisyon üyeleri yanında öğretmenlik yetkileri sınavın yapıldığı dalı kapsamak kaydıyla sınav komisyonunun diğer bütün üyeleri de sorular yönelterek etkili olabilirler.[16] Aday, bitirme sınavı sonunda bilimsel yeterliğini ve sınav konularının temel problemlerine iyice hakim olduğunu kanıtlamak zorundadır.

Sınav komisyonu başkanı bitirme sınavının kurallara uygun akışını sağlamak ve bir sınav tutanağı tutmakla yükümlüdür. Sınava girilen bütün dallar bakımından bitirme sınavının sonucu hakkındaki görüşme ve oylama sınav komisyonu üyelerinin kendi arasında yapacağı kapalı oturumda yapılır. Sınav komisyonunun kararları oy çokluğu ile alınır; komisyon başkanının da diğer üyeler gibi oy hakkı bulunmaktadır, ama oyunu en sonunda kullanır. Sınav komisyonunun her üyesi sınav konularının

[16] Öğrenci doktora sınavına başvurusunda zorunlu dal ve seçmeli dalda kendisini sınav yapacak kişileri ve sınav tarihini belirlemek için dekana dilekçe verebilir. Dekan bitirme sınavını yürütmek üzere üç kişiden oluşan bir sınav komisyonu oluşturur. Graz Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi ya da Graz Karl Franzens Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden, öğrencinin sınava gireceği her dal sınavı için bir kişi (bir tanesi sınav komisyonu başkanı olmak üzere) görevlendirilmeli ve bu kişiler doktora bitirme sınavının yapıldığı dalı kapsayan bir öğretmenlik yetkisine sahip olmalıdırlar. İhtiyaç halinde öğretmenlik yetkileri bu üniversitelerdekine eşdeğer olmak ve sınavın yapıldığı dalı kapsamak kaydıyla sınav komisyonuna Avusturya'nın başka üniversitelerinden, sanat üniversitelerinden ve tanınmış yabancı üniversite ve yüksekokullardan üyeler de görevlendirilebilir. Bu komisyon, öğrenciye ve üyelere sınavdan en geç üç hafta önce açıklanır.

sonuçları hakkında karar verirken aynı zamanda bitirme sınavından edindiği genel izlenimi de göz önünde bulundurmak zorundadır.

Sınav komisyonu değerlendirme konusunda bir karara varmadığı takdirde, komisyon üyelerinin verdiği notlar toplanır ve ortaya çıkan rakam üye sayısına bölünür ve bölme sonucu küsuratlı bir rakam olursa tam sayılara tamamlanır. Bir bitirme sınavı ancak her sınav konusu en az "geçer" notuyla değerlendirildiği takdirde başarılmış sayılır. Birden fazla sınav konusundan "geçmez" notu alındığında doktora bitirme sınavı tamamen tekrarlanmak zorundadır, aksi takdirde sadece öğrenci sadece geçemediği konunun sınavını tekrarlar.

Araştırma kapsamı içinde üniversitelerde, anlaşılması en zor olan ders öğretim programları Avusturya Müzik ve Dramatik Sanatlar Üniversitesi'ninkilerdir. Üniversitenin web sitesinde doktora programı dahilinde hiçbir ders bilgisine ulaşılamamış, ilgili başvuru bürolarından gereken bilgileri sağlayıcı bir yanıt alınamamıştır. "Birinci ve ikinci diploma" olarak adlandırılan ve bu tezde "lisans ve yüksek lisans" olarak değerlendirilen programlar ise oldukça iç içe geçmiş durumdadır ve ders tanımlarının çoğuna ulaşılamamıştır. Elde edilen bilgiler, derslerin adları, ECTS değerleri ve içinde yer aldıkları genel kategorilerinin tanımları ile sınırlıdır. Ders kategorilerin tanımlarına dayanılarak, araştırma, alanın eğitimi ve eğitim derslerinin oldukça iç içe bir görünüme sahip oldukları söylenebilir. Bununla birlikte bir tahmin, iki kategorinin lisansüstü araştırma çalışmaları ile ilgili olduğu yönündedir. Bu kategoriler ve tanımları aşağıdadır:

Kurs (KS) ya da **Seminer (SE) Adlı Ders Kategorisi:** Sanatsal-bilimsel mesleki hazırlık eğitimi kapsamında kuramsal ve/ya da bilimsel uygulamalı çalışma şeklinde yetenek ve becerilerin, öğrencinin aktif katılımıyla (eleştirel tartışmalara katılma ve/ya da yazılı çalışmalar ve/ya da sözlü bir sunum şeklinde) aktarıldığı öğretim etkinliğidir. Öğrencilerin mesleki söyleme ve gerekçelendirme sürecine girmesini sağlayan bu derslere devam zorunluluğu vardır. Öğrencinin derse etkin katılımı, ödevlerini yapması, projeler üzerinde çalışması, rapor yazması beklenir ve dönem boyunca ara sınavlar yapılır. Bu derslerde öğrenci yoğunluğunu kontrol altına

almak amacıyla belirlenmiş kontenjanlar vardır ve derslere önceden kayıt yapılması gerekir.

Proje (PJ) Adlı Kategori: Bir ya da birden fazla büyük sanatsal, bilimsel, deneysel, kuramsal ve/ya da yapıcı çalışmanın (çalışmaların), projenin (projelerin) gerekli bütün çalışma aşamaları dikkate alınarak gerçekleştirildiği pratik içerikli öğretim etkinliğidir. Projeler ekip çalışması ya da tek kişilik çalışma şeklinde yürütülebilirler. Ekip çalışması halinde her öğrencinin bireysel başarısı değerlendirmek zorundadır. Okuma dersleri (Vorlesung) dışındaki bütün öğretim etkinliklerinin kendilerine özgü sınavları vardır. Öğretim görevlisi, ilk dersine başlamadan önce bu dersin amaçlarını, içeriklerini ve nasıl bir sınav yapacağını kısaca anlatmak zorundadır. Kendine özgü bir sınavı bulunan bir dersten başarılı olmak için o derse en az %80 devam zorunluluğu vardır.

Dikkati çeken bir nokta, Avusturya dışındaki ülkelerde "proje" sözcüğü ile adlandırılan çalışmaların, bir tez çalışmasının ön taslağını ifade ettiğidir. Avusturya'da ise proje (PJ) adlı kategori, bilimsel araştırma çalışmalarını kapsadığı gibi, konser gibi uygulamalı çalışmaların ayrıca diğer bireysel ya da grupla oluşturulan ve gerçekleştirilen müzik öğretim alanına yönelik projelerin tamamını kapsamaktadır.

AT/MDA-KUG'da birinci ve ikinci diploma (lisans ve yüksek lisans) eğitimi birleşik sayılabilecek bir yapıda olduğundan yukarıdaki iki kategoride her iki diploma programında yer alan derslerin adı verilmektedir.

Genel Müzik Eğitimi Dalı Lisans Dersleri içinde yukarıda belirtilen kategorilerden ikincisinde (PJ**)** **"**Disiplinler Arası Proje" adıyla tek ders (4 ECTS) yer almaktadır.

Genel Müzik Eğitimi Dalı Yüksek Lisans Dersleri içinde ise seçenek daha çoktur:
Disiplinler arası Proje (PJ - 2 ECTS)
Branş öğretim bilgisi (SE – 3 ECTS)
Diploma tezi yazanlara yönelik seminer (SE – 1 ECTS)

Seçmeli Seminer (SE - 4 ECTS: Caz ve Popüler Müzik, Müzik Kuıramı, Müzik Tarihi, Etno-müzikoloji, Müzikte Estetik ve Değerlendirme Araştırması, eski müzik ve icra uygulaması, Elektronik Müzik ve Akustik alanlarından ne az birinde)

Çalgısal Müzik Eğitimi Lisans ve Yüksek Lisans Dersleri içinde yukarıdaki kategorilerde herhangi bir ders belirtilmemiştir.

Klasik Yüksek Lisans Dersleri içinde ders çizelgeleri içinde söz konusu kategorilerde ders yer almaktadır:

Pedagoji dalında: Enstrümantal (şan) pedagojisi alanındaki özel derslerden en az birinde seminer (SE – 2+2 ECTS)

Müzik Kuramı dalında: Eser analiz metotları (SE-2 ECTS) ve Müzik Kuramı Tarihi(SE – 2 ECTS) olmak üzere iki ders

Müzik Bilimi Alanında: "Müzik Estetiği, Günümüz Müziği, Temel Müzik Kavramları ve Konseptleri, Kültürlerarası Karşılaştırmalı Müzik, Temsil-Uygulama, Caz v e Popüler Müzik" adlarında, her biri SE kategorisinde 2'şer kredilik 6 ders.

Kültür Yönetimi Alanında: 2 kredilik Diploma Öğrenimi semineri ve 20 kredilik tez.

Caz Müzik Yüksek Lisans Dersleri içinde

Pedagoji dalında: Çalgı-Şan pedagojisi alanındaki özel derslerden en az birinde seminer (SE – 6 ECTS)

Müzik Kuramı dalında: Analitik Çalışma Yöntemi (SE – 2 ECTS) ve Müzik Kuramı Tarihi (SE – 2 ECTS) olmak üzere iki ders

Müzik Bilimi Alanında: "Müzik Estetiği, Günümüz Müziği, Temel Müzik Kavramları ve Konseptleri, Kültürlerarası Karşılaştırmalı Müzik, Temsil-Uygulama, Caz v e Popüler Müzik" adlarında, her biri SE kategorisinde 2'şer kredilik 6 ders.

Yeni Müzik Stüdyosu Alanında: Bilginin Yansımasıyla İlgili özel okuma dersi(SE – 2 ECTS)

Kültür Yönetimi Alanında: 2 kredilik Diploma Öğrenimi semineri ve 20 kredilik tez.

4.5.7. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarındaki Araştırma Alanı Derslerine ve Tez Çalışmalarının Yürütülmesine İlişkin Bulguların Karşılaştırılması

Tablo 4.5.7.1. *Yüksek Lisans ve Doktora Tezine Başlamadaki Ön Koşulların Karşılaştırılması*

Yüksek Lisans Tezine Başlamadaki Ön Koşullar	TR		CA/WO		NO/NAM		US/SC		AU/NSW		AT/MDA	
	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR
Ders aşamasını başarıyla tamamlama	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
Araştırma alanı derslerini başarıyla tamamlama	✓	✓		✓	✓	✓			✓	✓		
Seminer çalışmasını başarıyla tamamlama	✓								✓	✓		
Yabancı dil yeterliliğini sağlama		✓		✓			✓	✓	✓	✓		
Yeterlilik (ya da dengi) sınavını geçme		✓	✓	✓			✓	✓				
Konu seçiminin onaylanması							✓	✓			✓	✓
Proje (tez önerisi) hazırlama	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

*Tablo 4.5.7.1.*de görüldüğü gibi, AT/MDA'da bu konuyla ilgili bilgi verilmekle birlikte, diğer tüm ülkelerde, ders aşamasını başarıyla tamamlamış olmak tez çalışmalarına başlamada bir ön koşuldur. Ancak bu koşul, araştırma alanı derslerinde farklılık göstermektedir. Çünkü US/SC ve CA/WO, tez çalışmaları sırasında, konu alanına ve araştırmanın yapısına göre bazı araştırma alanı derslerinin alınmasını uygun görmektedir. Diğer ülkelerde ise araştırma alanı dahil tüm derslerin, araştırma başlamadan önce tamamlanması söz konusudur. Seminer çalışmalarının ise TR yüksek lisans kademesinin ve AU/NSW her iki kademenin dışında, bir ön koşul olmadığı görülmektedir.

Doktora kademesinde Türkiye'deki kurumlara göre dikkati çeken bir farklılık, tez öncesindeki yabancı dil barajı olan ülkelerin İngilizceyi temel öğrenim

dili olarak zorunlu tutması itibarıyla sadece öğrenime başlamada koşul getirmesidir. Bu ülkelerde dil barajı, tez çalışmasının gerektirdiği dillerde sağlanmalıdır (gerekirse 2 farklı yabancı dil). Bu durumun makul açıklaması, incelenen diğer ülkelerde İngilizcenin günümüzde uluslararası araştırma dili olarak kabul görmesi ve bilim alanı ile ilgili yayınların geniş biçimde incelenmesine fırsat oluşturması olabilir.

NO/NAM dışında her ülkede –bir tez ön koşulu olmayabilmekle birlikte - Yeterlilik sınavları vardır. Yalnız US/SC'de doktora için "kesin adaylık" denilen ve yeterlilik sınavından önce verilmesi gereken bir sınav daha vardır. Yalnız AT/MDA'da yeterlilik sınavı tezden önce değil, tezden sonra yapılmaktadır.

Tablo 4.5.7.1.'in son satırında görüldüğü gibi, tez projesi hazırlama, tez çalışmasının ilk aşamasını oluşturmakta ve bu projenin onaylanması, asıl tez sürecine geçişin temel koşulu sayılmaktadır. Bu projenin, dolayısıyla tezin konusu için özel bir onay, sadece US/SC ve AT/MDA'da gerekmekte, dahası seçilebilecek konular sınırlanmaktadır. Proje ile ilgili bir başka farklılık ise, CA/WO ve NO/NAM'da projenin, tez aşaması öncesinde değil, programa kabul aşamasında sunulmasıdır. Dikkati çeken bir nokta da, Avusturya dışındaki ülkelerde "proje" sözcüğü ile adlandırılan çalışmaların, bir tez çalışmasının ön taslağını ifade ettiğidir. Avusturya'da ise proje (PJ) adlı kategori, bilimsel araştırma çalışmalarının ön taslağını kapsadığı gibi, konser gibi uygulamalı çalışmaların ayrıca diğer bireysel ya da grupla oluşturulan ve gerçekleştirilen müzik öğretim alanına yönelik projelerin tamamını kapsamaktadır.

Araştırma kapsamındaki **tüm ülkelerde** doktora araştırması öncesinde, bu araştırma için gerekli ön eğitimin alındığı yaklaşık iki yıllık bir süre söz konusudur. Bu süre içinde ders yükü tamamlanır ve varsa yerine getirilmemiş yabacı dil koşulları sağlanarak yeterlik sınav(lar)ı verilir. Bu **ülkelerden ikisinde** CA/WO ve NO/NAM'da bu ilk iki yıllık süre, sadece bu etkinlikleri değil, tez konusu ile ilgili başlıca yayınların taranmasını da tamamlamayı gerektirmektedir. Çünkü bu ülkelerde tez projesi doktora eğitiminin en başında önerilmekte hatta doktoraya girişte etkili bir ölçütü oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamındaki **tüm ülkelerde**, proje hazırlama aşamasında öğrencilerden ve danışmanlarından düzenli biçimde bir araya gelerek yapmaları beklenen noktalar şunlardır:

• Doktora eğitiminin uygun bir süre içerisinde tamamlanabilmesi için zamanın verimli kullanılmasını sağlayacak sıkı bir çalışma düzeninin kurulması

• Araştırmanın niteliği, amacı ve yöntemi hakkında kesin sınırların çizilmesi

• Yapılan çalışmalarla ilgili kayıtların sistematik olarak tutulması

Tablo 4.5.7.2. *Lisansüstü Tez Çalışmalarının Karşılaştırılması*

	TR		CA/WO		NO/NAM		US/SC		AU/NSW		AT/MDA	
	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR
Tez çalışması kredilidir			✓		✓	✓	✓				✓	
Tezler ana dilde yazılır	✓	✓	✓	✓			✓	✓			✓	✓
Tez ana dilde olmayan özet içerir	✓	✓							✓	✓		
Tez araştırma-inceleme çalışmasıdır	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Tez çalışmasında orijinallik aranır		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓
Tez şu niteliklerden en az birini taşır: bilime yenilik getirme, yeni bir bilimsel yöntem geliştirme, bilinen yöntemi yeni alana uygulama		✓		✓		✓		✓		✓		✓

Tablo 4.5.7.2.'de görüldüğü gibi, yüksek lisans tez çalışması TR ve AU/NSW dışındaki ülkelerde kredilidir. (CA/WO'da uzmanlık amacı ile sınırlı, devamında doktora yapılmayan bir yüksek lisans eğitiminde tez kredilidir, diğerinde kredisiz.) Doktora tez çalışması ise NO/NAM dışında kredisizdir. Buradan anlaşılmaktadır ki, Türkiye'de olduğu gibi, akademik amaçlı yüksek lisansta ve doktorada tez genellikle kredisizdir çünkü bu, alanın bir zorunluluğu olarak kabul görür ve not da verilmez, sadece başarı durumu adlandırılır.

NO/NAM tezin yazımında seçilecek dilin İngilizce, Norveççe ya da diğer İskandinav dillerinden birinde olması sınırlılığını getirmektedir, AU/NSW ise ana dil dışında tez yazımına özel izne bağlı olarak izin vermektedir. CA/WO iki dil konuşunla bir ülke olarak hem İngilizce hem Fransızcayı kabul etmekle birlikte, ana dil zorunluluğu getiren ülkeler içinde sayılmıştır. TR ve AU/NSW dışında özetin

yabancı dilde olması zorunluluğunu getiren ülke yoktur. Bunun nedeni tezlerin genellikle İngilizce yazılıyor olması ve bu dilin zaten günümüz lingua francası olarak kabul görmesi olabilir. Nitelik açısından ise tüm ülkelerde yüksek lisans tezi, bilimsel araştırma ile tanışma süresi gibi kabul görmekte, yöntemler, önem orijinallik vb özel konularda tam akademik arayış doktorada ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.5.7.3. *Lisansüstü Çalışmalarda Araştırma Alanı Derslerinin Genel Kategoriler Altında Karşılaştırılması*

M: Müzik alanında E: Eğitim alanında	TR		CA/WO		NO/NAM		US/SC		AU/NSW		AT/MDA	
	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR
Araştırma semineri (M)	√		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Araştırma yöntem ve teknikleri (M)	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Araştırma yöntem ve teknikleri (E)	√	√			√	√	√	√	√	√		
Araştırma ve yayın ilkeleri (E)	√	√										
İstatistiki yöntem ve teknikleri(M)	√	√										
İstatistiki yöntem ve teknikleri(E)	√	√			√	√	√	√				
Bibliyografya / Literatür (M)	√	√					√	√				

Tablo 4.5.7.3.'de araştırma alanı ders çeşitliğinin en yoğun olduğu ülke Türkiye olarak görünmektedir. Bu durum Türkiye üniversitelerinde müzik eğitimi alanında araştırmacı uzman / araştırmacı kademiysen yetiştirmenin özellikle önemsendiğini gösterir. Ancak bu tablo diğer ülkelerde bu alanın Türkiye'deki kadar önemsenmediğini göstermez çünkü tablo, Türkiye'de YL ve RD eğitimini birlikte veren tüm üniversitelerin ders programlarını yansıtırken, diğer ülkelerden sadece birer üniversitenin ders programını yansıtmaktadır.

Tabloya göre, TR/doktora kademesi dışında, tüm ülkelerde lisansüstü seminer çalışmaları yapılmaktadır. Özellikle AT/MDA'da pek çok sersin seminerlerle işlenmesi söz konusudur. Tüm ülkelerde araştırma alanında ve bazı ülkelerde adayın araştırma alanı olmasa da müzik alt alanlarında seminerler vardır ve öğrencilerin bu seminerlere katılımı özellikle teşvik edilmektedir. Bu ülkelerden bazılarında öğrencinin yapmış olduğu araştırmaları seminer vererek geniş bir kesime anlatması zorunludur.

Müzik eğitimi alanında araştırma yöntem ve teknikleri ile ilgili dersler -her ne kadar adları ve tanımları çeşitlilik gösterse de- tüm ülkelerin programında vardır. Bu derslerin amaçları ve içerikleri açısından ortak yönleri şu şekilde sıralanabilir:

• Öğrencilere önceki araştırmalardan yararlanmanın ve araştırma yapabilmenin bilgi ve becerisi kazandırmak

• Öğrencilere kendi alanlarıyla ilgili bir projeyi yürütebilmede gerekli olan kuramsal bilgileri ve tekniği vermek ve bu süreçte seçilen diğer çalışmaları, bibliyografyaları incelettirilmek

• Bilimsel müzik eğitimi araştırmalarını yürütebilecek, araştırmada kullanılacak ölçme araçlarını geliştirebilecek ve ölçme araçlarını çözümleyip, yorumlayabilecek temel bilgi ve becerileri kazanma

• Araştırılabilecek bir proje konusu seçerek sınırlarını tanımlayabilmelerini sağlamak

• Araştırma projesi/önerisinde açıklanan yöntemlerle veri toplama, düzenleme ve analiz etme aşamalarını uygun bir şekilde gerçekleştirebilme

• Araştırma projesini rapor haline getirebilme ve sözlü savunmasını yapma becerilerini kazanma

Bu dersler bazı ülkelerde alanın alt dalları üstüne yoğunlaşmakta ve çeşitlenmektedir. Örneğin;

US/SC'deki **Müzikte araştırma / performansta araştırma** ayrımı

AU/NSW'deki **Müzik Eğitiminin Sorunları, Müzik Eğitiminde ve Pedagojide Araştırma**, **Müzik Tarihi Semineri, Piyano Pedagojisinde Günce Konular**, **İlköğretim Müziği Semineri** gibi çeşitlenmeler

AT/MDA'daki **değişik konu alanlarına özgü öğretimin ve araştırma inceleme çalışmalarının yapıldığı-seminerle**rin sunulduğu dersler, bu kapsamda sayılabilir.

Lisansüstü çalışmalarda araştırma alanı derslerinin verildiği birim her zaman müzik alanı lisansüstü çalışmalarını yürüten birim olmayabilir. Eğitim araştırmaları alanı ve sosyal araştırmalarla ilgili dersler, ilgili birimlerden alınabilmektedir. Bu dersler Türkiye'de "ortak eğitim aslanı dersleri" olarak adlandırılmaktadır. Bu derslerin tezden önce, hem tezden önce hem tez sırasında ya da tez konusu belli olduktan sonra alınması gibi çeşitli uygulamalar vardır.

Derslerin değerlendirilmesindeki yaklaşımlar da çeşitlilik göstermektedir. Seminerler genellikle başarılı/başarısız diye değerlendirirken, diğer dersler hem bu şekilde ya da kaldı/Geçti şeklinde hem de not ile değerlendirilebilmektedir. Değerlendirmeyi sağlayacak ölçmeler, dersin gereklerine göre, test, yazılı, verilen bir konuyu derste anlatma, tartışma, yazılı bir ödev sunma gibi pek çok yolla yapılabilmektedir.

Bu dersleri yüksek lisans dersi ya da doktora dersi diye sınıflamak oldukça zordur. Her ne kadar tüm ülkeler her bir ders için "yüksek lisansta", "doktorada" ya da "her ikisinde" alınabilir gibi açıklamalar getirmiş iseler de, araştırma konusu gerektiriyorsa ya da öğrencinin ilgi alanında ise, ya da ilgili danışman-komite öğrencinin söz konusu ders almasında yarar görüyor ise her ders, her aşamada alınabilmektedir. Ya da doktora düzeyindeki bir dersin ön koşulu sayılan bir yüksek lisans ders –hatta kredisiz olmak üzere lisans dersi- önceden alınmamış ise öğrenci, bağlantılı dersleri zorunlu olarak başarmak durumundadır. Bu saptama çok önemli bir noktayı açıklığa kavuşturmaktadır: bazı yüksek lisans araştırma alanı derslerinin, doktorada adlarının önüne "ileri" ya da "gelişmiş" gibi sözcükler getirilerek programlara konulması, ya da aynı ders listesinden hem YL hem DR kademesinde seçim yapılabilmesi, eleştirilegeldiğinin aksine "yanlış bir uygulama" olmayabilir:

1) Doktora, yüksek lisansa göre daha ileri, genişletişmiş, özgün araştırmaların yapıldı bir kademe olduğuna göre, dersleri de yüksek lisanstakilerin "ilerletilmiş, genişletilmiş, ayrıntılandırılmış" biçimi olabilmektedir.

2) Bir öğrencinin yüksek lisans eğitimi ve araştırması çerçevesinde alması gerekli ya da öncelikli olmamış bir yüksek lisans dersinin, doktoradaki çalışma kapsamının gerektirdiği durumda alınması hiç bir ülkede tuhaf karşılanan bir uygulama değildir.

O halde Türkiye'deki araştırma alanı dersleri üzerindeki bazı tartışmalar, gerekçesiz kalmaktadır. Bu saptamalara dayandığımda, kanımca, bundan sonra tartışılması gereken noktalar şunlar olabilir:

1) Öğrencinin uzmanlaşmak istediği ve araştırmasını yapacağı alanla ilgili dersleri almasını sağlamak için önlemler alınmalıdır. Bunun bir yolu, programların

çeşitlendirilmesi, diğer bir yolu programa kabulden önce bir araştırma önerisi taslağının sunulması olabilir.

2) Derslerin "temel" olanı ile "ileri/gelişmiş" olanı arasında ayrım netleştirilmelidir. Bunun bir yolu, ders tanımlarını ayrıntılandırmak, konuların adlarını esnekliğe izin vermeksizin kesinleştirmek ve bu tip bağlantılı derslerde, birinciyi daima ikincinin ön koşulu haline getirmek olabilir.

3) Dersler çeşitlenebilir ve her kurumda her dersin en az bir muadilinin sunulması sağlanabilir. Örneğin "araştırma etiği ve yayın kuralları" her kurumda verilebilir. Araştırma yöntem ve teknikleri her araştırmacı adayını genel-temel düzeyde verildikten sonra, deneysel araştırma yapacak bir aday ile betimsel araştırma yapacak bir adayın alabileceği farklı seçenekler oluşturulabilir.

Tablo 4.5.7.4. *Lisansüstü Çalışmalarda Danışmanlık Sistemlerinin Karşılaştırılması*

	TR		CA/WO		NO/NAM		US/SC		AU/NSW		AT/MDA	
	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR
Öğrenci seçer / Kurul onaylar	√	√			√	√	√	√	√	√	√	√
Kurul seçer			√	√								
İkinci Danışman seçilebilir	√	√		√		√		√		√		√
Danışman tüm sürece katılır	√	√	√	√			√	√	√	√	√	√
Danışman DR unvanlı olmalıdır		√	√	√		√	√	√	√	√		√

Tablo 4.5.7.4.'de görüleceği gibi, danışmanlık izlekleri arasında genel bir paralellik vardır. Bazı kurumların yazılı bildirisinde ilgili bilginin bulunmamasına ve bu nedenle tabloda boş bırakılmasına karşın, doktora tezini yöneten akademisyenin doktora unvanlı olması ve araştırma konusu gerektirdiğinde ikinci bir danışmana ya da bilirkişiye izin verilmesinde uluslararası görüş birliği bulunmaktadır. Kıta Avrupa'sındaki eğitim geleneklerine uygun olarak, Sanat Yüksek Lisansında (MA) ve Sanatta Yeterlilik eşdeğeri olan lisansüstü programlarda danışmanda Dr. unvanı yerine alanda uzmanlık koşulu aranmaktadır. Türkiye'deki yüksek lisans programlarının tümünün Bilimde Yüksek Lisans Programı (M.Sc.) özelliğinde olmasına karşın unvan koşulunun yüksek lisans için kullanılmaması durumu, ülkedeki üniversite yapısının bir genel yapılanma döneminde bulunmasına bağlı bir

geçiş dönemi uygulaması olduğu düşünülebilir. Örneğin Türkiye'deki Müzik ve Sanat Eğitimi kurumlarının 80'li yıllarda akademi ve Yüksekokul statüsünden çıkarılıp üniversite bölümlerine dönüştürülmüş olmasında ve hazır kadrolarının Dr unvanına sahip olmaması gibi. Ayrıca Türkiye'de müzik eğitiminde M.Sc. programının yanı sıra açılması mümkün olan sanat ağırlıklı bir M.A. programı bulunmamaktadır.

Danışmanlık sistemi ile ilgili olarak sorulması gereken bir soru da, tez yönetmede akademik unvanın, yetkinlik için yeterli bir ölçüt oluşturup oluşturmadığıdır. Bu konuyla ilgili olarak –tabloda yer almamakla birlikte bulgularda sunulan- dikkate alınabilecek bir nokta da, danışmanın uzmanlık alanıdır: Ülke ve kurumların çoğunda tez danışmanının tez konusunda uzman olan akademisyenlerden seçilmesi için önlemler bulunmaktadır. Ayrıca söz konusu akademisyenlerin aktif biçimde araştırma çalışmalarını sürdürüyor olmaları gibi bir ön koşul da açıklanmaktadır. Ancak Türkiye'de bir öğrencinin çalışma konusu ile danışmanın uzmanlık alanı oldukça farklı olabilmektedir.

Yine *Tablo 4.5.7.4.*'de görüldüğü ve ilgili kesimde ayrıntılarıyla açıklandığı gibi, sadece Kanada kurumlarında, tez danışmanı ayrıntılı bir hiyerarşik izlekle atanmakta, diğer tüm ülkelerde öğrenci tarafından seçilmektedir. Bununla birlikte, uygulamada ortaya çıkan belirgin farklılıklar bulunduğu bilinen bir gerçektir: örneğin Türkiye'de öğrencinin tez danışmanını seçme alanı gerek kadro koşulları gerekse yönetsel uygulamalar nedeniyle sınırlanmaktadır.

*Aşağıda yer alan Tablo 4.5.7.**5***.'de görüleceği gibi, Tezin çalışılma sürecinde yüksek lisans kademesi için sadece US/SC ve AT/MDA'da, doktora kademesi için AU/NSW dışındaki tüm ülkelerde danışmanın da katıldığı bir izleme komitesi, tezi ara değerlendirmelere alır. Ülkelere göre komitenin adlandırılması değişebilmekle birlikte işlevi neredeyse aynıdır ve bu komite üyeleri TR, US/SC ve NO/NAM'da hem alandan hem alan dışından akademisyenlerden diğerlerinden sadece alanda uzman akademisyenlerden oluşur. Sadece CA/WO'da bu komitenin yanı sıra danışman dışında bir okuyucu daha vardır.

Tablo 4.5.7.5. *Lisansüstü Çalışmalarda Tez Komitesi / Değerlendirme Jürisi Sistemlerinin Karşılaştırılması*

DK: Değerlendirme Komitesi İK: İzleme Komitesi	TR		CA/WO		NO/NAM		US/SC		AU/NSW		AT/MDA	
	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR	YL	DR
Çalışma süreci danışman ile öğrenci arasındadır, ilgili üst birime ara raporlar verilir	√				√				√	√	√	
Danışman dışında bir okuyucu vardır			√	√								
Çalışma süreci danışman ile öğrenci arasındadır, belirli arlıklarla izleme komitesine ara raporlar verilir		√	√	√		√	√	√				√
İK tamamen alandaki akademisyenlerden oluşur			√	√			√					√
İK alandaki ve alan dışından akademisyenlerden oluşur		√				√		√				
DK tamamen alandaki akademisyenlerden oluşur	√				√						√	
DK alandaki ve alan dışından akademisyenlerden oluşur		√	√	√		√			√	√		√
İK ile DK üyeleri aynıdır						√	√*	√*				
İK ile DK üyeleri tamamen farklıdır			√	√			√*	√*				
İK'ye kişi eklenerek DK oluşur		√					√*	√*				
Danışman savunmada değerlendirmeye katılamaz					√	√			√	√		
Savunmadan önce tezi İK ve DK dışı bir hakem /hakemler onaylar			√	√					√	√		
DK tez savunmasını sözlü yaptırır	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√		√
Savunma kamuya açıktır							√	√	√	√	√	√
Mezuniyet için tez savunması dışında bir alan sınavı vardır				√							√	√
Mezuniyet için tez savunması dışında resital verme zorunluluğu vardır											√	√

* US/CSA'da izleme-değerlendirme komitesinin yanı ya da farklı oluşu ile ilgili tüm seçenekler işaretlidir çünkü çalışmanın içeriğine- gereğine göre bu seçeneklerden biri kesinleşir.

Yine yukarıdaki tabloya göre, tezin savunma aşaması yüksek lisans kademesi için TR, NO/NAM ve AT/MDA'da üyelerinin tamamı alandan, doktora kademesinde ise US/SC dışında tüm ülkelerde üyeleri hem alandan hem alan dışından akademisyenlerden oluşan değerlendirme komitesi tarafından gerçekleştirilir. İzleme komitesi ile değerlendirme komitesinin üyeleri farklı olabilmektedir.

Lisansüstü tezlerin savunması tüm ülkelerde sözlüdür. Bu savunma US/SC, AU/NSW ve AT/MDA'da kamuya açık olarak gerçekleşir. AU/NSW ve NO/NAM'da savunmanın değerlendirmesine öğrencinin danışmanı katılamazken AU/NSW ve CA/WO'da savunma öncesinde savunmaya katılmayacak olan ve öğrencinin tez çalışmasının hiçbir sürecinde görev almamış bir hakem tezin savunmaya hazır olduğuna dair onay verir. Diğer ülkelerden farklı olarak CA/WO'da ve AT/MDA'da mezuniyet için tez savunması dışında bir alan sınavını verme ve sadece AT/MDA'da bir de resital verme zorunluluğu vardır.

BÖLÜM 5

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma örneklemindeki her ülke, kendi politik, ekonomik ve kültürel koşullarına ve kendi toplumunun gereksinimlerine göre bir eğitim sistemini belirleyerek uygulamaya koymuştur. Ülkelerin eğitim sistemleri, bu sistem altındaki yükseköğretim sistemleri ve yükseköğretim sistemleri altındaki akademisyen yetiştirme anlayışları arasında "**ulusal farklılıklar**" oluşturan bu doğal yapılanma, uluslararası eğitim anlaşmaları ve değişim programları ile "**küresel benzerlikler**" oluşturan yeni bir sürecin tam da başındadır. Her ne kadar küresel benzerlikler oluşturan bu akademik denklik ve tanıma sürecinin kuramsal temelleri 1900'lü yıllarda atılmaya başlanmış olsa da, 2000'li yılların en azından ilk çeyreğinin, uygulamaya geçişin ve denemelerin en yoğun olduğu dönem olarak eğitim tarihine geçmesi, olasıdır.

Uluslararası eğitim anlaşmaları ve değişim programlarının etkisiyle, örneğin lisansüstü müzik eğitimi programlarında, sadece bu araştırmanın yapıldığı birkaç yıl içinde bile, önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişikliklerin temelinde, ülkelerin ortak öğretim alanlarına uyum çabaları yatmaktadır. Örneğin TC, AU ve AT, "Avrupa Komisyonu"nun akademik hareketlilikte kolaylık sağlamak amacıyla geliştirdiği "Avrupa Kredi Transfer Sistemi"ne henüz geçmekte olan ülkelerdir. Bu durum bu ülkelerin yükseköğretim programlarında hızlı ve karmaşık bir değişim yaşanmasına neden olmaktadır.

Öğretim programlarının herhangi bir düzeyindeki ***yatay değişim*** –örneğin örgün müzik eğitimi programlarındaki- o düzeyin yeniden yapılanması ve/ya da programının gelişmesi ile kendi içinde bir süreliğine tamamlamış gibi görünmektedir. Oysa domino taşları gibi birbirini izleyen biçimde, diğer eğitim düzeylerinde de– örneğin müzik öğretmeni yetiştiren lisans programlarında- ***dikey değişim***e yol açmaktadır. Böylece değişim, ikinci bir tür süreklilik kazanmaktadır.

Bu araştırmanın yapıldığı birkaç yıl içinde bunun örnekleri hem TC'de hem diğer bazı ülkelerde oluşmuştur. Bu durum, karşılaştırmalı eğitim bilim araştırmaları için önemli bir güçlük yaratmaktadır. Karşılaştırmalar belirli bir zaman dilimindeki durumu betimlemektedir ve hızlı değişimlerin yaşandığı bir ***dönem*** içindeki ***belirli zaman bir dilimi***ne ait verilerin karşılaştırılması, sonuçların geçerlilik ömrünü tehdit edebilir. Bu nedenle, aşağıdaki sonuçlara dayalı olarak yapılan önerilerden yararlanılırken "***sürekli+hızlı değişim***" göz önünde bulundurulmalıdır.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda, Türkiye ve diğer beş ülkenin lisansüstü müzik eğitimi programları arasında, beş alt problem içinde yapılan karşılaştırmalara, her bir alt problemin çözümüyle saptanan "ortak, benzer ve farklı yönlere" aşağıda aynı sıra ile yer verilmiştir.

5.1. Birinci Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Sistemlerine İlişkin Karşılaştırmalı Sonuçlar

Araştırmada ele alınan ülkelerin yükseköğretim sistemleri arasındaki farklılıklar üniversitelerin yönetim şekilleri ve yükseköğretim kurumlarındaki yapılanmalarla ilgilidir. Bu ülkelerin yükseköğretim sistemleri çerçevesinde, "yükseköğretime giriş sistemleri ve eğitim ücretleri", "uluslararası denklik-tanıma ve öğrenci değişimi yaklaşımları", "kredi sistemleri ve öğrenci değerlendirme yaklaşımları", **"**programların akademik takviminde, eğitim programlarının süresi, yapısı ve verilen diploma türleri" karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalarda, bazı içeriklerde benzerliğin, bazılarında farklılığın belirginleştiği, bazı içeriklerde ise tamamen aynı yönlerin bulunduğu saptanmıştır.

Yükseköğretimin **yönetimsel yapılanma**sında, yetki, görev ve sorumlulukların dağıtımındaki hiyerarşi ve eşgüdüm açısından hiçbir ülkede boşluk olmadığı görülmektedir. Federal ülkelerde (Kanada, ABD, Avustralya) yetki ve sorumluluk eyaletlerle devlet arasında paylaşılmış durumdadır. Bu ülkelerde üniversitelerin tümü birleşik ulusal sistemin bir parçası olmakla birlikte, tek bir sistem olmayıp federal yönetimlerce finanse edilir ve yönetilirler. Türkiye'de ise

yetki, merkezi devlet organı olan YÖK'e aittir. Avusturya ve Norveç'te, federal ülkelere oranla, Türkiye'dekine daha yakın bir merkezi yönetim söz konudur.

Norveç ve Avusturya'da **rektör seçimi** profesörlerden olurken ABD'de mütevelli heyetin seçtiği kişi süresiz olarak "President" olarak seçilmektedir. Avustralya'da ise eyalet vatandaşları arasından "Şansölye" unvanındaki yönetici seçilir. Bunun yanında Şansölye Yardımcısı, Rektör ile aynı işleve sahiptir. Türkiye'de rektör, öğretim üyelerince seçilen ve en çok oy alan üç aday arasından cumhurbaşkanınca uygun görülerek, dört yıllığına atanan öğretim üyesidir.

Üniversite içindeki **kurumsal yapılanmalar** da çeşitlilik göstermektedir. Bazı ülkelerde tüm yükseköğretim kurumları aynı çatı altında toplanırken, bazı ülkelerde yükseköğretim üniversite ve üniversite dışı kurumlar olarak iki ayrı çatı altında yapılandırılmıştır. Türkiye'de üniversitelere bağlı fakülte, enstitü, yüksekokul ve konservatuvarlardan oluşan birleşik bir yapı; diğer beş ülkede üniversiteler ve üniversite dışı kurumlar (genellikle kamu kolejleri) olmak üzere bağımsız- işbirlikli- ikili yapı vardır. Sadece Norveç'te ikili eğitim sistemine sahip diğer ülkelere göre kurumlar arasındaki farklılıklar daha azdır.

Araştırma için seçilen Türkiye dışındaki ülkelerde **üniversiteye giriş** için yapılan değerlendirmeler benzerlikler göstermektedir. Bu ülkelerin genelinde tek bir sınav yoktur ve öğrencilerin öğrenim sürelerince gösterdiği akademik ve sosyal başarılar üniversiteye alınmalarında büyük rol oynamaktadır. Türkiye'de ise lise öğrenimi sonunda yapılan, bilgiye dayalı seçme sınavı öğrencinin üniversiteye alınıp, alınamayacağını belirler.

Türkiye dışında araştırmada seçilen ülkelerin yükseköğrenim hizmetleri genel olarak **ücret**lidir. Dar gelirli öğrenciler için özel ödenekler bulunmaktadır. Türkiye'de ise öğrencilerden sadece dönemlik öğrenim harcı alınmaktadır. Dar gelirli öğrenciler Kredi Yurtlar Kurumu'nca ve hem resmi hem özel kuruluşların bursları ile desteklenmektedir.

Araştırmada ele alınan ülkelerin hepsi Yükseköğretimde **Uluslararası Denklik ve Öğrenci Değişimi** yaklaşımları konusunda UNESCO'nun hazırladığı anlaşmaları kabul etmişlerdir. Ayrıca bu ülkelerin hepsi Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı (OECD) üyesidir. Bununla birlikte, akademik tanıma için belirtilen süreçlerde değerlendirme ve kararlar yükseköğretim kurumlarına bırakıldığından, istenilen (hedeflenen) değişiklikler belirli bazı paralellikleri sağlayacak düzeye henüz gelememiştir.

Araştırma kapsamındaki ülkelerin **kredi sistemleri** ve **akademik takvimleri** incelendiğinde her ülkenin farklı kredi/dönem sistemlerine sahip olduğu görülmektedir. Kredi sistemine dayalı programlarda, öğrencilerin program tamamlama süresi, gösterdikleri performansa bağlıdır. Bazı ülkelerde program süresi yıl ya da dönem olarak değil gerekli kredi sayısı ile belirlenmiştir. Yarı zamanlı statüde yükseköğrenime devam hakkı ve yaşam boyu öğrenimin giderek önem kazanması nedeniyle yükseköğrenimde kredi sisteminin ağırlık kazanacağı düşünülmektedir. Akademik takvim ve ders programları yıl ve dönem bazında belirlenmekte, derslerin kredili olması nedeniyle öğrencilerin eğitimlerini hızlandırarak kısa sürede mezun olma seçeneği de bulunmaktadır. Bunun yanında seçilen üniversite programlarının hiç birinde doktora eğitimi için seçilen standart bir süre bulunmamaktadır.

Eğitim gereksinimi ve **dereceler** açısından, araştırma kapsamındaki tüm ülkelerdeki yapılanma, toplumun geniş bir kitlesi hedeflenerek düzenlenmiştir. Her ülkedeki, Türkiye'dekine eşdeğer, "önlisans", lisans" ve "lisansüstü" programlar, "meslek edinme amaçlı" ya da "akademik amaçlı" olarak içerik ve süre açısından çeşitlilik göstermektedir. Bu programları sunan yükseköğretim kurumlarındaki yapılanmalar ise, tek çatı altında toplanma ya da üniversite dışı yükseköğretim kurumlarının da varlığı açısından iki temel farklılık göstermektedir. Araştırma kapsamında seçilen ülkelerin üniversitelerinin **diplomaları** karşılaştırıldığında görülmüştür ki, ABD, Türkiye ve Kanada'da uygulanan yükseköğretimin temel özelliği lisans, yüksek lisans, doktora programlarının birbirlerinden ayrılmasıdır. Avrupa'da ise bu sisteme (anglosakson modeline) doğru bir dönüşüm, Sorbon

Deklarasyonu önerileri çerçevesinde tasarlanmakta ve uygulamalara kısmen başlanmış bulunmaktadır. Yani eski dört tip diploma programı giderek terk edilmektedir.

5.2. Birinci Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Ülkelerin Yükseköğretim Sistemlerine İlişkin Sonuçlara Dayalı Öneriler

Araştırma örneklemindeki ülkelerin yükseköğretim sistemlerine ilişkin yukarıda sunulan **karşılaştırmalı sonuçlara dayalı öneriler**, aşağıdaki gibi olabilir:

Ülkemizde üniversitelerin kurumsal yapılanmalarının tek çatı altında toplanması, diğer ülkelerinkine göre daha anlaşılır ve işbirlikli eğitim-öğretim olanakları sunmaktadır. Bununla birlikte yükseköğretim yönetiminin mali düzenlemelerinin tek merkezden yönetilmesi eleştirilmektedir. Türkiye'de üniversiteler kendi rektörlerini seçiyor görünmesine karşın Cumhurbaşkanının onayladığı öğretim üyesinin göreve gelmesi söz konusudur. Bu durumla ilgili çeşitli görüş ayrılıkları olan ülkemizde tüm üniversitelerin görüşü alınarak seçimin yapılandırılması daha uygun görülmektedir. Bununla birlikte, demokratik eğitimin sağlanması ve yükseköğretimin, değişen politikaların olası olumsuz etkilerinden korunması açısından, Cumhurbaşkanı onayı, koruyucu bir önlem de oluşturmaktadır.

Yukarıda, **yönetimsel ve mali özerklik** çerçevesinde betimlenen tablonun iyileştirilerek geliştirilmesi ve var olan **akademik özgürlüğün** korunması için, bu konularda bilinçli akademisyenlerin yetişmesi başarılı bir önlem olabilir. Bu da özellikle eğitim alanı lisansüstü programlarına aşağıdaki bildirgeleri tanıtma ve tartışma boyutunu da içeren bazı dersler ya da seminerler eklemeyi gerektirebilir:

1) Tüm dünyada üniversitelerin yönetimsel, mali ve bilimsel özerkliği konusunda başvurulması gereken bir kaynak olarak kabul edilen *"Yükseköğrenim Kurumlarının Özerkliği ve Akademik Özgürlük Üzerine Lima Bildirgesi"*

2) Avrupa Birliğinde eğitim standartlarını yükseltmeyi ve eğitim birliği oluşturmayı amaçlayan ve Türkiye'nin de 1999'da katıldığı Bologna Süreci içinde gerçekleştirilen *Magna Carta Universitatum*

3) 2003'te yayımlanan *OECD Özerklik Ölçütleri*

Ülkemizde **üniversiteye öğrenci alınırken** tek bir sınava bağlı kalınmamalı, ülkenin gereksinimleri, öğrencinin tüm öğrenim süresindeki başarısı ön planda olmalıdır. Eğitim sistemimiz ilkokuldan itibaren yeniden yapılandırılmalı ve her öğrenci, klasik lise eğitimi yapmasına gerek kalmadan kapasitesi ve ilgileri doğrultusunda açılacak okullara yönlendirilmelidir. Bu bağlamda meslek okulları önem kazanmalı ve çeşitlendirilmelidir. Son yıllardaki yapılanma ve çalışmalar bu doğrultuda olmaktadır ve olmalıdır.

Yükseköğretimin **ücretsiz** olması elbette herkes tarafından arzu edilir fakat günümüz Türkiye'sinin ekonomik koşullarında bu olanaksız görünmektedir. Bununla birlikte, dar gelirli öğrencilere geri ödemeli ya da ödemesiz olarak sağlanan maddi olanaklar geliştirilmelidir.

Yükseköğretimde **ulusal-uluslararası denklik ve öğrenci değişimi**ndeki gelişmelerin, ülkemizdeki üniversitelere uyarlanabilmesi için çalışmaların hızlandırılması ve bu çalışmaların ülke geneline yayılması gerektiği düşünülmektedir. Eğitimdeki değişim ve gelişimin hızlı olması, aynı alandaki içeriklerin kurumdan kuruma çeşitlilik gösterebilmesi bu sistemin ülkemizin yapısına uyarlanmasını oldukça zorlaştırmaktadır. Bu konuda ülkemizdeki üniversitelerin sıkı bir koordinasyonla çalışmaları, ülke gerçeklerine ve gereksinimlerine uygun çözüm yolları üretmeleri gerekmektedir. Kanımca daha öncelikli ve önemli olan ulusal denkliği, kalitenin yükselmesi yönünde sağlamaktır. Uluslararası düzeyde ise, konu şimdilik, yüksek kalitede yükseköğretim hizmeti veren köklü üniversitelerimizle sınırlı kalabilir.

Ülkemizde eğitim en önemli sorunlardan biridir ve yükseköğrenimin sorunlarının çözümünün uzun yıllar süreceği düşünülmektedir. Henüz gençlerin çoğunluğun istediği bir yüksekokula devam edemediği düşünüldüğünde **AB Kredi Sistemi**nin olması, **yarı zamanlı eğitim**in sürdürülmesinin üniversite eğitimi için gerekli olduğu düşünülmektedir.

Ülkemizdeki üniversitelerde **akademik takvim** genellikle yarıyıllık sistem üzerine kurulmuştur. Ancak bazı bölümlerde iki bazı bölümlerde ise üç yarıyıllık eğitim yapılmaktadır. Yarıyıllık eğitim sürelerinin ortalama on dört hafta olduğu düşünüldüğünde çok uzun sürelerin tatil ile geçirilmesinin olumsuz etkileri olduğu düşünülmektedir. Ancak lisansüstü çalışmalar ele alındığında lisans eğitiminden farklılıklar gösterdiği düşünülmektedir. Örneğin; doktora çalışmasının asıl amacının bilime yenilik getirmek olduğu göz önüne alındığında belirlenen sürelerin asgari ve azami sürelerinin belirtilmesi daha uygun olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kanaatimce, eğitim dönemlerinin başında haftalık ders programlarının kesinleştirmesindeki aksamalar, ders kayıtlarındaki uzamalar nedeniyle ya da çeşitli resmi tatiller nedeniyle kesintilere-eksilmelere uğrayan eğitim süresinin kesin telafisi önlemler alınmalıdır. Ayrıca vize ve final sınavları için ayrılan ortalama 3 haftalık süre, ders etkinliklerinin sürdürüldüğü süreden ayrıca planlanmalıdır. Böylece teoride 14 hafta olan ancak uygulamada 10 haftaya kadar düşebilen öğretim süreleri ile ilgili sorunlar çözülebilir.

5.3. İkinci Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Birimlerinin Yapılanmalarına İlişkin Karşılaştırmalı Sonuçlar

Araştırma kapsamındaki üniversitelerin müzik birimlerinin tanıtımı ve bu birimlerin kurumsal yapılanmalarının karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar şöyle sıralanabilir[1]:

1) Hepsi devlet üniversitedir.

2) Müzik eğitimi alnında köklü bir geçmişe sahiptirler ve ülkelerinde aynı alandaki diğer yükseköğretim kurumlarına öncülük etmişlerdir.

[1] **Türkiye'den seçilenler:** Marmara (TR/M), Dokuz Eylül (TR/DE), Gazi (TR/G), Bolu Abant İzzet Baysal (TR/AİB), Selçuk (TR/S) Üniversiteleridir.
Yurt dışından seçilenler: Kanada Batı Ontario Üniversitesi Müzik Fakültesi (CA/WO), Norveç Devlet Müzik Akademisi (NO/NAM), Amerika Birleşik Devletleri Güney Carolina Üniversitesi Müzik Okulu (US/SC), Avustralya New South Wales Üniversitesi Müzik & Müzik Eğitimi Okulu (AU/NSW),Avusturya Graz Dramatik Sanatlar ve Müzik Üniversitesi'dir (AT/MDA)

3) Müzik eğitimi alanında aynı anda hem lisans hem lisansüstü programlarla, müzik öğretmenliği ya da müzik eğitimi adı altında diplomalar vermektedirler.

4) Lisansüstü programları yüksek lisans ile sınırlı olmayıp, doktora programlarını da içermektedir.

5) Türkiye'dekiler, "Eğitim Fakültesi" çatısı altındaki ilgili "Bölüm"ün altında yer alan "Ana Bilim Dalları"dır. Diğerleri ise, "bağımsız", sadece müzik ana bilim dalı üstüne kurulu, "Müzik Akademisi", "Müzik Fakültesi", "Müzik ve Müzik Eğitimi Okulu" ve "Müzik Üniversitesi çatısı altında Müzik Eğitimi Bilimi Enstitüsü"dür.

5.4. İkinci Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Birimlerinin Yapılanmalarına İlişkin Sonuçlara Dayalı Öneriler

Araştırma kapsamındaki üniversitelerin müzik birimlerindeki kurumsal yapılanmaları ile ilgili **karşılaştırmalı sonuçlara dayalı öneriler**, aşağıdaki gibi olabilir:

1) Yurt dışındaki incelenen bütün üniversitelerin müzik birimlerinde olduğu gibi Türkiye'deki müzik eğitimi birimlerinin (gerek öğretmenlik gerek diğer alanlar) bağımsız bir çatı altında toplanması, şu anki yapılanmaya göre daha işbirlikli, etkili öğretim ve araştırma ortamları sağlayabilir. Gereksinimlere uygun biçimde, birden fazla bölüm, bu bölümler altında farklı ana bilim/ ana sanat dalları ve sertifika programları şeklinde oluşabilecek yeni bir yapılanma oluşturulabilir.

2) Yurt dışındaki köklü üniversitelerin eğitim sistemine ilişkin incelemeler yapmak üzere belli bir süre için yurt dışına araştırmacıların gönderilmesi ve ülkemizin koşulları göz önünde bulundurularak bu kurumsal yapıların uygun biçimde ülkemize uyarlanması ile ilgili tezlerin hazırlanması yararlı olacaktır.

5.5. Üçüncü Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçlarına, Konu Alanlarına, Verilen Tüm Derecelere ve Öğrenim Sürelerine İlişkin Karşılaştırmalı Sonuçlar

Araştırma örneklemindeki üniversitelerin müzik lisansüstü programlarındaki derece yapıları ve başlıca alt konu alanları, bu konu alanları içinden "öğretmenlik/eğitim" programları karşılaştırıldığında, sunulan programlardaki çeşitlenme açısından ulaşılan sonuçlar, aşağıdaki farklılıklara işaret etmektedir.

● **Birinci farklılık** Türkiye dışındaki ülkelerin lisansüstü programlarının, müzik eğitimi dışında alt konu alanları da içermesi, bir başka deyişle alanın çeşitli alt disiplinlerine açılım göstermesidir. Bu durum, Türkiye'dekilerin Eğitim Fakültesi çatısı altında, diğerlerinin sadece müzik ana bilim dalı üstüne kurulu çatılar altında olmasından kaynaklanmaktadır. Söz konusu lisansüstü programların **müzik alanı alt konu alanları** 5 grup altına toplanabilir 1) Müzik Eğitimi 2) Müzik Toplulukları Yönetimi 3) Müzik Kuramsal Araştırma Alanları 4) Performans Alanları 5) Diğer

● **İkinci farklılık** Türkiye dışındakilerin program adlarının "müzik eğitimi" Türkiye'dekilerin "müzik öğretmenliği" olmasıdır.

● **Üçüncü farklılık** Türkiye'de müzik öğretmenliği alanında tek bir yüksek lisans ve tek bir doktora programı seçeneği varken, diğer ülkelerde "Piyano Pedagojisi, Suzuki Pedagojisi, Müzik Eğitimi Kurumları İdare ve Yönetimi" gibi seçeneklerin de olmasıdır. Bu saptama, Türkiye dışındaki müzik eğitimi programlarının "müzik okulu ses eğitimi", "müzik okulu çalgı eğitimi", "örgün müzik eğitimi" gibi farklı alanlarda çalışmak isteyenler için farklı uzmanlaşma seçenekleri sunuyor olduklarını gösterir.

Türkiye'de, Avustralya ve Kanada'da lisansüstü müzik eğitimi programlarının, özellikle doktora programının **genel amaçları**,

√ Alandaki çeşitli konuları çeşitli yöntemlerle araştırarak, var olan sorunları çözmek ve alanı geliştirerek topluma hizmet vermek,

√ Üst düzey insan gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunmak,

√ Yükseköğretim öncesi genel ya da mesleki öğretim kurumlarında çalışan müzik öğretmenlerine ve yükseköğretim kurumlarının geleceğin öğretim üyelerine ve araştırmacılarına, müzik alanın sanatsal, eğitimsel ve araştırma boyutlarında kendilerini geliştirme olanağı sunmaktır.

Kanada, Türkiye'den farklı olarak (Türkiye'de eğitim-bilim üstüne bir yoğunlaşma vardır) "sanat-eğitim-bilim" üçgeninde denge arayışını öne çıkarmaktadır. Norveç'te benzer temel amaçlar güdülmekle birlikte, doktora programları dahi, akademik olmayan amaçlarla eğitim yapmak isteyenlere de yöneliktir. ABD'nin diğer ülkelerden farklı olarak, lisansüstü müzik eğitimi programlarında amaç çeşitliliğinden uzak kalarak, belirli-tek bir amaçla kesin sonuçlar elde edecek biçimde programlarını oluşturduğu izlenimi edinilmiştir. Benzer bir "uzmanlaşma" yaklaşımı Avusturya'da, öğretmenliğe yönelik programların kendi içinde çeşitlendirilmesi ile kendini göstermektedir. Örneğin, çalgı pedagojisi üstüne ya da ses pedagojisi üstüne yapılan yüksek lisans çalışmaları, öğrencileri devlet okullarında ve müzik okulları ve konservatuvarlar gibi özel kurumlarda ve ayrıca serbest meslekte enstrümantal müzik dersleri ve şan dersleri verebilecek sanatsal, sanatsal-pedagojik ve sanatsal-bilimsel olarak yüksek niteliklere sahip öğretmenler olarak yetiştirme amacındadır.

Ülkemizde ve dünyada, müzik alanında ve müziğin eğitimi /öğretmenliği alanında verilen lisansüstü eğitim, kademeler/dereceler bakımından çeşitlilik göstermektedir. Bu araştırma kapsamındaki ülke-üniversitelerden, karşılaştırılmak üzere seçilen programlarda verilen derecelerle ilgili **ortaklık,** tezli yüksek lisans (araştırma programı) ve doktoradır. **Farklılıklar** yüksek lisans ve doktora dereceleri dışında ortaya çıkmaktadır. Örneğin, "sürekli eğitim" sadece Norveç'te olan ve "Müzikte Mezuniyet Sertifikası" sadece Avusturya'da olan derecelerdir. Türkiye'deki "sanatta yeterlik" programına benzer bir program yalnız Norveç'te vardır; ancak programın adı belirtilmemiş, sadece "*performans öğrencileri ya da artistik kariyer sahibi olmak isteyenler için doktoraya eşdeğer sayılan ikinci bir derece*" şeklinde tanımlanmıştır.

Bu üniversitelerde yüksek lisans programlarındaki **benzerlik**, adlandırma farklılıklarına rağmen, içerikleri incelendiğinde, genel olarak Türkiye'dekine benzer bir "tezli-tezsiz" ayrımı yapılabilmesidir. Kurumlardan bazıları bu ayrımı, tezli olanlar için "araştırma yüksek lisansı" diyerek, bazıları "diğer" seçeneği altında adlandırmalar yaparak sağlamıştır. Burada tek istisnayı, her iki tür yüksek lisans

programı sunan ve her ikisinde de mutlaka bir araştırma-inceleme çalışması isteyen CA/WO oluşturmaktadır. Bu kurumdaki ayrım, araştırmanın boyutlarının sınırlanması ile ortaya çıkmaktadır.

Araştırma kapsamındaki üniversitelerde müzik öğretmenliği / eğitimi **yüksek lisans** programından mezun olma koşullarının karşılaştırılması sonucunda hemen her ülkede **benzer durumlar** olduğu saptanmıştır. Tüm araştırma programlarında, kredili dersler alma ve seminer verme/seminerlere katılma ve tez çalışması yapma zorunluluğu vardır. Eğitim süresi ise genellikle 2- 6 yıl arasında değişmektedir.

Araştırma kapsamındaki üniversitelerde müzik öğretmenliği/eğitimi **doktora** programından mezuniyet koşullarının karşılaştırılması sonucunda ise **hepsinin** dersler almayı tez çalışması yapmayı gerektirdiği, bunun yanında yeterlilik sınavı, seminer katılımı ve tez savunması gibi koşulların da **benzerlik** gösterdiği görülmektedir. Eğitim süresi yüksek lisans eğitim süresine göre, doktorada tüm ülkelerde **benzer** biçimde daha esnek olup 2 yıl ile 10yıl arasında değişebilmektedir. Diğer ülkelerden **farklı** olarak CA/WO'da ve AT/MDA'da mezuniyet için tez savunması dışında bir alan sınavını verme ve sadece AT/MDA'da bir de resital verme zorunluluğu vardır.

Araştırma kapsamındaki üniversitelerin müzik eğitimi/öğretmeliği **yüksek lisans ve doktora programlarına giriş koşulları** "yabancı dil, ön diploma, merkezi sınav, alan sınavı, diğer" olmak üzere 5 başlık altında toplanabilir.

Araştırma örneklemindeki üniversitelerde **eğitim-öğretim dili açısından ilk ortak nokta** "İngilizcenin geçerliliği"dir. **İkinci ortak nokta** ana dil dışındaki bir dilde akademik başarının doktora programlarına girişte bir ön koşul olmasıdır. Yükseköğretim kurumlarındaki ortak dil, asırlar boyunca Latince olmuş (Lingua Franca latin), günümüzde yerini İngilizceye bırakmıştır. Bunun doğal bir uzantısı olarak, Amerikan sisteminin Avrupa ülkeleri üzerindeki etkisinin giderek artmakta olduğu gözlemlenmektedir. **Üçüncü ortak nokta,** tüm ülkelerin lisansüstü programlara girişte, adayları dil yeterlilikleri açısından tez aşamalarına kadar koşullu kabul etmeleridir.

Öğretim dili konusunda ülkeler arasındaki farklılık ise, bazı ülkelerin eğitim-öğretim dili dışında birden çok yabancı dil bilme zorunluluğunu getirmesidir (Kanada kesinlikle, Avustralya ve ABD kısmen). Bu zorunluluk genellikle, "araştırma çalışmalarıyla ilgili dillerde en azından okuma-anlama düzeyinden başarılı olma" şeklinde açıklanmaktadır. **Diğer bir farklılık**, lisansüstü programlara girişte, adayların dil yeterlilikleri açısından tez aşamalarına kadar koşullu kabul edilmeleri durumunda, dil öğrenim sürecinin, adayların kendi olanaklarına bırakılıp bırakılmamasıdır. Bu konuda Türkiye dışındaki tüm ülkeler, üniversitenin kendi bünyesinde ya da işbirlikli dil okullarında programlı dil öğrenimi olanağı sunmaktadır. Türkiye'de ise son yıllarda benzeri uygulamalara başlanmakla birlikte, bu konuda belirli bir yasal izlek ya da sistematik bir uygulama yoktur.

Araştırma örneklemindeki üniversitelerde **eğitim-öğretim dili açısından bir başka benzer nokta**, Avusturya ve Norveç'te olduğu gibi, üniversitelerin son yıllarda geleneksel eğitim sisteminin yanında İngilizce yürütülen lisans ve lisansüstü programları başlatmalarıdır. Türkiye'de böyle bir uygulama olmamakla birlikte, sadece DEÜ'de her kademede bir dersin İngilizce alınması zorunluluğu vardır.

Tüm ülkelerde, başvurulan programın bir alt kademesinin **diploma**sına sahip olmak, **ortak** ön koşullardan biridir. Yüksek lisans için genellikle en az dört yıllık bir üniversiteden müzik alanında lisans diploması ve doktora için hiçbir ülkede alan sınırlaması olmaksızın öncül kademelerin diplomaları istenmektedir. Sadece Avusturya'da bu ölçüt ağırlaştırıp lisans eğitiminden sonra bir yıllık "Müzikte Mezuniyet Diploması" ya da "Müzikte Mezuniyet Sertifikası" da istenebilmektedir.

Günümüzde bazı ülkelerde lisansüstü eğitime girişte adayların akademik yönden genel olarak nasıl bir başarı göstereceğini öğrenmede yardımcı olmak için tasarlanan **merkezi sınavlar** (örneğin LES, GRE) yapılmaktadır. Bu sınavlar, okuma-anlamayı (sözel), sayısal ve analitik becerileri, bilimsel mantık yürütmeyi ölçen genel yetenek kısmından ve çeşitli alanların genel bilgisini kapsayan mesleki kısımdan oluşur. (Bkz: Tanımlar, xviii). Bu sınavlara girmek, araştırma örneklemindeki üniversitelerden sadece US/SC ve Türkiye programlarına girişte ön

koşul olarak istenmektedir. Kanada ise bu sınavlara girmeye özendirmekte ama zorunlu bir ön koşul olarak istememektedir.

Araştırma örneklemi içindeki ülkelerde lisansüstü programlara giriş ön koşulları içinde **alan sınavı**, o sınav için kurulan jüriler tarafından yapılmaktadır ve genellikle başvurulan programın gerektirdiği ön-müziksel yeterlilikleri ölçme üstüne yoğunlaşmıştır. Bu ön koşul ve içeriği hemen hiçbir ülkede sabit değildir. **Türkiye'de** kurumdan kuruma ve her bir kurum içindeki farklı sınav dönemlerinde değişebilmektedir. Bunun nedeni, lisansüstü eğitim yönetmeliği çerçevesinde, enstitülerin, ana bilim dallarına **jüri** değerlendirmesi için tanıdığı esnekliktir. Her sınav döneminde yeniden belirlenen jüri, mesleki bilgi değerlendirmesi, yazılı, mülakat, kompozisyon, yetenek-yeterlilik sınavı, portfolyo incelemesi vb. değerlendirme şekillerinden hangilerinin dikkate alınacağına ve bunların içeriğine karar verir. Bu aşamada başarılı olmak için 100 üzerinden alınması gereken en az puan da okullara göre değişir. **Kanada'da** doktora aşaması için araştırmada kullanılması gereken bilgisayar programlarında yetkinlik belgesi istenir ve bunu alan sınavının yazılı bölümünde adayların sergilemesi beklenebilmektedir. **Norveç'te** adaylardan alan sınavından önce, görüntü ve ses kaydının adaya ait olduğunun onayladığı bir video-kaset göndermeleri istenir. Video kayıtlarının bir sınav ortamından daha ileri düzey sergilediği kabul edilir ve jüri önündeki sınav, bu kayda istinaden başvurusu kabul edilenlere uygulanır. **ABD'de** alan sınavı içeriğinde kesin kabulde en etkili aşamalar, yüksek lisans için ses/çalgı performansının ve araştırma/yazma yeteneklerinin; doktora için belirli bir konuda araştırma tamamlama yeteneğinin sergilendiği kısımlardır. Ayrıca bu ülkede belirli bir alana kabul edildikten sonra bu alanı değiştirmek isteyen adaylar, girişteki alan sınavına benzer bir seviye saptama sınavına alınırlar. Bu sınav ağırlıklı olarak geçiş yapılmak istenen alanın gerektirdiği bilgileri içerir.

Başvurularda gerçekleştirilmesi istenen **diğer koşullar** ve sunulacak **belgeler**, bazı farklı ölçütleri içermekle birlikte şu şekilde sıralanabilir: Kayıt formunun doldurulması, not dökümü belgesi, önceki araştırma ve makaleler ile

repertuar listesinin ve resital programlarının birer kopyası, öz geçmiş yazısı, niyet mektubu (SOP)**,** iş deneyimi, öneri mektupları, mülakat vb.

Giriş koşulları ile ilgili belirtilebilecek son bir nokta, **Türkiye dışındaki hiçbir ülkede**, istenilen belge ve /ya da yapılacak sınavların sonuçtaki kabul-ret değerlendirmesini ne kadar etkileyeceğinin yüzdelerle belirtilmiyor olmasıdır. Bunun yerine jürinin tartışarak adayları değerlendirdiği bir karar sisteminin varlığı görülmektedir. Bu sistemde en çok önemsenen, adayın müziksel yeterlilikleridir. Doktora programlarında ayrıca, adayın araştırma becerilerinin ölçülüp değerlendirilmesi üstünde titizlikle durulmaktadır.

5.6. Üçüncü Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Alanı Lisansüstü Programlarının Amaçlarına, Konu Alanlarına, Verilen Tüm Derecelere ve Öğrenim Sürelerine İlişkin Sonuçlara Dayalı Öneriler

Araştırma örneklemindeki üniversitelerin müzik alanı lisansüstü programlarının amaçlarına, konu alanlarına, verilen tüm derecelere ve öğrenim sürelerine ilişkin olarak yukarıda sunulan **karşılaştırmalı sonuçlara dayalı öneriler**, aşağıdaki gibi olabilir:

● Ülkemizde **yüksek lisans ve doktoraya alınacak öğrencilerin seçimi**nde, kanaatimce, sırasıyla "genel not ortalaması, alan sınavı, akademik çalışmalar ve öğrencinin bu eğitimi seçme nedenlerini yazacağı bir kompozisyon ile kontrollü akademik referansların" ağırlıklı olarak belirleyici olması olumlu sonuçlar getirecektir. LES ya da yabancı dil puanlarının ya da mülakatların sonuca olan etkisi kaldırılmalı, bunun yerine sadece belirli puanları geçmiş olma ön koşulu getirilmelidir. Ayrıca daha önce de belirtildiği gibi, yüksek lisans ve doktora programları çeşitlendirilmeli ülkenin gereksinimi ve diğer ülkelerdeki gelişmeler göz önüne alınarak bu programlar yenilenmeli, sınav içerikleri de alanlara göre düzenlenmelidir. Araştırma görevlilerinin lisansüstü eğitim için görevlendirilmeleri yukarıdaki sınav ve ön koşullardan muaf olmaksızın gerçekleştirilmelidir. Bu

uygulama, kanaatimce geleceğin akademisyen adaylarının kalitesini yükseltmek için olumlu bir önlem oluşturacaktır. Ayrıca dil yeterliliği dışındaki her konuda yeterli olan adaylar için 1 yıllık kredisiz, yoğunlaştırılmış yabancı dil hazırlık programı sunulabilir.

- Türkiye lisansüstü programlarının, müzik eğitimi dışında alt konu alanlarını da içermesi, bir başka deyişle alanın çeşitli alt disiplinlerine açılım göstermesi olumlu bir değişiklik olabilir. Öğretmenlik alanındaki programların adı, bu programların hem akademik öğretim elemanı yetiştirme amaçlarının ön plana çıkmasından ötürü hem de sadece öğretmenliği değil genel olarak müzik eğitimi alanı araştırmalarını kapsamalarından ötürü "müzik öğretmenliği" yerine "müzik eğitimi" olarak değiştirilebilir. (Araştırma kapsamındaki diğer ülkelerin de tamamında olduğu gibi)
- Türkiye lisansüstü programlarında, diğer ülkelerde de olduğu gibi "çalgı pedagojisi", "ses pedagojisi", "müzik kuramları pedagogisi", "müzik eğitimi kurumları yönetimi" gibi konu alanı seçenekleri oluşturulabilir. Böylece yükseköğretim öncesi ve yükseköğretim kademesindeki çeşitli okullarda çalışmak isteyenler için farklı uzmanlaşma seçenekleri sunulabilir. Böyle "eğitim-bilim-sanat" üçlüsünde "sanat" daha etkin biçimde yer alabilir.

5.7. Dördüncü Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarında Yer Alan Derslere İlişkin Karşılaştırmalı Sonuçlar

Türkiye'den ve yurt dışından seçilen beşer üniversitenin müzik lisansüstü ders öğretim programlarının genel görünümünde dikkati çeken ilk iki noktadan birincisi, bu programların ve içeriklerinin ulaşılabilirliği ile ve ikincisi ulaşılabilen içeriklerdeki düzenleme biçimiyle ilgilidir.

Türkiye'den ve araştırma örneklemindeki diğer ülkelerden seçilen üniversiteler içinde, başarılı biçimde düzenlenmiş ve ders öğretim programları ile ilgili bilgi sunan resmi web sitesine sahip olanlar "TR/AİB, TR/DE, CA/WO, US/SC

ve AU/NSW"dir. Ders öğretim programları ile ilgili içeriğe kurumun resmi web sitesinden ulaşılamayan ancak danışma birimlerine e-posta yazıldığında ya da görüşme yapıldığında gereken verileri araştırmacıya sağlayanlar "TR/S, TR/DE ve NO/NAM"dır. Örneklem üniversiteleri içinde sadece TR/G'de bilgilere ulaşmak için ilgili Ana Bilim Dalı'nın, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nün izninden ve son olarak Enstitü'nün onayından sonra derslere ve tanımlarına *kısmen* ulaşılabilmiştir. Sadece Avusturya Müzik ve Dramatik Sanatlar Üniversitesi'nde (**AT/MDA**), web sitesinde lisans ve devamındaki yüksek lisans derslerinin bir listesi sunulmuştur. Ancak söz konusu derslerin içerikleri, yazışmalardan sonra daha çok bu derslerin genel kategorilerine yönelik olacak biçimde gönderilmiş, doktora dersleri ile ilgili olarak ise ne web sitesinden ne de yazışmalar yoluyla veri alınabilmiştir.

Türkiye'den ve yurt dışından seçilen beşer üniversitenin müzik lisansüstü ders öğretim programlarının genel görünümünde dikkati çeken iki noktadan ikincisi ile yani ulaşılabilen içeriklerdeki düzenleme biçimiyle ilgili var olan durumlar ise çok ilginçtir: hiçbir ülkede tam nitelikli ders künyeleri yoktur. Araştırmada bir ders künyesinde bulunması gerekn bilgiler 2 grupta ele alınmıştır: 1. grup "ad, kod, ilgili öğretim üyesi, kredi, dil, statü, dönem/saat" olmak üzere ders hakkındaki genel bilgilerle ve 2. grup "ön koşul, tanım, amaç, materyal, yöntem ölçme – değerlendirme" olmak üzere ders içeriğiyle ilgilidir. İlk gruba 40 ve ikinciye 60 puan vererek programlar 100 üzerinden değerlendirildiklerinde AU/NSW 89 ve NO/NAM 79 ile en yüksek puanları almıştır. Örneklemdeki 8 kurumun toplam puanları ise, 23 – 42 puan aralığındadır. Sonuçta hiçbir ülkede ideal bir künye modeli ile betimlenmiş derslerden oluşan bir program olmadığı anlaşılmıştır.

5.8. Dördüncü Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarında Yer Alan Derslere İlişkin Sonuçlara Dayalı Öneriler

Türkiye kurumları için yapılabilecek bir öneri, "müzik eğitim lisansüstü programlarında ideal ders künyesi modelini kullanan ülke" olabilmemizle ilgilidir.

Bu künye 12+1 madde içermektedir ve bir anlamda "**ders künyesi hazırlama rehberi**" olarak kabul edilebilir.

1) Dersin Kodu ve Adı: Kodlama şunları içerebilir: dersin Eğitim Bilimleri, Sosyal Bilimler ya da Müzik Ana Bilim Dalında mı; bahar ya da güz döneminde mi verildiği, yüksek lisansa mı doktora kademesine mi yönelik olduğu, kategorisi ve liste numarası.
2) Dersi Verecek Öğretim Üyesinin Adı-Soyadı/ Unvanı: Burada ek olarak ilgili öğretim elemanının kişisel web sayfası verilebilir. Böylece öğrenciler, öğretmenlerinin, dersin konu alanıyla ilgili yayınlarına kolayca ulaşabilirler.
3) Dersin kredisi: Dersin hem YÖK/İlgili Üniversite sisteminde hem ECTS sisteminde kaç puanlık krediye karşılık geldiğini gösterir.
4) Dersin dönem sayısı / haftalık saati: Dersin genel program içindeki yükünü ve dersin teorik mi uygulamalı mı gösterir. Ayrıca hangi dönem (lerde) verildiğini açıklar. Bu madde, genellikle ders saati ve kredi puanı arasında bağlantı kurulduğu için, 3. madde ile birlikte de ele alınabilir.
5) Dersin statüsü: Dersin zorunlu mu, seçmeli mi olduğunu gösterir.
6) Eğitim - Öğretim Dili: Dersin ve değerlendirme amaçlı sınav ya da ödevlerin hangi dilde hazırlanacağını gösterir.
7) Dersin ön koşulu: Dersin öncülü olarak alınmış olması gereken bir başka ders olup olmadığını, hangi kademedeki öğrencilere yönelik olduğunu vb gösterir.
8) Dersin tanımı /içeriği: Dersin genel konusunu ve öğretilecek alt konuları içerir.
9) Dersin amaçları: Bu ders ile öğrencilere kazandırılmak istenilen davranış değişikliklerini ve ulaşılması gereken hedefleri gösterir.
10) İzlenecek Kitaplar ve Diğer Materyaller: Ders ile ilgili kitapların ve süreli yayınların önem sırasına göre listesini ve bunların hangilerinin zorunlu olduğunu, varsa ilgili diğer materyalleri (bilgisayar, ses kayıtları vb) içerir.
11) Dersin öğrenme ve öğretme yöntemleri: Dersin işleniş biçimini, varsa grup çalışmalarını, öğretim yöntem ve tekniklerini içerir.
12) Öğrencinin ölçme / değerlendirme biçimi: Öğrencilerin başarısının bu ders süresinde ve sonunda, yazılı-sözlü sınav, ödev hazırlama, sunum yapma vb hangi yollarla ölçüleceğini ve not ile ya da başarılı-başarısız olarak hangi şekilde

değerlendirileceklerini açıklar.

12+1) Açıklama: Yukarıdakiler dışında söz konusu derse yönelik (varsa) özel bir açıklamayı içerir.

Yukarıda açıklanan "ders künyesi önerisi" içinde **kodlar**, genellikle dersin yer aldığı **ana kategori**yi belirtmektedir. Bu kategoriler "orak eğitim alanı dersi", "müzik alanı dersi" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte kanaatimce hem ders listelerini daha anlaşılır kılmak, hem de öğrencinin ders seçiminde dengeli kombinasyonlar oluşturmasına yardım olmak amacıyla farklı "**ana ve alt kategoriler**" oluşturulması gerekmektedir. Bu ana ve alt kategoriler şunlar olabilir:

Ana Kategori I: Araştırma

Alt kategorileri: "Temel (ortak-genel) Araştırma", "Alanda (müzik eğitiminde ve müziğin diğer alanlarında) Araştırma", "Proje Hazırlama", "Seminer", "Tez". Var olan programlardaki derslerden bu kategori altında toplanabilecek olanlar, *"5.9 ve 5.10. Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarındaki Tez Çalışmalarına İlişkin Karşılaştırmalı Sonuçlar ve Bu Sonuçlara Dayalı Öneriler"* içinde ele alınmıştır.

Ana Kategori II: Eğitim

II. ana kategorinin alt kategorileri: "Genel (ortak) Eğitim -a,b-", "Alanın Eğitimi -a,b-". Bublar ikişer kategoriye daha ayrılmaktadır ve var olan programlardaki derslerden bu kategori altında toplanabilecek olanlar şunlardır:

a: öğrenciye eğitim bilimsel bilgileri öğreten dersler

●*Eğitim Programları* ile ilgili olanlar (Üstün Zekalılar İçin Program Geliştirme, Orta Öğretimde Program Geliştirme, Öğretimde Planlama ve Değerlendirme vb)

●*Eğitim Bilim ve Felsefe* alanı ile ilgili olanlar (Çağdaş Eğitim Akımları vb)

● *Eğitim tarihi* ile ilgili olanlar (Türk ve Batı Eğitim Düşüncesinin Tarihi Gelişimi gibi)

●*Eğitim Yönetimi* ile ilgili olanlar (Okul Yönetimi ve Kültürü, İnsan Kaynakları Yönetimi, Eğitimde Kalite Yönetimi, Ulusal Eğitiminin Örgütsel ve Yönetimsel Sorunları gibi)
●*Öğrenme Kuramları* ile ilgili olanlar (Gelişim Psikolojisi, Öğrenme Psikolojisi, Öğrenme- Öğretme Yaklaşımları, Uygulamalı Davranış Analizi, Öğretim Stratejilerinde Yeni Yaklaşımlar, Eğitimin pedagojik-psikolojik ve pedagojik-sosyal temelleri vb)

b: öğrenciye alanda öğretmeyi öğreten dersler.

Ana Dala Yönelik Formasyon Dersleri ya da Çalgısal / Sessel/Kuramsa/Yönetimsel Didaktik ya da Pedagoji adı altında yer alan tüm bireysel ve toplu çalgılar ve bunların yönetimi ile bireysel-toplu ses alanı ve müzik kuramları öğretim yöntem ve teknikleri dersleri (Bireysel Piyano Pedagojisi, Grup Piyano Pedagojisi, Piyano Eğitiminde Literatür-Öğretim Dağarcığı vb)

●*Erken Müzik Eğitiminde Çalgı Eğitimi Yöntem ve Teknikleri ya da Müzik Eğitiminde Aktif Öğrenme Yaklaşım ve Yöntemleri* ya da adı altında yer alan adı altında yer alan Suzuki, Orff, Kodaly, Dalcroze, Gordon vb yöntemler

● *Müzik Eğitimi Programları* ile ilgili olanlar: Müzik Eğitimde Program Hazırlama-Çözümleme-Geliştirme, Müzik Eğitiminde Planlama ve Değerlendirme, Ölçme Aracı Geliştirme, Devlet Okulları Enstrümantal/Koral Programlarının Gelişmesi ve İlgili Materyaller vb

● *Müzik ile Diğer Disiplinlerin İlişkisi* ile ilgili olanlar: Müzik Eğitimi Felsefesi, Müzik Eğitiminde Kültürel ve Sosyal Perspektifler, Müzik Eğitimi Psikolojisi, Müzik Öğretmenliği Mesleki Psikolojisi, Müzik Eğitiminin Sorunları vb

● *Alanın diğer eğitim dersleri:* Müzikli Sahne Eğitimi, Türk Müzik Eğitiminin Sosyolojik Temelleri, Çağdaş Müzik Eğitimi Kuramları ve Modelleri, Çoklu Zeka Kuramı Destekli Müzik Eğitimi, Bireyin Müzikal Gelişimi, Müzik Eğitiminde Doğu

Batı Etkileşimi, Ulusal Müzik Eğitimi Tarihi, Okul Müzik Eğitimi Denetimi, Alexander Tekniği,

Ana Kategori III: Alanda Kuramsal ve Uygulamalı Çalışmalar

Ana Dal – Seçmeli Dal Ses Eğitimi ile ilgili olan dersler: Şan Eğitimi, Koro Müziği Edebiyatı, Stilleri, Analiz Yöntemleri, Oda Müziği, Seslendirme - Yorumlama Çalışmaları, İletişim ve Diksiyon, Etkili ve Anlaşılır Konuşma Teknikleri, Sesin Gelişkin Kullanımı Eğitimi ve Koro, Toplu Ses Eğitiminde Kullanılacak Dil ve Konuşma Materyalleri, Koro Eğitimi ve Yönetim Teknikleri

● *Ana Dal – Seçmeli Dal Çalgı Eğitimi* ile ilgili olan dersler: Tüm Çalgıların Bireysel Eğitimi, Piyano Sanatı Tarihi, Piyano Edebiyatı, Çalgıların Tarihi Gelişimi, Piyano Akort - Bakım – Onarım, Çalgı Toplulukları Yönetim Teknikleri, Piyanoda Akor Doğaçlaması, Müzik İcrası ve İletişim Becerileri, Orkestra

● *Ana Dal – Seçmeli Dal Kuram Eğitimi* ile ilgili olan dersler: İşitme Teknikleri **(**Dikte ve Solfej), Çok-seslendirme (Armoni, Kontrpuan vd), Müzikal Formlar, Dünya Müziklerinde Ses Sistemleri, Müziksel Analiz (tonal, makamsal, biçimsel, armonik, tarihi, stilistik, ulusal, evrensel…), Schenkerian Analiz, Türk Müziği ve Dörtlüsel Uyum Dizgesi, Caz Teorisi, 1900-1920'lerde Tonal Genişleme ve Müzikte Atonalite

● *Müzik – Kültür alanı* ile ilgili olan dersler: Sanatı Tarihi, Sanat Teorileri, Sanat Felsefesi, Kültürel Antropoloji, Müzik Psikolojisi, Müzik Sosyolojisi, Müzik Estetiği Eğitimi**,** Müzikte Rönesans Toplumu, Müzikal İnançlar

● *Müzik – Tarih alanı* ile ilgili olan dersler: Çağdaş Müzik Akımları, Tarihsel Gelişim İçinde Armoni, Müzik Tarihi Metodolojisi, Antik Dönem ile 16.yy. Arası Batı Müzik Sanatı, 17.yy.dan Günümüze Müzik Evrimi, Rönesans Müziği, Barok Müziği, Klasik Dönem Müziği, Romantik Müzik, 20.YY Müziği, Performans Tarihi 18. Yüzyıl Müziği

● *Müzik – Teknoloji alanı* ile ilgili olan dersler: Bilgisayarlı Müzik Analizi, Müzik Eğiliminde Teknoloji

● *Müziksel yaratıcılığa yönelik* dersler: Eğitim (okul) Müziği Besteciliği, Şarkı Besteleme Teknikleri, Makamsal Çalgı Etütleri Yazma, Orkestrasyon, Marş Bandoları İçin Aranje, Müzikte Yaratıcılık

● *Ulusal Müzikler* ile ilgili Dersler: Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği, Çağdaş Türk Müziği, Norveç Halk Müziği, Avrupa ve Amerika halk müzikleri, Afrika ve Amerika yerlilerinin kabile müzikleri, Asya müziği, Güney Amerika, Afrika ve Hint müzik stilleri, Etnomüzikoloji, Geleneksel Aborijin ve Çağdaş Avustralya Müziği, 20. YY Avustralya Müziği,

● *Diğer* Dersler: Sahne Sanatları içinde Müzik, Müzikal Tiyatro

● Müzik eğitimi lisansüstü programlarının hem genel olarak ve ders öğretim boyutunda geliştirilebilmesi için, aşağıdaki yapısal özellikler ölçüt alınabilir:

Çok yönlülük Müzik sanatının/biliminin alt dallarına yönelik uzmanlık eğitimi verebilme

Çeşitlilik Ders çeşitlerinin arttırılması, içeriklerinin zenginleştirilmesi, bir dersin birden fazla eğitimci tarafından açılması ve başka enstitüler ya da üniversitelerden ders seçilebilme olanaklarının oluşturulması/korunması.

Çağdaşlık Çağdaş eğitim alanında gelişmiş ülkelerin programları ile gereken evrensel ölçütlerde kendi temellerimiz üstünde yükselen uyumluluk

İşlevsellik Verilen eğitimin işe dönük amaçlarında gerçekleştirebilir oluş

Bilimsel yayın yapabilme-izleyebilme Bölümlerin kendi yayın organlarının ve bu organların hakemlerinin oluşturulması ayrıca mezuniyet öncesi bilimsel yayın yapmaya yönlendiren kredili dersler açılması

Yeterlilik Ölçütlerin Tanımlama Alanda ve araştırmada yeterliliği belirleyen ölçütler geliştirilmesi ve bunun ilgili sınavlarında içeriğine yansıtılması

Müziksel Sunum Zenginliği Kredili-seçmeli resitaller ya da kredisiz mezuniyet resitallerinin programa eklenmesi ayrıca bireysel ve birlikte seslendirmenin olduğu kadar müzik topluluklarını yönetmenin becerisinin de kazandırılması

● Yukarıdaki yapısal özelliklere sahip programların hazırlanması ile ilgili olarak şu öneriler getirilebilir:

Hazırlayıcı Ekip Açısından Programlar, Müzik uzmanları, Eğitim Uzmanları ve Bilim adamları ile diğer meslek gruplarından uzmanların görüşlerinin bir birlikteliği ile hazırlanmalıdır.

Nitelik Açısından Programlar şu bileşenleri dengeli biçimde içermelidir: müzik alan bilgileri, müzik araştırma bilgileri, akademik düzeyde uzmanlaşmaya yönelik öğrenme ve öğretme yöntemleri. Mesleğe yönelik motivasyonun sağlanabilmesi için en iyi şekilde sosyal, psikolojik ve diğer boyuttaki unsurlarla sürekli desteklenmeli, uzmanların rehberliğinde mesleğe karşı olumlu tutumlar oluşturulmalıdır. Akademisyenlere araştırma ve bilim aşkını aşılayabilecek, bir not ile değerlendirilmeyen seminerler düzenlenmelidir. Bu seminerlerde öğretim elemanları kendi akademik öykülerinden anekdotlar verirken, adaylar hayallerini anlatabilmelidir.

Eğitimden Yararlanacak Öğrenci Kitlesi Açısından Programlar, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri (giriş özellikleri-nitelikleri) ve gereksinim, istek, beklenti ve yönelimleri göz önüne alınarak hazırlanmalıdır. Öncelikle her alanda olduğu gibi, Müzik Öğretmeni yetiştirme programına da öğretmeye ve araştırmaya istekli ve amacı akademisyen olmak olan bireylerin seçimi için gerekli önlemlerin alınması sağlanmalıdır. Bunun için adayların uygunluğunu saptayabilecek, tutum ölçekleri, psikiyatri testleri, alan bilgi düzeyi testleri, uygun mülakat ortamları hazırlanabilir ve gerçekçi referanslar istenebilir.

Lisansüstü programların uzmanlık/ustalık ile ilgili modelleri ve bu modellerin amaçları netleştirilmelidir. Belirli bir düzeydeki tek bir program, “akademik öğretim elemanları yetiştirmek”, “mesleki bilgilerinde derinleşmiş araştırmacı müzik öğretmeni yetiştirmek”, “araştırmalarla ortaöğretim müzik eğitimi

programlarını desteklemek" gibi birbirinden farklı amaçlara aynı anda hizmet edemez. Bu bağlamda, müzik öğretmenliğinin farklı düzeylerine (akademi-ortaöğretim / alanda uzmanlaşma-hizmet içi destek vb) ve özel mesleksel alanlara hizmet eden farklı lisansüstü programlar oluşturulmalıdır.

En azından, aynı program içinde farklı öğrenme amaçlarına hizmet edebilecek, yüksek kredili çeşitli seçmeli dersler oluşturulabilir. Aynı amaçla öğrencilere kredilerinin bir kısmını farklı fakülte ya da üniversitelerden tamamlama şansı verilmelidir. Böylece bir dersin açılması için gereken asgari öğrenci sayısı oluşmadığında, öğrenci almak istediği dersten vazgeçmek yerine farklı bir kurumdan aynı ya da dengi dersi alabilecektir.

Araştırmacı Öğretim Elemanı Yetiştirebilme Açısından Programlar, müzik alan bilgisini araştırmanın perspektifleri ve yöntemleri doğrultusunda öğretebilen, ayrıca toplum gereksinimleri ve sosyal konular çerçevesinde planlama yapabilecek, strateji geliştirebilecek ve öğrencilerin gruplar ya da takımlar halinde çalışabilecekleri işbirliğine dayalı öğrenme ortamları oluşturabilecek adaylar yetiştirecek nitelikte olmalıdır. Tıpkı lisans öğreniminde olduğu gibi akademisyen olma amaçlı öğrencilere akademide, daha nitelikli öğretmen olma amaçlı öğrencilere MEB ve okullarda, uzman denetiminde bir tür staj ya da uygulama olanağı verilebilir.

Ders Kategorileri Arasındaki Eşgüdüm Açısından Teoriyi uygulama ile ve araştırma bilgilerini öğrenme ve öğretme ile birleştirebilen bir program olmalıdır.

Eğitimi Verecek Öğretim Elemanları Açısından Kurumlarda hali hazırda istihdam edilen öğretim kadrolarının uzmanlıklarına göre dersler açılması gerektiği gibi, kişilerin verebileceği dersler oluşturmak yerine, gereken dersler verebilecek kişiler yetiştirilmelidir. Örneğin müzik araştırma alanı derslerini verecek uzmanlar yetiştirilmesi, bu uzmanlardan oluşan ekiplerin bu alan ders kitapları kazandırması gibi. Alanda derslerin verilmesi için çeşitli fakültelerde alanında uzman öğretim elemanlarından da yararlanılabilir ya da adaylar özgürce, gerekli gördükleri dersleri değişik fakültelerden alabilir.

Eğitim Süresi Açısından Programın süresi Dünya genelinde 1 yıl ile 6 yıl arasında değişen uzunluklarda uygulanmaktadır. Makul olarak yüksek lisans için 2–3

doktora için 3- 4 yıllık ortalama bir süre düşünüldüğünde, ülkemizde uygulanmakta olan süre yeterlidir. Ancak bu sürenin içeriği en kaliteli şekilde tasarlanmalı ve dopdolu bir kapsam ile desteklenmelidir. Bu süre öğrenciye hem süreyi kendi koşullarına göre planlama ve kullanma şansı vermeli hem de ders alma süresi ve kredisini arttıracak şekilde olmalıdır. Çalışan, yarı zamanlı olarak devam etmek isteyenlerle, tam zamanlı devam etmek isteyenler için alternatifler de sunulabilir.

Kalite Ölçütlerinin Geliştirilmesi, Hayata Geçirilmesi ve Denetlenmesi Açısından Kaliteli bir programın temel nitelikleri, ortak ölçütleri saptanarak edilerek yayımlanmalı, programlar sürekli olarak iç ve dış denetime/değerlendirmeye açık olmalıdır. Örneğin öğrencilere, akademik programlar, öğretim üyeleri, kendilerine sunulan hizmetler konularında her yıl anketler uygulanabilir.

5.9. Beşinci Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarındaki Tez Çalışmalarına İlişkin Karşılaştırmalı Sonuçlar

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Türkiye'de müzik eğitimi yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının yürütülmesi, Türkiye'den seçilen beş üniversite için aynıdır. Ülkedeki müzik eğitimi lisansüstü araştırmalarının, belirli ilkelere ve izleklere bağlı, ortak bir kalite anlayışıyla sürdürülmesini sağlayabilme açısından olumlu bir kontrol noktası oluşturan bu durum, uygulamalardaki olumlu-olumsuz **farklılıklar**ın oluşmasını engellememektedir. Örneğin, her ne kadar enstitüler, danışmanları görevlendirirken, öğretim üyesinin danışmanlık yüklerini de dikkate alsa da, bir danışmanın, aynı zaman dilimi içinde alabileceği tez yönetimi sayısını sınırlayan herhangi bir yönetmelik yoktur.

Araştırma kapsamındaki ülkelerde **danışmanlık** izlekleri arasında genel bir paralellik vardır. Doktora tezini yöneten akademisyenin doktora unvanlı olması ve araştırma konusu gerektirdiğinde ikinci bir danışmana ya da bilirkişiye izin verilmesinde uluslararası görüş birliği bulunmaktadır. Kıta Avrupa'sındaki eğitim geleneklerine uygun olarak, Sanat Yüksek Lisansında (MA) ve Sanatta Yeterlilik

eşdeğeri olan lisansüstü programlarda danışmanda Dr. unvanı yerine alanda uzmanlık koşulu aranmaktadır. Türkiye'deki yüksek lisans programlarının tümünün Bilimde Yüksek Lisans Programı (M.Sc.) özelliğinde olmasına karşın unvan koşulunun yüksek lisans için kullanılmaması durumunun, ülkedeki üniversite yapısının bir genel yapılanma döneminde bulunmasına bağlı bir geçiş dönemi uygulaması olduğu düşünülebilir. (Türkiye'deki Müzik ve Sanat Eğitimi kurumları 1980'li yıllarda akademi ve yüksekokul statüsünden çıkarılıp üniversite bölümlerine dönüştürülmüş; akademik kadrolar, hali hazırdaki eğitimcilerle -Dr. unvanları olması koşulu aranmaksızın- değerlendirilmiştir.) Ayrıca Türkiye'de müzik eğitiminde M.Sc. programının yanı sıra açılması mümkün olan sanat ağırlıklı bir M.A. programı bulunmamaktadır.

Danışmanlık sistemi ile ilgili olarak sorulması gereken bir soru da, tez yönetmede akademik unvanın, yetkinlik için yeterli bir ölçüt oluşturup oluşturmadığıdır. Her ne kadar Lisansüstü Eğitim Yönetmeliklerinde böyle bir sınırlama yapılmamış olsa da uygulamada böyle bir koşul getirilebilmektedir[2]. Örneğin "doktoralı öğretim üyesi" sınırlaması, doktora payesine değil sanatta yeterlilik payesine sahip olan pek çok deneyimli öğretim üyesi için (bazı uygulamalarda) bir danışmanlık engeli oluşturmaktadır. Elbette madalyonun öteki yüzü de vardır: müzik alanında pek fazla değilse de Türkiye'de pek çok alanda doktora unvanının gerektirdiği niteliklere ne kadar sahip olduğu tartışılan öğretim üyelerinin yeterlilik sorunları, çeşitli akademik toplantılarda ve bilimsel makalelerde sıkça dile getirilmektedir.

Bu konuyla ilgili olarak dikkate alınabilecek bir nokta da, **danışmanın uzmanlık alanı**dır: Ülke ve kurumların çoğunda tez danışmanının tez konusunda uzman olan akademisyenlerden seçilmesi için önlemler bulunmaktadır. Ayrıca söz konusu akademisyenlerin aktif biçimde araştırma çalışmalarını sürdürüyor olmaları

[2] Örneğin gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Yönetmeliği 9. Maddesi "Öğretim Elemanı Görevlendirme" ile ilgilidir ve ifade aynen şöyledir: "*Lisansüstü programların yürütülmesi için ders vermek ve tez danışmanlığı yapmak üzere öğretim elemanları ilgili ana bilim dalında görevli profesör, doçent ve yardımcı doçentler arasından görevlendirilir*." Bu ifadeye göre söz konusu öğretim üyelerinin "doktoralı olması" gibi bir zorunluluk yoktur.

gibi bir ön koşul da açıklanmaktadır. Türkiye'de bir öğrencinin çalışma konusu ile danışmanın uzmanlık alanı oldukça farklı olabilmektedir. Bu durum bazı önlemler alınarak düzeltilebilir: öğrencinin tez konusunu danışmana atamasından önce belirlemesi istenebilir ve enstitüler, tezin konu alanında uzmanlığı olmayan öğretim üyelerini danışman olarak atamama yönünde kararlar alabilir. Burada vurgulamak gerekir ki, "uzmanlık alanı" ile kastedilen, "müzik eğitimi alanı" değil, müzik eğitimi alanı içinde tezle ilgili olan alt konu alanıdır.

Nitelikli bir tezin ortaya çıkmasında öğrencinin çalışkan ve nitelikli olmasının yanı sıra, tez danışmanının da çalışkan ve nitelikli bir akademisyen olarak oynayacağı rol çok önemlidir. O halde önce "**nitelikli danışman**"dan beklenenleri tanımlamak gerekir. Tosun, (2001: 12) bu soruya şöyle yanıt vermiştir:

"*öğrencisini çırak gibi yetiştiren bir usta, öğrencisinin her zaman başvurabileceği bir bilgi kaynağı ve yönlendirici, akademik kişiliğiyle bir model deneyimini öğrencisiyle paylaşmaya hazır, öğrencisine moral aşılayarak destekleyen bir psikolog, öğrencisinin kişisel performansını değerlendiren bir öğretmen*".

Belki, danışmanların Tosun'un tanımladığı gibi niteliklere sahip olup olmadıklarını denetlemenin, etik değerlendirmeler dışında bir yolu yoktur. Bu noktada, danışmanlık görevinin gereğiyle yerine getirilebilmesi için, asıl danışman olma öncesinde, değişik modellerdeki/ türlerdeki/ yöntemlerdeki tezlerde "yardımcı" danışmanlık yapılması iyi bir öneri gibi görünmektedir. Bir başka öneri, farklı disiplinlerin ortak çalışmasını gerektiren tez çalışmalarında ikinci danışmana da değerlendirme oy hakkı verilmesi yararlı olabilir. Tosun ise bu konudaki denetimi öğrenciye bırakma taraftarıdır.[3]

Ülkelerden sadece Kanada kurumlarında, tez danışmanı ayrıntılı bir hiyerarşik izlekle atanmakta, diğer tüm ülkelerde öğrenci tarafından seçilmektedir. Bununla birlikte, uygulamada ortaya çıkan belirgin farklılıklar bulunduğu bilinen bir

[3] Bkz: Prof.Dr. İsmail Tosun, http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/ogrtez.html içinde:
Tablo 1. Tez danışmanı seçiminde dikkat edilmesi gereken noktalar

gerçektir: örneğin Türkiye'de öğrencinin tez danışmanını seçme alanı gerek kadro koşulları gerekse yönetsel uygulamalar nedeniyle sınırlanmaktadır.

Tezin çalışılma sürecinde yüksek lisans kademesi için sadece US/SC ve AT/MDA'da, doktora kademesi için AU/NSW dışındaki tüm ülkelerde danışmanın da katıldığı bir **izleme komitesi**, tezi ara değerlendirmelere alır. Ülkelere göre komitenin adlandırılması değişebilmekle birlikte işlevi neredeyse aynıdır ve bu komite üyeleri TR, US/SC ve NO/NAM'da hem alandan hem alan dışından akademisyenlerden diğerlerinden sadece alanda uzman akademisyenlerden oluşur. Sadece CA/WO'da bu komitenin yanı sıra danışman dışında bir okuyucu daha vardır.

Araştırma kapsamındaki **yüksek lisans ve doktora tezine başlamadaki ön koşulları**n başında ders aşamasını başarıyla tamamlamış olmak vardır. Ancak bu koşul, araştırma alanı derslerinde **farklılık** göstermektedir. Çünkü US/SC ve CA/WO, tezden önce olduğu kadar, tez çalışmaları sırasında da, konu alanına ve araştırmanın yapısına göre bazı araştırma alanı derslerinin alınmasını uygun görmektedir. Diğer ülkelerde ise araştırma alanı dahil tüm derslerin, araştırma başlamadan önce tamamlanması söz konusudur. Araştırmalarla ilgili seminer çalışmalarının ise TR yüksek lisans kademesinin ve AU/NSW her iki kademenin dışında, bir ön koşul olmadığı görülmektedir.

TR/doktora kademesi dışında, tüm ülkelerde lisansüstü seminer çalışmaları yapılmaktadır. Özellikle AT/MDA'da pek çok sersin seminerlerle işlenmesi söz konusudur. Tüm ülkelerde araştırma alanında ve bazı ülkelerde adayın araştırma alanı olmasa da müzik alt alanlarında seminerler vardır ve öğrencilerin bu seminerlere katılımı özellikle özendirilmektedir. Bu ülkelerden bazılarında öğrencinin yapmış olduğu araştırmaları seminer vererek geniş bir kesime anlatması zorunludur.

Müzik eğitimi alanında araştırma yöntem ve teknikleri ile ilgili dersler - her ne kadar adları ve tanımları çeşitlilik gösterse de- tüm ülkelerin programında

vardır. Bu derslerin amaçları ve içerikleri açısından ortak yönleri şu şekilde sıralanabilir:

• Öğrencilere önceki araştırmalardan yararlanmanın ve araştırma yapabilmenin bilgi ve becerisi kazandırmak

• Öğrencilere kendi alanlarıyla ilgili bir projeyi yürütebilmede gerekli olan kuramsal bilgileri ve tekniği vermek ve bu süreçte seçilen diğer çalışmaları, bibliyografyaları incelettirilmek

• Bilimsel müzik eğitimi araştırmalarını yürütebilecek, araştırmada kullanılacak ölçme araçlarını geliştirebilecek ve ölçme araçlarını çözümleyip, yorumlayabilecek temel bilgi ve becerileri kazanma

• Araştırılabilecek bir proje konusu seçerek sınırlarını tanımlayabilmelerini sağlamak

• Araştırma projesi/önerisinde açıklanan yöntemlerle veri toplama, düzenleme ve analiz etme aşamalarını uygun bir şekilde gerçekleştirebilme

• Araştırma projesini rapor haline getirebilme ve sözlü savunmasını yapma becerilerini kazanma

Bu **dersler** bazı ülkelerde alanın alt dalları üstüne yoğunlaşmakta ve çeşitlenmektedir. Örneğin;

US/SC'deki **Müzikte araştırma / performansta araştırma** ayrımı

AU/NSW'deki **Müzik Eğitiminin Sorunları, Müzik Eğitiminde ve Pedagojide Araştırma**, **Müzik Tarihi Semineri, Piyano Pedagojisinde Günce Konular**, **İlköğretim Müziği Semineri** gibi çeşitlenmeler

AT/MDA'daki **değişik konu alanlarına özgü öğretimin ve araştırma inceleme çalışmalarının yapıldığı-seminerle**rin sunulduğu dersler, bu kapsamda sayılabilir.

Türkiye'de ise lisansüstü eğitimde araştırmacılığa hazırlayan derslerde görülen ortak nokta, yüksek lisans programlarında Müzikte Araştırma Teknikleri dersinin tüm kurumlarda bulunmasıdır. Ancak doktora düzeyinde, özelleştirilmiş ve daha ileri düzeyde bir araştırma tekniği eğitimi her kurumda verilememektedir. Verildiği kurumlarda ise, alanda uzman akademisyen ve ders kitabı boşluğu

gözlenmektedir. Araştırma alanı derslerinden doğrudan müzik alanı ile ilgili olanlar şunlardır (M:müzik): • M Eğitiminde Araştırma (Teknikleri) • M Eğitiminde Veri Çözümleme Teknikleri • Eğitim Müziğinde Literatür • Müzik Bibliyografyası • Türk Müziği Bibliyografyası ve Tarihi • M Eğitimi Araştırmalarında Konu Yönelimleri

Araştırma alanı ders çeşitliğinin en yoğun olduğu ülke (müzik alanı araştırma dersleri ile sınırlanmaz ise) Türkiye olarak görünmektedir. Bu durum Türkiye üniversitelerinde müzik eğitimi alanında araştırmacı uzman / araştırmacı kademiysen yetiştirmenin özellikle önemsendiğini gösterir. Ancak bu tablo diğer ülkelerde bu alanın Türkiye'deki kadar önemsenmediğini göstermez çünkü araştırma, Türkiye'de yüksek lisans ve RD eğitimini birlikte veren tüm üniversitelerin ders programlarını yansıtırken, diğer ülkelerden sadece birer üniversitenin ders programını ele almaktadır.

Lisansüstü çalışmalarda **araştırma alanı derslerinin verildiği birim** her zaman müzik alanı lisansüstü çalışmalarını yürüten birim olmayabilir. Eğitim araştırmaları alanı ve sosyal araştırmalarla ilgili dersler, ilgili birimlerden alınabilmektedir. Bu dersler Türkiye'de "ortak eğitim aslanı dersleri" olarak adlandırılmaktadır. Bu derslerin tezden önce, hem tezden önce hem tez sırasında ya da tez konusu belli olduktan sonra alınması gibi çeşitli uygulamalar vardır.

Derslerin değerlendirilmesindeki yaklaşımlar da çeşitlilik göstermektedir. Seminerler genellikle başarılı/başarısız diye değerlendirirken, diğer dersler hem bu şekilde ya da kaldı/Geçti şeklinde hem de not ile değerlendirilebilmektedir. Değerlendirmeyi sağlayacak ölçmeler, dersin gereklerine göre, test, yazılı, verilen bir konuyu derste anlatma, tartışma, yazılı bir ödev sunma gibi pek çok yolla yapılabilmektedir.

Bu **dersleri yüksek lisans dersi ya da doktora dersi olarak sınıflamak** oldukça zordur. Her ne kadar tüm ülkeler her bir ders için "yüksek lisansta", "doktorada" ya da "her ikisinde" alınabilir gibi açıklamalar getirmiş iseler de, araştırma konusu gerektiriyorsa ya da öğrencinin ilgi alanında ise, ya da ilgili danışman-komite öğrencinin söz konusu ders almasında yarar görüyor ise her ders,

her aşamada alınabilmektedir. Ya da doktora düzeyindeki bir dersin ön koşulu sayılan bir yüksek lisans ders –hatta kredisiz olmak üzere lisans dersi- önceden alınmamış ise öğrenci, bağlantılı dersleri zorunlu olarak başarmak durumundadır. Bu saptama çok önemli bir noktayı açıklığa kavuşturmaktadır: bazı yüksek lisans araştırma alanı derslerinin, doktorada adlarının önüne "ileri" ya da "gelişmiş" gibi sözcükler getirilerek programlara konulması, ya da aynı ders listesinden hem yüksek lisans hem doktora kademesinde seçim yapılabilmesi, eleştirilegeldiğinin aksine "yanlış bir uygulama" olmayabilir:

1) Doktora, yüksek lisansa göre daha ileri, genişletişmiş, özgün araştırmaların yapıldığı bir kademe olduğuna göre, dersleri de yüksek lisanstakilerin "ilerletilmiş, genişletilmiş, detaylandırılmış" biçimi olabilmektedir.

2) Bir öğrencinin yüksek lisans eğitimi ve araştırması çerçevesinde alması gerekli ya da öncelikli olmamış bir yüksek lisans dersinin, doktoradaki çalışma kapsamının gerektirdiği durumda alınması hiç bir ülkede tuhaf karşılanan bir uygulama değildir.

Doktora kademesinde Türkiye'deki kurumlara göre dikkati çeken bir **farklılık**, tez öncesindeki **yabancı dil** barajı olan ülkelerin İngilizceyi temel öğrenim dili olarak zorunlu tutması itibarıyla sadece öğrenime başlamada koşul getirmesidir. Bu ülkelerde dil barajı, tez çalışmasının gerektirdiği diğer dillerde sağlanmalıdır (gerekirse 2 farklı yabancı dil). Bu durumun makul açıklaması, incelenen diğer ülkelerde İngilizcenin günümüzde uluslararası araştırma dili olarak kabul görmesi ve ilgili literatürün geniş biçimde incelenmesine fırsat oluşturması olabilir.

NO/NAM dışında her ülkede **benzer** biçimde –bir tez ön koşulu olmayabilmekle birlikte - **Yeterlilik sınavları** vardır. Sadece US/SC'de doktora için "kesin adaylık" denilen ve yeterlilik sınavından önce verilmesi gereken bir sınav daha vardır. Sadece AT/MDA'da yeterlilik sınavı tezden önce değil, tezden sonra yapılmaktadır.

Tez projesi hazırlama, her ülkede **benzer** biçimde tez çalışmasının ilk aşamasını oluşturmakta ve bu projenin onaylanması, asıl tez sürecine geçişin temel

koşulu sayılmaktadır. Bu projenin, dolayısıyla tezin konusu için özel bir onay, sadece US/SC ve AT/MDA'da gerekmekte, dahası seçilebilecek konular sınırlanmaktadır. Proje ile ilgili bir başka farklılık ise, CA/WO ve NO/NAM'da projenin, tez aşaması öncesinde değil, programa kabul aşamasında sunulmasıdır. Dikkati çeken bir nokta da, Avusturya dışındaki ülkelerde "proje" sözcüğü ile adlandırılan çalışmaların, bir tez çalışmasının ön taslağını ifade ettiğidir. Avusturya'da ise proje (PJ) adlı ders kategorisi, bilimsel araştırma çalışmalarının ön taslağını kapsadığı gibi, konser gibi uygulamalı çalışmaların ayrıca diğer bireysel ya da grupla oluşturulan ve gerçekleştirilen müzik öğretim alanına yönelik projelerin tamamını kapsamaktadır.

Araştırma kapsamındaki **tüm ülkelerde** doktora araştırması öncesinde, bu araştırma için gerekli ön eğitimin alındığı yaklaşık iki yıllık bir süre söz konusudur. Bu süre içinde **ders yükü** tamamlanır ve varsa yerine getirilmemiş yabacı dil koşulları sağlanarak yeterlik sınav(lar)ı verilir. Bu **ülkelerden ikisinde** CA/WO ve NO/NAM'da bu ilk iki yıllık süre, sadece bu etkinlikleri değil, tez konusu ile ilgili başlıca yayınların taranmasını da tamamlamayı gerektirmektedir. Çünkü bu ülkelerde tez projesi doktora eğitiminin en başında önerilmekte hatta doktoraya girişte etkili bir ölçütü oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamındaki **tüm ülkelerde**, proje hazırlama aşamasında öğrencilerden ve danışmanlarından düzenli biçimde bir araya gelerek yapmaları beklenen noktalar şunlardır:

- Doktora eğitiminin uygun bir süre içerisinde tamamlanabilmesi için zamanın verimli kullanılmasını sağlayacak sıkı bir çalışma düzeninin kurulması
- Araştırmanın niteliği, amacı ve yöntemi hakkında kesin sınırların çizilmesi
- Yapılan çalışmalarla ilgili kayıtların sistematik olarak tutulması

NO/NAM tezin yazımında seçilecek dilin İngilizce, Norveççe ya da diğer İskandinav dillerinden birinde olması sınırlılığını getirmektedir, AU/NSW ise ana dil dışında tez yazımına özel izne bağlı olarak izin vermektedir. CA/WO iki dil konuşulan bir ülke olarak hem İngilizce hem Fransızcayı kabul etmekle birlikte, ana dil zorunluluğu getiren ülkeler içinde sayılmıştır. TR ve AU/NSW dışında özetin

yabancı dilde olması zorunluluğunu getiren ülke yoktur. Bunun nedeni tezlerin genellikle İngilizce yazılıyor olması ve bu dilin zaten günümüz lingua francası olarak kabul görmesi olabilir. Nitelik açısından ise tüm ülkelerde yüksek lisans tezi, bilimsel araştırma ile tanışma süresi gibi kabul görmekte, yöntemler, önem orijinallik vb özel konularda tam akademik arayış doktorada ortaya çıkmaktadır.

Yüksek lisans tez çalışması TR ve AU/NSW dışındaki ülkelerde kredilidir. (CA/WO'da uzmanlık amacı ile sınırlı, devamında doktora yapılmayan bir yüksek lisans eğitiminde tez kredilidir, diğerinde kredisiz.) Doktora tez çalışması ise NO/NAM dışında kredisizdir. Buradan anlaşılmaktadır ki, Türkiye'de olduğu gibi, akademik amaçlı yüksek lisansta ve doktorada tez genellikle kredisizdir çünkü bu, alanın bir zorunluluğu olarak kabul görür ve not da verilmez, sadece başarı durumu adlandırılır.

Lisansüstü tezin kabulündeki temel koşullar açısından ülke ve kurumlar arasında tümüyle ortak olan nokta, danışman onayının lisansüstü araştırmada yeterli görülmeyip bir **komisyon sınavıyla tezin savunulması** gereğidir.

Tezin savunma aşaması yüksek lisans kademesi için TR, NO/NAM ve AT/MDA'da üyelerinin tamamı alandan, doktora kademesinde ise US/SC dışında tüm ülkelerde üyeleri hem alandan hem alan dışından akademisyenlerden oluşan değerlendirme komitesi tarafından gerçekleştirilir. İzleme komitesi ile değerlendirme komitesinin üyeleri farklı olabilmektedir.

Lisansüstü tezlerin savunması tüm ülkelerde sözlüdür. Bu savunma US/SC, AU/NSW ve AT/MDA'da kamuya açık olarak gerçekleşir. AU/NSW ve NO/NAM'da savunmanın değerlendirmesine öğrencinin danışmanı katılamazken AU/NSW ve CA/WO'da savunma öncesinde savunmaya katılmayacak olan ve öğrencinin tez çalışmasının hiçbir sürecinde görev almamış bir hakem tezin savunmaya hazır olduğuna dair onay verir. Diğer ülkelerden farklı olarak CA/WO'da ve AT/MDA'da mezuniyet için tez savunması dışında bir alan sınavını verme ve sadece AT/MDA'da bir de resital verme zorunluluğu vardır.

5.10. Beşinci Alt Problem: Araştırma Örneklemindeki Üniversitelerin Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarındaki Tez Çalışmalarına İlişkin Sonuçlara Dayalı Öneriler

● Lisansüstü araştırmaların (özellikle doktora) konularına resmi sınırlamalar getirilmeli ve bununla ilgili belirlemeler her yıl güncellenmelidir. Bunun için on yıllar ölçeğinde araştırmaların taranması, sonuçları geçerliliğini koruyanların sınıflanması gerekir. Bu sınıflama içine giren araştırmaların "araştırma önerileri" ve "gündemdeki araştırmaya dayalı çözüm bekleyen konular" belirli başlıklar altında toplanabilir. Böyle bir sistem kurulur ve geliştirilirse, araştırmaların bilme yenilik getirme ve orijinalliği sağlama ilkelerini ne düzeyde gerçekleştirebildikleri de sistematik biçimde denetlenebilir. Ayrıca böyle bir sistem, yapılan araştırmaların, benzer konuların gerekçesizce tekrarlanıyor olması, alana yenilik getirmemeleri, işlevsellikten uzak sonuçlara sahip olmaları, ya da kendilerinden önceki araştırmaların "araştırma önerileri"nden yararlanmadan yapılmaları gibi nedenlerle eleştirilmelerini de engelleyecektir.

● Öğretim üyelerinin danışmanlık yüklerini de dikkate almanın yanında, bir danışmanın, aynı zaman dilimi içinde alabileceği tez yönetimi sayısını sınırlayan bir yönetmelik değişikliği yapılabilir.

● Gerek doktora unvanı olan, gerek doktora unvanı yerine onun dengi olan sanatta yeterlilik unvanını almış olan öğretim üyelerinin, bir öğrencinin tez danışmanı olarak atanmalarında, tez konusu açısından bazı gereklere sahip olmaları ile ilgili bir atanma ölçütü yönetmeliklere eklenebilir. Örneğin, söz konusu öğretim üyesinin uzmanlık alanı, ilgili alandaki yayınları, akademik çalışmaları ve verdiği dersler ile tez konusu arasında uyumluluk aranması gibi.

● Yüksek lisans tez çalışmaları için, doktoradakine benzer bir komite tarafından izlenmesi ya da çalışmanın belirli periyotlarda ikinci bir okuyucu tarafından okunması sağlanabilir.

● Lisansüstü araştırmaların (özellikle doktora) çeşitli evrelerinin ve özellikle sonuçlarının sunulup tartışıldığı, katılım zorunluluğu olan seminerler oluşturulabilir (var olanların sayısı artırılabilir).

● Lisansüstü ders öğretim programları içinde araştırma alanı dersleri için tüm kurumlarda uygulanacak ortak zorunlu dersler (eğitim bilimlerinden alınabilecek ortak eğitim aslanı dersleri) ve öğrencilerin alanlarına göre seçebileceği (müzik eğitimi biriminden alınabilecek) seçmeli dersler listesi, anlaşılır bir ders künyesine sahip olmak üzere sunulabilir.

● Türkiye'deki araştırma alanı dersleri üzerine, bundan sonra tartışılması gereken noktalar şunlar olabilir:

1) Öğrencinin uzmanlaşmak istediği ve araştırmasını yapacağı alanla ilgili dersleri almasını sağlamak için önlemler alınmalıdır. Bunun bir yolu, programların çeşitlendirilmesi, diğer bir yolu programa kabulden önce bir araştırma önerisi taslağının sunulması olabilir.

2) Derslerin "temel" olanı ile "ileri/gelişmiş" olanı arasında ayrım netleştirilmelidir. Bunun bir yolu, ders tanımlarını detaylandırmak, konuların adlarını esnekliğe izin vermeksizin kesinleştirmek ve bu tip bağlantılı derslerde, birinciyi daima ikincinin ön koşulu haline getirmek olabilir.

3) Dersler çeşitlenebilir ve her kurumda her dersin en az bir muadilinin sunulması sağlanabilir. Örneğin "araştırma etiği ve yayın kuralları" her kurumda verilebilir. Araştırma yöntem ve teknikleri her araştırmacı adayını genel-temel düzeyde verildikten sonra, deneysel araştırma yapacak bir aday ile betimsel araştırma yapacak bir adayın alabileceği farklı seçenekler oluşturulabilir.

● Araştırma alanı derslerinin künyesi kesim 5.5.'te açıklandığı çerçevede olmalıdır. Her bir dersin yer aldığı **"ana ve alt kategori"** şunlar olabilir: Araştırma dersleri için ana kategori "Araştırma" ve alt kategoriler "Temel (ortak-genel) Araştırma", "Alanda (müzik eğitiminde ve müziğin diğer alanlarında) Araştırma", "Proje Hazırlama", "Seminer", "Tez olabilir.

● Son olarak, müzik alanı araştırma derslerini verecek uzman kadrolar oluşturulmasının gündeme alınmasının olumlu sonuçlar getireceği kanaatinde olduğumu belirtmek isterim.

5.11. Araştırma Önerileri

● Durum saptamasına ve karşılaştırmaya dönük olarak gerçekleştirilen bu betimsel çalışmayı, yeni modeller önermeye ya da program değerlendirmeye yönelen araştırmaların izlemesi, problemin tüm bulgularını toplama açısından, yerinde bir yaklaşım olacaktır. Bu araştırmalar için önerilebilecek bazı konular aşağıdadır:

1) Müzik öğretmenliği lisansüstü programlarının asıl amacı akademisyen yetiştirmektir. Akademisyen yetiştirme işinin etkili ve amacına uygun olarak gerçekleşebilmesi, adayların akademisyenliğin temel niteliklerini kazanabilecek şekilde eğitilmelerine bağlıdır. Bu da, lisansüstü eğitim sürecinin akademisyen yeterliklerine göre planlanması ve yürütülmesiyle mümkündür. Bu gerekçeler doğrultusunda, akademisyen yeterliklerini ve lisansüstü programların hangi yeterlikleri kazandırmaya yönelik olduğunu belirleyen ve lisansüstü programların akademisyen yeterlikleriyle ilişkisini irdeleyen bir araştırma yapılabilir.

2) Farklı ülkelerdeki müzik eğitim-öğretim programlarını, farklı kademelerde ve aynı ya da farklı boyutlarla inceleyen ve karşılaştıran yeni çalışmalar yapılabilir. Örneğin bu çalışmanın bir devamı olarak, ülkemizde uygulanmakta olan müzik öğretmenliği yüksek lisans ve doktora ders öğretim programları ile yurt dışı kurumların programları arasında kağıt üstündeki farklılıkların uygulamadaki durumlarda da söz konusu olup olmadığını test edecek ya da bu farklılıkların nedenini sorgulayacak yeni araştırmalar tasarlanabilir.

3) Lisansüstü öğrencilerinin, öğretim üyelerinin, danışmanların, birbirlerinden ve akademik öğretim programlarından beklentileri, bu araştırmanın sonuçlarından yararlanan anketler ya da görüşmelerle saptanıp değerlendirilebilir.

4) Özellikle seminerler ve tartışma/sunum içeren teorik dersler için, farklı kurumlarda lisansüstü eğitim yapan öğrencilerim yararlanmasına yönelik internet üzerinden eğitim olanaklarını inceleyen bir araştırma yapılabilir. Böyle bir araştırma ile oluşturulacak program önerisinde, bu doktora tezinin sonuçlarından yararlanılabilir.

5) Bu araştırmanın sonuçlarından da yararlanarak, program değerlendirme çalışmaları yapılabilir, bu çalışmalarına yönelik araştırma modeli oluşturma amaçlı

konular seçilebilir ve/ya da geleceğe dönük tasarı plan ve programlar hazırlamayı hedefleyen araştırmalar yapılabilir.

- Araştırma modeli, benzer yapıdaki yeni karşılaştırmalı araştırmalara aktarılarak kullanılabilir. Örneğin programın iç tutarlılığı ve işe yararlığı, öğretimin etkililik ve yeterliliği konularındaki yeni araştırmalarda.

- Çeşitli bilim alanlarındaki benzer konularda proje/tez/ödev hazırlayan kaynak kullanıcılar, bu araştırmadan yararlanabilir ve konuya ilişkin önemli kaynaklara bu araştırma kanalıyla ulaşabilirler.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Yahya. (1997). **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1997'ye)**. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, No.1, 338-342

ALTBACH, Philip G. (2001) **Measuring Academic Progress***: The Course-Credit System in American Higher Education.* Pergamon, Higher Education Policy 14 (No:1, 2001) 37-44

ARAS, Nusret. (2004). **Üniversite yasası Nasıl Olmalı?** Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, Akademi Forumu 23, TÜBİTAK Matbaası,15-31

ARICI, Hüsnü. (2001) *Sosyal Bilimler Alanında Bilim Adamı Yetiştirme: Lisansüstü Eğitim*. Ankara: **Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri (7): Bilim Adamı Yetiştirme- Lisansüstü Eğitim Toplantısı içinde**: TÜBİTAK Matbaası, 56, 57, 65

ARSEVEN, Ali, D. (1994). **Alan Araştırma Yöntemi**. Ankara: Tekışık Matbaası, 2.Basım, 92/106

ARSEVEN, Ali. D. (2001). **Alan Araştırma Yöntemi**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Genişletilmiş 4. Baskı, 37/23-24

ARSLAN, Hasan. (2001). *Akademik Kalite Niçin Değerlendirilmeli?* **TÜBİTAK Bilim ve Teknik.** Sayı 407, Ekim 2001, 84-85

ATALAY, Süheyla. (2006) *Türkiye'nin Bologna Rehberi: Bologna Süreci'nin Türkiye'de Uygulanması Projesi 2005-2006***, Muğla Üniversitesi Bologna Süreci Tanıtım Toplantısı Sunumları** içinde (17 Ekim 2006) http://www.mu.aedu.tr/t/duyuru/2006/10/genel_bilgi.ppt

BAKİ, Adnan ve GÖKÇEK, Tuba. (Kasım 2005). *Türkiye ve Amerika Birleşik Devletlerindeki İlköğretim Matematik (1-5) Program Geliştirme Çalışmalarının Karşılaştırılması.* **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi** *5* (2), 557–588

Başbakanlık Basın - Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü *UNESCO'nun Akademik Hareketlilik İle İlgili Yaptığı Çalışmalar.* **Türk Haber Dergisi** (2005, Aralık) Sayı:1
Başbakanlık Basın - Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü *Avrupa'da Diplomaların Tanınmasına Yönelik Yapılan Çalışmalar***. Türk Haber Dergisi** (2006, Temmuz) Sayı:8

BAYRAKÇI, Mustafa ve GÜÇLÜ Nezahat. (2004) *Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ve Hiçbir Çocuğun Eğitimsiz Kalmaması Reformu*. **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi,** Cilt 5, Sayı 2, 52-62

BİLEN, Sermin. (2003) *Lisansüstü Müzik Öğretmenliği Programlarının Karşılaştırılması.* **I. Eğitimde Bilime Katkı- Lisansüstü Eğitim Sempozyumu** Bildirileri İçinde, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,1-4

BİLGİNOĞLU**,** Fahir. (2002). *Üniversite ve Kendi Başına Düşünme Yeteneği*. İstanbul: **Cumhuriyet Bilim Teknik Eki** içinde makale, Sayı 782, S:13 (16 Mart 2002)

BİLSEL, Ayhan (2006)**.** *Avrupa'da Üniversite Yönetimi***.** Doğu Akdeniz Üniversitesi Sunumları İçinde http://research.emu.edu.tr/ (17 Ocak 2006)

BULUT, Hilmi. (2003) *Müzik Eğitimi ve Müzikoloji*. Malatya: **Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirileri İçinde**, İnönü Üniversitesi, 285-289.

BULUT, Damla. (2005). **Türkiye'deki Müzik Eğitimi Anabilim Dallarının Kalite Kriterleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi.** Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış)Doktora Tezi, 6

CAFOĞLU, Zuhal. (1996). **Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi**. İstanbul: Avni Akyol Ümit Kültür Vakfı Yayınları

CAFOĞLU, Zuhal. (1999). *Davranışa Dönüşen Kalite*. **Yeni Türkiye Dergisi**, 26 (Kalite Özel Sayısı), 308.

Cumhuriyet Ansiklopedisi, (1968) Arkın Kitabevi, Cilt 8, 2290
Cumhuriyet Ansiklopedisi, (1968) Arkın Kitabevi, Cilt 11, 3257

ÇAKAR, Öner. (2001) *Fen Bilimleri Alanında Bilim Adamı Yetiştirme: Lisansüstü Eğitim.* **Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri (7): Bilim Adamı Yetiştirme- Lisansüstü Eğitim Toplantısı** içinde: TÜBİTAK Matbaası, Ankara, 65-70
ÇAVDAR, Ayhan. (2001) *Konuşma Metni.* **Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri (7): Bilim Adamı Yetiştirme- Lisansüstü Eğitim Toplantısı** içinde: TÜBİTAK Matbaası, Ankara, 18

ÇEPNİ, Salih; KÜÇÜK, Mehmet; GÖKDERE Murat. (2002). *Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Programlarındaki Araştırmalara Yönelik Derslerin İncelenmesi.* Ankara: **V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi** Bildiri Kitabı (ODTÜ), 283

ÇEVİK, Suna. (2004). *Yürürlükteki Müzik Öğretmenliği Lisans Programı Tasarısına İlişkin Görüşler Öneriler.* Isparta: **1924–2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu** Bildirileri içinde SDÜ, 46-62

ÇÖL, H. Tevhide. (2005). **Ankara Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı İle Bakü Müzik Akademisindeki Keman Eğitiminin Karşılaştırmalı Olarak incelenmesi.** Ankara: Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü

DALICHOW, F. (1992), "**Analytical Perspectives: Degrees and other Qualifications: International Equivalence**" The Encyclopedia Of Higher Education Volume II, Pergamon Press, Editors-in-Chief: CLARK, R. Burton. University of California, Los Angeles, California, USA and NEAVE R, GUY. International Association of Universities, Paris, France, 877-881 and 883-884

DEMİRBOLAT, A. Ottekin. (2005). *Yüksek Lisans Öğrencilerinin Program ve Öğretim Elemanlarından Beklentileri*. **Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1. (Kış 2005)

DEMİREL, Özcan. (2000) **Karşılaştırmalı Eğitim**. Ankara: Pegem A Yayıncılık

DEMİREL, Özcan, Z. AYVAZ ve N. KÖKSAL. (2005). *Eğitim Programları ve Öğretim Alanında Yapılan Tez Çalışmaları***. II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildirileri** içinde, Yayımlanmamış Bildiri (İstanbul, (26 – 28 Eylül 2005)

DİCLE, Hilal. (2004). *Üniversitelerin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri'nde Verilen Eğitim Nitelikli Müzik Öğretmeni Yetiştirmek İçin Uygun ve Yeterli Midir?*. Isparta: **1924–2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu** Bildirileri içinde SDÜ, 571-583
DOĞRAMACI, İhsan. (2000) **Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimine Bir Bakış:** Günümüzde Rektör Seçimi ve Atama Krizi http://www.dogramaci.org/ (Eylül 2005)

DUMAN, Tayyip. (1991). **Türkiye'de Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirme**.
İstanbul: MEB Yayınları, 42 ve 270

ERDEN, Münire ve AKMAN, Yasemin. (1995). **Eğitim Psikolojisi.** Ankara: Arkadaş Yayınları, II. Baskı, 16

ERDOĞAN, İ. (1997). **Çağdaş Eğitim Sistemleri**. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 76-78

ESKİOĞLU, Itır. (1999). *Neyi, Neden, Nasıl Öğretiriz?* **I. Ulusal Sanat Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu** Bildirileri İçinde. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, 367

FİŞEK, Hamit. (2000) *Üniversitelerimizde Bilim Eğitimi Hizmetlerinin Değerlendirilmesi.* **Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri (1): Dünya'da ve Türkiye'de Bilim, Etik ve Üniversite Toplantısı** içinde: TÜBİTAK Matbaası, Ankara, 89-92

GEDİKLİ, Necati. (1999). **Ülkemizdeki Etki ve Sonuçlarıyla Uluslararası Sanat Müziği**. İzmir: Müzik Bilimi Araştırmaları II, Ege Üniversitesi Basımevi, 89

GÜLMEZ, S; DEMİR S. (2006) Yüksek lisansta transcript bilmecesi - Aksiyon Dergisi, Sayı:613/04.09.2006

GÜNAY, Durmuş. (2004) *Üniversitenin Neliği, Akademik Özgürlük ve Üniversite Özerkliği***.Birinci Uluslararası Yüksek Eğitim Kongresi: 21. Yüzyılda Üniversite Eğitimine Bakış** Bildirileri içinde, İstanbul, 27-19 Mayıs 2005 http://www.durmusgunay.net [6 Aralık 2005)]

GÜRÜZ; ŞENGÖR; ŞUHUBİ; TÜRKER ve YURTSEVER. (1994) **Türkiye'de ve Dünyada Yüksek Öğretim, Bilim ve Teknoloji**, TÜSİAD, yayın no: TÜSİAD/94. 6-167

GÜVENÇ, Bozkurt. (1993) **Türk Kimliği Kültür Tarihinin Kaynakları**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları /1549, İnsanlık Tarihi Dizisi / 2, 145
GÜVENÇ, Bozkurt. (2000) *Türkiye'de Sosyal Bilimler, Gelişmeler.* **Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri (1): Dünya'da ve Türkiye'de Bilim, Etik ve Üniversite Toplantısı** içinde: TÜBİTAK Matbaası, Ankara, 23-35

İNAM, Ahmet. (1994). *Eğitimin Sorgulanması İçin Öneriler*. **Cumhuriyet Bilim Teknik Eki** içinde makale. Yıl: 8, Sayı:314, 82-85. (Ocak 1994)

KAFKAS, İ. Gürşen (2003**) Karşılaştırılmalı Eğitim ve İsmail Hakkı Tonguç.** Cumhuriyet Gazetesi / 8.8.2003

KAISER, H.J. (1994a), **"Music Education: Programs and Methods**", Editors-in-Chief: T. HUSEN, University of Stockholm, Sweden & T. N. POSTLETHWAITE, University of Hamburg, Germany, The International Encyclopedia of Education, Second Edition-Volume 7, Pergamon Press, 4016- 4026

KAISER, H.J. (1994b), **"Music Teacher Education**", Editors-in-Chief: T. HUSEN, University of Stockholm, Sweden & T. N. POSTLETHWAITE, University of Hamburg, Germany, The International Encyclopedia of Education, Second Edition-Volume 7, Pergamon Press, 4027- 4030

KALYONCU, Nesrin. (2004). *Müzik Öğretmeni Yeterlikleri Ve Güncel Müzik Öğretmenliği Lisans Programı*. **1924–2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirileri** içinde: Yayına Hazırlayan SDÜ Basımevi, Isparta, 510,525

KALYONCU, Nesrin. (2006) *Türkiye ve Avrupa Ülkelerinde Genel Eğitim Okullarına Müzik Öğretmeni Yetiştirme-Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. Ankara: **Müzik Sanatımız ve AB Süreci Sempozyumu** Bildirileri İçinde, Sevda-Cenap And Müzik Vakfı, 119-140

KANAT, Ömer, **Türk-Alman Genel Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Kemal Turan), M.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005.

KANLI; SERİN; ASLAN; GÜLYURDU; YILDIZ; GÜNEŞ; ATEŞ; ERYILMAZ; AKDENİZ. (2006). *Türkiye Fizik Öğretim Programının Geliştirilmesine Katkı Sağlamak Amacıyla Farklı Ülkelerin Fizik Programlarının Karşılaştırılması ve Önceden Yapılmış İhtiyaç Analiz Sonuçlarından Faydalanılması***.** Ankara: **VII. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi** Bildirileri İçinde, GÜ Gazi Eğitim Fakültesi 267

KAPLAN, Mevlüt. (2002). **Aydınlanma Devrimi ve Köy Enstitüleri**. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Yayınları, 47-60

KARAOĞLU, Bekir (2002). *Bilimsel Özerkliğin Neresindeyiz?***.** İstanbul: **Cumhuriyet Bilim Teknik Eki** içinde makale, Yıl: 16 Sayı 786, 13 (13 Nisan 2002)

KARASAR, Niyazi. (1994). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: 3 A Arşt. Eğit. Dnş. Ltd. 7. Basım

KARASAR, Niyazi. (2002). **Bilimsel Araştırma Yöntemi.** Ankara: Nobel Ltd. Şti.

KAPTAN, Saim. (1998). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri. (Geliştirilmiş 11. Baskı)

KOÇER H.Ali. (1991) **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi**, MEB, İstanbul: s.65.

KOÇKAR, Tekin. (2001). **Türkiye ve Rusya Federasyonumda Sanatçı Yetiştiren Okulların Yönetsel Yapılarının Karşılaştırılması.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KÖYMEN, Mehmet Altay. (2004) **Selçuklu Devri Türk Tarihi**, VII. Dizi – 106, 3, Ankara TTK Yayınları, 347-382

KÜÇÜKAHMET, Leyla, C. DEĞİRMENCİOĞLU, T. ER, A.F. ÖKSÜZOĞLU, İ.E: ÖZDEMİR ve A. KORKMAZ. (2000). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**: ***Türkiye'de Öğretmenlik Mesleği Kazandırmanın Tarihi Gelişimi.*** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 3. Baskı, 31- 35

KÜÇÜKAHMET, L: DEĞİRMENCİOĞLU C; ER, T; ÖKSÜZOĞLU A.F; ÖZDEMİR, İ.E. KORKMAZ, A; (2000) **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Ankara**:** Nobel Yayın Dağıtım;3. Baskı, 7-9
KÜÇÜKÖNCÜ, Yılmaz. (2004). *Türkiye'de Genel Müzik Kültürüne Etkileri Bakımından Cumhuriyet Döneminde Müzik Eğitimi ve Müzik Öğretmenleri.* Isparta: **1924–2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu** Bildirileri İçinde, SDÜ, 102-120

LAUWERS, Joseph; VARIŞ, A. Fatma; KENNETH, Neff. (1979) **Mukayeseli Eğitim.** Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 13.

MEB. (2001) **2001-2005 MEB Çalışma Programı.**
http://sgb.meb.gov.tr/daireler/planlama/2001_2005_calisma_programi.pdf

MERİÇ, Gürsoy. (2004). **Fen Bilgisi Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Örnek Ülkeler Kapsamında Değerlendirilmesi.** Ankara: Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

MERİÇ, Gürsoy ve TEZCAN, Ramazan. (2005) *Fen Bilgisi Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Örnek Ülkeler Kapsamında Değerlendirilmesi*. (Türkiye, Japonya, Amerika ve İngiltere Örnekleri) BAÜ Fen Bil. Enst. Dergisi (2005).7.1, 62-82

MUMCU, Erkan (2003) Eski Milli Eğitim Bakanı Erkan Mumcu'nun (Göreve Başlama ve Ayrılma: 19.11.2002-17.03.2003) düzenlediği bir basın toplantısı metni. 18.02.2003-MEB
http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=706

NACAKCI, Zeki. (2004) *Eğitimde Toplam Kalite Yönetim Felsefesinin Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Gerekliliği*. **Milli Eğitim Dergisi**, Say: 164, Güz
Resmi Gazete (2006) TBMM Kararı: **Dokuzuncu Kalkınma Planı** (2007 – 2013). 1 Temmuz 2006 Cumartesi – Mükerrer. Sayı: 26215 63

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), 1990a, **The Teacher Today—Tasks, Conditions, Policies**. OECD, Paris
OECD (2003) **Eğitim Politikaları Analizi,** Paris.

OECD **Bir Bakışta Eğitim:** OECD Göstergeleri – 2006 http://www.oecd.org/dataoecd/31/29/37393662.pdf

OĞUZKAN, Ferhan. (1974) **Eğitim Terimleri Sözlüğü** Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

ONAY, Ersin (1999). *19 Mayıs 1999 Tarihli Konuşma Metni***,** Ankara (Tek sayfadır)
http://mssf.bilkent.edu.tr/turk/Festival/80yil.htm
ORTAŞ, İbrahim. (2004a) *Öğretim Üyesi ya da Bilim İnsanı Kimdir?I II.* 5 Şubat 2004, 1
http://turk.internet.com

ORTAŞ, İbrahim. (2004b) *Üniversite Özerkliği Nedir?* Ankara: **Üniversite ve Toplum: Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi,** Cilt 4, Sayı 1, (7 Mart 2004) http://www.universite-toplum.org

ORTAŞ, İbrahim. (2004c) *Üniversite Özerkliği Nedir II.* 14 Nisan 2004, 3 http://turk.internet.com

ORTAŞ, İ. (2004d). *YÖK Yasası Nedir?* **(**05 Aralık 2004)
http://turk.internet.com/haber/yazigoster.php3?yaziid=11262

ORTAŞ, İ. (2005). *Ülkemizin Kaçırdığı En Büyük Eğitim Projesi: Köy Enstitüleri* PiVOLKA Dergisi, 4(17), 3-5.

ÖNEY B. A. (1994), **"Turkey: System of Education"**, Editors-in-Chief: T. HUSEN, University of Stockholm, Sweden & T. N. POSTLETHWAITE, University of Hamburg, Germany, The International Encyclopedia of Education, Second Edition-Volume 11, Pergamon Press, 6476-6481

ÖSYM. (Kasım 2006). http://www.osym.gov.tr Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi: **Sınavlar.**

ÖSYM. (2006) **2005 - 2006 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri.** Bölüm 3: Öğretim Elemanları / Lisans Eğitimi Veren Yükseköğretim Programlarında Görevli Öğretim Elemanlarının Öğretim Alanlarına Göre Sayıları. 334 www.osym.gov.tr

ÖSYM. **1995 – 2006 Yılları Arasındaki Tüm Yükseköğretim İstatistikleri**. 2. Bölümleri: Öğrenci Sayıları / Öğretim Alanlarına Göre Lisansüstü Öğrenci Sayıları-Üniversiteler. (örn: 2005-2006 İstatistik Kitabı 184)
ÖZDEMİR, M. Çağatay ve A. ARI. (2005). *Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalında Yapılmış Bazı Doktora Tezlerinin İncelenmesi***. II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildirileri** içinde, Yayımlanmamış Bildiri (İstanbul, 26-28 Eylül 2005)

ÖZDEMİR, M. Çağatay; YÜKSEL, Galip; CEMALOĞLU Necati ve Diğerleri. (2006). **Türkiye Öğretim Elemanları.** Ankara: Gazi Üniversitesi Araştırma Projesi 60-61.

Resmi Gazete (2006) TBMM Kararı: **Dokuzuncu Kalkınma Planı** (2007 – 2013). 1 Temmuz 2006 Cumartesi – Mükerrer. Sayı: 26215; 40, 63, 86

RHOADES, Gary. (1992). "**Higher Education**" In Encyclopedia of Educational Research, Sixth Edition, edited by Marvin ALKIN. New York: Macmillan Publishing Company, American Educational Research Association, 583 - 592

SAĞER, Turan. (2002). *Müzik Eğitiminde Toplam Kalite Uygulamaları*. **GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi,** Cilt 22, Sayı 2

SAĞER, Turan ve BERKİ, Türev. (2002). *Türkiye Üniversitelerinde Müzik Eğitimi Yüksek Lisans Ders Programları Üzerine Bir İnceleme.* **Lefkoşe, KKTC: XI. Eğitim Bilimleri Kongresi** Bildirileri İçinde, Yakın Doğu Üniversitesi

SAĞER, Turan ve BERKİ, Türev. (2003). *Türkiye Üniversitelerinde Müzik Eğitimi Doktora Ders Programları Üzerine Bir İnceleme.* Malatya: **İnönü Üniversitesi, Cumhuriyetin 80. Yılında Müzik Eğitimi Sempozyumu** Bildirileri İçinde, 264-268

SAĞER, Turan. (2003). *Müzik Öğretmenliği Bilim Dallarında Çalışılan Lisansüstü Tezlerin Enstitü Farklılıkları Açısından Değerlendirilmesi***. Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildirileri** içinde, (İzmir, DEÜ, Ekim 2003)

SAĞER, Turan ve AYHAN, Ali. (2005). *Müzik Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Üniversitelere ve Müziğin Alt Alanlarına Göre Dağılımı.* İstanbul: **Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lisansüstü Eğitim Sempozyumu** Bildirileri İçinde

SAYLOR, J.G., ALEXANDER, W. M. ve LEWIS, A.J. (1981). Curriculum Planning for Better Teaching and Learning. New York: 4th Edition, Holt, Rinehart & Winston

SENCER, Muzaffer. (1981) **Yöntembilim Terimleri Sözlüğü** Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

SÖNMEZ, Veysel. (2001). **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı.** Ankara: Anı Yayıncılık, Geliştirilmiş 9. Baskı, 408, 409

STEVENS, R.S. (1997) 'Music Education'. In Bebbington, W., ed. *The Oxford Companion to Australian Music,* Oxford University Press, Melbourne, 396-399.

ŞENTÜRK, Nezihe. (2000). *Türkiye'de Musiki Muallimden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Süreci.* Ankara: **GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi** Cilt 21- Sayı: 2000- 3, 137

TABA, H. (1962). Curriculum Development: Theory and Practice. New York: Harcourt, Brace and World.

TANKER, Metin. (2001) *Sağlık Bilimleri Alanında Bilim Adamı Yetiştirme: Lisansüstü Eğitim.* **Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri (7): Bilim Adamı Yetiştirme- Lisansüstü Eğitim Toplantısı** içinde: TÜBİTAK Matbaası, Ankara, 77

TAYLAN E. E.; TAYLAN C. (1992), "**National Systems of Higher Education: Turkey"** The Encyclopedia Of Higher Education Volume I, Pergamon Press, Editors-in-Chief: CLARK, R. Burton. University of California, Los Angeles, California, USA and NEAVE R, GUY. International Association of Universities, Paris, France, 742 -751

TC Anayasası, İkinci Bölüm: Yürütme / E. Yükseköğretim Kurumları ve Üst Kuruluşları Madde 130 / 1. Yükseköğretim Kurumları Madde 131

TDK. (2005). **Türkçe Sözlük.** Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları:549, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası

TERZİOĞLU, Tosun. (2001) **Konuşma Metni.** Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri (7): Bilim Adamı Yetiştirme- Lisansüstü Eğitim Toplantısı içinde: TÜBİTAK Matbaası, Ankara, 5

TOSUN, İsmail. (2001) *Konuşma Metni.* **Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri (7): Bilim Adamı Yetiştirme- Lisansüstü Eğitim Toplantısı** içinde: TÜBİTAK Matbaası, Ankara, 7, 9, 10, 12

TUNÇAY, Mete; KOÇAK, Cemil; ÖZDEMİR, Hikmet; BORATAV, Korkut; HİLAV, Selahattin; KATOĞLU, Murat; ÖDEKAN, Ayla. (1992) Yayın Yönetmeni: AKŞİN Sinan; **Türkiye Tarihi Cilt 4: Çağdaş Türkiye 1098 -1980**; İstanbul: Doğan Ofset Kültür Dizisi, 397- 403

TÜRK, Ercan, (1999). **Milli Eğitim Bakanlığında Yapısal Değişmeler ve Türk Eğitim Sistemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 38- 39

TÜRKER, Kazım. (2001) *BİLİM ADAMI YETİŞTİRME: Dünya'da e Türkiye'de Lisansüstü Eğitim.* **Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri (7): Bilim Adamı Yetiştirme- Lisansüstü Eğitim Toplantısı** içinde: TÜBİTAK Matbaası, Ankara, 21-32

TÜRKOĞLU, Adil. (1984) T**ürkiye ve Fransa'da Lise Programlarının Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 131.

UÇAN, Ali. (1994). **İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi**. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1. Basım 106

UÇAN, Ali. (1996). **İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi**. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 2. Basım, 40

UÇAN, Ali. (2004). *Türkiye'de Başlangıcından Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirmeye Genel Bir Bakış.* Isparta: **1924–2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu** Bildirileri İçinde, SDÜ, Yayına Hazırlayan SDÜ Basımevi, Isparta, 6-45, 19, 20, 35, 39

UÇAN, Ali. (2005a). **İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi**. Ankara: Evrensel Müzikevi, 3. Basım, 132, 245

UÇAN, Ali. (2005b). **Müzik Eğitimi Temel Kavramlar - İlkeler – Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Durum.** Ankara: Evrensel Müzikevi**,** Genişletilmiş 3. Basım, 61-66, 456- 458

UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı. (1988). **Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı**. Ankara: Türk Tarihi Kurumu Yayınları, VIII. Dizi – Sa. 17b, 20-34

ÜLTANIR, Gürcan. (2000). **Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi Kuram ve Teknikler**. Ankara: Eylül Yayınları

ÜLTANIR, Yusuf, Gürcan. (2003). **Eğitimde Planlama ve Değerlendirmede Kuram ve Teknikler.** Nobel Yayınları, 101-120

ÜLTANIR, Yusuf, Gürcan. (2005). Türk Eğitim Sistemi İle Avrupa Birliği Ülkelerindeki Hümanist-Demokratik Eğitim Modelinin Karşılaştırılması. **Milli Eğitim: Üç Aylık Eğitim Ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Yaz 2005, Yıl: 33, Sayı 167, 16

ÜNVER, A. Süheyl. (1940). **Selçuk Tababeti**, Ankara: Türk Tarihi Kurumu Yayınları; VIII. Seri - No.7, 20

VARDAR, Öktem. (2004) Yükseköğretimde Kalite Değerlendirmesi –II: **Ulusal kalite güvence ajansı oluşumu** http://www2.isikun.edu.tr/personel/OktemVardar/ (Ağustos 2004, 3)

YENER, Sabri. (2004). *Öğretmen Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması ve Müzik Öğretmenliği Eğitimi.* Isparta: **1924–2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu** Bildirileri İçinde, SDÜ, 502-509

YAYLA, Fatih. (2003a). **Cumhuriyet Dönemi Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sürecinin İncelenmesi.** Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış) Doktora Tezi:1, 4, 17, 151, 152

YAYLA, Fatih. (2003b). *MEABD Öğretim Elemanlarının Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sistemine İlişkin Görüşleri***. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu Bildirileri** içinde: Yayına Hazırlayan Öncü Basımevi, Malatya, İnönü Üniversitesi, 82–92

YILDIRIM, Ali ve H. ŞİMŞEK. (1998)**.** *Öğretmen Eğitiminde Akreditasyon-İngiltere ve ABD Modeli.* Ankara: **YÖK / Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi çerçevesinde uzman raporu** http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen_egitiminde_kalite.htm
YILDIRIM, Ali ve H. ŞİMŞEK. (2004) **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin. 153-198.

YILDIRIM, H. Ali. (2002). **Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi**, Ankara: Nobel Yayıncılık.

YILMAZ, Nilüfer. (1994). **Türkiye'deki İlk ve Ortaokullarda Müzik Eğitimi ile Bulgaristan'daki İlk ve Ortaokullarda Müzik Eğitiminin Karşılaştırılarak İncelenmesi.** Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

YÖK, **2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu** 1. Bölüm: Madde 3/d; 3. Bölüm: Madde 6, 7, 8, 10, 11; 4. Bölüm: Madde 43, 44, 45; 5. Bölüm: Madde 26; 10 Bölüm: Madde 56; 11 Bölüm: Madde 65; http://www.yok.gov.tr/mevzuat/mevzuat_kanun.htm

YÖK (1998). **Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Raporu**: *Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi.* Ankara, 26, 61, 62
http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen_yetistirme_lisans/rapor.pdf

YÖK. (2000) **Türkiye'de Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon Raporu:** ***Bölüm 1: Akreditasyon Süreci.*** http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/akr2/bol1/bolum1_1.html

YÖK. (Mart 2000**) Faaliyet Raporu:** ***Bölüm 5 Öğretim Üyesi Yetiştirme*** http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/mart2000/fraporu.html

YÖK. (2002) **Akademik Hareketlilik ve Diploma Derecelerinin Tanınması** (UNESCO'nun Akademik Hareketlilik İle İlgili Yaptığı Çalışmalar vd) http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/akademikhar.html

YÖK. (2005) **Avrupa Birliği Ülkelerinde Yükseköğretim, 82, 83, 7,** http://www.yok.gov.tr/egitim/ab/avrupa.doc

YÖK. (Ekim 2005) **Novi Sad Girişimi** http://www.yok.gov.tr/duyuru/novi_sad_initiative.pdf

YÖK. (Kasım 2005) **Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu.** Eğitim Öğretim Dairesi Raporu / Bölüm 5: 56,57 ve 66, 67 (Kasım 2005) http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/raporlar.htm

YÖK. (Haziran 2006) **Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi –Taslak Rapor.** 21 http://eua.cu.edu.tr/files/turkiyeninyuksekogretimstratejisi.pdf [Haziran 2006]

YÖK, (Temmuz 2006a) *Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Programlar Hakkında Açıklama***.** Ankara: **YÖK / Eğitim Fakültelerini Geliştirme Komisyonu açıklaması** (Temmuz 2006) http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/aciklama_program.doc

YÖK. (Temmuz 2006b) **Müzik Öğretmenliği Lisans Programı** http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/muzik.doc

YÖK. (Eylül 2006) **YÖK Hakkında** http://www.yok.gov.tr/hakkinda/hakkinda.htm

YÖK. (Ekim 2006) 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası'nın 65. maddesi hükmü gereğince Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan **Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği.** mad. 2 / a, b, c, mad.9/ a, mad. 18 a, mad. 26 a http://www.yok.gov.tr/yasa/yonet/yonet11.html

YÖK, (Kasım 2006a) **Doktora Programı Açma Ölçütleri.** Eğitim Öğretim Dairesi Belgeleri http://www.yok.gov.tr/egitim/lisans_doktora/doktora/doktora.htm

YÖK, (Kasım 2006b) **Yüksek Lisans Programı Açma Ölçütleri.** Eğitim Öğretim Dairesi Belgeleri http://www.yok.gov.tr/egitim/yuksek_lisans/yuksek_lisans.htm

YÖK. (2006a) **Diploma-Denklik** http://www.yok.gov.tr/denklik/denklik.htm

YÖK. (2006b) **Avrupa Birliği Ülkelerinde Eğitim** http://www.yok.gov.tr/egitim/ab/avrupa.doc

VARIŞ, Fatma. (1994) **Eğitimde Program Geliştirme – Teori ve Teknikler,** Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık, 5. Baskı, S.18

2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası / Birinci Bölüm / Amaç, Kapsam ve Tanımlar

http://www.britishcouncil.org/tr/turkey British Council - IELTS (Kasım 2006)

www.ielts.org IELTS (Kasım 2006).

http://uio.iyte.edu.tr UİO-Uluslar arası İlişkiler Ofisi. (Kasım 2006) **İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü AKTS Bilgi Paketi**

http://tdkterim.gov.tr TDK. **İktisat Terimleri Sözlüğü** (2004- Kasım 2006 -hazırlanmaya devam ediyor).

http://www.ets.org **ETS** (Kasım 2006).

www.toefl.org **TOEFL**(Kasım 2006).

www.sat.org **SAT** (Kasım 2006).

http://www.metu.edu.tr/home/wwwoes/lima.html [17 Ekim 2006] **Yükseköğretim Kurumlarının Özerkliği ve Akademik Özgürlük Üzerine Lima Bildirgesi**

Üniversiteleri seçerken yararlanılan kaynak: http://univ.cc/ (Universities Worldwide Search Site)

TR1 (Kasım 2006). Gazi Üni. Tanıtımı
http://www.gazi.edu.tr/?secim=9
TR2 (Kasım 2006). Gazi Üni.i Eğt. Bil. Enst. Tanıtımı / LÜE Yönetmeliği
http://www.egtbil.gazi.edu.tr
TR3 (Kasım 2006). Marmara Üni.Ana Sayfası / LÜE Yönetmeliği
http://ebe.marmara.edu.tr/
TR4 (Kasım 2006). Marmara Üni. Tarihi Gelişim
http://www.marmara.edu.tr/Genel/?id=3
TR5 (Kasım 2006). Marmara Üni. Güzel Sanatlar Bölümü / Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı Hakkında
http://aef.marmara.edu.tr/bolumler/GSBmuzik.htm

TR6 (Kasım 2006). Selçuk Üni.Sos. Bil. Enst. / LÜE Yönetmeliği
http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/yonetmelik.htm
TR7 (Kasım 2006). Selçuk Üni. Hakkında
http://www.selcuk.edu.tr/
TR8 (Kasım 2006). Selçuk Üni.nde Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı Hakkında
http://egitim.selcuk.edu.tr/muzik/anabilimdali/anabilimdali.asp
TR9 (Kasım 2006). Dokuz Eylül Üni. Eğt. Bil. Enst. / LÜE Yönetmeliği
http://www.deu.edu.tr/DEUWeb/Icerik/Icerik.php?KOD=5076
TR10 (Kasım 2006). Dokuz Eylül Üni. Genel Tanıtım
http://www.deu.edu.tr/DEUWeb/Icerik/Icerik.php?KOD=282
TR11 (Kasım 2006). Dokuz Eylül Üni. Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı Hakkında
http://www.deu.edu.tr/DEUWeb/Icerik/Icerik.php?KOD=3351
TR12 (Kasım 2006). Dokuz Eylül Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Hakkında
http://www.deu.edu.tr/DEUWeb/Icerik/Icerik.php?KOD=6137
TR13 (Kasım 2006). Abant İzzet Baysal Üni. Sos. Bil. Enst. / LÜE Yönetmeliği
http://www.sbe.ibu.edu.tr/yonetmelik.php
TR14 (Kasım 2006). Abant izzet Baysal Üni. Hakkında
http://www.ibu.edu.tr/genel/tarihce.htm
TR15 (Kasım 2006). Abant izzet Baysal Üni.nde Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı Hakkında
http://www.ef.ibu.edu.tr/gs/muzik/muzik_giris.htm
TR16 (Kasım 2006). Abant izzet Baysal Ü. Ders içerikleri hakkında
http://www.sbe.ibu.edu.tr/sbe/programlar/muz.htm
TR17 (Kasım 2006). Dokuz Eylül Ü. Ders içerikleri hakkında
http://www.deu.edu.tr/DEUWeb/Icerik/Icerik.php?KOD=10874
http://www.deu.edu.tr/DEUWeb/Icerik/Icerik.php?KOD=613
TR18 (Kasım 2006). Gazi Ü. Alan Dersleri tanımları, Enstitü ve Ana Bilim Dalı'nın özel izinleri ile alınabilmiştir.
http://www.egtbil.gazi.edu.tr/egitimbilimleri/duyuru/yokdersleri.doc
http://www.egtbil.gazi.edu.tr/egitimbilimleri/duyuru/doktora.doc
http://www.egtbil.gazi.edu.tr/egitimbilimleri/duyuru/yukseklisans.doc
TR19 (Kasım 2006). Selçuk Ü. Ders tanımları, Yrd. Doç. Dr. Nihan Yağışan'ın çabaları ile Enstitü ve Ana Bilim Dalı Başkanlığı onayı alınarak e-posta ile iletilmiştir.
TR20 (Kasım 2006). Marmara Üni. Ders tanımları, Müzik Eğitimcisi Kıvılcım Gürsoy'un çabaları ile Enstitü onayı alınarak e-posta ile iletilmiştir.

CA1 (Mayıs 2005). Global Vizyon Eğitim Danışmanlık: Kanada Yükseköğretimi Hakkında
http://www.globalvizyon.com/kanada/

CA2 (Mayıs 2005). Yurtdışı eğitim ülke rehberleri: Kanada Yükseköğretimi ve Eyaletlerin Eğitim Sistemleri: Ontario http://www.uluslararasiegitim.com/ulkeler/ca/egitim

CA3 (Haziran 2005). Bil Akademi Yurtdışı Eğitim Danışmanlığı: Kanada Yükseköğretimi Hakkındahttp://www.bilakademi.com/kanada.asp

CA4 (Mayıs 2005).Yurtdışı Eğitim Danışmanlığı: Kanada Yükseköğretim Kurumları http://www.westegitim.com/kanada-egitim-sistemi.asp

CA5 (Aralık 2005). TC Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı: G-7 (G-8) Ülkeleri http://www.dtm.gov.tr/ead/ekonomi/sayi7/g7.html

CA6 (Aralık 2005). Yurtdışı eğitim ülke rehberleri: Eyaletlerin Eğitim Sistemleri İçinde Not ve Değerlendirme Sistemleri http://www.uluslararasiegitim.com/ulkeler/ca/egitim/esontario.asp

CA7 (Aralık 2005). Yurtdışı eğitim ülke rehberleri: Kanada Eğitim Sistemi: Doktora http://www.uluslararasiegitim.com/ulkeler/ca/egitim/esdoktora.asp

CA8 (Ocak 2006). The Association of Universities and Colleges of Canada: CREDIT WHERE CREDIT IS DUE: Canadian Universities and the European and Asian Credit Transfer Systems http://www.aucc.ca/_pdf/english/reports/2000/credit_06_e.pdf

CA9 (Ocak 2006). Kanada Batı Ontario Üniversitesi Müzik Fakültesi (CA/WO) http://www.music.uwo.ca/

CA10 (Ocak 2006). CA/WO / Lisansüstü Eğitim
http://www.music.uwo.ca/grad/
http://www.uwo.ca/grad/prospective_students/205066%20FGS-Brochure.pdf

CA11 (Ocak 2006). CA/WO Müzik Eğitimi Bölümünde lisansüstü programları ile ilgili genel bilgi
http://www.music.uwo.ca/education/
http://www.music.uwo.ca/departments/education_info.html
http://www.music.uwo.ca/education/edu-grad_programs.html
http://www.music.uwo.ca/departments/education_grad_programs.html
http://www.music.uwo.ca/graduate

CA 12 (Ocak 2006). CA/WO tarihçe, alanlar, danışma komitesi hakkında bilgi, Course Requirements Style Guides and Oral Examinations, seminerler, dil gereklilikleri, kolokyumlar, tezin kabul koşulları
http://www.music.uwo.ca/graduate/grad-doctoral_colloquia.html
http://www.music.uwo.ca/graduate/grad.html
http://www.music.uwo.ca/admissions/grad_doctoral.html

CA13 (Ocak 2006). CA/WO Programlara kabul http://www.music.uwo.ca/admissions/grad_admissions.html

CA14 (Ocak 2006). CA/WO Genel Bilgi ve kurumsal yapı
http://www.music.uwo.ca/admissions/graduate_info.html

CA15 (Ocak 2006). CA/WO mastır ve doktora tez çalışmaları
http://www.music.uwo.ca/graduate/grad-masters_thesis.html
http://www.music.uwo.ca/admissions/grad_ma_mmus.html

CA16 (Ocak 2006). CA/WO lisansüstü ders öğretim programları
http://www.music.uwo.ca/graduate/grad-current_courses.html
http://www.music.uwo.ca/graduate/grad-current_courses.html#2005-2006
http://www.music.uwo.ca/admissions/grad_courses.html
http://www.uwo.ca/univsec/handbook/regn/crscredit.pdf
CA17(Ocak 2006). CA/WO Kanada Batı Ontario Üniversitesi lisansüstü resitaller
http://www.music.uwo.ca/graduate/grad-recitals.html

NO1 MEB (2003) Norveç Yükseköğretiminde Kalite Reformu
http://yogm.meb.gov.tr/KAL%DDTEREFORMU.htm
NO2 (Ekim 2005). Norveç Devlet Müzik Akademisi (NO/NAM): Lisansüstü dersler
http://www.nmh.no/English/courses2005_06
http://www.nmh.no/English/English/ECTS/institution_html
NO3 (Ekim 2005). NO/NAM ECTS http://www.nmh.no/Studying_/ECTS/24559/en
NO4 (Ekim 2005). NO/NAM Resmi Web Sitesi http://www.nmh.no/nmh/en (http://www.nmh.no)
NO/NAM (Ekim 2005). Tanıtım http://www.nmh.no/nmh/13/en
NO5 (Ekim 2005). Higher Education in Norvay http://www.nmh.no/Study_in_Oslo/Higher_education/24618/en
NO6 (Temmuz 2006). Hükümet ve Bakanlıklar Bilgi Sistemi: Eğitim ve Araştırma Bakanlığı / Yükseköğretim http://odin.dep.no/ufd/english/doc/handbooks/014005-990621/hov006-bn.html
http://odin.dep.no/kd/english/topics/education/higher/014081-990081/dok-bn.html
(Aralık 2006) Norveç genel ve mesleki müzik eğitimi çerçevesinde: Music Education in the Various School Systems of Europe http://www.mdw.ac.at/eas/english/music/music.html
Center for Research on Education in Science, Music
http://www.mdw.ac.at/eas/english/music/norway.html
NO7 (MEB: Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü) Bergen Bildirisi
http://digm.meb.gov.tr/BELGE/AB_BergenBildiri.htm
NO8 (Temmuz 2006). NO/NAM Değişim Programları http://www.nmh.no/Studying_/utvekslingsmuligheter/en
NO9 (Temmuz 2006). NO/NAM Doktora Programları http://www.nmh.no/studietilbud/doktorgradsstudiene/en
NO10 (Temmuz 2006). NO/NAM Akademik Giriş Koşulları
http://www.nmh.no/studietilbud/studiene/en
http://www.nmh.no/studietilbud/soknad/39202/en
http://www.nmh.no/studietilbud/studiene/4336/23934/en
http://www.nmh.no/studietilbud/studiene/4336/en
NO11 (Ekim 2005). NO/NAM Yüksek Lisans Programları
http://www.nmh.no/studietilbud/mastergradstudiene/en
http://www.nmh.no/studietilbud/mastergradstudiene/307/en
http://www.nmh.no/studietilbud/mastergradstudiene/anvendt_musikkteori/4235/en

US1 (Şubat, 2006). Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı, Eğitim Bilgi ve Kaynakları Şubesi: "Amerika Birleşik Devletleri'nde Okumak İstiyorsanız" Kitapçık – 1: Lisans (Üniversite) Eğitimi www.usemb-ankara.org.tr/ABDegitim/Kitapcik1.htm

US2 (Şubat, 2006). ABD Dışişleri Bakanlığı, Eğitim Bilgi ve Kaynakları Şubesi: "Amerika Birleşik Devletleri'nde Okumak İstiyorsanız" Kitapçık – 2: Yüksek Lisans ve Mesleki Eğitim ve Araştırma http://turkish.turkey.usembassy.gov/uploads/images/AlNrw0YX-Lja_rq7szD7Tg/studytrk2.pdf

US3 (Mart, 2006). Ekdil Yurtdışı Eğitim Danışmanlığı: Amerika'da Eğitim Sistemi, Okullar, Programlar http://www.ekdil.com.tr/amerika/amerikada_egitim.html

US4 (Şubat, 2006). (ECA)Bureau of Educational and Cultural Affairs at the U.S. Department of State: Lisansüstü Eğitim Dereceleri ve Kabul Testleri http://educationusa.state.gov/graduate.htm

US5 (Şubat, 2006). Bil Akademi Yurtdışı Eğitim Danışmanlığı: ABD Yüksek Lisans Çalışmaları / Kredi Sistemi ve Öğrenci Değerlendirme http://www.bilakademi.com/abd_master.php

US6 (Mart, 2006). Yurtdışı eğitim ülke rehberleri: ABD Doktora Sonrası Akademik Çalışmaları http://www.uluslararasiegitim.com/ulkeler/usa/egitim/3/doktorason.asp

US7 (Mart, 2006). Bil Akademi Yurtdışı Eğitim Danışmanlığı: ABD Doktora Çalışmaları http://www.bilakademi.com/abd_doktora.php

US8 (Mayıs, 2006). ABD Güney Carolina Üniversitesi Müzik Okulu (US/SC) Ana sayfa http://www.music.sc.edu/

US9 (Mayıs, 2006). US/SC Tarihçesi http://www.music.sc.edu/General/history.html

US10 (Mayıs, 2006). US/SC Hakkında Genel Bilgi http://www.music.sc.edu/General/about.html

US11 (Mayıs, 2006). US/SC Hakkında http://www.sc.edu/aboutusc/

US12 (Mayıs, 2006). US/SC Rektörünün açıklaması http://www.music.sc.edu/General/message.html

US13C (Mayıs, 2006). US/SC Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği http://www.sc.edu/bulletin/archives/2005-2006/grad/GMusic.html

US14C (Mayıs, 2006). US/SC Müzik Lisansüstü Eğitimin Dereceleri ve Programları http://www.music.sc.edu/Prospective/DegreesPrograms.html

US15 (Mayıs, 2006). US/SC Lisansüstü Kabul Koşulları.
http://www.music.sc.edu/AP/Grad/apps.html
http://www.music.sc.edu/AP/Grad/MME.html

US16 (Mayıs, 2006). US/SC Lisansüstü Kabul Koşulları ve diğer
http://www.music.sc.edu/AP/Grad/index.html
http://www.sc.edu/bulletin/archives/2005-2006/grad/index.html
http://www.music.sc.edu/AP/Grad/PhDME.html

US17 (Mayıs, 2006). US/SC Lisansüstü Müzik Seviye Tespit Sınavı http://www.music.sc.edu/AP/mde.frm.doc.pdf copy

US18 (Mayıs, 2006). US/SC Lisansüstü Ders öğretim programı ve ders tanımları
http://www.music.sc.edu/Prospective/DegreesPrograms.html#Courses2
http://registrar.sc.edu/html/Course_Listings/Columbia/200611/MUED200611.htm

http://www.sc.edu/bulletin/archives/2005-2006/grad/GCoEdCourses.html
http://www.sc.edu/bulletin/archives/2005-2006/grad/GCoEdCourses.html
http://registrar.sc.edu/html/Course_Listings/Columbia/200711/EDRM200711.htm

AU1 (Haziran, 2006). (MEB: Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü) Avustralya'da Yükseköğretim ve TAFE'ler
http://digm.meb.gov.tr/yurtdisigorev/rehber/Rehber_III_avustralya.html
DEST: Department of Education, Science and Training
http://www.dest.gov.au/default.htm
DEST / Higher Education http://www.dest.gov.au/sectors/higher_education/default.htm
AU2 (Haziran, 2006). Avustralya Başkonsolosluğu tarafından hazırlanmış resmi site: Eğitim Sistemi , Başvuru Koşulları, Üniversiteler, TAFE Sistemi http://www.egitimplus.com/
AU3 (Haziran, 2006). Yurtdışı eğitim ülke rehberleri: Avustralya Eğitim Sistemi
http://www.uluslararasiegitim.com/ulkeler/aus/egitim/esistem.asp
AU4 (Haziran, 2006). Yurtdışı eğitim ülke rehberleri: Avustralya Üniversiteleri
http://www.uluslararasiegitim.com/ulkeler/aus/egitim/universite.asp
AU5 (Haziran, 2006). Yurtdışı eğitim ülke rehberleri: Avustralya Diploma Dereceler / Not Sistemi
http://www.uluslararasiegitim.com/ulkeler/aus/egitim/diploma.asp
AU6 Yurtdışı eğitim ülke rehberleri: Avustralya'da Lisansüstü Eğitim
http://www.uluslararasiegitim.com/ulkeler/aus/egitim/lisansustu.asp
AU7 (Haziran, 2006). Avustralya Yükseköğretiminde Denklik ve Öğrenci Değişimi
http://cricos.detya.gov.au/ ve http://www.deet.gov.au/ Commonwealth Departmant of Education, Training and Youth Affairs (DETYA)
http://www.edna.edu.au/EdNA/ Education Network Australia'nın sayfası (EDNA)
AU8 (Ekim, 2006). Avustralya Hükümetinin uluslararası öğrencilere yönelik resmi web sitesi
http://www.studyinaustralia.gov.au/
http://www.studyinaustralia.gov.au/sia/en/whyaustralia/aqf.htm
AU9(Haziran, 2006). (UNSW Türkiye Resmi Temsilcisi) Avustralya Yüksek Öğrenim Sistemi
http://www.alternatifecs.com/alt.asp?id=87
AU10 (Haziran, 2006). Avustralya New South Wales. Müzik & Müzik Eğitimi Okulu (AU/NSW)
http://music.arts.unsw.edu.au/index.php
http://music.arts.unsw.edu.au/aboutus/index.php
AU11 (Temmuz, 2006). AU/NSW LÜE
Doctor of Philosophy in Music or Music Education
http://music.arts.unsw.edu.au/futurestudents/#phdmus1280
Master of Music (Research) http://music.arts.unsw.edu.au/futurestudents/#mmus2396
Master of Music Education (Research) http://music.arts.unsw.edu.au/futurestudents/#mmused2397
Master of Music (Coursework) http://music.arts.unsw.edu.au/futurestudents/#mmus8226

Graduate Diploma in Music http://music.arts.unsw.edu.au/futurestudents/#mmus8226

Graduate Certificate in Music http://music.arts.unsw.edu.au/futurestudents/#mmus8226

AU12 (Temmuz, 2006). AU / NSW, LÜE Ders öğretim programı ve ders tanımları http://music.arts.unsw.edu.au/postgraduate%20handbook%20-%20version%201,%202006_final.pdf http://music.arts.unsw.edu.au/currentstudents/postgraduate.php *http://education.arts.unsw.edu.au/futurestudents/pgresearch/program.php?level=rsrch&program=2354*

AU13 (Temmuz, 2006). AU / NSW, Yönetmelik genel bilgiler http://music.arts.unsw.edu.au/currentstudents/UGHB%202006-2007%20Version%201_August%202006.pdf http://music.arts.unsw.edu.au/futurestudents/postgraduate.php#mmused2397

AT1 (Mart 2005). (MEB) Avrupa'daki Eğitim Sistemleri ve Devam Eden Reformlar Üzerine Ulusal Belgeler www.megep.meb.gov.tr/megep/genel/moduler/ulkeler/Austria%20(TR).doc

AT2 (Mart 2005). Avusturya Eğitim Danışmanlığı: Avusturya'da Üniversite http://www.yurtdisiegitimi.net/avusturya_universite.asp

AT3 (Mart 2005). Avrupa Üni Dnş (Europäisches Ausbildungs- und Beratungszentrum):Avusturya'da Eğt. Sistemi http://www.avrupadauniversite.com/egitimingenel.0.html

AT4 (Aralık, 2006) **(**EAS) (European Association for Music in Schools**) Music Education in the Various School Systems of Europe:** *Music in the Austrian Education System; A Survey of History, Structure and Curricula by Monika OEBELSBERGER* http://www.mdw.ac.at/eas/english/music/music.html

AT5 (Ağustos, 2006). Graz Üniversiteleri Broşürü http://www.aai-raz.at/fileadmin/misc/aai/files/Broschuere_Studieren_in_Graz_Tuerkisch.pdf

AT6 (Nisan, 2006). Uluslar arası İlişkiler Ofisi: Uluslararası Öğrenci Değişimi Yaklaşımları, Diploma tanıma hakkında: http://uio.iyte.edu.tr/main.jsp?pageName=ana.htm

AT7 (Nisan, 2006). KUG: SOCRATES/ERASMUS programı ile ilgili işlemler: http://www.kug.ac.at/englisch/sokrates_erasmus.shtml

AT8 (Nisan, 2006). KUG: Değişim programları: http://www.kug.ac.at/englisch/exchange_students_e.shtml

AT9 KUG: Kredi ve Ders Sistemleri hakkında:http://www.kug.ac.at/englisch/degree_programme_e.shtml

AT10 (Nisan, 2006). Avrupa Üniversite Danışmanlık Servisi/Viyana (Europäisches Ausbildungs- und Beratungszentrum) Kredi Sistemi, Lisansüstü Eğitim, Diploma Dereceleri http://www.avrupadauniversite.com/lisansyuekseklisans.0.html

AT11 (Mayıs, 2006). Avusturya Graz Dramatik Sanatlar ve Müzik Üniversitesi (AT/MDA) Ana sayfası http://www.kug.ac.at/englisch/index_e.shtml

AT12 (Mayıs, 2006). AT/MDA Hedefleri / Tanıtım http://www.kug.ac.at/englisch/aboutus_e.shtml

AT13 AT/MDA Lisans Üstü Eğitim Programı http://www.kug.ac.at/englisch/degree_programme_e.shtml#general

AT14 (Mayıs, 2006). Avrupa'da Müzik Eğitiminde Çeşitli Okul Sistemleri: Avusturya

http://www.mdw.ac.at/eas/english/music/music.html

AT15 (Mayıs, 2006). KUG Lisans ve lisansüstü programları hakkında:

Genel bilgi: http://www.kug.ac.at/englisch/degree_programme_e.shtml#postgrad

Enstitülerle ilgili bilgiler: http://www.kug.ac.at/studium/institute.shtml

Müzik Pedagojik Enstitüsü ilgili bilgiler: http://www.kug.ac.at/impg/

AT16 (Mayıs, 2006). KUG Ders planları ve doktora ile ilgili bilgiler hakkında:

http://www.kug.ac.at/impg/ "studien" linki

http://lv-online.uni-graz.at/pls/lvonline/puba.startup?p_mode=Q&p_sprache=EN

http://www.kug.ac.at/impg/sites/studpldr.htm

AT17 (Mayıs, 2006). KUG Ders katalog arama adresi http://www.uni-graz.at/E/#

http://www.uni-graz.at/zvwww/studplan/alphabet.html